

మరవరాని మాటలు

(Dictionary of Quotations from Telugu Literature)

సంకలన కర్త, సంపాదకుడు
బూదరాజు రాధాకృష్ణ

Publications
2004

మరవరాని మాటలు

(Dictionary of Quotations from Telugu Literature)

సంకలన కర్త, సంపాదకుడు
బూదరాజు రాధాకృష్ణ

Publications
2004

maravaraani maaTalu
(Un forgettable Words)

Compiled and Edited by
Budaraju Radha Krishna

© *Author*

First Published: April, 2004

Printed & Published by:

Budaraju Radha Krishna
104, Divya Classic
Plot No. 38 & 39, Kalyan Nagar (Phase III)
Hyderabad - 500 018; Ph: 23836697

Printed at :

Akruthi Offset Printers
H.No. 1-1-191/A, Chikkadpally
Hyderabad - 500 020; ☎: 040-2766 4525

For Copies:

- **Media House Publications**
1-9-289/4, Behind Post Office
Vidyanagar, Hyderabad - 500 044
☎: 040-2760 7307
- **Visaalaandhra Book House**
- **Navodaya Book House**
Street Opp. to Arya Samaj Mandir
Kachiguda, Hyderabad - 500 027

Price: **Rs. 150**
Us \$ 20

పరిచయం

సన్నయనాటి నుంచి నేటిదాకా వచ్చిన సాహిత్యంలోనుంచి మరపురాని; మరవరాని మాటలను ఏర్చి కూర్చి భిన్న శీర్షికలకింద అమర్చి ప్రచురిస్తున్న సంకలన గ్రంథ మిది. తెలుగు వాఙ్మయంలో ఈ తీరు గ్రంథాల్లో ఇదే మొట్టమొదటిదీ - విస్తృతమయిందీని. అయితే ఇది సర్వసమగ్ర మని చెప్పుకోవటంలేదు. జీవద్యాషాసాహిత్యాల విషయంలో సమగ్రత అనే మాట అర్థరహితం. విస్తృతికికూడా పరిమితి లేదు. మొత్తం సాహిత్యాన్ని గాలించే అవకాశం గాని, అవసరంగాని లేదు. ఒకవేళ అలా చేద్దామన్నా మన సాహిత్యమంతా ఏ గ్రంథాలయంలోనూ లభించటంలేదు. లభించదు. ఉన్నంతలో సాధ్యమయినంతలో ఇదే విస్తృత గ్రంథం.

మొదట సుప్రసిద్ధ రచయితల గ్రంథాలన్నీ సేకరించాలని సంకల్పించా. అది సాధ్యపడలేదు. అవన్నీ దొరికేదాకా వేచివుంటే అస లీసంకలనం తయారయ్యేదే కాదు. గ్రంథాలయాల్లో, మిత్రుల దగ్గర, సొంత సేకరణలో అప్పటప్పటికి అందుబాటులో ఉన్న సాహిత్యాన్ని నవల, కథ, కథానిక, కవిత వగైరా ప్రక్రియాభేదాలతో నిమిత్తం లేకుండా రచయితల ప్రసిద్ధిని, ప్రచార శక్తిని, బిరుదాలను, పదవులను, అధికారాలను పాటించకుండా సేకరించి, చదివిన అయిదారు వేల చిన్నా పెద్దా గ్రంథాలనుంచి, 475 మందికిపైగా రాసిన రచనలనుంచి ఎంపిక చేసిన మరవరానిమాట లిందులో ఉన్నాయి. జానపదగేయాలకు, అనేక చాటువులకు, సామెతలకు గ్రంథకర్త లెవరో తెలియదు. సామెతలను పేర్కొని, తక్కినవాటిని అజ్ఞాతకవి రచనలుగా పరిగణించా. సంవత్సరం క్రితం (1990 నాటికి) సేకరించిన మాటలు రెండు వందల మంది రచయితలవైతే గ్రంథపరిమితి ఇప్పటికి రెండింతలకు పైగా పెరిగింది.

సాహిత్యంలో అర్థాంతరన్యాసాలుగా, కేవలం నీతిబోధకాలుగా ఉన్న వాక్యాలన్నీ ప్రచురించా లనుకోలేదు. మానవజీవితంలో ఎదురుపడే ప్రతినమస్యనూ ప్రస్తావించే ప్రసంగాలుంటే బాగుంటుం దనుకున్నా. అయితే తెలుగు రచయితల దృక్పథం, అభిరుచి, రచనాధర్మం, పాత్ర చిత్రణ వగైరాలు ఆపేక్షించిన వైవిధ్యం నాకు ప్రసాదించలేదు. కవి, కవిత, స్త్రీ, ప్రేమ, జీవితం వంటి సర్వసాధారణ విషయాలను ప్రస్తావించిన వాళ్ళ సంఖ్య అపారం. నిత్య జీవితంలో ఎదురయ్యే సమస్యలనూ ఆధునిక సమాజం సంభావించే విషయాలనూ విమర్శించిన, వివరించిన వాళ్ళ సంఖ్య తక్కువ. గతానుగతికప్రసంగా లనేకం. ఎన్నిమాటలు అన్యభాషాసాహిత్యాలనుంచి అనుకరణలుగా, అనుసరణలుగా, అనువాదాలుగా మన సాహిత్యంలో ప్రవేశించాయో లెక్కగట్టడం అసాధ్యం. ఒకవిధంగా అనవసరం. రచయిత ప్రసిద్ధికి కారణాలు అనేకం. అప్రసిద్ధికి అంతే. ప్రచారపరాయణమైన ఆధునికయుగంలో ఎందరో సమర్థులు అనామకులుగా మిగిలిపోతున్నారు. ఒకనాటి సాహిత్యం కాలాంతరంలో ఒకేవిధమైన ప్రశస్తి సంతరించుకుంటుందని చెప్పలేం. పింగళి సూరన తొలుత రాడించ లేదు. ఇరవయ్య శతాబ్ది ప్రథమార్థంలో ఒక్క వెలుగు వెలిగాడు. చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుడి

వంటివాళ్ళ పేర్లే వినబడున్నాయి; రచనలు దొరకటం లేదు. నన్నయ, తిక్కన, పోతన, శ్రీనాథుడు, వేమనవంటి వాళ్ళు దేశకాలపాత్రాతీతంగా జీవిస్తున్నారు. నేటి అప్రఖ్యాతరచయితలు భావికాలంలో ఆరాధ్యులు కారని చెప్పలేం. అందువల్ల రచయితలను వర్గీకరించడలను కోలేదు. చిన్నచూపు చూడదలచలేదు.

సారస్వత మహాకాయంలో రచయితలందరూ అంగాలయినట్లే. సారస్వత ప్రక్రియల్లో కొన్నిటికి కొన్ని కాలాల్లో అధికాదరణ లభించవచ్చు. అందుకు సామాజికార్థిక రాజకీయ కారణాలు కూడా ఉండవచ్చు. సాధ్యమయినంత సమదృష్టితో అన్ని ప్రక్రియలనూ సమాదరించాను. నవల, నాటకం, కథ, కథానిక వంటి ప్రక్రియల్లో పాత్ర వైవిధ్యం తప్పదు. భిన్న సందర్భాల్లో భిన్నపాత్రలచేత భిన్నవిధప్రసంగాలు చేయించటం రచయితకు తప్పదు. అవన్నీ రచయిత సొంత అభిప్రాయాలు కావు. అయినా ఆయాప్రసంగాలను ఆయాసందర్భాల్లో, సంభాషణల్లో, ఉపన్యాసాల్లో, రచనల్లో ఎత్తిరాసిగాని, వాడిగాని రక్తికట్టించే అవకాశముంటుంది. కాబట్టి వాటిని సేకరించాను. సందర్భోచితంగా ఆయావాక్యాలు వాడి మనంగా ఆమాటలంటే వచ్చే యిబ్బందులను తప్పించుకోవచ్చు; మన సాహితీపరిచయాన్ని ప్రసంగ నైపుణ్యాన్ని, సంభాషణచమత్కారాన్ని, లోకానుభవాన్ని ప్రదర్శించవచ్చు.

ఈసమయంలో ఒకటి రెండు లోపాలను ప్రస్తావించటం అవసరమేమో. తెలుగు సాహిత్యంలో మన జీవితంలోలాగే హాస్యంపాలు తక్కువ. ప్రాచీనసాహిత్యంలో హాస్యచమత్కార ప్రసంగాలను వెతుక్కోవలసి వుంది. ఇరవయ్యో శతాబ్ది మొదటి సగంలో మొరటు హాస్య మెక్కువ. తిట్టుకవిత, బూతులు చమత్కారం కింద చెలామణీ అయినాయి. శాస్త్ర గ్రంథాల నుంచి ఆయావిషయాలను గురించి విజ్ఞులు చెప్పిన సూక్తులను సేకరించటం సాధ్యపడలేదు. మనకు శాస్త్ర విజ్ఞానముందని చెప్పాలన్నా నమ్మాలన్నా జంకవలసి వస్తున్నది. అందువల్ల ఆప్రయత్నం నెరవేరలేదు. కేవలానువాదాలనుకొన్న గ్రంథాలనుంచి ఎక్కడో తప్ప వాక్యాలను సేకరించలేదు. ఎందరో ప్రసిద్ధ రచయితల గ్రంథాలు దొరకలేదు. కొన్ని సందర్భాల్లో - ఉదాహరణకు ఎర్రాప్రగడ హరివంశంలో - నా దృష్టిలో ఎంపిక చేయదగ్గ వాక్యాలు దొరకలేదు. అందుకు సంకలనకర్త అభిరుచి కారణం కావచ్చు. గ్రంథసేకరణ కిందే కాలం వెచ్చించి అన్నీ దొరికేదాకా ఆగే నిష్క్రియత్వంకన్నా దొరికినవాటినుంచి నచ్చినమాటలు గుదిగూర్చి కోశనిర్మించటమే మంచిదనీ, కాలం కర్మం కలిసివస్తే ఇందులో లేని రచయితల గ్రంథాలనుంచి సేకరించిన మాటలతో మరో సంపుటిని ప్రచురించవచ్చనీ అశిస్తున్నా.

వాక్యాల ఎంపిక విషయంలో కూడా కొంత వివరణ అవసరం. సంకలనకర్త అభిరుచి ప్రధానంగా ఈ కోశం వెలువడింది. ఆయాగ్రంథాల్లో మరెన్నో మెచ్చదగ్గ మాటలుండవచ్చు. ఉంటాయి కూడా. ఆయాప్రసంగాలను ఏదో ఒక శీర్షికకింద అమర్చటం ఆ అభిరుచిమీదే ఆధారపడ్డది. ఇతరులకు ఆ ప్రసంగ శీర్షిక మరోవిధంగా ఉండా లనిపించవచ్చు. ఒకే ప్రసంగం నాలుగయిదు శీర్షికల కింద పునరుక్తమయితే బాగుంటుందనిపించవచ్చు. వాస్తవానికి చాలా కొద్ది సంఖ్యలో ఒకే ప్రసంగం భిన్న శీర్షికల కింద కనిపిస్తుందీకోశంలో.

విషయ వైవిధ్యంకోసం పద్ద ఆరాటంలో ఒక గ్రంథంలోనుంచి ఎత్తిరాయదగ్గ మరవరాని మాటలన్నిటినీ ఇందులో చేర్చలేదు. ఇచ్చినంతలో ఉన్నమాటలవల్ల ఆయారచనల మీదగాని, రచయితల మీదగాని పాఠకులకు ఆదరాభిమానాలు కలిగితే అదే పదివేలు. తెలుగు వాఙ్మయంలో తొలిసారిగా వెలువడ్డ ఈ కోశాన్ని ఎన్నోవిధాల ఎవరయినా ప్రస్తరించవచ్చు. మరింత ప్రయోజనవంతం చేయవచ్చు. దొరికిన సామెతలన్నిటినీ వర్గీకరించి ప్రదర్శించ లేదు. దొరికిన చాటుపులన్నిటినీ చేర్చలేదు. కన్యాశుల్కం వంటి మహోత్తమ రచనలనుంచి అన్ని మంచి మాటలనూ చేర్చలేదు. రెండో సంపుటం ప్రచురించినప్పుడు అది పేలవంగా ఉందరాదని ఇలా చేశాను.

చదివిన పుస్తకాలన్నింటినుంచీ వాక్యసేకరణ చేయలేదు. అందువల్ల ఈ గ్రంథాంతంలో రచనల పట్టిక ఇవ్వటంలేదు. రచయితల పేర్లనుమాత్రం సూచించాను. అప్పుడూ కొన్ని చిక్కులు వచ్చాయి. కొందరు కలం పేర్లతో ప్రసిద్ధులు (కరుణశ్రీలాగా); మరికొందరు కత్తిరింపు పేర్లతో ప్రసిద్ధులు (శ్రీశ్రీలాగా); కొందరు ఇంటిపేర్లతో ప్రసిద్ధులు (గురజాడలాగా); మరికొందరు సొంతపేర్లతో ప్రసిద్ధులు (వేమనలాగా). ఇంకా కొందరి పేర్లు పునరుక్తమై పాఠకులను తికమకలో పెట్టకుండా జాగ్రత్తపడ్డాను. కొందరి కలం పేర్లే గాని అసలుపేర్లు తెలియవు. వాటికోసం పరిశోధిస్తూ కాలహరణం చేయదలచలేదు. గ్రంథాంతంలో తెలిసిన రచయితలనేగాక అజ్ఞాత రచయితలనుగూడా అనుబంధంలో స్మరించాను.

ఈనిఘంటువును ఇంగ్లీషులోని dictionaries of quotationsతో గాని, సంస్కృత వాఙ్మయ సంకలనాలతో గాని పోల్చి నిరాశపడకండి. సంస్కృత సంకలనాల్లోలాగా ఇందులో వర్ణనలనూ దేవతాస్తవాలనూ చేర్చలేదు. ఇంగ్లీషు కోశాల్లో ఉన్న విషయవైవిధ్యం ఇందులో లేదు. (అయినా దొరికిన సమాచారాన్ని 2,500 కన్న ఎక్కువ శీర్షికల కింద అమర్చాను). ఈ స్థితికి కారణం మన సాహిత్యమే. ఏ భాషగాని, ఏ సాహిత్యం గాని ఆ భాషాభాషుల కన్నా ఉన్నతమూ కాదు, అధమమూ కాదు. మనకున్న సాహిత్యం, దానికున్న ప్రమాణం ఈ కోశంలో ప్రతిఫలిస్తుంది. ఇందుకు నిరాశపడనక్కరలేదు.

ఒక్క విషయం మహోత్సాహ మిస్తుంది. సుప్రసిద్ధులనుకొంటున్న అనేకరచయితలకన్నా అంత ప్రసిద్ధులు కాని యువతరం రచయితలు వైవిధ్యం ప్రదర్శిస్తున్నారు. జీవం జవంగల భాషనూ భావాలనూ ప్రకటిస్తున్నారు. మన భాషాసాహిత్యాలు ఉన్నతప్రమాణాలు సాధించటంకన్నా, మన యువతీ యువకులు మనకన్నా ముందుముందుకు ఉన్నతోన్నత స్థితికి ప్రయాణించటంకన్నా కావలసిందేమంటుంది?

ఈ గ్రంథపతనంవల్ల నన్నయనాటినుంచి నేటిదాకా వర్ధమానమవుతున్న తెలుగు సాహిత్యం మీద అభిరుచి, అభిమానం, ఆదరణ పెరుగుతుందని ఆశిస్తాను. పెరగాలని అభిలషిస్తాను. ఇతరగ్రంథాలు లభించినప్పుడు మరో సంపుటం వెలువరించాలని ఆశపడు తున్నా. మరొక్కమాట. ఈ కోశంలో చేరిన రచయితలే తెలుగు భాషా సాహిత్యాలకు ఆధార స్తంభాలని నేననుకోవటంలేదు. చేరనివాళ్ళు సామాన్య రచయితలనికూడా నేను భావించటం

లేదు. రచయితలనూ రచనలనూ బహుజనపల్లివారిలాగా ఉత్తమాధమమధ్యమ పర్గాలుగా విభజించటం నా ఉద్దేశం కాదు. సామాన్య రచయితలు లేకుండా మహాకవులు మాత్రమే ఉద్భవించరు ఏ సాహిత్యం లోనూ. భిన్నరచయితల, రచనల స్థాయిభేదాలను నిర్ణయించేది దేశం, కాలం, సమాజం మాత్రమే. ఏ ఒక్క విమర్శకుడో చేసే పని కాదిది. ఏ ప్రచారమూ పదవీ బిరుదు శాశ్వతత్వం ప్రసాదించలేదు. భిన్నకాలాల్లో విలువలు మారనూవచ్చు.

ఈనాటిప్రాయాలను మన్నించి, నా ప్రయత్నాన్ని హర్షించి సంభాషణచతురులూ సాహితీపరులూ ఈ నిఘంటువును సమాదరిస్తారని విశ్వసిస్తున్నా. గ్రంథసహాయం చేసిన శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషానిలయం ప్రధాన కార్యకర్త శ్రీ ఎం.ఎల్.నరసింహారావు, ఆచార్య కేతు విశ్వనాథరెడ్డి వగైరాలకు నా కృతజ్ఞతలు. గ్రంథనిర్మాణంలో సాయపడ్డ కుమారి సి.శారదామాయికీ, తదితరులకూ రుణఢాను.

★ ★ ★

పై మాటలు రాసింది 1991లో. అరణ్యవాసం, అజ్ఞాతవాసం పూర్తిచేసుకొని ఈ సంకలనం తిరిగి నాచేతికి వచ్చేసరికి నావయస్సు పెరిగిపోయింది; ఆరోగ్యం చాలా క్షీణించింది. ఏనాడో పోగొట్టుకొన్న వస్తువు బహుకాలం తరవాత దొరికినప్పుడు అది యథాపూర్వస్థితిలో, ఉందో లేదో ఎంత జీర్ణావస్థలో ఉందో, కనీసం కొన్నిచోట్ల నయినా ఖిలమయిందో లేదో పరీక్షిద్దామన్న ఉబలాటమున్నా మళ్ళీ శ్రమించే శక్తి సామర్థ్యాలు లోపించాయి. ప్రత్యక్షరం పునఃపరీక్షించటానికి ఆధారగ్రంథాలుగాని తదితర సాధనసంపత్తిగాని ప్రస్తుతం అందు బాటులో లేవు. అందువల్ల నేనుగా చేయని తప్పులూ, నా అశక్త్యవల్ల సమకూడని లోపాలూ నావిగానే భావించి నన్ను మన్నించమని పాఠకలోకాన్ని అర్థిస్తున్నాను.

“అశాపాశము తాకదు న్నిరు”పన్న పోతన్న దానికి అంతంలేదనే అన్నాడు. అశక్తతవల్ల దీన్ని పునర్లభించిన రూపంలోనే ప్రచురించటం మంచిదనిపించింది. ఆ పనికూడా స్వయంగా చేయలేక నాతరపున శ్రమించమని కోరగా అందుకు అంగీకరించిన మీడియా హౌస్ పబ్లికేషన్స్ వారికి - ముఖ్యంగా డాక్టర్ గోవిందరాజు చక్రధర్ గారికి - ఎంతో రుణపడ్డాను. అనుకున్న సమయంలో ప్రచురించలేని నా అసమర్థతను నేనేనిందించుకుంటూ నాతరవాతి తరంలోని సాహితీప్రియులు ఇంతకన్నా సమర్థంగా, సమగ్రంగా మరికొన్ని సంపుటాలను వెలువరించాలని ఆశపడుతున్నాను. ఈసంకలనాన్ని తెలుగుసాహితీలోకం సమాదరిస్తుందని ఆశిస్తున్నాను.

సెలవు.

హైదరాబాద్
4-4-2004

బూదరాజు రాధాకృష్ణ
సంకలనకర్త, సంపాదకుడు

-

అంకితం
ప్రతికూల మిత్రులకు

బూదరాజీయం

ప్రకాశం జిల్లా వేటపాలెంలో 1932 మే మూడో తేదీన జన్మించారు. 1965లో హిస్టారికల్ గ్రామర్ ఆఫ్ ఎర్లీ తెలుగు ఇన్స్టిట్యూట్స్ అనే అంశంపై పరిశోధనచేసి ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం నుంచి డాక్టరేట్ పొందారు. చీరాల వి.ఆర్.ఎస్. అండ్ వై.ఆర్.ఎస్. కళాశాలలో తెలుగు లెక్చరర్ గా పని చేశారు. 1988లో తెలుగు అకాడమీ డిప్యూటీ డైరెక్టర్ గా పదవీ విరమణ చేశారు. సెంట్రల్ యూనివర్సిటీ విజిటింగ్ ప్రొఫెసర్ గా ఉండి 1990 నుంచి దశాబ్దకాలంపాటు ఈనాడు జర్నలిజం స్కూల్ ప్రిన్సిపల్ గా పనిచేశారు. 'ఈనాడు'లో 600 పైచిలుకు పుస్తకాలను సమీక్షించారు. 'ఈనాడు'లో వారంవారం పుణ్యభూమి శీర్షికను 17 సంవత్సరాలు నిర్వహించారు.

వాస్తు పదకోశం, ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు, వ్యావహారిక భాషావికాసం, ఈనాడు భాషా స్వరూపం, ఆధునిక వ్యవహారికోశం, సాహితీ వ్యాసాలు, భాషాశాస్త్ర వ్యాసాలు, పురాతన నామకోశం, మాటల మూటలు వంటి పుస్తకాలు వెలయించారు. చిన్నయసూరి, శ్రీశ్రీ, కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుల గురించిన మోనోగ్రాఫులను కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ ప్రచురించింది.

బూదరాజు రాధాకృష్ణ ఆత్మకథ విన్నంత-కన్నంత, మంచి జర్నలిస్టు కావాలంటే, అనువాద పాఠాలు, తెలుగు సంగతులు అనే పుస్తకాలను మీడియా హౌస్ పబ్లికేషన్స్ ప్రచురించింది.

శీర్షికా సూచిక

1. అకారణం, అక్షరం, అగడు, అగౌరవం, అగ్నిపరీక్ష, అగ్నిహోత్రం, అఘాయిత్యం, అచ్చిరాకపోవటం, అజాగ్రత్తనం, అజాగ్రత, అజ్ఞానం;
3. అజ్ఞాని, అజ్ఞేయం, అడకత్తెర, అడగటం, అడవి, అడవిపంది, అడుగుజాడ, అడ్డంకి, అడ్డదారి, అడ్డం, అడ్డు;
4. అడ్డుకట్ట, అంటూసొంటూ, అతిథి, అతికారం, అతివినయం, అతిశయం, అతినంతోషం, అతుకు, అత్త, అత్తవారిల్లు, అత్తల్లుం, అత్తాశ;
5. అదను, అదిరిపాటు, అదుపు, అదృశ్యం, అదృష్టం;
6. అదృష్టవంతుడు, అద్దం, అద్దె, అద్దెకొంప, అద్భుతం, అద్వైతం, అద్వైతి, అధమదాత;
7. అధముడు, అధర్మం, అధిక ప్రసంగం, అధికం, అధికారం;
8. అధికారి, అధికుడు, అద్వైతం, అధోగతి, అధ్యక్షుడు, అధ్యాత్మం, అనంతయ్య, అనరానివి;
9. అనర్థం, అనర్హుడు, అనవసరం, అనాధ, అనారోచితం, అనుకరణ, అనుకూలం;
10. అనుకోనివి, అనుగ్రహం, అనుభవం, అనుమతి, అనుమానం;
11. అనురాగం, అనువాదం, అనుసరణ, అనూహ్యం, అనేకం, అనైక్యం, అంతరంగం, అంతరాత్మ;
12. అంతర్జాతీయత, అంతర్యాసం, అంతర్మథనం, అంతుపట్టనివి, అందం;
13. అందటం, అందలమెక్కుటం, అన్న, అన్నం, అన్యాయం;
14. అన్యోన్యం, అన్వేషణ, అపకారం, అపకీర్తి, అపచారం, అపనమ్మకం;
15. అపరబుద్ధి, అపరాధం, అపరిశుభ్రం, అపరిహేయం, అపవాదం, అపవిత్రత, అపశకునం, అపాయకరం, అపాయం, అపార్థం, అపూవం, అపౌరుషేయం,

- అప్పగింత;
16. అప్పు, అప్రయోజనం;
  17. అప్రశస్తం, అప్రస్తుతం, అబద్ధం;
  18. అబ్బా, అభయం, అభాగ్యుడు, అభినయం, అభిప్రాయం;
  19. అభిమానం, అభిమానవంతుడు, అభిరుచి, అభివృద్ధి, అభేదం, అభ్యర్థి, అభ్యాసం, అమలిన శృంగారం;
  20. అమలు, అమాయకత, అమావాస్య, అమృతం, అమెరికా, అంపకాలు, అమ్మ, అమ్మకం, అమ్మలక్కలు, అమ్మేవాడు;
  21. అంకం, అయిదుగురు, అయినవాడు, అయోమయం, అయ్య, అయ్యవారు, అరకాసు, అరవ(లు), అరవటం, అరాచకం, అరిష్టం, అరుదు, అర్జంటు, అర్జీ;
  22. అర్థం, అర్థరహితం, అర్థవంతం, అర్థసిద్ధి, అర్థపండితుడు, అర్థలౌకికం, అర్థోక్తి, అర్పణ, అర్చితం, అర్చిత;
  23. అలఘుమతి, అలంకారం, అలభ్యం, అలవాటు, అలుకుగుడ్డ, అల్పత్వం;
  24. అల్పనంతోషి, అల్పాడు, అల్లం, అల్లరి, అల్లుడు;
  25. అవకతవక, అవకాశం, అవకాశవాది, అవతారం, అవధానం, అవమానం, అవసరం;
  26. అవాంతరం, అవినాభావ సంబంధం, అవినీతి;
  27. అవివేకం, అవిశ్రాంతి, అవిశ్వాసం, అశక్తి, అశాంతి;
  28. అశాశ్వతం, అశ్రువు, అశ్లేలం, అష్టావధానం, అసత్యం, అసంతృప్తి, అసందర్భం;
  29. అసమయం, అసమర్థత, అసమానత, అసలు సంగతి, అసహ్యం, అసాధ్యం;
  31. అసూయ, అస్తమయం, అస్తీత్వం;
  32. అస్థిరం, అహంకారం, అహం(భావం), అహింస, అధముడు, అకర్మణ;
  33. అకలి;

34. ఆకారం, అకాశ కుసుమం, అకాశవాణి,
అకు, అక్షేపణ, అగనివి, అగస్త్య పదిహేను,
అగామి, అగ్రహం, అచరణ;
35. అచారం, అటంబాంబు, అడపెత్తనం,
అడవిద్వ, అడంబరం;
36. ఆతిథ్యం, అకురత, అత్య అత్యగౌరవం,
అత్యజ్ఞానం, అత్యదోహం, అత్యనాశ(న)ం,
అత్యన్యూనత;
37. అత్యబలం, అత్యవినుర్భ, అత్యస్తతి,
అత్యహత్య;
38. అత్మానుభవం, అత్మావలోకనం, అత్మీయత,
అత్మోద్ధరణ, అత్రం, అదరణ, అదరం,
అదర్శణీ, అదర్శప్రేమ, అదర్శ భర్త;
39. ఆదర్శం, అది, అదుర్దా, ఆధారం,
అధునికనైద్యం, అధునిక సంస్కారం,
ఆనందం;
40. అనవాలు, అనుకూల్యం, అనుపూర్వి
అంద్రత్వం, అంద్రపత్రిక, అంద్రుడు;
41. అపద, అపదర్శం, అపరేషన్, అపలేనిది,
అపేక్ష, అప్పుడు, అప్యాయత, అఫీసర్, అలు,
అభరణం, ఆయానం, అయుధం;
42. ఆయుస్సు, ఆరంభం, ఆరాటం, ఆరాధన,
ఆరు, ఆరోగ్యం, ఆర్థిస్థ, ఆర్థ, ఆర్థత,
ఆర్పడు, ఆర్పాటం, ఆలయం;
43. అలస్యం, అలు, ఆలోచన;
44. అవకాయ, అవిర్యానం, అవులింత, అవేదన,
ఆవేశం, అశ;
45. అశయం, అశ్రయం;
46. ఆశ్రయం, ఆశ్రమం, ఆసక్తి, ఆసు, ఆసుపత్రి,
ఆస్తి, ఆస్తికుడు, ఆస్థానకవి, ఇంగ్లీష్;
47. ఇజం, ఇంటర్వ్యూ, ఇంటిదీపం, ఇతరులు,
ఇందిర, ఇన్నూరెన్స్, ఇప్పుడు;
48. ఇబ్బంది, ఇంపు, ఇరుకు, ఇల్లరికం, ఇల్లు,
ఇష్టం, ఇష్టానిష్టాలు;
49. ఇహపరాలు, ఇహం, ఈక, ఈ కాలం, ఈగ,
ఈర్ష్య, ఉక్కుకునక, ఉంగా, ఉండకూడనిది,
ఉండవలసినవి;
50. ఉండేలు, ఉండేవి, ఉత్తమం, ఉత్తమాట,
ఉత్తమురాలు, ఉత్తర దక్షిణాలు, ఉత్తరం,
ఉత్తరాయణం, ఉత్తీర్ణత, ఉత్సాహం,

- ఉదరపోషణ, ఉదారుడు, ఉదాసీనత,
ఉద్ధీపనం, ఉద్దేశం, ఉద్దోధ;
51. ఉద్యమం, ఉద్యోగం;
52. ఉద్రేకం, ఉద్యేగి, ఉద్ధరణ, ఉద్ధారకుడు,
ఉనికి, ఉన్నతి, ఉన్నమాట, ఉన్నవి, ఉన్నాది,
ఉపకారం;
53. ఉపదేశం, ఉపనిషత్తు, ఉపన్యాసం,
ఉపయోగం, ఉపశమనం, ఉపాయం;
54. ఉప్పు, ఉప్పెన, ఉపోద్ఘాతం, ఉభయతారకం,
ఉమ్మడి ఆస్తి, ఉల్లాసం, ఉపస్థ, ఉద్భుకపోషడం,
ఉదుకు తినటం, ఉరడింపు, ఉరబంది, ఉరు, ఉరుకోనివి;
55. ఉరేగింపు, ఉహ, ఎక్కాలు, ఎక్కువ, ఎక్కువ
తక్కువలు, ఎగతాళి, ఎగబాటు, ఎగవేత;
56. ఎగ్గు, ఎంకి, ఎచ్చు, ఎడం, ఎడారి, ఎడిటర్,
ఎందా వానా, ఎందుపూరి, ఎండ్రకాయ,
ఎత్తిపొడుపు, ఎత్తు, ఎదురీత, ఎదురు;
57. ఎద్దు, ఎన్.జి.వో, ఎన్నికలు, ఎట్టెట్టు,
ఎంపిక, ఎమ్మెల్యే, ఎరుక;
58. ఎరుగనివి, ఎరుపు, ఎరువు, ఎలుక, ఎల్లమ్మ,
ఏకత్వం, ఏకపక్షీప్రకం, ఏకవచనం, ఏకాకి,
ఏకాగ్రత, ఏకాంతం, ఏకాభిప్రాయం, ఏకు;
59. ఏడుపు, ఏడుపు ముఖం, ఏది నిజం?;
60. ఏదో ఒకటి, ఏనుగు, ఏర్పాటు, ఏలని
మొగుడు, ఏళ్లు, ఐకమత్యం, ఐశ్వర్యం;
61. ఒకడు, ఒకేదారి, ఒకేసారి, ఒక్కపొద్దు, ఒట్టు,
ఒడ్డు, ఒంటరి(తనం), ఒప్పు, ఒప్పుకోలు,
ఒక్క;
62. ఓటమి, ఓటరు, ఓటు, ఓడు, ఓదార్పు,
ఓసలేనివారు, ఓపిక, ఓపెనర్;
63. ఓర్పు, ఓర్వలేనివాడు, ఔదార్యం, ఔన్నత్యం,
కక్కు, కక్కుర్తి, కంగాళి, కచేరి, కవితకతనం,
కట్టుబాటు, కట్నం;
64. కఠినుడు, కడుపు, కడుపుతీపి, కంటిబిల్లు,
కంట్రాక్టరు;
65. కత్తి, కత్తి-కలం, కత్తిరింపు, కథ, కదలిక,
కనపడేది, కనబడటం, కనికరం,
కనిపించనిది, కనీస ధర్మం, కన్నీరు;
66. కన్ను, కన్నెపిల్ల, కన్యకాశ్రమ, కంపెనీ,
కమ్యూనిజం, కమ్యూనిస్టు, కరణం;

67. కరుణ, కరువు, కర్వమిశాచం, కర్ణాటం, కర్ణుడు, కర్త, కర్తవ్యం;
68. కర్పతనం, కర్ప, కర్పమార్గం, కర్పవీరుడు, కర్ర, కల;
69. కలం, కలవరింత, కలికాలం, కలిమి;
70. కలిమిలేములు, కలివిడి, ■■■ రావటం, కల్లి, కల్పన, కల్పవృక్షం, కల్పితం, కల్ల, కల్లు, కవచం, కవలలు, కవి;
73. కవి కోరిక, కవిత;
76. కవిపూజ, కష్టకాలం, కష్టం;
77. కష్టసాధ్యం, కష్టసుఖాలు, కసి, కళ;
78. కళాకారుడు, కళేబరం, కళ్లు, కళ్లు చెవులూ, కాకతాళీయం, కాకవి, కాకి, కాగితం;
79. కాంగ్రెసు, కాటు, కానివి, కానుక, కాపలా, కాపీ, కాపు;
80. కాపురం, కాఫీ, కామధేనువు, కామనీసెస్సే, కామం, కాంపొండు, కారణం;
81. కారుచౌక, కార్ధానా, కార్తీకం, కార్యకారణ సంబంధం, కార్యజ్ఞుడు, కార్యవాది;
82. కార్యసాధన, కార్యసీద్ధి, కార్యక్షేపం, కాలజ్ఞానం, కాలం;
84. కావలసింది, కావ్యం, కాష్టవాదం, కిరస్తానం, కీరీటీ, కీడు;
85. కీర్తి;
86. కుకవి, కుక్క, కుక్కమూతిపిందె, కుదరనిది, కుపుక్రుడు, కుమ్మరావం, కుమ్ములాట, కురూపి;
87. కుర్రతనం, కులతత్వం, కులం;
88. కులవిద్య, కూడనిది, కూనిరాగం, కూరల మార్కెట్, కూరిమి, కూలీ, కృతఘ్నత, కృతఘ్నుడు, కృతజ్ఞత;
89. కృతబుద్ధి, కృతార్థత, కృషి, కెరటం, కేలందర్, కేసు, కొక్కిరాయి, కొంజా, కొట్టడం, కొడుకు;
90. కొండ, కొండగుర్తు, కొత్త, కొంపతీయటం, కొరత, కొర్రు, కొలత;
91. కొలువు, కొన్వొయ్, కొనరు, కోఆపరేషన్, కోకిల, కోటు, కోడలు, కోడిపందెం, కోత, కోపం;
92. కోమట్లు, కోరిక;
93. కోర్టు;

94. కొగిలింత, క్రమం, క్రమశిక్షణ, క్రైకెట్, క్రిమినల్, క్రియ, క్రూరుడు, క్రోధం, క్షయంటు, క్లాసు, క్వాలిఫికేషన్;
95. క్షణం, క్షమ, క్షమార్థత, క్షేమం, క్షోభ, ఖద్దరు, ఖర్చు, ఖాళీ ఇల్లు, ఖానీ, ఖైదీ;
96. ఖ్యాతి, గంగ, గంగానమ్మ, గజం, గంజీ, గట్టిదనం, గట్టు, గడియారం, గద్దం, గడ్డి, గడ్డు రోజులు, గణాచారి, గణాలు - ప్రాసలు, గణితం;
97. గండం, గతం, గతి, గతుకులు, గత్యంతరం, గది, గడ్డ కవిత, గందరగోళం;
98. గట్టిలం, గమ్మత్తు, గమ్మం, గర్భవిచ్ఛేదం, గర్వం, గవర్నమెంటు, గవర్నరు, గాజుకళ్లు, గాటు, గాడిద;
99. గానం, గాంధీ, గాయకుడు, గాయని, గాయం, గాలి;
100. గాలిపడగ, గాలిమేడ, గిట్టుబాటు, గిన్నె, గిరజాలు, గిరాకి, గీటురాయి, గీత, గుట్టు, గుడిమింగేవాడు, గుడిసె, గుడ్డితనం, గుడ్లగూబ, గుణజ్ఞత;
101. గుణం, గుణవంతుడు, గుండు, గుండె, గుండె దిటవు, గుండెపోటు, గుమాస్తా, గుంపు, గురక, గురుకుల విద్య, గురుత్వం;
102. గురువు, గురుశిష్యులు, గుర్తింపు, గుర్తు, గుర్రం, గులాం;
103. గూండా, గృహస్థ, గెలుపు, గేరు, గొంగడి, గొడవ, గొడ్డు, గొడ్రాలు, గొప్ప;
105. గోడ, గోడదూకుడు, గోరు, గోరుముద్ద, గోవు, గౌరవం;
106. గ్యారంటీ, గ్రంథకర్తృత్వం, గ్రంథ పరిచయం, గ్రంథ పరిశీలన, గ్రహచారం, గ్రహం, గ్రహబలం, గ్రహింపు, గ్రామ (జీవితం), గ్రామీణుడు;
107. గ్రాహ్యం, గ్లామరు, ఘనకార్యం, ఘనత, ఘనుడు;
108. ఘరానా, ఘోష, చక్రవర్తనం, చక్రం, చంచలం, చట్టం, చదువు;
111. చనిపోయినవాడు, చనువు, చంద్రుడు, చప్పట్లు, చమత్కారం;
112. చతురత, చరిత్ర;

113. చర్మ, చలనం, చలాయించు, చలిజ్వరం, చాకలి, చాకిరీ, చాదస్తం, చాపల్యం, చాలు, చావు;
115. చావు బతుకులు;
116. చిక్కు, చిగురంత, చిట్, చిట్టా, చిత్తశుద్ధి, చిత్రకారుడు, చిత్రం, చింత, చిన్నమాపు, చిన్నతనం, చిన్నవాళ్లు, చిరంతనీ, చిరాకు;
117. చిరునవ్వు, చిల్లర, చివరికి, చిహ్నం, చీకటి, చీట్లపేక, చీడ, చీపురు;
118. చీర, చీలిక, చుట్టలు, చుట్టెదురు, చుట్ట, చుట్టం, చుట్టరికం, చురుకు, చులకన, చూపు;
119. చెట్టు, చెడటం, చెడనివి, చెడిన బతుకు, చెడినవి, చెడు, చెప్పకూడనివి, చెప్పు, చెప్పుడు మాట, చెయ్యగలవి, చెయ్యి, చెరిగిపోనిది;
120. చెరువు, చెలామణి, చెలిమి, చెల్లుబాటు, చెవిటివాడు, చెవుడు, చేచావటం;
121. చేటు, చేత, చేతిమంత్రం, చేదు, చేవ, చేయదగినవి, చేయరానివి, చేయి, చేయూత, చేరనిది;
122. చేవ, చేసిన తప్పు, చైతన్యం, చైతన్యవాది, చొరవ, చోటు, చౌక, చౌర్యం, ఛందాలుడు, ఛందస్సు, జగత్తు, జంగం, జడత్వం, జడుపు;
123. జడ్జి, జత, జనం, జనన సంఖ్య, జంతువు, జందెం, జన్మ, జన్మఫలం;
124. జన్మహక్కు, జన్మోత్సవం, జన్మజనకాలు, జవతపాలు, జబ్బా, జయం, జయాపజయాలు, జర్నలిజం, జరిగి, జాగ్రత్త;
125. జాణతనం, జాతకం, జాతర, జాతి, జాతిగిరనం, జాతిపరువు, జాతిభేదం, జాతీయత, జారుడు, జాలి, జాస్తి, జేతం;
126. జీలుగు, జీవగ్రత, జీవనం, జీవనాధారం, జీవి, జీవితం;
130. జీవితయాత్ర, జీవితనశ్యం, జీవితేచ్ఛ, జీవో;
131. జీసస్, జూదం, జూదరి, జెండా, జేబురుమాల, జైలు;
132. జోకర్, జోడీ, జోరు, జోల, జోన్యం,

- జోన్యడు;
133. జ్ఞాతి, జ్ఞానం;
134. జ్ఞాని, జ్ఞానోదయం, జ్ఞాపకం, జ్వరం, జ్వాల, జ్రాబెడి;
135. జ్రేడే యూనియన్, డబ్బర, డబ్బు;
137. డాక్టరు, డిగ్రీ, డిటెక్టివ్, డేగ, డైరెక్టరు, తక్కువ కులం, తగనిది;
138. తగనివి, తగినది, తగులం, తటస్థం, తడుపు, తంటాలు, తండ్రి, తత్వం, తద్దినం;
139. తనది, తనిఖీ, తనివి, తంత్రం, తన్నటం, తప్పటం, తప్పనిది, తప్పు;
141. తప్పుడు ఓటు, తప్పుడు సాక్ష్యం, తప్పొప్పులు, తరవాణి, తరుగుదల;
142. తర్కం, తర్కమా, తల, తలకిందులు, తలతిక్కు, తలనొప్పి;
143. తలపు, తల్లి, తల్లికంఠ్రులు, తవ్వకం, తన్మరణం, తస్మాత్ జాగ్రత్త, తాగుడు;
144. తాగుబోతు, తాచిపెట్టు, తాడితల్లు, తాత్కాలికం, తాతపెళ్ళి, తాత్పర్యం, తాపత్రయం, తాంబూలం, తారతమ్యం;
145. తారలు, తాళం, తాలిబొట్టు, తికమక, తిక్కన, తిట్లు;
146. తిండి, తిండిపోతు, తిరకాసు, తిరిగి రానిది;
147. తిరుగుడు, తిరుగుబాటు, తిరుగులేనిది, తిరునాళ్లు, తిరుపతి, తీసి;
148. తీరని కోరిక, తీరిక, తీరు, తీర్థం, తీర్చరి, తీర్పు, తీవ్రత, తుదిఘడియలు, తుపాకీ, తుమ్ము, తురక, తురుపుముట్టు, తుట్టి, తూకం;
149. తూటు, తూలటం, తృప్తి, తృప్త, తెగింపు, తెగులు;
150. తెంపరి, తెర, తెలంగాణ, తెల్లవీర, తెలియనిది, తెలివి;
151. తెలివి తక్కువ, తెలిసిన వాళ్లు, తెలుగు;
152. తెలుగుదనం, తెలుగువాడు, తెదా;
153. తేనెటీగ, తేనిది, తేలిక, తొందర, తోకచుట్టు, తోచటం, తోడు;
154. త్యాగం, త్యాజ్యం, త్రికాలాలు, త్రిల్, దక్కుదల;
155. దక్షిణాయణం, దగా, దండ, దండగ,

- దండ్యుడు, దండోపాయం, దత్తక,
దణాయంపు, దంపతులు, దయ, దయాభిక్ష,
దయ్యం;
156. దరిద్రం, దర్బా;
157. దర్పం, దాజా, దానధర్మాలు, దాపరితం,
దాంపత్యం, దాయాది, దారి;
158. దారికప్పటం, దాసి, దాస్యం, దాహం, దిక్కు,
దిగంబరత్వం, దిగులు, దినదినగండం,
దివాన్‌గిరి, దివాలా, దిష్టి (మంత్రం);
159. దీనత్వం, దీపం, దీపావళి, దీర్ఘదైర్యం, దీనెన,
దుఃఖం;
160. దుఃఖికుడు, దున్నకం, దున్నుపోతు, దుబారా,
దురద, దురదృష్టం, దురాగతం, దురాశ,
దుర్గతి, దుర్జనుడు;
161. దుర్దశ, దుర్దినం, దుర్బలం, దుర్బరం,
దుర్లభం, దుర్వార్త, దుర్వాసన, దుశ్శేష్టులు,
దుష్టచింత, దుష్టులు;
162. దుస్తరం, దూత, దూతిక, దూరదృష్టి,
దూరం, దూరాలోచన, దూషణ, దృష్టి,
దెప్పు, దెబ్బ;
163. దేనికదే, దేవత, దేవుడు;
165. దేశభక్తి;
166. దేశం, దేశాటనం, దేశాభిమానం;
167. దేశాభివృద్ధి, దేహం, దైవత్వం, దైవబలం;
169. దైవభీతి, దొంగ, దొంగతనం, దొర,
దొరకనిది, దొరతనం, దొరసాని, దొరికేవి,
దోపిడీ;
169. దోషం, దౌర్జన్యం, దౌర్బల్యం, దౌర్భాగ్యం,
ద్రష్ట, ద్రోహం, ద్రోహి, ద్వంద్వ ప్రవృత్తి,
ద్వంద్వాలు, ద్వయం, దైతం;
170. ధనదాస్యం, ధనం, ధనవంతుడు, ధన్యత,
ధన్యుడు, ధర, ధర్మకన్యం;
171. ధర్మపన్నాలు, ధర్మపరుడు, ధర్మం;
171. ధర్మరాజు, ధర్మశాస్త్రం, ధర్మసంస్థాపన,
ధర్మసూక్ష్మం, ధర్మాసనం, ధార్మికత్వం,
ధిక్కారం, ధీరుడు;
173. ధూపం, ధైర్యం, ధ్యేయం, ధ్వంసకుడు, సత్య,
నక్షత్రాలు, సుఖశిఖ వర్ణంకం, సగదు బేరం,
సగరం;
174. సగలు, సగిషీ, సగ్గునత్వం, సటన, సటుడు,

- నడక, నడమంత్రపు సీరి, నడవడి, నడి;
175. నన్నయ, నప్పనిది, నమ్మకం;
176. నమ్మకూడనివి, నమ్మించి మోసం;
177. నమ్రత, నయం, నరకం, నరకాసురుడు,
నరసింహుడు, నరుకుడు, నర్తకుడు, నర్పు,
నలుపు, నల్లపూస, నల్లి, నవకవిత, నవల,
నవీన స్త్రీ, నవ్వు;
178. నశింపు, నశ్యం;
179. నష్టం, నాకు, నాగదశక;
180. నాటకం, నాటు కాగదాలు, నాది, నాంది,
నా చతుకు, నామం, నాయకుడు;
181. నారదుడు, నారితేకపాకం, నాలుక, నావి,
నాస్తికుడు, నిశ్చయం;
182. నిత్యం, నికేనేమే, నిగూఢం, నిగ్గు, నిగ్రహం,
నిఘంటువు, నిఘా, నిజం;
183. నిజానిజాలు, నిజాయితీ;
184. నిట్టార్పు, నిత్య దరిద్రం, నిదర్శన, నిదానం,
నిద్ర;
185. నినాదం, నింద, నింద్యత, నిపుణుడు;
186. నిప్పురవ్వ, నిప్పురం, నియంత, నియమం,
నిరర్థకం, నిరసన, నిరాకరణ, నిరాఘాటం,
నిరాడంబరత, నిరాదరణ, నిరాశ;
187. నిరుత్సాహం, నిరుద్యోగం, నిరుపయోగం,
నిర్ణయం;
188. నిర్ణయులు, నిర్దోషి, నిర్బంధం, నిర్భయం,
నిర్భయుడు, నిర్లక్ష్యం, నిర్వాకం, నిలిచేవి,
నివారణ, నిశ్చలత్వం, నిశ్చింత, నిశ్చంక,
నిశ్చల్లం, నిషా;
189. నిషిద్ధం, నిషేధం, నిషాధులు;
190. నిష్క్రమణ, నిష్క్రియుడు, నిష్ఠ, నిష్ఠురం,
నిష్ఠులం, నిష్ఠుయోజకుడు, నిష్ఠుహ;
191. నిస్సందేహం, నిస్వార్థం, నీచత్వం,
నీచాత్రయం, నీచుడు, నీడ, నీతి;
192. నీతి - అవినితి;
193. నీతిపరుడు, నీరసం, నీరు, నీవు, నీవు -
నేను, నెత్తం, నెమలి, నేటివి, నేను;
194. నేరం, నేర్పు;
195. నైజం, నైతిక జీవనం, నైవేద్యం, నామి,
నోటీసు, నోరు, నొకడు, న్యాయం;
196. న్యాయమూర్తి, న్యాయశాస్త్రం, పత్తుడుప్పుడి,

- పక్షపాతం, పక్షి, పగ;
197. పంగనామం, పచ్చిక, పంచాంగం, పంజరం, పంటత్వం, పట్టంపు, పట్టు, పట్టుదల,
198. పట్నం, పడక, పడినెం, పంట, పండగ, పండితుడు;
199. పతకం, పతనం, పతిత, పతివ్రత, పుత్రం, పుత్రి, పుత్రిక;
200. పుత్రికాధిపతి, పదం, పదవి, పదిలం, పదును, పద్మకావ్యం, పద్మం;
201. పననకాయ, పని, పనికిరానివి;
202. పనితనం, పనిదొంగ, పనిమనిషి, పనిమానటం, పన్ను, పంకం, పంది, పందికొక్కు, పల్లినీటి, పంపకం, పరకాయ ప్రవేశం;
203. పరదూషణ, పరదేశి, పరధనం, పరధ్యానం, పరపతి, పరబ్రహ్మ, పరభూమి, పరం, పరలోకం, పరస్పరం;
204. పరాకు, పరాజయం, పరాయి వాళ్లు, పరిచయం, పరిణామం, పరిపాకం, పరిపాటి, పరిపాలన, పరిమళం;
205. పరిమితి, పరివర్తన, పరిశీలన, పరిశుద్ధం, పరిశోధన, పరిశ్రాంతి, పరిష్కర్త, పరిస్థితి;
206. పరిహారం, పరీక్ష, పరుగు, పరువు, పరోపకారం, పర్యవసానం, పర్వు, పలకరింపు, పలాయనం, పలుకు, పలుకుబడి;
207. పల్లకీ, పల్లం, పల్లె, పల్లెపదుచు, పల్లె జీవితం, పల్లెటూరి వాళ్లు, పవిత్రత, పశుత్వం, పశువు, పశ్చాత్తాపం, పన, పనితనం;
208. పాకులాట, పాట, పాటవం, పాటు, పాతకుడు, పాడుపని, పాండిత్యం, పాత;
209. పాతకం, పాత కొత్తలు, పాత చదువు, పాతివ్రత్యం, పాత్ర, పాత్రికేయులు, పానం, పాపఫలం, పాపం;
210. పాపం - పుణ్యం, పాపి, పాముకాటు, పారతంత్ర్యం, పారాయణం, పార్టీ, పాలన, పాపాణం;
211. ప్రాస, పిచ్చానుపత్రి, పిచ్చి, పిడితెడు, పిన్నలు

- పెద్దలు, పిరికి;
212. పిలుపు, పిల్లలు;
213. పిల్లి, పిశాచం, పిసినారి, పిహెచ్.డి, పీకులాట, పీట, పీటముళ్లు, పీడ, పుకాళ్లు, పుట్టినరోజు;
214. పుట్టిల్లు, పుట్టుక, పుణ్యం, పునరావృత్తి, పునర్జన్మ, పునశ్చరణ, పునాది, పురస్కారం, పురాణ కథలు;
215. పురుడు, పురుష లక్షణం, పురుషుడు, పురోగతి, పులి, పువ్వులు, పుష్టి, పుష్పకం, పుష్పకరుడు, పుస్తకజ్ఞానం, పుస్తకం;
216. పూజ, పూజారి, పూజ్యుడు, పూటకూటిల్లు, పూనకం, పూనిక, పెట్టు, పెట్టుబడిదారీ, పెట్టుబడిదారు, పెట్రోలు, పెడదారి, పెడద్దం, పెండ్లి;
219. పెండ్లి కొడుకు, పెండ్లి కొలువు, పెత్తనం, పెద్ద, పెద్దరికం, పెద్ద ప్లీడరు, పెద్ద మనిషి;
220. పెద్దల మాట, పెద్దలు, పెద్దలోపం, పెద్దానుపత్రి, పెద్దిల్లు, పెనుకోరిక, పెన్నిధి, పెన్నను;
221. పెంపకం, పెరుగుదల, పేకమేడ, పేకాట, పేచీ, పేద;
222. పేదరికం, పేరడి, పేరు;
223. పేలు, పైకి పటారం, పైతెయ్య, పైరవి, పైవర్గాలు, పొగద్ద, పొగమట్టు, పొగరు, పొగాకు;
224. పొత్తు, పొడుపు, పొందు, పొర, పొరబాటు, పొసగుదల, పోక, పోకా, పోటీ;
225. పోనిది, పోరాటం, పోరానివి, పోలిక;
227. పోలీసు, పోలీసు స్టేషన్, పోషణ, పోస్తుమాస్టరు, పొరుషం, పొరోహిత్యం, ప్రకృతి.
228. ప్రగతి, ప్రచారం, ప్రజలు, ప్రజాదరణ, ప్రజాధనం, ప్రజా ప్రతినిధి, ప్రజాభిమానం, ప్రజాస్వామ్యం;
229. ప్రజ్ఞ, ప్రణయం, ప్రతిక్రియ, ప్రతిఘటన, ప్రతిజ్ఞ, ప్రతిపక్ష నాయకుడు, ప్రతిపక్షం, ప్రతిఫలం;
230. ప్రతిఫలాపేక్ష, ప్రతిబంధకం, ప్రతిబింబం, ప్రతిభ, ప్రతిమాయ, ప్రతిష్ఠ, ప్రతీక,

- ప్రతీకారం, ప్రత్యామ్నాయం, ప్రత్యుత్తరం, ప్రత్యేకత;
231. ప్రత్యేకం, ప్రథముడు, ప్రదక్షిణ, ప్రధానం, ప్రపంచగతి, ప్రపంచజ్ఞానం, ప్రపంచం;
232. ప్రబంధ నాయక, ప్రభావం, ప్రభుత్వం, ప్రభుత్వోద్యోగం, ప్రభుత్వోద్యోగి, ప్రభువు, ప్రమాణం, ప్రమాదకారి, ప్రమాదం;
233. ప్రమోషన్, ప్రయత్నం;
234. ప్రయాణం, ప్రయాణ, ప్రయోగం, ప్రయోగశాల, ప్రయోజకత్వం, ప్రయోజకుడు, ప్రయోజనం;
235. ప్రవక్త, ప్రవర్తన, ప్రవాసం, ప్రశంస, ప్రశస్తం, ప్రశాంతి, ప్రశాంతత, ప్రశ్న;
236. ప్రసంగం, ప్రసారం, ప్రసూతి, ప్రశయం, ప్రాజెక్టు, ప్రాణభయం, ప్రాణం, ప్రాజాంతకం, ప్రాతినిధ్యం;
237. ప్రాతిపదిక, ప్రాథమిక హక్కు, ప్రాధాన్యం, ప్రాంతం, ప్రాప్తం, ప్రాయం, ప్రాయశ్చిత్తం, ప్రారబ్ధం, ప్రార్థన, ప్రాస, ప్రీయుడు;
238. ప్రియురాలు, ప్రియుల మాటలు, ప్రీతి, ప్రూఫరీడరు, ప్రెస్, ప్రెసిడెంటు, ప్రేమ;
242. ప్రేమికుడు, ప్రేయసి, ప్రేరేపణ, ప్రేవేలు;
243. ప్రోత్సాహం, ప్లీడరు, ప్లీడరు గుమస్తా;
244. ఫరవా, ఫలసాయం, ఫలితం;
245. ఫలితార్థం, ఫిడేలు, ఫిరంగి (గుండు), ఫీజా;
246. పూలు, ఫెయిల్, ఫోటో, ఫోను, ప్యాషన్, బంగారం, బట్ట, బట్టతల, బట్టీ, బడాయి, బడిపంతులు;
247. బంబ్రోతు, బండారం, బండి, బతుకు;
248. బతుకు తెరువు, బదలాయింపు, బదిలీ, బదులు, బదులుకు బదులు, బద్ధకం, బంధం, బంధురం, బంధువు;
249. బరువు, బర్త్ కంట్రోల్, బర్రె, బలం, బలహీనత;
250. బలహీనులు, బలాబలాలు, బలి, బలీయం, బలువు, బస్తీ, బస్సు, బస్సువాళ్లు, బహిరంగం, బహిష్కరణ, బహుమతి, బహువచనం, బాగు;
251. బాధ, బాధకుడు, బాధ్యత, బానిస;
- బాంధవం, బాబా, బారు, బాలలు, బాల్యం,

- బాల్యవివాహం, బాల్యస్నేహం, బావ, బాసలు, బిచ్చగాడు, బిడ్డలు, బిరుదు, బీచి, బీజం, బీద;
253. బీదరికం, బీరం, బికాయింపు, బిగత, బిద్ది;
254. బిద్దిమంతుడు, బిద్దిహీనుడు, బిడ్డడు, బిద్ర, బూచి, బూడిద;
255. బూతు, బెంగ, బెదిరింపు, బెదురు, బేరం, బేరీజు, బేల, బైరాయింపు, బైరాగి, బొంతు;
256. బొట్టు, బొమ్మ - బొరుసు, బోడి, బోధన, బ్యాంకు భాతా, బ్రహ్మ, బ్రహ్మచర్యం, బ్రహ్మచారి, బ్రహ్మజ్ఞానం, బ్రహ్మముడి;
257. బ్రహ్మరాత, బ్రహ్మాండం, బ్రాహ్మణుడు, భక్తి;
258. భక్తులు, భగీరథయత్నం, భద్రత, భయం;
260. భరతనాట్యం, భరోసా, భర్త, భవిష్యత్తు, భాగవతుడు, భాగ్యవంతుడు, భారతదేశం;
261. భారత రామాయణాలు, భారతీయుడు, భారం, భార్య;
262. భార్యభర్తలు;
263. భార్యవిధేయులు, భావకవి, భావకవిత్, భావన, భావం, భావికవిత్;
264. భావికవిత్వం, భావ;
265. భిక్షాటన, భిక్షువు, భిక్షురూపి, భూతకాలం, భూతం, భూత్రమణం, భూమి, భూస్వామి, భేదభావం, భేదం;
267. భేదించటం, భేషణం, భోగం, భోగి, భోగివట్టు, భోజనం, భ్రమ, భ్రష్టుడు, మక్కువు, మగవి అనుగ్రహం;
268. మగబిడ్డ, మగవాడు;
269. మగతనం, మంగళసూత్రం, మజా, మచ్చ, మంచి;
270. మంచి చెడ్డలు;
271. మతం, మతాధిపత్యం, మడి, మంట;
272. మతం, మతావేశం, మతిమరుపు, మతి - సుతి, మదం, మద్యపానం;
273. మద్య, మద్యతరగతి, మద్యవర్తి, మద్యమార్గం, మనది, మనశ్శాంతి, మనశుద్ధి, మనసు;
275. మనస్థితి, మనిషి;
278. మనీష, మనుమార్గం, మనోద్వైగం, మనోవ్యథ, మంత్రగాడు, మంత్రం;

279. మంత్రాంగం, మంత్ర, మందలింపు, మంది, మందు;
280. మందుగుండు, మమత, మరణయోగ్యత, మరపు, మరణియ్యం, మరుగు, మరునాడు;
281. మర్యాద, మల్లెపూవు, మసీదు, మహాకవి, మహాత్ముడు;
282. మహాయోగం, మహారాజు, మహావాక్యం, మహిమ, మహిళా సంఘం, మహోత్సవం, మాజీ, మాట;
283. మాతృత్వం, మాతృప్రేమ, మాదేశం, మాధుర్యం;
284. మానధనుడు, మానం, మానవత్వం, మానవుడు, మామ, మామూలు, మాయ;
285. మారుపేరు, మారుమనువు, మార్గం, మార్గాంతరం, మార్పు;
286. మాల, మిగిలినది;
287. మిగిలేది, మిగులు, మింగటం, మిడిసిపాటు, మితం, మితవాది, మిథ్య, మినహాయింపు, మిన్న, మిరియాలు, మీసం, ముక్కుసూటి;
288. ముఖం, ముఖస్తుతి, ముఖ్యం, ముఖ్యమంత్రి, ముగ్ధ, ముచ్చట, ముదరటం, ముడివి;
289. ముద్దు, ముని, ముందుచూపు, ముందు వెనుకలు, ముఖావం;
290. ముల్కీ, ముష్టి, ముసలి, ముస్తాబు, మూగనోము, మూఢనమ్మకం, మూఢమి, మూఢుడు, మూర్ఖత్వం;
291. మూర్ఖుడు, మూలం, మూలసిద్ధాంతం, మృగం, మృతుడు, మృత్యుంజయుడు, మృత్యువు, మృదుత్వం, మృద్ధుటం;
292. మృష్టాన్నం, మెజారిటీ, మెట్టవేదాంతం, మెట్టు, మెండు, మెతకదనం, మెత్తన, మెదడు, మెప్పు;
293. మెరిటీ, మెరుగు, మెలకువ, మేటి, మేధ, మేధావి, మేనబావ, మేనమామ, మేయటం, మేలం, మేలు;
294. మేష్టాడు, మేళం, మైకు, మైత్రి, మైల;
295. మొక్క, మొగమాటం, మొండికనం, మొండివాడు, మొదటిది, మొద్దు, మొనగాడు, మొరాయింపు, మొక్షం, మోజు;
296. మోడల్, మోతాదు, మోసం, మోహం;
297. మోనం, యజమాని, యత్నం, యధార్థం,

- యంత్రం, యాచన, యాతన, యాత్ర, యుక్తం, యుగపురుషుడు, యుద్ధనీతి;
298. యుద్ధం, యువ వృద్ధులు, యోగం, యోగి, యోగ్యత;
299. యౌవనం, రక్తం, రక్తసంబంధం, రక్తి, రక్షక భటుడు;
300. రక్షణ;
301. రంకు, రంకు మొగుడు, రంగు, రచన;
302. రచనా కాలం, రచయిత;
303. రతీమన్యులు, రంధ్రాన్వేషణ, రసభంగం, రసం, రసికత, రసికుడు, రసీదు, రహదారి, రహస్యం;
304. రాత, రాక్షసత్వం, రాక్షసుడు, రాగం, రాచరికం, రాజకీయం;
305. రాజద్రోహి, రాజకీయవాది;
306. రాజనీతి, రాజానుగ్రహం, రాజీ, రాజు;
308. రాజ్యం, రాజ్యాధికారం, రాట, రాణివాసం, రాత, రాతకోతలు, రాత్రి, రాత్రింబవళ్ళు, రానివి, పోనివి, రాపిడి;
309. రాబడిపన్ను, రాబోయే రోజు, రామరాజ్యం, రామశబ్దం, రామాయణం, రాయబారం, రాయబారి, రాయలసీమ, రాయితీ, రాళ్ళు, రిపుపక్షం, రిఫారం, రివాజు, రుగ్మత, రుచి;
310. రుజువు, రుణం, రుమాలు, రుషి, రూపం, రూలు;
311. రెండు, రేటు, రేడియో, రేడియోవాళ్ళు, రేపు, రేపు, రేషను, రైతు, రైలు, రొట్టె (ముక్క), రొమ్మ, రోగం;
312. రోగి, రోజులు, రోడ్లు, రోత, రోలు, రోషం, రొడీ, రొతు, లక్ష, లక్షణం;
313. లక్ష్యం రేఖ, లక్ష్యం, లంగరు, లంచం;
314. లండన్, లబ్ధి, లభించనివి, లంపటం, లయ, లాటరీ, లాభదాయకం, లాభం, లాహిరీ, లింగం, లిటిగేషన్;
315. లెక్క, లెక్కరు, లేఖ, లేఖకుడు, లేచిపోవటం, లేనిది;
317. లేమి, లైసెన్సు, లొంగటం, లొచ్చు, లొసుగు, లోకం;
320. లోకాతీతులు, లోకులు, లోకువ, లోకోపకారం;

321. లోటు, లోతు, లోపం, లోపల, లోబడనివి,
లోభి;
322. లోభిత్వం, లౌకిక సుఖం, లౌత్వం, పక్ష,
పకాలతు, పక్షిలు;
323. పక్రభావ్యం, పంక, పంకర, పంచనం, పజ్జం,
పత్రాయుధం, పంచకం, పంచన, పట్టి
చేతులు, పడగళ్ళు, పద్దన, పంట;
324. పంట బట్టడం, పదంతి, పదరుబోతు,
పదలనివి, పంతు, పన్నె, పంశాచారం,
పయసు;
325. పరం, పరస్రసాది, పరిపంట, పర్తకం,
పర్తకుడు, పర్తమానం, పర్షం, పలపు,
పశీకరణం, పసంతం;
326. పాకిలి, పాక్యూర్యం, పాక్స్థానం, పాగు,
పాగుడు, పాంఛ, పాటం, పాడి, పాతావరణం,
పాదన;
327. పాద్యం, పాయిదా, పారం, పారసత్వం, పార్త,
పార్తాస్థలం, పార్తక్యం, పావివరసలు;
328. పాస్తవం, వికాసం, విగ్రహం, విఘ్నం, విచక్షణ,
విచారణ;
329. విచారం, విచిత్రం, విజయం, విజ్ఞత, విజ్ఞానం,
విడదగినవి, విడాకులు, వితంతువు;
330. విత్తనం, విదేశీ నిపుణుడు;
331. విద్య, విద్యార్థి, విద్యాలయం, విద్యావతి,
విద్వాంసుడు, విధి, విధిశృతం, విద్యుక్తధర్మం,
విద్వంసం, వినరావిది, వినాయకుడు;
332. వినేవారు, వినోదం, విన్నవం, విన్నవీ, కన్నవీ,
వివర్యయం, విష్ణవకారులు, విష్ణవం,
విభిన్నత్వం, విభూతి, విమర్శ;
333. విముక్తి, విరసం, విరహం, విరుగుడు,
విలయం, విలాపం, విలువ;
335. విలేఖరి, వివాహం, వివేక భ్రష్టులు, వివేకం,
విశేషం, విశ్రాంతి, విశ్వం, విశ్వసనీయుడు,
విశ్వాసం;
336. విషపూరుగు, విషం, విషయ గ్రహణశక్తి,
విషయ సేకరణ, విషాద గీతం, విషాదం,
విసుగు, విస్మీ, విస్మయం, విహితం, వీణ, వీధి
దీపాలు, వీరత్వం, వీరలక్షణం;
337. వీరుడు, వీలు, వృత్తి, వృథా, వృద్ధి, వెక్కిరింత;
338. వెగటు, వెధవ, వెనకచూపు, వెనక్కురానివి,

పన్నెం, వెరపు, వెర్రి;
339. వెల, వెలచుగలు, వెలమలు, వెలుగు, వేటువ,
వేగం, వేట, వేటకాడు, వేడి, వేడుక,
వేదకాలం;
340. వేదన, వేదం, వేదాంతం, వేదాంతి, వేళ్ళు;
342. వేళ్ళమాత, వేషధారణ, వేషం, వేనవికాం,
వేళ, వైకుంఠం, వైద్యం;
343. వైద్యుడు;
344. వైపరీత్యం, వైఫల్యం, వైభవం, వైరం, వైరాగ్యం,
వైరుధ్యం, వైష్ణవమాయ, వైష్ణవాలయం,
వైష్ణవుడు, వ్యక్తి;
345. వ్యక్తిత్వం, వ్యతిక్రమం, వ్యత్యాసం, వ్యభిచారం,
వ్యర్థత, వ్యర్థం;
346. వ్యవస్థ, వ్యవహారం, వ్యవసయం, వ్యాకరణం,
వ్యాజ్యం;
347. వ్యాపకం, వ్యాపారం;
348. వ్యాపారి, వ్యాప్తి, వ్యామోహం, వ్రణం,
శకునం, శక్తి, శత్రుత్వం;
349. శత్రువు, శని;
350. శపథం, శబ్దం, శరణ్యం, శరీరం, శల్యవరీక్ష,
శవం, శాడిస్తు, శాంతం, శాంతి;
351. శాపం, శాశ్వతం, శాసనసభ, శాస్త్రం, శాస్త్రీయ
సంగీతం;
352. శిక్ష, శిక్షా పరిమితి, శిక్షాస్పృతి, శిక్షార్థం,
శిఖరాగ్ర జాతి;
353. శివపూజ, శివాజ్ఞ, శిష్టుడు, శిష్యుడు, శిస్తు,
శీలం, శుభ్రత, శుశ్రూష, శూన్యం, శూరుడు,
శృంగారం;
354. శేషం, శైవాచారం, శోభ, శోధ్యం, శృశాసం,
శ్రద్ధ, శ్రమ;
355. శ్రాద్ధం, శ్రీ, శ్రీరంగనీతులు, శ్రీరాముడు,
శ్రేష్ఠం, శ్రోత, షికారు, సతారణం, సఖ్యత,
సగటు మనిషి, సగటు రచయిత, సంకటం,
సంకరం;
356. సంకల్పం, సంకెళ్ళు, సంక్షోభం, సంగమం,
సంగీతం, సంగీతం మేష్టారు, సంఘ వైతన్యం,
సంఘటన, సంఘం;
357. సంఘ మరణం, సంఘర్షణ, సంఘ సంస్కృతి;
358. సంఘభావం, సజీవ చరిత్ర, సత్పురుషుడు,
సజ్జనుడు;

359. సంవారం, సడి, సకారం, సత్తువ, సత్త్రవర్తన,
సత్త్వం;
360. సత్కమార్గం, సత్కసంధుడు, సత్తకాయ,
సద్బ్రాహ్మణుడు, సంతానం, సంతృప్తి,
సంకోషం, సంకోషతరం, సందడి,
సందర్శానుసారం, సందిగ్ధం;
361. సందేహం, సంది, సందికాలం, సన్నాహం,
సన్నిహితుడు, సన్యాసం, సన్యాసం;
362. సన్యాసి, సఖలు, సఖావతి, సమ ఉక్తి, సమత,
సమంజసం, సమబృష్టి;
363. సమయం, సమర్థత, సమర్థన, సమర్థుడు,
సమన్వయ;
364. సమాజం, సమాధానం;
365. సమానత్వం, సమానం;
366. సమానుడు, సమిధ, సముద్రం, సంపద;
367. సంపన్నుడు, సంపాదకుడు;
368. సంపాదన, సంప్రదాయం, సంబంధం;
369. సంభాషణ, సమ్మే, సమ్మోహనాస్త్రం,
సంయోజనం, సంవేదన, సంతయం,
సంసారం;
370. సంస్కరణ, సంస్కారం;
371. సంస్కృతం, సంస్కృతాంధ్రాలు, సంస్కృతి,
సంస్థ, సరదా, సరసం, సరి;
372. సర్దిఫికెట్టు, సర్దుబాటు, సర్వజనామోదం,
సర్వాంతర్యామి, సర్వెంటు, సలారం, సవతి,
తల్లి, సవర, సవాయి, సస్పెండు;
373. సస్పెన్సు, సహగమనం, సహజత్వం,
సహజీవనం, సహసం, సహభోజనం,
సహవాసం, సహాయం, సహృదయత;
374. సాకు, సాక్షి, సాక్ష్యం, సాగతీత, సాగవివి,
సాంక్రమికం, సాంఘిక సంస్కరణ,
సాదాతనం, సాధన;
375. సాధన భేదం, సాధింపు, సాధువు, సాధ్యం,
సాధ్యాసాధ్యాలు, సానుభూతి, సాన్నిధ్యం,
సాపాటు, సాఫల్యం, సామర్థ్యం;
376. సామాజికం, సాము, సామెత, సాంబారు,
సామ్యవాదం, సామ్యవాది, సారం, సారా,

- సార్థకత, సాహసం, సాహిత్యం;
377. సాహెబు, సి.ఆర్, సిగరెట్టు, సిగ్గు;
378. సిగ్గుచేటు, సిజర్ను, సిద్ధాంత భేదం, సిద్ధుడు,
సినిక్, సినిమా;
379. సినీకథ, సినీ రచయిత, సినీమాయ,
సిన్సియారిటీ, సిరి, సిలిండరు, సివిలిజేషన్,
సీత, సీతాఫలం, సుకవి, సుకుమారత;
380. సుఖజీవి, సుఖం, సుగుణం, సుడిగాలి,
సుతుడు, సుద్ధి;
381. సున్న, సులభం, సూక్తి, సూచన, సూత్రం,
సూర్యుడు, సృష్టి, సెక్సు, సెంటిమెంట్;
382. సెలవు, సేద్యం, సేవ, సేవకుడు, సేవా పద్ధతి,
సైకిక్ ఎఫెక్ట్, సైకిల్;
383. సైన్సు, సొంతం, సొమ్ము, సోదాబుద్ధి, సోదర
మానవులు, సోది, సోమరికనం,
సోమరిపోకు, సోషలిస్టు, సోషలిజం, సౌకర్యం,
సౌందర్యం;
384. స్త్రీమితం, స్త్రీ;
389. స్త్రీ పురుషులు;
390. స్త్రీ వాంఛ, స్త్రీ విద్య, స్థానం;
391. స్థాయి, స్థావరం, స్థితి, స్థిరత్వం, స్థూలకాయం,
స్థానం, స్నేహం;
392. స్నేహితుడు, స్పర్ధ, స్పృహ, స్మరణ, స్వతంత్రం;
393. స్వభావం, స్వర్ణం;
394. స్వలాభం, స్వశక్తి, స్వస్థలం, స్వాతివాస;
395. స్వానుభవం, స్వారీ, స్వార్థత్యాగం, స్వార్థభక్తి,
స్వార్థం;
396. స్వేచ్ఛ, హక్కు;
397. హడావిడి, హత్య, హడ్డ, హనుమంతుడు,
హంతకుడు, హరిజనులు, హరిశ్చంద్రుడు,
హస్తం, హాని, హాయి;
398. హాస్యం, హాస్యాస్పదం, హితం;
399. హాజం, హిందువు, హింస, హింసాహింసలు,
హిస్టరీ మాస్టారు, హీనత, హీనుడు,
హృదయం;
400. హెచ్చరిక, హేయం, హేళన, హోటలు, హోదా,
హోంమంత్రి, హోరు;

అకారణం

నిర్నిమిత్తంబ నిందింప నీకుదగునె?

- కంకంటి, ఉత్తర రామాయణము

తెట్టుకీ అకు తొడగటానికీ, పువ్వులు
పువ్వులానికీ ఏ కారణమూ కనబడదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

అక్షరం

అక్షరంబు తల్లి యతీలవిద్యల కెన్న

నక్షరంబు లోకరక్షకంబు

అక్షరంబులేని యువలున కెందును

చిక్ష పుట్టబోదు పృథ్విలోన.

- చాటువు

అక్షరంబు తన్ను రక్షించుగావున

నక్షరంబు లోక రక్షితంబు!

- వేటూరి, చాటుపద్య మణిమంజరి

దేవకాంతే అయినప్పుడు ఆవిడకి అక్షరజ్ఞానం
ఉంటేనేంబిటి, లేకపోతే నేంబిటి. ■ మాట
కొస్తే మానవకాంతలైన నీతాసావిత్రులు
ఏమ్యేలూబియ్యేలూ పాసెయారంటారా?

- రావిగొట్టి, రత్నాలు - రాంబాబు

జిహ్వ నాల్గచ్చరాలు నేర్చిన కతానం

బడువున గూటికి మనసు గొల్చక నిట్టెలి.

- తమ్మయ్య వైజయంతీ విలాసము

నా అక్షరాలు కన్నీటి జడులలో

తడిసే దయాపారావతాలు.

నా అక్షరాలు ప్రజాశక్తుల వహించే

విజయ ఐరావతాలు.

నా అక్షరాలు వెన్నెలలో ఆడుకునే

అందమైన ఆడపిల్లలు.

- తిలక్, నా కవిత్వం

నా వ్రాలు సుధారసాలు, కవిరాజుల కెల్ల మనో

హరాలు పక్షాలు

వరస్వతీ విమలచారుకువాగ్ర సరాలు.

- చాటువు

అగడు

అగడు ఘగడి పాలు, ఆనందం (అనుభవం)

అరిపాలు.

- సామెత

అగౌరవం

అవసరం అయినప్పుడు నడిబజార్లో కలబడక
పోవటం గౌరవంకాదు, అగౌరవం.

- వడ్డేర చండీదాస్, హిమశ్యాం

కట్టెలమ్మిన ఊళ్లలో పువ్వులమ్మినట్లు.

- సామెత

అగ్నివరీక్ష

రెండు మూడు యేళ్ళు, జైలు అనుభవం
వుండడం జీవితాన్ని కొత్తకొత్త అనుభవాల్లో
మరింత సంపన్నవంతం చేసి తీరుతుంది.

అదోహ అగ్నివరీక్ష.

- లక్ష్మణరావు, ఆలడు - ఆమె

అగ్నిహోత్రం

అమాయకుల్లోనే అగ్నిహోత్రం ఉంటుంది.

- రామదాసు, అలిది

అమోయిత్యం

మగనింగొట్టి మోసాలకుం బోయి మొరపెట్టి
నట్లు.

- సామెత

అచ్చిరాకపోవటం

అచ్చిరాని కాలానికి అడుక్కుతినబోతే, ఉన్న
బొచ్చికాస్త ఊడ్చుకొనిపోయిందిట.

- సామెత

అజాగశస్త్రనం

అనదను నార్తు దీను శరణాగతుం గావనివాం
డజాగశస్త్రన మని యంద్రు

- గోపరాజు, సింహాసన ద్వారాంశిక

అజాగ్రత

ఏమటి రక్షసాలని మృగేంద్రుని నక్కయుం
గోలుపుచ్చు

- తిక్కన, భీష్మవర్చము

అజ్ఞానం

అజ్ఞానాన్ని మించిన శిక్షలేదు.

- బుచ్చిబాబు, అంతిమ అజ్ఞానం

అరుల గుణములైన నగ్గింతు రెప్పుడుం

గలయబెరసినప్పుడు కలితనంబు

మోయాయుదురు మహాత్ము, రెండుగరు తుది మొద
లెట్టివారి నితండు బెట్టువెలుకు.

- తిక్కన, విరాటవర్చము

అంతమందికీ ఆస్తి తెలుసు

అదే మన అజ్ఞానం.

- శ్రీశ్రీ, శరచ్చంద్రిక

మనిషి ఎంతో లోపలి గొప్పతనం సంపాదించే, అంతవిలవా బరువూ అతని పనులూ, మాటలూ. ■ సంగతి చాలామంది ప్రజా నాయకులు గమనించని సంగతి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

భారతయుగానఁ జాణక్య వీరుఁ డెట్లు
చంపెనో నీతను, జటాయు వంపగముల
ద్రువద పుత్రిక నేరీతిఁ ద్రుంచినాఁడొ
నేఁడు గడతెర్తు నట్లనే నిన్ను నేను.

- తి.వేం., పృథ్వీకటికము

అజ్ఞా తాళ్ళేయాలకు
అజ్ఞానంతో నేస్తం.

- అబ్దుల్, ఊహాగానం - కవిత

ఎవరి తెలివితక్కువ వారికి తెలియదు.

- చిలకమర్తి, ప్రహసనము

గొడ్డాలు ప్రసవవేదన నెరుగనట్లు బ్రహ్మచారి
విరహతాపము నెరుగఁజాలఁడు.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి

పచ్చి అజ్ఞానం పున్నన్నేళ్ళు మోసం బతుకుతూ
వుంటుంది.

- బోయజంగయ్య, జాతర

అతనికి జీవితం సరిగా తెలియదు; అతను
తెలుగు సినిమాలమీద పెరిగేడు.

- రావిశాస్త్రి, వియత్నాం విమల వృత్తాంతం
విజ్ఞానమేకాదు - అజ్ఞానం కూడా డబ్బు ఖర్చు
చేస్తేగాని రాదు.

- సదస్వతీదేవి, స్వర్ణకమలాలు

గృహస్థుడి బాధలు ఎవరికి తెలుస్తాయి?
ఇందులో తమాషా ఏమిటంటే అనుభవించే
వాళ్ళు బాధలని తెలుసుకోలేరు. అవ్వత్తములో
పడి కొట్టుకలదుతూ ఉంటారు.

- సదస్వతీదేవి, స్వర్ణకమలాలు

తెలియదగిన వస్తువును గ్రహించుట కళ్ళు, అకు
రాని తెలివి తెలివియెట్లగును? అజ్ఞానములో-
పరిశుద్ధమైన యజ్ఞానములో - స్వయంభవ
మైన యజ్ఞానములో - వాఁ డత్యధికుఁ డని,
వీఁ డధికుఁ డని, వాఁడు మధ్యముఁ డని, వీఁ
డధముఁ డని, వాఁ డత్యధముఁ డని "డిగ్రీ" ■
చొప్పున భేదముతీయుట యెందులకు?
అన్నియుఁ గంబళిలోని వెంట్రుకలయినప్పుడు
తూర్పుకోణముననున్న వెంట్రుక పశ్చిమకోణ
మున నున్న వెంట్రుకకంటె నెక్కువ వైద్యము

కలదనియు ఉత్తరపు మూలనున్న లోమము
పశ్చిమోత్తరమూల స్థల లోమము కంటె నెక్కువ
వంకలు గలిగియుండుటచే మిగులసుందరమైన
దనియు చెప్పినందువలన విశేషమేమి?

- పానుగంటి, సాక్షి

కత్తితీసి కంపలోవేసి, ఏకుతీసి పొదుచుకుంటా
నన్నాడట!

- సామెత

వాళ్ళసంగతి వాళ్ళే చూచుకునేవాళ్ళు ఇతరులని
ఎన్నడూ అర్థంచేసుకోలేరు.

- చలం, శశిరేఖ

కుడుమువలె దాచింది అంటే, అమ్మా! కుడు
ములు వండమన్నట్లు.

- సామెత

కూసుముండ నోరుకుట్టి పెట్టితే, అయ్యవారా,
ఏం టెంకాయకు పసుపు పూయలేదు అన్నదట.

- సామెత

కోతలో కునికిపాట్లుపడి కొత్త అమావాస్యకు
కొంపగోడి సంగతి అనుకున్నట్లు.

- సామెత

గంధం సమర్పయామి అంటే, గొడ్డలి మారరా
అన్నాడట.

- సామెత

కుప్ప తగులబెట్టి పేరాలు వేయించుకున్నట్లు.

- సామెత

జ్ఞానంలేని కోడిపిల్ల పయగులెడుతుంది.
గ్రంథలు వెంటబడితే తెలిసొస్తుంది.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర

అజ్ఞానం అనంతమైనది గనుక, అజ్ఞానం కూడా
పరబ్రహ్మ స్వరూపమే అని అంగీకరించాలి.

- దాసు వామనరావు, గురుశంక

తనకుఁ దెలిసీకొన శక్యముగాని దంతయు లేద
నుట విపరీత జ్ఞానరూపమున నున్న యజ్ఞా
నము.

- వరదాచార్యులు, వైశాలిని

కాసింది వెన్నెలంటే - కోసి గోడౌన్ లో పడెయ్య
మన్నాట్ట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

రామాయణమంతా విని, రామునకు నీతయేమి
కావలెనని అడిగినట్లు.

- సామెత

అక్షాని

అక్షానిలో హెచ్చుతగ్గు వచ్చినా జ్ఞానిదేతప్పు కాబట్టి, అక్షాని ఏమిచేసినా, జ్ఞాని అందుకు ఓర్పుకోవాలి. తన్నుకానట్లు.

- భమిడిపాటి, అవును మేష్టరీ కూడా
ఒక ఉద్యోగమేనా

అక్షానిని ఆలోచనలు వేధించవు. తనకు అందని ఆదర్శాలతో హైరానపడడు. అతని కున్న సుఖం మరెవ్వరికీ ఉండదు.

- గోపీచంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర ఈ ప్రపంచం అక్షానులకోసం చెయ్యబడ్డదే ఆవటంవల్ల వాళ్ళు సుఖపడుతున్నారు. హాయిగా జీవితం గడుపుతున్నారు.

- గోపీచంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర వివేకహీనునికి శాస్త్రజ్ఞానము గ్రుడ్డివానికి స్వహస్త దీపమువలె నిష్ఫలము.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము స్వప్నమైన తియ్యని నీటితో నిండిన కాసారాన్ని పక్కనే పెట్టుకుని మరీచికల వెంట పరుగెత్తే వాడు అక్షాని.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర వాషేజీసన్లో చేపలు పట్టే రకం.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అశ్లేయం

వేదవిహితవిధులకుఁ దల్లిదండ్రుల యజ్ఞాలకుఁ గారణములు తెలిసికొననక్కఱలేదు.

- పానుగంటి, వీరమలి ఎంత సహ్యమొకద యనంతవధము ఎంత యశ్లేయమో యెట్లు లెబుగవచ్చు

- అబ్బూరి, ద్రాక్షావీధి శ్రీరాముడికీ, ధర్మరాజుకీ, ఎవరు బోధించినా, చచ్చేదాకా జ్ఞానం వొచ్చినట్లు లేదు. చివరిదాకా బోధిస్తూనే వున్నారు. అన్ని పాపాలు చేసిన అల్లరి కృష్ణుడికి చెప్పడానికి ఎవరికీ గుండెలు లేవు. పైగా ప్రపంచానికి అతనే భగవద్గీత బోధించాడు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

అడకత్తెర

నవతుల మధ్యమున మాటలాడబోవు

కాంతునియొక్క గతి అడుకొత్తులోని వక్కగతి.
- పానుగంటి, రాధాకృష్ణ

అడగటం

అడక్కపోతే అమ్మయినా పెట్టదు. పొదుగున పాలున్నప్పటికీ దూడ కుమ్మంది. తల్లి చేపదు.
- ఉన్నవ, మాలవల్లి

అడవి

అడవి లేనిది అడివి. మగవాడు లేనిది మఠం.
- సామెత

అడవి నిగూడమైనది. ఏ అనుభవానికీ, ఏ మేధస్సుకీ అంతుచిక్కని రహస్యాలు ఇక్కడ చాలా ఉన్నాయి.

- కేశవరెడ్డి, అతడు అడవిని జయించాడు
అడవివంది

అడవివంది చేసు మేసిపోతే, ఊరవంది చెవులు కోసినట్లు.
- సామెత

అడవివులి

అడవిలోన నున్నయంతనె వులి యంత యెఱుకలేని దయ్యేనే తలంపా
- అనంతుడు, భోజరాజేయము

అడుగుజాడ

దంతియడుగులోనఁ దక్కిన జంతుల యంబు నడుగులెల్ల నడచియుండు.
- లెక్కన, అనుశాసనికపర్వము

అడ్డంకి

మనసు మహామేరువు చాటును, కాలు కందకం చాటుదు.
- సామెత

అడ్డదారి

హైసా సైదలో ప్రవేశించడానికి డబ్బుదారి లేనప్పుడు అర్థిక అడ్డదారిగా పనిచేస్తుంది.
- రావిశాస్త్రి, రొట్టెముక్క

అడ్డం

తడిక కుక్కకు అడ్డంగాని మనిషికి అడ్డమా? - సామెత
పిడుగుకు గొడుగు అడ్డమా? - సామెత

అడ్డు

అడవాళ్ల నోటికీ గోదారి వరదకీ అడ్డు ఒక్క

లేదనుకుంటాను.

- రాధాకృష్ణ, మనస్తత్వాలు ప్రేమకు, వయస్సు అడ్డుకాదు. అనురాగానికి, అనుభవం అడ్డుకాదు.

- బారతీదేవి, వాంటిడ్ లవ్

అడ్డుకట్ట

వరదలకి గట్టు వెయ్యెచ్చునేమో కాని ఒక్కొక్కప్పుడు దుఃఖానికి అడ్డు వెయ్యలేం.

- రావిశాస్త్రి రత్నాలు - రాంబాబు

అంటూసొంటూ

అంటూసొంటూ ఆసాది వానిది, రట్టు రవ్వా గంగానమ్మది.

- సామెత

అతిథి

అతిథి పాత్ర నిర్వహించటం ఒక లలితకళ. ఒక మనోవైజ్ఞానిక అతిథానం, ఒక గాఢమైన జీవనసాధన. ఉత్తమ అతిథిగా మనగలిగిన వ్యక్తి జీవితంలోని మిగతా అన్ని రంగాల్లోనూ ఉన్నతంగా రాణించగలడు.

- సంజీవదేవ్, అతిథిపాత్ర

అతివాదం

నిరాశ నిస్సహ అతివాదానికి కళ్ళు స్వీయ మానసిక దోరణి అతివాదానికి పళ్ళు.

- వాయారాజ్, శ్రీకాకుళం

అతివినయం

కారు పంపితే కదలేదుగాని కాకిదేత కబురంపితే రాకపోయానా అన్నాట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అతిశయం

బతకని బిడ్డ బారెడు.

- సామెత

చెయ్యి తిరిగిన రచయిత్రి ఇల్లెళ్ళి నవల రాసిందట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అసలే ముక్కిడి, పైగా పడిశము అన్నట్టు.

- సామెత

అబ్బురాన బిడ్డవుడితే గడ్డపారతో ముక్కు చెవులు కుట్టించారట.

- సామెత

గడిచేవాళ్ళు ఋరకాలు కప్పుకొని గోసాలు సేస్తారు.

- వీనిశెట్టి, పల్లెవడుచు

అతినంతోషం

అతి సంతోషం పొందేక కొంచెం మందకొడిగా వుంటుంది మరి.

- లక్ష్మణరావు, అతడు - ఆమె

అతుకు

మనస్సు విరిగాక అతకదు. బలవంతాన

అతికినా అతుకు అతుకే.

- సుంకర, పిచ్చివాడు

బంగారానికి టంకంపొడి వేసినట్టుగా యెంత నిజమయినా మధ్య నాలుగు అబద్ధాలు వేస్తేనే కాని అతకదు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

అత్త

అత్తయ్యకి అల్లుడి గొడవలేదు.

- బుచ్చిబాబు, ఆత్మవంచన

యీ కాలంలో అభ్యుదయ భావాలున్న అత్తలు ఎక్కడ ఉన్నారండీ?

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు - శ్రీయుతులు

అత్తగారెక్కడా మంచిదే వుంటుంది. మంచిగా వుండకపోతే కూతురి కాపురం ఏమవుతుందో అని భయం.

- కాళ్లకూరి

కోడలి గృహప్రవేశం, అత్త గంగాప్రవేశం.

- సామెత

అత్త ఆరోగ్యంలో పట్టిన దయ్యం. (బిడ్డకు మొదట వచ్చేమాట అత్త)

- సామెత

అత్తను అమ్మకొమ్మంటారు, కోడలిని కాల్యకొమ్మంటారు.

- సామెత

అత్తవారిల్లు

అత్తవారింటి సుఖం మోచేతి దెబ్బవంటిది.

- సామెత

పుట్టినంట భోగము కంటే భర్త యింటి బానిస తనము మేలు.

- చిలకమర్తి, పలుగు రాముడు

అత్యల్పం

ఏనుగులను తినేవానికి ఏనుగులు పిండి వంటలా?

- సామెత

అత్యాశ

భార్య కారిపోయినా, భర్త అధికారాన్ని చేతులోనే పట్టుకుని డాబుగా కూచుంటాడు, పారిపోయిన దొంగవాడి పైబట్టును పట్టుకుని

ప్రతాపాలు కొట్టే పెద్దమనిషిలాగు, పారిపోయిన గుర్రం కత్తెం చేత్తో పట్టుకుని కత్తెం కోసం గుర్రం తిరిగి వస్తుందని ఆశపడే వెర్రి రౌతులాగు.

- చలం, అరుణ ఆర్థ్యమెంటు

అదను

వ్యవహారములకెల్ల అదనే ప్రధానము.

- పానుగంటి, సాక్షి

అదిరిపాటు

పిండిబొమ్మను చేసి వీటమీద కూర్చుండబెడితే ఆడబిడ్డతనాన అదిరదిరిపడ్డదట.

- సామెత

అదుపు

కట్ట కొడిగిన నీర మేకముఖముగానే పోవును. తెగిన నీరు బహుముఖములుగా పోవును.

- విశ్వనాథ, వెలియలికట్ట

అదృశ్యం

బుద్ధి ఉపయోగిస్తే అంతరాత్మ అదృశ్యమైపోతుంది.

- రాజమన్నారు, బంధాలు

విగ్రహం కనిపిస్తుంది, మనసు మాత్రం కనిపించదు.

- రావిశాస్త్రి, వియత్నాం విమల వృత్తాంతం భూమిలో నిధి, పలములో రుచి, నువ్వులలో నూనె కంటి కగపడవు.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, ఖుదానంద్

ఇట్టే చంపున ట్టేచి బాధించునట్టి జనులు హానిచేయరు పంటినలుపువోలె నున్న జాడయే కనబడకుండువారు ప్రాణములు పీల్చు రిట్టి హృద్వాదించి బోలె.

- పానుగంటి, పాదుకాపట్టాభిషేకము

అదృష్టం

కొంతమంది స్త్రీకి మొగుడు పోవడమే అదృష్టం.

- లక్ష్మణరావు, లతా - అమె

ప్రతిభవల్ల నువ్వు సంపాదించుకున్నావనుకుని, గడచిన అదృష్టాన్ని సాగదియ్యాలని చూచావా, స్త్రీలే కాదు దేవతలు కూడా కక్షైర్ర చేస్తారు.

- చలం, హంపీకన్యలు

అదృష్టం మీద అంత పెద్ద భారాన్ని వెయ్య కూడదు. ■దృష్ట మనేది మన కోరిక ప్రకారం ప్రార్థించినా, కోపగించినా, ఏడ్చినా

రాదు. అందుకని కాస్త తేలివేటెటల్ని ఉపయోగించి ■ అదృష్టాన్ని జుట్టుపట్టుకొని మనదార్లోకి లాక్కురావాలి.

- దనికొండ, ఎర్రబుట్టలు

నిశితమైన ప్రకృతి కలవారు, ప్రతి స్వల్ప విషయమును మనసునకు బట్టించుకొని బాధపడు వారు జీవితాంతమున మహామేధాశాలు లగుదురు. కాని వారి జీవితములో నదృష్టముండుదు.

- విశ్వనాథ, తేజవిరాజు

భరతఖండము అనగా అది గ్రామసీమల పుట్ట. అందు మన గ్రామసీమలన్నియు గ్రామసింహముల ఏలుబడిలోనుండుట అది మన ఆర్యావర్తపు అదృష్టము.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు- రాంబాబు

ఎరువిచ్చిన బుక్కు.

మళ్ళీ చూడడం కూడా గొప్ప లక్ష్మ.

- అరుద్ర, ఇంటింటి పజ్జాలు

అన్ని అదృష్టాలలోకీ మనకు కావలసిన స్త్రీ లభించటం గొప్ప అదృష్టం.

- కొడవటిగంటి, గాలిపాటు

జీవితం ఒకలాటరీ. ప్రేమ పెద్దపజిల్.

అన్నింటికన్న ముఖ్యం ననీబ్.

- మరుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ

తనకోసమే, తానే కావాలని కోరే ఆడది

దొరకడం మగవాడి అదృష్టం. ■ అదృష్టాన్ని కాపాడుకోగలగడం ఓ సుకృతం.

- మహాదర, స్వయంవరణం

అదృష్టం అందరిమెళ్ళిస్తానంటే, బుద్ధి

బురదలోకి లాక్కిళ్ళిందిట.

- సామెత

దురదృష్టాన్ని అనుభవించలేనివాడు అదృష్టాన్ని అనుభవించలేడు.

- సామెత

దైత్యుల భార్యను భర్త అదృష్టవంతుడు.

- వెంకటకృష్ణమూర్తి, ఎయిర్ హాస్టెస్

లాగబోయిన తీర్థమెదురైనట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

తంతే పోయి బారులో పడ్డట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

వెదకబోయిన పైలు ■ తగిలినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

రాట్టె విరిగి నేతిలోపడ్డట్లు.

- సామెత

మన అవసరానికి పక్కవాడి జేబులో డబ్బు ఉండడాన్నే అధ్యక్షం అంటారు కాబోలు.

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి

జీవన్ముతులై, ముచ్చిరు మూర్ఖులకంటెన్ జచ్చినవారే యధ్యక్షజాతకు లెందున్

- ఏటుకూరి, మగువ మాండాల

అధ్యక్షవంతుడు

జీవితంలో కొన్ని కొన్ని స్థానాలున్నై. మనిషి అక్కడ కాలుపెట్టకుండా వాటిని తప్పించుకు తిరుగుతున్నంతసేపే అధ్యక్షవంతుడు.

- కొడవటిగంటి, పెంపుడు తల్లి

అద్దం

యాపాయనోద్ధో తలదూర్చి తన్నుకుంటున్న లోకంలా సీసాలో బంధించుకున్న ఆధునిక మానవుడిదూపంలా ఎప్పుటికీ నాకర్థంకానిది అద్దం.

- నగ్నముని, జైల్లో సముద్రం

అద్దం ఆబద్దం చెప్పుడు.

- ఎమ్మీయల్, యులిసిస్

లంఘనానికి శ్రీమహాంక్షి గాదె

దర్శనము విప్రముఖ్య

- వల్లభరాయడు, క్రీడాభిరామము

అడ్డానికెదురుగా వంటరిగా గదిలో కూర్చుంటే ఆలోచనలు పుడతాయి. పెరుగుతాయి. అల్లు కుంటాయి.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - రాంబాబు

అద్దె

అద్దె విషయంలో, యజమాని ప్రతిఫలం తాగు తుంటాడు. అద్దెకున్నవాడు తాత్కాలికంగా ఉంటుంటాడు. హక్కు వారిదీ, భుక్తం వీరిదీ!

- భమిడిపాటి, అద్దె కొంపలు

అద్దెకొంప

జీవుడికి శరీరాలు అద్దె కొంపలు.

- భమిడిపాటి, అద్దె కొంపలు

అద్యుతం

చరిత్ర ఎన్నిసార్లయినా పునరావృత్తం కానియ్యి స్త్రీ పురుషుడికి ఎప్పుడూ అద్యుతమే.

- వేణుగోపాలరావు, కదిలేమేఘం

అద్వైతం

తెలుసుకునే మనసు

తెలిసే లోకం

తెలిపే ఈశ్వరుడు

అన్నీ నొకటే

- చలం, సుధ

ఒక్కొక్కప్పుడు అమాయకుడు, తెలివైనవాడు, మూర్ఖుడు, పిచ్చివాడూ చాలామంది ఒక్కలాగే కనిపిస్తారు.

- శివప్రసాద్, నైట్ డ్యూటీ నర్స్

తలుపులు రెండుకాని, ద్వారం ఒక్కటే.. రాత్రి పగళ్లు రెండుకాని రోజు ఒక్కటే. తల్లిదాద, పిల్ల ఏడుపు రెండుకాని ప్రేమ ఒక్కటే. చావుపుట్టు కలు రెండు - జీవిత మొక్కటే.

- బుచ్చిబాబు, ఓమర్ ఖయామ్

వేరేగతి లేనప్పుడు బలవంతమూ స్వతంత్రమూ ఒక్కటే అవుతుందేమో!

- రాజమన్నాడు, మనోరమ

అన్నీ తెలిసోళ్ళే అధ్యోయితంలో పడేది.

- సుంకర, దిద్దుబాటు

డబ్బు బంగారవేం నిత్యం సత్యం! అది ఆత్మతీరి! దీన్నే అద్భుతైతం అంటారు పెద్దలు.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కత

కల దననోపక లేదని

పలుకంగ నేరకయు మూకబధిరులక్రియ ని ముల్ల నద్యైతులు దమలో

పల వగతురు భువనభిన్నభావమున శివా!

మల్లికార్జునవండితారాధ్యులు, శివతత్త్వసారము

స్వేచ్ఛాచారులు మిథ్యా

విచ్ఛేదన వేదశాస్త్ర విప్లవవాదులే

ప్రచ్ఛన్నదోష లక్షా

నాచూడితదుష్టచిత్తు లద్వైతు

మల్లికార్జునవండితారాధ్యులు, శివతత్త్వసారము

అద్వైతి

వాడు చెడ్డాడు తాగుబోతు, నాకు ముంతెడు కల్లు పోయ్యి అన్నాడట.

- సామెత

అధమదాత

వాంఛ నెడిగియు నర్థార్థి వచనదైన్య

మాతృ సహియంపఁ డధమదాత

- శ్రీనాథుడు, శృంగార నైషధము

అధముడు

ఒక్క మాటలోనే జవాబు చెప్పగలిగిన వుద్యోగి అధముడు.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాశ విక్రమార్థ్యము

అధర్మం

అధర్మము కూడా తాను ధర్మమునే వాంఛించును.

- విశ్వనాథ, బద్ధన్న సేనాని లోకమే చీకటియై విపత్తులకు చిక్కిననాడు తపంబు మోక్షమున్, చేకొని ముక్కుమూసు కొని చెట్టులగుట్టలం బట్టి ధర్మమే?

- కొదాలి, హంవీశ్వరము

అధిక ప్రసంగం

అధిక ప్రసంగం అలస్యానికి హేతువు.

- గురజాడ, కొందుబట్టియము

అధికం

మూసీ పెట్టినది పైకిందీయుటకు, మాటు పఱచినది చూచుటకు, జెప్పనిది తెలిసికొనుటకు వాంఛ జనులకు మహాధికమైయుండును.

- పానుగంటి, వీరమతి

అధికారం

విధి సంకల్పముచే నొకానొకడు తావిశ్వంబుం బాలించుచో

బధిరం బెక్కువ, చూపు తక్కువ, సదాభాషలే దురుక్తులే, మనో

వ్యధతో మత్తతతోడ దుర్వ్యసనదుర్వాసార తలో చెందున

య్యధికారాంతమునందు చూడవలెరా! ఆయయ్య సౌభాగ్యములే

- బాటువు

జతరులకు అప్పగించినప్పుడే అధికారమునకు ప్రశస్తి.

- వరద, నాట్యగోష్ఠి

నూరుమంది నేరస్తులు చేయలేని హోరం చట్టాన్ని రక్షించాల్సిన పదవిలో వున్న అధికారి సునాయాసంగా చేయగలడు.

- లల్లాదేవి, యశోధర

మార్పును ప్రతిఘటించటానికి అధికారం అడ్డమైన వాదనల గడ్డి మేస్తున్నది.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

(మీ నాన్న) తన హోదా తప్ప యితరుల

హోదాల విషయం మాట్లాడరు.

- రామదాసు, ఆకాశరామన్న

అలాగున నామీద మీరధికారము చెలాయించ వలెనంటే నన్ను పెండ్లి చేసుకోవడము మాని వేసి పెంచుకోలేక పోయినారా యేమిటి?

- కొచ్చెర్లకోట, అపవాదతరంగిణి

న్యాయంకానీ, అన్యాయంకానీ అధికారానికి ఆల వాటుపడ్డ మగవాడు అడది నోరెత్తి జవాబు చెప్తే సహించలేడు.

- రంగనాయకమ్మ, వేకమేడలు

సేతిలో పవరుంటే నెత్తికి పొగరెక్కుతుంది.

- రావిశాస్త్రి, అధికారి

నీకూ నాకూ అన్నేయంకాని పోలీసోడిక్కాదు. అడి చేతిలో పవరుంది.

- రావిశాస్త్రి, ఆరుచిత్రాలు

అధికారం రాగానే మంచి చెడుగులు మరపున పడతాయి.

- జి.వి.కృష్ణరావు, పాపీకొండలు

ఏదైనా చేద్దాం అన్నవాళ్ళకి చేసే అధికారం వుండదు.

- కొంతారావు, దగాపడిన తమ్ముడు

అధికారము, హోదా, రాజు సభకి దరించే కిరీ టుమూ, బట్టలూ వంటివి. వాటిని దరించిన మనిషి కొండముచ్చయినా కామధేనువులా కని పిస్తాడు. వాటిని తీసేగానే కామధేనువయినా కొండముచ్చలా కనిపిస్తాడు.

- వెంకటరమణారావు, కొలువు

పవరు ఉన్నంతకాలం అందరూ ఏదో ఒక స్వలాభం కోసమే చుట్టూ చేరతారు.

- వెంకటరమణారావు, కొలువు

కొందరధికారులకు కన్నులు తిన్నగం గవంబడవు. కన్నులు పొరలుగప్పి పోవును. అధికారమదము దృష్టి కడ్డము వచ్చును.

- చిలకమర్తి, తుంబురునారదసంవాదము

అధికారముగల వారిలో పెక్కుమందికీ కన్నులు మునుపున్నచోట నుండవు. కన్నులు నెత్తికి వచ్చును.

- చిలకమర్తి, తుంబురునారదసంవాదము

సంపద ముదిరితే అది వవర్గా పరిణమించి పరిమళిస్తుం దనుకుంటాను.

- రావిశాస్త్రి, ఋక్కులు

అధికారం కాగితం కండ్లలో యథార్థం గుండు

అధికారం

సూదులు గుచ్చినా అది గుడ్డిదవుతుంది కాని లోకాన్ని చూడలేదు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

అధికార్ల లీలలు చిత్రమైనవి.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు!! డబ్బు!!!

దేవుడు అందరిలోనూ వున్నట్లు అధికారం యొక్క శక్తి ప్రభుత్వంలోని అతి చిన్న జీవితో కూడా అతిచిన్న పాలులోనన్నా వుండి రేడి యమలా ప్రకాశిస్తుంది.

- వెంకటరమణారావు, కొలువు

అధికారి

అక్రమించుకొన్నవాడే అధికారి.

- శిన్నవ, నాయకురాలు

ఈ పెద్ద వుద్యోగస్థులకి దయలూ, దాక్షిణ్యాలూ యేమిటి గురూ!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

తనకన్న తెలివైన సబార్థినేటును ఏ అధికారి భరించలేడు.

- నియద్యోగి, కార్యాలయబేతాశవిక్రమాగ్నియం యీ అధికార్ల నైజం యేమిటంటే, యెవళ్ళ మీద దయవుంటే, యెవళ్ళ పక్షం కేస్ తెయ్యా లంటే వాళ్ళని కరవ్యాచిస్తా కనబడతారు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అధికారి కానివానికి

నధికపదవి దెలుపం బ్రాప్తమయ్యెడు పాపం బధికారియైన వానికి

నధిక పదవి దెలుపకున్న నగు నిక్కముగన్.

- పింగళి, కాళహస్తిదయము

...నిక్కముగ నొక్కని గొలుచుకంటెను దొంగ టిక్కంటే తక్కువే!

- టి.వేం. మృచ్ఛకటికము

కంచెయే చేసుమేసిన గలదె దిక్కు?

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

ఎగ్గుల్

నొడివెడు వివేకశూన్యుల

కడ నుండెడునంతకంటె గడ్డము గలదే.

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

ఎప్పుడూ దప్పులు వెదకెడు

నప్పుడుమనిం గొంఁగూడ దది యెట్లున్నన్

సప్పులు వడగ నీడను

గప్ప వేసించిన విధంబుగదరా సుమతీ.

- బద్దెన, సుమతి శతకము

అధరము కదిలియుం గదలక

మధురములగు భాషలుడిగి మౌనప్రతుండొ

నధికార రోగపూరిత

బధిరాంధకశవముఁ జూడఁ బాపము సుమతీ.

- బద్దెన, సుమతి శతకము

నూరు గుర్రాలకు అధికారి, ఇంట భార్యకు ఎందుపూరి.

- సామెత

అధికారికి చెవులుంటాయిగాని కళ్ళుండవు. (చెప్పుడు మాటలు వింటాడేగానీ చూడడు)

- సామెత

అధికుడు

పదినీతులు పదిబూతులు

పదిశృంగారములు గల్గు పద్యములు సభన్

జదివినవాడే యధికుడు

- కవిచౌడప్ప, శతకము

అధైర్యం

ధైర్యం సగం జయం, అధైర్యం పూరా

అనజయం.

- రావిశాస్త్రి, ఋక్కులు

అధోగతి

అలోచించిన యాడుదాని కధోగతియే.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ

చేసేవి మామస్నానాలు, దూరేవి దొమ్మర

గుడిసెలు.

- సామెత

అధ్యక్షుడు

అధ్యక్షుని వ్యాపారము తుద కన్నియుపన్యాస ములను ఖండించుటయేయని నేను వినియు న్నాను.

- పానుగంటి, సాక్షి

అవకాశవాదుల సభకు అందరూ అధ్యక్షులే!

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అధ్యాత్మం

పెళ్లిదగ్గరనుంచి చావువరకూ స్త్రీ బ్రతుకు అధ్యాత్మం.

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు - శ్రీయుతులు

అనంతయ్య

అంతు లేదేమయ్య అంటే నీపేరు అనంతయ్య గదా! అన్నాడట.

- సామెత

అనరానివి

దొరను పేద అనరాదు, ఎద్దును సాధువు అన రాదు.

- సామెత

అనర్థం

కనిస్తేపు కడుపున కన్నపుదొంగ పుట్టినట్లు
- శ్రీరమణ, న్యూనుడి
పైబడ వచ్చిన వానికి బడకటిలేలా?
- భర్తవరం, విషాదసారంగదరము

అనర్థం

ప్రేమ కోరిన త్యాగానికి జుకేవాడు ప్రేమ
కనర్థం.
- చలం, శశాంక

అనవసరం

గోదావరి స్నానానికి కొండుభట్ల అనుజ్ఞ
- సామెత

తుంగభద్రలో మునుగను తాతంబట్టాజ్ఞ?

- సామెత

దానం చేసిన అవుకు దవడపళ్ళు ఎంచబోకు.

- సామెత

దిగంబర సన్యాసికి చాకలితో ఆవసరమేమి?

- సామెత

ఇచ్చేవానికి పత్రం వడ్డు, చచ్చేవానికి మందు
వడ్డు.
- సామెత

ఇంటి మొగుడు కుంటివాడైతే, రంకుకు
రామేశ్వరం పోవాలనా?

- సామెత

పెళ్లనేది ఆడదానికిగాని, తద్వారా సంఘానికి
గాని ఉద్ధరింపుకాదు. వయసుకీ, మనసుకీ ఆన
కట్ట కట్టుకోగలిగితే పెళ్ళి అవసరం ఉండదేమో!
- బినాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి

బిడ్డను గిల్లి పూయల పూపినట్లు.

- సామెత

చెడ్డ కాపరానికి ముప్పేమిటి? మొండికానికి
చెప్పేమిటి?

- సామెత

సానిసంతలోన జవ్వన ముడివోవు
పూరుషులకు రసవిచార మేల?

- ఏటుకూరి, మగువ మాంచాల

కడుపున గక్కుటికి నిచ్చకమ్మలాడి
చేదుమేసెడు వారింటుం జీమయైన

గుడువ దనుమాట రవ్వంత గుర్రెఱుంగు

కార్మికున కెందు ■ స్వర్ణఖండమైన?

- ఏటుకూరి, శైతలమ్మ

అనాథ

ఊరి పిడుగు వచ్చి పోలికెట్టని కొట్టింది.

- సామెత

అనాలోచితం

దస్తూరి బావుందని దస్తాదుకథ అచ్చువేసినట్లు
- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అదిగో పులి అంటే ఇదిగో తోక అన్నాడట

- సామెత

తెలివికి చల లేకపోయినా, భోజనానికి పొట్టెండి.

- సామెత

అనుకరణ

చందమామని చూసి కుక్క ఏడ్చినట్లు,
నక్షత్రాల్నిచూసి నీతో నాహృదయబాధని చెప్పు
కున్నాను.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

పెద్దవాళ్ళ అలవాట్లే మిగిలినవాళ్ళు

అనుకరిస్తారు.

- మహాధర, ఓనమాలు

ప్రతివిద్యలోనూ కూడా అనుకరించే జనం
చాలా వుంటుంది. తత్వం తెలిసినవాళ్ళు

మిక్కిలి తక్కువగానే వుంటారు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

నాటి సూఫీ చరితామృతమ్ము

గురిపెంచెడు మా గురుదేవు డేలోకో

తోచు షరాయితో ఫగిడితో నెవరో యొక

పాదుశాహిగా

- దేవులపల్లి, బ్రహ్మర్షి

అనుకూలత

అశుభములు వచ్చునప్పు డయత్నముగనె
బుద్ధులును వాని కనుకూలముగనె తోచు

దొంగ యిలు సేరునప్పుడే దొరను వలచి

నిదుర పెద్దమ్మ శయ్యను వదలనట్లు.

- బలిజేపల్లి, సత్యహరిశ్చంద్రియము

ఏం చేస్తాడు? వాడి కాళ్ళ నాచేతిలో ఉన్నాయి!

- వతంజలి, అప్పన్న సద్గార్

అనుకూలం

దున్నబోతే దూడలలోను, మేయబోతే

పోతులలోను.

- సామెత

కల్లందగ్గర కరిణీకం, కంచం దగ్గర రెడ్డికం.

- సామెత

ఏ కులమైతే నేమిట అనుకూలమైతే!

- వేంకటరమణరావు, ఓర్వీ దాటర్

కాలానికి లొంగినవాళ్ళకీ కావలసినన్ని అనుకూలాలు.

- సౌభాగ్య, సింహావలోకనం
ఎత్తినప్పుడు విడియుచో, నిజకటంపుం
దెరువునందు, నడుపు సెడి తిరుగబడిన
యట్టియెడ, నిద్రవోయెడు నవసరమున,
శాత్రుల బెట్టు పైబండి చంపవలయు.

- తిక్కన, సౌప్తికవర్ణము
కెరటాలలోపాలు పడిలేస్తూ ఈదితే సముద్రం
ఈత సులభమే బాబూ! లేకపోతే మాత్రం....

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోరా
అనుకోనివి

కాలు వెనుకాడు వానినే కఱచుం గుక్క
అధిక భయశీలునకె యుపాధ్యాయు తిట్టు
వలదు వలదను వనితకే వచ్చు జాలు,
పరుగిడిన వానినె విశుచి వట్టి చంపు.

- పానుగంటి, వీరమతి
అనుగ్రహం

లక్ష్మి అనుగ్రహిస్తే లక్ష నొప్పుల్ని భరించ
వొచ్చు తుదకు భగవంతుడు కూడ ఏ పుణ్యలే
శమో చేసుకొన్నవాణ్ణి అనుగ్రహిస్తున్నాడే కాని
నిర్నిమిత్తంగా అనుగ్రహించటం లేదు.

- కృష్ణరావు, పావీకొండలు
ఒక దుష్టుడు వేయి ఘోర కార్యములు
చేయును. వానిలో నొక్కటియే నెపమై వానిని
భగవంతుడు శిక్షించును. భగవంతుడు తన
శిక్షయు, దనయనుగ్రహమును రోకమునం
దలి వ్యక్తులద్వారా చూపించును.

- విశ్వనాథ, కడిమిచెట్టు
అనుభవం

మనిషి జీవితం
అనుభవాంకితం.

- నినారె, విశ్వంభర
అనుభవమొక సాలెగూడు
అనుభూతియే నేతగాడు.

- రమణారెడ్డి, కలలో వెన్నెల
ఎవరి అభిప్రాయమయినా వాళ్ల అనుభవం
నుంచే ఏర్పడుతుంది.

- వివినమూర్తి, ఉద్యమం
మినుమంతయు నొక్కటేకదా- కాని వాసెన
కుడుము వేరు. రొట్టివేరు. గారెలు వేరు.
దోసెలు వేరు. వట్టి వడియములు వేరు. ఇట్టే

వాంఠ యొక్కటే యైనను దత్తవేదములబట్టి
యనుభవవేదము లుండును.

- పానుగంటి, మాలతీమాల
అశించనిది ఎక్కువైతే అనుభవం తక్కువవు
తుంది. ఏమీ అశించకపోతే ఉన్నదే అద్భు
తంగా అనిపిస్తుంది.

- కవనశర్మ, తూర్పు-పడమర
ఒక మనిషి వంకర అలోచనను ఏ చదువూ, ఏ
సిలబస్, ఏ గురువూ, ఏ విద్యాసంస్థా, ఏ తల్లి
తండ్రీ, ఏ పరిస్థితులూ మార్చినా, మార్చలేక
పోయినా ఓ చేదు అనుభవం మాత్రం మార్చి
తీరుతుంది.

- రామమోహనరావు, త్రినేత్రుడు
బొత్తిగా ననుభవ జ్ఞానములేని కేవల శాస్త్రవైద్య
మంతగా శ్రేష్టమైన కాదుగాని, శాస్త్రజ్ఞాన శూన్య
మైన వట్టి యనుభవముమాత్ర మెందుకును
గొఱగాడు; ఈ రెండును నొక్కయందుండెనా
బంగారమునకు వెలిగారము తోడగునట్లుం
డును.

- కందుకూరి, వైద్యులు
ఇట్టియేలినవారల నెందఱనో గనిగదా యతఁడు
'కనకపు సింహాసనమున' అని పద్యము చెప్పి
నాఁడు?

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపరుద్రీయము
స్వర్ణసౌఖ్యం నరకంలో కెళ్లేగాని తెలుసుకోలేం.

- కాంతారావు, బూచీ
తెల్లజుట్టునాడు ఆర్డరు పెడితే బట్టతలనాటికి
అందిందట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి
తడిసిగాని గుడిసె కట్టడు, తాకిగాని మొగ్గడు.

- సామెత
అనుమతి

కోడలు నవరాస్తానంటే పద్దనే ఆత్మ వుండునా?
- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అనుమానం

నీ అనుమానం ముల్లు అవజయం వేపు మొగ్గు
తుంది.

- మధుబాబు, అంతాప్రవాహం
అనుమానం వెంటనే తీర్చుకోకపోతే అయు
క్షీణం, ప్రమాదం.

- భమిడిపాటి, ఇప్పుడు - బాగుబాగు
వసివ్వనట్టి పురుషునైన నరుంధతియట్టి భార్య

యైనను నిర్నిమిత్తంబున స్త్రీ విషయంబునందు సంశయింపకుండ దిది స్త్రీలకు నైజంబు.

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

అంతా బావలే! అయితే, కోడిపెట్ట పమైనట్లు?

- సామెల

చుట్టూ శ్రీవైష్ణవులే. చూస్తే కల్లుకుండ లేదు

- సామెల

అనుమాన మెక్కడలేని సౌఖ్యభంగమును గలిగించును.

- కొచ్చెర్లకోట, అపవాద తరంగిణి

అనుమానం అనేది మనుషులకు కలగకుండానే వుండాలిగానీ, అది కలిగిందా యిహ వాళ్ళకు నిజవిషయాలు అనవసరం.

- నంది, నైమిశారణ్యం

అనుమానమనేది పడకుండానే ఉండాలిగాని పక్ష తరువాత అది ధృఢపడేటందుకు ఎంత ఆధారమైనా చిక్కుతుంది.

- కొడవటిగంటి, పతివ్రతామహిమ

అనురాగం

దురంత పద్మవ్యూహాలపల్ల కానిది

రవంత అనురాగంవల్ల జెతుంది.

- సినారె, మంటలు మానవుడూ

కట్టుకొన్న దానిపై ననురాగముకంటే నుంచుకొన్న దానిపై ననురాగము కాముకున కఠికము కదా!

- పానుగంటి, ప్రచండ చాణక్యము

యథార్థమైన యనురాగము లేదు. సంసారాను రాగమే యిటు చట్టుబండలై పోవగ నింక జనా నురాగమా? ఆబ్బ! ఎంతమాట! వ్రాతలలో - కూతలలో అంతే. మఱిక్కడ ననురాగము లేదు. ఉన్నదొక్క యాత్మానురాగము. ప్రపంచ చర్యలన్నియు దయాధర్మ ప్రేరేతములని మీరు భ్రమించుచున్న కర్మములన్నియు - దాని వల నవే జరుగుచున్నవి.

- పానుగంటి, సాక్షి

అనువాదం

ఒక్కొక్క భాషకు ఒక్కొక్క రకమైన మర్యాద యింటాయి. తూచాలు తప్పుక తెనిగించడం పెట్టుకొంటే ఈ భాషా మర్యాదలు మందగిలిన పోతాయి.

- చెళ్లపిళ్ల, కథలు - గాథలు

అమనరణ

గురువు నిలుచుండి తాగితే శిష్యుడు పరుగె

త్తుతూ తాగుతాడా?

- సామెల

తల్లి చేలో మేస్తుంటే దూడ గట్టువ మేస్తుందా?

- సామెల

అనూహ్యం

నిర్మాతకు నీళ్ళలేవు - ఎక్స్ట్రాకి నీటు తెమ్మన్నార్ద్ర

- శ్రీరమణ, న్యాయుడి

అనేకం

ఒకటి ఒకటి ఏదీ లేదు

సకలం ఆప్రేడితం

దేవుడుకూడా ఒంటరి కాదు

దేవసమేతుడు

- బాపురెడ్డి, ఒక పుట

అనైక్యం

జ్ఞాతులు దమలోఁ బొందినఁ

జేతోమోదమున వెలింగి చెలు లొందుదు ర

స్నీతిం బూసిన విగతవి

భూతిం గడకొఱవులట్లు పొగయుదు రధిపా.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

అంతరంగం

ఆర్థహృదయంతో ఎవరైనా వచ్చి తనను తల్లి మాదిరిగా తండ్రిలా సమాశ్వాసించాలన్న అంత రంగంలోని ఘోషే మనచేత అమ్మా, అబ్బ అని పిస్తుంది.

- సరస్వతీదేవి, జీవితానికొక జోడు

అంతరాత్మ

చంపేవాడికి అంతరాత్మ ఎప్పుడూ అడ్డురాదు.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

అంతరాత్మ ఎక్కడైనా ఉంటుందనుకున్నాను కాని ఖాకీ డ్రెస్సులో ఉంటుందనుకోలేదు.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

అంతరాత్మెప్పుడు పనయిన తర్వాత ఏదీ తిడు తుందేకాని పనికి ముందు మాత్రం ఎప్పుడు మనకడ్డురాదు. రాకూడదు.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

అంతరాత్మ తప్పు మనం ఇంకెవరికీ భయపడన క్లిరలేదు!

- ఆనందారామం, అద్దంలో శత్రువు

అంతరాత్మలకు ఒక్కొక్కప్పుడు కించిత్తయినా ప్రపంచజ్ఞానం ఉండదు. అవి మనచేత ఎన్నో బుద్ధిమాలిన పనులు చేయిస్తాయి.

- కొడవటిగంటి, చదువు

నా అంతరాత్మ ఏనాడో చచ్చిపోయింది.

- నంది, మనిషి చావకూడదు

అంతరాత్మ నంగడిలో

అమ్మి సామ్మజేసుకో

సానితనమే సకల కళల

సారమ్మని తెలుసుకో

- మల్లారెడ్డి, తారకమంత్రం

వెధవపని చేసిన అంతరాత్మలు కుడతాయి.

- కొడవటిగంటి, జీవితేచ్ఛ

అంతరాత్మను లక్ష్యంచేసి ఏ ఆడది

వెగ్గుకురాగలదు?

- కొడవటిగంటి, నిజం దాగదు

ఆడదానికి అత్తైక్కుచుంది.... అఖిరికి

పురాణాల్లో కూడా లేదు ..

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్రజీవులు

అంతరాత్మ అనేది ఉన్న ఆడదానికి సుఖం లేదు.

- కొడవటిగంటి, రాయబారి

అంతర్జాతీయత

అంతర్జాతీయ వ్యవహారాలపట్ల ఎక్కువ కుతూహలం కనబరిస్తే, వంటింట్లో ఆవతరించిన పేచీవల్లనే అంటుండేవాడు మా ప్రొఫెసర్.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

అంతర్జాతం

పూర్వసింహాసనంబులు, ప్రోజ్జ్వలంపు మణిమయ కిరీటములు, భోగమందిరములు చక్రసంఘర్షణంబునఁ జదిసిపోయి అవియివి యనంగరాక, రూపఢెడి నేడడు.

- దువ్వూరి, స్వాతంత్ర్యరథము

అంతర్మథనం

అంతర్మథనం ఎప్పుడు ప్రారంభం అవుతుందో అప్పుడు అది ఎదుగుదలవైపు దారి తీస్తుంది. దానికి పెద్దసంఘటనలు, కారణాలు అవసరం లేదు.

- వీరేంద్రనాథ్, అఖిరిపోరాటం

అంతువట్టనివి

మేధస్సు వొక సారెగూడు, హృదయం వొక ఆరకు లోయ.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్వాలు

అందం

ఆడదానికి పేదరికం ఒక శాపం అయితే పేదరికంలో అందం ప్రాణగండం వంటిది.

- మల్లాదేవి, రోహిణి

అందం నిజానికి నవ్వుదు.

- ఎమ్మీయల్, యులీసిస్

సమఉజ్జీలైతేనే పోటీ అందం.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

అందం అందరికీ ఆరోగ్యకరం కాదు. కొందరికి ఇబ్బంది. కొందరికి ప్రాణసంకటం కూడాను.

- వెంకటనరసింహారావు, సీన్

స్త్రీలు కామమోహితులైన పురుషులకంటే కంద గత్తెలవలె గన్పించురుకాని, నిజముగాఁ బురుషులే యందగాండ్రు.

- విశ్వనాథ, వేమరాజు

అందమైన బాలికలు ఉండటమే లోకానికి ఆవత్తు.

- బాపిరాజు, కోనంగి

సముద్రానికి మనుషులవల్ల అందం తెచ్చుకోవాల్సిన ఖర్చులేదు. మనుషులకే ఆ అవస్థ.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్వాలు

మందలింపడంలో కూడా అందం ఉంది.

- రంగనాయకమ్మ, వేకమేడలు

కోసం వచ్చినప్పుడే అడది చాలా అందంగా ఉంటుంది.

- శివరామశాస్త్రి, చెంబు

అర్థం కానివే అందంగా వుంటాయి సార్.

- ముద్దంశెట్టి, జ్వలితజ్వాల

చక్కదనము చెప్పుకునేందుకు, వర్ణించేందుకు, వీలైతే పాడుచేసేందుకుకాని, పెళ్ళికి కాదండీ.

- బుచ్చిబాబు, తీసినతెర

అందాన్ని కొద్దిగా చెరిపితేచాలు, అనాకారితన మవుతుంది.

- కొడవటిగంటి, అనామిక

వెనుదిక్కులేకుంట వెలది కందమ్ము మస్తాగా తింటేనే మగువ కందమ్ము

అత్తమామలు చన్నె అతివ కందమ్ము దొంగదూడకు గుదికర్ర అందమ్ము

దొంగమగనికి పెంకిపెండ్ల మందమ్ము

- దంపుళ్లపాట (జానపదగేయం)

కొంతమంది ఒకవైపుగాకపోతే, రెండోవైపు నుంచి అయినా అందంగా కనబడతారు.

- మునిమాజీకృం, మోషా

ప్రజలందరూ సమానులే- అందం, బలం వున్నవాళ్లు తప్ప తక్కినవాళ్లు. బలాన్నివైనా ప్రభుత్వాలు రక్షించగలరుగాని, అందంనించి మను

మల్లి ఏ బాంబులూ రక్షించలేవు. విప్లవోద్రేకంలో మనుషులు ఎంత పశువులుగా మారినా సరే.

- చలం, వాళ్ళ నలుగురూ

శరీర సౌందర్యము సర్వజంతు సామాన్యమైనది. అది కాకికున్నది- గాడిదకున్నది- చిరుత పులికున్నది- సింహమునకున్నది- కోతికున్నది- గొంగళి పురుగుకున్నది ప్రపంచమున సౌందర్యవంతముకాని శరీరమేదీ? అన్నియూనట్టివే.

- పానుగంటి, సాక్షి

అడది మెచ్చిందే అందం! మొగాడి కన్ను మసక.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అందమైన అడది బలవంతుని అస్తి.

- సూరి, చంఘీజ్ ఖాన్

అందరిలాగా వుండకపోవడమే అందం కాదేటి!

- కాంతారావు, వంశధార

నడవడికంటే సుందరమైనది ప్రపంచమున వేటొకటి లేదు.

- పానుగంటి, సాక్షి

సౌందర్య లక్షణములో జేరని వెళ్లి వికారము లేవియు లేవు. ఎవరి మతిమాలితనము వాని! సౌందర్యము.

- పానుగంటి, సాక్షి

వజ్రముచే బంగారమునకు శోభ- పుష్పముచే వృక్షమునకు శోభ- సత్యముచే వాణికి శోభ- దైవభక్తిచే హృదయమునకు శోభ- పడతిచే భవనమునకు శోభ.

- పానుగంటి, సాక్షి

అందటం

అందితే సిగ, అందకుంటే కాళ్ళు.

- సామెత

అందలమెక్కుటం

అళ్ళన్న మాదన్నగార్లు అందలమెక్కితే, సాటికి నరసప్ప చెయ్యపు కట్ట ఎక్కినాడట.

- సామెత

అన్న

పెడితే పెద్దన్నా పెట్టకపోతే ఎద్దన్నా.

- సామెత

అన్నం

సారవంతమైన గుంజిని కాలువ పాలు చేసి పిప్పిని "అన్నం" అనుకొని నాగరికులం తింటుం.

- చాసో, బొండుమల్లెలు

అన్నం పరబ్రహ్మ స్వరూపం- అందుకు అన్వేషణ తప్పదు. పరబ్రహ్మన్ని అన్వేషించడమే జీవిత లక్ష్యమని అన్ని మతాలూ అంగీకరిస్తాయి.

- చాసో, పరబ్రహ్మ

యేంవందోయి నీ ఉపనిషత్తు? "అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్".

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అలగావాండ్లకు అన్నం దొరికే మార్గం జూపందే సాంఘిక హక్కులిచ్చినా ప్రయోజనకారులు గావు. అవి నిలుపుకునే శక్తి గూడా వారికుండదు.

- ఉన్నవ, మాలపల్లి

పేద కడుపు నింపను అన్నం వెదకును, మహారాజు అన్నం నింపను కడుపు వెదకును.

- సామెత

గొంగట్లో అన్నం తింటూ వెంట్రుకలు ఏరినట్లు.

- సామెత

నీ పెండ్లాం ముండమోస్తే నీకు ఎవరు అన్నం పెడతారు అని అడిగినాడట.

- సామెత

అన్యాయం

చాలంగాలంటు పోవక చతురులైన

వృద్ధజనముల బుద్ధులు విండుగాక

ముదియ మతిదప్పి నోరికి నొదవినట్లు

పలుకు వెడగుల మాటలు పాటియగునె?

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము

వలుపు రొక్కనితోఁ బోరఁ బాడి యగునె?

- తిక్కన, శబ్దపర్యము

'అన్యాయం పాపం నాశనం' అన్నారు. ఒక్క అన్యాయంతో పాపాలన్నీ పోతాయి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

రెండు న్యాయాలకు పరస్పర వైరం ఉండటం అన్యాయమే.

- కొడవటిగంటి, నిరాకరణ

ఈ ప్రపంచంలో సాధారణంగా అన్యాయమే అక్కరకు వస్తుంది.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

బ్రహ్మదేవుడు సోమయాజులుగారికి రంభను సృష్టించి సోమిడేవికి మాత్రం అన్యాయం చేస్తాడా యేమిటి?

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

అన్యాయాన్ని ఎక్కుడున్నా ఎదుర్కోవాలి.

- కె.ఎల్. కొడిగట్టిన దీపాలు

రాజులు చేయు నన్యాయములు తదధికారుల ద్వారా జరుగును. ఆ యధికారు లందులోఁ దమ దుర్బుద్ధిఁ జొనిపి రాజుద్దేశించిన యన్యాయమునకుఁ బదిరెట్లు జరుపుదురు.

- విశ్వనాథ, కడిమిచెట్టు

అడిగింది రొట్టె, ఇచ్చింది రాయి.

- సామెత

అన్యాయం ఎప్పుట్టి బాగుజేస్తాది? ఎందు దురదల మీద వేస్తేళ్ళు పోసుకొని గోళ్ళన్నట్టుగ ఆ గడియకే సుకుంగా ఉంటాది. తరువాత మండిపోతాది.

- భూషణం, కొండగిరి

దిగంబర ■ దుశ్శాలువలు కప్పుట ధర్మమా?

- శ్రీరమణ, న్యాయుడి

చెమ్మటోడ్డి ప్రపంచమునకు

బోజనముఁబెట్టువానికి భుక్తిలేదు.

- జామవా, గట్టిలం

మలినదేహుల మాల లనుచును

మలిన చిత్తుల కదిక కులముల

నెల వొసంగిన వర్ణధర్మ మధర్మధర్మంబే

- గురజాడ, లవణరాజుకల

అన్యాయం

నిర్ధనత కనత్వము వలె, నిపుణగాన

మునకుఁ గచ్చనదలుతనమువలె, సంప

దకు దురాశలాగున, అంతుతనమునకును

దణచుగా దొంగతనమును వణలుంగాదె?

- పానుగంటి, ప్రచండ బాణక్యము

వేసిన ప్రశ్న - ఒప్పురా ప్రత్యుత్తరం తప్పని ప్రత్యుత్తరం తప్పితే వేసిన ప్రశ్న తప్పని.

- భైరాగి, హాష్టాట్ స్వగళం

అత్తలేసి కోడ లుత్తమురాలు, కోడలూ లేనత్త గుణవంతురాలు.

- సామెత

బ్రహ్మం వంటి గురువుంటే నిర్దయ్య వంటి శిష్యుడు ఉండనే ఉంటాడు.

- సామెత

చెడిన కాపురానికి ముప్పేమిటి? చంద్రకాంతలు వందే పెండ్లామా? అంటే, ఆయన అప్పుకు అంతే మిటి! ఆవే వండుతాను మగడా! అన్నదట.

- సామెత

గాడమైన ప్రేమ వుండా, దాని పళ్ళన ద్వేషం వుండనే వుంటుంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

పైవాడు పుచ్చుకునే వాడు వుంటేనే కింద

వాళ్ళకూ దొరుకుతూ వుంటుంది

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

పురుషుని ఉత్తమ శక్తిని పైకి విజృంభింప చేయడానికి స్త్రీయున్నా, స్త్రీయొక్క పవిత్రశక్తిని తేజస్విజేయడానికి పురుషుడున్నా వుద్భవించారు

- బాపిరాజు, భోగీర్లోయ

నిత్యావసర వస్తువుల ధరలను అదుపులో పెట్టడు ప్రభుత్వం. పెట్టలేదు. ఎందువల్లా? ఎందువల్ల నంటే మరీ బావుంది. పెట్టుబడిదారులను అదుపులో పెడితే భూరివిరాళా లిచ్చే దెవరు? విరాళాలు లేకుండా టక్కు కొనుగోలు చేసేదెరాగు?

- విరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై

అన్యేషణ

సత్యాన్ని అన్వేషించిన కొద్దీ అసత్యం అనేది లేదని తెలుస్తుంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఇది ముగియబోని ఏ యర్థ మెరుగరాని

వేసటే లేని వెర్రి యన్వేషణమ్మా!

- దేవులపల్లి, కృష్ణపక్షము

అపకారం

మనిషి నుంచి మనిషికి సాధ్యమైనంత హెచ్చుతప్ప తారమూ, సాధ్యమైనంత తక్కువ అపకారమూ జరిగేటట్లు చూసుకోవటమే సరి అయిన ప్రవర్తన.

- కొడుకటిగుంటి, చెడిపోయిన మనిషి

అపకీర్తి

శరీరములు వోపుఁ గాని చన వపకీర్తులే

- ■ వేం., పాండవాశ్వమేధము

అపకీర్తియు, సత్కీర్తియు,

నుపమింపంగ నొక్కరూప...

- జగ్గకవి, చంద్రరేఖావిలాసము

అపచారం

తెలుగులో రాస్తే ఆంధ్రత్వానికి తీరని అపచారం కాదా మరి?

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె

అపనమ్మకం

యెవ్వను నమ్మినా వైద్యం చేసే గాడిద కొడుకులను మాత్రం యెంత మాత్రమూ నమ్మరాదు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

మంత్రుల మాటలు అసలు నమ్మకూడదు.

- వలంజలి, అప్పన్న సర్దార్

మొగుణ్ణి మోసగించిన అడదాన్ని ప్రియుడు

ఒక్కనాటికే నమ్మడేమో!

- ఆనందారామం, ఉరిమే మబ్బులు
ఏనాడూ నిర్దేశంక సానుభూతిని నమ్మరాదు

- కృష్ణదాసు, పాపికోండలు
ఉద్యోగి నిజం చెప్పినప్పటికీ మరొక ఉద్యోగి
దానిని నమ్మకూడదనేది కార్యాలయాలలోని
వర్కింగ్ ఫార్ములా.

- నిరుద్యోగి, కార్లబేరం
అపరబుద్ధి

పురాణం విన్నప్పుడు పుట్టేడు బుద్ధులు, అవతల
పోతే అదవ (అపర) బుద్ధులు.

- సామెత

అపరాధం

ఆంధ్రలోకోపకారమ్ము నాచరింప
భారతమ్మును నన్యయభట్టు తెలుగు
జేయుచున్నాడు; సరియె, బడాయిగాక,
తోలుత సంస్కృత పద్యమెందులకు జెప్పండి?

- రామకృష్ణకవులు, ఆంధ్రకవులు
అపరాధములు

అపరిశుభ్రం

పొడుమెక్కిందే ముక్కు, పొగవీల్చే నోరు
శుభ్రంగా ఉండవు.

- సామెత

అపరిహార్యం

ఆయాచితోపవన్నంబయిన హితంబు పరిహరిం
పఁ బనిలేదు.

- శ్రీనాథుడు, శృంగారనైషధము

అపవాదం

అపవాదుకున్న ఆకర్షణ ■ ప్రపంచంలో ఆడదా
నికి లేదు. అపవాదు ఇచ్చే అపవాదం మరొకటి
ఇవ్వలేదు.

- గోపీచంద్, ఆనమర్థుని జీవయాత్ర.

అపవిత్రత

చెట్టుకి పేడవేశామని పుష్పాలకేమైనా అపవ
ిత్రత వచ్చిందా?

- గురజాడ, కొండుభట్టాయము

అపశునం

రక్షణం పచ్చారా పెళ్లికొడుకా అంటే ఐదేని
కుండ పడహారు వక్కలు అన్నట్లు.

- సామెత

రాట్టిపిటకూల రోకళ్ళంగాని పోదుగదా!

- కార్లకూరి, పద్మవ్యూహము

అపాయకరం

అమితమైన దెప్పు టపాయకరమేకదా!

- పానుగంటి, రాధాకృష్ణ

అపాతులను చేరనిస్తే ఎంత అపాయమో
విహతులను పారగొట్టినా అంత అపాయమే.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, వడ్డగింజలు
ఆడదానికి, మొగవాడికి పుత్త స్నేహముండి,
అన్ని వీళ్ళూ వుండి, పడకలు లేకపోతే అది
చాలా అసహజం. అందువల్ల అపాయకరం.

- చలం, ■ రాత్రి

అపాయం

అలోచనలు తక్కువైతే అపాయాలెక్కువౌతాయి.

- పినిశెట్టి, పల్లెవడుచు

అపార్థం

హీరోయిన్ హీరోని అపార్థం చేసుకుంటే కథ
మరీ రక్తికడుతుంది.

- ఆనందారామం, మళ్ళీ వచ్చిన వసంతం

ఇతర్లను అర్థం చేసుకోవటంకంటే అపార్థం చేసు
కోటం ఎక్కువ సులభం. అర్థం చేసుకోటానికి
అనుశీలన అవసరం, అలోచన అవసరం, అంత
రీధృష్టి అవసరం. అపార్థం చేసుకోటానికి
ఇవేమీ అవసరం లేదు.

- సంజీవదేవ్, రూపారూపాలు

మనుష్యులను అపార్థం చేసుకోవడం సులభం.
అర్థం చేసుకోవడం కష్టం.

- గోపాలచక్రవర్తి, సోషలిస్టు రామి

అపూవం

మూలవిగ్రహమునకు సమర్పించబడిన యపూ
పము లర్చకుని యుదరపూరణమునకే గదా!

- పానుగంటి, రాధాకృష్ణ

అపొడు పేయం

పుకార్లు కూడా ఆపేరుపేయాలు

- కాశోజ్, పుకార్లు

అపృగింత

దాని మొగుడూ దండూబోయే

దానికేమీ చెప్పిపోయే?

వట్టిచేపలు వర్రికూడా

పక్కలోకే పాళెగాడూ!

- జానపదగేయం

మాటలు వచ్చజెప్పితే నటనమవుతుంది.

మనసులు వచ్చజెప్పితే జీవితమవుతుంది.

- ఆశ్రయ, అశ్వమోషుడు

అప్పు

అప్పు లేనివాడె యధికసంపన్నుడు.

- వేమన

లోకము దప్పులు తప్పులు న్నెరుగనేరని
వారెవరైన నుందురే?

- ముళ్లపూడి, ఋణానందలహరి

అస్త్రీ ఎప్పుడైతే ఉంటుందో దానివెంట విధిగా
అప్పుకూడా ఉండి తీరుతుంది.

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు

అస్త్రీ ఐపోయ్యాక, అప్పు ఇచ్చేవాడే కరువైనందు
వల్ల, అప్పులేదు.

- దనికొండ, ఎర్రబుట్టలు

అప్పు అడదైనా చెయ్యగలదు. కాని అది తీర్చ
టంకంటే తనువుతో కైలాసం వెళ్ళటం సుకువు.

- చీనాదేవి, అసలు లేని వట్టి

తీరిస్తే ముట్టుకు మన అప్పులు తీరుతాయా
బ్రదర్?

- రామదాసు, మాస్టర్

ఎంత లేకున్నా బరపతి యింతెయున్న
దడిగినను లేదనక యిత్తు రప్పు. గెల్చు
నాడు తీర్చెన గెల్చనినాడు లేదు
చావకుండంగ గాలంబు జరుగుచుండె.

- తి.వేం, వ్యసన విజయము

అప్పుల వాళ్ళు అగువడితే, వాయువేగంగా
యిగేస్తాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

డబ్బుచ్చుకున్న తరువాత చచ్చిన శవానికైనా
కట్టక తప్పుదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పరపతికి నిదర్శనం అప్పు పుట్టడంకాదు.

అదా పైసలతో అది తీర్చెయ్యగలగడం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి

అప్పుంటూ యిచ్చాక ఇహ కజ్జాలు రావటం
ఎంతసేపు?

- ముళ్లపూడి, గుర్నాథంకథ

ఎంత అప్పు తేగలిగితే అంత స్థితిపరుడన్న
మాట ఈ రోజుల్లో.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

రాకరాక పెద్దమొత్తం చేతికొస్తే అదికాస్తా అప్పు
రాడి యెదానగొట్టడానికి ప్రాణం ఒప్పుదు కద.

- ముళ్లపూడి, ప్రమాదము తప్పిన ప్రకారము

వందతో తెమలిన అప్పు కాస్తా, వెయ్యిదాకా వెళ్ళ
లేదని సంతోషపడి డేన్సుకో దబ్బాం బెట్టుకో.

- ముళ్లపూడి, తాతబ్బాయికథ

అడగటం పరువు తక్కువని భయపడకు.
అప్పులు మహామహావాళ్ళు చేశారు. జీవితమే
ఓ పెద్ద అప్పు.

- ముళ్లపూడి, ఋణోపదేశం

ఈతరం సజ్జ ఉట్టి కుర్రనాగమ్మలు, అప్పు అడ
గటం కూడా చేతగాదు.

- ముళ్లపూడి, తాతబ్బాయికథ

అప్పు పుట్టించే తాహూ, పలుకుబడి ఇవే
ఒహాడి గొప్పతనానికి గీటురాళ్ళు.

- ముళ్లపూడి, ఋణోపదేశం

సూర్యుడు సముద్రుడి దగ్గర అప్పు తీసుకుంటు
న్నాడు. ఆయన దగ్గర నుండి భూమి అప్పు
తీసుకుంటోంది. దాన్ని సముద్రుడు వాడేసుకుం
టున్నాడు. మళ్ళీ పైవాడికి అప్పులిస్తున్నాడు.

- ముళ్లపూడి, అప్పారావు కథ

అప్పులైయ్యటంకూడా ఏమంత గొప్పపని కాదు,
అయితేనేం? అందులో తలకాయలు మార్చటం,
మాటసుకుపూ, మనిషిసుకుపూ తెలిడం
ఉన్నాయి.

- ముళ్లపూడి, తాతబ్బాయి కథ

నువ్వు యే చెడ్డపని చేసినా చెడ్డపేరు పెట్టడా
నికి గడువుదొరుకుతుందిగాని అప్పిస్తేమటుకు
అరక్షణంలో చెడ్డవాడివి అయిపోతావు. దరి
మిలా డబ్బు చెడ్డవాడివి, చివరికి స్నేహం,
బంధుత్వం చెడ్డవాడివి కూడా అయిపోతావు.

- ముళ్లపూడి, శేషయ్య కథ

అప్పులు చెయ్యటంలో గౌరవమబ్బుతుంది.

- నిరుద్యోగి, ఋణానందలహరిలో ట్వీస్టు

అప్రయోజనం

■ జేసిందేంటిదీ చేతలేటివి వృధా
శ్రీకాళహస్తీశ్వరా!

శ్రీకాళహస్తీశ్వరా!

- ధూర్జటి, శ్రీకాళహస్తీశ్వర శతకము

అప్రయోజన మభివృద్ధి నతిశయిల్లు
నప్రయోజన మడంగు గాలాంతరమున
నకట! యార్జ్యగ్రహగ్రస్తుడైనయట్టి
ఖలుని సంపద విధవ చన్ములను బోలె

- శ్రీనాథుడు, కాళిఖండము

కడుపులోకి వెళ్ళవలసిన నెయ్యి కాల్చేయటం
నాకేవీ యిష్టంలేదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అచ్చపడ నీతిశాస్త్రంబు వచ్చేసేని

బోరి నిరుద్యోగి ఫలసిద్ధి బొందలేడు
తెల్ల మంధుండు కరమున దీపముండె
నేని యవటి పదార్థంబు గానలేడు

- దూబగుంట, మిత్రరాజము

మర్యాదలేని రాజ్యము
నార్యజనులు లేని సభయు, నదనైన తతీన్
గార్యము గొనని సచివు చా
తుర్యమును వ్యర్థమండ్రు తొల్లిటి పెద్దల్

- అనంతకుడు, భోజరాజేయము

ఎలుకతోలు తెచ్చి యెందాక నుదికిన
నలుపు నలుపె కాని తెలుపు కాదు
కొయ్యబొమ్మ దెచ్చి కొట్టిన గుణియానా?

- వేమన

తీర్చ నార్చ లేని తీర్చుతనమును
కూర్చ విప్పలేని నేర్పు పనులు
పెట్టిపోయ లేని దీరముల్ వ్యర్థముల్

- వేమన

పెట్టిపోయలేని వట్టిదేదెలు భూమి
బుట్టరేమి వారు గిట్టరేమి
పుట్టలోనఁ జెడలు పుట్టవా గిట్టవా?

- వేమన

సారాసారము లెలుగని
బేరజులకు బుద్ధిజెప్పఁ బెద్దల వశమా?
నీరెంత పోసి పెంచిన
గూరగునా నేలవేము? గువ్వలచెన్నా!

- గువ్వల చెన్న శతకము

కనకపు సింహాసనమున
శునకముఁ గూర్చుండఁజెట్టి శుభలగ్నమునం
దొనరంగఁ బట్టముఁ గట్టిన
వెనుకటి గుణమేల మాను? విమరా సుమతీ?

- బద్దెన, సుమతి శతకము

అంగహేమని, నిల్లటంపుటల్లుని, బ్రల్లదంబు
పలుకు వానిని, గామినీలోలుని, మరుగుజ్జువాని,
జెవుడు గలిగిన వానిం, బంద యగువాని, మామ
గారిని వెట్టివట్టించువానిని, స్త్రీ వశంవదుని, నిర్ణ
యుని, బ్రచండకోపము, బ్రమత్తుని మంత్రిణి
సిన కార్యభాగంబులు సిద్ధిచొందనేతప్ప.

- సముఖం, జైమిని భారతము

ధరఁ దగువారలకుఁ దీర
స్కరణంబును, సతుల కొండు శయ్యయు, సుర్య
వరులకు నాజ్ఞాభంగము
సరి నివి యాయుధము లేని చావులు గావే.

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంశిక

గరితలేని యిల్లు దొరలేని తగవును
జింతపండు లేని వింత చవియుఁ
జనవులేని కొలువు శశిలేని రాత్రియు
ముక్కులేని మొగము నొక్కరూపు

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంశిక

తన కుపకారము చేసిన
మనుజునకు న్నేలు గోర మరగక దుఃఖం
బున కట్టుపడక యుండిన
జనుని బ్రదుకు మేఁకయిటిచి చన్నుంబోలున్

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంశిక

మంత్రము లేని సంద్యయును, మౌనము లేని
తపంబు, వేదవిత్తంత్రము లేని యాగము, బద
జ్జుతలేని కవిత్వమున్, సదా తంత్రులు లేని వీణ
యును, దానక రాగము లేని గీతమున్,
మంత్రులు లేని రాజ్యము, సమానము
లిన్నియు వ్యర్థకార్యముల్.

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంశిక

దాత్రి దరిద్రుఁడు సభల న
పాత్రుడు, కడుముచ్చ మిత్రబాంధవులయెడం
బుత్రకశత్రుంబుల యెడ

శత్రుండఁట వాని బ్రదుకు చౌకయెఁగాదే.

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంశిక

అప్రశస్తం

కల్పవృక్షం చుట్టూ గవ్వపొద వున్నట్లు

- సామెత

అప్రస్తుతం

భార్యపక్కలో భగవద్గీత లెందులకు బాబూ!
ఏవో నాల్గు కళాశాస్త్రపుమాట లాడరాదా?

- పానుగంటి, మాలతీమాల

అబద్ధం

మానవత్వం బతికివుందనడం అబద్ధం

- నగ్నముని, కొయ్యగుర్రం

అబద్ధంలోని మజా నిబద్ధిలో రాదు

అద్దంలో బిగించిన అందం యధార్థంకాదు.

- గిరీశం, షన్ మైనస్

గట్టుమీద ఉండి తెలిసినట్లు బ్రతుకు వట్టిమాట.

- గణపతిశాస్త్రి, గట్టు!

అబద్ధంమీద నిలిచే మంచి పునాదిలేని గోడలా
ఏ క్షణంలోనైనా కూలిపోతుంది.

- సులోచనారాణి, మీనా

ఒక అబద్ధపు వార్త ప్రాచుర్యం పొందినట్లుగా
నిజమైన వార్త పొందదు. మనిషికి అబద్ధం

ఇచ్చినంత కిక్కు నిజం ఇవ్వదు.

- సావిత్రి, ఒడిలో చెలిమోహనరాగం
అబద్ధం అడటం ఎంత తేలికో అది బయటపడి
నప్పుడు దానిని సమర్థించుకోవటం అంత కష్టం.

- ఆనందారామం, శిరిమే మబ్బులు
అబ్బాయి అబద్ధమాడితే తండ్రి చెంప పగలె
య్యమన్నారు.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు
అబద్ధం చెప్పినా అతికినట్లుందాలి.

- ముద్దంశిట్టి, కరిగిన శిల
దేవుడు వున్నాడు అనుకునే మనసు మాయ గనక
దేవుడు మాయ. అంటే దేవుడు లేడు. అబద్ధం.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
కనుక్కునే వాళ్ళు నిజం కనుక్కునేలోపున
మనం ముందే అబద్ధం అడేయ్యాలి.

- రావిశాస్త్రి, నిజం
నిజం చెప్పి చావటం కంటే, అబద్ధం చెప్పి
బ్రతకటం మంచిది.

- శృంగారాపు, పాపికొండలు
నిజమేమిటో తెలిసేదాకా ఎంతటి అబద్ధమైనా
నిప్పులాగే బతుకుతుంది.

- రామచంద్రమూర్తి, అందరికీ బతుకూ
అందులోనే!

సూసినట్టు సెప్పితే అబద్ధం, ఉన్నట్టు సెప్పితే
నిజం...

- కాంతారావు, వంశధార
ఓ యన్యతమా! నీవు చేసేది సహాయము
తల్లియుఁ జేయలేదుగా

- చిలకమర్తి చతుర చంద్రహాసము
చను బొంకగఁ బ్రాణాత్మయ
మున, సర్వధనాపహరణమున, వధగా వ
చ్చిన విప్రార్థమున, వధూ
జనసంగమమున, వివాహసమయములందున్

- నన్నయ, ఆదివర్ణము
అబద్ధాల అమ్మకాన్ని ప్రభుత్వాలు జాతిపరం
చేస్తాయి.

- ఆరుద్ర, త్వమేవాహమ్
అబద్ధాల సాక్ష్యాలవల్ల తప్పించుకోవడం కన్నా
జైల్లో కూచోడవే ఉత్తమం. ధన ప్రాణాలు
రెండూ పోయినా మనిషి అన్నవాడు అసత్యం
అడకూడదు, అడిపించకూడదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అబద్ధం లేకుండా సాక్ష్యం కావాలంటే యీ
భూప్రపంచకమందు యెక్కడైనా సాక్ష్యం
అన్నది వుంటుందా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వారిజాక్షులందు వైవాహికములందుఁ
బ్రాణ విత్తమాన భంగమందుఁ
జకితగోకులాగ్రజన్మ రక్షణమందు
బొంకవచ్చు నఘము పొంద దధిప!

- పోతన, భాగవతము
అలీసెంగా నిజం చెప్పినా అబద్ధమే అన్నమాట.

- ముళ్లపూడి, బుడగు
మొగవాళ్ళు అబద్ధం అడితే చిల్లర అబద్ధాలు
అడరు. పెద్దవే అడుతారు.

- లక్ష్మణరావు, అతడు అమె
హరిశ్చంద్రుడి నోట అబద్ధం రాదు, నానోట
నిజం రాదు.

- సామెత

అబ్బ
అడవిలో అబ్బ అంటే ఎవడికి పుట్టేవురా
కొడకా అన్నట్లు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు
అభయం

ప్రాణేచ్ఛ వచ్చి చొచ్చిన
ప్రాణుల రక్షింపవలయుఁ బ్రభువులకెల్లన్
- పోతన, భాగవతము

అభాగ్యుడు
ఈ ప్రపంచంలో ఓ రకం మనుషులున్నారు.
బాగు చెయ్యాకనుకొన్నా బాగుపడని వాళ్ళు

- మారుతీరావు, అనంతం
అభినయం

షేడర్ నిజంగా అబద్ధం, అభినయం అబద్ధంగా
నిజం.
- భమిడిపాటి, కాలక్షేపం

అభిప్రాయం
జాగ్రత్తగా ఆలోచించితే మనిషి అభిప్రాయాలూ,
మరో ఏ రెండోవాడి అభిప్రాయాలతోను
ఎప్పుడూ సరిపోవు.

- సూరి, చంఘీజ్ ఖాన్
భారతముపై నెవరి యభిప్రాయముండె?
మనుచరిత మొద లేరి సమ్మతులు నిలిపె?
దీపిలేని ఫలమ్ముపైఁ దేనె చిలుక

నేమియగురా దీపిగలదాని కేమివలయు?

- తి.వేం., పాణిగ్రహీత

అభిమానం

అభిమానముఁ గాచుటకై పెనంగెదన్.

- తిక్కన, ద్రోణపర్వము

చచ్చినవాడి మీద ఎంత అభిమానం ఉన్నా
పచ్చిన నష్టం ఏముంది?

- సూర్యారావు, చిత్రవధ

అభిమానాలు కూడా మనుషులు వూహించు
కునే చిత్రమైన క్రియేనేమో!

- నంది, నైమిశారణ్యం

మేనికిం గగ్గురపాటు వుట్టెఁ గొడుక్కా నిను
యుద్ధము చేయఁ బంపఁగన్

- తి.వేం, పాండవ విజయము

మనం ఎవరైతే ఎక్కువగా అభిమానిస్తామో
వారే తీవ్రంగా మందలిస్తాము కూడా.

- పురాణం, అనవసరపు దాంపత్యం

సామాన్యమానవులకు వుండే దేహాభిమానం,
ఆత్మాభిమానం, మానాభిమానాలు యివన్నీ
యింకా పట్టుకు వదలని వాళ్ళు కళోపాసకు
లుగా ఎలా పెంపొందగలుగుతారు? కళా తప
స్సులు కాలేరు - వేదాంతులు కాలేరు. చివరికి
రాజకీయ వేత్తలు కూడా కాలేకపోవచ్చు.

- సూరి, చంఘీజ్ ఖాన్

అభిమానవంతుడు

అభిమానవంతుఁ డెందైన శత్రు

కృత తిరస్కార మెట్లు సహింపనేర్చు

- లక్ష్మణకవి, సుభాషితరత్నావళి

అభిరుచి

అభిరుచి అనేది మనషినిబట్టి బిన్నుస్తుంది.

- సరస్వతీదేవి, సాహిత్యోద్యానము

అభివృద్ధి

పోసాకారం ఆదరవూ అవుకాసెం ఉంటే

పెటేవోడా పైకి రాగల్గు

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కత

భావప్రపంచంలోనుంచి భౌతిక ప్రపంచంలోకి
మారేటప్పటి సందికాలమే మనుష్య జీవితంలో
మిక్కిలి రసవత్తరమైన భాగం. సర్వజంతు
సామాన్యమయిన యీ మార్పు మానవుని తన
మానవత్వం నుండి దేవత్వం వంక ఒక

మెట్టిక్కిస్తుంది.

- ఉన్నవ, మాలపల్లి

అసంపూర్ణంగా ఉన్న జ్ఞానాన్ని ఎప్పటికప్పుడు
నింపుకోవటమే అభివృద్ధి.

- గోపీచంద్, ఎందుకు

మూడు పాక్టీలు - ఆరు చీలికలు

- శ్రీరమణ, న్యూనూడి

అభేదం

ఉత్సాహం మోక్షపు మార్గం

నిర్వాణం సామ్యప్రపంచం

నిద్రాణత క్షయనే చూపుట

నిద్రాణులు మరణకణములు

- రమణారెడ్డి, ధమ్మహోష

డబ్బుకోసం శరీరాన్ని అర్పించే వేశ్యకీ కీర్తికోసం
ఆత్మాభిమానాన్ని చంపుకునే రచయితకీ భేదం
లేదు.

- పరిమళా సోమేశ్వర్, దర్శణం

సారా దగ్గరా, సాని దగ్గరా - రాజుకూ,

పకీరుకూ భేదం లేదు.

- ధనికొండ, పవిత్రులు

గాప్పుగా పాడే సమయాన గాయకుడికి, పాడే
తనకూ, వినే ప్రజకూ భేదం కనిపించదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

అభ్యర్థి

అడుగని వరమిచ్చు వేల్పులంటూ ఉన్నారూ?

ఎలక్షన్లో నిలిచిన అభ్యర్థులై గురువరా!

- మల్లారెడ్డి, యక్షప్రశ్నలు

అంధకార వృద్ధజగతి

కదినేతలు అభ్యర్థులు

ధనస్వామ్య స్వార్థానికి

వెన్నెముకలు, నీట్రాటలు

- సోమసుందర్, రెండు ప్రపంచాలు

అభ్యాసం

పొగడ్తను వినయంతో స్వీకరించటానికి కూడా
కొంత అభ్యాసం ఉండాలి.

- కొడవటిగంటి, హరిశ్చంద్రుడి ఆత్మ

అమలిన శృంగారం

దైవికంబగు సుకృతినిదక్కు నవని

జతల ప్రేమోదయంబు సంగతముకాదు,

అందు సఫలిత ప్రణయానురక్తి

చిరతపశ్చుద్ధిచేగాని దొరకంటోదు.

- రాయప్రోలు, తృణకంకణము

అమలు

తీర్మానం చెయ్యమంటే అర్థరాత్రిదాకా కూర్చుని
తీర్మానం చేశారట.

- శ్రీరమణ, న్యూసుడీ

అమాయకత

ప్రభుత్వం పడిపోయింది నాగన్నా అంటే.
ముళ్ళులు ఎక్కడ పడ్డాయి మారాజా అన్నాట్ట.

- శ్రీరమణ, న్యూసుడీ

నూలు వండి నూబిండి యెరుగ
వడ్డు బండి వరికూడు ఎరుగా
ముగ్గురు బిడ్డల తల్లినైతి
మొగుణి గుర్తూ మొదలే ఎరుగా.

- జానవదగేయం

ఘోరమైన నేరాల వెనకకూడా చాలా అమాయ
కత వుంటుందని తెలుసుకోగల బౌద్ధార్యమూ,
తెలివీ, వ్యవధి వుండదు మనుషులకీ. మేజీ
సేట్టకీ.

- చలం, ఆరాత్రి - పాపపలాలు

కంచి మేక పాపం ఎప్పుడూ
కసాయి వాళ్ళే నమ్ముకుంటుంది

- శ్రీశ్రీ, ఖడ్గశృష్టి

అమావాస్య

మనని మనం పోగొట్టుకొన్న దినం మహాలయ
అమావాస్య.

- వీలక్, పోయినవక్షం

అమ్మతల

దేవతలకు అమ్మతం. వీరులకు విన్నీ.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

అమెరికా

అమెరికాలో మనుష్యులు బుర్రకిందికీ, కాళ్ళపైకీ
పెట్టి నడుస్తారు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అంపకాలు

పెళ్ళి అంపకాలపుడు అందరికీ దుఃఖం పొంగి
వస్తుంది. పిల్లను ఎట్లా వదిలించుకుందామా
అని తపస్సు చేసిన తల్లిదండ్రులకూ. దాన్ని
తమ పిల్లవాడికి చేసుకోనిరాకరించిన బంధువు
లకు కూడా ■ క్షణంలో కళ్ళు చెమ్మగిల్లుతాయి.

- కొడవటిగంటి, దిబ్బకదలు

అమ్మ

సంతోషం వచ్చినా, దిగులేసినా, దుఃఖం
ముంపుకొచ్చినా, దెబ్బతగిలినా అప్రయత్నంగా

గుర్తొచ్చే పదం! అమ్మా!

- బాస్కర్, అర్ధరాత్రి ఆడపడుచులు
అమ్మ పెట్టా పెట్టదు, అడుక్కు తినానివ్వదు.

- సామెత

అమ్మకడుపు చూస్తుంది, అలు వీపు చూస్తుంది.
(ఇంటికి రాగానే వీపున ఏదైనా ముల్లెడిందేమో
నని)

- సామెత

అయ్యకు వణుకు ప్రాయం, అమ్మకు కులుకు
ప్రాయం.

- సామెత

అయ్య దేశసంచారం, అమ్మ గ్రామసంచారం.

- సామెత

అమ్మకం

సెక్స్‌ని బజార్లో అమ్ముతుంటే దానికి విలువే
ముంది?

- బుచ్చిరెడ్డి, ముల్కాలు-రత్నాలు

కొందరు దేహం మాత్రమే అమ్ముకొంటారు.
కొందరు బుద్ధి అమ్ముకొంటారు. కొందరు
హృదయమే అమ్ముకొంటారు. యేదీ అమ్ముకో
కుండా బ్రతికే పద్ధతి మన దేశంలో యింకా
యెవరూ కనిపెట్టలేదు.

- రాధా, ఆత్మహత్య-అలసిన గుండెలు

డబ్బుకోసం నోకం నోకవంతా వదుచుకొం
టోంది. డబ్బుకి నాను సారా అమ్ముతున్నాను.
డబ్బుకి. సదివిన సదువంతా నువ్వమ్ముతు
న్నావు. డబ్బుకి పోలీసువాళ్ళు నాయ్యెన్నమ్ముతు
న్నారు. మందు కోసం పెద్దాసుపత్రికల్లో ఆక్కిడ
మందు లమ్ముతున్నారు. మంచా లమ్ముతు
న్నారు. లంజెలు రోడ్లంట, రిచ్చాలంట, కార్లంట
తిరిగి ఒళ్ళమ్ముకుంటున్నారు. గుళ్ళోకెళ్ళి కొబ్బరి
కాయ సెక్కా కాఫ్‌బుబ్బా ఇస్తే ■ దేవుడి దయే
అమ్ముతున్నారు.

- రావిశాస్త్రి, మాయ

అమ్మలక్కలు

మహామహా సిటీల్లోనే అమ్మలక్కలకి కొడువ
లేదు. చదువుకున్న వాళ్ళల్లోనే వున్నారు కావల
సినంత మంది అమ్మలక్కలు. అలాంటప్పుడు
టౌన్స్‌లో అలాంటివాళ్ళకి తక్కువేమిటి?

- ఆనందారామం, మరో ముందడుగు

అమ్మేవాడు

కొనేవాడికి కోటి కళ్ళయితే ఆమ్మేవాడికి
అవిటిదొకటి.

- సామెత

అంశం

దేశం బాగుపడటానికి ఇరవై అంశాలు
కావాలా? ఒక్క అంశం చాలు.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే
అయిదుగురు

బ్రదికి యుండిన నేవురు బ్రదుక వలయు
జచ్చిరేనియు నేవురు జావలయు

- తి.వే., పాండవోద్యోగము
నేను మడిసిన నున్న వారేగు రుండు
రతండు మడిసిన నాతోడ నైదుగురము

- తి.వే., పాండవోద్యోగము
అయినవాడు

అయినోళ్ళి అడిగేదానికంటే, కానోళ్ళి కాళ్ళు
పట్టుకునేది మేలు.

- సామెత
అయోమయం

...దుర్బటమైన మృత్యు వంతరవిషయం బయో
మయ మనస్వయ కావ్యము మానవాళికిన్.

- జాషువా, ముంటాజమహాలు
అయ్య

అయ్య దేశ సంఘారం, అయ్య గ్రామసంఘారం.
- సామెత

అయ్యకు వయకుప్రాయం, అయ్యకు కులుకు
ప్రాయం.

- సామెత
అయ్యవారు

అయ్యవారేం చేస్తున్నారంటే అబద్ధలాడి సర్దు
కుంటున్నారు.

- సామెత
అరకాసు

కుంభకర్ణుని నోటికి అరకాసు మజ్జిగా?
- సామెత

అరవ(లు)

పాము కరచును, అరవ చెరుచును.
- సామెత

అరవలపొట్ట తమలపాకులకట్ట ఎప్పుడూ
తడుపుతూనే ఉండాలి.

- సామెత
సహజాంధ్రద్యేషకుల్ ద్రావిడుల్

- జాషువా, నా కథ
పూటకాళ్ళమ్మ యింట్లో దప్పిక్కి చేరి అరవ
చాకిరీ చేయడం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
కుట్రలో చాకచక్యంలో మేమెల్లాగా సందుచేసు

కొని బొమ్మ జెముడులా లోకం అంతటా వ్యాపి
స్తారు తమిళులు.

- బుచ్చిబాబు, ఒకే నిద్ర
ఎలాగైనా అరవ్వాడు అరవ్వాడే.

- బుచ్చిబాబు, ఒకే నిద్ర
పార్టీర్ అరవ సోదరుడాయె. చీకాకు పడడు?

- బుచ్చిబాబు, ఒకే నిద్ర
చస్తే అరవ్వాణ్ణి నమ్మకూడదు.

- బుచ్చిబాబు, ఒకే నిద్ర - ఎన్నో కలలు
అరవలేని దేశం కాకిలేని ఊరు లేవు.

- సామెత
ప్రతిదానికి అరవ్వాళ్ళమీద అధారపడకండి.

- కొడవటిగంటి సాహిత్యం
మేతల గరిపిల్ల పోరున మేకపిల్ల

పాటుయోతుతనంబునఁ బందిపిల్ల
ఎల్లపనులను జెలువంగఁ బిల్లిపిల్ల

అందమున గోరిపిల్ల యా యువపిల్ల
- శ్రీనాథుడు, చాటువు

అరవటం

ఆవు, దూడ వుండగా మధ్యన గుంజ
అరిచిందట.

- పినిశెట్టి, వల్లివడుచు

అరాచకం

అరాజకమనేది చరిత్రకు తరచుగా వచ్చే జ్వరం.
అది చరిత్ర అంత ప్రాచీనమైనది.

- కొడవటిగంటి, ప్రశాంతి

అరిష్టం

దేశంలో ఉంటున్న అరిష్టానికంతకీ కారణం
కోర్టు లేనందు - కోర్టులా, వాటిని పట్టుకుని

వేల్చడే ప్లేడర్లు.
- బుచ్చిబాబు, ఆద్యంతాలు, మధ్య 'రాధ'

అరుడు

ఈ ప్రపంచంలో అతి ప్రియమైనవన్నీ అరుడు
గానే లభిస్తాయి.

- కొనల్యాదేవి, కల్పన

అర్థంతు

వెరివెరి అర్థంతు అర్థెల్లు. వెరి అర్థంతు ఒక
సంవత్సరం. అర్థంతు సంవత్సరాలు.

- కొడవటిగంటి, పెండింగుపైలు

అర్థ

సంగర శక్తిలేదు, వ్యవసాయము సేయుటనున్న
సంతలో, సంగడి వేసి యమ్ముటది యంతకు

మున్నోహుళక్ష్మి, మున్నీక్స్ బొంగుబుజాన వైది
కొనిపోయేద మెక్కుడికేని, మున్నీచెంబుం గొని
పెట్టుమొట్టచీ, యమోమిదే కద! దంతిరా
జ్ఞాపా!

- టి.వేం., చాటువు

అర్థం

తెలివి, అందం, మంచితనం అన్నవాటికి ఎవరి
అర్థాలు వారివి.

- మహాదర, స్వయంవరణం

పరిస్థితులకి అర్థంలేనప్పుడు మాటలకి అర్థం
వుండదేమో.

- వర్ధెర చండీదాస్, హిమజ్వాల

"ఇంజినీర్ అండే కంట్రాక్టర్" అంటే ఇంజినీర్
కాదుకాని చాలా పెద్ద కంట్రాక్టర్ని అర్థం.

- రావిశాస్త్రి, అల్పజీవి

ఇతర్లను అర్థం చేసుకోవటం కంటే ఆపార్థం
చేసుకోవటం ఎక్కువ సులభం. అర్థం చేసుకో
వటానికి అనుశీలన అవసరం. అలోచన అవ
సరం. అంతర్ దృష్టి అవసరం. ఆపార్థం చేసు
కోవటానికి ఇవేమీ అవసరంలేదు.

సంజీవదేవ్, రూపారూపాలు

అర్థమెప్పుడు ద్వితీయపక్షము. సృష్టికాలమందు
ఐయలుదేరినది శబ్ద బ్రహ్మముగాని యర్థ
బ్రహ్మముకాదు. శబ్దమున్నప్పుడు వేదము. వేద
మునకర్థము లేనేలేదు. అందుచేతనే సర్వజ్ఞాతు
లందు దానికి ఘనత.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము

'కట్నం' అంటే - వెంటనే ఖర్చుపెట్టవలసింది
అని అర్థం

- నరసరాజు, ఈ ఇల్లు అమ్మబడును

అర్థరహితం

కంబళిలో తింటూ వెంట్రుకలు లెక్కించినట్లు

- సామెత

షండుని బ్రహ్మచర్యవ్రతంవలెనే బలహీనుని
దర్శనప్రచారం అర్థరహితం.

- బోయి భీమన్న, విశ్వశాంతి

అధివాస్తవిక కవితనం మోస్తరు

మిత్రమ అర్థిక విధానం మోస్తరు

అర్థక్రమం అన్వయం అంచనా ఆలోచనా లేని

■ అడవి ఏమిటి? ■ చీకటిమిటి?

- రమణారెడ్డి, శవరాత్రి

అర్థవంతం

అక్కడైనాడు కాయను కోసి ఆకలి తీర్చుకోవటం
కన్న - పండు కోసం పరుగెత్తటంలో అర్థం వుంది.

- ధనికొండ, పచ్చితులు

అర్థసిద్ధి

పోరితంబులే కయ్యెడు సర్దసిద్ధి వెడలైనను
నొల్లక యొందు సేయునే?

- లిట్టెన, శివ్యోగ పర్వము

అర్థపండితుడు

అపండితునికంటే అర్థపండితుడే అపాయకరం.

- సామెత

అర్థలౌకికం

అర్థలౌకికము నూతన వైద్యమువలెనే ప్రాణసం
కటము కొరకే.

- పానుగంటి, ప్రచండ చాణక్యము

అర్థశ్రీ

సగం సగం మాట్లాడే వాళ్ళు ఒక పట్టాన ■ర్థ
మవరు. వాళ్ళ సమస్యలేవో తెలియవు సరికదా
మనకు కొత్త సమస్యలు తెచ్చిపెడతారు.

- విమలారామం, కీరణ్ణయి

అర్థజ్ఞ

తనని తాను అర్థించుకోవటంద్వారా స్త్రీ పొందే
అనందానికి వయసుతో నిమిత్తం లేదు.

- వీరేంద్రనాథ్, అఖిరపోరాటం

అర్థితం

నేటికి నిన్నుజేరి యీగదయును నాగురుత్వ
మును గంగకు నర్పితమయ్యేనేమిరా?

- ■ వేం.కవులు, పొండవ ప్రవాసము

అర్థత

అయిదు రూపాయలు వదేసి లెటర్ హెడ్స్ మీద
ముద్రింపించుకొన్న అర్థతలు ఉద్యోగ సంపాద
నకు పనికిరాకపోవచ్చు కాని, మనుష్యుల్ని
బోల్తా కొట్టించడానికి చాలు.

- మహాదర, స్వయంవరణం

శాంతినెలుగని బ్రాహ్మణు జన్మిదంబు దాసిగా
గరా బొందుకు దీసిపోదు. వికలుండగు రాజు
తలమీదిమకుటమునకు దాసి సవరపు ముడి
కున్న వాసిలేదు. కాతరుండగు సేనాని ఖడ్గము
నకు కులటచుట్టపీకెకుగల విలువ లేదు.

అర్హతను బట్టి వస్తువుల కధికమనత కాని వస్తుజన్మముబట్టి కాదు నిజము.

- పానుగంటి, చూడామణి

కళ అందరి సామ్యము నిజం. కాని కళని అనుభవించగల అర్హత కొద్దిమందికే వుంది. అందరికీ ఉండాలి ■ అర్హత.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ప్రేమ పూర్తిగా నశించిన తర్వాతగాని వివాహానికి మనుషులు అర్హులు కారు.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది

ఏ ఉద్యోగాలకన్నా అర్హతలు ఉండాలి. గాని పత్రికాధిపతులు కావడానికీ, నాయకులు కావడానికీ విజ్ఞానవిషయమైన అర్హతలు అక్కర్లేనట్లున్నాయి. ఒకరికి రాలా, ఇంకోరికి మాటా చాత కావాలి. ఇద్దరికీ కోతలు కావాలి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

అర్హత సంపాదించుకొని గదా సన్నిధినుండవలయును?

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపరుద్రీయము

ప్రేమ ఆనేది అర్హత ఉన్నవాడికిస్తేనే రాణిస్తుంది

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి

అలఘుమతి

అలఘుమతుల కియ్యరాని పదార్థంబు

లెవ్వగలవు?

- పోతన, భాగవతము

అలంకారం

కడుపిటల గాలంగం, గంటల గాటుకయేలా?

- గోపరాజు, సింహాసన ద్వారాశిక

జిడ్డుతేరిన తన ముఖాన్ని కన్నీళ్ళతో తాయిలెట్ చేసుకుంటున్నాడు

- లిల్ కే, కఠినోపనిషత్

అలభ్యం

కూడు వండని ఆడదీ, మంచం అల్లని

మగవాడూ ఉండరు.

- సామెత

వైద్యుం నేర్వనివాడు, వానకి తడియని వాడు లేడు.

- సామెత

అలవాటు

సుమతీ శతకం దగ్గర నుంచీ టీకాతాత్పర్య సహితం అలవాటయి అదిలేందే ఇప్పుడేం అర్థం కాదు తెలుగువాడికి.

- నరసరాజు, ఈ ఇల్లు అమ్మబడును

మనిషి మనస్సుమీద తర్కం ప్రభావం కన్న అలవాటు ప్రభావం అధికంగా వుంటుంది

- మహాధర, ఓనమాలు

లోకం ఎంత తల్లకిందులైనా మనుషులు మామూలు అలవాట్లు మానరు.

- చలం, ఆరుణ అధ్యమెంటు

కూలాణ్ణి దగా చేసి కుబేరుడైనవాడు కోటిశ్వరుణ్ణిదగా చేస్తాడు. వాడు వీణ్ణి చేస్తాడు. ఇట్లే ఈజ్ ఆల్ ఏ మేటర్ ఆఫ్ హేబిట్.

- రావిశాస్త్రి రత్నాలు - రాంబాబు

ముక్కు నేలపట్టి రాచినంగాని గోడికి బొరుష మెక్కునా? గడ్డిగంపం జూపి యాకర్షించిన గుట్టము పందెము గెలుచునా? జోలపాడిన కొలంది బాలునకు నిద్ర, నాగస్వరము వాయిం చినకొలంది పొమునకు మత్తు, స్తోత్రపారము తొనర్చిన కొలంది రాజునకు మందమతి.

- పానుగంటి, వీరమతి

కాలప్రభావాన్నిబట్టి మంచిగాని చెడ్డగాని అనుభవించటమే అలవాటు చేసుకోవాలి

- రంగనాయకమ్మ, వేకమేడలు

గంప దింపుడు ఘనమాయే, పూర్వపు బుద్ధులు పోవాయె.

- సామెత

నాట్యం తొక్కిన కాలు కోసి రోటికింద పెట్టినా ఉరుకోదట.

- సామెత

బేడీలు వేసిన పోలీసే బీడీలు అడిగినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అన్యలోకముల కేగినం బోవవు పూర్వవాసనల్.

- త్రిపురనేని, భగవద్గీత

అలుకుగుడ్డ

అలుగుడ్డ లేకపోతే ఇల్లానికి విరగకొట్టుకున్నట్లు వుంటుంది. విమర్శలు దూషణభూషణ తిరస్కారాలు ఇవి అలుగుడ్డలాంటివి. దాన్ని కూడా వుటికి ఆరవేయాలి కదా!

- పురాణం, విషయసూచిక

అల్పత్వం

ఏ మనిషినన్నా లోకం హర్షించిన కొద్దీ, అతని అల్పత్వం అధికమౌతోందన్నమాట. లేక లోకానికి అతనికి అధిక్యతలో వుండే వ్యత్యాసం తగ్గుతోందన్నమాట.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

అల్పసంతోష

అలరి జలముచే మొరపనేల వెల్లివోడిచినట్లు
కొలదిలాభముచే క్షుద్రునందు హర్షము వొడ
మును.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

అల్లుడు

సత్కులంబున బుట్టుట సకల వేద
ములు బురాణంబులును శాస్త్రములను జదువు
టయును సర్వలింగేయం బ్రౌఢములు గావు.
శీల సామగ్రి తేని దుశ్శ్రేణునకు.

- తిక్కన, ఆనుశాసనికపర్వము

మందుడు మృత్పాండము పలె
గ్రిందంబడియడంగియుండు గృహత్యమునన్.

- లక్ష్మణకవి, సుభాషితరత్నావళి

విద్వాంసుడు లేనిచోట స్వల్ప బుద్ధియు
సమ్మానించబడుచున్నాడు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

విపత్కాలమందు విస్మయము కాపురుష
లక్షణము.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

మృదు భాషణముల దుర్జన
హృదయములు ప్రసన్నతామహిమం బొందునె యె
ల్లిదముగఁ గొని యంతంతకు
మదమెక్కుంగాక దురభిమానము పేర్చిన్.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

కోపము నుబ్బును గర్వము
నాపోవక యునికియును దురభిమానము ని
ర్వాపారత్యము నను నివి
కాపురుషగుణంబు లంద్రు కొరవనాథా.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

పలుమలు శపథంబులు సం
జలియును నభివాదనమును సామప్రియభా
షలు మిథ్యావినయంబులు
గలయవి దుష్టస్వభావ కాపురుషులకున్.

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

కడు నదికుతోడఁ దొడిమ
బొడిచిన నొడిచినను బురుష పురుషగుణం
ర్దుడుగాక హీను నొడుమకు కడిదియో

- నన్నయ, సభాపర్వము

ఎయ్యెడల దుర్జనుల నేమటి నమ్మంగఁబోలునే.

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

తన కపకారము మును జే
సిన జనుఁ డల్లుడని నమ్మి చేకొని యుండం
జన, దొక యిందుక ముల్లయి
నను బాదతలమున నున్న నడవఁగ నగునో

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

అల్లుడైనవాని కధికారమట్టెనా
దొడ్డ కొంచె మనక తూలం బలుకు
చెప్పుకొఱకు కుక్క, చెఱకు నేమెఱుంగురా?

- వేమన

అల్లు డెప్పుడుం బల్లు, నాడంబరముగాను
సజ్జనుండు పలుకు చల్లగాను
కంచు మ్రోగునట్లు కనకంబు మ్రోగునా?

- వేమన

వింత చదువుఁ జదువ వివరింపరా లేడు
హీనుఁ డవగుణంబు మానలేడు
బొగ్గు పాలం గడుగఁ బోవునా మలినంబు?

- వేమన

అల్లుబుద్ధివాని కధికారమిచ్చిన
దొడ్డవారి నెల్లఁ దొలంగఁగొట్టు
చెప్పుఁదినెడు కుక్క, చెఱకు తీపెఱుంగునా?

- వేమన

అల్లం

అల్లం వుంటే - అన్ని అందాలూ వస్తయ్.

- సుంకర, కోతలరాయుడు

అల్లరి

కోపం గొప్పకు ముప్పు అల్లరికి హంగు ముప్పు
- సామెత

అల్లుడు

ఈరోజులో అల్లుళ్ళు మామగార్లకే మొగుళ్ళు
- మహేందర, కత్తుల వంతెన

ఇంటి అల్లుళ్ళ అభిప్రాయాలంత శాస్త్ర వచ
నాలు, ఆనుల్లంఘనీయమైన ఆదేశాలు వుండనే
వుండవు.

- చలం, నవయవ్వనం

అల్లుడు మామల తగవు తలలో పేసినదం.

- కౌంతారావు, వంశధార

మన అమ్మాయి మగడు మరే పేరుకీ తగడు

- అరుద్ర, ఇంటింటి పశ్చాలు

అప్పీడినవాని నధికారి నతిశయించి

యల్లు రొందించు బాధలనెల్లఁ గాంచి

అడలి నిజముగ హరిహరులంత వారు
కూతులం గంటయే మానుకొన్నవారు.

- కాళ్ళకూరి, వదవిక్రయము
అత్తవారి పేరు వినబడిన, నెంత యై. పి. యల్లు
నికైన తగని యభిమానము తగని బెక్కు తల
కెక్కును.

- కాళ్ళకూరి, లేడీడాక్టరు
పేదలయ్యను గడుబిట్టబిగిసియుండ్రు
వట్టియభిమానములును గర్వములుంబట్టి
యల్లువారికి నెల్ల నీయవగుణంబు
వెన్నతోఁ బెట్టినది యింత వినుపనేల?

- శ్రీనాథుడు, కాళీఖండము
అవకతవక
బెల్లం పారేసి ఆకునాకినట్లు.

- సామెత
అవకాశం

కోరికలు మనిషిన్న ప్రతివాడికీ ఉంటాయి. కాని
అవకాశాలు ఏకొందరికోకాని రావు. అసలు
కొందరికి రానేరావు.

- బీనాదేవి, ఇది కథకాదు
ఎన్నికల్లో చెప్పినదీ, చేయనదీ వెరసి నాయకుల
మొగం మీద అవకాశం పూసిన మని.

- కుందుర్తి, గొరాలు,
ముద్దాచ్చినప్పుడే చంకెళ్ళిమన్నారు.

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మానుషులు
అవకాశవాది

మంచికీ, చెడుకూ లడాయి పెట్టి మధ్యలో
నుంచుంటాడు అవకాశాల నారదుడు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ
అవతారం

అవతారం పుట్టకముందే అధర్వం పుట్టి పెరగాలి.
- కుందుర్తి, తెలంగాణ

అవధానం
వ్యవధిలేని అవధానం వెలిపోయిందెలిపోయింది.

- జయశాస్త్రి, ఆశ్వాసాంతం
అవమానం

తలయును మూతియుఁ గొఱుగుట
తల దఱుగుట కంటె దుచ్చుతరము మహాత్మా!

- పోతన, భాగవతము
అవమానం ఎప్పుడూ ప్రతీకారాన్ని కోరుతుంది.

- సోమసుందర్, ఎగురుతున్న ఎర్రమన్ను

ఆనవబోధనిద్ర యవమానముద్రకుఁ
బ్రధమకారణంబు.

- శ్రీనాథుడు, శృంగార నైషధము
అవమానం మహా చెడ్డది. కొంచెం నామ
రూపాలు కలవాళ్ళు దాన్ని బొత్తిగా భరింప
లేరు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు
చేతనిండా పని ఉంచుకుని విసుగును, అలస
టను దరిజేరనియ్యడం చాలా అవమానకరం.

- కేశవరెడ్డి, ఆతడు అడవిని జయించాడు
అవసరం

నోకంలో యెవరు ఈ రోజుల్లో బాగుపడాలన్నా
డబ్బుండాలి, మాయుండాల, డబాయింపు సెళ్ళ
నుండాలి.

- రావిశాస్త్రి, న్యాయం
ఇప్పుడిప్పుడే వచ్చినట్లే వుంటాం, కష్టం వచ్చినప్పు
డుగాని కాళ్ళుగడ్డాలు పట్టుకోము.

- వేదాంతకవి, కష్టకాలం
నోరార్చుకొనిపోయినప్పు డక్కలకట్టి, ముక్కు
లార్చుకొనిపోయినప్పుడు పొడుము. ఇంత
కంటె బరమహంసక్రియలు మఱెక్కుడివి?

- పానుగంటి, సాక్షి
కుటుంబంలో ఐక్యత చూపడానికి కావల్సింది
నీతి, న్యాయం, మంచి కావు; కావల్సింది నటన.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది
ప్రపంచంలో బ్రతకాలంటే కొంత కుట్ర, నటన
అవసరం.

- బుచ్చిబాబు, అత్యవసరం
ఇంతవరకూ మనిషి ద్వారానేగాని ఈశ్వరుడు
చూసుకోలేదు ఏదీ లోకంలో. పని జరగాలంటే
ఈశ్వరుడే మనిషి అవతారమెత్తుతాడు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
నిర్ధారణగా అగత్యం యేర్పడితే అన్నీ వుపా
యాలే. అన్నీ సాధనాలే. అగత్యం ఏర్పడ్డప్పుడు
పెద్దపులిని చంపడానికి తుపాకీ అక్కర్లేదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి
ఆకలి, అవసరమూ ఎలాంటి పనినైనా చేయిస్తా
యేమో.

- రామచంద్రమూర్తి, బ్రతుకుకన్నా గొప్పది
ఈదిలో మొగుడు వుంటేసాలు పెరట్లో
పాపాలు పైకిరావు.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు! డబ్బు!!

మగాడి అవసరం ఆడదానికెంతో ఆడదాని అవసరం మగాడికీ అంతే.

- మహాధర, ఓనమాలు జేబులు కొట్టడం, బ్రదుకులు కొట్టడం, తలలు కొట్టడం - కొందరి అవసరానికీ, మరికొందరి అనందానికీ.

- పులికంటి, శివపూజ అవసరమైనప్పుడు కాళ్ళ పట్టుకోవడం, లేకుంటే జాట్లుపట్టుకోవడం.

- కె.యల్., కొత్తగుడి మనవాళ్ళకు ఆదర్శాలు ఆచరించకుండా అట్లాగే ఉండాలి, నినాదాలు చేయటానికీ.

- సరస్వతీదేవి, ఆదర్శాలు - అనుభవాల్లా మనిషికి యెంత నేర్చినా నేర్చుకోలేనిది వుండనే వుంటుంది. అందుకే నేర్చేవాళ్ళ అవసరం మనిషికి అన్ని తరాల్లోనూ వుంది.

- కాంతారావు, వంశధార పేరుకి భర్త అనేవాడు ఉండాలిలేండి....

- అప్పారావు పట్నాయక్, రేవతి. ప్రతి ఉద్యమానికీ సమస్యలను వెతుక్కోవలసిన అవసరం ఎప్పుడూ వుంటూనే వుంటుంది.

- సూర్యారావు, మాలోమేం నారు, నీరు, నోరు ఉంటే ఏ రాజ్యంలో ఉన్నా ఒకటే.

- సామెత సంపదలున్ననాడే బంధువులరాక, చెరువు నిండి ననాడే కప్పల చేరిక.

- సామెత మందుకు వద్యం, మాటకు సత్యం.

- సామెత టోసి నోటివానికీ పేలపిండి ప్రీతి.

- సామెత చదువుకు ముదురు, సాముకు లేత.

- సామెత ఋత్విజుఁడులేని యజ్ఞమా? పురోహితుఁడు లేని పెండ్లియా? సంధానకర్తలేని సరసమా? మంత్రములేని తద్దినమా? పొసగుడుకాఁడు లేని సంతయా? దూతలేని రాజకార్యమా? గురుఁడులేని పల్లె కూటమియా? వైద్యుఁడులేని మరణమా? అయోధ్య అధ్యక్షుఁడులేని సభయా?

- పానుగంటి, సాక్షి మొండివానికేల ముంజేతి కడియాలు

తొట్టివానికేల గట్టిపండ్లు గాడిదలకు నేల గడ్డములో మీసములో?

- వేమన దప్పి గొన్నప్పుడు బావి తవ్వినట్లు.

- సామెత ఉండటానికి బంగళా, తిరగటానికి కారు ఎంత అవసరమో, ఆడదానికి భర్తా అంతే.

- భారతీదేవి, సుడిగుండాలు అవసరం మనిషి భయం మాపి, సంకోచాన్ని వెనక్కి నెట్టేసి ముందుకు తోస్తుంది.

- నాగచంద్రావతి, కాలం కరిచాక ఈ లోకంలో, మనిషికి మనిషికి మధ్యవున్న సంబంధం కేవలం ఒక 'అవసరం' మాత్రమే. దీనికి రకరకాల పదాల ప్రయోగాలు చేసి, రంగులు పులిపి, మాయచేసి, ఒకరిని ఒకరు మభ్యపెట్టుకుంటారు.

- సులోచనారాణి, నిగింత ఏ ఉద్యమానికయినా ప్రజల్లా కావాలి - డబ్బు కావాలి.

- వివినమూర్తి, ఉద్యమం వస్తువు విలువ నావశ్యకతయే యభివృద్ధి తేయునుగదా!

- పానుగంటి, పాడుకాపట్టాల్లివేకము గీత బాగుంటేగాని బాపు అంత కాలేదు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి వొక మంచికోసం యింకో చెడ్డని అంగీకరించవలసి వస్తూ వుంటుందని వేణీ వ్రాయనక్కరలేదు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు

అవాంతరం

అన్నపు గిన్నెకీ, ఆకలి నోటికీ మధ్య అరవైలక్షల అవాంతరాలు ఉండవచ్చు

- రావిశాస్త్రి, పళ్ళింటి అబ్బాయి అవినాభావ సంబంధం

మానవుడి ఆర్థిక పరిస్థితికీ, మనస్థితికీ అవినాభావ సంబంధమున్నది.

- తాబూరి, శ్రావణసంధ్య

అవినీతి

నిలవవున్న నీటిలో పాచిరీతి

నేటి జీవితంలో పేరుకున్న అవినీతి

- మాలకొండారెడ్డి, బ్రతుకు నిజాలు ఆకలికోసం కొంతమంది అవినీతికి పాల్పడితే, హోదాకోసం మరికొంతమంది అవినీతిని

లక్ష్మ్యపెట్టరు. ఇంకొంతమంది సుఖంకోసం
అవినీతిని ఆరాధిస్తారు.

- తాకుర్చి, శ్రావణసంధ్య
ఒక మంచి మనిషి చుట్టూ అవినీతి యెప్పుడూ
వల పన్నుకొని కూర్చుని ఉంటుంది.

- వేణుగోపాలరావు, జోగబాల
సమస్యల చీకటి గదిలో
అవినీతి ముసుగుతన్ని
నిదురోత్తోంది.

- రాధేయ, జాగృతి
మనకి అపకారం చేసినవాడు దుష్టుడు, మన
శత్రువులకి అపకారం చేసినవాడు సత్పురు
షుడు. మనకి ఇష్టంలేని పనిని ఏదో ఒక పద్ధ
తింద అవినీతిలోకి లాగుతాము.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
ప్రేమలేని కామం అవినీతి, సంఘం దాన్ని నిర
సిస్తుంది.

- మహేధర, కత్తులవంతున
అందరూ కాదన్నదానిని ఒకడు చేస్తే అవినీతి.
అందరూ ఒప్పుకొన్నది నీతే!

- మహేధర, కత్తులవంతున
బాపూజీ బ్రతికి వున్నప్పుడు స్థాపించినవే కరస్ట
యిపోతుంటే, చచ్చిన తరువాత స్థాపించిన
దాంట్లో తప్పులేదు లెండి.

- ఆశ్రేయ, ఎవరుదొంగ?
అవినీతి చట్టబద్ధమై, బల్లలకింది చేతులు బల్లల
మీదికెళ్ళి, కదం తొక్కుతున్నాయి.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కే జై
అవినేకం

సానుభూతిచూపే వాడున్నాడని కష్టాన్ని తెచ్చుకో
వటం యీ వూరి ఫైర్ ఇంజనీను నమ్మి తమా
షాకు ఇంటికి నిప్పుపెట్టుకోవటం లాంటిది!

- ధనికొండ, వనిత్రులు
తెలియక జరిగింది, తెలిశాక చక్కదిద్దుకోవాలి.
తెలిసి కూడా తెలియనట్లుగా వుండటం అవి
వేకం.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్యాల
అవివేకానికి మందులేదు, అనుభవించటం తప్ప.

- కుందుర్తి, నాలోని నాదాలు
అవిశ్రాంతి

తిరగమరిగిన కాలా, తిట్లు మరిగిన నోరూ
ఊరకుండవు.

- సామెత

అవిశ్వాసం

దొంగతనం మాని దొరదా బ్రతుకుతున్నా
అతన్ని యెవరూ నమ్ముడానికి సాహసించరు.
అది సహజం.

- ముద్దంతెట్టి, కరిగిన శిల

అశక్తి

ఎడతెగని యాత్రనిట్లు సాగింపలేక
యెడ్వగాలేక కృశియింతు నేనొకండ

- దేవులపల్లి, నేనొకండ
సుఖపడటం నేర్చుకోని వాళ్ళకి బాధపడటం చేత
కాదు.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది
పెళ్లి చేసుకొనే ధైర్యం లేనివాడు పిల్లవాడికి
పితృత్వం అంగీకరిస్తాడా?

- మహేధర, ఓనమాలు
ఏదో గర్వపడటంగాని చాలా శాంతి స్వభావుల
మని - అది వుత్త ఆశక్తత. భయం, పాపభీతి,
వడబాధ, కసి, క్రోధం, అన్నీ లోపల అనుభవి
స్తాము. తీర్చుకునే శక్తి, లైటు శక్తేకాదు, అత్తశక్తి
పోయి నిద్రీపమైనాము. ఈ నీరసానికి, భీరుత్వా
నికి సహనమనీ, క్షమార్పణ అనీ, అధ్యాత్మిక విశా
లత్వమనీ గొప్పపేర్లు పెట్టుకు బతుకుతాము.

- చలం, నవయవ్వనం
జీవితం మీద ఆశలు పెట్టుకొని స్వశక్తితో
సఫలం చేసుకోలేనివాడు నాస్తకమతం అవలం
బించి రాభం లేదు.

- కొడవబేగంట్ల, స్వర్గంలో బండలు
కంచే చేసు మేస్తే కాపేమి చేయగలదూ?

- సామెత

సుకవి కవిత్వము తార్కిక
నికరంబులలోన నెట్లు నిర్వచగ నేర్చున్?

మకరాంకశో కోర్కెన
ముకురానన మల్లయుద్ధమున కెట్లోర్చున్?

- బాటువు

ఆగ్రహించలేనివాడు అనుగ్రహించనూ లేదు.

- భీమన్న, విశ్వశాంతి

అశాంతి

స్వేచ్ఛలోనే ఏదో శాంతి, బాధలున్నాసరే. బానిస
త్వంలోనే ఏదో అశాంతి, బాధ లేకపోయినా సరే.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

శాంతిలో నిద్రపోయ్యే ప్రజల్ని - విద్యపేర, స్వేచ్ఛపేర, మతంపేర, జ్ఞానంపేర, ■భివృద్ధిలోకి అశాంతిలోకి లాగడం ఘోరకార్య మనిపిస్తుంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

శాంతి ప్రకృతి సిద్ధం కాదు.

అశాంతే జీవితధర్మం.

- భీమన్న, విశ్వశాంతి

అశాశ్వతం

యాదృచ్ఛిక సురతంబును

జూదంబున గెల్వఁబడిన సొమ్మును నుత్రో

శాదులు నప్పటి కప్పుడు

గా దేమరి దుస్సిపోవుంగాక నిలుచునే?

- అనంతం, భోజరాజీయము

పదుచుండనమున నాఁడుదాని యందము,

బాల్కమున మగవారి మంచితనము శాశ్వతము

లఁటయ్యా?

- పానుగంటి, వీరమతి

తనువులు, ధనములు, రాజుల

దనవులు నెన్నాళ్లు?

- ■ కామన్న మంత్రి, బాటువు

అశ్రువు

చచ్చిన వాళ్ళకి అశ్రువులు, బతికున్నవాళ్ళకోసం

నిట్టూర్పులు.

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు

అశ్శీలం

సభ ఎడట జరిగే అశ్శీలం సభవారికంటె

మోటుగా ఎన్నడూ ఉండదు.

- భమిడిపాటి, మేజువాటి

అష్టావధానం

ఊరక పామరుల వేడుకకొరకుండళ్ళు దీనివలన

లోకమునకుఁగాని నాకుఁగాని నిజమైన ప్రయో

జనము లేదని బావించి, తరువాత నెందరెన్ని

విదములఁ జూర్చించినను మేధస్సునకు వేదనాక

రమైన యష్టావధానమును జేయమానితిని.

- కందుకూరి, స్వయంబ్రతిము

అనత్యం

ఓ! పెట్టిన కోర్కెలు పెట్టుచునేయున్నారు.

చేసిన శాసనములు చేయుచునేయున్నారు.

వచ్చిన వ్యాజ్యములు వచ్చుచునే యున్నవి.

కాలాంబర కవచధారులగు న్యాయవాదులు

కోర్టులలోఁ జేరినవారు చేరుచునేయున్నారు.

సాక్షి బోనులలోఁ జేయించిన ప్రమాణములు

మొదటిసారి రెండవసారి మూడవసారికూడఁ

జేయుచునేయున్నారు. అప్రతిహతముగా ననగ్గ

శముగా సపరిమిత స్ఫూర్తితో - నాథీల వేగ

ముతో - ననంత ముఖములతో నన్యత మాణా

శమునంతయు నావరించుచున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి

అసత్యము కొఱకేకానియెడల నిన్నికోర్కు లెందు

లకు? ఇందరు న్యాయమూర్తు లెందులకు?

ఇందరు న్యాయవాదులెందులకు? ఇందరు కక్షి

దారు లెందులకు? ఇంత బిళ్ల కర్పెందులకు?

ఇందరు సాక్షులెందులకు?

- పానుగంటి, సాక్షి

ఇచ్చిన నర్దిపికెట్లన్నీ యథార్థమేననే సర్దిపికెట్

ఇవ్వలేదు. కాబట్టి అసత్య దోషం అతనికి

అంటు.

-నిరుద్యోగి, కార్యాలయబేతాళవిక్రమార్కీయము

డబ్బులు పల్కువారి కడ్డంబుగలదే?

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

దొంగతనము సిగ్గు వెంగలితనమును

వగలు సెగలు పొగలు పలపు సొలపుఁ

గొలుపు కన్నుఁగవయుఁ గొంటెనవ్వుల మాట

కల్లబోతు ముఖము వెల్లడించు.

- అజ్ఞాడ, సారంగధర నాటకము

అనంతప్రీతి

సమవయస్కుడు గాని భర్తను గట్టు తలెదం

ద్రుల నెంత దూషించినను దీరదు.

- కోలాచలం, శిలాదిత్యం

అనందర్థం

రాయిష్టకి రుద్రాక్షలు బహూకరించినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

దొంగలను కొట్టి పోలీసులకు వేసినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

తిరుపతి వెళ్లి దువ్వెన కొనుక్కు వచ్చినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

నీటు తాగినవాడు నిక్షేపంగా వున్నాడు.

నీళ్లు తాగినవాడు తూలితూలి పోయాట్ట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ప్రణాకవిని పల్లకిలో వూరేగించినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

కిసాన్ సమ్మేళన్ లో కవి సమ్మేళనం కలిపినట్లు

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

కార్మానిష్ఠుల సభలో కంట తడిపెట్టినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

కొబ్బరిచెట్టు ఎందుకెక్కావంటే దూడగడ్డి కన్నట్లు

- సామెత

ఏనుగుల పోట్లాటకు ఏట్రంతరాయబారమన్నట్లు

- సామెత

జూరు ఉస్తాకాయంత, సిద్ధాంతం తాటి కాయంత.

- సామెత

వక్రించి గోడయెక్కి పొరధర్మాల మీద ప్రసంగించినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

చదివేది రామాయణం, పడగొట్టేది దేవాలయం.

- సామెత

అత్తకు లేక అదీకలు నాకుతూ వుంటే, అల్లుడు వచ్చి దీపావళి పండుగ అన్నాడట.

- సామెత

మంత్రం చెప్పును మల్లుభట్టు, తినేదానికి తిప్పంభట్టు.

- సామెత

పసుపూ బొట్టు పెట్టి పెళ్ళికి పిలిస్తే వెళ్ళక, పెంకపట్టుకొని పులుసుకు వెళ్ళిందట.

- సామెత

నివాళి పళ్ళాలు పట్టేవాళ్ళంతా నిషేక ముహూర్తపు పెండ్లికూతుళ్ళవుతారా?

- సామెత

గుళ్ళో దేవుడికి నైవేద్యం లేకుంటే పూజారి పులి హోర కేర్చాడట.

- సామెత

కొండంత మొగుడే పోగా, పిడికెడు బొచ్చెకు ఏడ్చెందుకు?

- సామెత

అంభంలో కుంభం, ఆధివారంలో సోమవారం

- సామెత

చేతుల్లో వెన్న పెట్టుకొని నేరికి ముష్టికొక్కాడు.

- సామెత

ముష్టికి పోయి తుష్టిలేదని ఏడ్చినట్లు.

- సామెత

కూటికి గతిలేదుకాని కుంటినలకు ముత్యాలు.

- సామెత

దూడా బర్రా ఉండగా గుంజ ఆరచినట్లు.

- సామెత

అసమయం

ప్రసవవేదన పడుతుంటే ప్యామిలీ ప్లానింగు బోధించినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ఏదీ కాని వేళ గేదె యీనినట్లు.

- సామెత

అసమర్థత

తప్పులేకుండా తెలుగు రాయలేడు. తప్పులు తప్పు ఇంగ్లీషు రాయలేడు. కనీసం బూతులైనా రెండు భాషల్లోనూ సరిగ్గా మాట్లాడలేడు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

అసమర్థుల కెందును బరోక్షమునందె ప్రగల్భ క్తులు మెండు.

- తి.వేం., పాండవోద్యోగము

ఆచరించడం చేతకానివాళ్ళకే ఆర్పులెక్కువ.

- పినిశెట్టి, కులంలేని పిల్ల

ఆవిడకు బతకటం ఎట్లా చాతకాలేదో చావటం కూడా అట్లాగే చాతకాలేదు.

- కొడవటిగంటి, రెక్కా మూళ్ళూ

అసమానత

కినుకమెయిం దన్నులాడంగ మొనకట్టిన సరియో? గుడ్డిమును గాడిదయున్ మునుం డల్పాండు సరియగుదురె?

- అడిదము, చాటువు

అసలు నంగతి

అండ్రు బిడ్డలు దెచ్చు ప్రఖ్యాతిగాని మొదటి నుండియు నీవు చామోదరుండవె.

- పురుషోత్తమకవి, ఆంధ్రనాయక శతకము

అనవ్వం

పేదవాని స్నేహం, మహారాజు విరోధం సహింపరానివి.

-సామెత

అసాధ్యం

శీతలవారి స్నానము భూతల శయనంబు నొంటిపూటశయనంబున్ నాతిగల బ్రహ్మచర్యము నా తరమా? పూట గడప నారయభూపా?

- చాటువు

నువ్వు ఎక్కడలుచుకొన్న రైలు ఎప్పుడూ ఒక జీవితకాలం లేటు.

- ఆరుద్ర, త్వమేవాహం

నువ్వు వెళ్లదలుచుకొన్న ఊరు
నువ్వు బతికుండగా చెరడా రైలు
- ఆరుద్ర, నీటి గడియారం

కాళ్ళ తడవకుండా
మహాసముద్రాన్ని దాటిన మేధావి కూడా
కళ్ళ తడవకుండా
జీవితాన్ని దాటలేడు
- వక్కలంక, ఎవరైనా

ఓమిరంలోని తీపి
జ్ఞాపకలిగించే రిమ్మ
అజ్ఞానంలోని అహోదం.
మోక్షంలోని గాఢనిషా
వెలుగులో బుద్ధిలో వైతన్యంలో రాదు.
- గిరీశం, ఫన్ మైన్స్

ససవలూ బానిసలూ సంఘటితం కాలేరు.
అసలు అజ్ఞానులెన్నడూ తిరుగబడలేరు.
- ఆరుద్ర, ఓక్కా ఓ చెలియా!
అంటుమామిడి గున్నపై నదివసించి
నంతనే కాకి కోకిల యగుట గలదే?

- తి.వేం, గీతము
మనస్సు విరిగినా, అద్దం పగిలినా తిరిగి
మామూలు స్థితిని పొందలేవు.

- భారతీదేవి, సుడిగుండాలు
కావ్యము లెవడైన నేర్పగలండు కాని, కవిత్వ
మెవడు నేర్పగలడు?

- పానుగంటి, ముద్రిక
కాలంలో వెనక్కి వెళ్లి చరిత్రను మార్చలేము.

- కవనశర్మ, తూర్పు-పడమర
రాయిష్టలకు అత్యంతదూరం.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి
తల్లి నవల రాస్తే పిల్ల గేయం రాస్తుందా?

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి
కరెంటు పోయినంత మాత్రాన కవి సమ్మేళనం
ఆగుతుందా?

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి
కొండంత రచయిత్రికి కొండంత పత్రిక
తేగలమా?

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి
కథగా వంగనిది నవలై వంగునా?

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి
రోకటికి చిగురు వట్టినట్లు.

- సామెత
కాలితో నడచి కాకికి పోవచ్చును గాని, తలతో

నడచి వాకిలి దాటలేము.
- సామెత

మురిగిన ఓటు మొరిగినా రాదు.
- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ఉట్టికెక్క లేనమ్మ స్వర్గానికెక్కునా?
- సామెత

దుర్మతికి ధర్మబుద్ధియు
నిర్మలునకు దుర్గతియు గణికలకు దృఢమో
కూర్మియుఁ గలిమికి నిలుపును
గర్భములకుఁ దప్పుటయును గలుగవు జగతిన్.
- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంశిక

దేశ ద్రిమ్మరియైన యాడుదానిని, గాలిని, పట్టు
కొని యెవడు బంధించగలడు?
- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

ఒకచేలితో నమస్కారమగునా? ఒక్క యక్కట
ముతోఁ బ్రాణాయామ మగునా? నాలుక
యంగిటికిఁ దగులకుండ రుచి పుట్టునా? చేయి
చేయి కలియని మల్లయుద్ధ మెటవైనఁ జూచి
తినా? చందమామా రావే యనఁగఁజంద్రకళ
క్రిందికి దిగునా?

- పానుగంటి, వీరమతి

■ యిసుమునఁ జైలంబుఁ దీయవచ్చు
దవిలి మృగవృష్టలో నీరు ద్రావవచ్చు
దిరిగి కుండెటికొమ్ము సాధింపవచ్చు
జేరి మూర్ఖుల మనసు రంజింపరాదు

- లక్ష్మణకవి, సుభాషిత రత్నావళి

కుండ చిల్లిపడిన గుడ్డదోయగవచ్చు
పనికి వీలుపడును బాగుగాను
కూలబడిన నరుడు కుదురుట యరుదయా

- వేమన

ఎడ్డెఁ దెల్పవచ్చు నేడాది కైనను
మోనిఁ దెల్పవచ్చు మాసముననె
మొప్పెఁ దెల్పరాదు ముప్పుదేండ్లకుకైన

- వేమన

పొట్లకాయ రాయి పొడుగుత్రాటనుగట్ట
లీలతోడ వంకలేక పెరుగు
గుక్కులోకక గట్ట గుదురునా చక్కంగా?

- వేమన

శాస్త్రజ్ఞానానికి అందని విషయాలు జీవితంలో
చాలా ఉన్నాయి.

- కొడవటిగంటి, జ్ఞానంగల కుక్క
ఒక మెట్టుమీది నుంచి కాలు తీయకుండా.

ఇంకో మెట్టు ఎట్లా ఎక్కటం?

- కొడవటిగంటి, నడమంల్రపు నీరి ఆడవాళ్ళ ముచ్చట్లను మగవాళ్ళన్నటికీ, పూర్తిగా అర్థం చేసుకోలేదు.

- కొడవటిగంటి, చదువు మనిషిని సమ్మదానికి వీల్లేదు. దేవుడిమీదా ఆధారపడడానికి వీల్లేదు.

- యజ్ఞస్థాశ్రమి, ఏమనిషి నూలిలోపడితే రాలిన పూలు మళ్ళీ రెమ్మకు అతుక్కోవు.

- దివ్యపభాకర్, శిరోమణి ఎవరినీ లందరూ సమంగా అర్థంచేసుకోలేరు.

- రాధాకృష్ణశాస్త్రి, జన్మభూమి వ్యక్తియొక్క జెన్నత్యాన్ని విలువ కట్టడము అందరికీ సాధ్యం కాదు.

- సరస్వతీ దేవి, శాంతించిన సముద్రం కూర్చుండి కూడు పండలేను పంగుండి తీర్థం వస్తాను అన్నట్లు.

- సామెత కానకుండా కట్టి యిచ్చెను గాని, వినకుండా వీరంగాలు వాయించగలవా?

- సామెత కాళీకి పోగానే కర్తికక్క, గంగిగోవు అవుతుందా?

- సామెత తెలిమిని చేదు తినిపించవచ్చుగాని బలిమిని పాలు తాగించలేము.

- సామెత చిచ్చు అంటుకుంటుంటే చేతులతో ఆర్చ గలమా?

- సామెత గోల గోవిందుడిది, అనుభవం వెంకటేశ్వరులిది.

- సామెత కాలతంతే పెరిగేది పుచ్చకాయ, కుళ్లేది గుమ్మడి కాయ.

- సామెత గుర్రం గుగ్గిళ్ళు లింటూంటే గాడిదకు కడుపు నెప్పి వచ్చిందట.

- సామెత తుట్టి పురుగుకు రెళ్ళిలు వచ్చినా ముసలి వాడికి ప్రాయం వచ్చినా పట్టపగ్గాలుండవు.

- సామెత చచ్చే కాలానికి సత్యభామ వేషం వేసినట్లు.

- సామెత సూది బెజ్జంలో ఒంటి దూరవచ్చు కాని

భాగ్యవంతుడు స్వర్గం చేరలేడు

- సామెత

ఆసూయ

అసూయ ముందు పుట్టింది తరవాత మనిషి పుట్టేడు.

- వెంకటరమణాచార్య, కొలువు ఎంతకాలం గడిచినా, ఒకసారి గొప్పగా ప్రేమించిన స్త్రీని ఇంకోరి మోహాదీనంలో చూడగానే తెలసీ తలెత్తక మానదు.

- చలం, ఆరుణ ఆధ్వర్యమెంటు ఆడది అసూయనీ, మొగాడు మొండితనాన్నీ పట్టుకొని పుడతారు అమ్మకడుపులోంచి.

- వీనాదేవి, ది బెజ్ కర ఆపేక్ష లేకపోతేనే అసూయ.

- కొడవటిగంటి, ప్రేమించినమనిషి అసూయ యనగానేమి? పరుడు సుఖపడు చున్నాడను చింతయే కదా! నేను కష్టపడుచుండగా బరుడు సుఖపడుట యేలయని నీవు విచారించుచుండగా నీకు గష్టమేకాని సుఖము లేదన్నమాట నీకు స్పష్టమే కద.

- పానుగంటి, సాక్ష

బుద్ధిమంతునివలన దుర్బుద్ధు లధికు వలన హీనులు, రూపసీవలన గొనట వారసూయలు సేయుదు రీరసమున

- లిక్కన, శాంతిపర్యము వ్యక్తిలోనేమి, జాతిలోనేమి, యసూయ యదికా పాయకరము.

- పానుగంటి, సాక్ష

అస్తమయం

సూర్యుడు అస్తమించడం ఉదయించుటకే న్యాయం అంతరించడం ప్రభవించుటకే.

- ఎల్లూరి, పోస్టు చేయని ఉత్తరం అస్తిత్వం

మనిషి అస్తిత్వంకంటే ఆకలి అస్తిత్వం సత్యం.

- జినాక్, ఆనందబాష్రాలు ఆశతోకూడిన నిరాశలు, బంధనతో కూడిన స్వేచ్ఛలు, బాధతో కూడిన సుఖాలు, లతో కూడిన సంపదలు, అజ్ఞానమిళితమైన జ్ఞానం, మరణంతో కూడిన జీవనం, ఈ విధంగా ఎన్నో ఈ ద్వంద్వాలు లేకపోతే అస్తి త్వమే లేదు.

- సంజీవదేవ్, రూపాయపాలు

నిన్ను తలచెడివాడే లేకున్నాగాని
నీకు తెలియదు దేవుడా! నీడు బ్రదుకు
- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట

అస్థిరం

మగవారి మాటలు, మర్యాదలు సమయోచిత
ములే కాని స్థిరములు గావు

- పానుగంటి, రాధాకృష్ణ

అహంకారం

అహంకారానికి కండ్లుండవు.

- కుందుర్తి, అజ్ఞాత

చల్లదము క్రింద దూఱని,

మల్లులు తెరెందు దరణి మండల మందున్

- పోతన, భాగవతము

ఎటుగక పోవుట చేతనో ఓర్వలేమి చేతనో
కొందలు దొర్పాగ్నులు తాము నీతిమంతుల
మని విజ్ఞప్తిగదురు.

- చిలకమర్తి, ఆనంద సమాజము

పాండిత్యానికి తనకంతా తెలుసునన్న అహంకారమున్నది. వివేకానికి తనకేమి తెలియదన్న వివస్మత ఉన్నది.

- సామెత

గుడ్డు వచ్చి పిల్లను వెక్కిరించినట్లు.

- సామెత

అహంకారం క్రూరవృత్తి. మానవత్వాన్ని మింగటమే దాని లక్షణం. వివేకమనే ఖడ్గంతో ఆ వృత్తిని వదించాలి.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర

అహం(భావం)

మానవుడు పైకి రావటానికి తాను సమర్థుడననే యీ అహం చాలా అవసరం. అయితే యిది మితిమీరిన స్థాయికి చెడబెరిగిందంటే తిరిగి సర్వనాశనానికి హేతుబౌతుంది.

- సూరి, చంఘీజ్ ఖాన్

మిడిమేళంగా వచ్చిన డబ్బు ఇంత అహం తెచ్చి పెడుతుంది.

- అనిశెట్టి, గాలిమేడలు

అహంకారం ఏపాటి పరీక్షకూ నిలవదు. నిలిచేటట్టుయితే అది చెడ్డదని నలుగురూ అనుకోవలసిన అవసరమే లేదు.

- కొడవటిగంటి, గడ్డరోజులు

మనిషి అహంభావం చాలా బలమైనది. నిజం తెలుసుకోనీకుండా అది అడుగుడుగునా అడ్డుపడుతుంది.

- కాళీపట్నం, శాంతి

అహంభావము ఆత్మపరిధిని
అధిగమించిన ముప్పువచ్చును
కడలి తరగలు పెరిగి చెలియలి
కట్ట చాటిన ప్రళయమేకద?

- సీసారె, సమదర్శనం

అహంతో మనిషి మొహం మెరుస్తుంది

నకిలీ సరుకు తళతళ మంటుంది

అసలు విలువ వెలవెలబోతుంది.

- పదిగి, సూర్యుడెన్నిమారులొన్నేనో!

దుర్యోధనుడునుంచి క్షియోపాత్రవరకు ఎంత గొప్ప రాజనీతిజ్ఞులైనా, తమ అహాన్ని చెబ్బితీసే విషయాల్లో సహనాన్ని ప్రదర్శించని చోటే డెబ్బ తిన్నారు.

- వీరేంద్రనాథ్, ఆఖరిపోరాటం

అహింస

మహాత్ముడు చెప్పిన అహింసా మార్గం 'అవుటాఫ్ డేటు' అయిపోయింది

- పుల్లారాజు, అదిత్యశ్రీ

అహింస ఒక ఆశయమే కాని ఆయుధం ఎప్పుడూ కాదు.

- శ్రీశ్రీ, ఖడ్గశృంగ

అహింస వొక రాజకీయపుటెత్తు.

- వీరేశ్వరరావు, దొంకల వంకలమనసులు

లోంగిన వాళ్లను కుంగదీయటం అహింసా

విధానం కాదు.

- కొడవటిగంటి, కార్మిక విజయం

తన్నులు దిని ప్రహ్లాదుడు

తన్నించె నృసింహుచేత, తండ్రిని చంపెన్

దీన్నే అహింస అందురు.

- అబ్బూరి, చాటువు

అధముడు

ఒక్క మాటలోనే జవాబు చెప్పగలిగిన వుద్యోగి అధముడు.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయబేతాళవిక్రమాధ్యయము

అకర్షణ

శారీరకంగా వచ్చే అందం యారోజున వుంటే రేపు పోవచ్చు వ్యక్తిత్వం ద్వారా మనముట్టు ఏర్పరచుకున్న అకర్షణ జీవితాంతం వుంటుంది.

- సులోచనారాణి, మీనా

నాకు తెలిసినంతమట్టుకు ఏ ఆడదైనా ఒక్కడి
దృష్టిని ఆకర్షించడం మంచిదిగాని, పదిమంది
దృష్టిని కాదని.

- భరాగో, నాకీ ఉద్యోగం వద్దు
కొందరు వ్యక్తులు ఎదురుగా లేనప్పుడు ఆకర్ష
వంతమనిపిస్తారు. ఎదురుగా ఉండి అంత
ఎక్కువగా ఆకర్షించలేరు. మరికొందరు ఎడంగా
ఉన్నప్పుడీకన్న ఎదురుగా ఉండి ఎక్కువ ఆకర్షి
స్తారు.

- కొడవటిగంటి, పంచకళ్యాణి
బహుశా దుఃఖం, బాధ మనుష్యుణ్ణి ఆకర్షిస్తా
యో ఏమో?

- మహేందర, ఓసమాలు
పుత్త అందంలో ఆకర్షణ స్వల్పం. తాకాలి
చూడాలి అనిపిస్తుంది. అంతటితో తృప్తి కలు
గుతుంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
ప్రేమ అన్నదే లేదు. ఈ లోకంలో పున్నది
ఆకర్షణ.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, విశ్వం పెళ్లి
శరీరాన్ని దుస్తులు వేసి ఎలా ఆకర్షణీయంగా
నేయాలని చూస్తామో అలాగే మనస్సుని కూడా
చుట్టూ పరదాలువేసి ఆకర్షణీయం చేసుకోవాలి.
అప్పుడే దానికి సంఘంలో గౌరవం. లేదా జీవి
తమే దుర్భరమౌతుంది.

- మూర్తి, మర్యాదస్థులు
ఆకలి

ఆకలికి శరీరం లేదు. అయినా ఆరోగ్యవంతుడి
నాలుకలా దానికి రుచి తెలుసు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ
నాగలి ఉన్న ఊళ్లో ఆకలి చేరదు.

- సామెత

ప్రతిమల పెండ్లి పేయటకు
వందలు వేలు వ్యయించుగాని
దుఃఖితమతులైన పేదల
పకీరుల శూన్యములైన పాత్రలన్
మెతుకు విదల్చి భరత మేదిని
ముప్పుది మూడుకోట్లు
దేవత లెగపడ్డ దేశమున
భాగ్యవిహీనుల క్షుత్తులాలునే?

- జాషువా, గబ్బిలం
ఆకలిగొన్న కడుపు ఆకలిగొన్న యౌవనం ఒకటే

- కాంతారావు, మంచి మహూర్తం

సకల కష్టములకంటే ఆకలి కష్టము ఎక్కిలి
ఎక్కువది.

- చిలకమర్తి, నవ్వులగని
కడుపునిండా తినకపోతే కోటిశ్వరుడైనా
మాడుతాడు.

- కొడవటిగంటి, ఆహింసా ప్రయోగం
ఆకలిబాధముందు అన్ని విలువలూ, అన్ని
ఆలోచనలూ, అన్ని ఆభ్యంతరాలూ ఏ గాలి
లోకో కొట్టుకు పోతాయి.

- ఆనందారామం, మళ్ళీ వచ్చిన వసంతం
ఆకలి, ఆవసరమూ ఎలాంటి పనిచైనా చేయిస్తా
యేమో.

- రామచంద్రమూర్తి, బ్రతుకుకన్నా గొప్పది
ఆకలి అగ్గిలాంటిది. అగ్నికి యేదో ఆహారం
వెయ్యకపోతే, మనిషినే కాల్చేస్తాది.

- కాంతారావు, దగావడిన తమ్ముడు
ఉపవాస దీక్ష పూనినవాడు ఆకలి పైకి చెప్పుకో
లేడుగా.

- బుచ్చిబాబు, తివ్వరక్షిత
ప్రతి మనుష్యునకు గర్భమందే జీర్ణకోశముం
డును; గాని పాపయ్యకు జీర్ణకోశము శరీరముం
తటఁ గలదు.

- చిలకమర్తి, గణపతి
పావక పరీక్ష, జీవిత బుభుక్ష
తీరని బుభుక్ష మానవుని శిక్ష?

- బైరాగి, జీవిత బుభుక్ష
ఎవరూ స్వీకరించని బలి
తనను తాను తినివేసే ఆకలి.

- బైరాగి, పగిలిన అద్దం
అంతాలోను హలంతభాషలోను
శిలాసుందరికి లేని

క్షుద్బాధాసంచలనం
పల్లెపడుచుకున్నాడని గమనించుకో భాయి
- దాశరథి, మస్తెష్కంలో లేబోరేటరీ

ఆకలికి జాలలేదు
పెద్దా చిన్నా తారతమ్యం లేదు
సమయాసమయాలు లేవు.

- వనశ్రీ, నిష్కమణ
చడ్డికూడు తిన్నప్పుడు, మగని ఆకలి తెలియదు.

- సామెత

ఎంత కడుపునిండితే అంత అడాకలి మూడికి

- బీనాదేవి, అమ్మా! ఇది అనంతం!

స్పృష్టిలో ముందు ఆకలిపుట్టి, తరువాత ప్రాణి పుట్టింది. ఈ దోపిడీలు, హత్యలు, కుట్రలు, పోరాటాలు, దొంగతనాలు అన్నీ ఆకలి స్పృష్టిం చినవే.

- బీనాదేవి, అమ్మా! ఇది అనంతం! ఏడుంతిన్నా ఏకాశే, పండుం తిన్నా పరగడుపే.

- దేవులవల్లి, ఏడాది పొడుగునా కాలిన ప్రేవులలోనికి కమ్మని మాటలు దూరవు.

- పురిపండా, నాన్యపండా అసలు మనిషిని చైతన్యవంతంగా చేసేదేమిటో తెలుసా? ఆకలి. ఒక్కమనిషినే కాదు, స్పృష్టిలో ప్రతిజీవికీ కూడా. ఆకలి తీరినమీదటే అన్నీ.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర ఆకారం

మనం కదలని నీడల్లోనే మన ఆకృతి.
- రంగారావు, పాలిమేరలు

అకాశ కుసుమం
ఒంటికును సుందరత, గేదె కొడలి శుభ్రత, ముసిండికి దీపి, కవికి జిత్తస్థిరత, వెలుతురు నకు బర్హ, కవికి గలుములు, గులటకును కృతజ్ఞత యాకాశకుసుమ మటులె.

- పానుగంటి, ప్రచండ భాణక్యము అకాశవాణి

బుద్ధునంతటి యేమహాత్మునకొ కాని పలుక దానాటి యాకాశవాణి; మీకు ఇరువదియు నాల్గు గంటలు మొరయుచుండు వాడవాడలఁ జెవియొగ్గువాఁడు లేఁడు.

- జాషువా, కాందిశీకుఁడు ఆకు

ఆకులు చెట్టుల కుండును
ఆకులు చక్రాల కుండు నాహార్యముగా
ఏకులు వడకిన నూలగు
మేకలలో వన్నెలెన్నో మేదిని సఖుడా!

- శ్రీశ్రీ, హితోపదేశం అక్షేపణ

సాలుకొకసారి జరుగు 'జల్సా'లలోన
వివిధవేషాలతోడ దీపించువారు
■ ప్రజాపతు లందరు ఇంకనైన

త్యాగదీక్షను వహించి తరలరాదె?

- రామకృష్ణశర్మ, ప్రబోధము
ఎంతమంచి పని చేస్తున్నా, ఊరన్న తర్వాత ఎవరో నలుగురు అక్షేపించేవాళ్ళు అక్షేపిస్తూనే ఉంటారు.

- సుంకర, కోతలరాయుడు
కోరి పిల్లనిస్తే కులం తక్కువన్నారట.

- సామెత ఆగనివి

కర్యాణం వచ్చినా, కక్కు వచ్చినా ఆగవు.
- సామెత

కర్యాణం వచ్చినా, కవిత్వం వచ్చినా ఆగవు.
- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

నిత్యావసర నివేదనకు రాజు లుంపుడుకత్తెలను జేరఁదీసినఁ గాని కోటలలో నీ విశ్వామిత్ర స్పృష్టి యాగదు.

- పానుగంటి, వీరమతి ఆగస్టు పదిహేను

బానిస బ్రతుకు నుండి విముక్తి పొంది తోటి స్వతంత్రుడ్ని బానిసగా చేసుకుంటూన్న ప్రస్తుత హింసామయ చరిత్రకి ఈ ఆగస్టు పదిహేను గొప్పపేరడీ!

- అదివిష్ణు, చూడుచూడు నీడలు ఆగామి

హత్తుఁ గొందఱకు భవిష్యదర్శంబు
లాత్మలయందు చిత్తమ్ము శాంతమై
మఱి సుఖీలమ్ము చెందు వారలకు

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము ఆగ్రహం

ఆగ్రహం దౌర్భిల్య సూచకం.
- చలం, శశాంక

అవరణ

ప్రపంచం యొక్క అభ్యుదయం గురించి ఈ విధంగా ఎన్ని లక్షలమంది ఆలోచిస్తున్నారో వాళ్లలో కొన్ని వేలమంది ఆలోచనలు అమలు జరిగినా ప్రపంచం బాగుపడిపోను.

- కొడవటిగంటి, జీవితం పైసలున్నోడిదే రాజ్ఞం పైసలున్నోడిదే రాజ్ఞం అని పెరినాకొడుకూ సెప్పే నాకొడుకే, గాని ఆళ్ళని దింపే నాకొడుకూ అవుపిచ్చుడు, ఆళ్ళని దింపడ వెలగాగ్గో సెప్పేనాకొడుకూ అవుపిచ్చుడు

- రావిశాస్త్రి రత్నాలు - రాంబాబు

లోకోపకారపరాయణులగువారు తామందఱ కొఱకును కనిపెట్టుకొని యుండక తాము సత్య మని లోకోపకారమని రూఢిగా నమ్మిన దానిని మొట్టమొదట తామాచరించుచు తరువాత లోకుల నాచరింపజేయుటకు ప్రయత్నింపవలయును సూదంటురాయి యినుము నొకర్నించి నట్టి సత్కార్యమందఱిని కాలక్రమమున తన ప్రక్క కాకర్నించును.

- కందుకూరి, దేశాభివృద్ధి సాధనము అనుష్ఠానము లేకపోయిన పక్షమున మన యువదేశములన్నియు నున్మత్తప్రరాపములవలన నివృణముగను. స్వప్రయోజన పరత్వమువలనను, మాంద్యమువలనను, ఉపేక్షవలనను, భయమువలనను, మనకు ధర్మమయిన పనిని చేయుటకు మనము వెనుక తీసిన పక్షమున మనమొక్కరమే చెడుటకాక కపట వర్తనులను జేసి మన సంతతివారికి సహితము చెబుపు చేసినవార మగుదుము.

- కందుకూరి, విద్యాధికుల ధర్మములు కోడలికి బుద్ధిచెప్పి అత్త రంకు పోయినదన్నట్లు.

- సామెత

మనిషిని కొలిచేవి అతని మాటలు కావు, చేతలు! అతను ఏంచెబుతున్నాడని కాదు, ఏం చేస్తున్నాడో చూడు.

- చిరంజీవి, వంశాంకురం

ఈ సంసారకూపంలో పడిపోయినవారికి రుకు అగ్నిసంస్కారమేగాని, ఆత్మసంస్కారం అనేదిలేదని వాదించిన ప్రహ్లాదునివంటి పరమ భాగవతోత్తముడు కూడా పెండ్లాడి లోకమున కది పాడియని బోధించాడు.

- దాసు, మోక్షమార్గం

ఆచారం

అర్థం విడిచి, భావం విడిచి పాటెన్న ముక్తి నిస్తయ్యా?

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా లోకం మట్టుకు ఆచారాన్ని పట్టి నడుస్తూ వుంటుందిగాని, శాస్త్రాన్నిపట్టి నడవటం వుండదు.

- చెళ్ళపేళ్ల, కథలు - గాథలు ఆచారము ఒక్కొక్కప్పుడు ధర్మాన్ని నాశనం చేస్తుంది. ధర్మము వుండిన్నీ ఆచారానికి

దాసులమవుతున్నాము మనము.

- దీక్షితులు, తిరుపాఠాశ్వాసు జారూ, బురదా, గట్టు, గతుకురూ వున్న తోప యాలా ఉంటుందో యిప్పుడు మన ఆచారాలు అలా వున్నాయి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం క్షీరం కలిసినందువల్ల కాప్యాదులు చెండాల హస్తంలోనుంచి ఆరగించవచ్చును.

- గురజాడ, కొండుబెట్టయము సీనియారిటీనిబట్టి, కులాన్నిబట్టి ప్రమోషనిచ్చే ఆచారం ఈ దేశంలోనే తగలబడింది.

- నంది, వైమికారణ్యం సమాజంలో ప్రచలితంగా వున్న ఆలోచనల క్రియారూపమే ఆచారం.

- మహేధర, దేశంకోసం రాజునకుఁ గిరీటమెట్టిదో భటునకు డవాలి యెట్టిదో మతమున కాచార మంతకంటె నెక్కువది కాదు.

- పానుగంటి, సాక్షి ఆచారం ఆచారం అన్నంబోట్లు అంటే పెద్ద చెరువు కుక్క ముట్టుకొన్నది అన్నట్లు.

- సామెత ఆచారాలు ఆకాశంలోంచి రాలలేదు, భూమి లోంచి మొలవనూ లేదు. కేవలం స్వయం వృథాపరాధాలు.

- వీనాదేవి, టెన్ కెమాండ్ మెంబ్స్ ఆటంబాంబు

ఏమన్నా ఇలానం దయా వుంటే, యుద్ధమే తప్ప కపోతే, ఆటంబాంబు తప్ప ఏ ఆయుధమూ ఉపయోగించకూడదని నియమం చేసుకోవాలి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

పెత్తనం

ఏయింట్లో పెత్తనం తలెత్తుతుందో అయింట సుఖం సంతోషం అనేవి మరికొండవు.

- కాళీవట్నం, రాగమయి అడవిద్ద

ఆంధ్రవిద్వంసులు పుట్టిండ్లయందుఁ దఱుమ కోడలికి మాటుమగలని గుఱుతులేదె?

- ఏటుకూరి, క్షేత్రలక్ష్మి

ఆదంబరం

చారు బంగళా, కొంప దివాలా.

- సామెత

అతిథ్యం

అన్నమైన దోయమైన ద్రవ్యంజైన
శాకమైన దనకు జరుగుకొలంది
నతిథిజనుల కద్దమాడక యిడరేని
లేము! వారు కలిగి లేనివారు.

- పోతన, భాగవతము

అతురత

అవకాశం ఒదులుకొన్నాక ఆడవాళ్ళకి అతురత
పెరుగుతుంది.

- మారుతీరావు, నిజం నిద్రపోయింది

అత్త

మనమాతృతో సంబోగించినను కడుపు దేహ
మునకే వచ్చుచున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి

అత్త మేలు కొన్నచో నది చిత్రచిత్రముగా
మాటాడించును.

- విశ్వనాథ, తెలుచిరాజు

అత్త ఎప్పుడూ మూలపున్న ముసలమ్మలకు
మల్లె గొణుగుతూ వుంటుంది. కాని, దాని
గొణుగుడు వినేదెవరు?

- గోపీచంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర

అత్త యాళ్ళశాసన ధూమాంకితంబు
బ్రతుకు నాకు దుర్వేదనాభారభూతము.

- దువ్వూరి, కడపటి వీడుకోలు

దేహాలు ఒక్కచోటనే నివసిస్తాయి. కాని
అత్తులు వేరే రోకాలు సంచరిస్తాయి.

- చలం, శశాంక

ఇచట నీవు జీవిస్తున్న ప్రపంచంలో అత్తులు
ఎన్నటికీ వాడిపోవు కాగితాల పూలు లాగ.

- టైరాగి, నూతిలో గొంతుకలు

అత్తగౌరవం

బ్రతికి చెడినట్టి ఘనుని గొల్వంగవచ్చు
పెట్టినను పెట్టకున్నను బ్రీతి తోడ
చెడి బ్రతికినట్టి మనుజుని జేరరాదు
అత్తగౌరవ మాకించు వ్యక్తియెప్పుడు.

- హనుమంతరావు, లేడీ డాక్టరు

అత్తగౌరవములేనివాని కిహమునందుం బర
యునందుంకూడ దుర్గతియే.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ

అత్తజ్ఞానం

తన కలిమి ఇంద్రబోగం. తనలేమి స్వర్గ లోక
చారిద్ర్యం; తన చావు జలప్రళయం.

- సామెత

అత్తద్రోహం

ఎంత నీమడు కూడా అత్తద్రోహం చేసుకోడు.

- కొడవటిగంటి, వారసత్వం

అసలు సాహిత్యంతో ఈ దేశంలో నైతిక
మానసిక విప్లవం తీసుకురాగల
మనుకోవటమే ఓ పెద్ద అత్తవంచన.

- నంది, నైమిశారణ్యం

ఈ విద్యావంతులూ, సంస్కారప్రియులూ,
వీళ్ళంత అత్తవంచకులు యెక్కుడా లేరు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఆ వేదాంతం, విరక్తిన్నీ తమకి తెలియకుండానే
మేధావులు అవలంబించే అత్తవంచన.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె

పనిలో లీనమవటమే ఏకాగ్రత. పనిని వదలి
అదేపనిగా కాలయాపన చేయటం వృధా - అది
అత్తవంచన.

- పులికంటి, శివపూజ

అన్నిటికన్నా అత్తవంచన చాలాకష్టం. ■బద్ధం
ఆడిపొందే గౌరవంకన్నా నిజమాడి పొందే
అగౌరవం అనేక రెట్లు మెరుంగని నేననుకొం
టాను.

- చెళ్ళపిళ్ల, కదలు - గాథలు

ప్రాచీన కాలంలో అత్తవంచకులవల్ల పెద్దనష్టం
కలగలేదు కానీ, ఈ యుగంలో ముఖ్యంగా
వ్యక్తి ప్రధానుడవుతున్న ప్రజాస్వామికయుగంలో
వారి వల్లనే మహానష్టం సంభవిస్తున్నది.

- శృష్టరావు, పాపికోండలు

అత్తనాశ(న)ం

■ తేటలున్న వాళ్ళు అత్తనాశనం పరిహరిం
చుకొంటారుగాని చేతులారా కొని తెచ్చుకోరు.

- శృష్టరావు, పాపికోండలు

సంపదన్విత నొరుని సహింపలేక
చెటుపం దలచుట తనుదానె చెటుపుకొనుట
పాలతో గూడ నీరమున్నావనెంచి
పొంగుం దెప్పించు నగ్నియే పొలియదొక్కో!

- వరదాచార్యులు, వైశాలిని

ఏ ప్రాణికూడా కోరికోరి అత్తవినాగాన్ని వరిం
చదు. అది మనిషి కొట్టనికే అలవడిన
దుర్వ్యసనం.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

అత్తన్యూనత

అత్తన్యూనత శంకచే (Inferiority complex)

బాధపడేవాళ్లు ప్రతి స్వల్పవిషయానికీ విచక్షణా
శూన్యంగా తమ్ముతాము హింసించుకుంటారు...
అంతేకాదు, ఎదుటివాళ్ళను కూడా హింసిస్తారు.

- కాళీపట్నం, రాగమయి

అత్తబలం

ఓంటరిగా ప్రవాహానికి ఎదురీదడానికి ఎంతో
అత్తబలం కావాలి.

- పాప, రామరాజ్యానికి రహదారి

ఎందాఁక బుద్ధి నెగడెడి

నందాఁకఁ జరింపవలయు నాత్మబలమునన్

- పోతన, భాగవతము

జైటికి సుఖంగా వున్నట్లు కనపడతారు మను
షులు. పెద్ద పెద్ద అఘాతాలుంటాయి.

- బుచ్చిబాబు, అత్తవంజన

అత్తవిశ్వాసం అన్నది చలికి చాలని దుప్పటి;
చినిగిపోయిన గొడుగు.

- పాండురంగారావు, మనిషి చేసిన దేముడు

మనసు పెట్టి పనిచేస్తే ఏవృత్తిలో, ఏపనిలోనైనా
ఈ తృప్తి మనిషికి అత్తవిశ్వాసాన్ని కలిగిస్తుంది.
అప్పుడు ఆకలి నిద్ర ఆఫ్టాల్ అవుతాయి.

- బుచ్చిరెడ్డి, సహకారం

నైపుణ్యమూ అత్తవిశ్వాసమూ కొంతవరకూ
పరస్పరాధారాలు. వ్యక్తి అత్తవిశ్వాసానికి దెబ్బ
తగిలితే అతను విలవిలలాడి పోతాడు.

- వివినమూర్తి, ఉద్యమం

అత్తవిమర్శ

పరిస్థితులతో సంఘర్షణ పెట్టుకోదలచిన
వాళ్ళు సాధారణంగా అత్త విమర్శనకు పూను
కోరు. పరిస్థితులతో రాజీపడేవారే తరచు
దానికి సిద్ధపడతారు.

- కొడవటిగంటి, సవతితల్లి

బతుకులో బాగుపడేవాడెవడూ నేను మంచి
వాణ్ణా లేక చెడ్డవాణ్ణా అని ప్రశ్నించుకోడు.

- రావిశాస్త్రి, గోవులోస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

అభివృద్ధి చెందే ప్రతిశక్తికి అత్తవిమర్శ అవ
సరం; అది లేనినాడు పతనం నిజం.

- వాసు, నిజంలో 'ఇజం'

అత్తస్తుతి

తన ప్రజ్ఞ తాను చాటుకొన్న వాణ్ణే లోకం
విలువ చేస్తుంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఎనుబోతు బిరుదులు మనుబోతు పొగడంగ
మేలు మేలని గొట్టె మెచ్చినట్లు
ఓగుదగిడిలు తమలోన నొకరికొకరు
మెచ్చుకొనుమందు రెటువంటి పిచ్చితనమో!

- పుట్లకవి, చాటువు

తన్నుఁ దా మెచ్చుకొన్న సార్థక్యమేమి
గలుగు నదునకు? తమిపోని కాంత బలిమి
స్వకుచమర్దన మొనరింప సౌఖ్యమగునో?

- శేషగిరిరాయకవి, నమశ్శివాయ శతకము

మన సంగతి డప్పు కొట్టేవాడు లేనప్పుడు
మనమే కొట్టుగోడం మరేమీ ఓఘాయిత్యం
కాదు, పాపంకాదు.

- భమిడిపాటి, కవటతపలు

మనం మెచ్చుకునేవాళ్ళు ఎప్పుడూ మనకు
యివ్వులుగానే వుండిపోతారన్న నమ్మకంలేదు.
కాని మనల్ని మెచ్చుకునే వాళ్ళను మాత్రం
మనమెప్పటికీ యిష్టపడుతూనే ఉంటాము.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కీ జై

అత్తస్తుతి యాత్మహత్యతో సమానమయినదేకదా!

- తి.వేం., పాండవవిజయము

తన్నుడా పొగడుకుంటే తన్నుకొని చచ్చినట్లుం
టది.

- సామెత

అత్తహత్య

అత్తహత్య చేసుకునేవాళ్ళు సాధారణంగా అత్త
హాయబూ, పండలూ అయి వుంటారు.

- కొడవటిగంటి, జీవితేచ్ఛ

ఎటువంటి పరిస్థితులైనా రానీ, ఒకవ్యక్తి
తనను తానే ఖానీ చేసుకోవటమా?

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు

జీవించటం సుఖం కోసం అనే పథం నుంచి
తప్పి జీవించటం అర్హణకోసం అనే భావం
అత్తహత్యా హేతువు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

మనవాళ్ళు అత్తహత్య చేసుకునేటందుకు రక
రకాల విద్యలు నేరుస్తున్నారు.

- కొడవటిగంటి, పట్టువాసం

నాకు తెలియక అడుగుతాను. మీ ఊళ్ళోనే
గోదావరి ఉండగా ఇంతదూరం ఎందుకు
వచ్చావు అత్తహత్య చేసుకోవటానికి?

- వెంకటేశ్వర్లు, వక్రించిన పరిస్థితులు

రాక మాననిదీ, మానక వచ్చేదీ ఒకటే, అదే

నాశనం, అదే మృత్యువు!

- పిచ్చేశ్వరావు, వెర్రికాదు, వేదాంతం!

హత్యలు, అత్తహత్యలు, పోలీసులు సొమ్ము
నొట్టుకోడానికి అవకాశాలు!

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, ఓ మనిషి నూతిలో పడితే
ఈ సమ్మంధం చేస్తే నేన్నయ్యో గొయ్యో
చూసుకుంటాను.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
అత్తహత్య చేసుకోవాలంటే ఎంతో మనోదైర్యం,
పట్టుదల, తెగింపు ఉండాలి. వాటినే జీవిత
పథాన సద్వినియోగం చేస్తే జీవితాన్ని పూల
బాటగా మార్చుకోగలరు.

- బుచ్చిరెడ్డి, అసమర్థుని అత్తహత్య
అరచేతికి రక్తం అంటుకుండా చేసిన హత్య
అత్తహత్య.

- శ్రీనివాస్, అత్తహత్యలన్నీ హత్యలే
కాకీకి వెళ్ళి కవిగారు కలం వదిలినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అత్తానుభవం

అత్తానుభవం అయితేనేగాని తత్వం
బోధపడదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
మనిషికి అత్తాభిమానం ఉండాలంటారు. అది
లేకపోతే కుక్కలకీ మనకీ తేడా ఏమిటి?

- కొడవటిగంటి, ఒకదురంతం

అత్తావలోకనం

అడవాళ్ళ కష్టసుఖాలు అడవాళ్ళకే బాగా అర్థమ
వుతాయి.

- సరస్వతీదేవి, ఆమాటకు ■ జవాబు

అత్తీయత

మనం ఎవరైతే ఎక్కువగా అభిమానిస్తామో
వారే తీవ్రంగా మందలిస్తాము కూడా.

- పురాణం, అనవసరపు దాంపత్యం
ఒకజీవి ఈ లోకాన్ని వదిలి వెళ్ళిపోతున్న
ప్పుడు అత్తీయులు చూపించేది ఒక్క అదర్శ
మైన చూపు మాత్రమే!

- శ్యామలారాజు, జీవవాహిని
సంబంధమే అక్కర్లేదు. అత్తీయతకు అను
బంధం చాలు.

- కౌసల్యదేవి, శాంతినికేతన్

అత్తేర్థరణ

తన్ను మాని చేత తగవుగాదు.

- పోతన, భాగవతము

ఇతరుల్ని ఉద్ధరించడం అనే బురఖా వదిలేసి,
ఎవర్ని వారు ఉద్ధరించుకుని ఊరుకుంటే
దేశంలో సగం అనర్థాలు సమసిపోతాయి.

- కౌసల్యదేవి, శాంతినికేతన్

ఆత్రం

కొత్త బిచ్చాడు పొద్దెరగడు.

- సామెత

ఆరాటపు పెళ్ళికొడుకు పేరంటాలి మెడలోనే
పుస్తే కట్టేశాడట.

- బాపిరాజు, పాతమాట

అదరణ

రోకంలో ఎన్నిరకాలైన కష్టాలున్నాయో అన్ని
రకాలుగా ఆదుకోవడానికి ఒక్కొక్కప్పుడు
మంచివాళ్ళు కూడా వుండకపోరు.

- లాల్మూరి, శ్రావణసంధ్య

అన్నములేదు కొన్ని మదురాంటువులున్నవి
త్రావుమన్న రావన్న శరీరధారులకు నాపదవ
చ్చిన వారి యాపదల్ గ్రన్నన మాన్చి వారికి
సుఖంబులు సేయుటకన్న నొండుమేలున్నదే?

- పోతన, భాగవతము

అప్పుడప్పుడు మనము రోగములచేత బాధ
పడక మానము. అట్టి సమయములయందు
నాత్మబంధువుల యాదరణము మన శరీర
రోగములను మనోరోగములను మాన్పును.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

అదరం

సామాన్యంగా గొప్పవాళ్ళకు చూపే అదరమే
పెద్ద జబ్బులో వున్నవాళ్ళకూ, గొప్ప విపత్తు
సంభవించిన వాళ్ళకూ చూపటం స్వాభావికం.

- కొడవటిగంటి, చదువు

అదర్శజీవి

రచయితల విజ్ఞాన సాహసాన్ని బట్టే జనిం
చారు అదర్శజీవులు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

అదర్శప్రేమ

అదర్శమైన ప్రేమ ఎడబాటుతోనో అత్తహత్య
తోనో పరిసమాప్తమవుతుందట.

- అచార్య, ఎవరీ మనిషి

అదర్శ భర్త

దేవుడమ్మా దాని మొగుడూ

దీవినేలే గొల్లవాడూ

నందిదేవీ వంటివాడూ

యెందుబోయిన ఏమి అవడూ

- జానపద గేయం

అదర్శం

నన్నడిగితే అమల్లో పెట్టడానికి వీలున్నదేదో
అదే అదర్శమంటాను.

- రాజారాం, వగవేటికి చల్లచిందినన్

అదర్శములు కొన్ని

అద్భుతంబులై కాని

పాదాలు మోపేటి

పాటి చోటేముంది

- ఉమర్ అలీషా, ఉండిపోయేదేమి

మన అదర్శాల శివతాండవమే సరికొత్త శబ్దాల
హేతువు.

- కుందుర్తి, యుగేయుగే

ఆశయాలు అదర్శాలూ అంగవస్త్రాలలాంటివి.

హారాత్మవన వీచికకి అట్టే తొలిగిపోతవి.

- లిలక్, మైనన్ ఇంటూ ఫన్

నీ అదర్శాల లగేజీ

ఎళ్ళి సంతాడు టి.వి.నీ.

- ఆరుద్ర, నీటి గడియారం

సేవకుని లాగా చేయాలి, రాజులాగా అనుభ

వించాలి.

- సామెత

అదర్శాలన్నీ కల

- రమణారెడ్డి, ధమ్మమోష

అది

అగ్ని రాజుచుండ నట్టి యార్చుంగ వచ్చు

నాశలంటు మంట లార్చుదరమే

పురిటిబిడ్డ వాలు శిరమట్టి సరిచేయ

వచ్చు ముదురుతలకు వంక చెడునె.

- పానుగంటి, చూడామణి

అదుర్దా

కంచిలో దండవేస్తారని కాశహస్తీనుంచి ఒంగి

పోయినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అధారం

రోగయుతునికే యారోగ్యరుచి యధికము

వడదగులువానికే శీతవారి యనువు

బద్ధునకే స్వైరతావాంఛ ప్రబలము మఱి

యొడలు వంగినవానికే యూతకోల.

- పానుగంటి, పాదుకా పట్టాభిషేకము

చెట్టును నరికే గొడ్డలికి అధారం

■ చెట్టుకొమ్మే అవుతున్నది.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర బారత్ కై

ఫిలిం నిర్మాతలు నవలలు ఆధారంగా సిని

మాలు తీస్తుంటే, రచయితలు సినిమాలు

ఆధారంగా నవలలు రాస్తున్నారు.

- పార్థసారథి, చలనచిత్ర జగత్ కిలాడి

మనిషి తన అంతరాత్మను సంక్షిప్త పరచుకో

వటానికి నిరాశావాదం అవలంబించదలచిన

దానికి ఆధారాలు దొరక్కపోవు.

- కొడవటిగంటి, చదువు

చారకొద్దీ గట్టు, కోరకొద్దీ పులి.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు

ఆలోచనలేని వాగ్దానానికి, ఆగమ్యమే ఆధార

మౌతుంది.

- వీనిశెట్టి, కులంలేనిపిల్ల

పదం పద్యం పట్టి నిలిచెను

కీర్తు లపకీర్తులే.

- గురజాడ, కన్యక

మంచి కార్యకూరుడు దేనికి ఇతరుల మీద

ఆధారపడడు. మంచి యజమాని అన్నిటికీ

ప్రతుత్పాల కేసిచూడడు.

- కాళవట్నం, శాంతి

అధునిక నైద్యం

మాడరన్ మెడిసిన్ ఎడ్యూన్స్ అంటే

బాగాపైకి వెళ్లింది లెండి. దాంతోపాటు

రోగులూ పైకెడుతున్నారు.

- బుచ్చిబాబు, మధురతరంగం

అధునిక సంస్కారం

చదువుకున్న వాళ్ళు హోటల్లో పడిమెయ్యక

పోతే అధునిక సంస్కారం అబ్బాదు.

- నంది, నైమిశారణ్యం

అనందం

బాదలో అనందం వుందన్నారు, వుండుచుట్టు

గోకడంలాగు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

జేబులు కొట్టడం, బ్రతుకులు కొట్టడం, తలలు

కొట్టడం కొందరి అవసరానికీ, మరికొందరి

అనందానికి.

- పులికంటి, శివపూజ

వినోదమునందు స్వార్థరహితమైన సుఖము

న్నది. అనందమున్నది.

- విశ్వనాథ, నందో భవిష్యతి

మనల్ని మనం మోసగించుకునే శక్తిమీద

మన అనందం ఆధారపడుతుంది.

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్ర జీవులు

సోమరితనం ఉండడంలోలాగే మందమతిగా వుండటంలోనూ కొందరికి ఆనందం వుంటుంది కాబోలు.

- కొడవటిగంటి, జీవతేవు ఆనందం ఒక ఆధునిక కవి సమయం.

- గోపాల చక్రవర్తి, రేపటి మనిషి బ్రహ్మానందమంటే యేటి? కడుపునిండా సారా, ముక్కునిండా పొడి, పళ్ళని పడుచు పిల్లా కదా!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం అజ్ఞానులు అభిసులభంగా ఆనందపరవశులై పోతారు.

- రావిశాస్త్రి, కలకంఠి కేవలం ఆనందం సమిష్టి సృజనాత్మక క్రియకి నాందికాదు.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-ఆమె ఆనందమనేది మన మనస్సుల్లో తప్ప మననా వరించి ఉన్న పరిసరాల్లో లేదు.

- కళ్యాణచక్రవర్తి, మొగలిషువ్వు చిన్నపిల్లలు స్వతస్సిద్ధంగా వేదాంతులు. ఎట్టి సిద్ధాంతాలూ ఎరగని నిర్దిష్టమైన మనస్సులతో, వాళ్ళు జీవితంలోని మంచి చెడ్డలనూ, కష్ట సుఖాలనూ తమ అనుభవంగా చేసుకుంటారు. కనకనే వాళ్ళకు జీవితం నుంచి పెద్ద వాళ్ళు పొందలేని ఆనందం లభిస్తుంది.

- కొడవటిగంటి, వదువు మన ఆనందం మనలను మోసగించుకునే శక్తి మీద ఆధారపడుంది.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ ఖయామ్ అగడు మగడి పాలు, ఆనందం (అనుభవం) పాలు.

- సామెత జీవిత మైదానంలో ఆనందం జీవనది.

- గోపాలచక్రవర్తి, ఆనందజీవనది ఊబిలో పడ్డ ప్రతివాడు ఆనందాల్ని అంటాడు.

- కాళోజీ, చాదస్తం ఆనందం అమ్ముడుపోయిన కళాఖండం.

- శ్యామసుఖి, పూల కబోలో డిశంబర్ రోజులు ఎవరి వెర్రి వారికానందం.

- సామెత అనబాలు

కరెన్సీ నోటుకు ఆనవాలేముంది?

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

అనుకూల్యం

ఈరోజుల్లో రైలు పెట్టెలనుంచీ, సినిమాకు వెళ్ళే రోడ్డు మీద వరకూ ప్రేమ ఘట్టాలకు అనుకూలమైన వాతావరణమే.

- ధనికొండ, పవిత్రులు కాలానికనుగుణంగా ప్రవర్తించలేకుంటే, మంచి పని చేసినా శిక్షలే అనుభవించవలసి వస్తుంది!

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని ఆనువూర్తి

ముందు కాలకూటము, పిమ్మట నవ్యతము.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపదుద్రియము ఆంధ్రత్వం

అంతుచూసేవరకు

ఆకట! ఆంధ్రుల చురుకు

నిలువవుండని సదుకు

ఓ కూనలమ్మా.

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి వజ్రాలు ఆంధ్రపత్రిక

అమృతాంజనమునుబట్టి యాంధ్రపత్రిక జ్ఞప్తికి వచ్చినది. ఆంధ్రపత్రికనుబట్టి దానిలోని సార స్వతానుబంధము జ్ఞప్తికి వచ్చినది.

- పానుగంటి, సాక్షి ఆంధ్రుడు

ఆంధ్రులకు స్వజాతీయుడు మేరు పర్వతముం తటి ఘనకార్యము చేసినను అది మెంతిగింజ వలె గనవచ్చును.

- బంగారయ్య, రాజ్యలక్ష్మి మీ అండానికి మేం తెలుగువాళ్ళం చాలమో?

- గురజాడ, కాన్యాశుల్కం నాదు జాతి- నాదేశము- నాదుభాష అనున హంకారదర్శన మందు మాంధ్ర.

- రాయప్రోలు, ఆంధ్రావళి తెలివికి సంస్కృతమో మఱి

కలిమికి నాంగ్లేయమో యింకం దురకంబో

విలువయిడి నేర్చి నీయీ

తెలుంగెవ్వరి పాలుచేసి తిరిగెద వాంధ్రా?

- శివరామశాస్త్రి, చాటువు

ఆంధ్ర మాతాపితలకు బుట్టినవాడే - ఆంధ్ర

దేశీయ వాయు నీరాహార పారణ మొనర్చిన

వాడే - అధమాధమ మాటు సంవత్సరముల

యీడువజ్రైన నాంధ్రమున మాటలాడిన

వాడే- అట్టివాడాంగ్లేయ భాష నభ్యసించినంత

మాత్రమున నిప్పుదాండ్రమున, మాటలాడ లేకుండునా? ఆశ్చర్యము, అవిశ్వాసనీయము, అసత్యము.

- పానుగంటి, సాక్షి

అప్పారావు నానేస్తం
ఆంధ్రత్వం నా శాపం

- శ్రీశ్రీ, బుద్ధసృష్టి

బుద్ధి కుశలత గల ఏ పనిగాని, ఏ ఆంధ్రుడూ చేయలేదని, ఆంధ్రుడికి ఒక గట్టి నమ్మకం.

- మొక్కపాటి, బారిష్టర్ పార్వతీశం

మీ ఆంధ్రులు ఈ ఆవకాయ, కారం చెమట్లకి తట్టుకోలేక కాబోలు, అతిశయోక్తి వస్తం విప్పేసి, కేవలం గద్దలా- చెట్టు మోడులా, నీళ్ళలో పడేసిన నిప్పుకణంలా...

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర- ఎన్నోకలలు

మీ తెలుగువాళ్ళకి ఇతరులతో పోతు కుదరదు. మరొకరి పంచ గిట్టదు. ఉన్నచోటే ఉండిపోతారు. స్తబ్దులు.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర - ఎన్నోకలలు

ఆంధ్రుడు చిత్రమైన వ్యక్తి. ఇతర ప్రాంతాలలో ఏ రంగంలో విపరీతం బయలుదేరినా వెంటనే అనుకరిస్తాడు- కాని వారితో కలిసి ఉండలేడు. దేశాన్ని ప్రేమిస్తాడు, దేశంలో ప్రజలంటే గిట్టదు.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర - ఎన్నోకలలు

తను తానుగా కాక, మరొకరిలా ఉండగలగడంలో ఆంధ్రుడు ఆందె వేసిన చెయ్యి.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర- ఎన్నోకలలు

ఆంధ్రుణ్ణి కదిపితే అగ్ని కక్కుతాడు.

- బుచ్చిబాబు, మధురతరంగం

అపద

నిజముగా మనజున కాపదయే మహాబలము. సంపత్తు వట్టి పిడికిడి.

- పానుగంటి, వీరమతి

అపధర్మం

వడిదుడుకు లేర్పడ్డప్పుడు జీవితానికి భంగపాటు తటస్థపడకుండా చూసుకోడానికే అపధర్మాలు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి ఆనుభవాలూ, జ్ఞాపకాలూనూ

అపరేషన్

అసలు అపరేషన్ పనిచేసినట్లు

కో అపరేషన్ పనిచేయదు.

- వేదాంతకవి, అకలిమంట

ఆవలేనిది

ఈప్రతిభార్థంబునకుఁ బాటు హృదయరుచియు, నిమ్మమున కోడిగిలు నీరు నిలువరాదు.

- శ్రీనాదుడు, హరవిలాసము

ఆడదానిని, అశ్వమును నెవ రాపగలరు?

- కాళ్ళకూరి, చింతామణి

ఆపేక్ష

ఆపేక్ష బుద్ధిలేనిచో నెట్టి మేధావికిని దృష్ట

వస్తుస్వరణము కలుగదు.

- లి.వేం., ప్రభావతి ప్రద్యుమ్నము

అప్పుడు

అప్పు లొనరించినది నేర మగునె చెప్పమ?

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

అవసరానికి అదుకున్నవారే అప్పులు.

- బుచ్చిబాబు, అద్యంతాలు, మధ్య రాధ

అప్యాయత

అప్యాయతకున్న విలువ, అధికారానికి లేదు.

- ముద్దంశెట్టి, లిప్యించుకోలేవు

అసీసర్

పార్టీలనందరిని సగౌరంగా అహ్వనించే అసీస రంటే మామూలు బంటోతుకే నచ్చదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

అబ

అభ్యర్థికి ఆదో లేదంటే కార్యకర్త కారుతెమ్మ

న్నాట్టి

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అభరణం

అభరణములు హిందూదేశ స్త్రీలకు జీవనాధార ములైన యాస్త్ర.

- చిలకమర్తి, సుధాశరభాండ్రము

అయానం

నడిస్తే మార్గాయానం, తింటే భుక్తాయానం

తిన్నూవడానికి.

- సామెత

అయుధం

ఈ జడతో కొడతాను, శస్త్రంలో కాముకులకు

జెప్పిన అయుధవింద.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పురుషాధిక్య సమాజంలో స్త్రీని తన చెప్పు

చేతల్లో వుంచుకోవటానికి, కాళ్ళ దగ్గరకు రేపొ

చుకోవటానికి పురుషునికి రెండు అయుధాలు

న్నాయి ఒకటి విడాకులు, రెండు పిల్లలు.
- ప్రసాద్, ప్రమదావని
సమరంలో నాకు పాట కూడా ఆయుధమే.

- హెచ్చార్తే, పదునుదేరిన పాట
ఆయున్ను
ఆయున్ను తీరినవాడు ఆరునెలలకి చస్తే
అనుమానపడినవాడు అప్పుడే చస్తాడు.
- సామెత

అరంభం
అరంభరహితుడు బొండునె
యారయ సంపదలు హినుడయ్యను ఋరుషం
డారంభశీలుడ డయి యక్క
తారంభుల నోర్పు నెంత యదికుల నయినన్.
- నన్నయ, సభాపర్యము

ఆరాటం
నిన్నటి యాట నేడారాటమై పరిణమిం
చును. నేడ దుపాధ్యాయులయింట వానితల్లి
తద్దినమైనచో బాగుగనుండును.
- కోలాచలం, శిలాదిత్య

ఆరాధన
ఒంటపట్టిన దేహప్రీతికి
అంతుపట్టని ప్రాణభీతికి
ఆశ్రయమిచ్చిన దివ్యకల్పన
అతిశయోక్తుల ఆరాధన
- నినారె, విశ్వంభర
రెండోవారి సాన్నిహిత్యంవలన స్త్రీ పురుషులలో
అనుభూతం ఆయ్యే మానసికోన్నతిని గుర్తించ
గలగడం ఆరాధనకు మూలం.
- మహాధర, ఓనమాలు

ఆర్థం
ఆర్థంకారని తెలిసినా ఆడ-మగ ఒకరినొకరు
ఆరాధ్యదేవతల్లిగానే భావిస్తున్నారు. ■ర్థంకాక
పోవటం ఆరాధనకి అవసరమేమో...
- మహాధర, ఓనమాలు

ఆరు
రిఫార్మిస్టు రివిజనిస్టు రియాక్షనరీ. ఈ మూడూ
'మూడారీ'లు. ఆరు సంఖ్యావాచకం కాదు.
- మహాధర, స్వయంవరణం

ఆరోగ్యం
దేహం ఒకటి వుందని గుర్తుకురానీయకపోవ
డమే ఆరోగ్యం.
- చలం, మ్యూజింగ్స్
అప్పులు బాగా ■ తాగడమే ఆరోగ్య సూత్రం.
- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడికత

ఆర్థిస్టు
అతను కమర్షియల్ ఆర్థిస్టు. అందుచేత మను
షులను మనుషలల్లే వేశాడు.

- కొడవటిగంటి, జీవితం
కళ, తాగడంతో పని చేస్తుంది. తాగినవాణ్ణి
లోకం అర్థం చేసుకోగలదుకాని, ఆర్థిస్టుని
అర్థం చేసుకోలేదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
వ్యక్తిత్వాన్ని రద్దు చేస్తూ రావడమే గొప్ప
ఆర్థిస్టు లక్షణం. వ్యక్తిత్వం రద్దయితేర్వాత
ఆర్థిస్టు ప్రపంచానికి చెందుతాడు.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర - ఎన్నోకలలు
ఆర్థిస్టుకూ కూలీ చేసుకునే వాడికి తేడావుంది.
ఆర్థిస్టుచేత వాడి అనుమతి లేకుండా పని
చేయించలేం!

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు

ఆర్థు
నిజమైన ఆర్థు ప్రజల్ని మైమరిపించేదిగా
వుండాలే కాని వార్ని రెచ్చగొట్టేదిగా మాత్రం
వుండకూడదు.

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త!
ఆర్థత

ఒక విచిత్రమైన యాత్యసంబంధమైన మనఃప
ర్యాప్తమైన యొక యాద్యప్రవృత్తి యిద్దరి
వ్యక్తుల నడుమ నున్నచో నది యొకానొక
క్రియావ్యవసాయమునందుం బ్రత్యక్షఫలముగా
భాసించును.

- విశ్వనాథ, తెలిచిరాజు

అర్చుడు
కండ్లు ఆర్చినమ్మ యిండ్లు ఆర్చినదట.
- సామెత

ఆర్పాటం
కాచుకొన్న గంజి తాగనిస్తే, నేను
కమ్మనాయుడను (కాపు) కాదన్నాడట.
- సామెత

క ■ వైడికి కరుకులు మెండు.

- సామెత

మంత్రంలేని సంధ్యకు మరి చెంబెడు నీళ్ళు.

- సామెత

అభిమానుల అర్పాటమేగాని హాల్లో పురుగు
లేదు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అలయం
దేవాలయాలు భక్తులకేకాక, ప్రేమికులకి

సంకేతస్థలాలు.

- ఆశాలత, ప్రేమపీపాసే

అలస్యం

ఇది తప్పు అనేది తెల్సుకునేసరికి కొన్ని అనర్థాలు జరిగిపోతూనే ఉంటాయి.

- గోవిందరాజు, పూలనావ

అత్త చచ్చిన ఆరు నెలలకు కోడలికంటే నీరు వచ్చింది.

- సామెత

కచ్చేరిలో కాగితం పడ్డా కోళ్ళగంపలో పిల్లిపడ్డా త్వరలో తెమలవట.

- సామెత

గో, రంతాలస్యంబునఁ గొండంత ప్రయోజనము దప్పు.

- వీంగళి, కళాపూర్ణోదయము

కొన్నివేళల అలస్యం తొందరగానే అవుతుంది సుమీ.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, లాలి

అలస్యం నీ ఓటమి రహస్యం.

- ఆరుద్ర, స్టాప్ వాచీ

మందుకు పంపితే మాసికానికి వచ్చినట్లు.

- మహాధర, దేశంకోసం

నాంచారమ్మ వంట నక్షత్రదర్శనం ఒక్కమారే.

- సామెత

అమ్మకడుపు చూస్తుంది. ఆలు వీపు చూస్తుంది. (ఇంటికి రాగానే వీపున ఏమైనా ముల్లై వున్నదో లేదో అని)

- సామెత

అలి పంచాయితీ రామాయణం, పాలి పంచాయితీ భారతం.

- సామెత

ఆలోచన

మనుష్య మాత్రులమే కనుక ఆలోచించకుండా ఎంతమంది జీవితాలు నిరర్థకం చేస్తామో మనకే తెలియదు.

- వెంకట సుబ్రహ్మణ్యం, పారిస్ కథ
రాజనరుల కెప్పుడు రణరంగమున చింత
పరమ మునుల కెల్లఁ బరము చింత
అల్పనరులకెల్ల నతివలపై చింత

- వేమన

మన దేశంలో ఎవరూ సొంతంగా ఆలోచించరు. ఏ 'దేవుడో' ఉపదేశం ఇస్తే, లెంపలేసు కుంటారు. కళ్ళు మూసుకుని బ్రతికేస్తారు.

- ఆనందరామం, భారతం

ఏ ఆలోచన ఉన్నా పరవాలేదుకాని రేపెలా గడుస్తుందనే ఆలోచనమాత్రం మనిషికుండకూడదు. ఆ ఆలోచన మనిషికిచ్చిందంటే మనిషి మనిషిలాగ బతకటంలేదన్నమాట.

- విశ్వం, ఎన్.జి.వో. భార్య

ఆలోచిస్తే అన్నంకూడా ముట్టలేం. గొప్ప వాళ్ళంతా గొప్ప గొప్ప పనులన్నీ ఆవేశంలో చేసేశారు.

- దివ్యవభాకర్, శిరోమణి

కులాన్ని పట్టి ఆలోచనా ధోరణులు ఏర్పడవు.

- మహాధర, ఓనమాలు

చదువు గురించి ఆలోచించేటప్పుడు ఖర్చు ఉద్యోగమూ ఆలోచించకపోవటం చాలా పొరపాటు.

- కొడవటిగంటి, చదువు

బాధ్యత పట్టించుకొనేవాళ్ళ ఆలోచనలు ఒడిదుడుకుల్లో పడవు.

- మహాధర, ఓనమాలు

ఆలోచనలు పాదరసంలా దొర్లిపోతాయి. జ్ఞాపకాలు అనంతంగా తీగలు సాగిపోతాయి.

- సోమసుందర్, రేపటి పాటలకోసం

ఆలోచన అనేది మౌనభాష. మానసాగ్నికి సక్రియరూపమే ఆలోచన. ఒంటరిగా వున్న మనిషికి ఆలోచన అనేది ఒక అదృశ్య సహచరి.

- సంజీవదేవ్, నాడైరీ నుంచి

చక్కగా విచారించి చేసిన పనికి హాని యెప్పుడూ రాదు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

మతి చెడకుండా ఆలోచించితేనే ఫలితం ఉంది.

- కొడవటిగంటి, నిజమైన వతివ్రత

ఆలోచన అనేది ఏ జాతిసొత్తు కాదు. ఏ వ్యక్తి కాణాచీకాదు.

- కృష్ణరావు, పాపికొండలు

ఇంత దలపోయవు నీ చదువేల, చెప్పుమా?

- పెద్దన, మనుచరిత్ర

కోరి తెచ్చుకొన్న యూహలనుగూర్చి యాలోచించుట సుఖము. సుఖమో కాదో అది బాధయనిపించదు. కోరక వచ్చిన వానిని గూర్చి యాలోచించుట దుఃఖము.

- చిశ్వనాథ, తెలచిరాజు

ఒంటరితనంలో ఆలోచన రెక్కలు విప్పుకొంటుంది.

- ఫులికంటి, భా(దీ)మాకలాపం

అలోచనలన్నీ ఎప్పుడైనా పనిపాటా లేకుండా తీరిగ్గా కూచున్నప్పుడొస్తుంటాయి.

- పాప, రామరాజ్యానికి రహదారి అలోచించి పనిచెయ్యటం మంచిదే కాని ఆలోచన ఒకప్పుడు పనికి అంతరాయం కలిగిస్తుంది.

- రావిగాస్త్రీ, పీవీలికం అలోచన గాలిలో తేలుతూవుంటాయి.... ఎదైనా బుర్ర భాళీగా కనిపించిందనుకో అందులో ప్రవేశిస్తాయి... దూరేస్తాయన్న మాట... దూరేసి ఇంక అక్కడే వుండిపోతాయన్నమాట.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్దార్ లోకీకములైన యే విషయము బాలోచించ కుండ జాగ్రదవస్థలో మానవుడ డొక్కి నిముస మైన నుండలేడు.

- విశ్వనాథ, తెజవిరాజు సంతోషానికి సాకులేదు. అలోచనకి అంతులేదు.

- సామెత ఇరుకు మెదడు మురికిగా అలోచిస్తుంది.

- నాగచంద్రావతి, కాలం కరిచాక చెరలో మండే తలపులు చేపని లొమ్ముల వలపులు

- అనిశెట్టి, పచ్చిగ ఈ నేలంతా అలోచనలనేవి న్యాయాన్యాయాలూ, అర్థతానర్థ తలూ అన్నీ చూసుకుని రావు.

- అనందరామం, ఉరిమే మబ్బులు ఆవకాయ

సైన్యా మందుగుండు సామాగ్రి యెలాగో ఆంధ్ర సంసారానికి ఆవకాయ అదాంటిది.

- లక్ష్మణరావు, అలడు-అమె అవిర్భావం

కోటి స్వగతాలు పోరాడందే ఉన్నత సమాజం అవిర్భవించదు...

- జ్వాలాముఖి, నక్షత్రాల వంతెన అవలింత

మింతలేందే ఆవలింతైనా పుట్టదు.

- రాజమన్నారెడ్డి, దెయ్యాలలంక అపులింతకు అన్నలున్నారని తుమ్ముకు తమ్ముడులేడు.

- సామెత అవేదన

కడుపు నింపుకుంటే కాల్షిమీద బద్దది.

- కె.యల్, కొత్తవడి

ఆవేశం నించి అవిర్భవించేదే అవేదన.

- అత్రేయ, అశ్వమోమడు

ఆవేశం

మనస్సు నిష్కల్మషంగా వున్నవాడికి యిట్టే ఆవేశం కలుగుతుంది.

- సూర్యారావు, మాలోమే-అంధ్రులం ఆవేశం ఆశయాన్ని ధిక్కరించి అనూహ్య పరిణామాలకు దారితీస్తుంది.

- లాయారాజ్, శ్రీకాకుళం తన చుట్టూ తాను తిరుగుతూ సూర్యుని చుట్టూ పరిభ్రమించే భూమిలాగ ఆశయం చుట్టూ తిరుగుతోంది ఆవేశం.

- శ్రీశ్రీ, బొమ్మలాంతరు ఆవేశం అవివేకానికి తావిస్తుంది.

- కౌసల్యదేవి, శాంతినికేతన్ ఆశయ సంపూర్తి కోసం అవతరిస్తుంది ఆవేశం

- మల్లికార్జున్, కరటకదమనకులు అభిమానం వున్నచోట ఆవేశం వుంటుంది.

- భరాగో, నాకీ ఉద్యోగంవద్దు ఆశ

ఆశ మనిషిని బలికిస్తుంది.

- రామచంద్రమూర్తి, ఊలి బంగారున కాశించి యంగనలను వృద్ధజంబుక ములకిచ్చి వారి జన్మమే భంగపఱచెదరు.

- కోలాచలం, శిలాదిత్య ఆశకి అద్భుండాని, పాపానికి శిచ్చుండాని.

- బీనాదేవి, డబ్బు డబ్బు! డబ్బు!! ఆశ మనుష్యునకు మైకము గల్గించి వివశుని జేయుటలో మధ్యమును మించియుండును.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి ఆశ విషముకన్న దహనముకన్న దారుణమైనది.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి మనకు అనుభవంలోకి వచ్చే ఆవేశాలేని దాని మీద ఆశ ఎక్కువ.

- మహాధర, కత్తులవంతెన ప్రతి మానవుడికి జీవితంలో 'ఆశ' అనేది ఉండాలి. అది లేనిదే మానవుడు బ్రతుక లేడు, అదే మనుగడకు ప్రాణం.

- బుచ్చిరెడ్డి, అసమర్థుని అత్యహత్య ఆశలులేని జీవితం పునాదులేని భవనం లాంటిది.

- మాడపాటి, అంతామోసం

మనిషి సస్త్రే ఆసె మాత్తరం ఉండిపోయా
యేటి? అదీ సస్త్రి!

- రావిశాస్త్రి, మంచి చెడ్డల్లో ఏ కథా
మేష్టాదూ! హోపేగదా మనకి ప్రాణం!

- రావిశాస్త్రి, కుళ్ళపిల్ల
కన్నెమీడి యాస కనకంబుపై నాస
లేనివాడు పుడమి లేనివాడు
కలిగెనే నతండు కానంగ రాడయా

- వేమన
ప్రాణంపోతుందని తెలిసినా గరళం పోసికాని
మరీ ఆశపదులుకో!

- మునిమాణిక్యం, భరణి
విడిచిపోయిన యింటికి, బుడమితేడు
లేని రరణికి, మగదిక్కు లేని సలికి
గడకు నెవ్వనికని నాస గాకమానదు.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము
పరస్త్రీకోసం, పరుల డబ్బుకోసం ఆశపడిన
వాడికి జీవితంలో శాంతి ఉండదు.

- సూర్యారావు, ఎవరోపిలిచారు
ఆశమీదనే మనుష్యుడు బ్రదుకుచుండును
గాని బానిసవలె నిరర్థకముగా పని చేయడం.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము
ఆశ ఉన్నచోట అడ్డానమా ఉంటుంది మరి.

- జయరాం, గూటిలోచిలక
ఆశ నిరాశలమధ్యే ఆశ ఉంటుంది.

- ముద్దంశెట్టి, నిమిత్తమాత్రులు
ఆశ మనిషిని క్షణక్షణానికి మార్చేస్తుంది

- ముద్దంశెట్టి, నిమిత్తమాత్రులు
అందరూని పండుకు ఆశించడమెందుకని?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
మననం చేసేకొద్దీ ఆశ నిరాశలు మరింత బలి
వ్వమోతాయి.

- వీనిశెట్టి, పంజరంలో పక్షులు
గుడిశల్లో మనుష్యులకు ఖరీదైన ఆశలేవు.

- వివేకానంద, పద విహీన
చీకాకుల పెనుకాకుల

మూకలు ఎదురైనప్పుడు

చాలునాళ్ళి ఆశ లెక్క

సమస్యలను చాటిపోగ.

- సినారె, భూమిక
ప్రతి ఉగాదికీ యుగయుగానికీ మెరుస్తూ పిలు
స్తుంది ఆశవేశ్య

- తిలక్, పోయిన వజ్రం

చచ్చే నరు నెందులకో చావనివ్వ చాశ
మూగపడిన గొంతుకలో మ్రోగునెదో బాస

- శశాంక, జీవనగానం
జీవితానికి పునాదే ఆశ. జీవించడం అంటేనే
ఆశపడటం.

- గోపీచంద్, ఆశాకీర్తి

మనిషి చచ్చినా మనిషిలో ఆశ మాత్రం
చచ్చినా చావదు.

- అర్జున్, విషాదం
రిబ్బన్ ముక్కులేదు మొదలో అంటే వెండి కత్తెర
కోసం వేళ్ళు చూపించాల్సి!

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి
ఆశయం

దరిద్రం మీద దండయాత్ర ప్రకటించిన
ప్రఖ్యాత సేనా నాయకులకు
ఆశయాలు పుష్కలంగా వున్నాయిగాని
ఆయుధాలు దొరకడం లేదు.

- కుందుర్తి, నన్నెందుకు పిలిచారు?
ఆశయం గుర్రాలమీద యెక్కిన వారికి బ్రతుకు
మీద ఆశలుండవు.

- కుందుర్తి, తెలుగారా
ఆశానిరాశలు

ఆశ ఆయువుపట్టు నిరాశ నీ జీవితకే వెన్ను
పోటు.

- సుమతి, జాగృతి
ఆశావాదం

ఆశావాదం మనిషికి ఆరోప్రాణం
అది లేనిది బ్రతుకేమిటి
వరకప్రాయం.

- సినారె, భూమిక
ఆశీస్సు

పోయిరమ్మ శుభంబులు బొందు నిన్ను.

- కంకంటి, ఉత్తర రామాయణము
అశ్వత్థం

ప్రత్యక్షం పరోక్షానికంటే అశ్వత్థం. పరోక్షం
ప్రత్యక్షానికంటే అశ్వత్థం.

- నేంకటరాయశాస్త్రి, వ్యామోహము
గాడిద సంగీతానికి ఒంటె అశ్వత్థపడితే, ఒంటె
అందానికి గాడిద మూర్ఛపోయిందిట.

- సామెల
హాశ్వత్థం. మార్వాడీల్లో కూడా మంచి

వాళ్ళంతా.

- కొడవటిగంటి, పారిపోయిన శవం

అశ్రయం

అర్ధిస్తులూ, కవులూ, రెండు రకాలు: రేడియో
అశ్రయలూ, రేడియో అశ్రయలూ.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

అశ్రయలూ అదర్బాలూ అంగవస్థల లాంటివి.

హరాత్మవన వీచికకి అట్టే తొలగిపోతవి.

- తిలక్, మైనస్ ఇంటర్వ్యూ

అశ్రయం

పరిమిత పరాక్రమములు

ధరణీపతి యాశ్రయమున దర్శింపకుటై

చలియించురు తముఁ దామై

యేఱుంగక, యేఱుంగని స్వపాలు రిచ్చిన చనవై.

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము

అనర్థ

ముంద కానక్తి యెప్పుడు మగని మీందనే కదా

- పానుగంటి, ప్రపంచ చాణక్యము

ఒరుల నేరములను వినుటయందు జనులకుఁ

గల యాసక్తియు సుత్సాహమును వారి బ్యాతి

వినుట యందుఁ గానరాదు.

- కొచ్చెర్లకోట, ఆపవాద తరంగిణి

అను

పేక ముక్కల్లో అను ఎంత గొప్పదో, కవి

త్వంలో కూడా అను కవిత్వం అంత గొప్పది.

- దనికొండ, ఉల్లాసదా

అనువృత్తి

(మన) అస్మత్రిలో రోగులకంటే బోగులెక్కువై

నట్లు విన్నాను.

- రామదాసు, అకాశరామన్న

అదో ప్రపంచం అస్మత్రి. స్పష్ట, స్థితి, లయం

ఒకేచోట చూడగలం. బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వ

రులు అస్మత్రిలో కనిపించని జీతము తీసుకొని

ఉద్యోగులు.

- బుచ్చిరెడ్డి, ముత్యాల-రత్నాలు

ధర్మానువక్రతులలో ధర్మం నాలుగుపాదాల నడ

వకపోయినా కనీసం మూడు పాదాలమీద

కుంటుతూ నడిచినా గుడ్డిలో మెల్ల అవుట్టుగా

ప్రజలు బ్రతికిపోతారు.

- చిరంజీవి, చీమమనుషులు

అస్తి

మానంబే నగ, మాటలే కవచములే, మర్యాదలే

భాగ్యములే

- శ్రీరాములు, తెలుగునాడు

మన పూర్వులు వదలివెళ్ళిన అస్తి

చరిత్రలో కోడిపండేల ప్రశస్తి.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

అయనకి స్థిరాస్తి భార్య చరాస్తి తనే.

- భమిడిపాటి, అవును

తల్లి తండ్రి మనకి పుట్టుకొస్తారు. అది పెద్ద

అస్తి కదా! ఆ అస్తి లేకపోతే ఇంక ఏ అస్తి

కూడా అనవసరం.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

మానవుడు తనదిగా రుజువు చేసుకోగలిగే

అఖిరి అస్తి స్వశానంలోని ఎర్రమంటలు.

- సోమసుందర్, చచ్చిపట్టినవాళ్ళు

అస్తి ఉంటే ఆడది మగవాడవుతుంది.

- కృష్ణరావు, పాపకొండలు

అస్తి యొక్కటియే యిప్పు డన్నిటికిని.

- కాళ్ళూరి, వరవిక్రయము

నిధులూ - నిక్షేపాలు ప్రాణంలేని రాతిదేవుళ్ళి!

మనిషికి కావలసింది పిడికిలంత హృదయం...

- రామచంద్రమూర్తి, మనుగడలో మలుపులు

అస్తికుడు

ఈ ప్రపంచంలో నాస్తికుని జీవితానికి వున్నంత

హాయి అస్తికుని జీవితానికి లేదు.

- వెళ్ళవీళ్ళ, కథలు-గాథలు

అస్థానకవి

రద్దుకాని రాజభరణం

అస్థానకవివీతం.

- సూర్యప్రకాశ్, దండోరా

ఇంగ్లీష్

మనకి ఇంగ్లీషు చదువు అచ్చిరాదని చెబితే

విన్నావుకావు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

■ వెధవ ఇంగ్లీషు చదువునించి బ్రాహ్మణ్యం

చెడిపోతుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మైలా గియిలా యీ ఇంగ్లీషువారికి లక్ష్యంలేదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

బొట్టేరు ముక్కలు రెండు నేర్చుకోగానే ఉద్యోగాలే!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
యింగ్లీషు వాడు 'రింక్' అన్నాడోయి. ఆలోచిస్తే
గాని నిజం బోధపడదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
దొర్ల చదువు చదువుకుంటే దొర్ల తరిఫీదు
యివ్వక తప్పదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
మొత్తంమీద మీ ఇంగ్లీషు చదువు మంచిదిలాగే
కనబడుచున్నది. భాష భేదంగాని, మన
ముక్కలే వాళ్ళవన్నీ.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
మన పుస్తకాల్లో మర్కం కనుక్కొని దొర్లు బాగు
పడుతున్నారు. మన పుస్తకాలు బూజెక్కించి
మనం చెడుతున్నాం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
ఇంగిలీషువాడు నేచరెస్టడీ చేయమన్నాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
మీకే ఇంగ్లీషు వొస్తే భాష్యం ఆయ్యంగాల్లా
అయిపోరా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
ఇంగ్లీషు చదువుకునేవాళ్ళందరూ రౌరవాది నర
కాలలో పడిపోతారు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని
తెలుగులో కోపం ఎట్లా వస్తుందోయో? ఇంగ్లీ
షులో అన్నా.

- గంగాధరరావు, బంగారుసంకెళ్లు
మనకి ఇంగ్లీషు రాజభాషే కాకుండా మన్మథ
భాషకూడా అయిపోయింది.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు - ఆమె
ఇంగ్లీషులో మాట్లాడుతుంటే కులం ఏదయిందీ
ఆసలు తెలుసుకోలేం.

- కొడవటిగంటి, అనుభవం
చచ్చు ఇంగ్లీషో? ఎవడు పడితేవాడు ఏడాది
లోనో, రెండేళ్లలోనో నేర్చుకోవడానికి.

- మొక్కపాటి, వారిష్టరు పార్వతీశం
ఇంగిలీషోడి అమర్లో యేపనిచేసినా బంగారం
పలుకుతుంది.

- గురజాడ, కొండుభట్టయ్యము
ఈ ఇంగ్లీషువాళ్ళు చదువులు పెట్టి మనవేళ్ళతో
మనకళ్ళే పొడుస్తున్నారు.

గురజాడ, కొండుభట్టయ్యము

మన శాస్త్రాల్లో మాటలు మనం మరిచిపోయి
నావుం. ఆమాటలే తెల్లవాళ్ళు దొంగతనంగా
పట్టుకుపోయి, శాస్త్రం చెప్పినట్టల్లా ఆచరించి
మన రాజ్యం లాగుతున్నారు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
వాడు వొట్టి బొట్టేరు ముక్కలు పేల్తాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
యింగిలీషువాడు సోమరితనం వొప్పుడండీ.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
యీ ఇంగిలీషువాళ్ళ సంగతులా ఆదోపేరి
మొర్రి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఇజం

ఇజమేది నిజంకాదు.

నిజానికే ఇజంలేదు.

- పురిపండా, పద్మసమాధి

ఏ'ఇజ'మైతేనేం?

మన ■■■ బరువు తగ్గితేసరి,

ఇది నిజం.

- ఊటుకూరి, బతుకుకీటుకు

ఇంటర్వ్యూ

ఈ జరిగే ■■■టర్వాహం

మీ పాలిటి పద్మవ్యూహం.

- మల్లారెడ్డి, ఇంటర్వ్యూహం

ఇంటిదీపం

మనం కట్టుకున్న ఇల్లని నెత్తిన కూల్చుకుం
టామా?

- ఆడ్రేయ, అశ్వమోషుడు

ఇతరులు

ఆసలు వివాహం చేసుకొనే వాళ్ళకోసరం కన్నా
ఇతరులకోసరమే ఏర్పడిందన్నా కూడా తప్పు
గాదు.

- రాజమన్నార్య, మనోరమ

ఇందిర

ఇందిర అంటే కాలేజీ అమ్మాయి అని అర్థం.

- ముళ్లపూడి, ఇందిర

ఇన్నారెన్సు

మగమెల్లవాడంటే తండ్రికి ఇన్నారెన్సు చేసినట్లే

- సరస్వతీదేవి, ఊహకందని నిజాలు

ఇప్పుడు

నిన్నుకూ రేపుకూ మధ్య

చిన్నగది ఒకటివుంది (ఇప్పుడు).

- కందుకూరి, నాలోని నాదాలు

ఇబ్బంది

ఇబ్బంది

కొన్ని ఇబ్బందులు ప్రత్యక్షంగా మనుభవించవలసివస్తే ఉండడానికన్నా ఊహిస్తే ఎక్కువ భయంకరంగా కనిపిస్తాయి.

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు కూలినాలిదేసి కుదురుగా ఉండక, మొగుణ్ణి కట్టుకొని సగమైపోతినే అందట!

- సామెత

ఇంపు

జనం వాక్యంకంటే భజనవాక్యం యింపు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ఇరుకు

ఇల్లు ఇరుకైనకొద్దీ

ఇబ్బందులు చివుళ్లు వేస్తాయి

- రాధాకృష్ణశర్మ, శాంతిసూక్తం

తను దూరంందు లేదు మెడకొక కేమేరా.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ఇల్లరికం

ఈశుడంతటివాడు

ఇల్లరిక మున్నాడు

పెండ్లయిన మరువాడు

ఓ మానలమ్మా

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి పజ్జాలు

ఇల్లు

మామిడి తోరణము కట్టుకొనుట కెవ్వరైన నిల్లి చెప్పదుగాని దర్శశయ్య కెవరైన నిచ్చెదరా? ఇల్లు కట్టుకొనుట కర్మమునకుగాని కాపురము నకుగాదని నిశ్చయముగా నమ్మవలెను.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము

ఇయ్యాల ఇంట్ల రేపు మంట్ల.

- ఉన్నవ, తిరగబడ్డ భూమి

సేల్గుటాళ్ళు ఆసీనరుగారిల్లు తెలియని వాళ్ళుంటారా?

- సుంకర, వీధివాడు

పడుచుకున్న యిల్లు తుడుచుకుపోతాది.

- కాంతారావు, దగావడిన తమ్ముడు

■ ఆనుకొనే మనిషిలేకుంటే ఇల్లేమిటి, బ్రతుకే ఓ శత్రువు

- మహాధర, ఓనమాలు- కత్తులవంతెన

ఇల్లిల్లా? ఓక చిన్న నైజా కమ్యూనిస్టు ఎస్టేటు.

- ఆరుద్ర, ఇంటింటిపజ్జాలు

అంతా ■■■ బూడిద కావలసినవారే!

ఇష్టానిష్టాలు

చావుకో యిల్లు పుట్టుకకో ఇల్లు అని రెండిట్లు ఎవరికీ లేవుగదా?

- పురాణం, నాన్నగారి శవం

నీరు ఉంటే పల్లె, నారి ఉంటే ఇల్లు.

- సామెత

పగతో పొరుగిల్లు కాల్యవచ్చును గాని తన ఇల్లు కాపాడతరం గాదు.

- సామెత

ఇష్టం

ఈ ఆడ - మొగ విషయంలో ఆడవాళ్ళు ఎంత మాట్లాడకుండా ఉంటే అంత ఇష్టం మొగాళ్ళకీ.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు - ఆమె

తమనించి తీసుకునే వాళ్ళ మీద ఉన్న ఇష్టం, తమకీ ఇచ్చేసుకునే వాళ్ళమీద ఉండదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

నాలుగైదేళ్ళు ఉంటే, యమలోకం మీద కూడా ఇష్టం కలుగుతుంది.

- చలం, వివాహం

నీకత్యంతాప్తమైన వస్తువునకు నీవనుక్షణమును సందేహించు కీడు, నాపాదించు నపాయము, నీ మహాశత్రుడైన సందేహింపఁడు, ఆపాదించఁడు.

- పానుగంటి, సాక్షి

ఇష్టం లేకపోతే ములిగిపోయింది కాబోలు?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

■ మందికి ఇవతలవారి ఆపదల్ని సీనిమా చూసినట్టు చూడం ఇష్టం.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కథ

తంతుళ్ళుగా ఆలోచించే అబ్బాయిలంటే అమ్మాయిలకెంతో ■■■ ఈ విషయం చాలామంది అబ్బాయిలకీ తెలిదు.

- వీరేంద్రనాథ్, వెన్నెల్లో ఆడపిల్ల

ఇష్టానిష్టాలు

బతికున్న వాళ్ళ ఇష్టవేరే ■■■ ఏడుస్తూంటే చచ్చినవాడి ఇష్టానిష్టాల్లో ఏం పని?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ప్రతి చిన్న విషయంలో కూడా ప్రతివారికీ ఇష్టానిష్టాలుంటా-

- రావిశాస్త్రి, మంచి చెడ్డల్లో ఏ కథ

మనుష్యులమీద ఇష్టం, అయిష్టం అనేవి మంత్రాలమీద ఆధారపడి కలగవు.

- మహాధర, ఓనమాలు

ఇహువరాలు

పాపపుణ్యాల్లా పరలోకం గురించి అందరూ మాటాడుతారు కాని అందరూ ఇహం కోసమే బతుకుతారు.

- కాళీపట్నం, ఇల్లు

ఇహం ఇంత బాగా వెలిగింది, పరంమాట బతికి ఉంటే ముందు చూసుకుందాం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఇహం

అడుగుడుగునా విఘ్నాలు, ఆశలకు అవాంతరాలు ఆశయాలకు అనకట్టలు, అవేశాలకు చన్నీళ్లు అభిప్రాయాలకు సంకెళ్లు, అలోచనకు బేడీలు అదర్బాలకు ఉరిత్రాడు, ఉత్సాహానికి కంట్లోలు, ఉద్రేకాలకి రేషను, ఇహంలో నోవేకెస్సే.

- ఆరుద్ర, మాతృకాంక్ష

ఈక

కోడిగుడ్డుకు ఈక ■ తీసినట్టు.

- సామెత

ఈ కాలం

ఈ కాలంలో పిల్లలకి స్కూల్లోని పాఠాల్లోని ప్రశ్నలకే కాదు - మామూలు ప్రశ్నలకి సమాధానాలివ్వటం కూడా చేతకాదు.

- పెద్దిబట్ట, కప్పుగుంతుల నయనతార

ఈగ

పిల్లనిచ్చిన వాడు ఈగ, పుచ్చుకున్నవాడు పులి.

- సామెత

ఈర్ష్య

అసలు మొగుడూ పెళ్ళాం మధ్య ఈర్ష్య అంటూ లేకపోతే ప్రేమ లేదంటారు.

- లక్ష్మణరావు, ఆలడు-అమ్మ

ఒక అందగత్తె తక్కిన ఆడవాళ్ళ హృదయాల్లో ఈర్ష్య రేకెత్తిస్తుంది.

- కృష్ణంరాజు, దివాణం సేరీవేట

అలా, అధికారమూ ఉంటే తప్ప జలసీ ఉండదు.

- మహేందర, ఓనమాలు

మనుషులకు ఈర్ష్య అనేది ఎంత విచిత్రంగా వచ్చేస్తుంది. ఒకే కులానికి, వర్గానికి చెందిన

వాళ్ళు నిష్కల్మషంగా ప్రేమించుకుంటారని అనుకోవటం పొరపాటే!

- నంది, నైమిశారణ్యం

ద్వేషమేనా బ్రతుకు మార్గం

ద్వేషమేనా సత్యరూపం

మోసమేనా నిత్యకర్మం

మూర్తిమంతులకున్!

- బాపిరాజు, పాతమాట

పరుల ధనమునకు విద్యా

పరిణతికి దేజమునకు బలమునకు మనం

బెరియంగ నసహ్యపడు న

న్నరుండు తెవులు లేని వేదనం బడు నధిపా!

- తిట్లిన, ఉద్యోగ పర్యము

మానవుల అనందాన్ని చూసి గ్రీకు దేవతల కంటే కూడా అధికంగా యీలోకం కళ్ళు కుట్టు కుంటున్నది. ఎంత చూడలేనితనం!

- గురజాడ, సంస్కర్త హృదయం

అప్రయోజన మభివృద్ధి నతిశయిల్లు

నప్రయోజన మడంగు గాలాంతరమున

నకట! యీర్ష్యాగ్రహగ్రస్తుఁ డైనయట్టి

ఖలుని సంపద విధవచన్ములను బోలి

- శ్రీనాథుడు, కాళీ ఖండము

ఉక్కు తునక

హరిని సంగరమున గెల్చినట్టి ఉక్కు యాతం డొక్కండో హరునోర్చిన యుక్కు తునక.

- తి.వేం., పాండవ ప్రవాసము

ఉంగా

ఉంగా అంటే కాదు అని అర్థం.

- ముళ్లపూడి, బుడుగు

ఉండవూడనిది

మచ్చిక లేనిచోట, సనుమానము వచ్చినచోట, మెండుగా గుచ్చుతులున్నచోట, గుణకోవిదు లుండనిచోట, విద్యకున్ మెచ్చనిచోట, ■ కరుణించనిచోట వివేకులుండరే నచ్చట మోసమండ్ర సుగుణాకర! పెమ్మయ సింగడిమణి!

- పెమ్మయ సింగడిమణి శతకము

ఉండవలసినవి

చేనికిగట్టు, ఊరికి కట్టు ఉండాలి.

- సామెత

ఉండేలు

పిల్లకాళ్ళేం తెలుసు ఉండేలు దెబ్బ? - సామెత

ఉండేవి

అడగరానిది, సెప్పరానిది యేదో వుంటాది ప్రతి వోడి బ్రతుక్కీ - కాంతారావు, వంశధార

ఉత్తమం

బుద్ధిహీనుడికి పిల్లనియ్యడం కంటే ఖర్చులు వదులుకోవడమే ఉత్తమం.

- కందుకూరి, మహాబలిర ప్రహసనము
నవనిధానములును దవిలి యిచ్చిననైన
మెడలమీద గత్తి యిడిననైన
రనమచరితు లేలినవారి ర
హస్య భంగమునకు ననుమతింప.

- పింగళి, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

ఉత్తమాట

ప్రస్తుతపు ప్రజాసేవా, దేశక్షేమం, ముందు యుగాల వారికై యత్నాలు అన్నీ ఉత్తమాటలు, అరుపులు, ఊరేగింపు లవుతున్నాయి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఉత్తమురాలు

అత్తలేని కోడలుత్తమురాలు, కోడలు లేనత్త గుణవంతురాలు.

- సామెత

ఉత్తరదక్షిణాలు

అయన 'ఉత్తరా'నికే మనిషిగానీ, 'దక్షిణా'నికే కాదు.

- బుచ్చిరెడ్డి, మల్లు

ఉత్తరం

చిత్రమైన మగడు ఉత్తరమేస్తే చింత చిగుళ్ళో చిక్కడిందట.

- సామెత

రెండు హృదయాలు కారణాంతరాలవల్ల వేర్వేరుగా దూరపుదేశాలలో ప్రవాసం చేస్తున్నప్పుడు, ఉత్తరాలు మహత్తర కార్యభారాన్ని నెరవేరుస్తాయి. చూడ్కొడతాయి, ఏడిపిస్తాయి, సూతనోత్సాహం ప్రసాదిస్తాయి.

- గంగినేని, గుడిగంటలు

మనిషి తరువాత అప్యాయముగా చూసుకోవలసినవి ■ మనిషి వస్తువులూ ఉత్తరాలూను.

- సరస్వతీదేవి, పై మనిషి

ఉత్తరాయణం

ఉత్తరాది అంటే సిఫారసు ఉత్తరాలు వగైరా, దక్షిణాది అంటే దానోపాయం వగైరా.

- భమిడిపాటి, మేష్టరే కూడా ఒక ఉద్యోగమేనా

ఉత్తీర్ణత

శమంతకమణి గురించి నీకేమి తెలుసునని అడిగితే, శకుంతలను గురించి ధాటిగా అయిదు నిమిషాలు రెక్కర్ కొట్టాడు. యస్. రైట్. అని వాడిని ప్యాసు చేశారు.

- తాపీ, వెండి మువ్వలు

ఉత్సాహం

ఈ ప్రపంచంలో మానవుణ్ణి పురోగమింపజేసేది ఉత్సాహం ఒక్కటే.

- సూర్యారావు, దేశదిమ్మరులు

ఉదర పోషణ

ఉదరపోషణార్థమై న్యాయముగ జేసికొను వృత్తులలో గరిష్ఠ బట్టుట లోపము కాదు. కలము పట్టుట ఘనత కాదు. కావడి మోయుట లోటు కాదు. కంభాణ మెక్కుట ఘనతయు కాదు.

- పానుగంటి, సాక్షి

ఉదారుడు

నేటి ఉదారులు శ్రామికులు... వారికి చరిత్ర లేదు.

- సఖా, వేల్చిదంపతులు

ఉదాసీనత

ఒక చెడ్డవాడు, పదుగురి మంచివారి ఉదాసీనత వల్ల సృష్టించబడతాడు. ■ చెడ్డవాడు వంద మంది మంచివాళ్ళు చేసిన మంచిని హతమారుస్తాడు.

- భమిడిపాటి, వంశధార

ఉద్దీపనం

మైకు చూస్తే వాగబుద్ధి - ఫోను చూస్తే చెయ్యబుద్ధి

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ఉద్దేశం

మనం చేసిన పనులవల్ల ఏ ఫలితం అయితే కలుగుతుందో ఆ ఫలితం కలగడమే మన ఉద్దేశ్యం అనుకోవాలి.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

ఉద్బోధ

పొగడరా నీ తల్లి భూమి భారతిని

నిలువరా నీ జాతి నిండు గర్వము
- రాయప్రోలు, జన్మభూమి

ఉద్వేగం

బాధామయ జీవితాల నెత్తుటి చమురులో
మరిగిన ఉద్వేగాలు
చల్లచల్లని మాటలను
వాగ్దానాల లంచం మాలను స్వీకరించవు.

- కందుకూరి, తెలంగాణ

మందగించిన ఉద్వేగానికి విజయం రాదు.

- జ్వాలాముఖి, నక్షత్రాల వంతెన

ఏదన్నా ఉద్వేగము సాగించాలంటే ధృష్టిని
సంకుచితం చేసుకోవాలి. సందేశాలు, విశాల
ధృష్టి మనిషిని నిష్కర్మకణ్ణి చేస్తాయి.

- చలం, ముఖ్యజిగ్గ

ఉద్వేగాలకు దైవిక రాజకీయాల కంటే సోమరి
తనం యెక్కువ ప్రతిబంధకం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి

ఉద్వేగం

లోకులు ఎంత నీచులంటే, ఒక ఆడకూతురు
శ్రమించి నాలుగు రాళ్ళు తెచ్చుకుంటున్నా, ఒక్క
ముక్కుకు బతుకుతున్నదానికిందనే జమకడతారు.

- కొడవటిగంటి, చెడిపోయిన మనిషి

ఉద్వేగ మొదలైనప్పుడు
సద్వేగమద మొదలి పూర్వసంకల్ప లుడుగున్
విద్యావంతునైన తనను
విద్యాహీనునకు వేటి వివరం జేరాలి?

- చాటుపు

అత్తాభిమానాన్ని చంపుకోకపోతే ■■■ రోజుల్లో
ఉద్వేగాలు చెయ్యరేం.

- సూర్యారావు, కోర్కూరుకులు

కొన్ని యుద్వేగములకు బాల్య వివాహములు
మంచివి.

- శివరామశాస్త్రి, వివాహబలి

ఉద్వేగం అంటే అమ్ముడు పోవడం.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది

ఉద్వేగి విషం తాగి చావాలన్నా మొదటి తారీ
కున కాని కుదరదు.

- బుచ్చిబాబు, వస్త్రపూర్తి

ఈ గవర్నమెంట్ ఉద్వేగాల్లో చిన్నా పెద్దా
తారతమ్యాలూ, చిన్నవాళ్ళూ పెద్దవాళ్ళూ కూడా
మరిచిపోతారు.

- పాప, వేతికి చిక్కిన పిట్ట

పించను పుచ్చుకొన్నా కోర్కెలన్నీ మళ్ళీ ఉద్వేగా
లకు ఆర్జీలు పెడతాయి.

- అరుద్ర, ఉపనదులు

అపేనుల కనిపెట్టుక
సాఫీగా బ్రతుకుతాము
అంతరాత్మలను పెంపుడు
జంతువులుగా పెంచుతాము.

- మల్లారెడ్డి, త్రిశంకు స్వర్గం

పాపంలా అసమర్థుని
కోపంలా పెరుగుతున్న
పైళ్ళలోన ఉష్ణపక్షి
భంగిమలో తలలు దూర్చి
ఏం జేస్తాం? చూస్తామా?
ఏద్యలేక నవ్వేస్తాం!

- మల్లారెడ్డి, త్రిశంకు స్వర్గం

ఓర్పులోన గాడిదలకు
ఓనమాలు నేర్పుతాము
అతివినయంలో నల్కల
అతిక్యత నొప్పుకోము.

- మల్లారెడ్డి, త్రిశంకు స్వర్గం

మనం యేలాగో వోలాగు మంచితనంగా ఉద్వే
గస్థులను సమాధానపరుచుకోకపోతే వాళ్ళ పెట్టే
తంటాలు మనం పడలేము.

- కందుకూరి, మున్సిపల్ నాటకము

ఉద్వేగాలలో మర్యాదలేకుండా పోవటానికి
కారణం, మర్యాదమీద నిలబడకుండా ఉద్వే
గం చెయ్యటానికి తయారయ్యేవాళ్ళే

- కొడవటిగంటి, అరుణోదయం

చదువుకున్న వారుద్వేగములే ■■■
పిచ్చును వదిలివేసి యితర వ్యాపారముల
యందు బ్రవేశింపవలసిన యావశ్యకము ■■■
నికోవలసిన సమయమిప్పుడు వచ్చింది.

- కందుకూరి, హిందూదేశాభివృద్ధిమార్గము

ఉద్వేగమూ, అత్తాభిమానమూ కలసిన చోట,
ఉద్వేగానికి, అత్తాభిమానానికి కూడా దెబ్బతగు
లుతున్నది.

- కొడవటిగంటి, వారసత్వం

కడం ఉద్వేగాల్లో చేరడం నిచ్చెన ఎక్కుడం.
మేష్టరీలో చేరడం రాబాయెక్కుడం. మరిపైకి
ఎగరడానికి వీలేదు.

- భమిడిపాటి, మేష్టరీ కూడా ఒక
ఉద్వేగమేనా?

నెత్తిమీద వాళ్ళు ఎంత తక్కువ మంది ఉంటే అంతగాపు ఉద్యోగం.

- భమిడిపాటి, మేష్టరీ కూడా

ఒక ఉద్యోగమేనా

ఉద్యోగం అంటే గొప్పయోగం పట్టడం.

- భమిడిపాటి, మేష్టరీ కూడా

ఒక ఉద్యోగమేనా

ఉద్యోగాలు చేసే వాళ్ళెవరూ తమ శ్రమశక్తిని పరువుగా ఆమ్మోవాళ్ళల్లే ప్రవర్తించటం లేదు.

- కొడవటిగంటి, వారసత్వం

అవును మరి పి.ఎ. అంటే టైమింగ్స్ బచ్చి తంగా ఉండవు. ఒక్కోసారి రాత్రి పది అయినా వుండి పోవాల్సిందే! తప్పదు. ■ ఉద్యోగలక్షణమే అంతే!

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

ఉద్యోగం ఒకడిస్తే వచ్చేది కాదు. చేస్తే ఉండేది.

- జనాక, ఉద్యోగం

యీ ఉద్యోగాలు, కాగితాలు, పైళ్ళు పాడెలు, టేపులు, గుండుసూదులు, ■ క్లిప్పులు, ఇకానమీ ప్లాన్లు, 'యస్సార్డు' - యివన్నీ మనుష్యుల్ని మరలు చేస్తాయి, ■ మోటుపనికి మగాడే తగును!

- కామేశ్వరి, వానచినుకులు

ఉద్రేకం

ఉద్రేకంతో వ్యవహరిస్తే ఒక్కొక్కప్పుడు సమస్యలు పరిష్కారమవుతాయి. కాని, రాబోయే పరిణామాలు అతిఘోరంగా ఉంటాయి.

- ముద్దంశెట్టి, కరిగిన శిల

ఉద్రేకాలని అణచుకోలేని మనిషి వీధిలో కుళ్ళతో సమానం.

- కొంతారావు, నీతి - అవినీతి

ఉద్యోగి

ఎక్కువ యుద్ధేగి తక్కువకాలము బ్రదుకును.

- విశ్వనాథ, దిండుకిందపోకచెట్టి.

ఉద్ధరణ

మన దేశంలో మన కర్తవ్యం నిర్వర్తించుకోగలిగితే చాలు. దేశం, సమాజం తమంతట తాము పుద్ధరించబడతాయి.

- నంది, నైమిశారణ్యం

ఉద్ధారకుడు

స్వక్షే జీవితంలో వికాసం పొందనివారు

రోకాన్ని ఉద్ధరించలేరు.

- బుచ్చిబాబు, తివ్వరక్షిత

ఉనికి

మనిషి బ్రతికి ఉన్నాడని గుర్తు చేసుకోడానికి ఏదో ఒకటి చేస్తూ ఉండాలి.

- మారుతీరావు, మళ్ళీ మదుమాసం

కాంగ్రెసయితే భూముల మంజూరు లిస్టులో వుంటాడు. కమ్యూనిస్టుయితే పోలీసు లిస్టులో వుంటాడు సోషలిస్టుయితే హోటల్స్ లిస్టులో వుంటాడు.

- సీతారామారావు, తారాబలం

ఎళ్ళడున్నావు కంబళీ అంటే, వేసిన చోటనే వున్నాను గొంగళీ అన్నదట.

- సామెత

ఉన్నతి

ఒక మనిషి పైకి పోయేకొద్దీ అతడికి ఎంత మంది ఆభిమానులు పేర్పడతారో, అంతమంది శత్రువులూ పేర్పడతారు.

- చిన్నబాబు, డబ్బు

ఉన్నమాట

ఉన్నమాటంటే యెదుటివారికి నోటి దురుసులాగానే అనిపిస్తుంది.

- ముద్దంశెట్టి, నిమిత్తమాత్రులు

ఉన్నవి

ఇహం పరంలేని మొగుడు ఇంట్లో ఉన్నాడు. చవీసారం లేని కూర చట్టీనిండా వుంది.

- సదానంద, రామదాసు చెర

లోకంలో పాపపుణ్యాలు లేవు. లాభనష్టాలే ఉన్నాయి.

- రావిశాస్త్రి, పుణ్యం

చెట్టులేని చేను, చుట్టము లేని ఉరు.

- సామెత

ఉన్నాడి

ఉన్నాడులు సంఘటింపడగ సమర్థులెయెందును రాయబారములే?

- శ్రీనాథుడు, శృంగారనైషధము

ఉపకారం

మనిషినుంచి మనిషికి సాధ్యమైనంత హెచ్చు ఉపకారమూ, సాధ్యమైనంత తక్కువ అపకారమూ జరిగేటట్లు చూసుకోవటమే సరి అయిన ప్రవర్తన.

- కొడవటిగంటి, చెడిపోయిన మనిషి

బుద్ధిమంతుల వల్ల బుద్ధి హీనులకు పుష్కారం కలుగుతుంది గనుక అల్ప సంఖ్యగల వంచకులవల్ల అధిక సంఖ్యగల వంచితులకు పుష్కారం కలుగుతుంది.

- కందుకూరి, మహావంచకప్రహసనము మిత్రామిత్రుల కుపకారాపకారములు చేయవేడి బుద్ధిమంతులు రాజాశ్రయము గోరుదురు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము ఉపకారియగువాఁడు తత్తములఁ జెఱసాలలో నెన్నఁడు పెట్టఁడు.

- కూచి, రూపవతి అశాశ్వతమైన పోస్టులో ఉన్నప్పుడే అశాశ్వతమైన తనువును శాశ్వతంగా చాలించి కీర్తిశేషుడగు పుద్గోగి, భార్యకు శాశ్వతమైన పెన్నను ముట్టచెప్పగలడు.

-నిరుద్యోగి, కార్యాలయబేతాశవిక్రమార్క్కియము ఉపకారికి నుపకారము విపరీతము గాదు సేయ విపరింపంగా నపకారికి నుపకారము

నెపమెన్నక సేయువాఁడు నేర్పరి సుమతీ!

- బద్దెన, సుమతి శతకము ఉపకారం అయస్కాంతం లాంటిది.

- కాంతారావు, వంశధార

జపతపంబులకన్న
చదువుసాములకన్న
ఉపకారమే మిన్న
ఓ కూనలమ్మా!

- అరుద్ర, ఇంటింటివజ్రాలు ఊరికి ఉపకారంగా ఆలికొక కోక కొనిపెడతాను. ఇంటికో రూపాయి ఇవ్వండి అన్నాడట.

- సామెత

ఉపదేశం

దురుపదేశమెక్కినట్లు మనమునకు సదుపదేశము లెక్కవు.

- డి.వేం., దంభవామనము అనుభవంలోని సత్యాలను చెప్పడంలోనే ఉపదేశం సార్థకత చెందుతుంది. మంచిచెడ్డల తారతమ్యాలు తెలుస్తాయి.

- సఖా, పాతాళగంగ

ఉపనిషత్తు

మన ప్రశ్నితరాలు యవదైనా తాటాకు మీద

రాసిపారేశాడంటే, ఒక రెండు వొందలేళ్ళు అయిన తరవాత 'బోబోకోపనిషత్తు' అవుతుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం మనం మాట్లాడుకునేది ఓ తాటాకు గ్రంథం మీద రాసి పారేశామంటే ఓ రెండు వందల యేళ్ళయేసరికి ఓ బోబోకోపనిషత్ అవుతుంది.

- భమిడిపాటి, అన్నీ తగాదాలే ఉపన్యాసం

యెందుకీ కూటికీ గుడ్లకూ రాని ఉపన్యాసాలు? పనిలేని వోలాయలు కాలక్షేపం చేసుకోవడానికి పుట్టినవి.

- ఉన్నవ, మాలపల్లి యేది చేసినా చేయకపోయినా చక్కగా ఉపన్యసించగలగాలి ఈనాటి రాజకీయ వేత్త.

- అప్పల్రాయుడు, బెల్లం ఉపన్యాసాలని బుర్రలో సృష్టించడం సులభమే కాని బైటికి కళ్ళడం చాలా కష్టం.

- బుచ్చిబాబు, రహస్యజీవులు

ఉపయోగం

ప్రపంచంలో దేవుడు ప్రతి వస్తువునూ ఏదోవొక పుష్పయోగముకొరకు చేసియున్నాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం నిజంగా స్కూలు మేష్టర్లు, డాక్టర్లు మరణించిన తర్వాతే సంఘానికి పుష్పయోగపడతారు. మేష్టర్లు చచ్చిపోయారంటే స్కూలు తెలుపు. డాక్టర్ పోయాడంటే డబ్బివ్వలేని రోగులకు విశ్రాంతి.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది గుడ్డానికి తోకుంటే గుడ్డవే విసురుకుంటుంది గాని ఊరందరికీ విసురుతుందా ఏమిటి?

- కాళ్ళమారి, సంసార నటన కరాటే మూఱ్ఱెల్లు నేర్చుకుని కట్టుకున్న మొగుణ్ణి కొట్టేందట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ఉపశమనం

అత్తీయులతో అత్తవేదన చెప్పుకొంటే కొంత ఉపశమనం కలగడం తథ్యం.

- ఇనాకో, మీకో నమస్కారం

ఉపాయం

శతకోటి దరిద్రాలకు అనంతకోటి ఉపాయాలు.

- చిలకమర్తి, వరదక్షిణ ప్రహసనము

ఉపాయంబుచే నేయది శక్యంబగు నాయది
పరాక్రమశతంబుచేతనయిన శక్యంబుగాదు

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

బలవంతుం బగుతు నుపాయంబుచేతన సాధిం
పవలయును.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

ఉప్పు

ఉప్పు లేకనే ముప్పందుం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఉప్పెన

ఉప్పెన వచ్చినప్పుడు, కెరటం తాటి ప్రమా
ణంగా ఊరిమీదికి విరుచుకుపడ్డప్పుడు, అంత
ప్రమాదం కనిపించదు. విసురు తెగిపోయి
మళ్ళి పోతున్నప్పుడే, ఊరు మొత్తాన్నంతా
తుడిచి పెట్టుకుపోతుంది.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, ఆసావేరి

ఉపోద్ఘాతం

ఉపోద్ఘాతం కావ్యాన్ని మించిపోయింది.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రాజరాజు

ఉభయతారకం

జరిగే మట్టుకు జయభేరి, జరగ్నిపోతే రణభేరి.

- సామెత

పగలు చత్వారం, రాత్రి రేచీకటి.

- సామెత

అల్లితే వైద్య కట్నం, ఇల్లతే వైతరణీ గోదానం.

- సామెత

ఉమ్మడి అస్త్ర

మీ అబ్బాయి అంటావ్ - మన అబ్బాయి అను.
ఇది మన జాయింట్ ప్రావర్టీ- అమూల్యమైన
ప్రావర్టీ.

- వెంకటేశ్వర్లు, క్రాఫ్ట్ చెక్కు

ఉల్లాసం

మనసు ఉల్లాస పరిచే పరిస్థితులు లేకపోతే
స్పృహకృష్ట మీదిమీదికి వచ్చినట్లుంటుంది.

- సరస్వతీదేవి, రజతోత్సవం

కదరాడే ఉల్లాసం

కవితకు వచ్చేవ్యాసం

- సినారె, భూమిక

ఉవస్సు

నేటి ■ స్వప్నం ఉవస్సు

- సుజీవరావు, విజయగీతం

ఉరు

ఉడుకబోవడం

అచ్చిరాని కాలానికి అడుక్కు, తినబోతే, ఉన్న
బొచ్చి కాస్త ఉడుకొని పోయిందిట.

- సామెత

ఉడుకుతినటం

నీపప్పు, నాపాట్లా కలిపి ఉడుకు తిందాం
అన్నట్లు.

- సామెత

ఉరడింపు

ఏడుస్తుంటే ఉరడించేవారి మాటలు ఇంకా ఏడ
వటానికి ఉపకరించినట్లు (ఉపకరిస్తయ్).

- విశ్వం, పడవ

ప్రకృతి సామీప్య జీవన భాగ్య మొకటి

యున్న కడగండ్ల మఱిపించు నూరిడింపు.

- దువ్వూరి, వానకాలపు వల్లెజీవితము

జయాపజయాల సమన్వయ భావమే జీవితం.

కన్నీళ్ళు దుఃఖభారాన్ని తగ్గించినట్లుగా ఈ సమ
న్వయభావం ఓటమిలో ఊరటనిస్తుంది.

- కేశవరెడ్డి, అతడు అడవిని జయించాడు

ఉరబంది

అడవిపంది చేను మేసిపోతే, ఊరపంది చెవులు
కోసినట్లు.

- సామెత

ఉరు

ఉరు అంటే సగం ఇళ్ళు, సగం అంగళ్ళు.

- సదానంద, గందరగోళం

చరిత్ర కంట్లో నల్లటి నలుసు మా ఉరు!!

- ఏలూరి, మాఊరు

మానిందే మందు బతికిందే పూరు.

- కాంతారావు, దగాపడిన తమ్ముడు

ఉరుకోనివి

తిన్నదాకా గడుపూరకుండదు. తిరిగినదాకా

గాలూరకుండదు. వాగినదాకా నోరూరకుండదు.

- పానుగంటి, సాక్షి

తిరిగే కాలూ, రాసే చెయ్యూ పూరుకోవు.

- బీనాదేవి, వాహనయోగం

ఊరేగింపు

అందరం ఊరేగింపులో నిలబడితే యింక చూసేదెవరండీ?

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్ర జేవులు

ఊహ

నిజంకన్న ఊహ రమ్యం. నిజానికి ఒకటే రంగు. ఊహకు రకరకాల రంగులు. అందుకే నిజంకన్న ఊహలు బాగా ప్రచారమవుతాయి.

- కొడవటిగంటి, అనుభవం

అసలు మనిషికి ఏచ్చి ఊహలు అలముకోకనే పోవాలి. అలముకుంటే ఒక పట్టాన వదలవు.

■ వూహల తాకిడికి బుర్ర వేడెక్కి భూతకాలం తీయగానూ, వర్తమానం వగరుగానూ, భవిష్యత్తు చేదుగానూ అనిపిస్తుంది.

- విశ్వం, ఎన్.జి.వో. భార్య

తననితాను ఎంతో గొప్పగా ఊహించుకోలేక పోతే యే మనిషీ బ్రతకలేడు ఈ భూమ్మీద.

- ఆనందారామం, అద్దంలో శత్రువు

అవకాశమనేది కనపడే ఊహలు తప్పుదారినే పోతాయి.

- జమ్మలమడక, పాలేరు వెల్దం

అహాన్ని తాకని ఊహ గండిపర్ల బెలూను.

- సుప్రసన్న, కోవెల

నా వేదనలో జన్మించిన ఊహింపులు తొడగడా

■ వ్యాకరణ సూత్రపు రెడీమేడ్ దుస్తులు లేక దీపమెలల్లో ఉరుకుతున్నాయి కానపడి.

- దాశరథి, మస్తీష్కంలో లేబోరేటరీ

ఎ

ఎక్కాలు

గణితాస్త్రాన శక్తి నా కగణితమ్ము

నాల్గవందల పరుష భిన్నాలవైన

చేతపని లేక నోట హెచ్చించగలను;

కాని యెందుకో యొకటో యెక్కుమ్మురారు.

- మాచిరాజు, అంకితం మనందరికీ

ఎక్కువ

డబ్బుగలవాడి భుజానికి బలం ఎక్కువ, వాడి మాటకి విలువ కూడా ఎక్కువ.

- బీనాదేవి, పాత కథ

సౌందర్యమునకు వివేకమునకు నాత్మజ్ఞానమె క్కువ, అల్పాభిమాన మెక్కువ.

- విశ్వనాథ, చామర్లగూహిణి

తక్కువ వాడికి నిశ్చెక్కువ, తవ్వెడు బియ్యానికి పొంగెక్కువ.

- సామెత

చెడి బ్రతికిన వానికి శౌర్యమెక్కువ, బతికి చెడిన ■నికి బడవ(పు)లు ఎక్కువ.

- సామెత

తక్కువ జాతికి నిశ్చెక్కువ, తవ్వెడు బియ్యానికి పొంగెక్కువ.

- సామెత

మగాడికి ఆవేశం ఎక్కువ. అడవాళ్ళకు ఆలోచనలు ఎక్కువ.

- భారతీదేవి, మల్లిక్

వట్టిగొడ్డు కార్చు లెక్కువ, వానలేని మబ్బుకు ఉరుము లెక్కువ.

- సామెత

లోభికి ఖర్రెక్కువ, ఏబ్రాసికి పనెక్కువ.

- సామెత

ఎక్కువ తక్కువలు

స్త్రీలలో నర్సు... పురుషులలో పోలీసు, ఎంత ఉన్నతుంగా చూడబడవలసిన వ్యక్తులు. ఎంత తక్కువగా, నీచంగా సంఘంలో చూడబడటం దురదృష్టం.

- బుచ్చిరెడ్డి, వస్త్రీటికల-కస్త్రీటికల

మనిషికి అవసరాలు ఎక్కువ చేసుకున్నకొద్దీ ధనం ఎక్కువవుతుంది. తగ్గించుకున్న ■ర్థీ బీదతనం వస్తుంది.

- నలం, చలం కథలు

పాద్య తక్కువ, ఆర్య ఎక్కువ.

- పూర్ణానందం, అవకాయ ఆమరత్వం

సరుకు తక్కువ, సంగతులు ఎక్కువ.

- పూర్ణానందం, అవకాయ ఆమరత్వం

ఎగతాళి

ఎగతాళియు ఎంత సొగసు

ఎంకి చిలుక మనుసె మనసు?

- నందూరి, బిలుకపలుకు

ఎగబాటు

నిలబడలేని వాడు ఎగబడకూడదు.

- మహీధర్, దేశం కోసం

ఎగవేత

మీరు యెగేస్తే భూవేం జేస్తుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఎగ్గు

తమకము కనియెడు తటి ■
తముగానక నవయు భటుల దొగ్గళ్ళ విషా
దము లేనినవాని కవ
శ్యము నెగ్గినరించు నతడు శత్రుండైనన్
- నన్నయ, సభాపర్యము

ఎంకి

నీ ముంగలకూకుంటె, అగ్గిముందు కూకొని సలి
కాసుకున్నట్టుంటుందెంకి?
- బుచ్చిబాబు, శివమాయల్లాలు

ఎచ్చు

దరిద్రానికి మాటలెచ్చు తద్దినానికి కూర లెచ్చు
- సామెత

ఎడం

మొగాడన్న వాడు వంటింట్లోకి, బాక్రుంలోకి
అస్తమానమూ పెళ్ళాం ఏం చేస్తుందో అంటూ
సి.వి.డి.లా అహోరించకూడదు. స్నేహితుల
మధ్య భార్యభర్తల మధ్య ప్రేయసీప్రియుల
మధ్య కాస్త ఎడమంటూ వుంటుంది.
- పురాణం, దర్శదర్శనం

ఎడారి

బిడ్డలు లేని దాంపత్యం ఎడారి లాంటిది.
- పాప, పంచవట్ల దహనం

ఎడిటర్

నేను నాల్గవద్యాలు రాశాను మునుపు
వాటి బాగుకేంగాని, వాట్నీ చదివి
నవ్వే పొట్ట పేల్చేసుకొన్న యెడిటర్ని
చూస్తేబొత్తిగా యెడుపొస్తుంది నాకు.
- మాచిరాజు, ఆన్యాయం

ఎందా వానా

ఎర్రవి యెండ వేడికి
గుండె పగిలిన వేలతల్లి
నల్లని మబ్బు నీడకు
కాలుసేతులు కూడదీసుకుంటుంది.
- రాధాకృష్ణశర్మ, అందమైన అంతరంగం

ఎందువూరి

నూరు గుర్రాలకు అధికారి, ఇంట భార్యకు
ఎందువూరి.
- సామెత

ఎండ్రకాయ

పళ్ళివాటుగా నడిచే ఎండ్రకాయను చక్కగా

నడిచేటట్లు ఎవరు చేయగలరు?

- సామెత

ఎత్తిపొడుపు

ఎత్తిపొడుపులు కత్తియొనవలె
చిత్తమందున గ్రుచ్చుకొనగా
తప్పుచేసిన వారలందరు
తమదు భుజములు తడుముకొందురు.
- శ్రీరామమూర్తి, మేధానిది-కట్టమంచి

ఎత్తు

సేత సిక్కించుకోటం ఒక యెత్తు అయితే
సిక్కించుకున్నది పరివేసుకోటం రెండెత్తులే.
- కాంతారావు, పంశధార
చతురంగశేలమున నాటగానికంటె బైవానికి
మంచి యెత్తు స్ఫురించును.
- పానుగంటి, వీరమతి

ఎదురీత

ప్రకృతికి ఎదురీతగా బ్రతికే తత్వం మనసుకూ,
దేహానికి ఒకదాని కొకటి తీసిపోని స్వాతంత్ర్యం
అలవరుస్తుంది.
- రామకృష్ణశాస్త్రి, ద్రాక్షావళి

ఎదురు

కాలచక్రానికి ఎదురు నడవడం మానవుడు
ఇంకా నేర్చుకోలేదు.
- సరస్వతీదేవి, బంధవిముక్తి
నంటి నంటి నాపెండ్లి కేమి సహాయం చేస్తా
వంటే, నీ పెండ్లికి ఎదురు రానుపో అన్నాడట!
- సామెత

ఎప్పుడు దనకును సత్వము

చొప్పుడు నందాక రిపులంజూచియుం దనమై
గప్పికొని యుండవలయు.
న్నొప్పుగ నహి మూషకమున కొదిగినభంగిన్.
- పోతన, భాగవతము

గాడిద కొడుకా అంటే- తమరు తండ్రులు,
మేము బిడ్డలం అన్నాడట!
- సామెత

కాకరకాయకు కంతలు (గంట్లు) ఎన్ని? అంటే
ములగకాయకు ముండ్లెన్ని? అన్నాడట!
- సామెత

వీరన్న ముందు బసవన్న, గౌరి ముందు
గణేశుడు.

- సామెత

కొండ! కొండ! కొడవలిటు లేవే అంటే, చున్న
నీకాళ్ళకు మొక్కుతే, దీపమిటులే అందిట!

- సామెత

ఎడ్డు

ఎడ్డుకి లేకపోతే బుద్ధి మనిషికేనా ఉండొద్దా?

- శ్రీశ్రీ, నగరంలో వ్యవభం

పెద్దలు లేని ఇల్లు ఎడ్డుల కొటిక.

- సామెత

ఎన్.జి.వో.

నిజంగా నాన్ గెజిటెడ్ ఉద్యోగికున్న ఓపిక
శాంతము మరొకరికి ఉండదు. నరాలు అరిగి
పోయే చాకిరి చేయాలిగాని విసుగుకుంటే
లాభములేదు. ■ పరీక్షకు ఆగిన రత్నాలవలె
అనుభవమెక్కువయిన కొద్దీ శాంతమూర్తుల
వుతారు.

- సరస్వతీదేవి, పండుగచీరె

ఎన్నికలు

కులమతంబు లెన్నికల కాలములలోనె

నడపదడప మాకు నవనరములు.

- జామవా, ఆత్మస్తుతి

ఎలెక్షను రోజున మనకు వోటువేసే వాడిని
వెయ్యని వాడిని కూడ కౌగలించుకొని లోపలికి
తీసుకువెళ్ళవలెను.

- చిలకమర్తి, వోట్లకైతిరుగుట

చమత్కారాలన్నీ జరిగితేనే కాని ఎలక్షను కాదు
రండి.

- చిలకమర్తి, వోట్లకై తిరుగుట.

ఎన్నిటట్లు ఒచ్చేయన్నదే లెక్కకాని ఎంత సారా
ఖర్చయిందన్నది లెక్కకాదే.

- రావిశాస్త్రి, కుక్కపిల్ల

ఇప్పుటి పరిపాలనతో సంబంధించిన ఎన్నికల
పోటీల్లో నెగ్గడానికి ఎవరికేనా, సంగోరుధనం,
సంగోరు నక్కజిత్తులూ ఉండాలి.

- భమిడిపాటి, పాలకసంఘాల్లో ఎన్నికలమజా
ఎన్నికల్లో విజయం పొందిన వాళ్ళకి సాధార
■ స్థితి పాడైపోతుంది. అపజయం
పొందిన వాళ్ళకి స్థితిలోపాటు మరికూడా పాడై
పోతుంది.

- భమిడిపాటి, పాలకసంఘాల్లో ఎన్నికలమజా
కేవలము, పరోపకార హృదయములకే 1110-

lions లో నిలుచుటకు నీడలేదు.

- కాళ్ళకూరి, లేడే డాక్టరు

ఒక పార్టీ పురుషుణ్ణి రెండోపార్టీవారు లేవదీసుకు
పోవడం ఎలెక్షన్ నాటకంలో రాక్షస శృంగారం.

- భమిడిపాటి, పాలకసంఘాల్లో ఎన్నికలమజా
ప్రజాస్వామ్య యజ్ఞానికి
ఫలితం కనపడుతున్నది
గాజు బుగ్గ పగిలినట్లు
రాజరికం విడుతున్నది.

- దాశరథి, మధ్యప్రాచ్య మహాయజ్ఞం

ఎన్నికలలో, ఎన్ని కలలో?

ఒక్క చేపకై ఎన్ని వలలో?

- బాపురెడ్డి, ఎన్నికలలో ఎన్నివలలో
ఎన్ని కలలో కరగిపోవు ఎన్నికలలో.

- ముకురాల, నవ్వేకత్తులు

ఎలక్షను చిత్రములు మిక్కిలి యద్భుతము.

- చిలకమర్తి, వోట్లకై తిరుగుట

ఎబ్బెట్టు

మానవుడు సంఘటివి. సంఘంలో తానూ
ఒక్కడుగా మెలగుతూ తనకొక ప్రత్యేకతను,
లేదా విశిష్టతను సంతరించుకోడానికి మానవు

■ చాలా మార్గాలున్నాయి. ఎబ్బెట్టుగా ప్రవ
ర్తించడం ■ మార్గాల్లో ఒకటిగాకపోయినా,
ప్రత్యేకతను నిలుపుకోడానికొక అడ్డుదారైతే
కావచ్చు

- రాజారాం, కారణభూతుడు

ఎంపిక

ఈయన సెలక్టు చేసేవి నిజంగా జెస్టు

ఎప్పుడూ వస్తాయి లాస్టునుంచి ఫస్టు

- ఆరుద్ర, కల్లెములాగిన గుర్రము లాగును

ఎమ్మెల్యే

ఈకాలపు యిలవేలపు ఎమ్మెల్యే..

- మల్లారెడ్డి, జ్ఞానమార్గం

అవసరాని కలివినయం

అమీద అహంకారం

అందినప్పుడు జాబ్బుపట్టి

అందనిచో కాళ్ళబట్టు

చూడు చూడు యమ్మెల్యే

వాడే మన యమ్మెల్యే

- మల్లారెడ్డి, ఎం.ఎల్.ఎ.

ఎదుక

తెలిసినా తెలియనట్టుండు. అవతలోడి గురించి

మరికాసంత తెలుస్తోంది. వినినా విననట్లుండు. ఎదుటోడి గుట్టు మరికొన్ని బయట పడ్తాయి.

- కాంతారావు, వంశధార

మనం ఎరిగివున్న బతికివున్న వారికోసం కన్న, ఎన్నడూ చూడని, తెలీని, ఇంకాపుట్టని, పెరగని మనుషుల మీద మీకంత ప్రేమ ఏమిటి?

- చలం, హంతకుడు

వంకాయ రుచి తోటవాడెరుగును. అరటికాయ రుచి రాకెరుగును.

- సామెత

గావువారి గోత్రాలు కైవర్ల కెరుక.

- శ్రీరమణ, న్యాయుడి

తల్లిపుట్టిల్లు మేనమామ కెరుక.

- సామెత

ఎరుగనివి

చిక్కినవాడు సిగ్గెరుగడు, బలిసినవాడు వర నెరుగడు

- సామెత

ఎరుపు

ఎరువంటే కొందరికి

భయం భయం

పసిపిల్లలు వారికన్న

నయం, నయం

- సుబ్బారావు పాణిగ్రాహి, ఎరుపు

ఎరుపు

ఎరువుంటే వెర్రివాడూ సేద్యగాడే.

- సామెత

సన్యాసి పెండ్లికి, జుట్టు దగ్గరనుంచి యెరువే.

- సామెత

ఎలుక

ఎలుక సంసారం చూచి పిల్లి మూర్ఖబోయిందట.

- సామెత

ఎల్లమ్మ

ఏనుగులు మింగిన ఎల్లమ్మకు పీనుగులు పిప్పక్క.

- సామెత

ఏకత్వం

అగ్నియొక్కటి బహురూపు లందుచున్న అంబరమున ప్రకాశించు నర్కు డెవడు?

- శ్రీహరి, ఉషోదేవి

ఏకపత్నీవ్రతం

ఎలుగెత్తు మన మతము

ఏకపత్నీవ్రతము

వేల్పు భార్యలో? శతము!

ఓ కూనలమ్మా.

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి పజ్జాలు

ఏకపత్నీత్వమన్నది నిజంగా ఫలవ్రదమయ్యేది ఒక్క కమ్యూనిస్టు సమాజంలోనే.

- చిరుజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్

ఏకవచనం

నేను ప్రకృతిగ ప్రకృతి నేనుగ

నిలిచిపోతే ఏకవచనం.

- సినారె, భూమిక

కవులు పొగడువేళ గాంతలు రతివేళ

సుతులు ముద్దువేళ శూరవరులు

రణముచేయువేళ రాకొట్టి పిలుతురు

పొడి యదియ మిగుల భజనకెక్కు.

- చాటువు

ఏకాకి

స్నేహం ఇవ్వని దేశం

స్నేహంలేని ప్రతివాడూ ఒక్కొక్క ద్వీపం.

- నిఖిలేశ్వర్, నాదేశంలో నేనుఏకాకిని

ఏకాగ్రత

ఏకాగ్రత గలవాడు, స్వార్థపరుడిలాగా కనిపిస్తాడు. చుట్టుపక్కల వాళ్ళ విమర్శలకు గురి అవుతాడు.

- కొడవటిగంటి, వంచరత్నాలు

ఏకాంతం

ఒక్కొక్క జీవి కొక్కక యేకాంత విషయ

ముందును.

- విశ్వనాథ, తెలిచిరాజు

ఏకాంతసేవ బాబూ. అది లేనిదే ఉద్యోగానికి మోక్షంలేదు.

- నిరుద్యోగి, యమలోకంలో

ఏకాభిప్రాయం

రోగి, వైద్యుడూ పాలే కోరుతారు ఒక్కొక్క వుడు.

- బాపిరాజు, అన్నాంబిక

కష్టసమయంలో స్థిరపడ్డ ఏకభావం సుఖాలతో స్వార్థంతో కరిగిపోవచ్చు.

- అనందారామం, భారతం

ఏతు

అకులు చెట్టుల కుండును.

ఆకులు చక్రాల కుండు నాహార్యముగా
ఏకులు వడకిన నూలగు
మేకలలో వన్నెలెన్నో మేదిని సజుడా!

- శ్రీశ్రీ, హితోపదేశం

ఎన్ని ఏకులు వడికితే బూబమ్మకు పోగులో
స్తాయి అని సామెత.

- కాళీవట్నం, నో రూమ్
ఏనుగంత తండ్రి ఉండేకంటే, ఏకంత తల్లి
ఉండేది మేలు.

- సామెత

ఏడుపు

యాడవటం ఈ రోజుల్లో భలేకష్టం. నవ్వుదం
భలేసుకుపు.

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు
ఇతరులు తనని శంకిస్తే, దూషిస్తే, తప్పు
ఆర్థంచేసుకుంటే, బలహీనుడు కుళ్ళిపడుస్తాడు.
బలవంతుడు తంతానంటాడు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
ఇద్దరికీ ఏడుపే అయినప్పుడు కలిసి ఏడిస్తేనే
నయం.

- భమిడిపాటి, కాలక్షేపం
ఏడ్చు గుండెల్లో బాధపోయేందుకు దేవు డిచ్చిన
సేస్తేవార్యో!

- నంది, నైమిశారణ్యం
ఏడిస్తే ఒకప్పుడు సంతృప్తిగా ఉంటుంది.

- రావిశాస్త్రి, జరీఅంచు తెల్లచీర
సాధారణముగా మూర్ఖరాండ్రకు తమ కార్య
మును సాధించుకొనుటకు యేడుపే ముఖ్యసా
ధనమయి యేనిముషమున కావలసిన ఆ
నిముషమున సిద్ధముగా నుండును.

- కందుకూరి, సత్యవతి చరిత్రము
మనిషి ఏడుస్తూనే పుట్టి ఆ ఏడుపు ఆలా
కంటిన్యూ చేసుకుంటూ వెళ్ళి ఏడుస్తూనే
చస్తాడు. ఏడుపు తప్ప మనిషికేముంది?

- వెంకటరమణారావు, కొలువు
ఏడుపుల్ని వినిపించనివ్వరు అధికార్లు. అందుకే
కోర్టుల్లో ఏడవనివ్వరు. అందుకే ఆస్పత్రుల్లో
ఏడుస్తే విసుక్కుంటారు. అందుకే జైలుళ్ళనీ
పోలీసుకాపుల్నీ ఊరికి దూరంలో ఉంచుతారు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు
కోర్టుకొచ్చినవాళ్ళు యింటికెళ్ళి ఎలానూ ఏడు
స్తారు.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

కాగితం మీది ఏడుపుకి కన్నీళ్ళుండవు. గొంతు
ఉండదు.

- వెంకటరమణారావు, కొలువు
ఎంత యేడిస్తే అంత ఇష్టం ఈ లోకానికి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
కారణం తెలీకుండా ఏడ్చేది స్త్రీలు - తెలిసి
కూడా ఏడవరు పురుషులు.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు
కోర్టుకెక్కి గెలిచినవాడు ఇంట్లో ఏడిస్తే, ఓడిన
వాడు వీధుల్లో ఏడుస్తాడు.

- సామెత
పుట్టుకతో ప్రారంభమయిన మనిషి ఏడుపు
గొట్టుతనం చావుతో కానీ పరిసమాప్తం కాదు.

- లల్లాదేవి, నాగభైరవి
ఓదార్చువాడు దగ్గర లేనప్పు డేడ్చుట కష్టము
గదా!

- పానుగంటి, ప్రచండ చాణక్యము
పుట్టిన పిల్లలు బువ్వకేడిస్తే, అవ్వ మొగుడుకే
డ్పిందట.

- సామెత
పిల్లగలవాడు పిల్లకేడిస్తే కాటికాపరివాడు కాసు
కేడ్చినాడట.

- సామెత
గుళ్ళో దేవునికి నైవేద్యం లేకుంటే పూజారి పులి
హోరకు ఏడ్చాడట.

- సామెత
గారాబు గణ్ణెలకేడిస్తే, వీపు దెబ్బలకేడ్పిందట.

- సామెత
కడుపు కూటికేడిస్తే కొప్పు పూలకేడుస్తుంది.

- సామెత

■ మంటికి నేకధారగా నేడువంతాల
నందులకె యేడ్చెదం దోడ్చడరారె యజువుల్.

- తావే, నిర్భజులోదనము
ఏడుపుముఖం

బాపురుమని ఏడుస్తున్న ముఖంకంటే ఏడుపు
నిగ్రహించుకొంటూన్న ముఖమే దయనీయంగా
ఉంటుంది.

- ఆనందారామం, కనువిప్పు
ఏది నిజం?

■ దర్బారా - ప్రజల దరిద్రమా - ఏది
నిజం?

- లక్ష్మణరావు, అతడు-ఆమె

పదో ఒకటి

తనది అనేది ఏమాత్రమున్నా ■ మేరకు
మనిషి అధికారో బానిసో కాక తప్పదు.

- పాప, రామరాజ్యానికి రహదారి

ఏనుగు

ఏనుగుంత తండ్రి ఉండేకంటే, ఏకంత తల్లి
ఉండేది మేలు.

- సామెత

వెయ్యి రూపాయలు పెట్టి ఏనుగునుకొని, ఆర
వీసం అంకుశానికి పాలుమాలినట్లు.

- సామెత

సొంతానికి ఏనుగు ఉమ్మడికి పీనుగు.

- సామెత

పల్లన పోయినా ఏనుగే, మిట్టన పోయినా
ఏనుగే.

- సామెత

ఎల్లాడు

రచన పెళ్లంపేర, పొరితోషికం తన పేర.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

మాటలు తేటలు మా యింట్లో, మాపటి
బోజనం మీ యింట్లో.

- సామెత

మొగవాళ్ళల్లో కూడా బోగంజాతి యేర్పంస్తే
యెవరికీ అక్రమం లేకుండా కుదురుతుంది.

- కందుకూరి, హాస్య సంజీవని

ఎలని మొగుడు

కుట్టని రవిక చేతిలో ఉన్నానరే, ఎలని
మొగుడు ఊరిలో ఉన్నా సరే.

- సామెత

ఎళ్ళ

ఎళ్ళన్నీ ఏట్లోకి వెళ్ళేయి. మనమంతా కాట్లోకి
పోతాం.

- రావిగొట్టి, నీడలు

ఐకమత్యం

తైవులలో వున్న ఐకమత్యం వైష్ణవుల్లో లేదు.

- గురజాడ, మీ పేరేమిటి?

ప్రజలెల్లం గలిసిరేని

బ్రబలరాట్నాక్షి నైనం దీరస్కరింతు

- చిలకమర్తి, చతుర చంద్రహాసము

ఆదిలో ఏ యూనియన్ లోనయినా గొప్ప
యూనిటీ.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయబేలాశవిక్రమార్థ్యము
సంఘీభవించి యెంతటి కార్యమయిన సాధింప
వచ్చును. గడ్డిపరకలు సహితము వెంటిగా
నేర్పడి మదపుటేనుగును బంధించుచున్నవి.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము
కలిసియుండినప్పు డైకమత్యమును బరస్పరాను
రాగమును లేని వారనేకులు విభక్తములయిన
తరువాత బహుకుటుంబములలో మరల నన్నో
స్వమైత్రిని బడసిన వారయి పరస్పర సహాయ
లయి సుఖించుచున్నారు.

- కందుకూరి, స్వీయచరిత్రము
అవిభక్త కుటుంబములలో సంతాకలహములు
దృవిల్లి యైకమత్యము చెడి సుఖభంగము కలి
గినప్పుడు కుటుంబ స్నేహమును మరల నెలకొ
ల్పుటకు వేటుపడుటయే యుత్తమసాధనము.

- కందుకూరి, స్వీయచరిత్రము
మీరు బోధించుచున్న జాత్యైక్యము మాట
ముందు చూచుకొనవచ్చునుగాని మీలో మీకే
మాత్ర మైక్యమున్నదో నెలవిండు.

- పానుగంటి, సాక్షి
జాతిలో నైక్య మభిమానముచేత, నాదరముచేత,
నవ్యోన్మసానుభూతిచేత, ననురాగ పూర్వకము
లైన యాచరణముల చేతఁ గలుగునుగాని గొంతు
చింపుకొనినందువలన, బల్ల గ్రుద్దినందువలన,
గుంతులు వైదినందునఁ గలుగునా?

- పానుగంటి, సాక్షి
ద్రవత్యమువలన సర్వలోహములును, నిమి
త్తము వలన వృగ పక్షులును, భయలోభ
ముల వలన మూర్ఖులును, దర్భనమువలన సజ్జ
నులును గలిసికొందురు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము
మనదేశంలో ప్రత్యేకముగా నొక్కరొక్కరు
చేయుటయేకాని సంఘీభవించి లోకోపకారము
లయిన పుణ్యకార్యములను చేసెడి యుత్తమ
మార్గము నింకను మనవారు గ్రహింపలేదు.

- కందుకూరి, దానములు

ఐశ్వర్యం

ఐశ్వర్యం వుంటే, మంచిపెళ్ళాం వస్తుంది.
పెళ్ళాం వచ్చాక ఐశ్వర్యం వినియోగపడుతుంది.

- సుబ్రహ్మణ్యగొట్టి, ఆత్మబలి

విశ్వరూపం అందలమెక్కించినా బుద్ధి గాడిదెలు కాస్తూనే ఉంటుంది.

- కొడవటిగంటి, అనామిక

విశ్వరూప మనిషిని మార్చకపోతే అశ్వరూపంగాని, మార్చితే ఏమీ అశ్వరూపం లేదు

- కొడవటిగంటి, విశ్వరూప

విశ్వరూపానికి అంతం లేదు, దారిద్ర్యానికి మొదలు లేదు

- సామెత

రాజమకుటం శిరోవేదనను పోగొట్టలేదు విశ్వరూప ఆనందాన్ని కొనిపెట్టలేదు.

- సామెత

ఒకడు

కాచినను మాచినను నీలకంఠుడొకడె.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

ఒకేదారి

సుఖంగా, సంతోషంగా ఉన్న జీవితాల మార్గాలు వేరువేరుగా వున్నా కష్టాల్లో, లేమిలో ఉన్న బతుకుల గతుకులదారి ఒకటే.

- బుచ్చిరెడ్డి, హెచ్చరిక

ఒకేసారి

గురువుల రాక, దాసి మృతి, గుఱ్ఱపు దాడియు, నల్లు నల్లయున్

పొరుగున నప్పుబాద, చెవిపోటును, వీధిని దొమ్మరాటయున్,

వరసతి గర్భవేదన, వివాహము, విత్తులు చల్లు కారైయున్

గతివు, దరిద్ర, మాల్చికముఁ గల్గెనొకప్పుడు కృష్ణభూవరా!

- రామకృష్ణుడు, బాటువు

ఒక్కపొద్దు

నేనూ ఒక్కపొద్దే, నా మగడూ ఒక్కపొద్దే, పిండీ దియ్యంలేక పిల్లలూ ఒక్కపొద్దే.

- సామెత

ఒడ్డు

మనస్సులో విరుద్ధ భావాలు మెదులుతున్నప్పుడు మనిషి నమ్మించడానికి ప్రమాణాలు

చేస్తాడు.

- నంది, నైమిశారణ్యం

కోడిగుడ్డు ప్రమాణకంగా

కృష్ణశాస్త్రాని చదవలేదట.

- శ్రీశ్రీ, మంచి ముత్యాలసరాలు

ఒడ్డు

ఆడవాళ్ళ నోటికీ గోదావరి వరదకీ అడ్డూ ఒడ్డూ లేదనుకుంటాను.

- రాధాకృష్ణ, మనస్తత్వాలు

ఒంటరి(తనం)

ఒంటిగాని పాటు యింటికి రాదు.

- సామెత

ఒంటరితనంలో ఆలోచనలు రెక్కలు విప్పుకొంటాయి.

- పులికంటి, బా(లీ)మాకలాపం

ఒంటరితనం అనుభవాలను జీర్ణించుకోటానికి, వ్యక్తిగతాభివృద్ధికి ఉపయోగపడుతుంది

- గోపీచంద్, పండిత పరమేశ్వరశాస్త్రి వీలునామా ఆందరూపున్నా కొందరు ఒంటరివాళ్ళయి పోతారు.

- సరస్వతీదేవి, ఈ చీకటి విడదేమి?

ఆడది వంటరిగా కనపడంగానే మగవారు పెట్టేసిపోతారు. ఉచితానుచితాలను మరచి పోయి మాట్లాడుతూ ఉంటారు.

- పుల్లారావు, బిడ్డకొట్టు లాద్రమ్మ

ఒప్పు

వాగ్వాదనలో అంతారైటే, క్రియాసాధన మాత్రం వేరు.

- భమిడిపాటి, సంగతులు

ఒప్పుకోలు

తెలివితక్కువ తనాన్ని, ఓటమిని ఒప్పుకోవటంలోనే గొప్పతనముంది.

- కృష్ణరావు, పాపికోండలు

తప్పు వొప్పుకోవడం వేరు. అందులో ఎరగని తనం, అమాయకత్వం వుంటుంది కాని, తప్పే దాలు చెప్పుకోవడం వేరు.

- మహేందర, కత్తుల వంతెన

తప్పుచేసి ఒప్పుకోవడమూ ఒక గొప్ప

- బుచ్చిరెడ్డి, కృతజ్ఞతకథ

ఒళ్లు

పనంటే ఒళ్లు బద్ధకిస్తుంది. పాయసమంటే పరుగెత్తుతుంది.

- దేవులపల్లి, ఏదాది పొడుగునా

ఓటమి

ఒక్కొక్కని ఓటమిలో
ప్రతిఒక్కని పాలున్నది
మానవహస్తం మలచిన
శిల్పంలోనే ఓటమి చాలున్నది.

- జైరాగి, పరాజితులకొకపాట
మనదేశం ఎప్పుడు ఓడిపోయినా కొత్త పద్ధతులు తెలియకా, కొత్త మారణాయుధాలు లేకపోయింది.

- గంగాధరరావు, ఇదా మన చరిత్ర
ఓటమి
ఓటర్లలో చాలమంది మంచి ఆలోచన గల వాళ్ళుకారు. మాయమాటలు దొంగవాడుకలు నమ్మి బందలో పడిపోదురు.

- చిలకమర్తి, వోట్లకై తిరుగుట
ఓటు
ఓటొక్కటి యిచ్చి యేరు
దాటించుడు! అంతే బస్!
తిరిగి బదేండ్ల వరకు
తిరిగిచూచు పని ఉండదు!

- మల్లారెడ్డి, అవతారపురుషుడు
ఓటునిలువ యిచ్చేవాడికంటే పుచ్చుకునేవాడికి
■ తెలుసు.

- ఫులికంటి, గుండెలో రైట్లు
ఓట్ల సంగతి ఇప్పుడే ఎలా చెబుతామండీ
పడ్డాకగాని పెట్టె బరువు తెలియదు.

- పరాశర, ప్రజారథం
ఎన్నికల్లోవేసే ఓటులాగే, ఎవడు మేపితే వాడే
■ ఆభ్యర్థి.

- కొడవటిగంటి, అనామిక
ఓటిచ్చినప్పుడే ఉండాలె బుద్ధి
ఎన్నుకొని తలబాదుకొన్న ఏమగును?
తర్వాత ఏడ్చినను తప్పు దనుభవము

- కాళోజీ, ఓటిచ్చునప్పుడే
పూటొక్కప్రాద్దుగా పొద్దుల్లుపుచ్చుతూ
కాటకాలు చాటి యేటివరదలు చాటి
చేటుతప్పి ఒక్కఓటు గడించాడు.

- అజ్ఞాతకవి (కృష్ణావతరక)

వంచకుల, పీడకుల

దొంగల, హంతకుల

బ్యారెట్ పెట్టెల నిండా ఓటు

- కవిరాజమూర్తి, ప్రశ్న
ఓటు గబ్బుకొట్టే వ్యవస్థలు, తినమరిగి తిరగమరిగిన బందిపోటు దొంగలపాలిట బలైపు పోటు ఓటు ప్రభుత్వం గేటుల్లో చోటు చేసుకొన్న నీరోలకి వ్యతిరేకమైన చట్టబద్ధ తిరుగుబాటు.

- విజయలక్ష్మి, మహాప్రస్థాన పర్వం
ఓడు

ఓడు ఓడంటే కంచము ■ ఓడన్నట్లు. సామెత

ఓడారు

ఒకర్ని ఓడారుస్తున్నప్పుడు మన కళ్ళలో నీళ్ళింకి పోతాయి.

- విమలారామం, కీరణ్ణయి

వెన్నెలకోసం ఏడ్చే రాత్రిని

చుక్కలు ఓడార్చినట్లు

కర్తవ్యం బోధపడని మనిషిని

కవి ఓడారుస్తాడు.

- సత్యనారాయణమూర్తి, మేల్కొన్నమనిషి
తల్లి బిడ్డను ఓడారుస్తుంది. ప్రేయసి ప్రయుక్త ఓడారుస్తుంది. పాపభీతి కలవాళ్ళను వేదాంతులు ఊరడిస్తారు. ఓటుచేతపట్టుకొన్న గొట్టెదాటు ప్రజలను ఎన్నికల్లో వేదికలెక్కి మహానాయకులు ఓడారుస్తారు. విరహతాడితుని కంటతడిని స్నేహితుడు తుడుస్తాడు.

- ఫులికంటి, భా(భీ)మా కలాపం
ఓపలేనివారు

చదువనేర్చిన ఆడువారిలోను, వంటనేర్చిన మగవారిలోను ఓపలేము.

- సామెత

ఓవీక

పూర్తిచర్చు చెప్పినట్లు పేషన్స్ వుంటేగాని లోకంలో నెగ్గలేం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఓపెనర్

ఓపెనరు మామూలు సోదాబుడ్డికే అవసరం అయినప్పుడు, సమావేశానికి అవసరం కాకపోవడమేమిటి?

- భమిడిపాటి, అన్నీ తగాదలే

ఓర్పు

క్షమియించువారిఁ గని చా
లమి పెట్టుదు నైననుం దలంప సమాన
క్షమయ కడుమెఱయు తొడ వు
త్తమ రూపముఁ గోరువారు తాల్చురు దానిన్.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

క్షమ గలిగిన సిరి గలుగును
క్షమ గలిగిన వాణి గలుగు సౌఖ్యముల్లెన్
క్షమ గలుగఁ దోన కలుగును

- పోతన, భాగవతము

తడవోర్చిన నొడ లోర్చినఁ
జెడిపోయిన కార్యమెల్లఁ జేకులు సుమతీ

- బద్దెన, సుమతి శతకము

ఓరిస్తే కోడిగుడ్డు, వీశి మాంసంపడ్డ పుంజు
వదా? ఓరిస్తేనే మనిషి.

- కాంతారావు, దగావడిన తమ్ముడు

ఓర్పులేనివాడు

తప్పులు వెదికేవాడు తండ్రి, ఒప్పులు వెదికే
వాడు ఓర్పులేనివాడు.

- సామెత

జ్ఞా

జ్ఞాదార్యం

హృదయమందున నౌదార్య మెసఁగకున్నఁ
గల్గమెఱుంగుల నాగరికంబు రాదు.

- భానుమూర్తి, మాతృవిలాపము

ఎంతో జ్ఞాదార్యం ఉంటేగాని తప్పు చేశానని
ఒప్పుకోరండి.

- రాజమన్నార్, మనోరమ

జ్ఞాన్మత్వం

మనలోని జ్ఞాన్మత్వాలు మన జీవిత పథంలో
గొప్ప సంకెళ్లయి బాధిస్తాయి. అందువల్లనే రసి
కులూ, అర్థిష్టులూ, తాము ప్రపంచానికి అర్థం
కామో అని ఎదుస్తారు.

- చలం, వాళ్ళు నలుగురూ

క

కట్నం

మనం ఎంత తిన్నా - ఎలా తిన్నా - కాస్త

మితంగా తినాలండి. లేకపోతే కక్కాల్ని
వస్తుంది- తిన్నది గడ్డయినాసరే కక్కక
తప్పుదు.

- గంగాధరరావు, యథాప్రజా - తథారాజా
కక్కుర్తి

కవులు కక్కుర్తి నినుమంత కడుపుకొఱకుఁ
బొగడుచుండుదు రవివేక బుద్ధు లగుచు.

- తిమ్మకవి, కుక్కుభేశ్వర శతకం

కక్కుర్తి పడితేను కడుపునిండగవలెను
కడుపునిండని యట్టి కక్కుర్తి యేల?

- సన్యాసి, గంగావివాహం

కంఠాళి

కలవాళ్ల కంఠాళి కడుపు నింపుకోడానిక్కాదు.
కూడబెట్టడానికి.

- భూషణం, ఊరిమీద కథ

కవేరి

పగలెల్లఁ గవేరీలో గూరుచుండి చేయుపని
యేమున్నది? అల్పద నిద్ర పోఁగూడదేమి?

- పానుగంటి, సాక్షి

కటికతనం

అకు లూడ్చునప్పటి మోడు మ్రాకు లరసి
కంట తడిపెట్టలేనిది కటికజనము.

- కొదాలి, జైలులో చెట్లు

కట్టుబాటు

నాన్నంటేనే జెయిలు. లేకపోతే బెయిల్.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - రాంబాబు

కట్నం

గాంధర్వమైనా కట్నం యివ్వక తప్పుదు.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, తన్వాశ్రమం

తెలుగుదేశంలోని కమ్మకుటుంబాల కంట్రాక్టరు
మనస్తత్వం పెద్దపులిలా నోరుతెరిచింది. ఈ
వేల వాళ్ళనే కాదు దేశంలోని అడపిల్లల తండ్రు
లందర్నీ మింగేసేటట్లు పళ్ళు కొరుకుతుంది.

- మహేధర, ఓనమాలు

చదువుకున్న గిత్త ధర ఎక్కువ పలుకుతుంది
మరి.

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్ర భారత్ కే జై

కట్నమెంత యిచ్చినను పుచ్చుకొందురుగాని
వేయి రూపాయలకు తక్కువ యాయగూడదు.

- చిలకమర్తి, ప్రహసనములు

రాట్నమొడకనివాడు, కట్నం కామించనివాడు

పట్నంలో పందికొక్కె పట్టును కాటంరాజు.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

ప్రార్థనమీద ఎవడెక్కడికి వెళ్ళినా వాడిమాట వేదమే. పిలవకుండా వెళ్ళినప్పుడు గెంటకుండా పొమ్మనడమే కట్నం.

- భమిడిపాటి, మేష్టరీ కూడా

ఒక ఉద్యోగమేనా?

బ్రాహ్మణులయింటుం దోలుదోల్లం బ్రతువమంది కోమడింటను ముద్దులు గొనుమం బెరిగి

కమ్మవారింట పెళ్ళునం గాపురంబు

సేయుచున్నది కట్నంపుంజేడే నేడు.

- కాళ్ళకూరి, వరవిక్రయము

ద్వితీయ వివాహమైనను గట్టుమీకున్నం గడపం ద్రొక్కనీరు ధనవంతులు.

- హనుమంతరావు, లేడిదాక్షుడు

పిండి బొమ్మయైనం చిల్లనిచ్చెద మనం

గానె చేయించామం గట్టుమునకు.

- కాళ్ళకూరి, వరవిక్రయము

అట్లైతే వైద్య కట్నం, ఇట్లైతే వైతరణీ గోదానం.

- సామెత

పిలవకుండా పోయినప్పుడు గెంటకుండా పొమ్మనడమే కట్నం.

- సామెత

బాధ్యగా వచ్చే మనిషి జీవితం పొడుగునా తినటానికి తెచ్చుకొనే గింజలు కట్నం డబ్బులు. మరి ఒకనాటి కన్యాశుల్కం జీవితాంతం ఇంటి పనీ, వంటపనీ చేయటానికి పనిమనిషిని కొనుక్కోవటం.

- ఇనాకో, ఇదీ కథ

కఠినుడు

పరగ రాతిగుండు పగులం గొట్టంగ వచ్చు

కొండలన్ని పిండి గొట్టవచ్చు

కఠినచిత్తు మనసు కరగింపంగా రాదు.

- వేమన

కడుపు

చెప్పుటకుం గొంకిన గర్భము దాగ నేర్చునే?

- దుగ్గన, నాసీకేతోపాఖ్యానము

ఎవడి పొట్టో కొట్టందే మన పొట్టకు మించిన తిండి మన యింట్లో మిగలదు. పదిమంది ఆస్తి చెదిరితేగాని ఒకడి ఆస్తి పెరగదు.

- కాళీపట్నం, ఆప్రజ్ఞాతం

కడుపెప్పుడు నిండదో కానిబుద్ధు లప్పుడు తప్పువు.

- కాళీపట్నం, అర్థి

కడుపుచించుకుంటే కాళ్ళమీద పడుతుంది.

- కాళీపట్నం, యజ్ఞం

కాలేకడుపుకి కాస్తబరువైనా కొండంత.

- రామదాసు, ఆకాశరామన్న

పురాణాలలో మగవాళ్ళకు కూడా పిల్లలు పుడుతారు. వేనుడికి పుడు చక్రవర్తి పుట్టినాడు. ప్రద్యుమ్నుడు కడుపుతో ఉండి పురూరవశ్యక్రవర్తిని కన్నాడు. యౌవనాశ్రుడు గర్భము ధరించి మాంధాతను గన్నాడు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

కడుపుకి లేని పేదవారు యీ లోకంలో

ఉన్నంత కాలం అంతకు మించి చేసిన ఆర్థ

నంతా అన్యాయార్థితమే.

- కాళీపట్నం, ఆప్రజ్ఞాతం

సామానులేని ఖాళీ పడవ సాధారణ కెరటాల్లో కూడా వూగిలాడిపోతుంది. పూటు వేసిన పడవ తుపానులో కూడా హంస గమనం సాగిస్తుంది. మనుష్యుడు కూడా అంతే. నిండుకడుపుమీద ఆవేళాలు అల్లరిచేయవు.

- మహీధర, ఓనమాలు

దయయు సత్యంబులోనుగాఁ దలఁపఁడేనిఁ గలుగ నేటికిఁ దల్లుల కడుపుచేటు?

- పోతన, భాగవతము

కడుపుతీపి

గొడ్డాలికేం తెలుస్తుంది కడుపుతీపి?

- సామెత

కంటి జబ్బు

ఏమేమో నేర్వదలచి

ఎటుకెటకో పోయెదము

కళ్ళముందు ఎప్పుడు తిరుగు

పునుల కానలేముగదా.

- పొట్లపల్లి, చీమలబారు

కంట్రాక్టరు

కంట్రాక్టరు కామధేనువు. మేత వెయ్యి, పాలు పిండు.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-అమె

కంట్రాక్టరు నాటకాలకి పట్టిన చెదపురుగు.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, ఆంధ్రనాటకరంగానికి జై

కత్తి

సామాన్యపు కత్తిలో పొడుచుకోవటం పొరుషం కాదు. పొడుచుకుంటే వజ్రాలు చెక్కిన మన కత్తితోనే పొడుచుకోవలెను.

- కందుకూరి, బహుభార్యాత్వము కత్తి అన్ని హక్కులు కలుగజేస్తుంది.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు కత్తి యుపయోగపడనప్పు డింక బనికి వచ్చు నది కలమేకదా?

- పానుగంటి, చూడామణి నాటకం కత్తి నిజం పలికి తీరుతుంది. పిరికి పందల చేతకూడా నిజాన్నే పలికిస్తుంది.

- గంగాధరరావు, యదాప్రజా-తథారాజా కత్తి-కలం

కత్తిపోటుకన్నా కలంపోటు మిన్నగా పనిచేస్తుం దన్నమాట వూరికే పుట్టలేదు.

- చెళ్ళపిళ్ళ, కథలు-గాథలు కత్తిఁ బట్టినవాడే ఏరుండుకాడు. కలము పట్టిన వాడుకూడ, వీరుడే. కనబడిన స్థూల శత్రువులను ఖండించునది కత్తి. కనబడని సూక్ష్మశత్రువులను ఖండించునది కలము. దేశోద్ధరణార్థమై పాటుపడిన వాడెవడైన వీరుడే!

- పానుగంటి, సాక్షి

కత్తిరింపు

అప్పుడప్పుడు బతుకుల్ని కూడా కత్తిరించి మళ్ళీ అమర్చుకోవలసి వస్తుంది. వికారంగా ఉన్న బతుకుని కత్తిరించి అందంగా చేసుకోవాలి.

- తులసి, యాష్-ట్రే సీరియల్ ఎడిట్ చెయ్యగా చెయ్యగా శీర్షిక మిగి లిందట!

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

కథ

ఒకనాటి వాస్తవాలు ఈనాటి కథలు.

- తురుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ కథ జీవితంలాగ వుండదు, జీవితం కథ మాది రిగా కనిపించదు. కథలో పాత్రలకున్న స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు, జీవితంలో వ్యక్తులకు వుండవు.

- లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి, మాలతికథ అతివాస్తవికతకు చిహ్నం జీవితమనుకుంటే, వాస్తవికతకు దగ్గరగా రావటానికి ప్రయత్ని

స్తుంది కథ. ఇట్లా వుంటుంది అని జీవితం చూపిస్తుంటే, యిట్లా యెందుకు వుండకూడదు అని కథ నిరూపిస్తుంది.

- లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి, మాలతికథ జీవితం మధ్యమధ్య చదవటం కుదరని నీరియల్ కథ.

- పద్మనాభరెడ్డి, అంతర్వేదన కథలా జీవితం యెప్పుడూ సహజంగా నడ వదు.

- పద్మనాభరెడ్డి, అంతర్వేదన కథలిక

స్త్రీ హృదయం కదలనే కదలదు. కదిలిందా అది జగన్నాథుని రథమే.

- అప్పారావు పట్నాయక్, రేవతి కనవడేది

నిద్రలేచి చూసిన ప్రతిసారీ కనవడేది ఒక మిథ్యా వాతావరణం అల్లిన వల.

- కుందుర్తి, నగరంలో వాన కవబడటం

నలుపు గానంగబుడుగదా తెలుపులోన.

- శ్రీనాథుడు, శృంగార నైషధము

కనికరం

గొర్రె ఏడిస్తే తోడే కు కనికరమా? - సామెత

కనిపించనిది

■ జాలంబు నీరిలో నాడు జాడ, గాలి పడగ యాకసమునఁ గ్రాలు త్రోవ, నిదుర లోపలఁ గల దోచు నీడ విధముఁ గానవచ్చునె యప్పుడ గన్నగాని?

- నాచనసోమన, ఉ.హరివంశము కవీసధర్మం

...నీతి నిజాయితీలను నమ్ముకోవటం ఏమనిషి తైనా కవీసధర్మం!

- రామచంద్రమూర్తి, శ్రీరాగం కన్నీరు

సకల మానవకోటిని ఏకంచేసేది కన్నీరు. దీన్నుంచే ప్రేమ జనించింది.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ ఖయామ్ కన్నీటితోనైనా కడుపు నింపుకోలేకపోం.

- గంగాధరరావు, నిజస్వరూపాలు కళ్లంట నీలాలు కారితే, నోటంట సత్యం కూడా

రాలుతుంది.

- అక్షణరావు, అతడు-అమె

కన్నీళ్ళకు లింగభేదం లేదు!

- సావిత్రి, ఒడిలో చెలిమోహనరాగం

కన్నీళ్ళు కడుపుతో వుండి

కత్తుల్ని ప్రసవిస్తున్నాయి

ఇవాళ కత్తులన్నీ కడుపులో దించుకొని

కన్నీళ్ళు ప్రసరిస్తున్నాయి.

- శ్రీశ్రీ, కలగావులగం

కన్ను

పోయిన కంటికి మందు వేయబోతే ఉన్న కన్ను

ఉద్బుకపోయిందట.

- సామెల

కన్నెపిల్ల

కన్నెపిల్ల మనసులో పెళ్లయ్యాక జీవితమంటే ఎన్నెన్ని రంగుల డేరాలు వెలుస్తాయో?

- పురాణం, ఇల్లాలి ముచ్చట్లు

కన్ఫ్యూషస్

కోరికని ప్రేమతో కన్ఫ్యూజ్ (confuse) చేసు కుంటారు ఆడవాళ్ళు.

- మారుతీరావు, నిజం నిద్రపోయింది

కంపెని

ముసలితనంలో మంచి కంపెనీ దొరకడంకంటే అదృష్టం లేదు.

- ఆనందరామం, అద్దంలో శత్రువు

కమ్యూనిజం

చేసిన పనినిబట్టి, ఎవరికి ఎక్కువ అర్హత వుంటే వారికి అదనంగా ఉండటం కమ్యూనిజమ్.

- బుచ్చిబాబు, ఆద్యంతాలు, మధ్య రాద

కమ్యూనిస్టు ప్రమాదం రష్యాకే తెలుసు!

- కొడవటిగంటి, దిబ్బరాజుగారి ప్రతిష్ట

కమ్యూనిజంలో వుండే గొప్పశక్తి ఏమిటంటే, ఏ విషయాన్నినా సరే- ఆరోగ్యం, విద్య, ■ర్థిక విధానం, దేవుడు, నీతి దేనికైనా సరే - పాత బూజుల్ని దులిపి, ఈనాటి ప్రజాక్షేమపు ధృష్టితో చూడగలగడం. పెద్ద బలహీనతేమంటే కమ్యూనిజం సిద్ధాంతంలోంచి తప్పు దేనినీ చూడలేకపోవడం.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఎట్లా జరుగుతుందో ఎందుకు జరుగుతుందో

కమ్యూనిజం కళని చంపేస్తుంది

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఒక "మార్క్సిజం" మాత్రమే మనిషిని మనిషిగా గుర్తిస్తుంది. మనిషిగా బ్రతకటం ఎలాగో చెబు తోంది. అలాగే బ్రతికేదాన్నే కమ్యూనిజం అంటాన్నేను.

- శ్రీశ్రీ, ఆనంతం

పదవులకోసం పార్టీలు మార్చే దేశంలో ఎలా వస్తుందయ్యా కమ్యూనిజం?

- గంగాధరరావు, యథారాజు తదావ్రజా

కమ్యూనిస్టు

కమ్యూనిస్టులు పగలనే సరికల్లా ఆది రాత్రి ఆయి కూర్చుంటుందా?

- కొడవటిగంటి, ఆనామిక

కష్టపడి డబ్బు సంపాదించటంలో ఉండే ఆనందం తెలిసినప్పుడందరూ కమ్యూనిస్టులే అవుతారు.

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు

కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేకులెంత గుడ్డిగా వున్నారంటే, వారు తమ ప్రయత్నాలు బెద్రేసికొట్టడం కూడా గమనించలేని స్థితిలో ఉన్నారు.

- కొడవటిగంటి, ఆనామిక

కమ్యూనిస్టులు కూలాడికి రాజ్యం కావాలంటారు.

- మహేధర, ఓనమాలు

కమ్యూనిస్టు నాయకులు సామాన్యంగా నవ్వరు. ఆనందించదగిన అంశమే కనిపించదు వాళ్ళకీ ప్రపంచంలో.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కీ జై

కరణం

కర్నాలకు ఉద్యోగాలు పోయాయి గానీ, కలాలు పోలేదు. ఆ కలాలుకు బలాలు పోలేదు.

- అప్పల్లాయ్య, ఆకాశకుసుమాలు

మోక్షమునకుం గరణంబు హరణ్యమే సుమీ!

- శ్రీరాములు, తెలుగునాడు

ఊరిమీద నొక నూరయినంబడుగాక యెన్నడుం గరణముమీద నొక్క యరకాసుయినం బడ దండ్రు...

- శ్రీరాములు, తెలుగునాడు

కరణము ముల్లోకపీకరణము.

- కవిబొడవు శతకము

కరణంగారి పేరుమీద పాలేరు
గదమాయించినట్లు.

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమాయిల్లాలు

కరణము తన యేలిక కువ
కరణము నిర్ణయగుణాదికరణము ప్రజకున్
మరణము పగవారలకును
మరణము నాఁ జెల్లు నీతిమంతుడైనన్.

- గోపరాజు, సింహాసన ద్వారాంశిక

కరుణ

నరునికి గుహ్యతంత్రం కరుణ.

- జైరాగి, శాంతిపథం

ప్రాపంచిక రూపమైన దివ్యత్వమే కరుణ.

- బాపిరాజు, భోగీంద్రలోయ

కరువు

ఈ త్రిలింగదేశంలో అన్నింటికీ కరువేగాని అనా
థ స్త్రీలకి కరువు లేదు.

- ఆనందారామం, అద్దంలో శత్రువు

దొక్కల కలవు వస్తే మగాళ్ళు ముందర తల్లు
లనీ, తరవాత పెళ్లాలనీ విచుకు తినేస్తారు.

- శివరామశాస్త్రి, డిప్రెషన్-చెంబు

ఈ రాజ్యంలో గడ్డికి గొడ్ల కరవూ, గొడ్లకి గడ్డి
కరవూ...

- బొల్లిముంత, వృత్త్యంజయులు

కర్ణపికాచం

కర్ణపికాచం వున్నవాళ్ల దగ్గర కానికలు దాగవు.

- గురజాడ, కొండుభట్లయ్యము

కర్ణాటం

ప్రొడి పరికింప సంస్కృతభాష యంద్రు
పలుకు నుడికారమున నాంద్రభాష యంద్రు
ఎవ్వరేమున్న నంద్రుగా కేమి కొఱంతో
నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

కర్ణుడు

కర్ణుడొకండె దుర్ఘనుడు గాండు సుమీ
వసుదేవనందనా!

- టి.వేం., పాండవాశ్వమేధము

కర్త

వ్రాత కంటి హెచ్చు వరమీదు వైవంబు

చేత కంటి హెచ్చు వ్రాతకాదు

వ్రాత కఱుడు కర్త చేతకుఁ దాఁ గర్త

- వేమన

కర్తవ్యం

కొండంత ప్రొడ్యూసరు కొంగుపట్టుకుంటే కాదనే
దెట్టా? అందిట.

- శ్రీరమణ, న్యూసుడి

ఈ ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో, మనిషి మార్గి,
స్వగా మారిపోతున్న మాయదారిరోజుల్లో,
దేవుణ్ణి నిలబెడుతున్నవారికి, నిలబెట్టడానికి
ప్రయత్నిస్తున్నవారికి దేవుడెలా అన్యాయం
చేయగలడు? వారిని తను నిలబెడతాడు. అది
తన ధర్మం.

- అర్జున్, గొర్రెలు

జైత్యంతో ధర్మాన్ని ఋజువు చేయాలి. నిజా
లకు భయపడి తలవంచగూడదు.

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని

దూకిన గోడలు దూకుచునే యుండవలయును.
చేసిన రామస్మరణలు చేయుచునే యుండవల
యును. కోసిన గొంతులు కోయుచునే యుండ
వలయును.

- పానుగంటి, రాతిస్తంభము

వృగ్గాల్ని వేటాడాలి. మహాత్ముల్ని వేడుకోవాలి.

- వేదాంతకవి, కష్టకాలం

ముందు మన మనస్సులో కాలుష్యాన్ని కడు
క్కుని ఎదురువాళ్లని చూస్తే మనకి పచ్చకామెర్ల
దృష్టి తప్పుతుంది.

- నంది, నైమిశారణ్యం

శిశిరం పోకమానదు, వసంతం రాక మానదు.
ప్రకృతి పడేపడే చాటే ఈ నిత్య సత్యాన్ని గుర్తు
పెట్టుకుంటే ఎంతటి కష్టకాలంలోనైనా మన
కర్తవ్యాన్ని మనం శాంతంగా నిర్ణయించుకో
గలం.

- నార్ల, తాబాలి

అనాదీనుండీ మానవునిలో అనుక్రతుతంగా
వస్తున్న సాంప్రదాయమే యిది. తానేం చేస్తు
న్నాడో లోకానికి చెప్పడు. ఇతరులేం చెయ్యాలో
అది మాత్రం చెబుతుంటాడు.

- సఖా, అంతరంగం

ఋద్ధిగల వాళ్ళెవరూ ఖర్చుని నిందించుకొంటూ
తూచోరు. కర్తవ్యం నిర్ణయించుకుంటారు.

- ఆనందారామం, మళ్ళీ వచ్చినవసంతం

బలహీనులయినవారలు
బలవంతుల నొడుచునపుడు బహుమాయల న
చూలమునఁ జేయుట యెందును

కర్తవ్యం

గలయదియ జయంబ కాదె కర్తవ్య మిలన్.

- నన్నయ, సభావర్ణము
కొంపలంటుకున్నా డ్యూటీ తప్పదు, కొంపలు
మునిగిపోయినా డ్యూటీ తప్పదు!

- భరణి, కఠినశిక్ష
అత్తను అమ్మకొమ్మంటారు, కోడలిని కొలుచుకొ
మ్మంటారు.

కర్తవ్యం

మనతో సంబంధించిన యన్నింటికీ గూడ
మనమే కర్తవ్యము కాని సుఖమునుభవించున
ప్పుడు మన ప్రయోజకత్వమని యహంకరించి
కష్టములు వచ్చినప్పుడు మాత్రము పైవారి
సుత్తరవాదులుగా జేయుచున్నాము.

- పానుగంటి, సాక్షి

కర్మ

చేసిన పాపం గోచీలో పెట్టుకొని కాశికి
పోయినా కర్మం తప్పదు.

- సామెత
వచ్చిన కర్మం వద్దంటే పోతుందా?

- సామెత
పూసిన కర్మ పొరుగుూరు వెళ్ళినా మానదు.

- సామెత
కర్మ చిత్తశుద్ధికి సాధనమని అస్తికులుంటా అంగీ
కరించరు. కర్మ కంచె వంటిది. పైరు పెరగటా
నికి యెరుపూ, యెండా, నీళ్ళు సాధనమయినా,
చెడుగొడ్లను లోపలికి రానియ్యదు. మనకు కావ
లసింది లోపలి తొనలూ, గుళ్లే. అవి వుంటే
చాలు కాని అవి తొళకలేనిది లభించవు. కర్మ
యెప్పుడైనా విసర్జించవలసిందే గాని భోగ్య
సమయం వచ్చేవరకూ తొళకరూపకంగా అంటు
కునే వుంటుంది.

- ఉన్నవ, మాలపల్లి
ఋద్దులు భూములేలుతుంటే కర్మం గాడిదల్ని
కాస్తోందంటారు.

- విశ్వనాథ, ముగ్గురు బిచ్చగాళ్ళు
మానవుడు కుప్పిగంతులు వేసి, చేసాను
అంటుంటాడు. ■ అనుకున్నంత సేపేనా
పట్టకుండా కర్మవచ్చి మనిషిని నేల్చిట్టి కొడు
తుంది.

- భమిడిపాటి, కచటతవలు
మర్మ మెరిగేవరకు కర్మ చెయ్యాలంటారు.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర

కర్మమార్గం

అది యెట్లు జరిగిన దనకగ నది యెప్పుడట్లులే
జరుగు.

మదికి నూహింపగా వేయి మార్గముల్ మన
లునేగాని

యది కర్మ నిర్ణీతమైనదా నొక్క క యధ్వమే
పోవు.

నది మంచిదా, చెడ్డదా యటంచనునది యొండె
ప్రశ్న.

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము
కర్మవీరుడు

కర్మవీరులు చరిత్ర పుటల్లోనే ఉంటారనుకో
వడం తప్పు. వాళ్ళు వాస్తవ ప్రపంచంలో నిజ
జీవితంలో కూడా వుంటారు.

- రాజారాం, ధర్మయ్య కల

కర్త

కర్త యెవనిదో బర్రె వానిది.

- సురవరం, గృహకర్మ బారాకొత్తాల్
నిప్పు వున్న కర్త తప్పుకుండా కాలుతుంది.

- సూర్యారావు, రెక్కతెగిన పక్షి
కల

అది సత్యమై యున్న నాశ్చర్యకరము
అది కలయ్యెయ్యెన నానందమయము.

- దువ్వూరి, భవిష్యద్దర్శనము
వేకువతో కరగిపోయే చీకటికల ఏదీ తిరిగి
రాదు. కానీ ఏదీ చెడగిపోదు.

- జైరాగి, నేను మీ కవిని కాను
చెడ్డకలలు మూడదలచిన కీడుల చాయ లని
స్వప్నవేదులు వచింతురు.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి
ఫలించని ఆశలకు ప్రాణం పోసే మనస్సు
అడించే అంతర్నాటకమే కలగా కనిపిస్తుంది.

- వీనిశెట్టి, పంజరంలో పక్షులు
చచ్చినంత కలగంటే పెందరాళే మేలుకో.

- చెల్లపిళ్ల, కథలు - గాథలు
నీకోసరం ఎతుక్కుంటూ కలంతా గాలించాను

- ఋచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు
కలలు కనలేనివారు కార్యానికి పూనుకుంటారు.

- ఋచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర-ఎన్నోకలలు
స్వప్నాలు కనడం సోమరికే సాధ్యం.

- ఋచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర - ఎన్నోరాత్రులు

భవిష్యత్తులో విశ్వాసమే. ముబ్బులకి రంగులు వేసే నా కలలే నాకు మిగిలాయి

- చలం. హంపీ కన్యలు తెలివి రానియకే కల కరిగిపోతాది.

- చలం. హంపీకన్యలు చచ్చునంతటి కలగన్న నోలి మేలుకొనియే యుండవలయు

- అనంతుడు. భోజరాజేయము కలలో జరిగింది ఇలలో జరగదు

- సామెత రెండు వందల మిలియన్ల జనాన్ని కన్న భారత మాతకి కలలుకనే ఓపిక ఉంటుందా మరి?

- బుచ్చిబాబు ఒకేనిద్ర-ఎన్నోరాత్రులు నీవధిరోపించిన యీ ఆల నిత్యం శాశ్వతము సుమా నీకల్పించిన ఈ కల నిజం నిజం వాస్తవికం.

- అబ్బూరి. కవిత ప్రతివాడి వంట్లోది రక్తం. ప్రతివాడికీ ఆశలూ, ఆశయాలుంటాయి. జీవితంలో ఏదో సాధిద్దా మనే కలలు కంటూ కళ్ళు మూస్తాడు.

- మారుతీరావు. అనంతం కల ఎప్పుడూ మనిషికి బలం.

- తిలక్, స్వేచ్ఛావిహారం చినిగిన స్వప్నపు సంచీలో చితికిన బాప్సం నిలవదు.

- తిలక్, కాయరాజా కాయ కల కలకోసమే.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి స్వప్నములనుండి సేకరించిన మధుర భావములు కూడ లోకసంస్కారమున కుపకరించును

- వరద, నాట్యగోష్ఠి కలం

రాయ సమకట్టినై వేళ్ళు దాహం! అని కలం నాలుక చాచింది పాలీ అడుక్కు కుంగిపోయింది.

- మాచిరాజు, రాట్నం కర్నూలకు ఉద్యోగాలు పోయాయిగానీ, కలాలు పోలేదు. ఆ కలాలుకు బలాలు పోలేదు.

- అప్పలయ్య, ఆకాశకుసుమాలు కత్తి యుపయోగపడనప్పు డింకంబనికి వచ్చు

నది కలమే కదా?

- పానుగంటి. చూచామడి మన కలానికి కన్నొకటి కలవు నాలుకలు రెండు.

- కాళోజీ, జాగ్రత్త కలం నర్స కవిత పాప బాధుని తెగ్గోస్తూనే ఉంది.

- నేతారాం. తెగిన అక్షరాలు కత్తుల ఒత్తిడిలో సంఘద్రోహుల తొక్కిడిలో కలం కలవరిస్తున్నది గెలుపై జీవించాలని.

- సిసారె, మధనం కలవరింత

కలవరింతలు నిజాన్ని బయట పడేస్తూ వుంటాయి.

- సరస్వతీదేవి. విచ్చిన ముబ్బులు పడుకోవటం పాతగోడలలో. కలవరింతలు మిద్దెబీండ్లలో.

- సామెత కలికాలం

హతవిధ! ఇది కలికాలం. కాలం.

- తిలక్, అభినవ ఋగ్వేదం కలిమి

లహైడుంటే చాలు, అంతా మాసిపోతుంది.

- కృష్ణరావు. పాపికొండలు వెలయాలు సుతుండు నల్లండు

నిలపతియును యాచకుండు నేవురు దరలోఁ గలిమియు లేమియు నెఱుంగరు

కులపావనమూర్తివన్న

- గువ్వలచెన్న శతకము

వింసితములైన కలిమి లేములకుఁగూడ కడలు పరికించు నెడల సౌఖ్యంబు గలదు.

- జాషువా, స్వప్న కథ అన్నీవుంటే అలివేలి మంగ. ఏమీ లేకపోతే దాసరిదుంగ.

- పూర్ణానందం, ఈడూ - జోడూ తనకుఁగాని తన కుమారునకుఁగాని తన తమ్మునకుఁగాని పెండ్లి సంబంధము వచ్చినప్పుడు ప్రతి మనుష్యుఁడు వడ్డి వ్యాపారము చేయువాఁడగును. ఈనాముదారుఁ డగును.

- చిలకమర్తి. నవ్వలగని

కలవాళ్ళంటే కర్మసాక్షిగూడా కాళ్ళు పడతాడు.

- వేదాంతకవి, తెనుగుతల్లి
తనకి ఏమీ అట్టరేని వాడికి, అన్నీ వుంటాయి.
అట్లానే అన్నీ కావాలని దేవుణ్ణాడే వాడికి, అన్నీ
వుండికూడా లేనట్టే.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
అష్టయ్యిశ్వర్యాలలో పుట్టినవాళ్ళకు కోరకుండానే
అన్నీ సమకూరుతుంటాయి. అందుచేత అక్కడే
అసంతృప్తి మొదలయిపోతుంది. ఇలాంటి పరి
స్థితులలోనే కలవారి బిడ్డలు దుర్వ్యసనాలకు
బానిసబోతుంటారు.

- శ్యామలారాణి, వవ్విత్

కలిమిలేములు

అవతలివాడి లేమి ఎప్పుడూ మన కలిమికాదు.

- బీనాదేవి, స్వచ్ఛాయజ్ఞం

కలివిడి

నలుగురితో పాటు నారాయణ, కులంతోపాటు
గోవిందా.

- సామెత

కలిని రావటం

లక్ష్మి యేలినట్టి లంకాదిపతి పురి
పిల్ల కోతి పోజు కొల్లబెట్టే
కలసివచ్చునే మను లోడు రల్పులు

- వేమన

కల్లి

మేలిమి బంగారమైనా రవ్వంతైనా రాగి కలిస్తేనే
ఒక అందం.

- జంగయ్య, జాతర

'కల్లి-కంట్రి' మనకేం కొత్తకాదు. కల్లి లేకపోతే
కలవరపడాలి, అనుమానపడాలి కాని.

- బుచ్చిరెడ్డి, ఎప్పుడొస్తుంది దీపావళి
'కల్లి-కొరత' ఈ రెండూ అక్క చెల్లెండ్లలా
జోడు గుర్రాలు లాంటివి- అన్యోన్యంగా వుండగ
లవు, జోరుగా సాగిపోగలవు!

- బుచ్చిరెడ్డి, ఎప్పుడొస్తుంది దీపావళి
ఈ రోజుల్లో మిగిలిన అన్నీ కల్లి అయిపోయిన
ట్లుగానే పోలీసులు కూడా కల్లి అయిపోయారు.

- ఆనందారామం, మరోముందడుగు
■ యింగిలీషే మన కొంపటిసింది, కళ్ళ తెర
వని పిల్లలు మొదలు పెద్దవాళ్ళ వరకూ
అందరూ ■ కల్లి కబుర్లాడడమే.

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు-శ్రీయుతులు

కల్పన

ఈ డాక్టర్లొకళ్ళూ, జోతిష్కర్లొకళ్ళూ, వీళ్ళ దగ్గ
రుంటే లేని రోగాలు వచ్చేటట్లు చేస్తారు.

- మహేందర, కత్తుల వంతెన

కల్పవృక్షం

డిపార్టుమెంటు పబ్లిక్ వర్క్సు బాబూ! అంటే
కల్పవృక్షం.

- రావిశాస్త్రి, కుళ్ళపిల్లి

కల్పితం

తాళ్ళపాకవారి కవిత్వం కొంత, తన పైత్యం
కొంత.

- సామెత

కల్ల

కామికి నిలువెల్ల కల్ల.

- చలం, శిలాదిత్య

డిల్లీకుండ్, జగదీకుండ్

యుల్లమ్మనంబొడము కోర్కు, లొడంగూర్చెడి నీ
చిల్లర రాజు లొసంగుట

కల్ల యొసంగినను గూరకా యుప్పునకా

- తి.వేం., పండితరాజము

కల్లు

కల్లో గంజో మాతోపాటు...

- శ్రీరమణ, న్యూమడి

కల్లుపయిన నురుగు కాఫీలో వేడిని

నూదుకొనుముఁ ద్రాగుచుండవలయు

కాని కాఫీకున్న గొరవ మల కల్లు

కాచనందువలనఁ గలుగలేదు.

- ఉమర్ అలీషా, కాఫీ

కవచం

కవచం అని తొడిగితే అది నిర్బంధమయింది.

- కొడవటిగంటి, ఒంటిస్తంభం మేడ

కవలలు

క్రోధం మోసం కవల పిల్లలు కదామరి.

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త!
అర్థప్రాణములు కవలపిల్లలు. అడుగడుగునఁ
బ్రాణమున కెన్ని గండము లున్నవో యర్థమున
కన్ని గండములె యున్నవి.

- చిలకమర్తి, గణపతి

కవి

గాడిద నీవునుం గవివి కాదుకదా యనుమాన
మయ్యెడునో?

- శ్రీనాథుడు, చాటువు

చాలామంది కవులమనేవారు. యెంగిలి శ్లోకాల వల్లనే ప్రతిష్ఠ సంపాదిస్తారు.

- గురజాడ, బిల్వణీయము కవుల్లో కొందరు చాలా డేంజరస్ ఫెలోస్.

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త! కవుల కతలకు రాజుల కతలు లొచ్చు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు వ్యాకరణ మొక్క త్రోవ మ హాకవు లొక త్రోవ కోశ మఖిల మొక్క త్రోవై కనుపట్టెడి

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు లోకంలో పుట్టిపెరిగిన కవి లోకాన్ని విడిచి కవిత్వం చెప్పలేడు, ఎక్కడైనా కొన్ని లోకాను భూతులు దొర్లుతూ వుంటాయి.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు సాధారణముగా మనుష్యుల యిష్టానిష్టములకు కారణము లగుడవు. అందులోఁ గవుల యిష్టానిష్టములకుఁ గారణములఁగూర్చి యెవఁడు చెప్పఁగలఁడు.

- పానుగంటి, సాక్షి స్వకవితాభిమానము కూర్చిన వెళ్లి యన్ని వెళ్లి లలోను వెళ్లి యగునది. శుద్ధకృపణుడు సంతానాదినష్టము వలనఁ గార్యణ్యము వదల వచ్చును. పరమపాపాత్మునకైనఁ బ్రాణోత్క్రమణ సమయమునఁ దనువుపై నభిమానము -ధనముపై వాంఛ - తరుణిపై మక్కువ- పాప కార్యమునందాసక్తి - వదిలిపోవచ్చును. చచ్చిన తరువాతనైనఁ గవికి బరకవితా నిండా సహితముగ స్వకవితాభిమానము పోదు.

- పానుగంటి, సాక్షి కవి ముదిరి కాని వంటవాడు కానేరడు.

- పానుగంటి, సాక్షి భీముఁడు వంటవాడై స్వరాజ్యమును సంపాదించుకొనెను. అటులే కవులెల్లరు పాపకులగునెడల స్వరాజ్యము మన కవలీల రాగలదు.

- పానుగంటి, సాక్షి కవులకు విమర్శకుని యందెంత యసహ్యమో వెప్పవలయునా?

- పానుగంటి, సాక్షి జగభృష్టి కర్తయగు బ్రహ్మమాట యెవరి యొద్దనైన సాగును గాని, గ్రంథ సృష్టికర్తయగు

కవిబ్రహ్మయొద్ద సాగునా? తన యిష్టమే యిష్టము. తన మాటయే మాట! తన వ్రాతయే వ్రాత! నిరాపాట వచాపాటవ సంపన్నుడు, నిరంకుశ క్రియాచరణదీక్షాదక్షుడు. పుట్టనివారిని పుట్టించును. గిట్టని వారిని గిట్టించును. గిట్టిన వారిని బ్రతికించును. సృష్టి చక్రము నిట్లు సవ్యాససవ్యములతో జోక్యము లేకుండ నిష్టానుసారముగఁ ద్రిప్పుచుండును.

- పానుగంటి, సాక్షి పురుషులు-స్త్రీలు నొక పాకలోఁ జేరి రాత్రివేళఁ జూచువారి యెదుట గ్రంథమెప్పుడు వినిపించి తయితక్కులాడుదురో యది నాటకముకంటె నెన్నడు భిన్నము కాదు. నాటకములో గాయకులుండురు, నటకులుండురు. నాటకమెవ్వడో యొక కవి చేయవలసినది కదా! కవులు, నటకులు, గాయకులు పంక్తి బాహ్యులు. వారి ముఖము చూచుసరికి సచేలస్నానమాచరింపవలయును. కవి ఎప్పుడు భ్రష్టుడైనాఁడో యతని గ్రంథమప్పుడే బహిష్కారయోగ్యమన్న మాట. ఇప్పుడింకను దె(లివి)లుంగు మీరుటచే నంత పట్టుదల లేదుగాని మా నాయనగారి చిన్నతనములోఁ గవి యెవ్వడైన గ్రామములోనికి వచ్చుసరికి వెళ్లికొట్టును గొట్టినట్లు గొట్టువారలు.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము కవిత్వమల్లినవానికొట్ట. ముసలిదియో, పడుచుదియో, యటునిటు కానిదియో, సువాసనియో, వికంఠువో, యటునిటు కానిదియో, యొక్కతె వక్కదాపుగా నుండక తన్నదని జనుల నమ్మకము. దేవుఁడున్నాఁడను నమ్మకముకంటె జనులకిది దృఢతరమై యున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి కవులకున్న పౌరుషము యుద్ధపీరులకు లేదు. వారికున్న యసూయ జారులకు లేదు. వారి కున్న స్వస్తోత్ర పరనిండలు పడుచుసానులకు లేవు. తిట్లు తిట్టుటయందుఁ దినుట యందుఁ గూడ మహామమలు.

- పానుగంటి, సాక్షి ఎవని బొమ్మలు మాటలో యతడుఁ చిత్రకారుడగునట్లే యెవని మాటలు బొమ్మలో యతడే కవి.

- పానుగంటి, సాక్షి

జగత్తున్నకమును జదివి, దాని యర్థమును గ్రహించి, దాని భావమును గుర్తెత్తగి, దాని రచియించిన మహాశక్తి యొక్క తత్వము ననుమానింపఁ గలిగిన యతఁడే కవి!

- పానుగంటి, సాక్షి

కొమ్మయని ముద్దుల గుమ్మయని పైరంగులకు లొంగిపోయి వనితల వర్ణించు కవులు వట్టి శుంఠలు

- పానుగంటి, చూడామణి

స్వార్థంలేని నిర్భాగ్యుడు కవి ఒక్కడే.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ ఖయామ్

చికెన్ తండ్లూరి నముల్తున్న కవి, తాజా మృత్యుకవితకి బీజాలు నాటుతాడు. పోరాటాల కవి మటన్ సూప్ లో పరోటాముంచి మాటలకు కండపట్టిస్తాడు.

- సౌభాగ్య, సింహావలోకనం

కవిగా జీవించాలంటే చందస్సులమీద అధికారం సంపాదించవలసిందే.

- శ్రీశ్రీ, కవిత్యంలో నాప్రయోగాలు

మెరుగు కళ్ళజోళ్ళు గిరజాలు సరదాలు
భావకవికి లేని వేలి లేవు.

కవితయందు తప్ప గట్టివా డన్నింట

- మాలిరాజు, వేరడి అంటే

కవి తన మూడులో తానే వుంటాడు. వికటకవి పరకాయ ప్రవేశం చేస్తాడు. ఇతను సాహిత్య సర్క్యూస్ లో బహున్ లాంటివాడు. ఇతను వారి వారి పనులు చేస్తున్న సమర్థులైన వేరు వేరు వస్తాడులను ఒక్కడే ఒకడు రెండుమూడుసార్లు అంతే సమర్థతతో అనుకరిస్తూ, మూడోసారి హాస్యం నిమిత్తం పిల్లి గంతులేస్తాడు. కాని అందరి పనులు చేయగల సమర్థుడు. వికటకవి కూడా అంతే.

- మాలిరాజు, వేరడి అంటే

భాష ఆడడం వాడడం అనలైన భాషాసేవ. అది జనం అంతా చేస్తున్నారు. వాళ్లు కష్టపడి ఆర్జించింది నొల్లుకుని కవి తండ్రి అంటున్నాడు.

- భమిడిపాటి, అన్నీ తగాదాలే

గొప్పకవులందరికీ గానం కూడా రావాలి.

- భమిడిపాటి, వద్యం-రాగం

అందరికీ అప్పలైకూడా, అప్పలే లేనివారు కవులే అనుకుంటా...

- ఆశ్రయ, అశ్వమోషుడు

కవి నిర్జీవ ప్రదేశానికి పోవాలి! ఏకాంతవాసం చెయ్యాలి

- నార్ల, నవకవి

గతంలోంచి కొంత నేర్చుకోబోయి

గతానికి తాకట్టు పడుతున్నారు కవులు

- దాశరథి, మస్తీష్కంలో లేబోరేటరీ

మహా కవులు ప్రజాకవులు

సారస్వత అస్పృశ్యుల

జాతిలోన చేర్చబడిరి!

- మల్లారెడ్డి, వేరిగాడి దర్బారు

కట్టుడుపలువరుసలాంటి

పెట్టుకున్న బిరుదులతో

అట్టహాస భాసురులే

అహంభావ కవిబ్రువులు

- మల్లారెడ్డి, బలేచౌకబేరం

కీర్తి దిగ్విగంతాల క్రిక్కిరిసి పోవ

వారు పూర్తిగా మరణించినారు కాని

తాళి కూస్తన్న నాడుగీతాలు నాల్గు

స్వామి! (పెస్సు) కిచ్చైన చచ్చాడు గాడు!

- మాలిరాజు, అన్యాయం

అతను కవిగాడు అయితే అయ్యాడుగాని ప్రణయకవిగాడు టెటయే బాధయివుడు.

- మాలిరాజు, పాతిక పాదాల ఓబాధ

ఇద్దరు కవులు మాట్లాడుకుంటున్నప్పుడు కవిగా కపోతే మూడోవాడికి వత్తుమండిపోతుందంటారు.

- ఆదివిష్ణు, ఎంతెంతదూరం

కవికున్న పిచ్చివంటి పిచ్చి మరియొవ్వనికి లేదు. అబ్బు వానికున్న తెగనీలుగు- తలతిక్కు- పొగరుబోతుదనము- కొనవెట్టి- కొంకనక్కత నము మఱి యొకని కున్నదా?

- పానుగంటి, సాక్షి

పరులబాధ తన బాధగ

పంచుకున్నవాడే కవి,

పరుల సుఖంలో శిరస్సు

పైకెత్తినవాడే కవి

- సినారె, నారాయణరెడ్డి గేయాలు

కవులు వ్రాసిన పద్యాలను చదువుకొని ఆనందించవలసిందేగాని, వాటిని శిలాక్షరములుగా తీసుకొని అచరణలో పెట్టకూడదు. వారి తలలు ఆకాశంలో ఉంటాయి. పాదాలు

మాత్రం భూమిమీద ఉండవు.

- గోపీచంద్, దేవునిజీవితం

అక్షరాన్ని నిత్యం శంకించి ఉపయోగించేవాడే నిజమైన కవి.

- నగ్నముని, కొయ్యగుర్రం

కవితలు వినిపిస్తామని కవివించేవాడే కవి.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

కభాషలో చెప్పినా కవి కవే!

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

దేవునాన మున్ను దేశాని కొక కవి

యిప్పు డూరనూర నింటనింట

నేగు రార్లు రేడ్లు రెనమండ్రు లొమ్మండ్రు

పదుగురేని కవులు పద్యనాథ!

- అడిదము, చాటువు

కవి యల్లసానిపెద్దన

కవి తిక్కన సోమయాజి గణుతింపంగా

గవి నేను రామకృష్ణుడఁ

గవియను నామంబు నీరుకాకికి లేదే!

- రామకృష్ణుడు, చాటువు

కవియనగా వంట బ్రాహ్మణుని వంటివాడు.

వాని పాకమునందుఁ బలె వీని పాకమునం

దును భిన్నాభిప్రాయము లుండెడివి.

- చెళ్ళవీళ్ల, కథలు - గాథలు

ప్రణయ కవియొకండు, పాషాణ కవి యొక్క

డెడ్డుకవి యొకండు, నేకమగుచు

నొందొరులను జూచి యోదార్చుకొనుచున్న

జాగుపడునె ఖావి భరతజాతి.

- జాషువా, తొలి నిట్టూర్పు

మంత్రిత్వంలో లోపాయికారిగా ఆనుబొమ్మచే

విశ్వరూపం యొక్కవగా వుంటే వుంటుంది పైకి

కవికున్న గౌరవం, మంత్రులకు వుండదు.

మంత్రి నవుకర్త తరగతివాడు. కవి ఏ తరగతి

వాడూ కాదు.

- చెళ్ళవీళ్ల, కథలు-గాథలు

శాస్త్రం చదువుకున్న వాళ్లంటే కవిత్వం చెప్పుకొనే

వాళ్లకు యెంతో గౌరవం వుండటమున్నూ,

కవిత్వం చెప్పే వాళ్లంటే శాస్త్రజ్ఞులకు యీసడిం

పున్నూ సర్వసామాన్య విషయాలే.

- చెళ్ళవీళ్ల, కథలు - గాథలు

కవికేరిక

పాతమంత్రులు పోతుంటారు.

కొత్త సచివులు వస్తుంటారు.

పాత రోతని వదిలేస్తాను.

కొత్తవారినే పొగడెస్తాను.

- శ్రీశ్రీ, ఉగాది స్వగతాలు

కవిత

కవిత్వం ఒక నిలకడలేని పక్షి.

- సుమనశ్రీ, నేత్రం నా సంకేతం

కొత్త కవిత్వం అస్థిపంజరాలకు రంగువేస్తోంది.

- సుమనశ్రీ, నేత్రం నా సంకేతం

కాబోలు కవిత్వం ఆందుకే

నిత్యనూతన వర్ణమాల

అడవిలో మనసు నిర్మించి

నివసిస్తున్న పర్వతాల

- కుందుర్తి, ఎవర్ గ్రీన్

ఇన్నేళ్ళు రాసిన కాగితాలన్నీ

హిమాలయపర్వతా లైనాయి

వాటిమీద వాడిన సిరా

వక మధ్యధరాసముద్ర మయింది.

- శేషేంద్రశర్మ, మరోదేవుడు

కుటుసం వదలిన సర్పం

నాగీతం పులిపంజా

- పురిపంజా, పులిపంజా

కవి చస్తేగాని కవిత్వం బయటపడదు.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

జనం ప్రభుత్వంమీద వేసే నిషాంయే కవిత్వం.

- శివారెడ్డి, నిషా

సంపాదకుల ఇళ్ళముందు

కాపలా కాస్తున్న గణ్ణికుళ్ళి

బంధుప్రీతి పందిళ్ళపై

పెంచుకున్న క్రోటన్ మొక్క

- ప్రసేన్, చెదలువట్టిన జావుకల

పొగడ్తల కలవడిన వాళ్ళే కవిత్వము.

- వేంకటలక్ష్మీనరసింహారావు, అనార్థులి

కవిత్వాన్ని మాత్రం కొనకు-వినకు

అది ఉత్తమన్న

వేలుపెడితే చాలు తగుల్తుంది

ఎవడిదో కన్ను

- సోమరాజు, కవిత్వాన్నిమాత్రం కొనకు

ఎవ్వరికీ ■ర్థంకాకపోయేదే మేటి కవిత!

- వేణుగోపాల్, రచయిత సమస్య

కల్పకంటెను కఠినమై క్రాలుచుండి

కల్లు కంటెను వాసనాగరిమ నెసగి
ఎల్లవారికి నుర్లాలు వల్లవింప
సల్లలితమైన మీకైత చెల్లుచుండు.

- గునుపూడి, బిడాలశాస్త్రి

కవిత జీవితానికి కుంటిసాకు
కుందియ చిత్రించిన ఆడవి ఆకు.

- బైరాగి, అవ్వార్థకవిత

చల్లని మరాముకాదు, కాదు కవిత. నాగు
బాము! నాగుబాము! కాటేస్తుంది జాగ్రత్త! దీని
కాటుకు విరుగుడు లేదు జాగ్రత్త!

- బైరాగి, వినతి

ఎవడైనా కవిత ఇదమిత్య మని అంటే గోప్ప
దమంత నీటిలో మునిగి చావమనవలదా?

- బైరాగి, సూతాశ్రమం

కవితాసక్రం వెనుక ఎంగిలి విస్తళ్ళకారకు వెదు
కను నేను.

- బైరాగి, వీరమిథు

పట్టని ఒక భవిష్యత్తులోకి
పట్టెడు పూహల చేతులు చాచి
అక్కడి అందాలు చందాలు
ఆవిష్కరించటం

- కుందుర్తి, నాటినినాదాలు

వ్యక్తిత్వానికి పీఠం నీవు
వ్యవస్థ మార్పుకు సంకేతానివి!
కవిత పేర పొలికేకలు కాదు
జీవితాన్ని నీలో చూడు!

- హర్షవర్ధన్, వ్యక్తిత్వం

లోకుల రసనలె

యాకులుగా నుండునట్టియనివి. కవితల్

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

బ్రదుకు ధార, చదువు మాయ
కవిత కరకాయ సుమీ

- శ్రీశ్రీ, చేదుపాట

జనత గాఢనిద్రాలగ్నము

దీర్ఘస్వప్న నిమగ్నము

- ఆరుద్ర, త్వమేవాఽహమ్

అకులందున అణగిముణిగి

కవిత కోకిల పలక వలెనోయి

పేలుకులను విని దేశమం దల్లి

మానములు మొలకెత్తవలెనోయి

- గురజాడ, దేశభక్తి

మా తండ్రిగారు కవిత్యం చెప్పబోయేపు సుమా

చెడతావని శలవిచ్చేవారు.

- గురజాడ, బిల్వజీయము

...కవిత కర్ణము

స్నాన మొనర్చుచుం గడపినాడ

ననంతనిశాపరంపరల్

- జాషువా, నాకథ

కవిత్యముల్ నిలుచునే సత్యంబు వర్ణించుచో

చీ! లజ్జింపరుగాక మాధృశకవుల్

- ధూర్జటి, శ్రీకాళహస్తీశ్వర శతకము

కవిత్యంబులు నాకుఁ జెందవని యేమోయంటివా
నాదుజహ్నుకు నైసర్గికకృత్య మింతయ సుమీ

- ధూర్జటి, శ్రీకాళహస్తీశ్వర శతకము

కదిలేదీ కదిలించేదీ

మారేదీ మార్పించేదీ

పాడేదీ పాడించేదీ

పెనునిడ్డుర వదిలించేదీ

మునుముందుకు సాగించేదీ

పరిపూర్ణపు బ్రదుకిచ్చేదీ

కావాలియే నవకవనానికి

- శ్రీశ్రీ, నవకవిత

ప్రపంచ మొక పద్యవ్యూహం

కవిత్య మొక తీరని దాహం

- శ్రీశ్రీ, ఋక్కులు

సంగీతంగాని కవిత్యంగాని జీవితానికి స్వాతంత్ర్యం
త్రాన్తి కలిగించటంలో అందెవేసినవేగాని, పట్ల
వెంట దారిద్ర్యం దీపానికి నీడలాగు ఆశ్రయం
చడం అనుభూతం.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

కవిత్యమనేది తన హృదయాన్ని యితరులకు
విప్పి చెప్పేనట్లేకంతో పుడుతుంది.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

ఎదియో అపూర్వ మధుర

రక్తి స్ఫురియించుకాని అర్థమృతాని

భావగీతమ్ములవి...

- దేవులపల్లి, ఆమెకన్నులు

కవిత్యమూ ధార్మికత్వమూ వొకదాని కొకటి
చుక్కెదురు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

గానమునకుఁ బాములు చేరుటకలదు. మకరం
దమున కీగలు మూఁగుట కలదు. దీప
రోకటిబండలు చేరుట గలదు. అధ్వష్ట
శాలికి స్తుతిపాఠకులగు నాశ్రితులు చేరుట

కలదు. కాని కవిత్వమునకు గచ్చిలములు జేరుట కనలేదు, వినలేదు.

- పానుగంటి, సాక్షి గండ్రతనము కవిత్వమగునా? వడవడ వడ రుట వాచానైపుణ్య మగునా?

- పానుగంటి, సాక్షి ముద్దులొలుకు భావములు వెల్లడింపగల జావ ■ రాగ తాళములు కాని, చాకిరేవు వద్దు నకుఁ జంపకమాల యెందులకు?

- పానుగంటి, సాక్షి ప్రకృతి గొంతుక నులిమి గ్రంథమును వ్రాసి ప్రజను బాధపెట్టనేల? నాయనలారా? కవి త్వమే చెప్పినంగాని కాలము గడవదా? బ్రతు కుట కెన్ని సాధనములు లేవు? చేసికొనుట కెన్ని పనులు లేవు?

- పానుగంటి, సాక్షి త్రాడులేని బొంగర మెట్లు తిరగదో మతములేని కవిత్వ మెట్లు వర్ధిల్లదు.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము మాకవిత్వము కవులూరివారి కవిత్వము నొక్క టాకి- వారికి యతిలేదు. మాకు మతిలేదు. వారికి ప్రాసము లేదు. మాకు ధ్యాసము లేదు. వారికి గణములేదు. మాకు గుణములేదు. వారి కర్థము లేదు. మాకు నర్థము లేదు.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము ఆశుకవిత యొకటి యావుపేడ యొకటి స్వయముగాఁగ శుద్ధచయము భువిని వాని కిలను వేలు పరిశోధనముకూడ దవనిఁ జెలగ వెలయ నమర భువిని.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము కవిత్వం అనువదించటమే నిరుపయోగం. నాట కానువాదాలు ఇంకా నిరుపయోగం.

- కొడవటిగంటి, ట్యూటర్ కయిత్రమంటే యిలాగా, పెరిమనిషీకే తెలి యాలి.

- వేంకటరాయశ్రీ ప్రతాపదుద్రీయము లోతు లేనిదే కవిత్వం. ■ బెన్నత్వం వేగం పైన, సహజత్వం పైన ఆధారపడివుంటుంది. లోతుకలది వేదాంతం కావచ్చు

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ ఖయామ్ జీవితంలో పొందలేని అనుభవాలని, వ్రాత పూర్వకంగా జీవిస్తాం గమక నేను రాసేది

కవిత్వం అనొచ్చు - బుచ్చిబాబు, ఆత్మవంచన "సూక్ష్మంగా చెప్పాలంటే, జ్ఞాపకం ఉండేది ■ త్వమూ, మరిచిపోయేది చెల్తా" అన్నారు.

- శ్రీశ్రీ, జీవితంలో నా గురువులు కవిత్వానికి సంవిధానం అనవసరం అని కొట్టి పారేయ్యడం కాదు. అలాగయితే కవిత్వం రాయడమే అనవసరం. ఎలా చెప్పడం అనే దానికన్నా ఏది చెప్పడం అనేదానికే ప్రాధాన్యం ఉండాలి. అప్పుడు కావ్యంలో నాజాకులూ, నగి వీలు కాక వస్తువు ప్రాముఖ్యానికి వస్తుంది.

- శ్రీశ్రీ, కవిత్వంలో నా ప్రయోగాలు మనిషి ఆలోచించే జంతువుకాబట్టి అతని కవిత కూడా ఆలోచనలను రేకెత్తించాలంటాన్నేను.

- శ్రీశ్రీ, కవిత్వంలో నా ప్రయోగాలు "కవిత్వం ఒక ప్రాస్ఫలిపి" అన్నాడు ఒక విమర్శకుడు. అర్వాక్షరముల అనర్వాధరచన ■ అంతకుముందే అన్నాడు మన తెలుగు కవి.

- శ్రీశ్రీ, ఏమిటో ఎందుకో రెండు అవసరం ఆలోచింపజేస్తుంది. ఆలోచనలో భావం వుడుతుంది. భావానికి అందమైన భాష పేరే కవిత్వం.

- పులికంటి, అరికటూడు కాలమే కవిత్వాన్ని నిర్ణయిస్తుంది.

- బొమ్మిడిపాటి, వేషం తగాదా ఉన్నయది ఉన్నయట్టులఁ గన్నయదియుఁ గన్నయట్టుల విన్నది విన్నయటుల నన్నయది యన్నయట్టుల వన్నెలెట్టి కవితఁ జెప్పిన సంతోషమవు జాగూ||

- శ్రీరాములు, తెలుగునాడు ఎక్కాల పుస్తకమయినా ఛందస్సులో పెట్టేసరికి కవిత్వమేమో ననిపిస్తుంది.

- పా.వ., వసంతం వస్తేనా... తనకోసం మేడిస్తే దూఖం, లోకం కోసం ఏడిస్తే కవిత్వం.

- భృష్టరావు, పావికొండలు కవిత్వం వైన్ కన్నా నిషా.

- సూర్యారావు, వంజరం కవిత్వం అనుభవించడానికేగాని అర్థంచెప్పడా ■ కాదు.

- జయరాం, మయగూళ్లు కవిత్వం ఒక అర్చిమీ, ■ రహస్యం కవికే తెలుసు,

కాళిదాసుకు తెలుసు, పెద్దన్నకి తెలుసు,
కృష్ణశాస్త్రికి తెలుసు, శ్రీశ్రీకి తెలుసు.

- తిలక్, నవత-కవిత

మతం పేరిట యే వికృతమైనా చెలామణి ఐనట్టే
కవితనం పేరిట ఏ అసందర్భమైనా మెప్పు
పొందుతుంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

అవధాన కవితనంలోని
ఆధిక్య మౌమిరా?
సర్వసులో జంతువుపై
సానుభూతియే గురూ!

- మల్లారెడ్డి, యక్షప్రశ్నలు

అశుకవిత్వములోని
గ్యాసును వర్ణించరా!
కవితాజీవము పాలి
గ్యాసు చేబ రందు గురూ!

- మల్లారెడ్డి, యక్షప్రశ్నలు

కవిపూజ

తమతో Competition ■ రాదుకదా అనీ, కీర్తిని
పంచమని అడగదు కదా అనీ, తమ ప్రాముఖ్య
తని నొప్పించదు కదా అనే ధైర్యంతో చచ్చిన
Artist ని పూజించటం అందరికీ అంగీకారం.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

కష్టకాలం

కష్టకాలంలో ప్రాణస్నేహితుడికోసం ప్రాణా
లేడిపిస్తే.

- వేదాంతకవి, తెనుగుతల్లి

కష్టం

కష్టాలు పడటమే కష్టం. వాటిని పడేపడే
మననం చేసుకోవటం మరీకష్టం.

- కొడవటిగంటి, రెళ్ళుమూళ్ళూ

ఎంతకష్టమైనా ప్రత్యక్షంగా భరించటంకన్నా
పరోక్షంగా సహించటం చాలా కష్టం.

- కొడవటిగంటి, తిండిదొంగ

ఏదైనా సహించాచ్చేమోగాని తృణీకారం, నిర్లక్ష్యం
యిముడ్చుకోవడం చెడ్డకష్టం.

- అక్షీనరసెంహాస్త్రి, మాలతికథ

అనందం పంచుకోవటానికి ఎవరైనా పరవా
లేదు. కాని కష్టాలు పంచుకోవటానికి సమర్థులు
తప్పక కావాలి.

- కొడవటిగంటి, గడ్డురోజులు

అన్నీ వుంటే అందరూ మంచివాళ్ళే, కష్టాలొచ్చి
నప్పుడే పెద్దపులుల్లాగా పీక్కుతంటారు.

- అనిశెట్టి, గాలిమేడలు

ఎన్నికష్టాలొచ్చినా రైతు కుంగిపోడు. ఎందువల్ల
నంటే - ఆతని బతుకంతా పుట్టుకనుంచి కష్టాలే
గనుక.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే ■

యేస్థితులెట్లా మారినా రాశికి కలిమిలేములు
కావడికుండలే! సుఖదుఃఖాలు యెప్పుడూ పుల
గుపెట్టే. కాని కలగలపులు లేకుండా సుఖం
ఉండనేరదు. అవిగాక కష్టాలులేని సుఖాలకు
దుచి తక్కువ.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

యంతట్లో వెన్నెల చీకటైంది!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

విపత్తులే హృదయాన్ని బంధించేవి.

- చలం, సావిత్రి

మంచివాళ్ళని గురించి వ్రాయొచ్చు, చెడ్డవాళ్ళని
గురించి వ్రాయొచ్చు కాని సాధారణమైన
వాళ్ళని గురించి వ్రాయడం ఎంతో కష్టం.

- బుచ్చిబాబు, నన్నుగురించి కథవ్రాయవూ!

పడుచువానికి బార్యా వియోగము కష్టముకాదు.
ముసలివానికేక పుత్ర మరణము కష్టముకాదు.
చనిపోవువాని కుక్రొంతక్షేప్త బాధ కష్టము
కాదు. గ్రామ్యసుఖ వంక నిర్మగ్నతయే కష్టము
లన్నిటిలోఁ గష్టము.

- పానుగంటి, వీరమతి

ధనవంతులకి చదువు అబ్బడం కూడా కష్టం.

- ముద్దుళ్ళప్ప, ఆడవాళ్ళ తెలివి

రోగం సంగతి యెక్కువగా తెలిసిన వాళ్ళకి
వైద్యం చెయ్యటం చాలా కష్టం.

- ముద్దుళ్ళప్ప, ఆడవాళ్ళ తెలివి

Civilised independent views గల భార్యను
భరించటం కష్టము, కష్టతరము, కష్టతమము.

- హనుమంతరావు, లేడిదాళ్ళరు

చిన్నప్పుడు యెంత కష్టమైనా కాసేపు యేడిస్తే
అది పోతుంది.

- రారా, అలసిన గుండెలు

సుఖంగా బ్రతకటంలాగానే సుఖంగా చావడం
కూడా కష్టమే!

- సోమసుందర్, అంగారతల్పం

ఇదివరలో ఆడవాళ్ళను అర్థంచేసుకోవడం
కష్టమనేవారు. బహుశా ఇప్పుడు మగాళ్ళని

అర్థంచేసుకోటం కష్టం అవుతోంది.

- మహీధర, కత్తులవంటెన ఎంత స్నేహమైనను బరాయి యింటిలో నెక్కువ రోజులుండుట కష్టము.

- విశ్వనాథ, తెలివిరాజు ఎవడి కష్టం వాడి కెక్కువ.

- అత్రేయ, భయం ఆకు నలిపినప్పుడే సువాసన బయలుదేరు తుంది. కష్టంవల్లనే పురుషునికి సద్గుణాలలవడ తవి, కీర్తి ప్రకాశిస్తుంది. కష్టములే భగవంతుడు మెచ్చినవారి కీర్తి వరాలు. కాని వానిని త్రోసి పుచ్చక వుపయోగపర్చుకొనటమే మన కర్తవ్యం.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి సుఖమునే యెల్లప్పుడు కోరుకొను నరుడు కష్ట మును గోరుకొనునా? అది ప్రకృతి సిద్ధము గాడే.

- పానుగంటి, సాక్షి జగత్తింత కష్టసంకులమై యుండు నేల యను ప్రశ్నమునకు దగిన ప్రత్యుత్తరము చెప్పలేక, జగత్తు లేదు కష్టము లేదని శంకరాచార్యులు సమస్తము దుడిచినైచినారు. ముక్కులేదని భావించినను బడిసెము తప్పునా?

- పానుగంటి, సాక్షి త్రాచు తలమీదనున్నది, దానింబావు నోషధులు మంచుగొండపై నున్న వకట.

- తి.వేం., ముద్రారాక్షసము నరున కాపడ వచ్చిన తరుణమంద వందలకొలంది లోపముల్ వచ్చుచుండు.

- తి.వేం., మృచ్ఛకటికము చెప్పటం తేలిక, చేయటం కష్టం.

- సామెత కష్టపడుట వలన గౌరవ మ్ముడిపోదు మానవత్వమునకు మచ్చ రాదు.

- ఏటుకూరి, క్షేత్రలక్ష్మి మనిషిని అర్థం చేసుకోవటం మాటలా?

- కొడవటిగంటి, చదువు కొంగను మాటలాడించుట దుష్కరముగాని చిలుకను బలికించుట దుష్కరముగాదు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము కష్టసాధ్యం

మగవాడు మనకంటికి కనిపించినట్లు వుండదు. అతని లోపల నిజమైన మనిషి దాగివుంటాడు.

అతనిని గుర్తు పట్టటం కష్టసాధ్యం.

- సూర్యారావు, స్త్రీలకు ప్రత్యేకం కష్టసుఖాలు

కొన్ని కొన్ని పనులు మొదట కష్టంగా ఉండి అలవాటుమీద సుకరమౌతై.

- కొడవటిగంటి, నిలవనీడ సుఖంబుల్ కష్టముల్

వెన్నెల చీకటుల్ బలెనె వీడక ఒళ్ళుటి వెన్న నొక్కుతై

క్రస్తున వచ్చుచుండును నిరాశ వహింతురె ఇంత మాత్రకునీ?

- రాయప్రోలు, లలిత జన్మమెత్తిన ప్రతిజీవి జగతిలోన

గష్టసుఖముల కెప్పు డొడగట్టవలయు

- ఏటుకూరి, వ్రేమాలోకము సుఖమనేది భ్రాంతి. కష్టమే సహజమైనది.

సుఖంలో కల్తీ ఉంటుంది. కష్టంలో కల్మాషం ఉండదు.

- వేణుగోపాలరావు, జోగబాల కసి

అత్యహత్య చేసుకోలేని వాళ్లలో చాలామంది బ్రతుకుమీద కసిని భార్యాబిడ్డలమీద తీర్చుకుంటారు. కొంతమంది వేదాంతం పూసుకుంటారు.

- రారా, అలసిన గుండెలు

కళ

కమ్యూనిజం ప్రవేశించగానే కళ చస్తుంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

కళ, కళాతపస్వి జీవితాన్ని బలిగొంటుంది.

- పాప, పలకరి

ఒక క్షణంలో ఒక సార్థక నటుడు కనపరిచింది మరొకక్షణంలో కనపరవలేదు. కనపరవగలి

గాడా అతణ్ణి మంచి యంత్రం అనవచ్చు అతడి అభినయాన్ని మంచి కసరత్తు అనవచ్చు గాని, కళ అనకూడదు.

- భమిడిపాటి, వస్సుమోర్

జీవితాన్ని కాసేపు మరిపింపజేయటానికే కళలు.

- కొడవటిగంటి, గద్దరోజులు

విరాళం పోగుచెయ్యటం ఒక కళ అనుకోండి.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె

మానవుని స్పృహనాత్మక ప్రతిభ సుందర

రూపంలో వ్యక్తమయ్యేది కళల్లోనే.

- సంజీవదేవ్, గ్రామవికాసం

నువ్వు నమ్మితిన్న కళ ఎన్నటికీ నీ నేవచెయ్యదు

- చలం, మ్యూజింగ్స్

మానవుల్లోని దివ్యత్వమే కళాస్వరూపమై వెలు
వడుతుంటుంది.

- బాపిరాజు, బోగోర్లోయ

కళ అనేది- కంటికి కట్టాలి- తక్షణం- వంటికి
పట్టాలి. అంగలార్చితే వచ్చేది కాదు(రా)
అనందం- అంకెకుదార్చి అనుభవంలో అందు
బాటు చేసుకోవాలి!

- రామకృష్ణశాస్త్రి, వెలదిన్నెల

అసలు ఒక వ్యక్తి మాట్లాడకుండా అతని కదలి
కల్పిబట్టి - అతని మెంటల్ పొజిషన్ తెల్పుకో
వడం నిజమైన కళ.

- జయ, క్రాంతి

ఆడవాళ్ళని ప్రేమించటం చాలా సులభం. కాని
పలకరించటం గొప్ప ఆర్ట్. మొదటిది అందరూ
చెయ్యగలరు, చేస్తారు. రెండోది కొందరే చెయ్య
గలరు

- బీనాదేవి, జదికదకాడు

అన్నిటినూ గొప్ప దాహం కళాదాహం. ఏ ఉద్దే
శమూ లేని గొప్పకళ ఇచ్చే విశాలత్వం, జ్ఞానం
ఏ సందేశమూ, ఏ ప్రచారమూ చెయ్యలేవు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

జీవనశక్తి అదే. సృష్టిశక్తి యొక్కవగా ఉన్న
వాడు గాని యితరుడు గొప్పకళాసక్తిగలవాడు
కాలేదు. అందువల్లనేమో స్త్రీ శక్తి ఎప్పుడూ
ప్రోత్సహించే శక్తిగానే ఉంటుంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

కళాకారుడు

కళ గొప్పది. అందుకే కళాకారుడికి ఎప్పుడూ
సంతోషంలేదు. వెళ్ళేకొద్దీ సాధించవలసింది కన
బడ్తునే వుంటుంది. ■ తపనతోనే విషాదమూ,
అనందమూనూ.

- వీరేంద్రనాథ్, వెన్నెల్లో ఆడపిల్ల

కళేబరం

ఈ కళేబరమరుస్థలిలో

కందరాలే యిసుకమిట్టలు.

- బైరాగి, రాస్కొల్నికావ్

కళు

గుండెల సముద్రాల్లోని బాధల బడబాగుల్ని
తోడి, బొట్టుబొట్టుగా కార్చే అనుభూతుల

ఎలాలు కళు

- నిజం, కళు

■ కళవెనుక దీపం వెలగదు

అక్కడ సంగీతం వినపడదు.

- అజంతా, రోజూ చూస్తూనేఉన్నాను

కళ్లు లేకపోతే కలియుగమే లేదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అత్తబలి

ఈ మగాళ్ల కళు ఆకాశంలో ఉంటాయి.

- మహాధర, దేశంకోసం

కళు చెవులూ

గోడగోడకూ చెవులుంటాయి

మూలమూలకూ కళ్ళుంటాయి.

- పురిపండా, పులిపంజా

కాకతాలియం

పిల్ల వళ్లో పడ్డది. తల్లి పరలోకంలో పడ్డది.

- శివరామశాస్త్రి, తల్లిలేని పిల్ల

కాకవి

విజ్ఞులగు కాకపులు

అయిరి కాకా కపులు

మూసుకో నీ చెవులు

ఓ కూసలమ్మా.

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి వజ్యాలు

కాక

కోకిల పాడు పాటలకు కోమలతన

మరియించినట్టి దో కాకము!

నీదు 'కాసికలు' గానముకాదోకొ!

- గునుపూడి, బిడాలశాస్త్రి

మడిగట్టుకొని ఎన్నాళ్లు కాకిలా బ్రతికితే ఏమిటి

ప్రయోజనం!

- బుచ్చిరెడ్డి, తప్పు

కాగితం

లేవులే యింక కాగితాలేవు, లేవు

బిల్లుకైన, అంటించు లేబిల్లుకైన

నోటుకైనను, ప్రాంతీ నోటుకైన

రాద్దులాంటి మా నోటీసుబోర్డుకైన.

- మాచిరాజు, రాజకీయ బాధితుడు

అయ్యయ్య లేదు చిన్నముక్కైన మంత్రి

శలవు వ్రాయ ప్రదాని రిజైను చేయ.

- మాచిరాజు, రాజకీయ బాధితుడు

ప్రణయ కావ్యమ్ము వ్రాయ పత్రాలులేవు

ప్రణయ లేజైన వ్రాయ పత్రమ్ములేదు.

- మాచిరాజు, రాజకీయ బాధితుడు

కాగితపు గొప్ప మరెవరియొద్దనైనా జెప్పుము గాని నాయొద్దమాత్రము చెప్పకేమి? ఈ దిక్కుమాలిన కాగితాలతో గ్రంథాలు చేయుటచేతనే సదాచారమునకు జదువునకు దూరమని యక్షర శ్రీకారమునే పరిత్యజించినాను.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము

కాంగ్రెసు

ఖండ ఖండాంతరాలలో ప్రఖ్యాతికెక్కి దేశద్రోహుల్ని ఒక్క కాంగ్రెసు తప్ప మరే సంస్థ తయారుచేసిందండీ!

- రామకృష్ణశాస్త్రి, కైంకర్ష్యం

నాచికొక్కన, అనగా సానివాళ్ళనందర్నీ దేశంలోంచి వెళ్ళగొట్టడం ఒహటి. నేషనల్ కాంగ్రెస్-అనగా దివాన్గిరి చలాయించటం ఒహటి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నాకు మీలాగే ప్రీతి కాంగ్రెస్సు అన్న కట్టుబాదులోగల ముణక్కాడయన్న

- మాచిరాజు, అహో

కాటు

మనిషి కాటుకు మందులేదు.

- సామెత

కానివి

కులంపున్న ఏగొడ్డా ఏదీకానివేళ చేపదు.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, శుద్ధఅబద్ధం

ఆడపిల్లలకు పుట్టింటివాళ్లు పెట్టిన బంగారం అమ్ముకుతినటు పరువైన పనికాదు.

- సూర్యారావు, ఒకగంట సంసారం

శ్రుతి సంగీతం కాదు. చందస్సు కవిత్వంకాదు. రంగులు చిత్రలేఖనం కాదు.

- శృష్టరావు, పాపికొండలు

కంతి తలగడ గాదు; కల నిజం గాదు.

- సామెత

మెరుపు దీపం కాదు, మబ్బు గొడుగు కాదు.

- సామెత

కానికాలమొస్తే పక్షలే పైపంచెను ఎత్తుకుపోతాయట.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

పెట్టబోయే బచ్చలిపాదును కొనబోయే గేదె తినిపోయింది.

- సామెత

నా చచ్చిన చారమేక పోయిన బోసిముంతెడు పాలిచ్చేది.

- సామెత

కటకటాల వెనక వున్నవారంతా దోషులు కారు. కటకటాల బయట వున్నవారంతా నిర్దోషులూ కారు.

- ఆనందారామం, మరో ముందడుగు

అన్నలు మనవారు, వదినలు మనవారు కాదు గదా.

- పుల్లబొట్ట, క్రాఫ్తవెక్కు

అయినోణ్ణి అడిగేదానికంటే, కానోణ్ణి కాళ్లు పట్టుకునేది మేలు.

- సామెత

బోడి తలకు బొడ్డు మల్లెలు ముడిచినట్లు.

- సామెత

సరిగపద అని కాగితంమీదరాస్తే మోహన

రాగం రాదు.

- భరాగో, నాకే ఉద్యోగంవద్దు

కననిది బిడ్డకాదు, కట్టనిది గుడ్డకాదు.

- సామెత

రాళ్ళసేనూ సేనుగాదూ

రాణివాసం పొందుగాదూ

దున్నపోతుల దుక్కిగాదూ

దూడపిల్లల పొందుగాదూ.

- జానపదగాయం

కానుక

పెద్దవాళ్ళచేత పెద్ద పెద్ద కార్యాలు చేయించుకునే నిమిత్తం ఇచ్చే ప్రతిఫలాన్ని కానుక లంటాం. చిన్నవాళ్ళకిచ్చే ప్రతిఫలాన్ని కూలి లంటాం.

- సూరి, చంపిజోబాన్

కాపలా

సూర్యచంద్రులు ప్రకృతికి కాపలా కాస్తున్నట్లే ప్రాణమూ, మృత్యువూ మనిషికి కాపు కాస్తుంటాయి కాబోలు...

- రామచంద్రమూర్తి, కళ్లు

రాజుగారు చావుబతుకుల మీదున్నప్పుడు అల్లుళ్లు ఖజానాకు కాపలా కాస్తారు. ముఖ్యమంత్రి ఆసుపత్రిలో ఉంటే మంత్రులంతా ఎమ్మెల్యేలకు కాపలా కాస్తారు.

- పతంజలి, అప్పన్ననర్సార

కాపీ

రావమ్మ రాసిపెడితే కావమ్మ కాపీ కొట్టేందట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

కాపు

నోరుంటే తలగాస్తుంది.

- చిలకమర్తి, కనకశునక ప్రహసనము

కాపురం

కాపురాని కెళ్లటంతో అడవిల్లకు నిండుతనం, గౌరవం వచ్చేస్తాయి.

- పురాణం, నా హాల్లోని పెట్టెలో...

దొంగతోనయినా కాపురం చెయ్యొచ్చుగానీ అనుక్షణం అనుమానించే భర్తతో ఏ అడదీ కాపురం చెయ్యలేదు.

- భారతీదేవి, సుడిగుండాలు

కాఫీ

కాఫీ సమారాధనలో వున్న మజాకా కాఫీ సమారాధనలో గూడా లేదు.

- వేదాంతకవి, అకలిమంట

కుడితికీ, కాఫీకి భేదం యేమిటంట?

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, కల్లుపట్టిన వెధవాడబడుచు కాంతలేకున్న మానె నే కాలమందు కాఫియుండిన జాలు దుఃఖంబు లేదు.

- ఉమర్ అలీషా, కాఫీ

కల్లు పయిని నురుగు కాఫీలో వేడిని నూడుకొనుచు ద్రావుచుండవలయుం గాని, కాఫీకున్న గౌరవ మ్మల కల్లు కావనందువలన గలుగలేదు.

- ఉమర్ అలీషా, కాఫీ

కామధేనువు

కామధేనువు నట్టంటు గట్టిపెట్టి

"కోర్కెలొన గూర్చు"మని యొరుం గౌరనేల?

- టి.వేం., పాండవాశ్వమేధము

కామన్ సెన్స్

కామన్ సెన్స్ లేకపోయింతర్వాత ఏ ధర్మశాస్త్రం నిలుస్తుందండీ?

- వేంకటరాయశాస్త్రి, వ్యాపాహము

కామం

కామకు ల్పాతన ప్రియులు గారె?

- పింగళి, కళాపూర్ణోదయము

అపకృంభా భుజిస్తే కామక్రోధా లుండవని..

- రామదాసు, ఆకాశరామన్న

ఉప్పు, కారం తింటున్న ప్రతివ్యక్తిలోనూ 'కామం' వుంటుంది. ■ కామం మనిషిని పశువుగా మార్చేస్తుంది.

- ముద్దంశిట్టి, తప్పించుకోలేవు

పూవునకు వాసన ఎటువంటిదో ప్రేమకు కామ

మటువంటిది.

- విశ్వనాథ, బద్దన్న సేనాని

పరమయోగిత్వైన బలిమిన నింద్రియ

గ్రామమధికపీడం గలుగజేయు.

- పోతన, భాగవతము

కామోపభోగసుఖములు

వేమాలును ఋరువుం డనుభవింపుచునున్నం

గామంబు శాంతిం బొందదు

దూమధ్వజుం డాజ్యవృష్టిం ద్రుంగుదుపడునే?

- పోతన, భాగవతము

కాముకులకు లోలుపులకుం గలవె నిజమ్ములో?

- పోతన, భాగవతము

ద్వేషం కామసంతృప్తికి అడ్డంరాదు. ఎన్నో లక్షం

దాంపత్యాలు ఈసర్వాన్ని రుజువు చేస్తున్నై.

- కొడవటిగంటి, గడ్డురోజులు

కాముశక్తి యుడిపింపంగ శక్యమె యెట్టివారికిన్?

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

మరుంగుచోటేగదా కాముం డరుగుచోటు?

- టి.వేం., మృచ్చకటికము

కాషాయపు గంఠలలో

కామం ప్రసవిస్తోంది

ద్వాదశి పారణ వాసన

ఏకాదశిని సహిస్తోంది.

- దుర్గయ్య, జీవన చిత్రణ

కామం లేకపోతే ప్రేమేలేదు. ప్రేమకు ఆటపట్టు

వయస్సు, వయస్సులో కోరికలుంటాయి. ఆ

కోరికలు నెరవేరటానికి ప్రేమ, ప్రేమకు మూల

సూత్రం కామం.

- లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి, ఇందుమతి

సంధ్యాసమయంలో ఉవస్సుకూ, తమస్సుకూ

మధ్య సరళరేఖ గీయడం ఎంతకష్టమో

ప్రేమనూ కామాన్నీ ప్రాథమికదశలో విభజించి

చూపడం కూడా అంతేకష్టం.

- రామమూర్తి, అగ్నిగర్భ

కాంపొండు

కట్టలేని చెరువు, చెట్టులేని చేరు యెంతో

కాంపొండు లేని కట్టడం కూడా అంతే.

- సభా, పిచ్చిదంపతులు

కారణం

వారాలు చేసుకొన్న వాజెమ్మకుగాని చదువబ్బదు.

పరువొల్లని పేనానీకాని బాగ్యం పట్టదు.

- కాళ్ళకూరి. వరవిక్రయము ప్రస్తుతము చాలమంది బాలురను పాఠశాలల కంపుట విరివిగా కట్టములు లాగుటకుఁగాని విద్యకొరకుఁ గాదు.

- కాళ్ళకూరి. వరవిక్రయము రెడ్డిచ్చాడు మొదలా డన్నాడట.

- సామెత కొన్నిటికి కారణం- నివారణ రెండూ ఒకేచోట ఉంటాయి. కాకపోతే మనం కనుక్కోవటం కష్టం.

- బుచ్చిరెడ్డి. తప్పు అన్నిటికీ దేవుడు కారణమైతే, దేవుడికి ఏదీ కారణం?

- చలం. మ్యూజింగ్స్ లోకము చెడిపోవుటకు మానవప్రవృత్తి హేతువుగాని సిద్ధాంతములు హేతువులు కావు.

- విశ్వనాథ. నందో రాజాభవిష్యతి మనం భూమ్మీద నుంచుని ఉన్నాం అదే లశేషప్రజానీకానికి సొంతం అదే గతం ప్రస్తుతమీద పట్టిన పంతం విప్లవాల మూలకారణ ఉదంతం.

- కుందుర్తి. తెలంగాణ బార్య అనుకూలవతి అయితే సుఖి అగును. లేకుంటే వేదాంతి అగును

- సామెత మావాడు దెబ్బలకోరుస్తాడు అంటే విడిపించే దిక్కులేక.

- సామెత శోకానికి హేతువు పైకం పైకానికి ఆనట మైకం

- రమణారెడ్డి. దమ్మపోవ ఆస్తి, అధికారం ఈ రెండూ హత్యలకు కారణాలు.

- రంగాచార్య. జనపదం ప్రత్యక్షంగా జరిగే ఏ మార్పునైనా సహించి మనసు సరిపెట్టుకోవచ్చు కాని పరోక్షంగా జరిగే మార్పులు గురించి మనసు సమాధానపరచుకోవటం చాలా కష్టం. అందుచేతనే మరో దేశంలో జరిగే విప్లవాలూ, మరో వర్గంవాళ్ళు చేసే విప్లవాలూ మనని ఆందోళనపెడతై.

- కొడవటిగంటి. అట్టడుగు బార్యభర్తలు ఆనే పొజెసివ్ రిలేషన్ షిప్ అనేదే లేకపోతే వ్యభిచారమే ఉండదు. తప్ప

చరించడం ఉండదు.

- కవనశర్మ. తూర్పు-వడమర కాయబొక

ఈ లోకంలో అన్నింటికంటే కారుచౌకగా ఉన్నది రచనలూ, రచయిత.

- సరస్వతీదేవి. మనసులోని కార్థానా

అవి ఆపేసులు కావు, సన్మార్గులను దుర్మార్గులుగా మార్చే కార్థానాలు.

- సూర్యారావు. శ్రీమతులు-శ్రీయుతులు కార్తీకం

కార్తీకం రానీ, కమ్మలూ, కడియాలూ చేయిస్తా నన్నాడట వైద్యుడు.

- సామెత కార్యకారణ సంబంధం

నిర్మలంగా వున్న నీటిలో రాయిచేస్తే నీరంతా కదులుతుంది. ఊరిలో ఒక్క ఇల్లంటుకుంటే చాలు. ■ ఊరు ఊరంతా అంటుకుంటుంది. ఏదో ఒకరూపంగా.

- విశ్వం. ఊరంటుకుంది కాంపౌండరు ఇంజక్షనిస్తాడు. డబ్బు దాక్టరు తీసుకుంటాడు.

-నిరుద్యోగి, కార్యాలయబేతాశక్తిమాత్రమయము కవ్వమాడిన కడుపునిండును కదురు తిరిగిన కనకవర్ణము కర్రు నడచిన, కరువు తీరును.

- రైతుభజనావళి నృపుడు రాష్ట్ర రూపమునకు నెపుడు కన్నా అంగమేది నొచ్చినను, నయనమె యేడ్చు

నృపుడు రాష్ట్రరూపమునకు నెపుడు నోరు అంగ మేది సుఖించినను నాస్యమ్యై నవ్వు.

- వర్ధదాచార్యులు, వైశాలిని కార్యజ్ఞుడు

మొదలఁ గార్యజ్ఞుఁ డగువాఁడు మూఁడునందుఁ జెలఁగి సామప్రయోగంబు సేయవలయు.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము కార్యవాది

కార్యంబున నార్యులు నిజప్రయోజనంబు నెఱింగింతురుగాని మాటలం బ్రకటింపరు.

- శ్రీనాథుడు. శృంగారనైషధము

కార్యసాధన

ఎన్నడను మొట్టమొదట నొక ఘనకార్యమును నిర్వహించు దలపెట్టినవా రధిక కష్టపడక తీరదు. కష్టపడక లోకములో నేకకార్యమునందును పలమే లేదు. కార్యమునకు దిగక దూరము నుండి చూచువారి కన్నియు కష్టములుగానే తోచును. నిజముగా కార్యమునకుఁ బూనుకొన్న వారి కనుకొన్నన్ని కష్టము లగపడవు.

- కందుకూరి, దేశాభివృద్ధి సాధనము నోటితో నూలు నీతులను చెప్పుటకన్న చేతితో నొక్క కార్యము చేసి చూపినయెడల, అది యెంతో ప్రయోజనకరముగా నుండి పలువు రను మంచి మార్గమున నడిపించును.

- కందుకూరి, సత్యవతీచరిత్రము నేర్పు పాటించి కార్యులు దీర్ఘవలయు.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

కార్యసిద్ధి

తనియఁ బండకుండ మును గోసికొనఁ జవి చేతికాదు విత్తుచేటుఁ గలుగుఁ బక్వమైనఁ గొనిన ఫల మించుఁ జెడదు బీ

కార్యసిద్ధి వందమిట్లు

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

క్రిందు మీదెఱింగి కృతకార్యుడగువాఁడు సేయు కార్యమెల్ల సిద్ధియౌదు.

- సింగన, కామందకము

మాలకరి పుష్పములు గోయు మాడ్కిదేఁటి పుష్పం దేనియఁ గొనియెడు పోల్కి నెదురు గందకుండంగఁ గొనునది కార్యఫలము బొగ్గులకుఁబోలె మొదలంటఁ బొడువఁజనదు.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

ఒక కార్యం నిర్వహించవలసి వస్తే సామదాన భేదదండోపాయాలు సమయానుకూలంగా ప్రయోగించవచ్చు సామోపాయం అన్నిటికంటే మంచిదీ, సాధారణంగా మందలించవలసిన దీని. అయినా కార్యాలు కొన్ని దానివల్ల చక్క బడవు. అందువల్ల కార్యభంగమూ కావచ్చును. తక్కిన ఉపాయాలు దోషాలనడానికి వీలులేదు. ఉపేక్ష ఆనే పంచమోపాయం ఒకప్పుడు వాటన్నిటికంటే యెక్కువ పనిచేస్తుంది.

- ఉన్నవ, మాలపల్లి

కాలక్షేపం

మనిషికి కాలక్షేపం లేకపోతే లేని జబ్బులు వస్తాయి. ఉన్నవి ఎక్కువవుతాయి

- సరస్వతీదేవి, ఈ చీకటివీడదేమి?

సాధారణంగా ఒకరిని గురించి చెడుగా మాట్లాడుకోవటమే నిజమైన కాలక్షేపం. ఇతరులను మెచ్చుకుంటూ మాట్లాడుకోవటం భజనలాగా ఉండి బోరు కొడుతుంది.

- కొడవటిగంటి, అనుభవం

భార్యా భర్తలమధ్య అడపా దడపా కలహం రాకపోతే యిక కాలక్షేపం జరగదు

- సూర్యారావు, ఒకగంట సంసారం

కాలజ్ఞానం

నిజంగా ఎక్కుడికయినా సరియైన సమయానికి వెళ్లటమనేది సంస్కృతికి సభ్యత్వానికి సంబంధించిన ఒక కళ.

- సరస్వతీదేవి, మహాన్నతుడు

కాలం

ఏవని చేయడానికైనా సమయాలున్నాయి. ఆ సమయాలు పాటిస్తే జీవితం ఎంతో అద్భుతంగా ఉన్నట్లనిపిస్తుంది.

- పురాణం, ఐ లైకిట్

హాస్యానికి వేళా పాళా ఉండాలి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఏ పనైనా టైముకి ముందే చేసుకుకోవాలి, లేకపోతే టైముకైనా చేసుకోవాలి. మనిషిని బతికించాలంటే వాడు చావకముందే వాణ్ణి బతికించాలి. వాణ్ణి చంపాలంటే వాడు చావకముందే వాణ్ణి మనం చంపాలి.

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త

అసలు మందులసాపంటే ముందల కంపెనీ లాగే ఇరవైనాలుగంటలూ తెరిసుండాల. ఎంచేతంటే సాఫుకీ, సరసానికి టైమంటూ నేడు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

ఒక సరవిని దమి యుండ దెల్లసమయములందున్

- సూరన, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

కాలం ధనవంతులకు తొత్తు అపదల్తేనే అస్తమానం దానికి పొత్తు

- కుందూర్తి, ఆశ

కాలంతోపాటు మారని మనిషి మసైపోతాడు.

- కాంతారావు, వంశధార

రాయంగ రాయంగ బుట్టిన వేడి, తోమగ
గోమంగ బుట్టిన శుద్ధి యెంతకాల ముందును?

- పానుగంటి, చూడామణి

కాలం మనకోసం అడుగువెనక్కు జరగదుకదా.

- పురాణం, అమృతమృత చల్లగా...

కాలము నిర్మోగమాటి.

- సరస్వతీదేవి, వేమూరివారి కోడలు

కాలానికొక్కటే పని. అది రావడం, వచ్చి వెళ్లి
పోవడమున్ను

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, కన్యాకాలేయత్నాద్వరితా
చావాలన్నా చంపాలన్నా అరక్షణంలో సగం
దాలు.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

కాలం మన ఆశల ప్రశ్నలకి జవాబు

కాలం మన ఆశయాలకి పెద్ద సవాలు.

- ఆరుద్ర, ఆవాహన

ఏండ్లు గడిస్తే దయ్యం దేవుడొకాడీ లోకంలో

- జంగయ్య, జాతర

కాలం చాలా చిత్రమయింది. కొలతకు లోబ
డింది. కోర్కెలకు పైబడింది. ముహూర్తాలకు
కట్టుబడింది. అయితే ఆగమంటేమాత్రం
ఆగదు

- ఫులికంటి, చిరునవ్వు వేల

తరలిన ప్రతిఒక్క పొద్దు

మరణానికి మైలురాయి

క్రుంగుతున్న ప్రతి పొద్దు

క్రూర విధికి సరిహద్దు

- అరుద్ర, సాగరసంగమం - వీరతెలంగాణ

కాలం అద్దంలాంటిది

అందయుగమైనా స్వర్ణయుగమైనా

అది మన ప్రతిబింబం.

- తిలక్, శిఖరారోహణ

కాలము సందేహాలు తీర్చుతుంది.

- దీక్షితులు, దసరాదిబ్బ

జాలిగల కాలమిల- తరిగినది విడిగినది.

చీడపడి మాడినది, చిగురు లెటు పట్ట విక

- వేదాంతకవి, తెనుగుతల్లి

రాత్రింబవళ్ల రాళ్లమీద

కాలం జీవితాన్ని వుతికి

రక్తం పీండుతుంది.

- సౌభాగ్య, సింహావలోకనం

గతమంతా తడిసే రక్తమున

కాకుంటే కన్నీకులతో.

- శ్రీశ్రీ, దేశచరిత్రలు

కాలము విచిత్రము దుస్తర మెట్టివారికిన్.

- పోతన, భాగవతము

కాలం మారనిదే మనం మారము. మనము
మారనిదే కాలం మారదు. ఈ రెండింటికీ
భేదం లేదు. కాలం మారిపోయి మనం మార
కుండా ఉండటం ఎంత అబద్ధమో, మనం
మారిపోయి కాలం మారకుండా ఉండటం
అంత అసంభవం.

- తావే, కొత్తపాళీ

మనం కాలాన్ని కొలవగలిగింది మార్పుతోనూ,
నూతనానుభవాలతోనూ మాత్రమే.

- కొడవటిగంటి, వాళ్ళర్థం

గతం గడిచిపోయిందని ఏలా ఈ అనుతాపం?
కాలం సర్తకి, బహుశా మారుస్తున్నది రూపం.

- అబ్బూరి, సన్నుతులు

కళత్రనష్టమైనప్పుడు ముసలివాడు తప్పక
పడుచువాడగును. మరియు సర్కారులో ఉద్యో
గము కావలసి వచ్చినప్పుడు పెద్దవాడు చిన్న
వాడగును.

- చిలకమర్తి, నవ్వులగని

అయితే అనాకారము, అనంతమూ, నిర్దీపమూ
అయిన ఈ కాలానికి ఒక గుణం ఉంది. తన
అధికారంలో ఉన్నవాణ్ణి ఎంత అభిషేకానిక
ణిచేస్తుందో అంతగానూ తన్ను శాసిస్తున్నవాడికి
చానిస అయిపోతుంది.

- శ్రీశ్రీ, ఆనంతం

శబ్దరూపమున కాలాన్ని అక్షరాలలోకి అనువ
దించి, స్థలంలో బంధిస్తున్నాము. అయితే కాలా
నికి వెలుపల స్థలంగాని, స్థలానికి వెలుపల
కాలంగాని లేవు.

- శ్రీశ్రీ, ఆనంతం

గతం నిన్నటి ప్రస్తుతం కావచ్చు

అయినా మనకు అప్రస్తుతం

■ మారేవిలువలను

సరికొత్తగా సృష్టించే యంత్రం

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

ఇది కలిగినోడి కాలం: ఆడిక్కాలం ఎల్లా ఎల్లా
ఉంది. ఎల్లినంతకాలం ఎల్లది. అయినక బోర్ల
పడి సస్తది.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

కాలప్రభావాన్నిబట్టి మంచిగాని చెడ్డగానీ అనుభవించటమే అలవాటు చేసుకోవాలి

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు దిక్కుమాలినకాలం, ఆడదెవరో మగాడెవరో తెలుసుకోడానికి వీలేకుండా ఉంది

- సూర్యారావు, ప్రీలకు ప్రత్యేకం వర్తమానం తప్ప, భావికాలం భవిష్యత్తు ఉండకూడదు మనిషికి ఆ రెండూ వర్తమానాన్ని నిరంతరం హత్య చేస్తుంటాయి భావికాలం తీర్పు చెబుతుంది. భవిష్యత్తు శిక్షిస్తుంది. ఆ రెండిని గురించి చింతించి, కృశించి, శల్వమై, మనిషి వర్తమానంలో ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడు

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగలేది కాలం పరిణామకారి
కాలం పరివర్తనశీలి
సృజనశక్తి కాలం
నాశనగతి కాలం

- రంగారావు, ముక్తకాలు ఒక అమర్త్య విహంగువలె
కాలం పల్లడిలు కొడుతూ సాగుతుంది.

- సుప్రసన్న, మూడుగీతాలు గతం నేర్పింది మిథ్య
భవిష్యత్తు కనపడటం సున్న.

- మహేష్, బ్రతుకుబాట
చెరసాటలో ప్రతివాడూ
బందీలయిన అస్వతంత్రుడు.

- పేర్వారం, మహమ్మారి కాలాన్ని మనం చేసే పనులు ఆపలేవు. మనం చేసే పనులు, చెయ్యగల పనులు నిర్ణయించగలదు.

- లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి, మిథ్యబ్రతుకులు మరిపించగల శక్తి మురిపించగల శక్తి ఒక్క కాలానికే ఉంది.

- వసుబాబు, అద్యంతాలూ-అంతర్యాలు కావలసింది

మనిషికి కావల్సింది అభిమానించే మనసే కాని ఆకర్షించే అందంకాదు.

- రామచంద్రమూర్తి, ప్రయజాంధవి కావ్యం

చెవికి తియము చిలుకు శబ్దము
కంటే కింపగు కాంత కల్పన

కలిసి హృత్కేశమును తడిపే
తొలకరింపులె కావ్యముల్

- రాయప్రోలు, శ్రీరవ్యాళ పచ్చి పాడియావువంటిది కావ్యంబు
లేఁగఁ గుడిపి చేపు రాఁగ దువ్వి
పిదుక నమ్మతమిచ్చు, పొదుగు గ్రుద్దితివేని
కాలు వినరు జున్నపాలు రావు.

- రాయప్రోలు, తెలుగుబంతి తనరన్ వ్యాకరణజ్ఞుఁ దండ్రియనుచున్
దర్శజ్ఞునిన్ భ్రాతయుం
చును మీమాంసకునిన్ నపుంసకుఁడటంచున్
వీడి, దూరంబునం

గని యస్పృశ్యునిఁజోలె ఛాందసుని, వేడ్చుం
గావ్యలీలారన

జ్ఞ నిజేచ్ఛం గవితావదూమణి వరించున్
బావగర్భంబునన్

- పెద్దన సోమయాజి, ముకుంద విలాసము
కావ్యవాదం
కావ్యవాదంవల్ల కార్యం లేదు.

- గురజాడ, కొండుభట్టియము
కిరస్తానం

యే సమాజమైనా యేవణో మన దేవుణ్ణే పట్టు
కుని కిరస్తానంలో కలియకుండా ఉంటేచాలు.

- గురజాడ, కొండుభట్టియము
మీరు కిరస్తానమని ఒహారు చెప్పగా విన్నానే!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
కిరీటి

నా పేరు కిరీటియో? నినదభీషణ శంఖము
దేవదత్తమో?

- తిక్కన, విరాటపర్వము
కీడు

ఇంటికి ముసలి కీడు, ఏటికి మొసలి కీడు.

- సామెత
కాలముగాని యప్పుఁ డుపకారముఁ జేసినఁ
గీడె కల్గెడిన్.

- బలిజేపల్లి, బుద్ధిమతీ విలాసము
అంతిపురము చుట్టరికం
బెంతయుఁ గీ డంతకంటె నెగ్గు తదీయో
పొంతచర కుబ్జవామన
కాంతాదులతోడి పొందుకలిమి.

- తిక్కన, విరాటపర్వము

మనమెంత జాగ్రత్త పడినను, ఎంత దూర దృష్టితో బనిచేసినను, మూడండలచుకొన్న కీడులు రాకుండ ఆపలేము.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చాద్రము

తాను బ్రబలుండయినను
చెనకవ కీడుకాక మేలగునే?

- చిట్టన, ఉద్యోగపర్వము

కీడులో మేలు మా కొనగూడె నిందు.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

అగు దేశకాల బలయుత
ముగం జేసిన పో రనర్థములు మోఱకులై

తెగం బాటి తమ్ము నెదిరిని

వగవక తొడరుటరాలం గీడు వర్తిల్లుం దుదిన

- చిట్టన, విరాటపర్వము

కీర్తి

కఱంగినను గాని పసిండికి గాంతిరాదు
డఱచినను గాని పాలం జేకురదు వెన్న
యొఱచినను గాని మజ్జికైన నొఱపు రాదు
ఇదుమలనుగాని నరున కేర్పడదు కీర్తి.

- బలిజేపల్లి, సత్యహరిశ్చంద్రీయము

ఎల్లకడలను జూపించు నెత్తుగలుగు
దీవ్యకీర్తియ యగుం జుమ్ము దేవళమ్ము.

- పిచ్చయ్యశాస్త్రి, కీర్తిదేవాలయము

మనిషికి ఉన్న కీర్తికాంక్ష దేముడికికూడా ఉండ
దేమో!

- గంగాధరరావు, లంబాడోళ్లరాందాసు

పరకాంత లేదురైన తలవంచుకుపోవునతడు
కీర్తికాంతను గ్రుచ్చి కొగిలించుకొనును.

- సూర్యారావు, నీలితెరలు

అందరం కలిసికట్టుగా వుండి ఒకళ్లకొకళ్ళు
సన్మానాలు చేసుకుంటూ ఉండాలి. అప్పుడే
అందరికీ కీర్తి వస్తుంది. ఐకమత్యం లేకుండా
విడిపోతే ఎవరికీ కీర్తి రాదు.

- పార్థసారథి, సాహిత్య హింసావలోకనం

కీర్తికాములు అమరజీవులు. అమరజీవులకు
మానవావసరాలైన ఆహారం, వస్త్రం, ఆస్తీ వంటి
వాటివట్ల గురిగాని, లక్ష్యంగాని ఉండదు.

- కాళీపట్నం, కీర్తికాములు

మహానుభావులని పేరు పడయుటకయి కొంద
తాత్మహత్యకయిన సాహసీంతురు గదా!

- కందుకూరి, స్వీయచరిత్రము

కీర్తికేమి? దానిని కొనుటకై ముందుగా ధనము
సంపాదించిన యెడల తరువాత నిముష
ములో కావలసినంత కీర్తిని కొనవచ్చును.

- కందుకూరి, రాజశేఖరచరిత్రము

అపకీర్తియు సత్కీర్తియు

నువమింపఁగ నొక్కరూప

- జగ్గకవి, చంద్రరేఖాచిలావము

జవ్వనంబులు చంచలంబులు. బలంబులస్థిరం
బులు. ఇంతయుం గలిగినప్పుడె త్రైలోక్యవర్తిని
యైన కీర్తి నార్జింపవలయుంగాని వ్యర్థంబుగా
బ్రదుకం జనదు.

- సముఖం, జైమినిభారతము

అనయము వినయము నయమును
దనసొమ్ముగ మెలంగు కీర్తిధనుఁ డెచ్చటి కే
గిన నిష్కర్థముఁ జేకొను

- కంకంటి, ఉత్తరరామాయణము

కీర్తికి బ్రతుకంటే రోత.

- కుందుర్తి, స్వేచ్ఛాగీతి నామార్గం

చుక్కలవలె కర్పూరపు

ముక్కలవలె నీడుకీర్తి ముల్లోకములన్

క్రిక్కిరిసి పిక్కటిలెను

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మానవంతునకుఁ బ్రాణముకన్న సత్కీర్తి ప్రియము

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి

కీర్తి అనేది అన్ని వస్తువులకంటే రాభంలేని
వస్తువు. కాని దానికోసమే మానవులు తమ
సర్వాన్నీ కోల్పోవటానికి సిద్ధపడతారు.

- సంజీవదేవ్, రూపాయపాలు

ప్రతి వ్యక్తి కీర్తికి జానిసే.

- సంజీవదేవ్, రూపాయపాలు

కీర్తి సంపాదించటం రెండు రకాలు. మొదటి
రకం స్వతహాగా ప్రతిభ ఉండటంవల్ల
వస్తుంది. ఇక రెండోరకం చుట్టుపక్కల
వాళ్ళను అణగదొక్కి వాళ్ళను అల్పుల్ని చేసి
తాము ఘనులవటం.

- ధనికొండ, వనిత్రులు

ప్రపంచంలో ప్రతి రచయితకీ, డబ్బా అవసరం.
అది ఎప్పుడూ మోగుతూ వుండాలి. కొట్టేవాడు
లేకపోతే కొట్టుకోవాలి. ■ మోతనే 'కీర్తి'
అంటారు. సంస్కృతంలో డబ్బా ఎంత గట్టిగా
మోగితే అంత కీర్తి వున్నట్టు లెళ్ళు.

- పార్థసారథి, విశ్వరూప సందర్శనం

కుకవి

లజ్జ గల్గిన పూర్వకాలమ్మునందు
కోటికొక్కడు గల్గెఁబో! కుకవి, నేటి
కాలమం దేమి కర్మమో కవులు నూట
దొంబదులు కుపదమ్మునఁ దూఁగుచుండు.

- తి.వేం, పాణిగ్రహీత

కుక్క

కుక్క జీవితానికి మంచిరోజులు వచ్చినా అవి
శాశ్వతంకావు. చెడ్డ రోజులు వస్తేమటుకు అవి
మారటం బహుకష్టం.

- కొడవటిగంటి, కుక్క

కొలది యెఱుంగ నేర కలకుక్కలు చుక్కల
జూచి కూయవే.

- చాటువు

కుక్కలు మొటిగిన జంగము పరపతి పోవునా?

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది

కుక్కకు పసిలేదు తీరుబడిలేదు.

- సామెత

గడ్డికుప్పదగ్గర కుక్కేంసేస్తాది? గడ్డితినదు, తిన
నియ్యదు.

- కాంతారావు, దగావడిన తమ్ముడు

ఒక యజమాని తన కుక్కను అర్థంచేసుకునే
దానికన్న ఆ కుక్కే తన యజమానిని బాగా
అర్థంచేసుకుంటుంది.

- కొడవటిగంటి, అమోఘవచనం

ప్రపంచంలో బిల్లు తినని కుక్కలేదు.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కే జై

కుడితెడితే చేతుల్నాకే సొమ్ములూ ఉంటాయి.
కూడెడితే కరిసే కుక్కలూ వుంటాయి.

- రావిశాస్త్రి గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

జంగులు జల్లులుఁ గల్గిన
సింగారపు టూరగుక్క సింగం బగునా?

- రామకృష్ణుడు, చాటువు

ముద్దుచేసినఁ గుక్క మూతి నాకు.

- వేంకటరాయకవి, వేణుగోపాలశతకము

కూర్చుంటే కుక్కయినా కరవదు.

- సామెత

కుక్కను తెచ్చి అందలంలో కూర్చోబెడితే కుచ్చు
లన్నీ తెగగరికిందట.

- సామెత

కరిచేకుక్క మొరగదు, మొరిగేకుక్క కరవదు.

- సామెత

ఏరు ఎంత పారినా కుక్కకు కతుకు నీళ్లే.

- సామెత

బానిసత్వమే స్వాతంత్ర్యమనుకునే ఈ కుక్కలు
యజమానికన్నా ఎక్కువ ప్రమాదకరమైనవి.

- సూర్యప్రకాశ్, కుక్కలున్నాయి జాగ్రత్త!

కుక్క మూతి పిందె

చెట్టు చెడకాలానికి కుక్కమూతి పిందెలు వుడతై.

- వేదాంతకవి, తెనుగుతల్లి

మంచికులమునఁ బాపి జనించెనేని

వాడె చెడుఁగాని చెడుటెట్లు వంశమెల్ల?

చెట్టునకు నొక్క చెడుకాయ పుట్టెనేని

నదియ చెడుఁగాని చెట్టు పాడగుటయెట్లు?

- కాళ్ళకూరి, చిత్రాభ్యుదయము

చెట్టు చెడుకాలానికి కుక్కమూతి పిందెలు.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కే జై

కుదరనిది

ఏదైనా అంతే. గోదాలోకి దిగి మెడ కాడికిందికి
దింపనంటే కుదరదు.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కే జై

అడదాస్తేనూ కమ్మూనిజంలోనూ కిత్కితలా
టలు కుదరవు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

కువుత్రుడు

కులవిభ్రంశకు, లెందు ముండలముటాకోరులో
స్వకర్మస్థితులో

దెలియంజాలని మాటుబాసమొరకులో

దీపించుచున్నారు పు

త్రులు కాలస్థితిబట్టి యిట్టి వెడఁగుం

దోకమ్ముతోనేమి? ఏ

రలు సేవలో పొనరింతురో? మఱి

గయాక్రొధమ్ములన్ జేతురో?

- తి.వేం., పాణిగ్రహీత

కుమ్మరావం

...కుమ్మరావమున రాగిముంత లెఱుంగంగలవో?

- నాచన సోమన, ఉత్తరహరివంశము

కుమ్ములాట

ఆవులు ఆవులు కుమ్ములాడితే మధ్య లేగలకాళ్లు
విరిగినట్లు.

- సామెత

కురూపి

కురూపి ఏమి చేస్తున్నాడంటే, సరూపాలన్నీ
తెళ్ళి పెడుతున్నాడు.

- సామెత

అందరికారి అయిన పెళ్లనికీ ఆరోగ్యం, అణ
కువ, మొగుడంటే పెర్రివ్యామోహం.

- చానో, ఊహాఊహ్యో

కులతనం

కులవాళ్ళ బుద్ధి కొన్ని హృదయానికి సంబంధిం
చిన విషయాల్లో మహాచురుగ్గా పనిచేస్తుంది.

- పాప, పంచవట్టి దహనం

కులతత్వం

జానిసవర్గం తన ఆత్మగౌరవాన్ని నిలబెట్టుకోవ
టానికి చేసే ప్రయత్నం కులతత్వం.

- గోపీచంద్, కులతత్వం-జాతీయవాదం

కులం

మా కులానికి అంతా జావలే.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

జ్ఞానం, నీతి ప్రధానంగాని, జాతిలో యేంవుంది?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మంచిచెడ్డలు మనుజులందున

యెంచి చూడగ, రెండే కులములు,

మంచియన్నది మాలయైతే

మాలనే అగుదున్.

- గురజాడ, లవణరాజుకల

కులములేదట, ఒక్కవేటున

పసరముల హింసించు వారికి;

కులము కలదట నరుల వ్రేచెడి

క్రూరకర్ములకున్.

- గురజాడ, లవణరాజు కల

మాల మాలగాండు మహిమీంద నే ప్రొద్దు

మాట తిరుగువాడె మాలగాక

వాని మాలయన్న వాడెపో పెనుమాల

- వేమన

బాపలన్న దొడ్ల పరువునక జాతురు

కాని పనులు సేయ హీనులంద్రు

కులము రెక్కయేమి గుణము ప్రధానంబు

- వేమన

కన్నె వరుడు చేరి కదియంగ నొక్కప్పు

డుచ్చయందు పిండ ముద్భవించు

హెచ్చుకులజుండెవడు హీనుడెవండురా?

- వేమన

శాఖాభిమానాలనేవి నిన్న నేడు పుట్టినట్లు
తోచదు, అనాదిగా పున్నట్టే తేలుతుంది. కాని

వైద్యవిషయంలోనున్న కోర్కె, విషయంలో

నున్న దీన్ని పాటిస్తూన్నట్లు కనపడదు.

- చెళ్ళపిళ్ళ, కథలు-గాథలు

కళలు మోపించు చౌక కులీనులన కాదు,

కులము లేదన్న వానినింగూడ వలచు.

- జాషువా, ముంటాజుమహాలు

మాలనూలని ఈసడించినా అది లేకపోతే జర
గదుగా?

- చలం, మ్యూజింగ్స్

కులం వొదిలేశానన్న వాణ్ణిచూస్తే, కులహీన
త్వంలో బాధపడేవాళ్ళకే చాలా కోపం- కులంలో

అదికుల మనుకునే వాళ్ళమీది కోపంవల్ల, వాళ్ళు
కులాలు వొడులుకుంటే సంతోషంరాదు.

కులంలో వుండి ఆ కులానికి చెందడంవల్ల
వాళ్ళు బాధలు పడితేగాని కనితీరదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఏ కులమైతే నేమిటి అనుకులమైతే!

- కొచ్చెర్లకోట, ఓన్లీచాటర్

గతం నీకు చూపించేదారి

బ్రతుకుమీద కులం గుర్రాల సవారీ!

- కుందుర్తి, న్యాయదాన

తక్కువ కులాల వాళ్ళకుండే సహజమైన
ప్రేమలు కూడా పైకులాల వాళ్ళకుండవేమో!

- కొడవటిగంటి, నీకేంకావాలి

కులము తేతంబట్టి గుంపించనేటికి

పాదు ఉన్నచోట ప్రబలు విత్తు

ఏదీ కుల మదింక ఎక్కడి ద్విజుడయా

- వేమన

మాలవాని నేల మఱిమఱి నిందించ

నొడలనున్న మాంస మొకటిగాదో?

- వేమన

నడిచే ప్రతిమనిషీ కులం వాసనకొడతాడు.

- సౌభాగ్య, సింహావలోకనం

కుల భేదములను రక్షించే కంచె గోడలు భోజన
ప్రతిభోజన నిషేధములే.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు

మాటవరుస కొక్కమత మందుమే కాని

కుల సమస్యవద్ద కమ్ము దుమ్ము.

- జాషువా, ఇంటిగుట్టు

కుల విద్వేషము కుప్పుదోషమయి

ప్రాకున్ సుమ కాయంబు

- రాయప్రోలు, పాపమ్

కుల విభేదము - మత విరోధము

పొటమరించెను స్పృహకము వలె

- రాయప్రోలు, పాల్గుణి

రాష్ట్రరాష్ట్ర దురాక్రమణలన్

మతమతాంతరమథ్యరములన్

ప్రేమ మయమగు విశ్వమానవ

గర్భమే గాయాలు పడెనే.

- రాయప్రోలు, బ్రద్రయాశ్ర

జాతి విద్యేషాలు జ్వలియించి చెలగ

కచ్చెకు తొత్తులై కలిసేరు జనులు

- రాయప్రోలు, ఏమేమో పాడేవు

వర్ణ విద్యేషాలు వన్యమృగ తత్వాలు

- మల్లారెడ్డి, ఎన్నాళ్ళు

కులవ్యవస్థకు ఆర్థికమయిన పట్టు ఎన్నడో

పోయింది. సామాజికమయిన పట్టుకూడా అంత

రించినట్లే. ఇంక రాజకీయపు పట్టుకాస్త ఉంది.

- మహీధర, స్వయంవరణం

కులవిద్య

బలు విద్యలెన్ని నేర్చిన

కులవిద్యకు సాటిరావు

- గువ్వలచెన్నశతకము

కూడనిది

నవ్వేకవిని, ఏదో కార్యనిష్ఠుని నమ్మకూడదు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అనువుగాని చోట నధికుల మనరాదు

కొంచె ముందు టెల్లం గొదవకాదు

కొండ యద్దమందు గొంచెమై యుండదా?

- వేమన

కూనిరాగం

కూనిరాగం తీయలేని మొగాడూ, కుడుములొం

డలేని అడదీ వుండరు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

కూరలమార్కెట్

కూరల మార్కెట్లో కూనమ్మ వంకాయల వెల

పెంచితే లోకం కొంప కూలుతుందనటంలో

అతిశయోక్తి రేడేమో.

- బుచ్చిబాబు, మధురతరంగం

కూరిమి

రోజురోకండ్లం బాడిన

కూరుము లిపు డెంత దాచుకొన్న నడంగునే?

- పింగళి, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

కూలీ

పనివాడికి కడుపునిండే కూలీ యివ్వంది పని

చేయలేరని యజమానులు యెప్పుడు గ్రహిస్తారో. స్వలాభాన్నిబట్టి చూచినా కూలీ తగ్గించడం చివరకు యజమానులకు కూడా నష్టమే.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

నీవు శ్రీదంగదేతులు యిన్ని చెబుతావుగానీ కూలీ వాడికి కడుపునిండా అన్నముంటే పనిచేస్తాడటోయో? వొకపక్క కాస్త కాలుతుంటే పనికోసం దేవులాడుతాడుగాని కడుపునిండితే పని మాట్టే

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

వ్యవసాయానికి కూలీ ముఖ్యముగాని మీరు చెప్పే భూస్వామిగాడు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

దంచినమ్మకు బొక్కిందే కూలీ.

- సామెత

కూలోడు కూడబెడితే మేడగడతాడన్నది

ఎన్నడూ జరగని పని.

- కాళీపట్నం, నో యామ్

బస్తీ సమ్మెలు నిల్చేదాకా నమ్మకం లేదు. కూలీ

లకు నీతి తక్కువ. పొట్టాత్రాన లోబడుతారు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

ఇప్పటివాళ్ళకు నవుకర్లను తిన్నగా వుంచుకుని వాళ్ళవేత పనివుచ్చుకోవటం తెలియదు. నేను

పక్క నొకరును వుంచుకుంటే ముందుగానే రెండు పనులకు అక్కరకు వచ్చేటట్టు అలోచిస్తాను.

- కందుకూరి, దురాచార దూషణము

కృతఘ్నత

ఏరుదాటి తెప్ప తగులబెట్టినట్లు.

- సామెత

కృతఘ్నుడు

కృతఘ్నుని పీనుగు నైన లోతపు

ట్టక కబళింప గుక్కలు నొడంబడునే?

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

కృతజ్ఞత

అసలూ, వడ్డీ, సవ్యంగా ఇచ్చేస్తే, అదే కృతజ్ఞత!

- ముద్దంశెట్టి, కరిగిన శిల

సాధారణముగా బీదవాండ్రు మిక్కిలి చిన్నయు

పకారములకు నైతము కృతజ్ఞులైయుందురు.

- చిలకమర్తి, సుధాశరభాద్రము

కృతమేఘులగుట పుణ్యము స

న్మతి దానికి సమముసేత మధ్యము మతి త

త్పూతమున కగ్గలముగ స

త్పూతిసేయుట యుత్తమంబు కృతఘ్నులకున్.

- నన్నయ, సభాపర్వము

కృతజ్ఞత అనే భావం ఏ చిన్నచోటైనా, ఏ చిన్న మేలుతోనైనా ఆరంభం కావచ్చు

- రామమోహనరావు, త్రినేత్రుడు

కృతబుద్ధి

సత్వరంబునఁ బరుల కిచ్చావిమాత మాచరింపరు కృతబుద్ధు లయినవారు.

- శ్రీనాథుడు, శృంగారనైషధము

కృతార్థత

తెలిసికోవలసిన విషయాలెక్కువ పోగుచేస్తాననడంకన్న ఒక్క విషయం అనుభవపూర్వకంగా తెలుసుకొంటే కృతార్థత యెక్కువవుతుంది.

- విశ్వనాథ, హాహా హూహూ

కృషి

రాజకీయాలు చదరంగాలే కావచ్చు ■ ఫలితాలను అతిలేలికగానూ భావించవచ్చు ఒక పరిశోధనగానూ తీసుకోవచ్చు కాని దృష్టి విపలమై పుడు కడుపు తరుక్కుని పోతుంది.

- సభా, బూరగవండు

నిన్నా నేడుల కృషియే రేపై జన్మించుతుంది.

- సోమసుందర్, సమధర్మం

కెరటం

కెరటం నా ఆదర్శం
లేచిపడినందుకు కాదు
పడినా లేచినందుకు

- బావన్, కెరటం నా ఆదర్శం

కేలండర్

ప్రళయాలూ పరిహాసాలూ తప్ప కేలండర్లో కన్నీటి గుర్తులుండవు.

- నగ్నముని, కాయగూరం

కేసు

అస్పత్రిలో ఆయా దగ్గర్నించి పెద్దమ్మగారి వరకూ అందరికీ స్వంతకేసులుంటాయి. ఎవ్వరికీ సంబంధించని కేసు బతికితే దేవుడిదీ. లేకుంటే యముడిదీ.

- వెంకటకృష్ణారావు, కదిలేబొమ్మలు

తీర్పులు సెప్పేవోరుంటున్నకొద్దీ తగవులుంటాయంది.

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమాయిల్లాలు

రాకరాక బ్రహ్మాండమీద కేసొచ్చి డాక్టరు వెడుతూంటే, 'అవతలవాడు విల్లు రాగాడోలేదో, నీతో

నేనూ వస్తున్నా' అని ఓ రాయరు కూడా డాక్టరు వెంటపడ్డాట్ట.

- భమిడిపాటి, ఆంధ్రాయూనివర్సిటీ పట్టుదలలు
దిక్కు మొక్కులేని వాళ్ళమీద చాలా కేసులు విరుచుకుపడతై. పాపం అనే వాళ్ళు లేకపోతే విరుచుకుపడనూ? పడతై.

- వేదాంతకవి, తెనుగుతల్లి

కేసుల్లోనే న్యాయంవుంటే ఈ పోలీసులం మేమెందుకు? ఇంతమంది ■ ఫీడర్లు ■ ఎందుకు? ■ కోర్టులన్నీ ఎందుకు?

- రావిశాస్త్రి, న్యాయం

కొట్టేనే కేసుకి సమన్సేమిటి?

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, హద్దులు-సరిహద్దులు

కొక్కిరాయి

కొక్కిరాయి! కొక్కిరాయి! ఎందుకుపుట్టావే అంటే చక్కని వాళ్ళని వెక్కిరించడానికి అన్నదట.

- సామెత

కొంజా

చూడండి, దానిమీద ఎలా కొంజా యెత్తాడో!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

కొట్టడం

"రుస్సో"వోడి వోడ నీట్లో మునిగి నడుస్తాడి గదా, సువ్వు తుపాకీతో యవణ్ణి కొడతావు?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

యే దేవుడు నెత్తి కొట్టమంటే ఆ దేవుడు నెత్తి కొడతాను ■

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

కొడుకు

కలిసొచ్చే రోజుల్లో నడిచొచ్చే ■ పుడతాడు.

- సామెత

కులము చెరుపంగ నూర్చురు కొడుకులేలా! యొకఁడు చాలడే నీవంటి యుక్కులుండు! ఊరకుక్కులు పదివేలు చేరనేలా!

చాలడే వేరుకై యొక్కు జాగిలంబు?

- తి.వేం., పాండవవిజయము

కుమారుఁడు నాకెల్లగతుల మారకుడయ్యెన్

- తి.వేం., పాండవప్రవాసము

కులము వెలయింపఁ బుట్టిన కొడుకు. కొడుకు గాక కులనాశనుఁడు కొడుకా తలంప!

- అనంతుడు, భోజరాజీయము

సూడు దీర్చలేని సుతుడు సుతుడె.

- పోతన, భాగవతము

పనుపక బేయుడు రధికులు

పనిచిన మధ్యములు పొందుపఱురు తండ్రిలో

పనిచెప్పి కోరి పనిచిన

ననిశము మాటాడు పుత్రు లధములు

- పోతన, భాగవతము

తనయుండు దల్లిదండ్రులు

పనిచిన పనిసేయడేని పలు కెడలో

కొనడేని వాడు తనయుం

దనలుడునే? పితృధనమున కర్తుండగునే?

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

దైవ మనంగ గురుండు నా ధర్మమనంగ

నర్థమనం దలిదండ్రులె యాత్మజునకు.

- శ్రీనాధుడు, కాశీఖండము

డిల్లీకి రాజైనా తక్కి కొడుకే.

- సామెత

ఎన్ని తీర్థయాత్రలో ఎన్ని పూజలో చేసి యుప్పు

కలువలె నొక పుత్రునిం బడసితినే!

- ధర్మవరం, విషాద సారంగధరము

కొండ

కరి కశేబరములా

కదలదు కొండ!

- శ్రీశ్రీ, ఒకరాత్రి

కొండగుర్తు

గొడ్డలి ఎక్కడ పెట్టినావురా? అంటే కొట్టే చెట్టు

దగ్గర, కొట్టే చెట్టెక్కడుందిరా? అంటే గొడ్డలి

దగ్గర అన్నాడట.

- సామెత

కొత్త

కొత్తక వింత పాతొక రోత.

- సామెత

క్రొత్తయనిపించు కొనునదంతయు మాతిన పరి

స్థితులే తప్ప మానవుని మనస్సు కానేకాదు.

- విశ్వనాథ, నందో రాజాభవిష్యతి

క్రొత్త బియ్యమువలనం గడుపునకు బాధ. క్రొత్త

మంగలివలన గడ్డమునకు బాధ. క్రొత్త భార్యవ

లన నిద్రకు బాధ. క్రొత్త ప్రియమైన నాస్తికి

బాధ. క్రొత్త వైద్యునివలనం బ్రాణమునకు బాధ.

- పానుగంటి, సాక్షి

వ్యాపార కళకు ప్రధానంగా కావలసింది "కొత్త

రుచి". ఎప్పుడొకప్పుడు కొత్త

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్రభారత్ కే జై

ఉద్యోగం సంగతి, పెళ్లి ముహూర్తం సంగతి

కొత్త పంచాంగం వస్తేనే కాని తెలిదు

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె

స్నోటక దేవత వచ్చి వెనుకటి రోగాలనన్నింటిని

సాగనంపినట్లు క్రొత్త పెండ్లాము వచ్చి ప్రాంత

సంస్కారముల నన్నింటిని బాటదోలినదా?

- పానుగంటి, సరోజిని

అత్తగారింటికి కొత్తల్లుడు వెళితే... నెత్తినపెట్టు

కుంటారు.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, హంసద్వని

ఒకసారి కూర్చుని లేస్తే కొత్త సమావేశం

ప్రారంభమయినట్లే.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయబేతాళవిక్రమాగ్నియము

కొంపతీయటం

■ యింగిలీషే మన కొంపతీసింది. కళ్ళు తెర

వని పిల్లలు మొదలు పెద్దాళ్ళ వరకూ అందరూ

■ కల్తీ కలుగడాడటమే!

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు శ్రీయుతులు

కొరత

మనదేశంలో తిండి కొరత ఎక్కువ. ఆకలి

చావులూ ఎక్కువే. కాని గమ్మత్తేమిటంటే తిండి

కొరతకంటే ఎక్కువ శవాల కొరత.

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి

బడాయి బారెడు, పొగచుట్ట మూరెడు

- సామెత

"కల్తీ - కొరత" ఈ రెండు అప్పుచెల్లెండలా,

జోడు గుర్రాలులాంటివి- అన్యోన్యంగా ఉండ

గలవు. జోరుగా సాగిపోగలవు.

- బుచ్చిరెడ్డి, ఎప్పుడొస్తుంది దీపావళి?

కోరు

కనికని కొత్తెవ్వరొడింటికంటము సేసెనో?

- నాచనసోమన, ఉత్తరహరివంశము

కొలత

కుంచం నిలుపుగా కొలవడానికి వీలేనప్పుడు

తిరగేనైనా కొలిస్తే నాలుగ్గింజలు నిలుస్తాయి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సర్కారు వారు వేతనాలివ్వటానికి కొలత పెట్టా

రుగాని- పనికి పెట్టలేకపోయారు.

- కె.యల్., బోడునీడ

కొలుపు

రాజ్యం తప్పినా కొలుపు తప్పలేదు.

- కొడవటిగంటి, ఆశోకవనం

కొవ్వొత్తి

రెండుపక్కలా వెలిగించాను కొవ్వొత్తి

శ్రీశ్రీలా వెలుగుతోంది

- పురిపందా, ఇన్‌క్విలాబ్

కొనరు

కంటే తీరనిది, కొనరితే తీరుతుందా?

- సామెత

కో ఆపరేషన్

అసలు ఆపరేషన్ పని చేసినట్లు కో ఆపరేషన్ పని చేయదు.

- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట

కోకిల

కోకిల కూయునది పంచమ స్వరము, పంచము లన చందాలురు. అందుచే కోకిలది 'పంచాల స్వరము'

- మాచిరాజు, తెలుగు వేరడీలు

కోటు

కొంప లేకపోయినను భయము లేదు. భూములు లేకపోయినను విచారము లేదు. ఉద్యోగము లేకపోయినను కొంతలేదు. కాని కోటు లేకపోతే యావత్తు వెలితియే! కోటు లేని వాడు చిల్లిగవ్వచేయించు.

- చిలకమర్తి, గణపతి

కోటు కోపాన్ని కప్పిస్తుంది.

- బుచ్చిబాబు, మధుర తరంగం

కోడలు

వెధవ కోడళ్ళున్న వాళ్ళు పనిమనుషులనూ, వంటలక్కలనూ పెట్టుకోరుట.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, తల్లిప్రాణం

కొర్రగింజంత కోడలిని చూస్తే, కొండంత జ్వరం వచ్చిందట.

- సామెత

కోడలు గృహ ప్రవేశం, అత్త అగ్నిప్రవేశం.

- సామెత

కోరుతున్న కోడలు వస్తే, కొప్పులో చెప్పు పెడు తుంది.

- సామెత

దంచక్క కలగవే ధాన్యరాశుల్లు

పంచక్క పంగరే వనిత కోడళ్లు

- దేవులపల్లి, ఏడాదిపొడుగునా

ఒక్కొక్క కోడలు వచ్చాక ఇల్లు నాలుగిళ్లుగా చీలిపోతుంది- ఒక్కొక్క కోడలు వచ్చాక పట్టిం దల్లా బంగారమై ఇల్లు ఏకసూత్రం మీద నడు స్తుంది.

- కాశీపట్నం, రాగమయి

గుట్టుమట్టు లేని కోడలు కోడలా?

ప్రక్కలోని త్రాచుటాముగాక

- ఏటుకూరి, వ్రేమాలోకము

కోడిపందెం

కోడిపందేలే వీరులను తయారుచేసే గురుకు లాలు.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు

హా! ఖగేంద్రంబులార! కయ్యమున నీళ్లి

పోవుచున్నారె దేవతాభవనమునకు

మీరు రంభాతిలోత్తమామేనకాది

భోగకార్యమై కోడిపుంజులార!

- వల్లభరాయడు, క్రీడాభిరామము

అరువిల్లి నాయురాలి దుర్మంత్రంబు

కోడిపోరు చాపకూటి కడుపు

ప్రథమకారణములు పలనాటి యేకాంగ

వీరపురుష సంప్రహరమునకు

- వల్లభరాయడు, క్రీడాభిరామము

కోత

కూర్చుని లేవలేడుగాని, లేస్తే మనిషి కాదన్నాడట.

- సామెత

బొంకరా, బొంకరా! పోలిగా! అంటే, టంగుటూరి మిరియాలు తాచికాయలంటేనే అన్నాడట.

- సామెత

డిల్లీకి టిఫ్టెట్టు తేలేనివాడు పార్టీ టిఫ్టెట్టు తెస్తా నన్నాట్ట.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

పతిభక్తి చూపిస్తాను మగడా! చెప్పులు తే నిప్పులు తొక్కుతాను.

- సామెత

పూజ పునస్కారాలు లేక బూజెక్కి ఉన్నాను గాని, నైవేద్యం పెట్టు నా మహిమ చూపిస్తాను.

- సామెత

ఏమండీ కరణంగారూ! గోతిలో పడ్డారే అంటే, కాదు, మషాకత్తు చేస్తున్నాను అన్నట్లు.

- సామెత

కోపం

ఇంగ్లీషు కోపం కాబోలు

- బుచ్చిబాబు, దాదినపోయే దానయ్య

నేతకానోడికి కోపం నావు.

- రావిశాస్త్రి రత్నాలు-రాంబాబు
మనుషులు మారాలంటే, వేడి పుట్టింది, చలనం
కలిగించే కోపం కావాలి.

- యజ్ఞశాస్త్రి ఓ మనిషి సూతిలోపడితే
మా చదువుకున్నవాళ్ళకు అనుకున్న పనికాక
పోతే కోపం వస్తూ ఉంటుంది.

- బాపిరాజు, కోనంగి
చేతనైన వాడి కోపం చేతలో ఉంటుంది. మరి
కొందరి కోపం రాతలో ఉంటుంది.

- రావిశాస్త్రి ఓ మంచివాడికథ
కోపంలో ఒక సుగుణం- కోపం ఉన్న ఆ
కాశ్చిపూ మనకున్న విచారం మరచిపోతాం!

- విశ్వేశ్వరావు, గడమని నిన్ను
మెనుకటికి, మహర్షులకు కరవొచ్చేంత కోపం
ఉండేదంటే, ఇదే కారణం అయివుంటుంది. ఇదే
అంటే, ■ ఇనుపకచ్చదారే!

- రామకృష్ణశాస్త్రి, మెయిలు
కోపం గొప్పకు ముప్పు, అల్లరికి హంగు ముప్పు
- సామెత

కరవమంటే కప్పకు కోపం, విడవమంటే
పాముకి కోపం.

- సామెత
ఎవరికైతే ముక్కుమీద కోపం వుంటుందో వారు
నైతికమైన విలువలకు సాధారణంగా ఎక్కువ
ప్రాముఖ్యమిస్తారు, ముఖ్యంగా స్త్రీల విష
యంలో.

- కొనల్యాదేవి, పసుపుతాడు
కోపం తెచ్చుకున్నవాడు కోరికంటే అధ్వాన్నం.

- కాంతారావు, జూరీ
కోమట్లు

యిప్పటి రోజుల్లో దేవ బ్రాహ్మణభక్తి కోమట్ల
లోనే ఉన్నది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
బంగారువంటి కోమటి

సంగీతముచేత బేరసారములు డిగ్రెన్
- చాటుపు

కోరిక
అంతగా కోరికే ఉంటే పోయిన మొగుడే ■
లని కోరుకొందును.

- దేవులపల్లి, ఏడాది పొడుగునా
మనసులో ఉన్న మన కోరికనుబట్టి మాటలు

కూడా వచ్చేస్తాయి.

- దేవులపల్లి, ఏడాది పొడుగునా
రోజుపువ్వుల వంటివి కామితాలు.

- రమణారెడ్డి, ధమ్మమోష
పూర్వుల తీరని కోర్కెలు

పుట్టని పాపల ఆశలు
- అనిసెట్టి, పచ్చిగ ఈనేలంతా

పెరుగుతూన్న పిల్లలకు కోరికలే పరమోషదాలు
- సదానంద, గందరగోళం

దిగిరాను దిగిరాను దివినుంచి భువికి
నవ్విపోదురుగాక నాకేటి సిగ్గు?

- దేవులపల్లి, స్వేచ్ఛాగానము
దేన్నయినా అనుభవించాలనే కోరిక దాన్ని
అనుభవిస్తుండగా కాని దాన్ని అనుభవించిన
తరువాతగాని చచ్చిపోతుంది. నెరవేరకుండా
ఉన్నంతవరకే కోరిక ఉనికి.

- సంజీవదేవ్, దూపారూపాలు
నీతి కట్టెలాంటిది

కోర్కె మంటలాంటిది
- తిలక్, రాజమండ్రి పాటలు

అన్ని కోరికలు తీరినా వొళ్ళ తీరని కోరిక
చాలు మనిషిని పిచ్చివాడినిగా చెయ్యటానికి.

- పెద్దిభట్ల - కప్పగంతుల, నయనతార
మనసులోనున్న కోరిక ఫలము దూరమైన

కొలది బాధ యధికమగుచుండును గదా!
- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

కోరి ఆడిగితే కొమ్మెక్కుతారు.
- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

కామదేనువు నట్టింటం గట్టిపెట్టి
"కోర్కె లొనంగూర్చు"మని యొరుం గోరనేల?

- తి.వేం., పాండవాశ్వమేధము
మనిషీయెంత చదువు చదువుకున్నా మనసు

లోని కోర్కెలు పశువుల స్థాయిలోనే
వుంటాయి.

- రాధా, నీతిగానుక
కోమటి యత్యంత జ్ఞామముం గోరును

చారుణి క్షితిపతి ధనముంగోరు
ధరం గరణము జ్ఞామదండుగం గోరును

జంబుకం బేవేళ శవముం గోరు
కుజముందొ వైద్యుండు ప్రజకు రోగముంగోరు

సామాన్య విప్రుండు చావుంగోరు

అతిజారు అగువార అమనసన గోరుదు
రాజోతు పేదల యశమున గోరు

- వేంకటరాయకవి, వేణుగోపాలశతకము
తాతా పెండ్లాడుతావా? అంటే నాకెవరిస్తా
దురా అబ్బాయి అన్నాడట

- సామెత

అచుక్కొని తినేవాడు పెరుగన్నం కోరినట్లు

- సామెత

కోర్కె

ఇన్ని కోర్కెలుండి. యిందరు న్యాయమూర్తు
లుండి. ఇందరు న్యాయవాదులుండి. యింతకా
లము విచారణము లుండినను దొంగయెవడో
దొర యెవడో తిన్నగడ దేలకుండ నున్న
పుడాపెద్ద సందడిలో దొంగను గనిపెట్టువాడె
వడడు?

- పానుగంటి, సాక్షి

మహా మహా కోర్కెలలో లంచాలు పుచ్చుకుని
పుషకారం చేస్తారు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

ఎట్టి తగవులయినను సందీమార్గమున దీరు
మానించుకోవలయునేగాని కోర్కెకెక్కడగూడదు.
ఇట్టివాడు పార్శ్వపు నోప్పి- పక్షవాతము- పరి
ణామశూల- మొదలగు వ్యాధులు లేక యాలో
గ్యవంతుడై యెనుంబది సంవత్సరములవఱకు
జీవించును.

- పానుగంటి, సాక్షి

కోర్కంటే ఏమిటో తెలుసా? పెద్ద అడివి.

- రావిశాస్త్రి, మాలతి

తమర్లాటి వోళ్ళంటేనే ఈ కోర్కెలు నిలబడాల
గాని, లేపోతే కోర్కెల్లెందుకు బాబూ.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

ఏ దేశంలో ఏ కోర్కెలో అయినా సరే తడిగు
డ్డలు చల్లగా గొంతులు పిసుకుతాయి.
ప్రాణాలు తీస్తాయి తప్ప బాహుటంగా కత్తులు
రాపాడవు. గదలు డీకోవు.

- రావిశాస్త్రి, ఋక్మలు

కోర్కెవోరి నిజం యేరే నిజం బాబూ!

- రావిశాస్త్రి, ఆశ

హక్కు ఎవరికున్నా, దాన్ని నిలబెట్టేందుకు
కోర్కెలు నిలబడ్డాయి.

- బుచ్చిబాబు, తీసినతెర

కోర్కె ఆధారాలనేకాని నిజాన్ని నమ్ముదు.

- విశ్వం, కోర్కె కథలు

ప్రపంచంలో న్యాయాన్ని దర్శాన్ని చంపటాని
కేనా ఈ కోర్కెలు?

- విశ్వం, కోర్కెకథలు

ఈ రోజుల్లో న్యాయంకోసం ఏ మనిషీ కోర్కె
క్షమాడదు. వెళితే లాభం కోసమే వెళ్ళాలి.

- విశ్వం, కోర్కెకథలు

లోకంలో న్యాయాన్ని దర్శాన్ని చంపేయటానికి
ఎన్ని కోర్కెలు. ఎన్ని నల్లకోటులు?

- విశ్వం, ముసుగు

కోర్కెకి అరమైలు దూరంలో నిలిచిపోతుంది
నిజం. అబద్ధమే కోర్కెని భల్లూకంలా పట్టుకొం
టుంది.

- బీనాదేవి, ఎ మేటరాఫ్ నో ఇంపార్టెన్స్

కోర్కెకెక్కినవాడూ, గాడిదెక్కినవాడూ ఒకటే.

- బీనాదేవి, ఎ మేటరాఫ్ నో ఇంపార్టెన్స్

కొబ్బరికాయ లేకుండా గుళ్ళోకి వెళ్లగలంకాని,
డబ్బు లేకుండా కోర్కెకు వెళ్లలేం.

- బీనాదేవి, ఎ మేటరాఫ్ నో ఇంపార్టెన్స్

కోర్కెకి కళ్ళు లేవంటారు కానీ, దానికి చెవులూ,
కళ్ళూ కూడా పున్నాయి. అయితే, అది కళ్లతో
వింటుంది, చెవులతో చూస్తుంది.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమశ్వాస

నిజంగా కోర్కె లీనాడు మొక్కుబళ్లకు గుళ్ళే
అయినవి. ఈ గుళ్లలో దేవుళ్ళు యిళ్ళూ
వళ్ళూ గుల్లజేసిగాని మోక్షం ఇవ్వరు.

- వేదాంతకవి, తెనుగుతల్లి

నలభైమైళ్ళ దూరాన్ని

ఎనభైసార్లు నడిపించింది కోర్కె.

- ఛాయారాజ్, శ్రీకాకుళం

కోర్కెలకి కావలసింది నిజాలుకాదు, సాక్ష్యాలు.

- ఆనందారామం, శరీమే మబ్బులు

ఎంత అన్యాయం పెరిగితే కోర్కెల్లో అంత
వీకలు మునిగే పనులుంటుంది. పాపం పెరిగిపో
తుంది, కోర్కెలు నిండిపోతున్నాయి.

- బీనాదేవి, రిక్తానుముఖ

బస్తీల కెగబడే జనం చాలాభాగం కోర్కెల పని
మీదే...

- బుచ్చిబాబు, ఆధ్వర్యాలు, మధ్యరాధ

పంచాయతీలు మానిపించి

కోర్కె రెట్టినాడు బాబు!

కోర్కెరెట్టి రైతువాడి

కూడు తన్నినాడు బాబు!

- గరిమెళ్ల, నైతానుప్రభుల

కౌగిలించ

గాధాలింగన సౌఖ్యము

ప్రొడంగన యెటుంగుంగాక బారేయెటుంగున్?

- చాటువు

వేతులు వెనక కట్టసుకొని కౌగలించా?

- బుచ్చిబాబు, గాజుమేడ

క్రమం

డొక్కుల కఱవు వస్తే మగాళ్ళు ముందర తల్లులనీ, తరువాత పెళ్ళాలనీ విలుచుకు తినేస్తారు.

- శివరామశాస్త్రి, డిప్రెషన్-చెంబు

క్రమశిక్షణ

క్రమశిక్షణకు బద్ధులై పౌజులుదీరి నిల్చుని తుపాకులు పేలుస్తున్నారు. ఆలా బారులుదీరి నుంచుంటే చావకుండా ఉంటారని కాదు. చస్తారు. అయితే క్రమశిక్షణకు భంగం రాకుండా చక్కగా ఒక నిర్దిత పద్ధతిలో చస్తారు. బ్రతికి ఉన్నంతసేపూ వరుసలో నిల్చుని తుపాకులు పేలుస్తారు. చావవలసివచ్చినప్పుడు, నిల్చున్నవాళ్ళు నిల్చున్నావాళ్ళంగా చట్టున వెనక్కి భూమిమీద విరుచుకుపడి అదివరకు చచ్చిపడి ఉన్న శవాల వరుసలలో తామూ చేరిపోతారు. క్రమశిక్షణ అంటే ■■■ ఉంటుంది. యుద్ధరంగంలో బ్రతికి ఉన్న సైనికుల కాళ్ళకు చచ్చిన శవాల గుట్టలు అడ్డుపడకుండా ఉండాలంటే ఇలాంటి క్రమశిక్షణ ఉండటం చాలా అవసరం.

- సూరి, చంపిజ్ఞాన్

'క్రమశిక్షణ'వల్ల (యంకా) చాలా ఉపయోగాలున్నయ్యే. యుద్ధం చేస్తున్నప్పుడు, బ్రతికున్న సైనికులకు చచ్చినవాళ్ళ సంఖ్య తెలియకుండా ఉండటం చాలా అవసరం. లేకపోతే సేనలో అదైర్యం వ్యాపించడానికి అవకాశముంటుంది. అందుచేతయినా పౌజులుదీరి మరణించటంవల్ల వెనుక వరుసలో చస్తున్నవారిసంఖ్య ముందు వరుసలో వాళ్ళకూ, ముందు వరుసలో చస్తున్న వాళ్ళ సంఖ్య వెనక ఉన్నవాళ్ళకూ అర్థంకావటానికి వీలుండదు. పైగా పౌజులో నిల్చున్న ప్రతి సైనికునికీ ఊర్వదృష్టిమినహా అధోదృష్టి ఉండని కారణంగా నిలుచుని తుపాకులు కాలుస్తున్న

వాళ్ళు తప్ప చచ్చిపడిఉన్నవాళ్ళు కంటబడరు

- సూరి, చంపిజ్ఞాన్

"క్రమశిక్షణ" చాలా గొప్ప విషయం చచ్చినా, బ్రతికినా క్రమశిక్షణలో బ్రతికి చావటం నాగరికతా లక్షణం.

- సూరి, చంపిజ్ఞాన్

క్రికెట్

అయిదు రోజులువేస్తు

అగుట కెయ్యది బెస్టు?

చూడుము క్రికెట్ టెస్టు

ఓ కూనలమ్మా!

- అదుద్ర, ఇంటింటిపజ్జాలు

క్రిమినల్ లా

కాంతా కనకాలు లేవే 'క్రిమినల్ లా' యే లేదు.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

క్రియ

కర్త పారపాటుపడెను. కర్మ యనుభవించెను.

- విశ్వనాథ, దిందుకింది పోకచెళ్ళ

క్షూరుడు

చుట్టములలోన నొప్పమి పుట్టినప్పు

డడ్డుపడి వారితోడఁ గొట్టాడియైనఁ

దాని నుడువంగఁ జొరకున్న వానిఁ గ్రూర

కర్ముఁ డని చెప్పుదురు కర్మకాండ విదులు.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

క్రథం

క్రోధాదులను సంహరింపవలసినదని మన పెద్దలు శాసించిరి. వారి మాట కాదనఁగలవారెవరు? అయినను ప్రపంచము వానిచేతనే సుఖ వంతమగుచున్నదని చెప్పవలసివచ్చుచున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి

క్షయంతు

వీడర్నే కోర్టుకీడ్చిన క్షయంతుని ఇంతకాలానికి ఆంధ్రదేశంలో దర్శించాను.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

క్లాసు

క్లాసు క్లాసుని అందరూ ■ అమ్మాయి దగ్గరికే వెళుతున్నప్పుడు ■ అమ్మాయి క్లాసెలా అవుతుంది?

- విశ్వం, ఆకలి కథ

క్వాలిఫికేషన్

ఇప్పుడున్న పోస్టులన్నిటికీ క్వాలిఫికేషన్లు

కావాలి, రాజకీయ నాయకులకుతప్ప
- నిరుద్యోగి, కార్యాలయబేతాళవికలమార్గము
క్షణం

ప్రతి క్షణం ప్రసవవేదన
అనుక్షణం మరణయాతన

- బైరాగి, నూతిలో గొంతుకలు

క్షమ

ఓ రాక్షసుడిని చాల్లోకి తీసుకురావాలంటే కొట్టి,
తిట్టి, హింసించ నవసరంలేదు. క్షమించి వది
లేస్తే చాలు. బ్రతికి వున్నాళ్ళు చచ్చి బ్రతుకు
రాదు.

- వెంకటరమణ, మృదంగతాళం

క్షమార్థత

మనిషిలో ఏ దుర్గుణమైనా క్షమార్థమే కావచ్చు
కాని నైతిక పతనానికి మాత్రం ■ అర్హతలేదు.

- నంది, నైమిశారణ్యం

పొరబాట్లు క్షమించరానివి కావు. కాని వాటిని
కప్పిపుచ్చేందుకు మనం చేసే యత్నాలు క్షమించరానివి.

- బుచ్చిబాబు ఒకరాత్రి-ఎన్నోకలలు

క్షేమం

మహాపట్నం కన్న మహారణ్యం క్షేమం.

- మహాధర, కత్తులవంతెన

క్షోభ

ఒక్కొక్కప్పుడు మనసుకుఁ దెలియకుండ
జీవుడు క్షోభపడుచుండును.

- విశ్వనాథ, తెలుగురాజు

ఖ

ఖద్దరు

గంతలు కట్టినంత మాత్రాన

గాడిద గుర్రంకాదు

ఖద్దరు ధరించిన ప్రతివాడూ

గాంధేయుడు కాదు.

- తిలక్, నవత-కవిత

ఖద్ద ఖద్దరుతో గొంతులు కోయవచ్చు

తెల్లని బోపీ చాటున ఏమైనా చేయవచ్చు.

- బైరాగి, పాంచజన్యం

■ ఖద్దరు ఇదివరకు కడుపు ముడతలు పడ్డ

వాడు వేసేవాడు. ఇప్పుడు మెడ దగ్గర గద్దనా,
మూడు ముడుతలు పడేవాడు వేస్తున్నాడు.

- కాంతారావు, వంశధార

పూర్వమొనర్చిన జాతి ద్రోహములు, మిత్రద్రోహ
ములు, దేశద్రోహము, మత ద్రోహములు, దైవ
ద్రోహములు అద్దరు బోపీతో సమూలముగఁ
బోయినవా!

- పానుగంటి, సాక్షి

ఖర్చు

నీ మనస్సునూ శరీరాన్ని ఆలోచ్యంగా అట్టే
పెట్టని ఖర్చు ఒక్కడమ్మిడి చెయ్యకు.

- కొడవటిగంటి, నిలవనీడు

విజ్ఞానమే కాదు అజ్ఞానం కూడా డబ్బు ఖర్చు
చేస్తేగాని రాదు.

- సరస్వతీదేవి, స్వర్ణకమలాలు

ఈ పట్నంలో, ఇంట్లో కూచుంటే డబ్బురాదు,
బైటికడుగుపెడితే ఖర్చు

- అనిశెట్టి, గాలిమేడలు

పిండి కొద్దీ నిప్పుట.. అన్నట్లు డబ్బుకొద్దీ
ఉంటుంది ఖర్చు

- సఖా, మిథునలగ్నం

ఖర్చుపెట్టేవాడికి డబ్బివ్వడం పూర్తి భగవంతు
డిది.

- సుబ్రహ్మణ్యస్వామి, గుర్రపుండాలు

ఖాళీ ఇల్లు

ఏ ఇల్లయినా సరే అద్దెవాళ్ళు కాళీచేసిన తరు
వాత, రావణుడు చెరచిన రంభల్లే తనిపిస్తుంది,
ఇల్లుగది వారి కళ్ళకు.

- కొడవటిగంటి, చదువు

ఖానీ

డబ్బున్నవాడు ఖానీ చేస్తే డిఫెన్సుకి పోలీసు
వాడే పునాది వేస్తాడు. శవం మీద దెబ్బలే
లేవంటాడు శవం చాక్లరు.

- భీమాదేవి, పాతకథ

ఖైదీ

ఇల్లాలు సంగతి ఇంటి గోడలే చెప్పుతున్నట్లు
జైలులోని ఖైదీం గాభరే మన మేవిధంగా
ఉన్నామో తెలిసికోడానికి సజీవ ప్రమాణాలు.

- జ్యోతుస్వామి, ప్రజలమనిషి

టూమి నుంచి త్రవ్వితీసిన బంగారాన్ని కాపాడ
టూనికి దాని గర్భమునుంచే త్రవ్వితీసిన ఇను

ముతో కటకటాలు నిర్మించి దానిలో ఖైదీ
అయ్యాడు మనిషి

- పొట్లపల్లి, మెయిపులు

ఖ్యాతి

సర్దను ఖ్యాతి అంతా మేట్రను అరచెతిలో
పుంటుంది.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-ఆమె

జాతికి ఖ్యాతి ఎప్పుడూ ఆ జాతిలోని ఉన్నతు
లవల్లనే కనపడుతుంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

గంగ

పవిత్రత, మురికి, శుభ్రం, అశుభ్రం అంతా
గంగ ఆస్తి! హక్కు! వారసత్వం.

- ఇనాక్, గంగాస్నానం

గంగానమ్మ

పాటిమీడి గంగానమ్మకి కూటిమీడిలోకం

- సామెత

గజం

బట్టం దుకాణంలో మాత్రం గజం.

బయటకొచ్చి కొలిస్తే ఆరగజం

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి పజ్జాలు

గంజీ

సారవంతమైన గంజీని కాలువపాలుచేసి పిప్పిని
'అన్నం' అనుకొని నాగరికులు తింటాం.

- చాసో, బొండుమల్లెలు

గట్టిదనం

ఒక్కొక్కసారి నిజంకంటే అబద్ధమే గట్టిగా
వుంటుంది.

- రామచంద్రమూర్తి, స్వేచ్ఛానాన్సిన్స్

ముసలి ముండాకొడుక్కి పెండ్లాము దొరికినా
పిల్లవాడికి గుడ్డవీలిక దొరికినా వదిలిపెట్టడు.

- సామెత

గట్టు

...ఈ ఇవతలిగట్టు

నేను ప్రేమించే కన్నీటిబొట్టు

- చెరబండరాజు, ఇవతలిగట్టు

గడియారం

గడియేని ఆగని సూర్యుణ్ణి గడియారపు

బాహువులు బంధిస్తాయి.

- ఇస్మాయిల్, స్వేచ్ఛాగానం

గడియారం సంకేతం

కాలానికి

- సినారె, రెక్కలు

గడ్డం

గడ్డనికీ, మతానికీ ఈ రోజుల్లో సంబంధం
లేదు. ఇది ఈనాటి ఫాషన్.

- సరస్వతీదేవి, దగాపడ్డ డాక్టరమ్మ

గడ్డి

గడ్డి నోట్లో పెట్టాలి, కాని తల్లో కాదు.

- బుబ్బిబాబు, చివరకు మిగిలేది

గడ్డి గాడిదలు తింటాయి. మనుష్యులు తినరు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పౌరుషము మాటపట్టింపు వచ్చినప్పుడు

గడ్డి పోచయే మేరువై గజులింగాంచు.

- దుర్భాక, రాణాప్రతాపసీంహచరిత్ర

గడ్డురోజులు

మండితే మంచి గంధపు చెక్కయినా నిప్పే
అయినట్టు గడ్డుదినాల్లో మంచి కూడా చెడ్డగానే
మారిపోతుంది.

- రావిశాస్త్రి, ద్వైతాద్వైతం

ఒకటో తారీకు ముందు రోజుందే ■ రోజే
ఎంతత్రోసినా గడవని నడవని గడ్డు దినం.

- పురాణం, వంటచేయని రాత్రి

గజాచారి

గజాచారికి మొగు డుండదు. తనవాళ్ళపైన
మమకారా లుండవు. తనేమిటో తన నావహించిన
అలౌకిక వాతావరణ మేమిటో, అవిడదొక
ప్రత్యేక ప్రపంచం.

- రాజారాం, మరీచిక

గజాలు - ప్రాసలు

గజాలు అంటూ లేవనేకాని గడ్డమే పద్యం
అన్నారు. అసలు గజాలు లేకపోవడం సహం
హాయి. అందులో ప్రాసలు, అనుప్రాసలు లేక
పోవడం వంటికి కూడా మంచిదట.

- మాచిరాజు, కవిదినోత్సవం

గడితం

కల్లోరాన్ని కసితో గుణిస్తే

లబ్ధంలో రక్తపాతం పుడుతుంది.

- ఛాయారాజ్, శ్రీకాకుళం

మంటలను కోపాలతో హెచ్చించితే
ఫలితం తెగింపుగా వస్తుంది
దుఃఖంలోనికి ఆవేశాన్ని గుచ్చితే
సాహసం చిచ్చులా చిమ్ముకొస్తుంది.

- వాయారాజ్, శ్రీకాకుళం

గండం

వండెడు వాని, సత్కవిని
వైద్యుని, మంత్రిని, దంత్రవాదినీ,
గొండెము చెప్పువాని, రిపుఁ
గూడినవాని, ధనేశునిన్, మహీ
మండల మేలువానిఁ, దన
మర్మమెరింగిన వాని, నిష్ఠ, నే
ఖండిత మాడరా, దదియె
గండయమా! శరభాంక లింగమా!

- చాటువు

గతం

గతం నిన్నటి ప్రస్తుతం కావచ్చు
అయినా మనకు అప్రస్తుతం

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

గతం నీకు చూపించే దారి
బ్రతుకుమీద కులం గుర్రాల సవారీ!

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

గతం పునరాగతం కాదు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

గతం ఎన్నడో గడచిపోయింది. దానికి పునర్జన్మ
లేదు.

- కుందుర్తి, రజాకారు

గతం గతం నిరుల్లంఘ్యం, నిర్వృంద్యం

- బైరాగి, చెప్పనిది

భవిష్యత్తు గురించి ఆలోచిస్తే భయంవేసినప్పు
డెవరన్నా గతాన్ని తలచుకొని భైర్యం తెచ్చుకోక
తప్పదేమో, వ్యక్తులయేది, జాతి అయేది, జీవి
తంలో అయేది, సాహిత్యంలో అయేది.

- కొడవటిగంటి, చక్రవర్తి

గడచిన చిక్కులగురించి ■■■ ఊహలెందుకు?

- రావిశాస్త్రి, నీడలు

గతం అంటే గడిచిపోయింది. యెదుర్కొనే పని
లేదు. మర్చిపోతే చాలు.

- వడ్డేర చండీదాస్, హిమశ్యాం

గతమంతా తోలుబొమ్మలాడిన తెర
వర్తమానం నీ కన్నుల కప్పున ఒక పొర.

- తిలక్, పాడువోయిన ఊరు

గతం జరిగిన కల

తీరం చేరిన అల

- వెంకట రంగారెడ్డి, వర్తమానగీతం

గతం నాస్తి కాదు నేస్తం!

ఆది అనుభవాల ఆస్తి

- నరసింహారెడ్డి, కాలాన్ని కత్తిరించిచూడకు

గ

ఆడుక్కొని తినేదానికి తిరిసికొని తిరిగేవాడే గతి.

- సామెత

గతుకులు

రోడ్డుమీద బండి నడుస్తూంటే అప్పుడప్పుడు
గతుకుల్లో పడక తప్పదు. రోడ్డు దర్మమే అంత.
జీవితంలో కూడా అలాంటి గతుకులు తప్పవు.

- రామచంద్రమూర్తి, మనుగడలో మలుపులు

గత్యంతరం

ప్రాక్షీనులేని డాక్టరు నర్సు గోళ్లు తీసినట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

కుళ్ళను గుర్రంవలే సాకి దొంగవస్తే రెడ్డే
మొరిగినాడట.

- సామెత

గది

గదిని బట్టి అందులో నివసించే మనిషిని
అంచనా వేయొచ్చు

- వీరేంద్రనాథ్, ఆఖరిపోరాటం

గద్దెలు-మిద్దెలు

త్యాగధనుల కళేబరాల గద్దెలు

నేటి పాలకులకు మిద్దెలు

- దాశరథి, జ్యోతిష్కం

గద్యకవిత

పద్యములు చెప్పగా లేని ప్రాజ్ఞులెల్ల

గద్యములు గట్టుదురుగాక! "గతియ లేని
యమ్మలకు గంజి పానక" మగునుగాక!

- తి.వే., కలగూరగంప

గద్యము పద్య గౌరవము గాంచదు;

బ్రహ్మరథమ్ము పట్ట రీ

గద్యకవిత్వ చాతురికి

- తి.వే., కలగూరగంప

గందరగోళం

అయితే ఆరిక, కాకుంటే కంది, దున్ని చల్లితే
శనగ.

- సామెత

గజ్వలం

గజ్వలం ఆకాశాన్ని పడకుండా పట్టుకొని ఉన్నా నన్నట్టు.

- సామెత

గమ్మత్తు

ఆశయాల్లో బతికే మనిషి కుదేలైపోతూ, వేషంతో తిరిగే రాస్కెల్స్ వెలిగిపోడం కూడా గమ్మత్తే!

- ఆదివిష్ణు, చూడుచూడు నీడలు

గమ్మం

ఆడదాని గమ్మం మగాడు, కాని దురదృష్టం, మగాడి గమ్మం మగాడే.

- మారుతీరావు, మళ్లీ మధుమాసం

ప్రశాంత చిత్తం దరహాస వదనం

ప్రేమాలోకం ఎద నిలుపుకొను!

నరుడే నారాయణు డనుకో!

నీ పయనాని కొక గమ్మం తడ్యం.

- హర్షవర్ధన్, గమ్మం

జీవయాత్రకు గమ్మం ముఖ్యం.

- హర్షవర్ధన్, ఒకటి-రెండు-మూడు

గర్భవిచ్ఛేదం

గర్భవిచ్ఛేదమే పాపకారణంబు

- రాయప్రోలు, స్వప్నకుమారి

గర్భం

గర్వానికి గుండె లేదు.

- కుందుర్తి, అజ్ఞాత

గవర్నమెంటు

సెన్సె ఆఫ్ హ్యూమర్ చస్తేనేగాని గవర్నమెంటులో ఉద్యోగం నిలవదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఏ గవర్నమెంటు పోయి- ఏ గవర్నమెంటో చ్చినా ప్రతీ గవర్నమెంట్ కి ఓట్లు సంపాదించు కునే ప్రయత్నంలోనే కాలము-డబ్బు ఆలోచన అన్నీ చెల్లిపోతున్నాయి.

- అనందరామం, అద్దంలో శత్రువు

ఒక్కొక్కరికి ఒక్కొక్క సమయంలో ఒక్కొక్క విధంగా అర్థమయ్యే దానిని గవర్నమెంట్ రూలని చెప్పుకోవచ్చు.

-నిరుద్యోగి, కార్యాలయబేతాశవిక్రమార్థీయము గవర్నమెంటు సర్వెంటంటే గవర్నమెంటు సర్వెంటు అని వ్రాసి ఉంటుంది, నిర్వచన

ప్రబంధాలలో.

-నిరుద్యోగి కార్యాలయబేతాశవిక్రమార్థీయము గవర్నరు

ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్నవాడి రోజులు బాగోలేక పోతే చచ్చును చచ్చిపోతాడు. లేదా ఏదో దిక్కుమాలిన రాష్ట్రానికి గవర్నరయినా అవు తాడు.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్దార్

తానొకటి తలచిన గవర్నరొకటి తలచును.

- పతంజలి, అప్పన్న సర్దార్

ప్రజోద్యమం పెరుగుతున్న రాష్ట్రాలకు

మతాన్ని గవర్నరుగా నియమిస్తారు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

గాజుకళ్ళు

కొయ్యబొమ్మలె మెచ్చుకళ్ళకు

కోమలుల సౌరెక్కునా?

- గురజాడ, తోకమళ్ళు

గాటు

లంకపాగాకులో శబరిలంకదే గాటు - పాటిపా గాకులో చేబ్రోలు పాగాకుదే గాటు. అడుజా తిలో యోగిని తత్వమే గాటు. మనజాతిలో వీడరుతత్వమే గాటురా బాబూ!

- పానుగంటి, సాక్షి

గాడిద

ఎంత చదువుకున్నా గాడిదెకు బుద్ధి ఉండదు.

- కందుకూరి, తిద్వగ్విద్యస్థుహాసభ

కణవంగ వచ్చునే బలిమి గాడిదకుం

బులితోలు గప్పినన్?

- నాచనసోమన, ఉత్తర హరివంశము

గాడిద అందిట- పాటకి నేను- అందానికి మా అప్పా అని.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

తమ వంశగౌరవాన్ని గుర్తుంచుకొననివి గాడిదలు మాత్రమే.

- సామెత

అడిన మాటలు దప్పిన

గాడిదకొడు కంచు దిట్టంగా విని యయ్యో

వీడా నాకొక కొడుకని

గాడిద యేడ్చె గదన్న మనసంపన్నా!

- వాటువు

కూసే గాడిద వచ్చి మేసే గాడిదని చెరిపిందట.

- సామెత

గాడిద కేమితెలుస్తుంది గంధప్పాడి వాసన?

- సామెత

చులకనగా చూడకండి
నాకిచ్చిన గాడిద గుర్తును
అమెరికా వంటి డబ్బున్న దేశంలో
ఒక పెద్దపార్టీ గుర్తు అది.
ఇక్కడ మనం మోస్తున్న దారిద్ర్య
భావానికి అదే నిజమైన గుర్తు.
మన ప్రజలు చూపిస్తున్న
సహననానికి సరైన గుర్తు అదే.

- కుందుర్తి, మీ ఓటు నాకే

బూడిద బ్రుంగవై యొడలు పోడిమిం దప్పి
మొగంబు వెల్లని
వాడలవాడలన్ దిరుగ వారును వీరును
జొచ్చాచో యనన్
గోడల గొందులన్ దిరిగి కూయుచునుండెడు
కొండవీటిలో
గాడిద! నీవునుం గవివి కావుగదా? యనుమా
నమయ్యెడున్.

- శ్రీనాథుడు, వాటువు

గానం

విషయంలేకుండా అందాల్ని కల్పించ గలదు.
కనకన్ గానం కళల్లో కన్నిటికీ వుత్పన్నమైనద
యింది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

జనానికి గానమేనా ఉండాలి. హాస్యమేనా
ఉండాలి. సార్వత్రికమైనవి మరి అట్టేలేవు.

- భమిడిపాటి, తుక్కుముక్కల హక్కు, చిక్కు
వినడానికి జనం లేనప్పుడు బయల్దేరే ప్రతినా
దమూ గానమే.

- భమిడిపాటి, గానప్రశంస

నా ఆమూల్య గానమ్ము వినాలి అంటే
మూగ సినిమాలో వినుడు గుండాగిపోవ!

- మాచిరాజు, ఆహం

గాంధీ

ఏ యెండకు నా గొడుగును
ధీయుక్తి నెఱుంగు నాసుధీమణి గాంధీ!

- చెళ్లపిళ్ల, గాంధీఋషి

కత్తులు లేవు, శూలమును గాండివమున్
మొదలే హుళక్కి, నోరెత్తి
ప్రచండ వాక్పటిమనేనియుం జాటండు,

వైరిమీద దండెత్తంగ

సేన లేదు, బలహీనము కాయము,
కోపతాపముల్

బొత్తిగ నున్న, యట్టివరమూర్తి మహాబలశాలి
గాంధీ...

- పుండరీకాక్షుడు, బలశాలిగాంధీ

గాంధీ యల బుద్ధునిం బోలుగాని, శంక
రాదులకు దీటుగాఁ దీతఁ డవతరించు
కతమునఁబురాణ పురుషులవాక్యమ్ము లవి య
దార్ధములుగావు టబ్బె, శ్లోఘగుణుఁ డితండు.

- చెళ్లపిళ్ల, గాంధీ ఋషి

గాయకుడు

తనకెదుట నున్నవారల
ననయముం దలబూంపఁజేయునాతండు దా గా
యనుం డెను గాక మాటికిఁ
దనఁ తలఁ దాఁ ద్రిప్పికొనునతండు గాయకుడే?

- టి.వేం., కలగూరగంప

ప్రతి మనసులోని తీరని కోరికల గీతాలకు
లయ కల్పించినవాడు గాయకుడు

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

గాయని

పాటపాడుతూ ఆమె
కండ్లుమూసుకొన్న దెందుకని?
పాట వినేవారి బాధ
చూడట మెందుకని!

- మాలకొండరెడ్డి, ఒడిసెలరాళ్ళు

గాయం

ఆయముంటే గాయమంత సుఖంలేదు.

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్ర భారత్ కే జై
మనస్సుకు పడ్డ గాయానికి మందులూ లేవు,
మాకులూ లేవు.

- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట

గాలి

గాలి విమానాన్ని మోస్తుంది. కాని చటుక్కుని
అప్పుడప్పుడు వొడిలేస్తుంటుంది, చంటిపిల్లాణ్ణి
ఎగరేసి వొడిలేసినట్లు, అప్పుడు గాలిమీద
నమ్మకం ఉన్నవాళ్ళకి భయం వెయ్యదు.

- పాప, పాడేమాస్థాదు

ఒకగాలి కాలాన్ని పిడికిట్లో బుంధిస్తే
మరో గాలి మనుగడనే మళ్లించింది

- జ్వాలాముఖి, కథ అడ్డంకిరిగింది

గాలిపడగ

గాలిపడగకు దారం వదిలినకొద్దీ - గాలి పోసు కుంటుంది.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, అవునునిజం

గాలిమేడ

మనం కొట్టుకొన్న గాలి మేడల్ని ఏ భూకంపం పడగొట్టలేదు.

- తిలక్, స్వేచ్ఛావిహారం

గిట్టుబాటు

దొంగలకీ, లంజలకీ, పోలీస్‌శృకీ వారసం రాత్రే గిట్టుబాటు కాన్సి.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు!! డబ్బు!!!

పోదరత గిట్టుబాటుగా లేదు మాకు

- కామవా, ఇంటిగుట్టు

దివారా తీసిన వానికి అంతా గిట్టుబాటే పెట్టుబడిలేని వ్యాపారానికి తట్టుండదు.

- కాళోజీ, దిగులు

గిన్నె

చూడబోతే వెండిగిన్నె, తాగబోతే వెలితిగిన్నె.

- సామెత

గిరజాలు

పూర్వకాలములో జడలు ఉంచుకొన్న మునీశ్వరులకీ గౌరవము- ఈ కాలములో గిరజాలు పెంచుకున్న పడుచువాండ్రకీ గౌరవము.

- చిలకమర్తి, గణపతి

గిరాకీ

పుట్టుకతోనే మగనలుసు కెంత గిరాకీ!

- జయప్రద, సృష్టిలో తీయనిది

గీటురాయి

శీరానికి గీటురాయి మనస్సెక్లేగానీ, శరీరమూ సంఘమూ కావు.

- కళ్యాణ చక్రవర్తి, మొగలిషువ్వ

మనిషి నిజస్వరూపాన్ని కనిపెట్టేందుకు డబ్బు గీటురాయిలాంటిది.

- ధనికొండ, పవిత్రులు

గీత

■ ఒకటైతేనేం, గీత ఒకటికాదు కదా!

- రామకృష్ణశాస్త్రి, కులాసా

గుట్టు

మరీ మాంసం తింటున్నామని బొమికలు మెళ్లి వేసుకుంటే ఎలా ఏదైనా గుట్టు రట్టు కాగూడదు.

- పుల్లారాజు, లంచం

తెలిసినా తెలియనట్టుండు - అవతలోడి గురించి మరికాసంత తెలుస్తోంది. వినినా విననట్టుండు ఎదుటోడి గుట్టు మరికొన్ని బయటపడ్తాయి.

- కాంతారావు, వంశధార

అన్ని వృత్తులకంటే ఈ అధ్యాపక వృత్తి చాలా కష్టమైనది. మిగిలిన వృత్తులలో ఎవరైనా తమ అవినీతిని కొంత వరకైనా చాచుకోగలరేమో గాని, అధ్యాపకుల గుట్టుమట్టనీ స్పృహెంట్స్ నడి బజారులో ఉంచుతారు.

- అనందరామం, మళ్ళీ వచ్చిన వసంతం

గుడిమింగేవాడు

...గుడి మ్రొంగువానికి లింగ మూర్ఛిండి వడెము.

- కూర్మనాథకవి, సింహాద్రి నారసింహశతకము

గుడిసె

నిజానికి నీడలు పుష్కలంగా వుండే

మనదేశంలో చెట్లన్నీ గుడిసెలే!

- కుందుర్తి, ప్రగతి

గుడ్డితనం

కాననివాని నూతగొని కాననివాడు

విశిష్ట పస్తువులే

గానని భంగిం గర్భములు గైకొని కొందలు

కర్మబద్ధులై కానరు (విష్ట)

- పోతన, భాగవతము

ఆకస్మాత్తుగా డబ్బు వచ్చినడితే కళ్ళు కనబడవ్

- నరసరాజు, ■ ఇల్లు అమ్మబడును

గుడ్డివాడి చేతనూలు కదుల్తో వడుతుందో?

దిండులో పడుతుందో?

- సామెత

గుడ్డగూబ

తల్లిని, తమ్ములనీ పోషించలేని వాళ్లను

ముగాళ్ళుగా చూచేవాళ్ళు ఇంకో జన్మలో కాదు

ఈజన్మలోనే గుడ్డగూబలు.

- శివరామశాస్త్రి, డిప్రెషన్-వెంటు

గుణజ్ఞత

గుణనిధి! తుమ్మెద కమలము

గుణ మెఱుంగునుగాక కప్ప గుణ మేమెఱుంగున్?

- చాటువు

కవితా కన్యక గుణములు

కవికన్న రసజ్ఞుఁ డెఱుంగుఁ గవి యేమెఱుంగున్?

భువిలోఁ గన్యకగుణములు

ధవుఁ డెఱుంగునుగాక కన్నతండ్రేమెఱుంగున్?

- చాటువు

గుణం

అనేకము గుణములుండును. కొన్ని మంచివి కావచ్చును. కొన్ని చెడ్డవి కావచ్చును. రోకమ స్నింటిని కలగలుపుగాఁ జూచునుగాని వేనికి వానిని విడమఱచి చూడలేదు.

- విశ్వనాథ, బద్ధన్తనైనాని గుణం ప్రధానం కాని చదువు ప్రధానం కాదు.

- కందుకూరి, హాస్య సంజీవని ఆశ్రయించుట, ఆశ్రయింపఁబడుట, యివి భక్తి మార్గస్థుని నెత్తురులోని గుణములు.

- విశ్వనాథ, బద్ధన్తనైనాని ఏ భార్యకుగాని మగడుంచుకొన్న వేశ్యలో గుణాలు ఎప్పుడూ కనబడవు.

- రాజమన్నారు, నిష్ఫలం గుణవంతుడు

గుణవంతుడని పేరువడుట దుర్లభము. లాఠి విధము సులభము.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము గుండు

పోయిన మగడు పోయినా పొన్న కాయరా గుండు ఖదీరింది.

- సామెత గుండె

రాయిమడ్చుల గుండె బహుగెట్టి, జనం నల్ల రాయి గెట్టంటారుగాని పుత్తడి.

- మా గోఖలే, రాయి మడుసులు ప్రేమకు నిలయం, అలయం గుండె. మేధకు నెలవు, విచక్షణ శక్తికి కొలువు మెదడు. అందుకే గుండెకు పైనే ఉంటుంది మెదడు.

- బుచ్చిరెడ్డి, తేనెకోరని తుమ్మెద కొండంత చిటి బస్సుందిట గాని, డయివేరు నేకపోతే అడుక్కదల్లు! అలాగ్గి, కొండంత మడి సున్నా గుండెకాయ నేకపోతే అడు నిల బడ్డు కలబడ్డు; కండబలవేరారు కలేజా కూడా ఉండాలి

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - తుపాకీలో గుళ్ళుంటేనే సరిపోదు. గుండెలు కూడా ఉండాలి.

- గంగాధరావు, ఇదా మనవరిత్రా గుండెదిటవు

మనస్సులో ఉన్న భావాన్ని సూటిగా చెప్పగలిగే గుండెదిటవు చాలా కొద్దిమందికే ఉంటుంది.

- సుమనశ్రీ, నేనూ అవకాశవాదినే!

మంచిగా ఉండాలంటే గుండె నిబ్బరం చాలా ఉండాలి.

- రావిశాస్త్రి, అల్పజీవి గుండెపోటు

ఒకసారి గుండెపోటు వచ్చిన వాళ్ళు ఎప్పుడో ఒకప్పుడు చెప్పాపెట్టకుండా పోతారుగానీ క్షల కాలు వుండిపోరు.

- వశంజలి, అప్పన్ననర్సార గుమాస్తా

గుమాస్తాలు తలుచుకుంటే ముఖ్య కార్యదర్శులే ఏమీ చేయలేరు.

- బాపిరాజు, కోనంగి గుమాస్తా ప్రాణికి ఒకటవ తేదీ అంటే మరణ శిక్ష పడేరోజు.

- సూర్యారావు, ఇల్లు కూలింది గుంపు

ఈనాడు, మత బోధకుడికీ, దేశ నాయకుడికీ, కవికీ అందరికీ వెనక ఓ గుంపు కావాలి. వాళ్ళ నించి ఆ గుంపుకి ఏమీ వారగదు. వారిగిస్తా మని ఆశలుపెట్టి చేర్చుకుంటారు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ గురక

నిశ్శబ్దంలో నిద్రించిన సైనికుల గురక చచ్చిన జీవుల మొరలా వుంది.

- తిలక్, సైనికుడి ఉత్తరం

గురుకుల విద్య

బెంచీ లెక్కలలేదు, గేమ్స్ మొదల! పీజులో విసన్ రావు, పా మ్మంచు స్పిర్డనుఁ ద్రోసిపుచ్చరు గురులో, ప్యాసైననే లాభం మిందంచు స్నేమములేదు, మీ చదువునం దాలోక మీ లోకమున్ గాంచన్ వచ్చెడి నార్యులార! మిము మ్రొక్కిన్ వచ్చు నెక్కాలమున్.

- తి.వేం., కలగూరగంప గురుత్వం

మాడు పుట్టు వానికి, అరుపుట్ట చెవిటి వాడు అలోచన చెప్పినట్లు

- సామెత కోరి ప్రత్యక్ష మన్మథగురువ వైతి

కోరక పరోక్ష వైరాగ్య గురువ వైతి లంజియా! యెంతక్రిందికి గుంజినావో యంతపైకిని జనుమార్గ మరసినావు.

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము

గురువు

నెలంతలా రాజనీతులు నేర్చువారు?

- చిలకమర్తి, గుయోపాఖ్యానము

అత్తవల్ల దొంగతనం, మగనివల్ల రంకుతనం నేర్చుకొన్నట్లు.

- సామెత

గురువులు తమకును లోబడు

తెరువులు సెప్పెదరు

- పోతన, భాగవతము

గురువుల ఉపదేశం గురువులే మరవకూడదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఆశాశ్రమంత ఎత్తులో వుండిన ఈ గురుశబ్దము భూలోకంలో పడి, అటుపై చిత్రసీమలో స్వైర విహారం చేసి, ■ తరువాత బస్సెస్టాండ్‌లను ఆశ్రయించి, అక్కడ కూడా తలదాచుకోలేక పాతాళములో పడిపోయిన ■ రోజుల్లో "గురు శబ్దము" వెక్కిరింతగా వినిపిస్తుంది, ఎవరైనా పలుకుతూంటే.

- పులికంటి, శివహాస

వేయిమంది అగస్త్యభాతలకు గురువనిపించుకో వడం కన్న భీష్మునిపండి వొళ్ళినికి గురువనిపించుకోవడమే గురువునకు సంతోషదాయకము.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

గురుని శిక్ష లేక గులు తెట్లు కల్గినో

అజాని కైన వాని యబ్బుకైన

తాళడవుఁజెవి లేక తలు పెట్టు లూడును?

- వేమన

గురుశిష్యులు

జీతము పుచ్చుకొనుటచేత సుపాధ్యాయులు నేవకు లగుచున్నారు. వేతన మిచ్చుచుండుట చేత విద్యార్థులు ప్రభువు లగుచున్నారు.

- కందుకూరి, గురుశుశ్రూష

గురువు లెప్పుడును శిష్యులకు తమ ప్రేరేపిత స్వర్గమునకు త్రోవ చూపుచుందురు. కాని తాము మాత్రము స్వర్గమార్గముమాట యటుండఁగా చామున్న ■ లోకమునే త్రోవగానక గోతిలో పడుచుందురు.

- కందుకూరి, రాజశేఖర చరిత్రము

గుర్తింపు

■ స్వాతంత్ర్యం హెచ్చటం ఏ ప్రాణి గుర్తింపు?

- కొడవటిగంటి, చదువు

పోలీసువాళ్ళని ఒక్కొక్కప్పుడు స్వంత పెళ్ళాలూ, పిల్లలూ కూడా గుర్తుపట్టలేరు.

- భరణి, నాకే ఉద్యోగంవద్దు

గుర్తు

పెండ్లినాటి సౌఖ్యం లంకణాలనాడు

తలచుకొన్నట్లు

- సామెత

ప్రకృతి విశ్వవీధిలో నేర్చే ఓనమాలు

మానవుని అజ్ఞానమునకు ఆనవాలు

- వసంతరావు, ఉదయకిరణాలు

మరిచిపోయిన సామ్రాజ్యాలకు చిరిగిపోయిన జెండా చిహ్నం.

- శ్రీశ్రీ, గాంధీజీ

ఈ రోజుల్లో చితికిపోయిన మనిషంటే ఎవరికీ గౌరవం ఉండదురా. చేసిన త్యాగాలన్నీ ఎవరికీ గుర్తుంటాయి?

- పాప, రామరాజ్యానికి రహదారి

మనం విడిపోయే ముందు... ఇద్దరిమధ్యా మర్చిపోలేనంతగా నిల్చిపోగల గుర్తుకోసమే తాగేను...

- వివేకానంద, అమృత

ఉపనయనమునాటి మాట యున్నది సుమతీ.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

గుర్రం

రోజులు చాలకపోతే మనుషులు వరన్నం బదులు జొన్నకూడో, వాగజెముడు గుబ్బలో తిన్నా తింటురుగాని గుర్రం పచ్చిగెడ్డి మానేసి ఎండుగెడ్డి తినమంటే తింటుందా?

- మా గోఖలే, బండిరాముడి పెళ్లం

గుర్రం తనతోకతో తానే విసురు కొంటోంది గాని, చావడిలో గుర్రాల కన్నీటికీ విసురు తుందా?

- సామెత

రాజుగారి గుర్రమయితే మాత్రం తొక్కితే ■ నొవ్వదూ?

- సామెత

గులాం

మనపాడి వెనుక లేదను

పెనుగొంటెగులామునోరు పీలిరిగుంటే.

- కవి చౌడప్ప, చౌడప్పశతకము

ఇత్తడి పత్తడి యగునా?

తొత్తడి నగలెన్ని యిడిన దొరసా నగునా?

యుత్తమకులుఁ దొనా? దొ

లత్తునఁ దిరిగినను గులాము గులామే!

- ఆడిదము, బాటువు

గూండా

ఊరికి ఒట్టుడే గూండా ఉండాల, అడు పోలే సోడే అవాల.

- రావిశాస్త్రి, బంగారీగాడికత

గృహస్థు

గృహస్థుడి బాధలు ఎవరికి తెలుస్తాయి? ఇందులో తమాషా ఏమిటంటే ఆనుభవించే వాళ్ళు బాధలని తెలుసుకోలేరు. అవ్యక్తములో వడి కొట్టుకలాడుతూ ఉంటారు.

- సరస్వతీదేవి, తనదాకావస్తేగాని

గెలుపు

యే కొంపలూ తిరక్కుపోతే కేసులు గెలవడం ఎలాగ?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

యే మాలకూడా లేకపోతే కేసులు గెలవడం యలాగ?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఏవైపున తక్కువమంది చచ్చిరో వారు గెలిచితి మనుకొనిరి.

- విశ్వనాథ, నందోరాజా భవిష్యతి

బంటుతనముగొడు బలముతోఁ గట్టఁగా

వెంటనుండి మనసు వెతలఁబుతచు

నింటి గెల్చి రచ్చ నిల గెల్వవలెనయా

- వేమన

వేసినట్టల్లా వెయ్యనిస్తే వెట్టివాడే గెల్వాడ న్నట్లు...

- కాళ్లకూరి, సంసారనటన

కోర్కు కెక్కి చూసిన ప్రతి ఉద్యోగీ నెగ్గాడు. ప్రభుత్వం ఓడింది.

- నిరుద్యోగి, యమలోకంలో

గేరు

గేర్లు ఎలాగ మార్చాలో ఎవరైనా ఒకసారి చెప్పేస్తే హెలికాప్టరుగాడు - దాని అమ్మా బాబులైనా నడిపేవోచ్చునండి.

- వతంజలి, అప్పన్నసర్దార్

గొం

గొంగడిలో భోజనము చేయుటకుఁ గడంగిన పుడు వెంట్రుకలకు వెరువరాదు.

- నూరి, నారాణి

అంగీలు పచ్చడంబులు

చంగావి మెటుంగుసేలు సరిగంచుల మే

ల్లుంగీలు చీరలున్ నా

గొంగడి సరిపోలవన్న! గువ్వలచెన్నా!

- గువ్వ వెన్న శతకము

గొడవ

గాప్సోక్ల ఇళ్లలో బోల్చు గొడవ బుంటాయి.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది

గొడ్డు

గొడ్డు గోతిలో వడితే తలోకమా టంటారులే.

- కాంతారావు, దగావడిన తమ్ముడు

కుడితెడితే సేతుల్నాకే సొమ్ములూ ఉంటాయి. కూడెడితే కరిసే కుళ్ళిలూ ఉంటాయి.

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయి కాగ్రత్త!

గొడ్డాయి

గొడ్డాలికేం తెలుసు, బిడ్డనొప్పులు!

- సామెత

గొప్ప

నా గొప్ప నే చెప్పుకోకూడదు గదా!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

లోకములో మనుష్యుడు గొప్పవాడయిన కొలఁ దిని గొప్పతనముతోఁగూడ కష్టములు పెరుగు చుండును. భక్తులయినవారు స్వప్రయోజన పరులయి స్వలాభముకొఱ కాశ్రయించి వీడిం చుచుండురు; అసూయాపరులైనవారు పరోక్ష ర్షమును సహింపలేక యపవాదములువేసి బాధించుచుండురు.

- కందుకూరి, సత్యరాజా హర్షదేశయాత్రలు

ఊళ్లో యెళ్ళిడనో ముండనుంచుకొన్నవానికంటె యింటి యెదుట నుంచుకొన్నవాడు మిక్కిలి గొప్పవాడు.

- చిలకమర్తి, యమధర్మరాజు కచ్చేరి

ప్రతివాడు తన పని తాను చేస్తూ గొప్ప గానే ఉండనుకొంటాడు.

- విశ్వనాథ, ముగ్గురు బిచ్చగాళ్ళు

దెబ్బతిన్నా యెదటివాణ్ణి కూలగొడితే అది గొప్ప

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అట్టబలి

నిక్కమైన మంచి నీల మొక్కటి చాలు

తకుకు బెళుకు రాలు తట్టెఁ డేల!

చదునఁ జుద్య మరయ చాలదా యొక్కటి!

- వేమన

వండినమ్మకు ఒక కూరే, మధూకరంవానికి పది కూరలు.

- మహాభరత, కత్తుల వంతెన
గొప్పకున్న ఆకలి ప్రేమకు లేదు, ప్రేమ తిన లేదు, సేవ చేస్తుంది. గొప్ప సేవని తెలుసుంది. చావుని చూచి భయపడనిది గొప్ప ఒక్కటే. ఎందుకనో తెలుసా? చచ్చితర్వాత గొప్ప గొప్పదొరుంది.

- వీరేశ్వరరావు, వైరికాడు, వేదాంతం!
పరులం బూజించువాడెపో యెరులచేత నతివిశేషంబుగాఁ బూజ లందువాడు.

- తి.వేం., మృచ్ఛికటికము
ఒక గొప్పవాఁ డొకనిని మంచివాఁ డన్నచో ఎవ్వని వాక్కు బిన్నముగా లేదును? ఎవ్వని నోరు స్తుతివాక్యముల కొరకు తడవుకొనును?

- కందుకూరి, రాజశేఖర చరిత్రము
పడిన తరువాత లేచుట గొప్పతనముగాని యెప్పుడును పడకుండుట గొప్పతనముకాదు.

- కందుకూరి, రాజశేఖర చరిత్రము
అత్యగౌరవము కావాలి కావాలని ఉపన్యాసా లిచ్చే వారే సమయము వచ్చినప్పుడు నిలు పుకొనేవారు లేరు.

- చిలకమర్తి, స్వగౌరవ రక్షణము
నువ్వేం తాలూట్టచేరి బండ్రితువా, పోలీసు జవానువా, ముంచీలువా, కరణానివా నీకు దధ్ధి టందుకు!

- చిలకమర్తి, బలవంత బ్రాహ్మణార్థం
ఎప్పుటి కెయ్యది ప్రస్తుత
మప్పుటి కామాటలాడి యన్యుల మనములో నొప్పించక తానొక్క
తప్పించుక తిరుగువాడు ధన్యుడు సుమతీ!

- బద్దెన, సుమతి శతకము
గొప్పతనం అనేది యీరోజుల్లో మనం ఇచ్చు కొంటే వచ్చేది.

- కృష్ణరావు, పాపికోండలు
కష్టాల్లోనే మనిషి గొప్పతనం బయటపడు తుంది. పుత్తడో, ఇత్తడో పుటంటెట్టినప్పుడే తేలేది.

- సుంకర వాసిరెడ్డి, అపనింద
తన లోపాలను గ్రహించేకంటే ఎదుటివాని బల హీనతలను బలంగా తలవడం గొప్పతనంగా చెలామణి అవుతూ వస్తుంది.

- ఆశ్వరస్యామి, ప్రజల మనిషి

ఈనాడు లోకం నుంచి ఎంతదూరం పారిపో గలిగితే అంత గొప్పకవి కావచ్చు

- నార్ల, నవకవి

ఇచ్చునదే విద్య, రణమునఁ జొచ్చునదే మగతనంబు, సుకవీశ్వరులన్ మెచ్చునదే నేర్పు, వాడుకు వచ్చునదే కీడు సుమ్ము వసుధను సుమతీ!

- బద్దెన, సుమతి శతకము

తన కలిమి యింద్ర భోగము తన దుఃఖమె సర్వలోక దారిద్ర్యంబొ తన చావు జలప్రళయము తను పలచినయదియె రంభ తద్యము సుమతీ!

- బద్దెన, సుమతి శతకము

అడొన్న కూడె యమ్మతము తాడొందక నిచ్చువాడె దాత దరిత్రిన్ సోఁకొర్పువాడె మనుజుఁడు తేలవ గలవాడె వంశతిలకుఁడు సుమతీ!

- బద్దెన, సుమతి శతకము

చెడ్డ అలవాట్లకి దూరంగా ఉండేవాడు లోకం దృష్టిలో అసమర్థుడు! పిరికివాడు! అందుకే చాలామంది ఏదో గొప్ప కోసం జల్సాలన్నీ వాటు చేసుకుంటారు.

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు

గప్పాల పోతిరెడ్డికి, ముప్పైమూడు దొడ్లు మూడు ఎడ్లు.

- సామెత

మన సొంత వంట ఇతరులకు పెట్టి సంతోష పెట్టటం మనిషి చేసే గొప్పపనుల్లో ఒకటి.

- కొడవటిగంటి, అనామిక

■ దిక్కుమాలిన దేశంలో గొప్పవాళ్లు చెయ్యటాన్నిబట్టి పనులకు గొప్పతనం వస్తుంది గాని, గొప్పపనులు చెయ్యడాన్నిబట్టి గొప్పతనం రాదు.

- కొడవటిగంటి, ఎండమావులు

అఫీసులలో పనిని ఎప్పుడూ కర్రను తూచినట్లు తూచుతారు. ఎన్ని క్వింటాళ్లు అయితే అంత గొప్ప పని.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాళ

విశ్రమార్థియము

వస్తువులను వినియోగానికి కొనుక్కునేవాడు మామూలు మనిషి, మారు జేవానికి కొనుగోలు

శక్తిని పెంచుకునేవాడు ఆ మామూలు మనిషి కన్నా గొప్పవాడు!

- కొడవటిగంటి, చక్రవర్తి లోటులేనివాడు గొప్పవాడు. ప్రతివాడికీ ఏదో లోటు ఉంటుంది. ఉండి తీరుతుంది. అందు కని 'ఎవ్వడూ గొప్పవాడు కాదు'.

- భమిడిపాటి, కవటతపలు గొప్పవాడయ్యే గుణాలు ఎవడి దగ్గరున్నాయో వాడల్లా పోలీసు వాళ్ల చేత వళ్లు మాలిష్ చేయించుకోవాలి.

- నంది, వాన వెలిసింది దారులలోకెల్ల జమీందారి, చెంబులలోకెల్ల జారి, రోగాలలోకెల్ల మారి, సూత్రాలలోకెల్ల రోరి, క్షేత్రాలలోకెల్ల పూరి, భక్త్యాలలోకెల్ల బూరి.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము గొప్పవాళ్లు కష్టసుకం ఒక్కనాగే అన్నగించే స్తారు.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు!! డబ్బు!!! వచ్చినాడు గొప్పజైతే ఎందుకొచ్చేది నెప్పుడు, మనం అడిగేవరకూ.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు!! డబ్బు!!! గొప్పళ్ల గోత్రాలన్నీ గోవ్యంగానే ఉంటాయిలే.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కే జై ప్రేమించటం కంటే... ప్రేమించబడటం గొప్ప.

- సంధ్యాదేవి, ప్రేమకు హారతి సంబంధాలకంటే అనుబంధాలు గొప్పవి.

- కొసల్యాదేవి, హైందవి మనిషిగా పుట్టటం గొప్పకాదు. నిజమైన మనిషిగా బతకటమే చాలా గొప్ప.

- భాస్కర్, కైమాక్ష్ మంత్రం కన్నా నమ్మకం గొప్పది. నమ్మకం కన్నా నిజాయితీ ఇంకా గొప్పది.

- వీరేంద్రనాథ్, తులసి గోడ

ఊరి మధ్య దేవాలయం గోడ
దేవుడి పేర ప్రజలపై నిరంతరం జరిగే
మానభంగాల్ని వీక్షిస్తూ

పూజార్చన రక్షిస్తున్న సాంప్రదాయపు గోడ
- నగ్నముని, భవిష్యత్

గోడ దూకుడు

హార్ప్ ట్రేడింగ్ అనే గోడ దూకుడు వ్యవ

హారం మన లొట్టలొలి మంత్రవర్గ నిర్మాణం తోనే ఆరంభమైంది కదా.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కే జై గోరు

నేను తుపాకులకయినా కత్తులకయినా వోపగలను గాని ఆడవాళ్ళ గోళ్ళతో వోపలేను.

- కందుకూరి, అసహాయశూర ప్రహసనము గోరు ముద్ద

మొదట్లో గోరుముద్దలు తినాల్సిందే ఎవరైనా.

■ తరువాతనే జీర్ణశక్తినిబట్టి తినటం.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కే

గోవు

గోవుమాలచ్చిమికి కోటి దణ్ణాలు
మనిషికైనా లేని మంచి పోకిళ్లు!

- నందూరి, గోవుమాలచ్చిమి

గౌరవం

అనగత శబ్దశాస్త్రచయ్యలైన మహాత్ములు
పండితోత్తములే

భువనతలంబునం దధికపూజ్యులు; వార
లటుండఁ, గూటికై

నవనవకల్పనా విధి చణత్వము దోచ
నబద్ధమాడు నీ

కవు లిల దానపాత్రులయి గౌరవమందుట
చూడఁ జిత్రమో.

- చాటుపు

కార్యదీక్ష సహనశక్తి కలిగిన చాలదు చాలదు
పేరు ప్రతిష్ఠలు వడసిన వారలకే గౌరవాలు.

- కాకోజ్, ఖర
బడాయి లేకపోతే సంఘంలో ఈ రోజుల్లో

గౌరవం వుండదురా! మన అంభస్తు యెంత
గొప్పదని చెప్పుకుంటే, అంత గౌరవం లభిస్తుం

దన్నమాట.

- ముద్దంశెట్టి, మోసం
ఈ కాలమున పుత్తివలన వచ్చెడు గౌరవాగౌర

వములు లేవు. ఏ పుత్తిచేసినను సింగీషు
విద్యలో నధికుడైనచో నతనిని గౌరవించుదు.

- విశ్వనాథ, తెలవిరాజు
రాయటం మానిన కవికి గౌరవం హెచ్చు

చచ్చితరవాత మరీగొప్ప. - చలం, మ్యూజింగ్స్
అతిధి కడునల్పంజైన నత్తుధికుడైన

నింటి కేతరం బ్రయమందు నెవ్వడేని
వాని గౌరవ మది గౌరవంబు కాని
కాదు గౌరవ మాకారగౌరవంబు

- శ్రీనాథుడు, కాళీఖండము

కల్లు నిచ్చెడి చెట్లకుం గల్లు గౌర
వంబు పెరివానికిని లేదు, వజ్ర మ్రోల
గజ్జె కట్టెడి బోగంపు గరితకున్న
పలుకుబడి కానరా దెట్టివారి కిందు.

- త్రిపురనేని, సూతపురాణము

లోకము మూర్ఖబహుళ మగుటచే గడ్డములుం
గావిగుడ్డలు బోడితలలు బూదిపిండికట్లు
తులసి పూసలు మున్నగునవి నరునకు గౌరవ
ముం దెచ్చిపెట్టి.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి

గ్యారంటీ

మాట మిగలకుండా ఉద్యోగంలో మిగిలితే
బ్రతికున్నంతకాలం పించను
బ్రతక్కపోయినా గ్రాబ్బుటే
మీకందకపోతే మీ చంటివాళ్ళకు గ్యారంటీ

- స్వర్ణరాజు, గాడిదలు కావాలి!

గ్రంథకర్తృత్వం

స్వతంత్రజీవనోపాధులలోఁ గన్నమువేయుట
తరువాత గ్రంథకర్తృత్వమే యూరివారి ధన
మును హరించుట కుత్తమ మైనది.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ

గ్రంథ పరిచయం

అన్ని పొత్తమ్ములకు మొద లెన్ని పుటలో
నిండు నభినందనములతో దండు గకట!
యొక్కఁ దేనియు నిజ మగు సూహ వ్రాయఁ
డట్లు వ్రాసిన నద్దాని పడఁకు రొకట.

- టి.వేం., పాణిగ్రహీత

గ్రంథ పరిశీలన

సందేహం దృఢపడి ఆత్మప్రత్యయం కలగనప్పు
డుగాడా గ్రంథ పరిశీలన?

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రాజరాజు

గ్రహచారం

రాత రాజ్యమేలుమని ఉంటే, గ్రహచారం గాడి
దలు మేపమని వున్నదట.

- సామెత

గ్రహం

నిన్న నడచినట్టి గ్రహం

నేడు బూడిదై కూలును

- ప్రయాగ, ఆత్మహోష

చచ్చినంత మాత్రాన గ్రహాలు వదిలేస్తాయనుకు
న్నారు గావోలు! పొరపాటు.

- కొడవటిగంటి, బ్రతుకు భయం

గ్రహబలం

గ్రహబలంపైన మీరు ఆధారపడటం ఏవి
టండి? అనే మిమ్మల్నిబట్టి తిరగాలి.

- బుచ్చిబాబు, దొంగ దొరికాడు

ఈ గ్రహాలుకూడా తమ పేర్లు తిన్నగా చెప్పవు.
వకరితో ఒకలాగునా మరి వకరితో మరివకలా
గునా చెవుతవి.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

గ్రహింపు

తమ మూర్ఖత్వం గ్రహించిన వాడైవరూ
మూర్ఖులు' కారు.

- మహేందర, కత్తుల వంతెన

గ్రామ(జీవితం)

గ్రామ జీవితం ప్రశాంతమంటారుగానీ అందులో
పోటీలకెప్పుడూ తీవ్రమైన అవకాశాలు ఉండనే
ఉంటాయి. పోటీలేనిదే వృద్ధిలేదు.

- సుబ్రమణ్యశర్మ, బంకోలా

గ్రామాలు పట్టణాలకు ఏవిధంగానూ తీసిపోవు.
క్రొర్యం, దౌర్జన్యం, అత్యాచారం, దగా, ఈర్ష్యాసూ
యలు, నైష్యం, అవినీతి, అసత్యం, వ్యభిచారం,
భీరుత్వం - ఒక్కటేమిటి మానవ జీవితంలో
ఏవ్వామైనవీ, దూష్టమైనవీ, అవాంఛనీయమై
నవీ అని వేసివేసిని గర్హిస్తామో అవన్నీ అక్కడ
కూడా కానవస్తాయి. కాకపోతే అజ్ఞానం, అమా
యకత్వం ఆనే ముసుగులో మన పెద్దలు
వాటిని దాచిచూపుతుంటారు.

- కాళీపట్నం, సేనాపతి వీరన్న

గ్రామీణుడు

గ్రామీణులు స్వచ్ఛంగా తెల్లగా ఉంటారు.

వాళ్లు జీర్ణించుకున్న హింసలు
నీకూ, భవిష్యత్తుకూ ప్రేమ రాయబారాలు నడిపే
హింసలు

- కందుకూరి, తెలంగాణ

బయట నువ్వెంత పెద్దవాడివైనా, నీకెంత
పలుకుబడి వున్నా, స్థానికాధికారులతో మంచిగా

వుండకపోతే- బ్రటిషు వాళ్ళు ఏర్పాటు చేసిన
మెషినరీ - నిన్ను చాలా ఇబ్బంది పెడుతుంది.
- కోవట్నం, శాంతి

గ్రాహ్యం

సిద్ధమయినట్టి యన్నంబు, చేతికందినట్టి
పరిపక్వ ఫలమును, సంగనామ
జీప్రథమయోవనంబు, బండితు లుపేక్ష
సేయంగా రాదు. చేసినది జెడును మీద.
- టి.వేం., శ్రవణానందము

తక్కువ జాతియందు పనితామణి
యున్నను, నీచమర్జునం
దెక్కువ విద్య చొప్పుడిన, నెంగిలిచోట
సువర్ణ మబ్బినన్,
దక్కుక పెన్సిషంబున సుధారస
ముండిన గ్రాహ్యమండ్రు
- అనంతుడు, భోజరాజేయము

గ్రామరు

ప్రచారం చేసేది ప్రాచీన సంప్రదాయాలే
అయినా గ్రామరుండాలికదా?
- ఆనందరామం, ఇదా భారతం

ఘనము

ఘనకార్యం

రంభ చెక్కిలి కొట్టి రాట్నం తెచ్చినట్లు.
- సామెత

ఘనత

జానెడు కవితకు మూరెడు పేరు.
- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ప్రభుత్వానికి అప్పగిస్తే పరీక్షల నాటికి
పాఠ్యగ్రంథాలు అచ్చు అయినాయట!
- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

వెయ్యివార్ల పూజారి!
- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అమరణ నిరాహారదీక్ష దేముంది?
నేను అరవైసార్లు చేశానన్నట్లు.
- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ప్రభువులు పరిగ్రహించిన ప్రజలు ఘనములు.
- తుమార ధూర్జటి, కృష్ణరాయ విజయము

లీల గుడి మ్రొంగువానికి లింగమెంత?

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము
పిట్ట కొంచెము కూర మనమన్నట్టు క్షుద్ర
జంతువునకు సయితము పెద్దనో రుండవచ్చును.

- చిన్నయసూరి, మిత్రబేదము
మన ఘనతలు మన ప్రవర్తనములం బట్టి
యుండునుగాని మన జన్మములం బట్టి
యుండవు.

- పానుగంటి, చూడామణి
దాసిదాని నధిక్షేపించుటలో నందఱు ఘనులే-
తలపై గట్టిమోర వున్నవాడే ఘనుడైనప్పుడు
కిరీట మున్నవాని మాట చెప్పవలయునా?

- పానుగంటి, చూడామణి
సామాన్యపు కత్తితో పొడుచుకోవటం పొరుషం
కాదు. పొడుచుకుంటే వజ్రాలు చెక్కిన మన
కత్తితోనే పొడుచుకోవలెను.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని
మా వాళ్ళంతా నాకు నెపోలియన్ ఆఫ్
యాంటినాచ్ అని పేరు పెట్టారు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
ఝిది నేను రిఫార్మర్లే అచ్చు వేసేటప్పటికి
టెన్నిసన్ చూసి గుండె కొట్టుకున్నాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
చెప్పందగు కార్యమొకటి మానినది లేదు.

- చిలకమర్తి, ప్రసన్నయాదవము
వేయి కనులతో నేడ్చును వేల్పుతేడు

- చిలకమర్తి, ప్రహ్లాదచరిత్రము
కలలోనైనా మేల్కొన్నవాణ్ణి చూడడం
మన విషయం కాదా ఈనాటి లోకంలో!

- దాశరథి, పునర్నవం
అయిన గాలిని బేనును,

దోయముతో నజకు, బొగలతో గోడ లిడున్
- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపరుద్రయము

ఘనము
ఓటిచ్చిన వాడికంటే ఓటిచ్చిన వాడే ఘనుడు,
- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

తెలిసినవాడు విద్వాంసుడు కాదు.
తెలిసినట్లాచరించువాడే ఘనుడు.

- పానుగంటి, సాక్షి
దుఃఖమును అణచుకోగలిగిన వానికంటె

సంతోషాన్ని అణచుకోగల్గినవాడే ఘనుడు.

- సామెత

మనసు స్వాధీనమైన ఘనునికి మరి మంత్రతంత్రము లేరా?

- సామెత

మరానా

పరాయి సొమ్ములు అమ్మడం మరానాకి లోపం; కాని, తన భార్య నగలు అమ్మడం తగు మనుష్యుల తరహా (తెలుసునా)

- ముద్దుకృష్ణ, ఆడవాళ్ల తెలివి

ఘోష

త్యాగరాజు పాట దాక్షిణాత్యుల నోట బాషలేని వెర్రిఘోష కాదె!

- చరద, నాట్యగోష్ఠి

ఇంటికప్పు తెగంగాలి, నెత్తించీద పడుచుండగా, నిక నేమి ఘోషా?

- వేంకటరాయశాస్త్రి, బొబ్బిలియుద్ధము

మీ పెండ్లామునని పేరు పెట్టుకొని మూసి వాయనపు ముత్తైదువలాగున నుండమంటారా యేమిటి?

- కొచ్చెకోట, అపవాదతరంగిణి

చ

చక్కదనం

పాత గోడకు పూత చక్కన. కోలి ముండకు రాత చక్కన!

- పూర్ణానందం, కొంపాన్వేషణ

చక్కదనము చెప్పుకునేందుకు, వర్షించేందుకు, వీలైతే పాడువేసేందుకు కాని, పెళ్ళికి కాదండీ.

- బుచ్చిబాబు, తీసినతెర

చక్రం

వ్యాపారుల రూపాయిలే రాజ్యానికి చక్రాలు

- చాయారాజ్, శ్రీకాకుళం

చంపలం

దొరం చిత్తం, చెట్ల నీడ నిలకడ లేనివి.

- సామెత

చట్టం

చట్టాలవల్ల పనులు సానుకూలమవుతాయా?

చిత్త శుద్ధితో దీన్ని అమలుపరిచేదెవరు?

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కి జై

ఏ చట్టం వచ్చినా తచ్చంబంధీకులకు ముందెత్తు గానే ఉప్పుండుతుంది.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కి జై

'చట్టం - నేరం' అనే విశేషపదాలు ఎటుగా మొగ్గినా మొగ్గే తత్వం గలవి!

- మా గోఖలే, దొంగవాళ్ళు

సౌకర్యం లేని చట్టానికి ప్రజలు కట్టుబడరు.

- గంగాధరరావు, పెండింగ్ ఫైలు

శాసనాలు యెక్కువైయ్యాయంటే కట్టుబాట్లు హెచ్చయ్యాయన్నమాట.

- కాంతారావు, నిజాయితీ కథలు

మనకోసమే చట్టాలుగాని వాటికోసం మనం కాదు గదా.

- చలసాని, పుణ్యభూమి

చట్టాలకున్న లొసుగులు తప్పించుకునే వారికి ముందే తెలుస్తాయి.

- వసుబాబు, ఆద్యంతాలూ - ఆంతర్యాలూ

చదువు

ఈ దేశంలోని యువతరం చచ్చుపడిపోవడాని కిక్కడి చదువే చాలావరకూ కారణం.

- వసుంధర, తపోభంగం

నాకొడుకునకుం జడువుకొనుటకుం బూర్వము తొండకు బల్లికి భేదము తెలియును. ఇప్పుడు గాడిదకు గుట్టమునకు భేదము తెలియకుండను న్నాండు.

- పానుగంటి, మాలతీమాల

స్వభావాలను చదువులు మార్చలేవు.

- కొసల్యాదేవి, శాంతినికేతన్

చదువు ఉపయోగం మనస్సును పదును పెట్టే వరకే.

- గోపీచంద్, పండిత పరమేశ్వరశాస్త్రి వీలునామా

చదువు వల్లించవలసిన చట్టబండ.
- కుక్కుటేశ్వరరావు, అహర్ముఖమ్

చదవనంతవరకూ కాకరకాయ, చదివిన తర్వాత కీకరకాయ.

- సామెత

ఎప్పుడును నీవీ మెట్టవేదాంతములే

■ ముందాడవు, నిద్రలోఁ గఱచితన్నా!

యెన్ని శాస్త్రంబులో!

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము

యూనివర్సిటీలలో పెద్ద పెద్ద సంస్థల్లో ప్రొఫెసర్లయితర్వాతనే చాలా మంది నిజంగా చదువుకోవడం మొదలుపెడతారు.

- వేంకటరాయశాస్త్రి వ్యామోహము ఇంగ్లీషు సదువుకున్న మారాజులు. బేమ్మడొచ్చి చెప్పాల్సిగాని, ఆరింట్లో తద్దినాలే ఆరికి తెలదు.

- హనుమంతరావు, లేడీ డాక్టరు జనులు చదువుకొన్న వారగుదురేని తమకుగల స్వాతంత్ర్యములను తెలిసికొని వానిని పొందుటకయి ప్రయత్నము చేయుదురు. నీచముగా నెల్లవారికిని బెదిరి యొదిగి యుండక వారు చేసెడువని క్రమమయినదో యక్రమమైనదో యాలోచించుకొనుచుందురు.

- కందుకూరి, దేశాభిమానము నాతో మాట్లాడవేం ఒక ఎడ్యుకేషన్.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం చదివి చదివి చదివి చావంగ నేటికీ చావులేని చదువు చదువవలయు చదువులేక కోటిజనులు సచ్చిరిగదా!

- వేమన

...నేం జదివినవి గలవు పెక్కులు
చదువులలో మర్మమెల్లం జదివితీరి దండ్రీ!

- పోతన, భాగవతము విద్యాసార మెఱుంగంగోరెద భవ ద్విజ్ఞాత శాస్త్రంబులోం బద్యం బొక్కుటి చెప్పి సార్థముగఁ దాత్పర్యంబు భాషింపుమా!

- పోతన, భాగవతము చదువనివాఁడజ్ఞం డగుఁ జదివిన సదసద్వివేకచతురత గలుగుం జదువఁగ వలయును జనులకుఁ జదివించెద నార్యులొద్దం జదువుము తండ్రీ!

- పోతన, భాగవతము తఱుండు చదువఁ జదువఁ దర్కవాదమె కాని దివ్యమైన తెలివి తేటపడదు వసిరికాయ పురుగుపడఁగానె చెడిపోదె?

- వేమన ఈ రోజుల్లో ఎడ్యుకేషనంటే, ఎవడేమన్నాడో తెలుసుకోవడం.

- బుచ్చిబాబు, ఆత్మవంచన

డబ్బులేని విద్య దారిద్ర్యహేతువు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం విద్యవంటి వస్తువులేదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం కారంలేనిదే కూరలకు రుచిరాదు. కోడండం లేనిదే పిల్లలకు చదువురాదు.

- చిలకమర్తి, సవ్యసాచి పదవుల్లాగా ఈ డిగ్రీలని త్యాగం చెయ్యటానికీ, ట్రాన్స్ఫర్ చెయ్యటానికీ వీలేదు.

- దివ్య ప్రభాకర్, శిరోమణి చదువు రెండు విధాలు. ఒకటి గుమాస్తాపని చేసేది. రెండవది రాజ్యా లేలేది.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట మనస్సు పరిపక్వము చేసికొన్నచో, నాత్మ నభివృద్ధి పొందించుకొన్నచో నాపదలు వచ్చినప్పుడు, నవకరములు పొందినప్పుడు తమాయించుకొనవచ్చును. అందుచేత నాత్మవిద్య గొప్పది.

- విశ్వనాథ, తెజవిరాజు పేదవాళ్ళకి పనిపాట్లు చేసుకోడం తెలియడవేం పెద్ద చదువమ్మా.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు బళ్ళలో ఎవరికీ పనికిరాని చదువు నేర్పుతారు. గనకనే మనదేశంలో చదువిత తక్కువ. మన జాతిని నిర్జీవం చేసి, ఎందునా కాకుండా చెయ్యటానికే ఇంగ్లీషువారీ చదువు ప్రవేశపెట్టారు.

- కొడవటిగంటి, చదువు నీవు నేర్చిన చదువే నీ కర్మముకాదు.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట నా దగ్గర గొట్టికాయలు గిట్టికాయలు పనికిరావండి. పుస్తకం చాతపడితే వేళ్ళకి పుస్తకం అంటుకుపోవాలి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం పదహారేళ్ళు చదువుకున్న వాడికి ■■■ జరగదంటే ■ చదువు చదువు కాదు.

- కృష్ణరావు, పాపికోండలు మన చదువు ఇతరులకు ఒంటపట్టింది.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, కన్నడ బుద్ధిపూర్వకంగా, పూర్తి ఇష్టంతో చదివేదే చదువు.

- కొడవటిగంటి, చదువు సులభంగా వచ్చిన విద్య సులభంగానే

పోతుంది.

- కొడవటిగంటి, చదువు విద్యార్థి విజ్ఞానమంతా విద్యార్థినుల దగ్గరే బయటపడుతుందన్న మాటలో అతిశయోక్తి ఏమీలేదు.

- కొడవటిగంటి, పంచకణ్యాణి విద్య ఒకరు మెచ్చుకొంటే కదా రాణించేది?

- హీశత్రీ, నూరుశరత్తులు బ్రతకాలి ఉపాధ్యాయత్వము సాధారణముగా స్వతంత్రత కలదేయైనను, స్వదేశస్థులు పాఠశాలాకార్యనిర్వాహకులైయున్నప్పుడు ఉద్యుత బరతంత్రమైనదియే.

- కందుకూరి, స్వీయచరిత్రము జ్యోతిశాస్త్రము ప్రకృతి శాస్త్రములలో సుత్తమమయినదని చెప్పవచ్చును. ఈ శాస్త్రమును జదివి, గ్రహణములు మొదలైనవి కలుగుటకుఁ గల నిజమైన కారణములను దెలిసికొన్న పక్షమున, ఏతద్విషయమున జనులలోఁగల మూఢ విశ్వాసములును, మూఢాచారములును నశించి, సుజ్ఞానము కలుగుననుటకు, సందేహములేదు.

- కందుకూరి, స్వీయచరిత్రము మాబోటి చదువుకున్న వాళ్ళకే ప్రేమంటే ఏమిటో తెలుసు. కాని మీలాగ ప్రేమించుకోవటం చేతగాదు.

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమాయిల్లాలు పంతులుగారిని చూడగానే గజగజ మూర్ఛపోవాలి పిల్లవాడు. వాడే పంతులు.

- చిలకమర్తి, గణపతి విద్యావిషయాన్ని విచారిస్తే ఇప్పటి స్కూళ్ళు కూడా యీతిబాధల కిందకే వస్తాయి.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు వెలివిద్య లెన్నియినను గురివిద్యకు సాటిరావు.

- గువ్వలచెన్న శతకము శత్రుత్వ మిత్రత్వాలు విద్యావిషయంలో అద్భుత గిలే యెడల అట్టివాడు మనీషి కాకపోవడమే కాక మనిషీకూడా కాండని నేననుకుంటాను.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు విద్యావిషయంలో అభిప్రాయభేదాలు వున్నప్పటికీ అడరాని మాటలు అడడంగాని ముఖా ముఖాలు చూచుకోకపోవడంగాని విద్యల్లక్షణం కాదు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

పూర్వం విద్య ధనికులకన్న బీదలకే అందుజూటులో ఉండేది. ఇప్పుడు ధనికులకేకాని విద్య లభించదు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు ఉద్యోగ మొదలినప్పుడు సద్యోమద మొదలి పూర్వసంసత యుడుగున్ విద్యాపంతునకైనను; విద్యాహీనునకు వేత వివరంబేలా!

- బాటువు చదువురాని ముసలి వాడికంటే, చదువు వచ్చిన కుర్రవాడు ఎక్కువ జ్ఞానవంతుడు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి చదువు, ప్రతిభను రాణింపజేసే చోక సాధనమే కానీ, దానికి కారణమూకాదు, ఫలితమున్నూకాదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, ఆత్మబలి విద్యకే దూరం దగ్గిరా లేదు.

- భమిడిపాటి, అవును మన దేశంలో చదువు సంస్కారం నేర్పదు. అది డిగ్రీ సంపాదించుకోడానికి ఉద్యోగం వెతుక్కుని డబ్బు సంపాదించుకోడానికి మాత్రమే.

- ఆనందారామం, అద్దంలో శత్రువు ఈ ప్రపంచ నాటకమునం దిప్పటి పెద్దలు విని పించుచున్న కథ యించుమించుగా ముగియవచ్చినది. వారీవతి కందలును వినిపించుచు వచ్చిన పురాణ కథాశేషమునే వృద్ధ వాక్యములలోఁ గొంతకాలము వినిపించి కథాశేషులయ్యెదరు. ఈ ప్రపంచ నాటక రంగమునందు మహాసామర్థ్యముతో క్రొత్త మాటలాడి హృదయ రంజకముగా వినిపించి సూతన కథను సర్వజనులకు సంతోషమును గలిగింపవలసినవారు లేఁత్రాయములోనున్న ఇప్పటి విద్యార్థులే.

- కందుకూరి, విద్యాధికుల ధర్మములు తమ విద్య నెవ్వ రేమాత్రము గనఁజాలుదురు వారి దండను దన్యాత్రమ ప్రకటించురు బుధులు త్తముల మహిమ నీరుకొలచి తామర సువీణి!

- పింగళి, కళాపూర్ణోదయము ఎప్పుడూ పైకి ఏడవకు. అది లొక్కం కాదు. లోలోపల కానీ నాకు మల్లే. చాలా మంది

చదువుకున్న వాళ్ల అభిప్రాయం ఆచరణ అంటే.

- భమిడిపాటి, ఎప్పుడూ ఇంత చదువుకి పెట్టిన డబ్బుకయ్యే వడ్డీయిస్తే కో అంటే కోటి మందొస్తారు. ఉద్యోగం చెయ్యడానికి.

- వీరేశ్వరరావు, మనసులో మనిషి ఎక్కిడ చదివినా చదువు చదువే కూడా.

- ఆదివిష్ణు, చూడు చూడు నీడలు ఏం చేస్తుంది విద్య? కోర్టుకి, ఓట్లకి, నోట్లకి, తయారు చేస్తుంది స్వేచ్ఛగా తిరిగే మనుషుల్ని! ఎవరికి స్వేచ్ఛనిచ్చింది ఈ విద్య?

- చలం, మ్యూజింగ్స్ రోకానుభవము కూడ విద్యయే.

- చిలకమర్తి, చమత్కారమంజరి ప్రేమించడం చాలా తేలిక. ఈ కాలంలో ఆది గురువులేని విద్య కూడా.

- వులికంటి, ఆరికమాడు ఈ ఇంగ్లీషు వాళ్ళు చదువులుపెట్టి మనవేశ్యతో మనకళ్ళే పాడుస్తున్నారు.

- గురజాడ, కొండుభట్లయ్యము యూనివర్సిటీల చుట్టూ బ్రహ్మజెముళ్ళు, విజ్ఞానం చుట్టూ నాగజెముళ్ళు.

- తులసీ, వలయం అగ్నిం గాలదు, రాజుల కలవిగాదు, నీళ్ల నానదు, బోరుల పాలుగాదు, సోదరులచేత నెప్పుడ బంచుకొన రాక చెలంగు విద్యాధనమునకు జేటులేదు

- దూబగుంట, పంచతంత్రము పరమార్థ దృష్టిచే జూడ నైహిక విద్యులలో నేమంత భేదమున్నది? అన్నియు ముష్టివిద్యలే. అన్నియు బొట్టకూటి తంత్రములే. కావున నైహికవిద్యలో సౌందర్యశక్తి లేదు - లేదు.

- పానుగంటి, సాక్షి పొట్టకూటికి నేర్పు విద్యలు పుట్టకీళ్ళు కదలేనా?

- గురజాడ, ముత్యాల సరములు పరభూమికి జనుచోడ ద స్కరులకు నగపడదు ప్రేగు గా దెచ్చట నె వ్వరినైన హితుల జేయును ధరలో మతి విద్యుంబోలు ధనములుగలవే?

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంశిక

పరులకు సోదరులకు భూ పరులకు గొనరాదు సర్వవశ్యము లా నె వ్వరి కిచ్చిన గోటిగుడో త్రరవుద్ది భజించు విద్య తన ధన మెప్పుడున్.

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంశిక ...బోధవిర్భావనిదానములో చదువులయ్యా కావు.

- ధూర్జటి, శ్రీకాళహస్తీశ్వర శతకము చదువుకొని ముష్టి యెత్తుట కంటి చదువు కొనక పీనుగుల మోయుట మంచిది.

- చిలకమర్తి, గణపతి పరియంపనివారు చెదపురుగులై పుట్టి మతి యొకజన్మమున బుస్తకము దినివేయుదురు.

- చిలకమర్తి, గణపతి చదువుకోనన్నాళ్ళు పసులు, పసులు అని చదువుకున్నాక పచులు పచులు అన్నాడట.

- సామెత వనిపోయినవాడు

చచ్చిరి సోదరు ల్గుతులు చచ్చిరి, చచ్చిరి రాజులెల్ల రీకచ్చెకు మూలకందమగు కర్ణుండు మామయుం జచ్చి రీగతిం బచ్చని కొంపమాపితిని.

- తి.వేం., పాండవవిజయము వసువు

చనువు ఎక్కువైతే ఏవగింపు పుడుతుందట.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు చంద్రుడు

చంద్రుడు మన గెరిల్లా క్యాంపులో లాంతరు - గంగినేని, గెరిల్లాలతో ఒక నిమిషం

వచ్చుట్లు రెండు చేతులూ చేర్చనిదే చప్పుట్లు రావన్నది అబద్ధం! ఒక చెయ్యి వెళ్లి కదలకుండా ఉన్న మరొకచేతిమీద పడ్డా శబ్దం వస్తుంది.

- కౌసల్యదేవి, శాంతినికేతన్ చమత్కారం

శక్తినిమించి చేసెడి చమత్కారము ప్రాణముల మీదికి తెచ్చును.

- విశ్వనాథ, నందోరాజా భవిష్యతి నిజం నాలుక ఉన్న ఏనంగనాచైనా చెప్పగలడు. అబద్ధం అడ్డానికి, చమత్కారం కావాలంటాడు

బెర్నార్డు పో.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర-ఎన్నోకలలు

చతురత

మా తిండితో బలిసిన ■ కుక్క

మా కళ్లముందు

■ తోక ఊపుతూనే ఉంటే

పరవాలేదు

మనపట్ల విశ్వాసంచూపుతూందిరే అనుకున్నాం కానీ!

అతోక ఊపులోనే

అయిదేళ్ళు గడిపేస్తుం దనుకోలేదు.

- రాజేంద్ర, గుండె చప్పుళ్లు

చరిత్ర

గతించిన చరిత్రక సంగతులు యెవరు వ్రాసినా సరిగా ఉండవు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

ప్రతివారి చరిత్రానికీన్నీ యేవో నీహార లేశాలు ఉండనే ఉంటాయి.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

చరిత్ర లేఖనమునకు దగిన సామగ్రిని సంపాదించుట కష్టము. సంపాదించినను సందర్భ కుద్ధిగ కష్టము.

- పానుగంటి, సాక్షి

నరజాతి చరిత్ర సమస్తం

దరిద్రులను కాల్చుకు తినడం.

- శ్రీశ్రీ, దేశచరిత్రలు

ఏదేశ చరిత్ర చూచినా

ఏమున్నది గర్వకారణం?

నరజాతి చరిత్ర సమస్తం

పరపేదన పరాయణత్వం

- శ్రీశ్రీ, దేశచరిత్రలు

చల్లారిన సంపారాలు,

మరణించిన జనసందోహం,

అసహాయుల హాహాకారం

చరిత్రలో మూలుగుతున్నవి.

- శ్రీశ్రీ, దేశ చరిత్రలు

పరస్పరం సంఘర్షించిన

శత్రులలో చరిత్ర పుట్టిను.

- శ్రీశ్రీ, దేశచరిత్రలు

తారీఖులు దస్తావేజులు

ఇవి కావోయ్ చరిత్రకర్థం.

- శ్రీశ్రీ, దేశచరిత్రలు

నరజాతి చరిత్ర సమస్తం

పరస్పరాహరణోద్యోగం;

నరజాతి చరిత్ర సమస్తం

రణరక్త ప్రవాహసిక్తం.

- శ్రీశ్రీ, దేశచరిత్రలు

చరిత్రకారుల దృష్టికి రాజులు, రాణీలు మినహా సామాన్య సైనికులూ, ప్రజలూ ఎక్కడ అనుతారు?

- సూరి, చంఘీజ్ ఖాన్

చరిత్ర పగ నెవడూ తప్పించుకోలేడు.

- తిలక్, హౌస్లెమ్మలో శవం

ఒక వర్గాన్ని మరొక వర్గం కాల్చుకుంటే అది చరిత్ర.

- కొడవటిగంటి, ఆర్థాంగి

చరిత్ర లెప్పుడూ క్షిప్తంగానూ కష్టనష్ట భూయిష్టంగానూ ఉండును.

- మా గోఖలే, బుద్ధం శరణం గచ్చామి

అసలు మనవాళ్లకు మనచరిత్రల్ని పదిలపర్చుకునే అలవాట్లేక్కడున్నాయ్ చెప్పండి?

- మా గోఖలే, బుద్ధం శరణం గచ్చామి

నేటి ఉదారులు శ్రామికులు. వారికి చరిత్ర లేదు.

- సభా, పిచ్చిదంపతులు

చరిత్రనిండా రక్తమే! ఈ రక్తమే చరిత్రని మార్చింది!

- అప్పలయ్య, పువ్వుల కొరడా

చరిత్రను. సృష్టించినవాడికి చరిత్రలో చోటు లేదు. అందుకే చరిత్ర కృతఘ్నుమైనది!

- అరిపీరాల, ఆతన్నిగూర్చి కథలులేవు

నరచరిత్ర క్రిక్కిరిసిన

ప్రళయ సమరసంఘర్షణ

జారిన వీరుల రక్తం

ఆరని వనితల దుఃఖం

- అనిశెట్టి, వచ్చిగ ఈ నేలంతా

గుళ్ళపట్టి ఊపిరాడక

ఉళ్ళపట్టి వెలుతురానక

చీకటి చక్రబంధంలో

చిట్టిన రాచపుళ్లు

చరిత్ర కళ్లు.

- జ్వాలాముఖి, హుంకబేలోలో

డిశంబర్ రోజులు

మట్టి చరిత్రే చరిత్ర, మట్టి మనిషి చరిత్రే

చరిత్ర.

- శివారెడ్డి, నగ్నబూమ్మద
క్షియోపాత్రా ముక్కుగనుక కాస్త పొట్టిదైవుంటే,
ప్రపంచ చరిత్ర మరోవిధంగా వుండివుండేది.

- లాభూరి, శ్రావణనంద్య

చర్చ

కాలావది డగ్గరించు, వృధయయ్యెను జీవిత
ముత్తచర్చలన్

- దువ్వూరి, భగ్గుహృదయము

చలనం

చీకటికి చలనం లేదు.

- భైరాగి, నూతిలో గొంతులు

చలాయించు

శంకరాచార్యుణ్ణి అనుకుంటున్నావా ఏం?
శృంగారం, వేదాంతం కలగలిపి చలాయించుకు
వచ్చేందుకు?

- రామకృష్ణశాస్త్రి, మీమాంస

హోదా అధికారం చలాయించడం అలవాటు
అయితే అందరూ చులకనగానే కనిపిస్తారు.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె

చలిజ్వరం

చస్తే చచ్చాడుగాని చలిజ్వరం చప్పుగా వది
లింది.

- సామెత

చాకలి

చాకివానితోడ జగదాలు పడలేక

సిరిగలాండు పట్టుచీరం గట్టె;

శివుండు తోలుం గట్టె; నీయని మదిలోని

భైరవుండు చీరం బాబవైచె

- చాటువు

చాకి చాకని యేల సందడించెదవు?

చాకియే యతఁడు? సాక్షాల్లింగమూర్తి!

- పాల్కురికి, బసవపురాణము

చాకిరీ

భారతదేశంలో జీతం తక్కువైనకొద్దీ చాకిరీ
పెరుగుతుండేగాని ప్రాణాలు అంతే ఉంటాయి.

- బొల్లిముంత, మృత్యుంజయులు

వంటికెంత చాకిరీ ఉందో ఇంటికంత ఉంది.

- కాళ్లకూరి, గరల్ వైఫ్

చాదస్తం

చాదస్తం లేకపోతే సన్యాసులకు కూడా బోగం

వాళ్ళు ఉండడం జరూరే.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని
సంస్కృతం క్లాసులో చదువుకుంటూ ఉండటం
చేత నీకు చాదస్తం అంతకంతకు బలిసిపోతూ
ఉన్నది.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని
చదువెక్కువైతే చాదస్తం కూడా ఎక్కువవుతుం
దంటారు.

- రెంటాల, జిన్ స్పెక్టర్ జనరల్
ఊబిలోపడిన ప్రతివాడు
అనందాల్ని అని అంటాడు.

- కాళోజీ, చాదస్తం
చాదస్తపు మొగుడు చెప్పితే వినడు, కొడితే ఏడు
స్తాడు.

- సామెత

చావల్యం

బాల్యచావల్యం చావడం కల్ల. అది చచ్చువేషా
లను ధరిస్తుంది.

- నార్ల, జగన్నాటకం

చాలు

కొనేవాడికి కోటి కళ్లయితే, ఆమ్మేవాడికి అవిటి
దొకటే చాలు.

- సామెత

దండెగొట్టు తెలివుండిన చాలు

జోకవచ్చు గింజలుగా తాలు.

- కాళోజీ, ద్వైతజగత్తు

చావు

చావుకు భయపడటంకన్న

చావని ఆశతో బ్రతకటం మిన్న

- ఆరిపిరాల, కడలిగొంతులో చిక్కుకున్న కాలం
ఏమీలేని రోజుల్లో చావుభయం లేదు
అన్నీవున్న రోజు అది వుంది.

- ఇనాక్, ఏమౌతాడు?

మనిషి ఎంత విద్రవీగినా చివరికి ఒకదానికి
లాంగిపోక తప్పదు. దానికి తరతమ భేదాలు
లేవు. ఎవన్నీ కనికరించదు- అదే మృత్యుదేవత.

- రామకృష్ణరావు, రేవటి మనుషులు
వేయి నీతులకు సరి అతని మరణ కారణం.

- గోపాలచక్రవర్తి, రెండుకళ్ల వన్నెండుచేతుల
నాయకుడు

చందేళ్ల క్రితుకులో నువ్వు

మృత్యువును వేలసార్లు గెలుస్తావు

మరి చాని గొప్పమిటి
చాని గెలుపు ఒక్కసారే!

- కుందుర్తి, మరి మృత్యువు గొప్పమిటి!
మృత్యువు మరేమికాదు
జీవితానికి మరో పార్శ్వమేగాని

- ఆఫర్, అంతిమస్ఫుర్తి
ప్రతిస్థకు పెద్దనాయుడు చస్తే, యీడవలేక
యిందీవారంతా చచ్చినట్లు.

- సామెత
నేర్చుకోడం దిరుగనేర్చిన వాడైన
తనదు చావు దప్పుకొనడం లేదు.

- అజ్ఞాన, నూలుగంటి
చావు, నమస్కలకు పరిష్కారమని తెలివి
హీనులు మాత్రమే అనుకుంటారు

- శ్యామలారాణి, హరిజీ
మనము ఎన్ని లదాయిలలో చస్తాం సర్కార్?
- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపరుద్రీయము

మరణమన్నది మన నీడ;
కాదు కాదు, మనమే మరణం
భీషణ జీవన నిశీధగర్భాన
త్రోవతప్పిన వారికొరకు ఒక కిరణం
అది మరణం

- బైరాగి, వాన వెలిసింది
చిరపరిచిత మిత్రుడు మృత్యువు.

- బైరాగి, కామ్రేడ్ రాయ్ స్మృత్యర్థం
మానవ హృదయ పిపాసకు చావులేదు.

- బైరాగి, నాయకునకు సానుభూతి
చావుకు మర్యాద లేదు.

- బైరాగి, ఆమాత్యుని ఆకాలమరణం
మృత్యువు ఏదో ఒకపూట
చూచిపోయే అతిథి కారు
నెంటుబడిన అప్పులవాడు!
పుట్టుకతో పుట్టిన చావు
చావుతో చస్తోంది.

- బైరాగి, పలాయనం
రోకంలో కారణం చెప్పలేనిది ఒక్క మృత్యువే!

- ధనికొండ, పవిత్రులు
ఇచ్చువుండటమే బ్రతకటం, చావటమంటే
స్వేచ్ఛ లేకపోవటమే.

- రారా, ఎదురుతిరిగిన కథానాయకులు
బ్రతికి ఉన్నంతకాలం, మానవజాతిలో రాజు,

వేదా, బీదా, గొప్పా యీ మిట్టపల్లాలన్నీ
వుంటే మృత్యువు మాత్రం వీటిని వేటిని పరిగ
ణించదు. ఒక్క మానవుణ్ణే కాదు. జీవకోటిని
యావత్తును కూడా ఒకే మాదిరిగా, రోడ్ రోలర్
చదునుచేసి పారేసినట్లు చదునుచేసి పారే
స్తుంది.

- సూరి, చంఘీజ్ ఖాన్
చావు తప్పనప్పుడు సరియైనవాడి చేతిలో చావ
మన్నాడు.

- భమిడిపాటి, తుక్కుముక్కలహక్కుచిక్కు
చావంటే స్వాతంత్ర్యం. స్వాతంత్ర్యం అన్నా
చావే.

- పిచ్చేశ్వరరావు, వెరికాడు, వేదాంతం!
ఈరగ తేనెకుచికి నింపుగా జచ్చును
ఓగు కామరుచికి నొదిగి చచ్చు
త్యాగి గానివాని ధర్మ మడిగిన జచ్చు

- వేమన
మరణమన్న వెళిచి మది కలంగగ నేల
నిరుండు ముందటేండు నిన్న మొన్న
తనువు విడిచినతండు తనకన్న తక్కువా
- వేమన

మరణం మనకింకా మిగిలిన ప్రశ్న.
- సౌభాగ్య, సింహావలోకనం

తథ్యం ప్రాణికి మృత్యువు
తప్పుడు జీవికి వేదన

- శ్రీశ్రీ, సదవభృంశయం
మనుజునిలో మరణభీతి

మదిలో దుఃఖానుభూతి
అలోచన లన్నిటికీ
అంతర్యంలో పునాది

- శ్రీశ్రీ, సదవభృంశయం
కొందరు మహామహులు జన్మదినమునందే
మరణించిరి.

- పానుగంటి, సాక్షి
మరణ మెవరికి గష్టము? బ్రతుకు సుఖమని
యించినవారికి.

- పానుగంటి, సాక్షి
ఏ కాలమం దెవ్వండు పుట్టునో సర్వసాధారణ
ముగా వా డాకాలమందే మరణించును.

- పానుగంటి, సాక్షి
మంచివారికి మరణమే సాక్షియని పెద్దలు

చెప్పుచున్నారు.

- కందుకూరి, స్వయంచరిత్రము మీరు యోగినైనా బిలిచి మీకు మరణమున్న భయమేమైన గలదాయని యడిగిన తడువుకో కుండ లేదని చెప్పునుగాని యాతనికి కొంచెము రోగము వచ్చినప్పుడుమాత్ర మతని చర్య వలన మూడుల కుండు దానికంటె నెక్కువ భయము కలిగియుండుటను గనిపెట్టవచ్చును.

- కందుకూరి, రాజశేఖర చరిత్రము చావుకూడా తేలికగానే వుంటుంది!

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, ఓ మనిషి నూతిలోపడితే గరికి తినే గాడిదికి సావుంది కాని, గరికి కెప్పుడు సావు లేదు!

- కాళ్లకూరి, భాగ్యరేఖ సవరోడు సత్తే గోసిగుడ్డతో సర్తాడుగానీ అప్పు తోడి సవ్వడు...

- అప్పల్లాయ్య, బుగలోడు-గూడుబండి ఎవళ్ళూ ఎవళ్ళకోసం జీవించడంలేదు. చావటం లేదు. చావదలచుకొన్న వాళ్ళెవరూ చెప్పిరా వరు. గవేచిపా తమసని పూర్తిచేస్తారు.

- మహాదర, ఓనమాలు సావు మనక్కాదు. పెపంచకం నిలబడడానికి.

- కొంతారావు, దగాపడిన తమ్ముడు మంచికి చావులేదు; చెడ్డ చచ్చిపోయి మళ్ళీ పుడుతుంది. రోజూ చావే, రోజూ పుట్టుకే దానికి!

- కొంతారావు, దగాపడిన తమ్ముడు చచ్చేవాండ్లు బంధువులందరికి చెప్పి చస్తారా!

- అశ్వారావు, ప్రజలమనిషి పోలీపోడి సేతల్ల దిక్కుమాలిన సవ్వేగాని సిన్యా యారో సవ్వా ఉండదు.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడికత అడవి రక్షలేని యబలుండు వర్గిల్లు రక్షితుండు మందిరమున జచ్చు

- పోతన, భాగవతము ఎన్ని తెగుకు లున్న నెన్ని దుర్గళ-లున్న బ్రతుకకణాదు దేహి బహువిధములం చావు పేరుం దలంపం జలియించు జైర్యంబు జ్ఞానికైన మేటి మోనికైన.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము ఏను మృతుండ వాడునని యింత భయంబు మనంబులోపలన్

మానుము సంభవంబు గల మానవ కోట్లకు

చావు నిత్యము...

- పోతన, భాగవతము చావు నిత్యంబు బ్రతుకుట సంశయంబు

- శ్రీనాధుడు, కోఖండము చావుకు నొల్లక దాగవచ్చునే? యెచ్చుట బుట్టె నచ్చటికి నేగుట నైజము ప్రాణికోటికిన్

- పోతన, భాగవతము చంపను మడియేల మున్న చచ్చినవానిన్?

- పోతన, భాగవతము సౌందర్యానికి అంధులు కావటంకన్నా, సౌందర్యం మామూలైపోవటంకన్నా మృత్యువు వేరే లేదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ అందంగా, నొప్పించకుండా మృత్యువు అందరినీ వరించదు. ■ అదృష్టం అందరికీ కలగదు.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమవ్యాం ఆత్మప్రశంస సేయు మది మరణం బని పెద్దలు సెప్పుదురు.

- తిక్కన, కర్ణవర్యము మనిషి ఏవిధంగా చచ్చినా పరచాలేదు. కానీ మానసికంగా, ఆర్థికంగా, నైతికంగా మాత్రం చావకూడదు.

- నంది, మనిషి చావకూడదు మానవజాతిలో యిది చాలాచిత్రమైన సంఘట నగా కనుపించుతుంది- బ్రతకాలనే ఆశతో, లక్ష లాది జనం కళ్ళు మూసుకుని మృత్యుముఖాల లోకి నడుస్తుంటారు.

- సూరి, చంఘిజ్ ఖాన్ పుట్టిన పిమ్మటం చావును గట్టి పుణామరణ మొందుకంటె బుధులకున్ దట్టమగు కీర్తి సుకృతము నిట్టలముగం గల్గు చావు లింపులుగావే

- అనంతం, బోజరాజేయము చావుబతుకులు

చావటం చేతకాని వాళ్ళకి బ్రతకటం అంటే ఏమిటో తెలియటం కష్టమేమో.

- వీరేశ్వరరావు, బ్రతకడం తెలియని వాడు ఏపనైనా టైముకి ముందే చేసుకుకోవాలి, లేక పోతే టైముకైనా చేసుకోవాలి. మనిషిని చాలంటే ఓడు చావకముందే వాణ్ణి బతికిం చాలి. వాణ్ణి చంపాలంటే వాడు చావకముందే

వాణ్ణి మనం చంపాలి.

- రావిశాస్త్రి, గోవులోన్నున్నాయి జాగ్రత్త!
"చావు" "బతుకూ" అంటూ మాటలు రొండు
గాని భావం ఒకటే

- భమిడిపాటి, కాశ్యపం
ప్రతినిత్యం మానవుడు చచ్చిపోడానికి యెక్కువ
కారణాలు కనిపిస్తూ వుంటాయి. కాని ఏదో
విధంగా బ్రతుకుతూ వుంటాడు.

- లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి, అంతరార్థం
స్వర్గంలో చూచారా చాచా చావరు. బ్రతకా
బ్రతకరు. వాళ్ళకు బుద్ధిలేదు. బుద్ధున్న వాళ్ళు
రెండూ చేస్తారు.

- గోపీచంద్, గీతా పారాయణం
బ్రతుకు ఆగితే చావు
చావు ఆగితే బ్రతుకు
చిక్కు
- సినారె, మృత్యువు నుంచి

సిక్కు విప్పడానికి సిక్కులు తెలిసినోడే వుండాలి.
- కాంతారావు, వంశధార

చిగురంత

ఎంతటి కారుమబ్బులకేనా తెల్లని అంచు
వుండక మానదు.
- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-అమె

చిట్

చిట్ అంటే ఇతరుల అవసరాన్ని క్రూరంగా
దోపిడీచెయ్యటం - సహకార విధానాన్ని అవలం
బించిన రక్తదాహం!

- కొడవటిగంటి, బ్రతకనేర్చినవాడు
చిట్కా

చీటికి మాటికి ఉద్యోగులు కోర్టుకెళ్ళకుండా
ప్రభుత్వం తక్కువ జీతాలిస్తుంది.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ జేతాళ
విక్రమార్కియము

చిత్తశుద్ధి

చిత్తశుద్ధితో పనిచేసేవాడు ఎప్పుడూ మెట్టు
ఎక్కుతూ వుంటాడు. ఎక్కిన మెట్టు కిందికి దిగ
కుండా చూసుకోవడం కూడా ముఖ్యమే.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

చిత్రకారుడు

వలయాలూ, చతుర్ముఖాలూ
వివిధ కోణాకారాలు

నీటుగావేసే రేఖా గణితజ్ఞుడు
మహాచిత్రకారు డనబడడు.

- కాశోజీ, సరస్వతీవల్లభులారా!
ఎదుటబుద్ధ వస్తు వింపైన దైనచో
యూరకొనదు చిత్రకారి కరము.

- జామవా, నా కర

చిత్రం

శవం బతకడం ఎంత విచిత్రమో మనం మేలు
కోవడం అంత విచిత్రమే.

- చాళరది, పునర్జువం
వేడి యొకరుచి క్రొత్త యొక వింత.

- సామెత

చింత

యతికి మఠి బ్రహ్మచారికి
సతులితముగ విధవముండ కశ్యపమునకున్
సతతము మైదున చింతయే

- కవి చౌదవ

చిన్నచూపు

తల్లిదండ్రులు కరనైన బిడ్డ జీలుగుటెందు కంటె
కడు తేలికైనది.

- వేదాంతకవి, తెనుగుతల్లి

చిన్నతనం

ప్రతీమొగవాడూ స్త్రీ దగ్గర ఏ వయసులోనైనా
చిన్నవాడే. చిన్న పిల్లవాడు తరచు అద్దంలో
తన మొహాన్ని చూసుకోవాలని అనుకున్నట్లు
ప్రతిపురుషుడూ తనకు స్ఫూర్తినిచ్చిన స్త్రీ అభి
నందన పూర్వకమైన చిరునవ్వులో తన విజ
యాన్ని చూసుకోవాలనుకుంటాడు.

- వీరేంద్రనాథ్, ఆఖరిపోరాటం

చిన్నవాళ్ళు

పెద్దమాటలాడే పిల్లల దగ్గర పెద్దవాళ్ళు కూడా
చిన్నవాళ్లే.

- పినిశెట్టి, పల్లెవడుచు

చిరంజీవి

■ ప్రవాహంలో స్నానంచేస్తే
చిరంజీవత్వం సిద్ధిస్తుంది.

- గోపీచంద్, ఋడత కీచు

సృష్టి విరాసం ■ చిరంజీవే.

- పిచ్చేశ్వరరావు, మనసులో మనిషి

చిరాకు

చేతిలో డబ్బు లేకపోతే యెక్కున్నీ చిరాకూ

వస్తుంది.

- సూర్యారావు, ఇల్లు కూచింది
నీ సోకే సారాకు, నీ ముఖమే బీరాకు,
నావంక చూడబోకు, నాకసలే చిరాకు.

- సామెత

చిరునవ్వు

పెదవులమీది చిరునవ్వు హృదయం లోపలి
హాలాహలాన్ని విరుస్తుందా?

- చలం, సావిత్రి

చిల్లర

చిల్లరగా పుచ్చుకున్నంత లాభము మరియెందు
లోనూ లేదు. ఇచ్చేవాడికి కష్టంగా ఉండదు.
పుచ్చుకునేవాడికి కావలసినంత డబ్బు వస్తుంది.

- కందుకూరి, కౌడుకవర్గని

చివరికి

కాటికి కాళ్ళు చాచి తిండికి చేతులు చాచినట్లు
- సామెత

లావోక్కింతయులేదు, దైర్యము విలోలంబయ్యె
బ్రాణంబులున్

రావుల్ దప్పెను, మూర్ఖువచ్చె, దనువున్

డస్సెన్, శ్రమం బయ్యెడిన్,

నీవేతప్పు నితఃపరం జెరుగ

మన్నింపదగున్ దీనునిన్!

రావే ఈశ్వర! కావవే వరద!

సంరక్షింపు భద్రాత్మకా

- పోతన, భాగవతము

చిహ్నం

పరాకు పడడమే ధర్మమండి. అది మహారాజు
చిహ్నము.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

మృత్యువు పరిపూర్ణతకి చిహ్నం

- మారుతీరావు, మళ్ళీ మధుమాసం

చీకటి

అదితారం మెదడు గదుల్లో బంధించినా,

చీకటికి సిగ్గు రాలేదు.

- కందుకూరి, తెలంగాణ

చీకటికి జాలిలేదు,

చూపులేని, రూపులేని,

రేపులేని, మాపులేని

■ పెనుచీకటి నిముసం

బ్రతుకుల నల్లని కుటుసం

- టైరాగి, నూలిలో గొంతుకలు
చీకటిని విడిచి భయంగాని, భయాన్ని విడిచి
చీకట్లుగాని ఉండలేవు. చీకటిని పారదోలితే
భయం దానంతట అదే పోతుంది.

- రంగాచార్య, మోదుగుపూలు
ప్రేమలేనినాడు మనిషి బ్రతుకు చీకటి.

- శ్రీనివాసాచార్య, చీకటి
నువ్వు చీకటిలో ఉన్నా, నీలో చీకటి
ప్రవేశించకుండా చూసుకో.

- శ్యామలారాణి, హరిణి
చిలిపి చీకటి నాయింటుం జిక్కిబుడియె.

- జాషువా, ఆవేదన
ఎదుపుకీ చీకటి సుఖం.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు
షీదర్ల నల్లకోట్ల నిండా వికృతంగా క్రూరంగా
చీకటి. పోలీసువారి ఎర్రటోపీల నిండా చారలు
చారలుగా చీకటి. చుట్టూ పడున్న కాశీసారా
కుండల నిండా చల్లారిన చీకటి. ముద్దాయాల
కళ్ళనిండా దీనంగా అజ్ఞానపు చీకటి.

- రావిశాస్త్రి, మోక్షం
ఇరులు లేనినాడు నరులు కానరారు
నరులు లేనినాడు ధరణి లేదు.

- దాశరథి, తామసి

చీట్ల పేక

నెత్తి గొణిగి వంపు నెల్లారి నెజ్జాణ

కితవ జాండములకు బ్రతుకుందెరువు

త్రాగుదునకుం గొంత దగ్గజుమట్టము

చేతిడబ్బు పోక, చీట్ల పేక.

- జాషువా, చీట్ల పేక

చీడ

చిలుము వదిలితే చీడ వదులుతుంది.

- కందుకూరి, హాస్య సంజీవని

చీపురు

తిరునామం బిడువేశను

పరవైష్ణవ మణులకెల్లెం బరసాధనమౌ

నరయంగ నహహ! యాచి

పురుషుల్ల బుధా? కర్ణపుటరంద్రగమౌ

- తి.వేం., శతావధాన సారము

చెప్పుకంటే జీవురే యధమమూ?

- పానుగంటి, రాతిస్తంభము

చీర

తెచ్చి పెట్టుకొనవలసిన యందమంతయు చీర తోడనే యున్నది.

- మద్దూరి, మదు సేవ

చీలిక

మనలో మన చీలిక

మృత్యుదేవికి నాలుక

- శవిరాజమూర్తి, ఏకత

చుక్కలు

మాలలు మాదిగలో గగనమంటప మెక్కిరె యిట్లు చుక్కలై?

- తుమ్మల, చుక్కలు

చుక్కెదురు

కవిత్యమూ ధార్మికత్వమూ వొకదాని కొకటి చుక్కెదురు. వాటికెప్పుడూ పొత్తు కుదరదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి రాజరాజు

చుట్ట

చుట్ట పంపిణీమీదనే నీమ యంత్రం వగయిరా తెల్లవాడు కనిపెట్టాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

చుట్టకాల్చినవారి శరీరము వజ్రశరీర మగును. వారికెప్పుడు రోగమురాదు. లంక పొగాకు కషాయము కాచి మూడు పూట లిచ్చిన పక్షమున యజ్ఞములు చేసిన సోమయాజుల వారికి శాస్త్రుల వారికి ఛాందసము వదలిపోవును.

- చిలకమర్తి, గణపతి

చుట్ట వార్ధక్యానికి చిహ్నం, వార్ధక్యం వేదాంతా చిహ్నం.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది

చుట్ట మోటు, సిగిరెట్టు నీటు. చుట్ట నల్లజాతి, సిగిరెట్టు తెల్లజాతి.

- భమిడిపాటి, చుట్టా, బీడీ, సిగరెట్

ఒంటరిగా ఉన్నవాడే చుట్టే చుట్టం.

- భమిడిపాటి, చుట్టా, బీడీ, సిగరెట్

చుట్ట గొల్లుకు యనక గొంత సొగసె కాని పాడువాసన గల్గెడు వక్షమందు.

- టి.వేం., శతావధానసారము

చుట్టం

పేగు చుట్టమా పెట్టు చుట్టమా?

- సామెత

చుట్టరికం

సూత కృత్యంబు పేయటచేత నేడు

కలుపుకొంటేమి చుట్టతీకంబు మనము.

- టి.వేం., పాండవవిజయము

మరుకు

ఏదన్నా వింత అనుభవాలు పొందుతున్నప్పుడు జ్ఞానేంద్రియాలు మామూలుగా పనిచేసిన దాని కన్నా చాలారెట్లు చురుకుగా పనిచేస్తాయి.

- కొడవటిగంటి, చదువు

చులకన

చులకన జలరుహ తంతువు

చులకన తృణకణము దూది చుల్కన సుష్మ యిల నెగయు ధూళి చుల్కన

చులుకన మణి తల్లిలేని సుతుండు కుమారా.

- అనంతదు, భోజరాజేయము

పనివాళ్ళు చవకగా వస్తారనే మనకు వాళ్ళంటే అగౌరవం.

- కొడవటిగంటి, ప్రేమించిన మనిషి

చూపు

లోకుల బాధించుటకై క్రొత్తదార్లు క్రొత్త పుంతలు వేగముగ గనబడును.

- చిలకమర్తి, తుంబురునారద సంవాదము

చూపులలో నున్న గడుసుదనము మాటలోను న్నదా? మాట వట్టి తెజ్జ- వట్టి బట్టబయలు- వట్టివెలితి. చూపెట్టిదా? జ్ఞానేంద్రియము కన్నా నోరా? నోరు పోయిన నైనక గంటితో సమస్త గ్రంథములు చక్కచెట్టవచ్చును.

- ఫాసుగంటి, సాక్షి

తమ యనుగ్రహము సంపాదించుకొనుట కాశ్రితులు తెచ్చిన కట్నములు. కానుకలు హిరణ్య క్రాధములు చీకటిలోనైన కనబడును.

- చిలకమర్తి, తుంబురునారద సంవాదము

హంతకుల్ని, దొంగల్ని వొక్కొక్కవారావరణంలో చూస్తే చాలా డయ, జాలి కలుగుతుంది.

- నంది, నైమిశారణ్యం

పెళ్ళికొడుకు పెళ్ళికూతుర్ని చూసుకోడం యెలాంటిదో, కంపెనీవాళ్ళు దరఖాస్తుదార్లని చూసుకోడం అలాంటిదే.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, గుర్రవృందాలు

మశయాళీ స్త్రీల చూపులు పురుషుల అందాన్ని తమలోకి పీల్చుకుంటాయి.

- గోపీచంద్, ఆడమశయాశం

పెనుబాము విసం బొడ లె
క్కిన మందుల డింపవచ్చు; గెరలెడు చెలి చూ
పను విస ముడుగక చెటచున్
విను మీ చెలిచూపు వినమొ, వినమొ వినమొ.
- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అనందోదయము

బెట్టు
పెంటమీది చెట్టు ప్రబలం, నీరుపోసిన చెట్టు
నిర్మలం.
- సామెత

చెడటం
ఎవరివల్ల చెడ్డావోయి వీరన్నా అంటే, నోటివల్ల
చెడ్డానోయి పేరన్నా అన్నాడట.
- సామెత

మంచివాళ్ళలోనే చెడిపోవటం జరిగేది.
- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది
పాకముం దప్పె గార్యముల్.

- తిక్కన, భీష్మ వర్ణము
నమ్మక చెడడంకంటే నమ్మిచెడడం మంచిది.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు
నేను చెడిపోయాను, ప్రపంచం నాకంటే
ముందే చెడిపోయింది.

- గంగాధరరావు, నిర్మల
ఒక చెడ్డవాడు, పదుగురి మంచివారి ఉదాసీన
తవల్ల సృష్టింపబడతాడు. ■ చెడ్డవాడు వంద
మంది మంచివాళ్ళు చేసిన మంచిని హతమార్చు
స్తాడు.

- కాంతారావు, వంశధార

చెడనివి
తల్లిని నమ్మినవాడు, ధరణిని నమ్మినవాడు
చెడడు.
- సామెత

మగపిల్లలున్న ఇల్లు, మోడుగు చెట్టున్న అడవి
చెడిపోదంటారు.

- పుల్లభొట్ల, విధివిన్యాసం

చెడిన బతుకు

సారా ఆమ్ముకున్నాళ్లో సోదాలమ్ముకున్నట్టున్నా
దంటే నమ్ము నా బతుకు.
- బీనాదేవి, డబ్బు

చెప్పేవాళ్ళు లేక చెడిపోయినవారు చాలామంది.

- రాజారాం, ధర్మగ్ధిని

పేదవాళ్ళు ఎవరికి కోపం వచ్చినా చెడేది మేమే.

- ముద్దంశెట్టి, తప్పించుకోలేవు

చెడినవి

వెలయాలు లజ్జచే జెడు,
నిలం బాటుడు చెడు దురాశ, నెడ సంతృప్తిన్
విలసిల్లి భూధవుండు చెడు,
గులసతి చెడు లజ్జలేమి.

- గువ్వలచెన్న శతకము

చెడు
కొంచెపు నరు సంగతిచే
సంచితముగ గీడు వచ్చు నదియెట్లున్నన్
గించిత్తు నల్లి కుట్టిన
మంచమునకుం బెట్టు వచ్చు మహిలో సుమతీ.
- బద్దెన, సుమతి శతకము

చెప్పకూడనివి
కాముకునకుం బాపకర్మున కవివేకి కపనివతికి
గోపవివశమతికి మద విజ్ఞాంబితునకు మధ్యపా
యికి గ్రూరవేతనునకుం దగవు చెప్పక జనదు.

- అనంతుడు, భోజరాజీయము
అర్థనాశము, మనస్తాపము, గృహమందలి
దుశ్చరితము, వంచనము, పరాభవమును బ్రకా
శింపక జేయందగదని పెద్దలు చెప్పుదురు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

చెప్పు
శిష్యా శిష్యా నాకాళ్ళకి చెప్పులున్నవా? అంటే
నక్షత్రమండలం మధ్య ఎక్కడా కన్నడలేదన్నా
డట.

- సామెత

చెప్పుడుమాట

చెప్పెడువారు చెప్పినన్
వినియెడువారి కించుక వివేకము పుట్టదో?
- అనంతుడు, భోజరాజీయము

చెయ్యగలవి
నువ్వెన్నన్నా చెప్పు మన వాళ్ళు చెయ్యగలిగిం
దల్లా తమ ప్రాణాలు బలిపెట్టడం, అడవాళ్ళని
అగ్నికి ఆహుతి చెయ్యటం.

- గంగాధరరావు, ఇదా మనవరిత్రా

చెయ్యి

నీ పుత్రులెయ్య తీ, నా ఎడంచెయ్య పెడకానం
దిట.

- బుచ్చిబాబు, కార్యదర్శి కల్యాణ

చెరిగిపోనిది

తెల్లకాగితం మీద పెన్సిలు గీత కాదుకదా,

చెరిగిపోవనిది

మనసులోని ఆలోచన, చెరిపేస్తే చెరిగిపోవటానికి

- విశ్వం, గోలుసుకథలు

చెరువు

వేలుపురుగు చేరి వృక్షంబుఁ జెటుచును
చీడపురుగు చేరి చెట్టుఁ జెటుచు
కుచ్చితుండు చేరి గుణవంతుఁ జెటుచును

- వేమన

చెడి బ్రతికినట్టి శుంఠను జేర్చుకొనిన
వాఁడుచెడు నుంచుకొన్న భూపతియుఁ జెడును.

- వేంకటరాయకవి, వేణుగోపాల శతకము
అసలు పుప్పులో పెట్టిన వూరగాయకి, అదు
పులో పెట్టిన ఆడదానికి చెరువులేదు.

- పూర్ణానందం, అనుమానం

ఇల్లు లేనమ్మ ఈనం చెడి, మగడు లేనమ్మ
మానం చెడి.

- సబా, పిచ్చిదంపతులు

చెట్టు చెడే కాలానకు, కుళ్ళిమూలి పిందెలు
పుట్టుతాయన్నట్లు.

- సామెత

మొగవాడు తిరగక చెడితే, ఆడది తిరిగి చెడిం
దట.

- సామెత

తిరిగి సబ్బెడిటరు, తిరగక రిపోర్టరు చెడతారు.

- శ్రీరమణ, న్యూఢి

తాజెడ్డ కవి జగమెల్ల చెటచె.

- శ్రీరమణ, న్యూఢి

తట్టిబ్బయినం బని చెడు;

నబ్బురపాటైన నీతి యందడుకు లగున్.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపరుద్రయము

చెలామణి

లోకంలో డబ్బులేని వాళ్ళు పుటంఝాపాయితో
సమానమే, ఎక్కడా చెలామణికారు.

- వేదాంత కవి, తెనుగుతల్లి

చెలిమి

కూరిమి గలదినములలో

నేరము తెన్నుఁడును గలుగనేరవు, మతియా

కూరిమి విరసం వైనను

నేరములే లోచుచుండు నిక్కము సుమతీ.

- బిడ్డెన, సుమతిశతకము

చెడే కలిశాం, కలిసే చెడ్డం.

- గోవీచంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర

చేదాచటం

కత్తిమీద సాము, కొత్తిమీది కూడు, నీతో చెలిమి.

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమాయిల్లాలు

మంటి కడవఁబోలే మతి దుర్జన స్నేహ

మధిక శీఘ్రముననె హత్తు విరియు.

- దూబగుంట, సుహృద్భావము

ఇద్దరు పండితులమధ్య

ఒద్దిక లేట్టుండురా?

లగ్గిమీద గుగ్గిలమ్ము

నిగ్గదేలినట్లు గురూ!

- మల్లారెడ్డి, యక్షప్రశ్నలు

చెల్లుబాటు

పిల్లిపట్టిన యూరువు

సేసియున్న నేల చెల్లనేర్పు

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము

బల్లిదుల దోషములు పొరపాటు లగును

దుర్బలుల పొరపాటులు దోషము లగు

చేవగలవాని వంతమే చెల్లుగాని

బలవిహీనుని మాటలు పాటియగునె?

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

విద్యులక్ష్మంటేనూ కళలక్ష్మంటేనూ వినోదాలకే
యెక్కువ చెల్లుబడి సభల్లో.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అనుభవాలు

జ్ఞాపకాలూనూ

పైసలున్నంక ఏ తప్పుజేసినా చెల్లుద్దే.

- కె.యల్., కొత్తగుడి

చెవిటివాడు

చెవిటివానికి వినిపించాలంటే శంఖచక్రాలవాడు
దిగిరావాలి.

- సామెత

చెవుడు

చెవిటి వాడి ముందు శంఖంపూడితే అది కొర
కడం నీతరమా నీ అబ్బుతరమా? అన్నాడు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, యావజ్జీవం హోష్యామి

చెవిటి పెద్దమ్మా చేతాడు తేవే అంటే, చెవుల
పోగులు జన్మలో ఎరుగనన్నదట.

- సామెత

చేదాచటం

ఎవ్వఁడు నిసర్గ కఠినుం

డెవ్వఁడు సన్మార్గలోధి ఋర్యాపరుడై

యెవ్వఁడు దన కదికునితో

జివ్వకు జేసాఁచు వాని సిరు లద్రువముల్
- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

ఎవ్వనితో నెచ్చోటుం
జివ్వకు జేసాఁపవలదు, చేసాఁచినచో
నివ్వల నవ్వల నెవ్వరు
నవ్వకయుండంగగ బగ ససం దీర్చ నగున్
- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

చేటు
పగటి మాటలు పనికి చేటు
రాత్రి మాటలు నిద్రకు చేటు.
- నార్ద, శకునపక్షి

మంది చేరితే మరానికి చేటు
- లక్ష్మణరావు, అలడు-అమె

పోలీసుమంత్రి కోపం పడవికి చేటు.
- వతంజలి, అప్పన్ననర్దార్

ఇల్లరికప్పుటల్లుడు ఇంటికి చేటు
కొమ్ములబర్రె కొట్టానికి చేటు
- సామెత

కవిగారి కోపం కలానికి చేటు
- శ్రీరమణ, న్యూనడి

చేత
సంఘ సంస్కారులమని చెప్పుకొనువారు తాము
వ్రాసిన వ్రాతలకు తాము చేసిన యుపన్యాస
ములకు గేవలము విరుద్ధముగా నడచుకొనుట
మనదేశములో నెప్పుటినుండి యాగిపోవును?
- చిలకమర్తి, భర్తసందేహములు

అప్రయత్నంగా సుకువుగా వచ్చేది ప్రయత్నించి
చెయ్యడం మాటలు చెప్పినట్లే కాదు.
- భమిడిపాటి, బాగుబాగు

చేతిమంత్రం
మీ చేతిమంత్రం మీ మొహంలానే ఉందండోయ్!
- భమిడిపాటి, బాగుబాగు

చేదు
రోగాన్ని కుదిర్చే మందు సాధారణంగా చేదుగా
ఉంటుంది. నగ్నసత్యంకూడా చేదుగా
వుంటుంది.
- సూర్యారావు, శ్రీమకుటా శ్రీయుతులు

చేప
సెల్లో నేపలల్లే ఉప్పుప్పుగా ఉందాం.
- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమయిల్లాలు

చేయదగినవి
హీనునితో దగు రణము, స
మానునితో జేయదగు సమాధానము, సం
ధాన రణంబులు దగ వస
మానునితో దొలగి కొలిచి మనుటయే యొప్పున్.
- కంకంటి, ఉత్తరరామాయణము

పెద్దలు వద్దని చెప్పినవి, ఒక్కసారైనా చేసి
చూడాలి.
- పాప, రామరాజ్యానికి రహదారి

చేయరానివి
ఇంగలంబుతోడ నిలవేల్పుతోడను
పరునియాలితోడఁ బలితుతోడ
సరసమాడు టెల్ల చావుకు మూలము
- వేమన

పట్టి విడువరాదు పదిలక్షలకు నైనఁ
బెట్టి దెప్పరాదు పేదతైన
వెట్టి గొలువరాదు విభుడెట్టి ఘనుడైన
- వేమన

మనం త్రవ్వకున్న బావి అని ఉరికి మరణి
స్తామా?
- అశ్రేయ, అశ్వహోమడు

అడకు మనత్యభాషలు,
కూడకు గొఱగాని వానిఁ, గొంకక యొరు లె
గ్గాడిన నెదురుత్తర మీఁ
జూడకు, విని విననివాని చొప్పునఁ జనుమీ.
- అనంతుడు, భోజరాజేయము

చేయి
■ చేతికి తూటాలే వ్రేళ్లు
అది గురితప్పని తుపాకీ.
- హెచ్చాడై, గురి

చేయూత
ఈ దేశముంది చూశావ్... అడదాని సాతి
ప్రత్యం గురించి ఏదో ప్రచారం చేసుకొంటోంది.
కాని చన్నే ■ అడదానికి మాత్రం చేయూతని
వ్వదు.
- నంది, పుణ్యస్థలి

చేరనిది
చేటుకాలమునకు హితము చేరదు. మరణకాల
మునకు మందు చేరదు.
- కోలాచలం, సత్యహరిశ్చంద్రయము

చేప

చట్లకి చావ నలుపు, మనిషికి చావ తెలుపు
- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

■ మాత్రం చేపే వుంటే, ఆ భార్యతోనే సుఖపడేవారేమో.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, కట్నం

చేసినతప్పు

వైద్యమువల్ల రోగములు మానునుగాని బుద్ధిపూర్వకముగా చేసిన తప్పులు మానవు.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

చైతన్యం

ఒక వ్రీ అత్యాచారానికి బలియైందంటే సహించలేకపోవడం ఆ జాతి సజీవంగా ఉన్నదనడానికి గుర్తు. ఆరోగ్యకరమైన చైతన్య లక్షణం.

- చిరంజీవి, చీమమనుషులు

జగతిమాత శల్యాలను కొరుక్కుతినే

సమస్త పురాణరోగాలకు

మన చైతన్యం ధన్యం

- కుందుర్తి, సముద్ర మధనం

చైతన్యం జీవిత లక్ష్యం

- కరుణాశ్రీ, అరుణ

చైతన్యవాది

వ్యవస్థ యావత్తు

వ్యాధిగ్రస్తమై వుంటే

చైతన్యవాది తెలియని వైద్యుడు

నరాలకోసం వెతుకుతున్నాడు.

- రాధేయ, చైతన్యవాది

చొరవ

ఇసింటా రమ్మంటే ఇల్లంతా చెరచినట్లు.

- సామెత

అన్నం చొరవేగాని లక్షరం చొరవలేదు.

- నార్ల, శకునిపక్షి

లోకాతీతమైన మనులకి పైసా,చొరవా ముఖ్యం.

- భమిడిపాటి, కచటతపలు

చోటు

ఒక దేవాలయంలో ఇద్దరు దేముళ్ళకు చోటుండదు.

- భారతీదేవి, సుడిగుండాలు

చొక

సకల విద్యలందు సంపన్నులైయున్న

నట్టివారు పరిచయమునకొక

పెరటి చెట్టు మందు పరికింప మెచ్చరు

- వేమన

చొర్యం

భాగ్యవంతులు బీదలను దోచుకుంటే చానిపేరు వ్యవహారం బీదలు తమ హక్కును తీసుకుంటే చొర్యం.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

చ

భండాలుడు

రేపొద్దున యివ్వకపోతే మాలవాడి కొడుకు చండాలుడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

భందస్సు

రచనల పూలతోటలో

చందస్సు మొక్కలు నాటను.

- కుందుర్తి, నాగేశం

జ

జగత్తు

ఈ జగత్తు సర్వం అనాచ్ఛాదితం.

- వేగుంట, సెల్వపీట

అనుకోడంలో ఉంది జగత్తు.

- భమిడిపాటి, కచటతపలు

జంగం

కుక్కలు మొటిగిన జంగము పరపతి పోవునా?

- చిలకమర్తి, ఆనంద సమాజము

జతత్వం

జనం తీర్పు మారినా దేశానికి వట్టిస జడతవదలలేదు.

- సూర్యప్రకాశ్, నడుస్తున్న చరిత్ర

జడంగా ఎడంగా వున్న గుండెలో

శాంతితోపాటు ధ్యానతమూ పుడుతుంది.

- సినారె, మధ్యమపురం

జడువు

ఎంత స్నేహితుడైనా వుద్యోగస్థుణ్ణి చూస్తే

జడుస్తూ వుండవలెను

- కందుకూరి. హాస్య సంజ్ఞాపని

జడ్డీ

కోర్టువాళ్ళు ఏదడిగినా క్రాస్ ఎగ్జామినేషన్ లాగే ఉంటుంది.

- విశ్వం. కోర్టు

జడ్డీలకి చెవులేగాని కళ్ళుండవు.

- బీనాదేవి. ఎ మేటరాఫ్ నో ఇంపార్టెన్స్ దుర్యోధనుడే ఆయుధం తీస్తాడో ధర్మజుడికి ముందే తెలిసుండొచ్చుకానీ జడ్డీ ఎప్పుడు ఏ అడ్డు పెడతాడో ముందుగా నీకు తెలీదు. చాలా సార్లు అతగాడికే తెలీదు.

- బీనాదేవి. తీర్పు

జత

కంపేరింగ్ చేసేవాడికి ప్రాంట్టింగ్ చేసేవాడొకడు.

- శ్రీరమణ. న్యూనుడి

గ్లాసులు నాకేవాడికి మూతలు నాకేవాడు

లోడైనట్టు

- శ్రీరమణ. న్యూనుడి

చందాలు వసూలు చేసేవాడికి రశీదులు చింపే వాడొకడు.

- శ్రీరమణ. న్యూనుడి

జననమరణాలు

బ్రతుకు వెన్నుంటి మృతి

మృతి నీడనే బ్రతుకు

వినకేమి?

పురిటింటి కేరింత?

- నాథ్. ద్వంద్వతీతం

పుట్టినప్పుడే నరుడే తాం బుట్టలేదు

కీర్తి పొడసూపునాండె యామూర్తి పుట్టే

చచ్చినప్పుడు వ్యక్తి తాం జావలేదు

ఆత్మ కవమానము ముటిందినపుడే చచ్చె

- వరదాచార్యులు, వైశాలిని

జనం

జనం ఎటువంటి వాళ్ళు రాక్షసి బొగ్గుల్లాంటి వారు. వాటిని ఎంత తడిసినా అవి అంటు కున్నా యంటే అంటుకున్నాయన్నమాటే.

- రావిశాస్త్రి గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త! అజ్ఞానాన్ని తుడిచేస్తే

అధర్మాన్ని అతితేలికగా దులిపేస్తుంది జనం.

- రాయారాజ్, శ్రీకాకుళం

మనం జనం. జనం మనం

జనం లేంది మనం లేము.

- చాళరథి. దీపావళి

మనజనంలో వీధి. అదృష్టం. కర్మ - ఇటువంటి వన్నీ దౌర్జన్యాన్ని దుర్మార్గాన్ని సహిస్తూ చచ్చి పోయే మానసిక దౌర్బల్య మెక్కువగా ఉంది.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ. బంకోలా.

అసలు నీసలు కవితకోసం

ఆపసోపా లనవసరం

అసలు జనం నాడి తెలిస్తే ..

- హర్షవర్ధన్. వసంతగీతం

తారెంత. పూజ్యులైన జనుల పొందు లెన్న

- తిక్కన. విరాటపర్వము

జననసంఖ్య

జన సంఖ్య పెరగకపోతే పాపుల సంఖ్య పెరగదు.

- కొవ్వటిగంటి. న్యాయసూక్ష్మాలు

జంతువు

యే లక్ష్యమూ లేని మనిషి జంతువుతో సమానం.

- నవీన్. ప్రమాదాల్లో ప్రమదలు

జందెం

జగమెరిగిన బ్రాహ్మణునకు జందెమేల?

- సామెత

బ్రాహ్మణులకు యజ్ఞోపవీతము పరమోపకార మగు వస్తువు. అందులో నావంటివానికి మిగు లనుపయుక్తమైనది.

దీనిచే దబ్బుగడె లూడందీయవచ్చు

దీనిచే నీల నగలకుం ద్రిప్పువచ్చు

దీనిచే గొల్వవచ్చు బిత్తికి సురంగ

దీనిచే పాము విషమును దింపవచ్చు

- తి.వేం. మృత్యుకటికము

జన్మ

సాలగ్రామణిని జనించునె కదా

జాత్యల్ప పాషాణముల్?

- రామకృష్ణకవి, పాండురంగ మాహాత్మ్యము

జన్మఫలం

మనసులోఁ బుట్టిన మంచి తలంపు

రాచరణమునందు నలవికాకున్న

జన్మఫలం బేమి? చచ్చుటే మేలు!

- శ్రీనాథుడు, పలనాటి వీరచరిత్ర

జన్మహక్కు

జన్మహక్కు

ఎవరో ఒకర్ని మూత ముక్కు తుడిచి పెంచి పెద్దవాళ్ళను చేసి ఆ తరువాత మొర్రో నే చెప్పిన మాట వినడంలేదని వాపోటం ఆడదాని జన్మహక్కు.

- పురాణం, హోమ్ స్కేట్ హోమ్ ప్రపంచంలో ప్రతి రచయితకూ కాపీరైట్ (కాపీ చేసుకునే హక్కు) వుంది. అది రచయిత జన్మ హక్కు.

- పార్థసారథి, సాహిత్య హింసావరోకనం ■ న్యేత్సవ ■

జన్మోత్సవ సంరంభం చేస్తున్నారు బంధువులూ మిత్రులు నవ్వేస్తున్నారు జీవితము ఒక వర్షం గడచినవేళ దూఃఖించాలన్నది మరిచేస్తున్నారు.

- దాశరథి, రూబాయీ

జన్మజనకాలు

జన్మజనక పదార్థములకు తత్వతః భేదములేదు.

- విశ్వనాథ, వేనరాజు

జవతపాలు

జవతపములంచు మడియంచు స్నానమనుచు నొజులుచున్నారు యెముకలు గొఱుకుచుండ కంటబుడవు మెతుకు లొంటిగంటకైన నెందు కదియూసులేన్, వట్టి యేభ్యరాశి.

- హనుమంతరావు, లేడీడాక్టరు

జబ్బు

జబ్బు నయమయ్యాక రోగిదగ్గర వైద్యుడు కూర్చుంటే మళ్ళీ జబ్బు రావచ్చు.

- కాంతారావు, అభ్యుదయం

■ జబ్బు చాకలి ఎరుగును, ఉద్యోగి జబ్బు బండ్రోతు ఎరుగును.

- సామెత

జయం

తెలివితక్కువ వాళ్ళు సత్యమే జయమంటారు గాని నిజానికి అసత్యమే జయం.

- కందుకూరి, మహావంశకప్రహసనము

జయాపజయాలు

జయము లపజయములు సంపద లాపద

లనిల చలిత దీపికాచలములు

చంద్రకళలు మేఘచయము తరంగలు

మెజుంగు లందురయ్య మిట్టిపదకు

- పోతన, భాగవతము

జర్మలిజం

జర్మలిజం పవిత్ర ఉద్యమంగా

పచ్చనోట్ల వ్యాపారంగా పరిణమించింది.

- విజయలక్ష్మి, మహాప్రస్థానపర్వం

జల్లు

ఆకాశం చివుక్కుమన్నప్పుడు

అవకాశం చూసుకు

నేలరాలుతుంది

చిరుజల్లు.

- శ్రీనివాసరావు, దూఖం

జలగ

మనదేశంలో

జలగలు

నీట్లో ఉరిడవు

ఎక్కువగా పదవుల్లోనే.

- రాజేంద్ర, గుండెచప్పుట్ల

జాగ్రత్త

కన్నొకటి నిద్రవోఁ బెఱకంట జాగ

రంబు గావించు భూరుహాగ్రంబు మీది

యచ్చభల్లంబు గతి బోగ మనుభవించు

నెడను బహిరంతరరులపై ధృష్టి వలయు.

- శ్రీకృష్ణదేవరాయలు, ఆముక్తమాల్యద

క్వాట్టర్స్ మార్చారేమంటే బెటర్ హాఫ్ వచ్చిందన్నాట్టి

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ఇల్లు కాలుతుంటే వాసాలు దూసుకొన్నట్లు

- సామెత

బిచ్చం వేయకుంటే మానెగాని,

కుక్కను విడువకు అన్నట్లు.

- సామెత

పాలతో మూతికాలినవాడు మజ్జిగ ఊది ఊది లాగాడు.

- సామెత

కరెంటు ఉండగానే కొవ్వొత్తి వెదకడం మంచిది.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అనువుగాని వేళ నధికుల మనరాదు

■ మెలిచి రీతి గడపవలయు.

- వేమన

తుట్టెని గట్టిగా పట్టుకో! కందిగీగలు కరవ్వు

మెల్లిగా పట్టుకో! ముక్కులైక్కు లాగేస్తాయి.

- రావిగొప్పి, గోవులోస్తున్నాయి జాగ్రత్త!
ఒంటిమీద జాగ్రత్తలేని వాళ్ళకి పనిమీద ఏముంటుంది?

- చలం, ఆరంభింపడు...

తలంచి చూడ రిపుడు తనకంటే మనుడైన
దనరం దన్ను దాచికోనంగవలయు.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము
పొయ్యిమీదున్న కూరనీ, పొరుగుగూర్లో వున్న
పెనిమిటనీ ఒక కంట కనిపెట్టాలి.

- బీనాదేవి, డి బెబ్
కళ్ళలేని వాడెప్పుడూ జాగ్రత్తగానే వుంటాడు. కళ్ళ
న్నవాడే - చూస్తూ చూస్తూ గోతిలో పడతాడు.

- సూర్యారావు, ఎవరో పిలిచారు
కొంప అంటుక పోతూ ఉంటే, నీళ్ళబాన నిప్పు
దగ్గర పెట్టెందట.

- సామెత

జాడతనం

సందాకవశమమ్మా అంటే, మాయింటి మనిషి
ఎదురు పడలేదా! అన్నదట.

- సామెత

జాతకం

పిక్కర్ బతుకు ప్రీవ్యారోజే తెలుస్తుంది.

- శ్రీరమణ, న్యూసుడి
ఎసెంబ్లీకి పోటీచేసి ఓడిన వ్యక్తి గెలిచి ఉంటే
మినిష్టరై పోయేవాడు.

- ముళ్లపూడి, ఏకలవ్యుడు

జాతర

కాకర బీకర కాకు జాతరే? అంటే దూబ
గుంటకు దూదేకను జాతరే అన్నాడట -
జంకొక దూదేకుల సాహెబు.

(ఉరుదు వచ్చీరాని దూదేకుల వారి సంభాషణ)

- సామెత

జాతి

... ..పంచమజాతి వారికిన్

కూడు హుళక్కి, మానవతగూడ హుళక్కి,
హుళక్కి, జన్మమున్.

- జామనా, నా కథ

జాతిగౌరవం

జాతిగౌరవానికి, సంఘ వైతన్యానికి గడ్డ కలు
వాలి, అగవాట్లా పడాలి. వాళ్ళకోసం, ధర్మ

శాస్త్రాలు కదలి రావాలి.

- వేదాంతకవి, తెనుగుతల్లి

జాతి పశువు

విద్యలేని వాడు వింతపశువైతే కాసులున్నవాడు
జాతిపశువు.

- రావిగొప్పి, కుక్కపిల్ల

జాతిభేదం

మానవేతర జీవుల్లో జాతి భేద ప్రమేయం లేదు.

- రావిగొప్పి, పిపిలికం

జాతీయత

అధికారంలో ఉన్నవర్గం మిగిలిన వర్గాలమీద
తన పెత్తనం సుస్థిరం చేసుకోటానికి చేసే
ప్రయత్నం జాతీయవాదం.

- గోపీచంద్, కులతత్వం-జాతీయవాదం

జారుడు

కొండమీదినుండి బుండ జారితే మధ్యలో ఆగు
తుందా?

- సుంకర, కోతలరాయుడు

కాలుజారిన గలసివచ్చునుగాని, నోరు జారిన
గలసిరాదు.

- కొచ్చెర్లకోట, పెట్టుమారి మగడు

జాలి

జనసంఘమునకు జాలి స్వాభావికము. రామా
యణ నాటకమంతా విని తుదకు దుర్మార్గు
డగు రావణుడు పోయినా డన్న కంట తడి
బెట్టెదరు.

- భుజంగరావు, నిరపవాద ప్రహసనము
రాయి అయిపోయిన గుండె, జాలికి కరుగదు.

- రామకృష్ణాస్త్రి, సాని - పాప

జాస్తి

కొండ మిరపకాయకు కారం జాస్తి, పొట్టివాడికి
బుద్ధులు జాస్తి.

- సామెత

జీతం

అడిగిన జీతం బియ్యని

మిడిమేలపు దొరను గొల్చి మిడుకుట కంటన్
వడిగల యెద్దులం గట్టుక

మడి దున్నుక బ్రతుకవచ్చు మహిలో సుమతీ.

- బద్దెన, సుమతి శతకము

ఉపాధ్యాయులకి ఇచ్చే జీతాలకి, కుక్కలు కూడా
పని చెయ్యవు. కాకులు కూడా బతకలేవు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

జీతం

జీతం లక్ష్యంరేఖలా

జీవితాన్ని ఎదగనియ్యదు.

- సౌభాగ్య, సింహావలోకనం

ఇప్పుడు సినిమానటుల జీతములలో సగము లేవు హైకోర్టు జడ్జీ జీతములు.

- బంగారయ్య, రాజ్యలక్ష్మి

జీలుగు

...జీలుగు వెరిగిన

మాలెకుఁ గుంబంబు గాదు...

- నాచన సోమన, ఉత్తరహరివంశము

జీవగర్త

మారాంటి సరదాలున్న కుర్రకుంకలకు మీవంటి పూర్వ జీవకర్తలు.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, మీమాంస

జీవనం

వాళ్ళకీ వీళ్ళకీ జుట్టు ముడేసి జీవనం జేస్తున్నాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

రాజు జీవించె రాతి విగ్రహములందు

సుకవి జీవించె ప్రజల నాలుకరియందు.

- జాషువా, వ్యత్యయము

యే కొందరో తప్పించి జనం ఇతరుల కళ్ళలోంచి జీవిస్తా రనిపిస్తుంది.

- వడ్డేర చండీదాస్, హిమజ్వాల

ఎవరి జీవన రేఖలు వాళ్ళవేరుల్లోనే ఉంటాయి.

ఆరేఖల గతుల్ని మార్చే శక్తి సామర్థ్యాలు వారి వారి ఆత్మలకు ఉంటాయి.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

జీవనాధారం

అభరణములు హిందూదేశ స్త్రీలకు జీవనాధార ములైన ఆస్తి.

- చిలకమర్తి, సుధాశరభాద్రము

జీవి

పైరువండిరాలినట్లు

ముసలియై లయించు జీవి

రాలి మరల వచ్చు ననుట

రమ్మమైన యెండమావి.

- అబ్బూరి, శ్రుతి

చచ్చిపోయి జీవి ఎచ్చటికేగునో

ఏమియగునో ఎవరి కెరుకలేదు

ఎరుకలేనివార లేమేమో చెప్పగా

విని తపించువారు వేనవేలు.

- అబ్బూరి, చాటువు

జీవితం

జీవితం హాయిగా జీవించడానికేగాని నిరాశతో నిట్టూర్పులతో గడపటానికి కాదు.

- రామచంద్రమూర్తి, శ్రీరాగం

జీవితం లాటరీ!... అందరికీ 'ప్రైజు' దొరకదు.

- రామచంద్రమూర్తి, శ్రీరాగం

బ్రదికిన నెల్లశుభములుగలుగు

నీసు మానుము చచ్చిన నేమిగలదు?

- తిక్కన, కర్ణపర్వము

చావు నిక్కంబు బ్రతుకుట సంశయంబు.

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

జీవితాన్ని పరిపూర్ణంగా పరిశీలించాలనే కోరిక న్యాయమైనది.

- గురజాడ, సంస్కృత వృద్ధయం

పాతగుడ్డలు పారవేతుము

క్రొత్తమడతలు కట్టుకొందుము

చావు బ్రతుకుల సత్యమింతే...

- రాయప్రోలు, భద్రయాత్ర

చేదువిషం జీవఫలం!

జీవఫలం చేదువిషం.

- శ్రీశ్రీ, చేదుపాట

వడ్డించిన విస్తరి మీ జీవితం

నిక్కల నిశ్చితాలు మీవి.

- శ్రీశ్రీ, వ్యత్యాసం

మనమంతా జానిసలం,

గానుగలం, పీనుగలం!

వెనుక దగా, ముందు దగా

కుడి యెడమల దగా, దగా

- శ్రీశ్రీ, చేదుపాట

గతముఁ జూతమన్నఁ గలదన్న యర్థంబు

నడచుకాలమేని నమ్మరాదు

క్షణములోని బ్రతుకు సంసార విభ్రాంతి.

- వేమన

బ్రతుకంటే కంటిమీద పవ్వళింపుకాదు, కత్తి మీద సాము.

- బుచ్చిబాబు, రాయల కరుణాభిషేకం

జీవితంలో నెగ్గాలంటే డ్రైవ్ ఉండాలన్నారు.

- బుచ్చిబాబు, ఆత్మవంచన

జనానికి జీవితంమీద మమత హెచ్చుతున్నది.

■క ముందు వాళ్లు ఆదర్శాల కోసం స్వస్థులైపోయి త్యాగంపేసి కోరికలను మీదుకట్టి కూచోరు.

- కొడవటిగంటి, వారసత్వం జీవితాన్ని వెనక్కి తిరిగి చూసుకుంటేగాని అందులోని రుచులు సరిగా తలకు పట్టవు. అందుకే కథకులు కథలన్నీ గతంలో ఉంచి రాస్తారు.

- కొడవటిగంటి, వాళ్ళర్యం బతకటం చాతకాని వాళ్ళు చాలాకాలం బతక కూడదు.

- కొడవటిగంటి, ప్రేమించిన మనిషి ఒక జీవితం పంచుకుంటున్న వ్యక్తుల్లో ఒకరిని విడిచి మరొకరు చచ్చిపోవటం చాలా పాతకం.

- కొడవటిగంటి, రాధమ్మ కూతురు జీవితం భయంకరమైనది. అది నాకు ఆర్థం కాదు.

- కొడవటిగంటి, జీవితం వాస్తవజీవితం బుద్ధిమంతుడైన పెద్దమనిషిలా గుండడు, జూడగాళ్ళను, తాగుబోతులనూ, వెర్రి ముండా కొడుకులను జ్ఞాపకం చేస్తుంది.

- కొడవటిగంటి, జీవితం జీవితం నల్లునీళ్ళలాంటిది. అట్టడుగున మురికి, దానికి ఎగువగా నీరు, ఇంకా ఎగువన బుడగలు.

- కొడవటిగంటి, ట్యూటర్ మనుషుల వాక్యాలుర్యానికి జీవించవలసిన జీవితానికి ఏమీ సంబంధంలేదు.

- కొడవటిగంటి, పెళ్ళివ్యవహారం మనము జీవితము గురించి తాత్వికంగా ఆలోచించగలగడం జీవితాన్ని భరించగలుగుతున్నాము. లేకపోతే నూటికి ■ పాళ్ళు బతుకంతా హంబిగ్ కదా!

- కొడవటిగంటి, ప్రేమించిన మనిషి అచ్చగా మాటల్లో ఉన్నదే ఆర్థం చేసుకుంటే అది నాటకం కావచ్చుగాని జీవితంమటుకు కాదు.

- కొడవటిగంటి, జీవితం ఆకాశంలోకి ఎత్తుగా వెళ్ళినకొద్దీ ప్రాణవాయువు తగ్గినట్లుగా ఈ సమాజంలో మనుషుల స్థాయి పెరిగినకొద్దీ వాళ్ళ మధ్యగల జీవితం సడలిపోతాయి లాగుంది.

- కొడవటిగంటి, ఎండమావులు విస ముప్పుతమట్టు లుప్పుతంబు విసమురీతి

జీవితచిత్రగతుల మార్పు జీవితంబు!

- దేవులపల్లి, నా జీవితము ఈ ప్రవాస యాత్రారతి నిటులె నేను కదలిపోవుదు నాశావకాశములను ఒక్క నిట్టూర్పు పోలిక. ఒక్క మౌన బాష్పకణ మటు, ఒక గాఢవాంఛ పగిది.

- దేవులపల్లి, నేను జీవితము వర్తకము వంటిది. ప్రతిదినము లాభనష్టములు చూచుకొనినచోఁ దెలియదు.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ల జీవితములో నొకటి యున్నచో నొకటి యుండదు.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ల జీవితమనే అటలో లాభనష్టాలమీది ధృష్టి సన్న గిలకూడదు, సుఖపదాలంటే.

- చలం, నవయౌవనం జీవితమంటే కాలంలో కదలిక.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ ఎంతవానికైన సరే బ్రతికియుండునంతవఱకుఁ బరసాహాయ్యముకై యోచింపక తప్పుదు. చచ్చిన తరువాతఁ గూడఁ బరసాహాయ్య మావ శ్మకమే. మేము స్వతంత్ర జీవులమని విజ్ఞప్తి గు వారికంటె వెట్టివారు లేరు.

- పానుగంటి, సాక్షి బ్రదుకులోఁ జావున్నది. చావులో బ్రదుకున్నది. ప్రపంచమున నెక్కడ జూచినను రెండు పేటల బొంగరపు జాలివలె సత్తును నసత్తును పెనవై చికొనియున్నవి.

- పానుగంటి, సాక్షి ప్రజంలాంటిది జీవితం వేర్వేరు కోణాలు ప్రదర్శిస్తుంది.

- తిలక్, న్యూ సిలబస్ జీవితమే ఒక జూదం భేదానికి మోదానికి ■ దనలే భేదం.

- తిలక్, కాయే ■ కాయే నువ్వు ఎక్కుదలచుకొన్న రైలు ఎప్పుడూ ఒక జీవితకాలం లేటు.

- అరుద్ర, నీటి గడియారం పొగ త్రాగని నరు బ్రతుకును పొగడంగా నియ్యలేని భూపతి బ్రతుకున్ మగ తొల్లిని సతి బ్రతుకును

నగడు సుమీ..

- కవిచౌడప్ప శతకము జీవితానికి ప్రతీక సముద్రం. జీవిత నాటకంలో రేస్తూ, పడుతూ, లేచే తెరల్లాంటివే సముద్రంలో తరంగాలు.

- శ్రీశ్రీ, ఆనంతం ఒక్కొక్క జీవితానికి హృదయమే పునాది అయితే, మరొక్కొక్క జీవితానికి మేదస్సు ప్రధానం అయి ఉంటుంది.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, గులాబీ అత్తరు ప్రతిఘటనలు తటస్థించితేనే జీవితానికి పరిణామం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, గులాబీ అత్తరు ప్రతిఘటనలు ఆతిక్రమించగలిగితేనే జీవితానికి విజయమున్నా.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, గులాబీ అత్తరు ఒడుదుడుకుల జీవితంలో ఉన్న ఆనందం, సాఫీగా జరగటంలో ఉండదు కాబోలు.

- గోవీంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర బతకాలి అనుకోవటం మనుష్యులకు తప్పించుకోలేని వ్యసనం అయింది.

- గోవీంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర చచ్చేవరకు బతకటం తప్ప ఈ ప్రపంచంలో చేసేది ఏమీలేదు.

- గోవీంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర జీవితముంటే తెలుసుకోగలిగేటప్పటికే మరణం వస్తోంది.

- ధనికొండ, పవిత్రులు మనిషి, యేవీ అనుకోకండా ఉంటే, జీవితం దానంతట యెటోకటు సాగిపోతుంది.

- వడ్డేర చండీదాస్, హిమజ్ఞాల జీవితానికి కట్టడి, క్రమశిక్షణ, చాల అవసరమే. కాని వాటి మంచి చెడులు వాటి ధ్యేయంపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా ప్రతి జీవితమూ ఒక అనుభవాల పుట్టి. కదిలిస్తే ఆందులోంచి మొగలి పువ్వుల పరిమళం రావచ్చు, పడగ విప్పిన వన్నుగమూ రావచ్చు.

- పాండురంగారావు, అనుబంధం విధి, ఖర్చు ఇవన్నీ చేతగాని వాళ్ళమాటలు. జీవితం మన చేతుల్లో ఉంది. మనం నిర్ణయం ముకోవాలి.

- అనందరామం, అద్దంలో శత్రువు

జీవితం ఓ చిన్న సంఘటనతో వతనానికి దారి తీయవచ్చు - లేదా ప్రగతి వైపు మరలవచ్చు.

- పులికంటి, తీయలేని కలుపు పురిటి మంచం మీదనుంచి వల్లకాట్లో చేరే వరకూ కల చిరసంఘర్షణే మానవ జీవితం.

- పురాణం, నాన్నగారి శవం చదువులో రాస్టు; తెలివి తేటల్లో పస్టు; రాజకీయాల్లో అపర్యానిస్టు; భోజనం విషయంలో స్పృశలిస్టు; చేబడుళ్ళల్లో గోల్డ్ మెడలిస్టు; వేదాంతంలో కర్మిస్టు; తెల్లదొర ఉన్న వరకు రాయలిస్టు; వాయిద్యంలో హార్మోనిస్టు; అవసరమైతే టైపిస్టు; కులం మీ కాస్టు; మిగిలింది పాస్టు; లైఫ్ చెప్పడలచుకుంటే వాస్టు.

- పూర్ణానందం, లోకయ్యమామ పరిస్థితులకూ, పరిసరాలకూ సర్దుకోవడమే జీవితం.

- రాజారాం, మరీచిక జీవితం లయ తప్పకుండా గడిస్తే చాలదు. అది అర్థవంతం కూడా కావాలి.

- హితశ్రీ, నూరుశరత్తులు బ్రతకాలి పెళ్ళి చేసుకోనంత వరకు గాలిగుడ్డు, మోహంలో పడినంతసేపు యుర్రూ మారుత బీభత్సం. తరువాత సంసారంలో అగమ్యగోచరం అయోమయమున్నా.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె కథలా జీవితం యెప్పుడూ సహజంగా నడవదు.

- పద్మనాభరెడ్డి, అంతర్వేదన జీవితం మధ్యమధ్య చదవటం కుదరని సీరియల్ కథ.

- పద్మనాభరెడ్డి, అంతర్వేదన నాకీ జీవితం చాలింక; నోటికి తీపి తెలిసింది. మనసులో విషం విరిగింది.

- మల్లికార్జునరావు, మారనిమనిషి లైఫ్ చూశావ్, అది మనల్ని లాగాల్పించేకాని మనం దాన్ని లాగలేమోయ్.

- రామదాసు, మాస్టర్ పాతబడిన పురాణాల పాతర్లను త్రవ్విలోడి చేతలతో చేదస్తం చెరగడమే బ్రతుకుదెరువు

- మల్లారెడ్డి, భక్తిరసం

జీవితం

జీవితం, మనిషిలో మార్పు తెస్తుంది. అందుకు అనుభవం కారణ మవుతుంది.

- కాళవల్లుం, భయం క్రమబద్ధత, నిబద్ధత, నియతి మొదలైనవన్నీ జీవన సౌధానికి శిలాస్తంభాలు. ఈ శిలాస్తంభాలు లేనిదే సౌధం నిలవలేదు.

- సంజీవదేవ్, కళలో నియతి రాహిత్యము ఈ జీవిత వ్యర్థశ్రమ నిరర్థక విషాదగాథ ఈ మనుగడ నిరాధార మని అనుకొన్నాను గాని వెనుదిరిగి విలోకిస్తే కనిపించి దొక పత్యం జీవించిన ప్రతిక్షణం పూర్ణ మక్షరం నిత్యం.

- అబ్బూరి, సన్నుతులు

జీవిత మొక ఆవులింత

జీవిత మొక వొళ్ళ విరుపు

జీవిత మొక గజ్జికరువు

- బైరాగి, త్రిశంకు స్వర్గం

జీవిత జ్వరం దహిస్తున్నది దేహాన్ని.

- బైరాగి, రంగులతోట

జీవితం తింటోంది తనను తాను

కాలే కడుపు నింపుకొనేందుకుగాను

క్రొవ్వొత్తిలా తింటోంది తనను తాను!

- బైరాగి, పలాయనం

జీవితమొక తెల్లటావు!

- బైరాగి, పలాయనం

జీవిత మొక మాయనాటకం!

జీవిత మొక క్షణకోన్మాదం

జీవిత మొక వ్యర్థవినోదం

- బైరాగి, పలాయనం

మన జీవితాన్ని మనం కాకపోతే ఎవరో వచ్చి మలచరు.

- జయప్రద, ఇదా సువ్విచ్చే తీర్మా హెచ్చరికలు లేని సంఘటనలు ఎన్నో జరుగుతూ ఉంటాయి జీవితంలో.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య పుట్టటం - గిట్టటం రెండూ ఒకే దారపు రెండు కొనలు. ఆదారపు పొడవు ఎంతో ఎవరికీ యదు. ఎక్కడైనా అంతం కావచ్చు లేక ఎప్పుడైనా పుటుక్కు మనవచ్చు.

- విహారి-శాలివాహన, అభాగ్యుని

అంతిమయాత్ర

పొరుష జ్ఞానకర్తులం బరగినేని

జీవితం

వాని జన్మం బదోళ్ళ పూలైనం

నుదరపోషణమాత్ర కీయ్యుర్విమీదం

గాకి చిరకాల మున్న సేకార్య మగునూ

- లక్ష్మణకవి, సుభాషితావళి

తుక్తికోసం వేట, వేట కోసం పాటు, పాటులో

శ్రమ. శ్రమలో విశ్రాంతి, విశ్రాంతిలో కోరికలు,

తీరుతున్న కొద్దీ ఆనందం. ఆనందం నడుమ

అసంతృప్తి - ఉంటుంది జీవితం.

- శ్యామలారాణి, వవిశ్ర

జీవితమే తియ్యబడి బాద.

- కొసల్యాదేవి, తీయనిబాద

దిక్కులన్నీ గిలకొడుతూ

తరలిపోయే జీవితం

తిరిగిచూడని చిరవధం.

- నినారె, విశ్వంబర

సందేహంలేదు.

ఈ దేశంలో జీవితం మృత్యువుముందు శ్రోత.

- శ్రీనివాస్, సంధ్యావం

జీవితం కేవలం నల్లపూసకాదు

మహామేరుపూ అవడంలేదు...

చిత్రంగా బహిరంగ సంతాప

సభలాగా సాగిపోతుంది

పత్రికలోని పతాకశీర్షికవలె

వెతక్కుండానే కనిపిస్తుంది

- అంజనేయశాస్త్రి, ఇది జీవితం

ఒక్కొక్కజీవితం మృత్యువుతో ముగిసే గ్రంథం.

- విష్ణుప్రియ, భారతమృత్యు

సమస్యలనూ బాధలనూ సమానంగా తీసుకోవ

డమే జీవితం.

- భారతదేవి, సుడిగుండాలు

జీవితం అనేది ఎలక్ట్రసిటీ లాంటిది. దాంతో

నువ్వు సుఖపడాలన్నా, ధ్వంసం కావాలన్నా

ఒక్కొక్కప్పుడు అజ్ఞానాంధకారంలో నువ్వు చేతి

క్లించుకునే స్వేచ్ఛనిబట్టి ఉంటుంది.

- భరణి, నాకే ఉద్యోగం వద్దు

జీవితం అనిధారాప్రతం

నూలుపోగుకింద సాము

మరణంపై తిరుగుబాటు.

- గంగినేని, అరచేతిలో మృత్యువు

ఒక్కొక్క మనిషి జీవితం

వ్యాఖ్యానించదగిన ఒక్కొక్క సూత్రము

జీవితం

చివరి అక్షరం చదివేవరకూ
అర్థం గ్రహించడం సులభంకాదు

- రంగారావు, ముక్తకాలు

జీవితం జీవితంకోసం కాదు

ఇతర జీవితాలకోసం!

- అద్దేవల్లి, ఎందుకీ జన్మ?

భగవంతుడు జగత్తనే తన బోగమందిరంలో
అంటించుకొన్న అగరువత్తి యీ జీవితం.

- అద్దేవల్లి, ఎందుకీ జన్మ?

ఈ జీవితం తొలినాటి స్థాణువు కాదు

ఈనాటి మారణపరమాణువు కాదు...

ఈ జీవితం సరళరేఖకాదు

వర్తులరూపంలోనూ చుట్టుకోదు.

- అంజనేయశాస్త్రి, ఇది జీవితం

హింసించిన మానసంలో మచ్చ జీవితం

విప్పివైచిన శూర్యఖానావస్తు జీవితం

- లత, నారీ! ఓనారీ!

జీవిత మొక ఆరాటము

జీవిత మొక పోరాటము

- పొట్లవల్లి, జీవితం

అవకాశాల ప్లాటుపారాలు

అదృష్టాల టైట్ల ఏమీలేని

నీటి బుకింగ్ ఆఫీసేనా

జీవితం?

- అయ్యద్ర, నీనీవాలి

జీవితాహికి వేయినాల్కలు, లక్షచీల్కలు,

కోటికోరలు.

- బైరాగి, రాస్కల్నికావ్

నిప్పులాంటి జీవితం

నేటి మానవుణ్ణి

బూడిద వేయకుండా కాల్చుతుంది.

- జ్వాలాముఖి, నేటిమానవుడు

జీవితమంటే తాత్వికచింతనకాదు

తరతరాల ప్రాభవస్ఫుటులు కాదు

ఆకలిమూల్లల పోరాటం

ఆశలమెరుపుల ఆరాటం.

- రాధేయ, వైతన్యబావుటా

జీవితం ఎవారి అయితే

జీవిక పచ్చిక

ఆశ మరీచిక.

- గౌరీశంకర్, ఎండమావి

జీవో.

జీవితమొక మహాప్రయాణం. ఎక్కడికి వెదు
తున్నామో మనకే తెలియదు. తెలుసుకుండా
మన్న ప్రయత్నం కూడా వుండదు. అయినా
వెళ్లక తప్పదు.

- భాస్కరభట్ల, రైలులో

వర్తమాన సంఘంలో

ప్రతివొక్కరి జీవిత మొక మహాభారతం

ప్రతివొక్కరి బతుకు వొక ఉత్తరరామం.

- విజయలక్ష్మి, శోకంలో ఆశోకనిలయం

జీవనమూ... మాధుర్యమూ

అనడం విన్నాను కానీ

కనేవన్నీ కంటకాలు

నడకంతా రాళ్లదారి!

- రామనరసయ్య, అసిధార

జీవితయాత్ర

అంధకారంలో, దోపతెలీక తడుముకోడమేగా

జీవితయాత్ర అంటే!

- చలం, అరుణ ఆర్యమెంటు

జీవిత సత్యం

శరీరం పుట్టినప్పుడు చిన్నదిగా పుట్టి, పెరిగి

పెద్దదయి అభివృద్ధి చెందుతుంది. ఆత్మ ముదు

సలిగా జన్మించి, పయస్సు పెరిగిన కొద్దీ పసి

పాపలా మారుతుంది. అది జీవితంలో గొప్ప

విషాదకరమైన సత్యం.

- బుచ్చిబాబు, ఓమర్ఖయామ్

జీవితేవు

బేడబిళ్ళ కాని, నా డబ్బు ఆని చెప్పుకోగలగటం

ఎంత బాగ్యం!

- కొడవటిగంటి, జీవితేవు

చీల్చిన శిరస్సులాగుంది జీవితం

అస్తమించే సూర్యబింబం లాగుంది ఆశ.

- రెంటాల, విగతం తరణ మత్రవైతరణ

జీ.వో.

జీ.ఓ. అంటే నపుంసక లింగంలో గవర్న

మెంటు అర్థం. మిగిలిన రెండు లింగాల్లో గెజి

టిడ్ ఆఫీసరు. ప్రాణమున్న జీ.ఓ.లు ప్రాణం

లేని జీ.ఓ.కు జడుసుకుంటారు.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాళ

విక్రమాశ్వియము

జీ.వో. అనేది ఎప్పుడూ ఏదీ తెగేసి చెప్పుదు.

- కొడవటిగంటి, పెండింగుపైలో

జేసన్

ఈశ్వరుడు పూనినప్పుడు ప్రపంచ చక్రవర్తిమల్లే మాట్లాడాడుగాని తక్కినప్పుడు నామల్లే పిచ్చి ముండాకొడుకుగా తిరిగేవాడనుకుంటాను జేసన్.

- చలం, మామయ్యలు

జూదం

తమలోన జూదంబు వాడు నగుటఁ గలహమాలంబు యెట్టి శాంతులకు నైన.

- నన్నయ, సభావర్ణము

కుటిలమార్గు లయిన కుఞ్చితజీవుల తోడఁ గడఁగి జూద మాడఁ జనదు దానఁజేసి యర్థధర్మ వివర్జితు లగుదు రెట్టివారు జగములోన.

- నన్నయ, సభావర్ణము

జూదరి

జూదరి యాలికి గబువతనం బెక్కుడి (య)ది!

- తిక్కన, విరాటవర్ణము

జూదరి యసత్యమాడఁడు

లేదనఁ డిచ్చినది యాపులింపడ నోరున్

గాదా, నేడన్నది రే

పొ, దీనత జూపు వ్యసనమందున్ గుండున్.

- తి.వేం., వ్యసన విజయము

మనవంటి పెద్దమనుష్యు లాడునది జూదమే గాదు.

- తి.వేం., వ్యసనవిజయము

మానరు జూదరులు దాని మరణము దనుకన్.

- తి.వేం., పాండవ ప్రవాసము

జూదమనఁగాఁ బురుషునకు సింహాసనము లేని రాజ్యముగదా!

- తి.వేం., మృచ్ఛకటికము

ఆర్థమబ్బిన జూదంబునంద యబ్బు

నాలు జూదరికే వశ్యురాలు, కుదువ

నారుల కీయంగఁ జెల్లు జూదరికె, జూద

గానికే పోవు ధనమెల్ల గడియలోన.

- తి.వేం., మృచ్ఛకటికము

జూదంబులోన నన్యతము గలదే!

- గోవరాజు, సింహాసనద్వారాంతరిక

జూదమును ధాతువాదము

వేదంబునుఁ దాటఁ జేటవశ్యము గలుగున్.

- గోవరాజు, సింహాసనద్వారాంతరిక

మగవాడు జూదరి అయితే అది సహించగలిగే

శక్తి ఆడదానికి ఉండకూడదు.

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు

జెండా

ఈళ్ళు జెండాలుపడితే మేము తుపాకులు పడు తాము.

- అప్పలయ్య, పోడు-పోడు

జనం నా జెండా

జాగ్రత్తి నా ఎజెండా.

- సిసారె, మథనం

జేబుదుమాలు

జేబురుమాలా లేని జేబు చిలుకలేని వంజరం వంటిది. ఇల్లాలులేని గృహం వంటిది. కిల్లీ దుకాణం లేని వీధివంటిది.

- బాపిరాజు, కోనంగి

జైలు

జయిలులో జరిగే ఒక నేరమూ రిపోర్టు గాదు. ఒకడు సాక్ష్యం చెప్పడు. పదహారు వందల మంది దుర్మార్గులుండే ఖయిదులో ఒక్కనేరం గూడ జరిగినట్టు నేరపు జాబితాలో ఉండదు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

అరునెలలు పోయి రావడంతో జైలు సౌకర్యాలు తెలుస్తవి. వేళ కింతన్నం, కట్టుకోను చల్లాడం, కప్పుకోను కంబడి, గచ్చుబిండ్లు, అట్టడ మా ఒక్క కిటికీ కుండే యినువ సామాను గొప్ప వాండ్ర మేడలకు సరిపెచ్చనచ్చు నిద్ర లేవడా నికి మేలు కొలుపులు, తూర్పురాచాలు.

దండం చేతపట్టుకొని ఎప్పుడు వెంట జవాను, వందలుదినే డాక్టర్లు, అడిగేవూ మా వైభోగం! చుట్టూ కోటగోడ, రాజలాంచనాలు వుట్టి పడు తుంటవి.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

జైల్లో పట్టం ఒక సర్టిఫికేట్- అయిదెకరాల పారి తోషికం ముట్టేందుకు.

- నంది, వానవెలిసింది

సెంట్రల్ ■■■ తప్పకుండా రాజభవనమే.

శండుకూరి, మహావంశక ప్రహసనము అడవికంటే జెయిలే మెరుగు.

- రావిశాస్త్రి, మోక్షం

జైల్లో వేస్తే రేషన్ కోసం పడిగాపులు తప్పు తాయి. తిండైనా దొరుకుతుంది.

- ఆత్రేయ, అద్దెకొంప

చెఱసాల మొగము స్వర్ణము; గుండే నరకము;

అందు పరాయివానికి వింతలు వినోదములు,
లోపలివారికి చింతలు, చికాకులు

- శివరామశాస్త్రి, వివాహబలి

మన జైళ్లు అన్నీ కళాఖండాలతో ఆలంకరించబడితే కొంతకాలం తరువాత అసలు జైళ్లు ఉండవలసిన పనే లేదు.

- సంజీవదేవ్, కళల పునరుద్ధరణ

అది ప్రభుత్వానికి జైలు - దొంగలకు ఖైదు - సత్సాగ్రహాలకు శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానం.

- గోపీచంద్, దేశం ఏమయ్యేట్టు!

జట వసుంతము లేదు, సహింపరాని

గ్రీష్మ హేమంతకాల కాళికలెగాని;

జట ఉషస్సులు లేవు, భరింపరాని

అంబువాహనందోహ నిశాళిగాని.

- దాశరథి, జైలు

శ్రమయను మాటలేదు, బహుశాంతము జీవిత మిచ్చుట. బరి

శ్రమ యను మాటలేదు, సుకరమ్ము దినమ్ము. రవంతలుచ్చ యో

గృమగు తపోవనమ్ము. మరియాదల నేర్చెడు పాఠశాల. నా భ్రమ గలిగించు నేరికిది, రవ్య సుఖంబగు బందె, సొమ్మురా!

- రామచంద్ర, రాయవేలూరు నెంట్రిలుజైలు లెక్కకుం బొద్దుటన్ పయిలు, లేచిన వెన్నును గంజి పైలు. ప్రాద్దేశిని పీచు పైలు, మతియించుక తాళిన ముద్దపైలు, నీ చక్కని పైళ్లలోఁ గొఱత సల్పి ఫిఫిర్చును రాజమండ్రీ లక్కట కక్కసంపు నరకాలయ మొగద...

- మల్లావదాని, జైలు

పులి

మేకనుచుపితే

జైలు

మేక

పులిని చుపితే

జైలు.

- రాజేంద్ర, గుండెపప్పుళ్లు

జోకర్

జోకర్ అదృష్టానికి చిహ్నం.

- తెలక్, కాయ్ రాజా కాయ్

జోడి

పుటిచి పుట్టాక, యింతవరకూ సరియైనవాడికి

తగిన పెండ్లాం దొరికిచావరా పాపం. నిజం చెప్పాలంటే ఆడదాని విషయమూ అంతే.

- పూర్ణానందం, కొండమీద విదాకులు

జోడు

తలకొంచెము 'ఖాలీ' యయినప్పుడే జిహ్వకు జోరెక్కువ.

- పానుగంటి, సాక్షి

జోల

పని లేక పొరుగిండ్ల కనయమ్ము పోవ

మనమైన ముచ్చట గలుగురా తండ్రి!

పాలు తాగి నీవు పడియున్న యెడల

బాలయ్యతో కాస్త మాట్లాడి వస్తా

కలకాల మొకయింట కాపురము చేయ

కలుగుట కష్టంర కన్న నా తండ్రి!

పై దాబులేగాని పసలేదు చూడ

చూడరా! నీ తండ్రి వింత హాయిలెల్ల

ధనము కొరకై నేను తారాదుచుంటి

అదియున్న నీ తండ్రి నవల కంపింతు.

- జోలపాట, (జానపదగేయం)

జోన్సన్

గార్హ పిద్ధాంతమత ముషకాలకలన

శకున మూనుట యది బృహస్పతి మతంబు

వ్యాస మతము మనఃప్రసాదాతిశయము

విప్రజనవాక్య మరయంగ విష్ణుమతము.

- వల్లభరాయడు, క్రీడాభిరామము

గడిచినదీ, గడవబోయ్యేదీ ఒక్కటే straight line. అందువల్లనేమో భవిష్యత్తును కొందరు చెప్పగలుగుతారు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

నిత్యనూతన కారణాలు చెప్పి న్యూమరాలజీ నిద్రలో కూడా నవ్వు తెప్పించే హ్యూమరాలజీ.

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి వజ్రాలు

జోన్సన్

అరుగుమీది సాముద్రికుడు

అదృష్టం నీదే నన్నాడు

అదృష్టాలు పంచేవానికి

అర్థరూపాయి పీజు దేనికి?

- మాలకొండారెడ్డి, గీతలోనే ఉంది

జాతకాలూ, గ్రహాలూ, జ్యోతిష్ముల చేతులో వున్నవి.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

జ్ఞాని

జ్ఞానివైర ముండును బువ్వజాతి కైన.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

జ్ఞాతు బ్రోహులు, వారు సేయు కపటేర్వాది
క్రియా దోషము

ల్కా తండ్రాన సహింపరాదు, ప్రతికర్మం
మించు కేర జేయఁగాఁబోతే దోషము...

- దూర్జటి, శ్రీకాళహస్తీశ్వరశతకము

జ్ఞానం

తెలివన్నంత సేపే కాని తెలివి తప్పిపోయేక
దీపం ఉన్నా ఒకటే, లేకపోయినా ఒకటే. చచ్చి
నవాళ్ళకి సౌఖ్య లక్ష్మిరైనట్టు.

- రావిశాస్త్రి, ఎండ

నాలుగు రోజులపాటు అడవాళ్ళను కలవకుండా
చేస్తే తాము ఎటువంటి బానిసత్వంలో ఉన్నాదీ
కూపస్థమందాకాల్లాగా ఎట్లా జీవిస్తున్నాదీ
వాళ్ళకు తెలిసివస్తుంది.

- కొడవదేగంటి, చదువు

అడదానికి తెలుస్తుంది బిడ్డ సంగతి గొడ్డు సంగ
తీనూ!

- వివినమూర్తి, ఉద్యమం

జ్ఞానంలో ఉంది బాధ, బాధలోన అనుమానం
నిత్యం నిరుత్తరువు ప్రశ్న జ్ఞానం ఇచ్చిన దానం
అజ్ఞాతంలోంచి మరల అజ్ఞాతంలోకి ప్రయా
ణమే జ్ఞానం.

- జైరాగి, హామైల్ స్వగతం

జ్ఞానం ఒక రంపంలా చీల్చి కోసి మానవుణ్ణి
తుత్తునియలు చేస్తుంది. అనస్తిత్వపరిచయాన్ని
క్షుద్రాస్తిత్వపు టాపేదనతో ముడిచేస్తుంది.

- జైరాగి, హామైల్ స్వగతం

నిజానికి దారితప్పి నడిచేది ఎవరైనాకానీ, కొన్నా
ళ్ళకి దారి తెలుసుకుంటారు. మనిషి చేసిన
తప్పులు తెలుసుకోకుండానే ఎప్పుడూ జీవితం
ముగిసిపోదు.

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు

జ్ఞానం నిలకడ నీటి వంటిది. భావాలు ప్రవా
హతుల్యలు.

- ఉప్పవ, మాలవల్లి

విరామం లేదు విజ్ఞానికి

సందేహం తీరదు వేదాంతికి

- ఆరుద్ర, త్వమేవాహమ్

విజ్ఞానం

వికసించిన మూడవకన్ను

వివేకం

నీకున్న ఒకేఒక్క దన్ను

- ఆరుద్ర, త్వమేవాహమ్

...ప్రేళ్ళతో మొదలుచూచి

చెట్టిబుంగు వారి కాకులు సిదుమనేల!

- నాచన సోమన, ఉత్తర హరివంశము

విశేష విషయములలో మిడిమిడి జ్ఞానమున్న
వాడెందునకు దెలియనివాడే! కొలచి విష
యములలోనైన బూర్జముగ దెలిసిన వాడు
దానిలోనైనను దెలిసినవాడే యగును.

- పానుగంటి, సాక్షి

జ్ఞానికి స్వార్థమే మొదటి మెట్టు.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ఖయామ్

వృధా ఐన జ్ఞానంవల్లనే తెలుసుకొన్న 'గొప్ప
సత్యం జ్ఞానం వృధా అని.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ఖయామ్

లోకంలో జ్ఞానం అంతా అనుభవంపైన ఆధార
పడి ఉంది.

- రాజమన్నారెడ్డి, మనోరమ

శ్రీకుచముంటే మాత్రం తెలియదూ శ్రీ వైష్ణవడికి?

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, హద్దులు - సరిహద్దులు

నిద్రయును మదమును గోపంబును జిందిన
వారి యింగితము సులభముగ దేటపడును.

- డి.వేం., బాలరామాయణము

జ్ఞానం తపస్సువల్ల వస్తుంది. కాని అంతుశరీరా
లను కోసి చూస్తేరాదు.

- విశ్వనాథ, హాహా హూహూ

అజ్ఞానాన్ని వేళోకోక చేయడానికే కొందరు
తమ జ్ఞానం ఉపయోగించేది. అంతేగాని అజ్ఞా
నాన్ని జ్ఞానులుగా చేతామని కాదు.

- భమిడిపాటి, ఇప్పుడు

జగద్వ్యాపారముకంటే మహాస్వప్నము మరేయే
మన్నది? అది వట్టి స్వప్నమును నిశ్చయనిర్దిష్ట
జ్ఞానమున్నవాడు లోకాతితుడు కాడా?

- పానుగంటి, సాక్షి

చదువుకున్న వాళ్ళకు ఎలాగైనా లోకజ్ఞానం
ఎక్కువ, లభిస్తుంది. జ్ఞానం కలవాడెప్పుడూ
దాని ప్రయోజనాన్ని అజ్ఞానిని మోసగించడం
లోనే పొందుతుంటాడు.

- కాళీపట్నం, అభిమానాలు

ప్రేమరహితమైన జ్ఞానం చవిటినేల వంటిది.

- ఉన్నవ, మూలపల్లి
జనులలో ప్రకృతిప్రజ్ఞాన మొంతపెచ్చిన దేశ
మున కంత మూఢభక్తి మూలపట్టి క్షేమము
గలుగును.

- కందుకూరి, దేశభాషలు

జ్ఞాని

హృదయం అద్భుతగలనంత వరకూ అంద
రమూ జ్ఞానులమే.

- కొడవటిగంటి, గందర్వలోకయాత్ర
జ్ఞానికి ముఖ్యలక్షణము స్వప్రయోజన పరత్వ
మును హృద్దముగా విడిచిపెట్టి లోకప్రయోజ
నము నిమిత్తమయి చూచుచుండుట.

- కందుకూరి, విద్యాధికుల ధర్మములు
నిజం మాట్లాడారా అర్థంకాదు మనుష్యులకి,
అబద్ధం మాట్లాడడం ఇష్టంలేదు. అందుకని
మౌనులొకారు జ్ఞానులు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

పెక్కు లోకటిగ జూచువాడే

ప్రాజ్ఞుడన వినమే!

- గురజాడ, డామన్ వీధియన్
తాము చేసే పనిలో తప్ప తక్కినవాళ్ళు చేసే
పనులలో ఆర్థం కనపడకపోవడం జ్ఞానవంతుల
లక్షణం - ప్రస్తుతపు నాగరికతలో.

- చలం, వాళ్ళు నలుగురూ

ఎవ్వడు బుద్ధిమంతుడో వాడు వృద్ధుడగు
యేండ్లు మీతినవాడా వృద్ధుడు?

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

జ్ఞానోదయం

కైపు తీరితేగాని నిజం తెలియదు.

- రాజమన్నారూ, నిప్పులం
మానవునకు జ్ఞానము కలుగుటకు నియమ
ములు, పీటకములు నక్కతలేదు - క్షిప్త పరిస్థి
తులు కావలయును.

- విశ్వనాథ, నందో రాజాభివివృతి

జ్ఞాపకం

ఒక్క జ్ఞాపకం చాలు

వెయ్యి పసంతాలను

అరచేతుల్లో పట్టి బంధించడానికి.

- అప్పారె, స్మృతి

అన్నం తిన్నవాడు, తన్నులు తిన్నవారు మరిచి
పోరు.

- సామెత

స్త్రీలకు జ్ఞాపకశక్తి తక్కువ

- వరద, నాట్యగోష్ఠి

ఆసలు నాకు కించిత్రరధ్యానమేను
నాకు పూనుపే రుండదు జ్ఞాపకమ్ము
అంతియేకాని - నాడు కాంఘ్లర్కు కేమొ
పూను ఉన్నట్టి జ్ఞాపక ముండబోదు.

- మాచిరాజు, సంక్రాంతి కాన్పులు

కఠిన కావ్యాలనైన క్రీగంట జూచి

ఒప్పగింతును చిన్ని తప్పొదవకుండ.

కాని నాన్న పేరది జ్ఞాపకమ్ము లేదు

- మాచిరాజు, అంకితం మనందరికీ

ఆలోచనలు పాదరసంలా దొర్లిపోతాయి. జ్ఞాప
కాలు ఆనంతంగా తీగలు సాగిపోతాయి.

- సోమసుందర్, రేపటి పాటల కోసం

ఈ జ్ఞాపకాలన్నవి మానవుణ్ణి మానసిక
శాంతికి దూరంచేస్తాయి. అలజడి, ఆందోళనా
ప్రేరేపిస్తాయి.

- సోమసుందర్, పశ్చాత్తాప శరదర్పణం

జీవితాంతం జ్ఞాపకాలే కనుక మనిషికి తోడుగా
రాకపోతే ఆ మనిషి ఏం కావాలి?

- రామచంద్రమూర్తి, అమృతయురి

అన్నను నేను, మీ బ్రతుకునంతయు భోగమ
యంబు చేసితిన్.

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము

జ్వరం

జరుగుబాటుంటే జ్వరమంత సుఖంలేదు.

- సామెత

జ్వాల

జావకార్చే అమృతంకంటే

జ్వాల రగిల్చే గరళం బాగు.

- సినారె, మధ్యతరగతి మందహాసం

ట

క్రూడెడి

లైఫ్లో ప్రతి చిన్న విషయాన్ని సేరియస్గా
తీసుకుంటే అఖర్న క్రూడెడి కాకమానదు.

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి

ప్రేమయూనియన్

ప్రేడ్ కు పనికిరానిది, యూనిటీ లేనిది ఒక సంఘం. అదే ప్రేడ్ యూనియన్.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాళ విక్రమార్కయము

డ

డబ్బుర

డబ్బులు పట్టువారి కడ్డంబు గలదే?

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

డబ్బు

నీరయితే నిమ్మానికి ప్రవహిస్తుంది. కాని ధనం మాత్రం ఉన్నత క్షేత్రాలకి తప్ప ఇంకో చోటికి పారదు.

- శ్రీశ్రీ, మరోప్రపంచం

నేటి జీవితపు ఉష్ణోగ్రతని కొలవడానికి ధర్మామీటరు ధనం. ఈ లోకంలో అన్నీ అమ్ముడుపోతూనే వున్నాయి. చదువు, సౌందర్యం, కళ, సాహిత్యం, శాస్త్రం, శ్రమ అన్నీ ప్రయాణం, పెళ్లి, యుద్ధం, ఏది చేయాలన్నా డబ్బే ప్రధానం.

- శ్రీశ్రీ, మరోప్రపంచం

ధనమే మైత్రిని దెచ్చును

ధనమే వైరమును దెచ్చు ధనమే సభలనీ మనతను దెచ్చును.

- గువ్వలచెన్న శతకము

నానాగుణగణము కాంచనంబున నిలుచున్.

- లక్ష్మణకవి, సుఖాషిత రత్నావళి

ఈ పాపిష్టి పనులన్నీ చేస్తుండేది ■ పాపిష్టి డబ్బుకోసమే.

- శ్రీనివాసరావు, ఉలిపికట్ట

అలాగే తెలీని పాడు జబ్బు

అప్పు ఇవ్వబడుతున్న డబ్బు

- దాశరథి, పునర్జవం

నేటి సంపన్నుల బంగారు డబ్బు

రేపు పనికిరాని ముళ్ళదుబ్బు.

- దాశరథి, పునర్జవం

అనుకోకుండా, అకస్మాత్తుగా డబ్బు వచ్చినదితే కళ్లు కనపడవే!

- నరసరాజు, ఈ యిల్లు అమ్మబడును

నాకు డబ్బు గడ్డిపరక.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

డబ్బు లేకపోతే శివరావుగారూ శివయ్యగాడే. డబ్బుంటే శివయ్యగాడూ శివరావుగారే.

- విశ్వం, ఎన్నికలు

మిడిమేళంగా వచ్చిన డబ్బు ఇంత అహం తెచ్చి పెడుతుంది.

- అనిశెట్టి, గాలిమేడలు

ఈ పట్నంలో, ఇంట్లో కూచుంటే డబ్బు రాదు, బైటికడుగుపెడితే ఖర్చు

- అనిశెట్టి, గాలిమేడలు

ఈ రోజుల్లో అర్హతలకి విలువెక్కిడుందిలే వోయ్! ఈ రోజుల్లో కావాల్సింది డబ్బు. లేకపోతే పరపతి. ఈ రెంటిలో యే ఒక్కటి వున్నా, కార్యాన్ని సాధించవచ్చు

- ముద్దంశెట్టి, నిమిత్తమాత్రులు

డబ్బుకి లోకం అన్ని యుగాల్లోనూ దాస్యం చేస్తుంది.

- అనందారామం, ఇదా భారతం!

కరెన్సీ నోట్లు విసిరి, పరువు మర్యాదల్ని కిలో గ్రాములకొద్దీ తూయించి తెచ్చుకోవచ్చు

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్వాల

వెదవడబ్బు దాన్ని మనం గడించాంకాని, అది మనల్ని గడించలేదుగా!

- నంది, మనిషి చావకూడదు

ఈ దేశంలో కథలూ కవిత్వం రాయడం కన్నా కాకరకాయలు అమ్ముకుంటే ఎక్కువ డబ్బు వస్తుంది.

- బీనాదేవి, మినిస్ ఆండ్ మిస్టర్ సఖేనా

ఈ లోకంలో ఆత్మంత ఆకర్షణీయమైనది, ఆత్మంత ప్రమాదకరమైనది, ఎంతో సౌఖ్యాన్నం దిస్తున్నట్లు భ్రమ కలిగినవైన ఆంతులేని తిని కలిగించేది డబ్బు

- అనందారామం, అద్దంలో శత్రువు

చచ్చితర్వాత మిగిలేది డబ్బు అన్నారు.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

నోట్లోంచి బయటికి రాబోయే డోకు ఉందనుకో, దానికి డబ్బు చూపిస్తే అది పరమాన్నంగా మారిపోయి వెనక్కి తిరిగి విలాసంగా లోపలికి చక్కాపోతుంది!

- భమిడిపాటి, రెండురెళ్ళు

లోకవృత్తం మనం కొంచెం పరకాయించు కుంటూ వుండాలి. బిగించనూ కూడదు. విడిచి పెట్టనూ కూడదు. పది రూపాయలు చేతిలో పడ్డమే మనకి ప్రధానం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి బ్రాహ్మణాగ్రహారం మోడ్రన్ సా సైటిలో స్టేటస్ క్, సఫ్టేస్ క్ ఆధారం డబ్బు డబ్బు డబ్బు డబ్బు ఆధారం.

- రావిశాస్త్రి కుళ్ళపిల్ల వృత్తిలో కర్తవ్య నిర్వహణకు కాసుల్ని ఆశించడం నీచప్రవృత్తి.

- బుచ్చిరెడ్డి, ముత్యాలు - రత్నాలు పైకం బాగోతులోనికి, తిట్లు మంగలోనికి.

- నరసింహం, తిరుగబడ్డ భూమి డబ్బులేంది మందులు రావు. డాక్టర్లు కూడా కొందరు రావు. కానీ డబ్బు లేకున్నా రోగాలు మాత్రం వస్తాయి. రోగులూ వున్నారు. మందులూ వున్నాయి. డాక్టర్లూ ఉన్నారు. కానీ వీళ్ళవరికీ స్వాతంత్ర్యం లేదు. అందరినీ శాసించే హక్కు డబ్బుకుంది.

- రారా, అలసిన గుండెలు డబ్బుంటూ వున్నాక, అది చెయ్యగలిగిన మన కార్యం తిరువటం తప్ప ఇంకేమీ లేదు.

- దనికొండ, పవిత్రులు డబ్బు చూపిస్తే కొండమీది దేవుడు దిగివస్తాడు. కోర్టునుండి న్యాయం పడుగెత్తుకొస్తుంది. కోటలో వట్టి పాగా కాదు- పరుషా లేదు- పరుష వేసుకు పడుకోవచ్చు పళ్ళలో రాణిని పెట్టుకోవచ్చు.

- బీనాదేవి ఏ మేటర్ ఆఫ్ నో ఇంపార్టెన్స్ డబ్బుంటే పేరూ, ప్రఖ్యాతులూ వాటంతట అవే మనల్ని వెతుక్కుంటూ వస్తాయి.

- రామచంద్రమూర్తి, భైవజ్జశిఖామణి (ఇప్పుడంతా డబ్బు గురుగారూ!) డబ్బు వైన సరు తెవరికీ వడ్డు ఇక మనిషి యిలవ అసలే వడ్డు.

- బీనాదేవి డబ్బు డబ్బు!! డబ్బు!!! పెళ్ళా వంటే తక్కిన మొగళ్ళతో విరోధం. డబ్బు వంటే మనుషులందరితోడి విరోధం.

- వలం, 18 వసందైన నాటికలు డబ్బు లేకపోతే గొర్రెకూడా కరుస్తుంది.

- సూర్యారావు, పంజరం

చేతిలో వున్న డబ్బు కాస్తా తగలేసేవరకూ నిద్ర పట్టదు అడవాళ్ళకి.

- సూర్యారావు, పంజరం డబ్బుంటేనే అన్ని దర్బాలును.

- సూర్యారావు, పంజరం డబ్బు గడించే వారికి ఆకలిదప్పులుండవ్.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర - ఎన్నోకలలు డబ్బు, దగ్గరితన్నాన్ని దూరం చేస్తుందంటారు.

- బుచ్చిరెడ్డి, ముత్యాలు-రత్నాలు ఈ రోజుల్లో డబ్బున్నవాడిదే గెలుపు.

- సభా, నీటిదీపాలు ఎంత మిత్రుడైనా డబ్బు దగ్గర జాగ్రత్తగా ఉండటం మంచిది.

- పుల్లారెడ్డి, క్రాఫ్ట్ వెళ్ళు ఇనప్పెట్టిలో మూలుగుతున్నంతసేపూ డబ్బు మేటిలో అణిగివున్న గడ్డివరకా సమానమే.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అనుభవాలూ జ్ఞాపకాలూనూ ఏదో కారణంతో ఏదోవిధంగా చేతులు మారు తునే వుంటుంది డబ్బు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అనుభవాలూ జ్ఞాపకాలూనూ

డబ్బు చేరితే యే వృత్తి మనమే. చేరిన్దాకా చిన్న చూపు చూసే వాళ్ళందరూ చేరాక మాత్రం పెద్ద చూపే చూస్తారు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి ముదల్ని మనసు బేరీజు వేస్తుంది. పైకాన్ని వర్షు నిర్ణయిస్తుంది.

- మారుతీరావు, మళ్ళీ మధుమాసం జాతుల్ సెప్పుట సేవచేయుట వ్యవస్థ సంధించుటల్ న్యాయవి

త్యాతిం బొందుట కొండెకొం డవుట హి సారంభకుం డౌట

భ్యాతాత్పర్యము రాదు టన్నియుం బర ద్రవ్యంబు నాశించి...

- దూర్గటి, శ్రీకాశహస్తీశ్వర శతకము డబ్బు హోదా ఉంటే కులాలు అడ్డురావు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - రాంబాబు పైసాలున్నోడు పెద్దోడు అవి లేనోడు చిన్నోడు.

- శంకరరాజు, కుళ్ళపిల్లి- కోడికూసింది జీతంలావు రాగానే గొప్పనుకున్నావా యేమింటి

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

దబ్బుంటే ఏదీ సెయ్యక్కరలేదు. అదే సేసుకో
చేస్తాది.

- బీనాదేవి, దబ్బు! దబ్బు!! దబ్బు!!!

ఎవరైనా సరే దబ్బాద్దించాలనుకున్న నిర్ణయం
తీసుకోవాలేగాని మరిక వాళ్ళకి, మంచి-చెడ్డా,
గాప్సా-బీడా, నీతి-నిజాయితీ, పాపం-పుణ్యం,
ఉప్పు-నీచం అనే విచక్షణ ఉండదు.

- బీనాదేవి, దబ్బు! దబ్బు!! దబ్బు!!!

ఈ దబ్బు దగ్గర మనిషిని మనిసి నమ్మదు.
పెళ్లాన్ని మొగుడు నమ్మదు. పిల్లని తల్లి
నమ్మదు. దేశాన్ని దేశం పొట్టనెట్టిసుకుంటాది.

- బీనాదేవి, దబ్బు! దబ్బు!! దబ్బు!!!

నీ వంశం కావాలి. నీ గుణం అసలే వద్దు. నీ
సదుపేటనడుగు. నీ దబ్బు కావాలి పెపందానికి.

- బీనాదేవి, దబ్బు! దబ్బు!! దబ్బు!!!

లోకాంతమైన పన్నకి పైసా, చొరవా ముఖ్యం.

- భమిడిపాటి, ఇప్పుడు

వాడి దగ్గర దబ్బు లేదు, వీడి దగ్గర బోల్తాంది.
వాడు కవిత్వం రాయగలడు. వీడు రాయలేదు.
ఒకడికున్నది మరొకడు మార్చుకున్నారు.

- ఆదివిష్ణు, చూడుచూడు నీడలు

బుద్ధికి అంతా సాధ్యమేగాని, దబ్బుకు యక్కడా
అసాధ్యం లేదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అందరినీ అన్నిటిని దబ్బే శాసిస్తున్నది.

- కొడవటిగంటి, వెళ్ళివచ్చువారు

దబ్బు సంపాదించేనే దాని విలువ తెలుస్తుంది.

- ముద్దంశెట్టి, తప్పించుకోలేవు

దేవుడు సృష్టించిన మనిషి దేవుడిని మించిపో
వాలని చూస్తున్నట్టే మనిషి సృష్టించుకున్న ఈ
దబ్బు మనిషినే మింగాలని చూస్తోంది.

- సులోచనారాణి, మీనా

దబ్బు కొత్త-కొత్త ఖరీదైన జబ్బులను కొనితె
స్తుంది.

- చిన్నబాబు, దబ్బు

దబ్బుంటేనే కలలు నిజమౌతాయి

దబ్బు లేకపోతే కలలన్నీ కల్తలౌతాయి.

- నదానంద, గందరగోళం

ఈ ప్రపంచంలో అన్నిటిని చిటికెన వ్రేలిమీద
నిలబెట్టి అడించే శక్తి దబ్బుకే వుంది.

- శ్రీరామచంద్రమూర్తి, వెన్నెందారి

రూపాయి అడించినట్లుగా, మనిషిని విధి కూడా
అడించడం సాధ్యం కాదు.

- భరద్వాజ, కాదంబరి

కాటికి పోయినా, కాసు తప్పుదు.

- సామెత

డాక్టరు

డాక్టరు నిర్లక్ష్యంతో ఒక రోగి ప్రాణం పోయిం
దంటే వాడు యముడైనా అయివుండాలి. సేవం
టుని పశువుగా తలచి పశువుగా మారి పశువై
ద్యమైనా చేసి ఉండాలి.

- కురుమద్దాలి, క్షర తనూజ

డిగ్నీటీ

డిగ్నీటీ పోయిన తర్వాత డిగ్నీలేం చేస్తాయి?
ఉద్యోగాలేం చేస్తాయి?

- తాళ్ళూరి, దూమనం. 117

డిటెక్టివ్

డిటెక్టివయినవాడు అడుగుతాడుగాని చెప్పుడు.

- కొడవటిగంటి, రైల్వే డిటెక్టివ్

నీ దగ్గరున్నది సిగరెట్టు పెట్టె దాన్నిబట్టి
నువ్వు యెలాటివాడివో నీవు వాడుకొనే యితర
వస్తువులు ఎలాటివైయుంటాయో గ్రహించగలిగి
వుండాలి డిటెక్టివ్.

- బీనాదేవి, డిటెక్టివ్ తనన్

డేగ

ఆకాశంలో డేగలు ఎగురుతుంటాయి. వాటి
పొట్టలే కనిపిస్తాయి మనకి. వీవులు చూడా
లంటే అంతకన్నా పైకెగరాలి...

- పాప, రామరాజ్ఞానికే రహదారి

డైరెక్టరు

డైరెక్టర్లు వాటాన్ని పట్టుకున్న దెయ్యాలా,
భూతాలానూ.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, దిహార్లు

తక్కువ కులం

గుడికి ఎంత దూరంగా ఇళ్లు ఉంటే అంత
తక్కువ కులం వాళ్ళకింద జమ.

- లక్ష్మణరావు, కన్నీటివడవ

తగనిది

వ్రతము మానడగదు వదుగుండునికీని

గ్రీకులు మానందగదు గృహగతునికీ,
దపసి కూర నుండందగదు, సన్యాసికీ
దరుణితోడి పొత్తు తగదు తగదు.

- పోతన, భాగవతము

చిలకముక్కుకి నేరేడుపండు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడే

తగనివి

వాక్రుచ్చి యొకరితో

జెప్పరాదు త్రోపు సేయరాదు.

- ఆనంతుడు, భోజరాజీయము

అకాశమున ఎత్తు మనుష్యులు చేసే పనులు
అంగుష్ఠమాత్రులు చూయకూడదు.

- పురాణం, వంట చేయని రాత్రి

మధ్యపాయులతోడ మచ్చిక కారాదు

భద్రవాల గొప్పగాఁ బట్టరాదు

శాస్త్రపునింట భోజనమే చేయఁగరాదు

సన్యాసులను గేలి సలుపరాదు

దేవభూసురపుత్రి తెరువుపోవఁగరాదు

పరునాలిఁ గని యాసపడఁగరాదు

కంకోవునకు నధికార మియ్యఁగరాదు

చెలఁగి లోభినిఁ జేరఁ బిలువరాదు

లంచగాండ్రను దగవుల నుంచరాదు

మాతృపితరులయెడ భక్తి మఱువరాదు.

- వేంకటరాయకవి, వేణుగోపాలశతకము

కాదనిపించుకోఁదగదు,

కాని గుణంబు వహించి లోభిచే

లేదనిపించుకోఁదగదు,

లేని దురాశకుఁబోయి యిందురా

రా దనిపించుకోఁదగదు...

- గువ్వలచెన్న శతకము

తగినది

కృతి పాడందగినది. కథ యూకొట్టందగినది.

నాటక మాడందగినది. ఉపన్యాసము వినందగి
నది.

- పానుగంటి, సాక్షి

తగులం

తగిలించుకొన్న పిమ్మట

నిగిలించుటకాని కార్య మేమున్నది?

- కదిరీపతి, శుకనప్తతి

తటస్థం

తటస్థం అనేది ఆర్థంలేని మాట. అలోచనాపరు

లైనవారు తటస్థంగా ఉండటానికి వీలులేదు.

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్రభారత్ కే జై

తడుపు

బ్రాహ్మణుల పొట్ట తమలపాకుల కట్ట
యెప్పుడు తడుపుమండవలె.

- వరదాచార్యులు, వైశాలిని

కాపువాని పొట్ట, తమలపాకుల కట్ట తడవ
కుండా ఉండలేవు.

- సామెత

తంటాలు

ప్రజా సేవలో ఎన్నో తంటాలు పడితేగా ప్రజానా
యకుడయ్యేది?

- సఖా, ప్రజా సేవకుడు కాశాస్థి

తండ్రి

ముసలివాళ్ళని అసలు నమ్మకూడదు. కుర్రకారు
రొడీవేషాలయినా భరించొచ్చుగాని ఈ ముసలి

వాళ్ళ కనలు పితృప్రేమని భరించడం చాలా
కంపరం.

- ఆనందారామం, అర్థంలో శత్రువు

తత్వం

స్వంత వ్యాపారం వచ్చినప్పుడు తత్వం హలాష్
కాకే అవుతుంది.

- భమిడిపాటి, నామీదేనరోయ్

తత్వాలకి చింత చిగురించదు.

- వడ్డేర చండీదాస్, హిమజ్వాల

తత్వం తలకెక్కింది

తపస్సు బెడిసికొట్టింది.

- ఆరుద్ర, అవాహన

తద్దినం

యేది తప్పినా శానిటరీ ఇన్ స్పెక్టరుగారిది
తప్పుడు. అది తండ్రితద్దినం వంటిది.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

వార్షికం అన్నా తద్దినమేగా

- భమిడిపాటి, అన్నీ తగాదాలే

దినముల లోపల నుత్తమ

దినమే తద్దినము; నాటి తిండికి సరి యే

దినములను వెదకిచూచినఁ గన ముప్పా...

- కవిచౌడప్ప

లోకంకోసం తద్దినాలు పెడుతున్నాను.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పసనకాయ లభించినప్పుడు తద్దినము పెట్టవల

సినదని పెద్దల వాక్య మున్నప్పుడు, తద్వినము నాడే పనసకాయ లభించినప్పు డింక జెప్పవల సిన దేమున్నది?

- పానుగంటి, సాక్షి

తనది

తన కలిమి ఇంద్రబోగము. తన లేమి లోక దరిద్రము.

- చిలకమర్తి, మారీచస్త్రితి

తనదంటూ ఒకటి లేనప్పుడు అంతా తనదని అనుకోకతప్పుదు...

- ఆళ్వారుస్వామి, వ్రజల మనిషి

తనిభీ

గవర్నమెంటు డబ్బు ఎట్లా ఖర్చుపెడతారు? స్వంతడబ్బులాగ స్వంతానికి ఖర్చుపెట్టుకుంటారు. దానికి తనిఖీ దేనికి? అదో దండుగ.

- నగ్నముని, విలోమ కథలు

తనివి

తన రహస్య శృంగార చేష్టలు మిత్రులతో చెప్పితేనేగాని కొందరికి తనివి తీరదు.

- గురజాడ, మీ పేరేమిటి?

తంత్రం

యంత్రాలు మానేసి తంత్రాలమీదే నడిపించాలి మన దేశాన్ని.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-అమె

తన్నటం

యెళ్లితే మీరు తంతారు, యెళ్లకుంటే ఆరు తంతారు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పిడుకుట కష్టముగాని తన్నులగొడ్డే పాలెక్కువ ఇచ్చును.

- పానుగంటి, రాధాకృష్ణ

తప్పటం

పాతాలు బట్టి పెట్టినవాళ్లే పరీక్షలో తప్పుతారు.

- కందుకూరి, న్యాయదాన

యివాళో పెద్దపెళ్లి నీకు తలవెంట్రుకంత వాసిలో తప్పిపోయింది!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అడుగు తప్పితే పిడుగు తప్పుతుంది.

- సామెత

తప్పనిది

ఏ పాటు తప్పినా సాపాటు తప్పుదు.

- సామెత

కడుపుతో ఉన్న అమ్మ కనకా మానదు, వండు కొన్నమ్మ తినకా మానదు.

- సామెత

మనము లోంగితిమేని లోంగునె శివాళ్లు? యుడుము నడికిన నడుకునే బడియపెట్టు?

- శ్రీనాథుడు, కాళీఖండము

గాడిదలతో సేద్యం చేస్తూ, కాళి తన్నులకు దడిస్తే ఎట్లా?

- సామెత

నల్లుల మంచమునకు కర్రదెబ్బలు తప్పవుగదా!

- దీక్షితులు, కాంచీకుమారి

విదియనాడు కనపడని చంద్రుడు తదియనాడు తానే కనపడతాడు.

- పుల్లభొట్ల, విభూతి- పుండ్రాలు

నిజమైన కవితాధారగల యందఱకుం గడసాని సంపర్కము తండ్రి తద్వినము లాగునం దప్పదు.

- పానుగంటి, రాతిస్తంభము

పణ్యస్త్రీ కొక్క బానిస, పుణ్యస్త్రీ కొక్క పూర్వసు వాసిని.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ

మామూలు వ్యూహాలకు ఎ.ఎమ్.ఎ.లు, ప్రాజా పాయ సమయంలో ప్రైవేట్ డాక్టర్లు తప్పనిసరి.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాళ

విక్రమార్కయము

కందిరీగల పట్టు కడలి రేపగ వచ్చు

మానిపింపగరాదు దాని పోటు

చెట్లలో బెబ్బులిం రావచ్చును

దప్పించుకొనరాదు దాని కాటు

పశుచరణము తోకబట్టి యాడ్వంగవచ్చు

దప్పించుకోరాదు దాని తాపు

కాకచే బొరుగిల్లు గాల్చి రావచ్చును

దనయిల్లు కాపాడందరముగాదు

దుర్జయులు మీదెఱుంగక దుండగమునం

గార్యతతుం లేల్లజేసి తత్కార్యఫలము

లనుభవింపుదు రాయాయి యవసరముల.

- వేంకటరాయకవి, వేణుగోపాల శతకము

తప్పు

మాట్లాడుతుంటే కూడా ఆయనికి స్పెల్లింగు

తప్పులే.

- భమిడిపాటి, విద్యార్థుల

ఏకాంతపు రిమార్కులు

ఆయన ఇంగ్లీషు మాట్లాడుతూంటే తెలుగులా ఉంటుంది తెలుగు మాట్లాడుతుంటే ఇంగ్లీషులా ఉంటుంది.

- భమిడిపాటి, విద్యార్థుల ఏకాంతపు రిమార్కులు

చాటుగా ఏంచేసినా తప్పులేదు. బహిరంగంగా చేస్తేనే తప్పు. ఈ చాటుమాటు వ్యవహారాల తోనే సంఘం ఇంత అధోగతికి వచ్చింది

- కొడవటిగంటి, పెళ్లి చెయ్యకుండా చూడు దేవతలు చేయు తప్పులు దివ్యకథలు

- రామకృష్ణశాస్త్రి, మంచిముత్యాలు
కాలం - పరిస్థితులు - సహవాస ప్రభావంవల్ల మనిషి తప్పు చేస్తుంటాడు. కానీ ఒక్కొక్కప్పుడు మనం తప్పు చేయాలన్నా కాలం పరిస్థితులు సహవాసం ఇవేవి అనుకూలించవు.

- బుచ్చిరెడ్డి, తప్పు ఉంకో మడిసి బతుక్కోసరం- మానవ వమ్ము కుంటే తప్పేటుందే

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు
తప్పు లెన్నువారు తందోపతందము
లుర్వి జనులకెల్ల నుండు దప్పు
తప్పు లెన్నువారు తమతప్పు లెఱుగరు

- వేమన
తాబుదార్లయందు తప్పులు త్వరగా కనబడును.

- చిలకమర్తి, తుంబురునారద సరవాదము
ఒప్పులే మేము సేయుట యొక్కతప్పు
తప్పుచేయకయటంబయే గొప్పతప్పు
అన్ని తప్పులు మాయందే యున్న వలు
తలచి చూడఁ బార్వనియందుఁ దప్పుగలదే

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము
తెలిసే తెలియని మనుషులు చేస్తే తప్పులు సరి పెట్టుకోవాలి. తెలిసినవాళ్లు కూడా వాళ్లతో సమానంగా కచ్చపించుకుంటే, అది తప్పు తుంది. ఆసి సిద్ధి కొరుకుతుందని మనం చెప్పు కొరక్కాడదు.

- శాీవల్లుం, అదివారం కథలు
తప్పులనేగాని మనుష్యుల నిందింపందగదు. తప్పులను విశదీకరించుటయందుఁ బాత్రము లావశ్యమగునెడల వట్టివి కల్పితములైయుండ వలయును.

- పానుగంటి, సాక్షి

ఎట్టి తప్పుయినను దైవనామ సంబంధయుక్త మగునెడల నది యాదరణీయ మగును.

- పానుగంటి, సాక్షి
దాటగూడని హద్దును దాటిన తరువాత గాకి నాటవఅకు బోయిన నొక దోషము, కలకత్తా వఅకు బోయిన నొక దోషమునా? వ్యభిచరిం పగూడదను కట్టుపాటును మీటినప్పుడు బ్రాహ్మణవితంతువయిన యెడల పరమార్థము- చండానినియైన సామాన్యము, తురకసానియైన దోషము, యూరేషియను అగునెడల ఘోరనర కమునా? కందిపప్పు నియమము దాటిన బ్రాహ్మణునకుఁ బందిమాంస మైననేమి? నంది మాంస మైననేమి?

- పానుగంటి, సాక్షి
దేనికి క్షామం ఉన్నా తప్పులకు క్షామం లేదు.

- కొడవటిగంటి, అనుభవం
తప్పును సహించటం కంటే ప్రతిఘటించటం తప్పుచేసినవాడి దృష్టినుంచికూడా మంచిదే.

- కొడవటిగంటి, అనుభవం
తను చేసిన తప్పుకి పశ్చాత్తాపపడే వాళ్లకి ముక్తి వుందిగాని, దాన్ని సమర్థించుకోటానికి కారణాలు వెలికే నీచులకు ముక్తిలేదు.

- గోపీచంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర
తప్పులో కూడా మంచి తప్పు గెడుతప్పు అంటూ తిరటుందో ఏమో!

- కొడవటిగంటి, నిజం దాగదు
ఏదో ఒక పనిచేసే వాళ్లలో తప్పులు దొరకుతాయి. ఏ పని చెయ్యని వాళ్లలో తప్పులేముంటాయి?

- గోపీచంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర
తమకు గలుగు పెక్కుతప్పు లటుండగా నొరుల నేర మెంచు నో గెప్పుడును జక్కిలంబుఁ జూచి జంతి కేరినయట్లు.

- వేమన
తప్పు వొప్పుకోవడం వేరు. అందులో ఎరగని తనం ఆమాయకత్వం వుంటుంది. కాని తప్పి దాలు చెప్పుకోవటం వేరు.

- మహాధర, కల్పల వంతెన
తప్పుచేసినవాడు అధికారిగానీ, వాయకుడు గానీ- ఎవడైనా సరే, బయటకు లాగవలసిందే. పదవులపట్ల తప్పు పరిపాలనపట్ల బాధ్యతలేని వాళ్లందర్నీ రచ్చ కీడవలసిందే.

- కె.యల్., కొడిగట్టిన దీపాలు

ఒరుల తప్పుదంబు లోరుచుకొనలేము
సొంత తప్పు మాకు చురుకులేదు.

- జామహ, ఇంటిగుట్టు

తప్పుగలిగిన చోటనే యొప్పుగలుగు.
సరసకవితామయోత్పల సరణియందు
గప్పు గలిగిన నీహరకరునియందు,
నమ్మతధారాప్రవాహంబు లడరుంగాదె.

- రామకృష్ణుడు, పాండురంగమాహాత్మ్యము
తప్పు చేస్తున్నవాళ్ళ చరిత్రలు పవిత్రమైతే
తప్పు చెల్లించేందు కేబాదా లేదు.

- సుబ్రహ్మణ్య శర్మ, బంకోలా
మరుపు ఒక తప్పు. సోమరితనం పెద్ద తప్పు.
పూర్తిచేయవల్సిన పనిని నిర్లక్ష్యం చేసి దాన్ని
కప్పిపుచ్చుకోటానికి సాకులు చెప్పటం అతిపెద్ద
తప్పు

- రామమోహనరావు, త్రినేత్రుడు
నావల్ల తప్పున్న పక్షమున నాపసుపు కుంకుమ
పోవును. ఆయనవల్ల తప్పున్న పక్షమున
ఆయన పోతారు.

- చిలకమర్తి, అపూర్వదాంపత్యము
లోకమం దప్పులు తప్పులు న్నెరుగ నేరనివారె
వరైన నుందురే!

- ముళ్ళపూడి, కబుజావయోనిదీ
దయలేని అత్తకు దండం పెట్టినా తప్పే, ఊర
కున్నా తప్పే

- సామెత
మనిషిలో తప్పు మనసుని కరిచి, తిరగబడేలా
చేస్తుంది. తప్పు కప్పబడి, ఒప్పుగా కనిపించా
లంటే అధికారము, అరుపులే కావాలి.

- సులోచన, మామూలుమనిషి

పసరంబు అొంగైనఁబసులకావరి తప్పు
ప్రజలు దుర్జయులైనఁ బ్రభువు తప్పు
భార్య గయ్యాడైనఁ బ్రాణనాథుని తప్పు
తనయుండు ధూర్జైనఁ దండ్రి తప్పు
అశ్వంబు అొంగైన నారోహకుని తప్పు
దంతి దుష్టయిన మావంతు తప్పు
సైన్యంబుచెదరిన సైన్యనాథుని తప్పు
కూతురు చెడుగైన మాత తప్పు.

- అడిదము, రామలింగేశ శతకము
ఆంధ్రలోకోపకారమ్ము నాచరింప
భారతమ్మును నన్నయభట్టు తెలుఁగు

జేయుచున్నాఁడు; సరియె: బదాయుగాక.

తొలుత సంస్కృతపద్య మెందులకుఁ జెప్పఁడి?

- రామకృష్ణకవులు, ఆంధ్రకవుల

అపరాధములు

తలచుట్టు వారఁ గన్నులు
గలిగినఁ బద్యంబు తప్పుగా దనవశమే?

- ధూర్జటి, శ్రీకాళహస్తీశ్వర మాహాత్మ్యము
లోకము నగదే? పూనుకొని
సహజగంధము వేనలికిం గలదలున్న
వేయఁదెలుఁగులన్?

- ధూర్జటి, శ్రీకాళహస్తీశ్వర మాహాత్మ్యము
జీవితంలో మనకు తెల్లి యెన్నో తప్పులు
చేస్తూ వుంటాం. అందులో సిగిరెట్టు తాగుతూ
మానేడ్డం అనుకోవటం ఒహటి.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య
అన్నీవున్న ఆడది కొవ్వెళ్ళి రంకుసేత్తే తప్పు.
కూడికిలేనోళ్ళ సేత్తే తప్పుకాదు.

- వెంకటనరసింహారావు, సినీ
తప్పుడు ఓటు

తప్పుడు సాక్ష్యంకంటే తప్పుడు వోటు చెడ్డది.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

తప్పుడు సాక్ష్యం

తప్పుడు సాచ్చాల్తో వుచ్చుకొండేది మంటా
వుండదు. ఇంటా వుండదు.

- వేదాంతకవి, తెనుఁగుతల్లి

తప్పొప్పులు

ఏరేండుకు లేవుకాని ఎత్తుక తినేందుకు ఊళ్ళు
చాలా ఉన్నవి. తిడితే తప్పుగాని, తిరుచుకుంటే
తప్పులేదు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

తరవాణి

కుడితి పశువుల కెంత బలమో మనుష్యులకు
తరవాణి యంత బలము.

- చిలకమర్తి, గణపతి
తరవాణి కుండ నూరావుల పొడిపెట్టు. ఆవు
లకు గడ్డి కావలె. గాదము కావలె. ఒకపూట
దూడ కుడుచుకొనిపోవుట, మఱియొకపూట
తన్నివేయుట మొదలగు చిక్కులు గలవు. ■
వాణికుండ కట్టి చిక్కులు లేవు.

- చిలకమర్తి, గణపతి

తరుగుదల

ఏనాటి యగ్రహారము

మీనాటికి కండ్రి కాయె, మీపని దీరన్
మానాడు మాన్య మాయెను,
నానాటికి దీసికట్లు నాగంభోలున్!

- బాటువు

తర్కం

తర్కం నడిపించే దారివెంట ముక్కుకు సూటిగా
నడిస్తే మాత్రం వెళ్ళి చేరవలసింది బ్రహ్మాంగారి
మరాన్ని. తప్పితే, పిచ్చి ఆసుపత్రిని.

- నార్ల, పిచ్చాపాటి

■ ర్కస్తే అబద్ధం నిజమైపోదు.

- దివ్యప్రభాకర్, శిరోమణి

ప్రతిదాన్నీ ప్రశ్నించు. దేన్నీ తర్కించకుండా
అంగీకరించకు.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

స్వంతానికి ఏదేనా కావలసొచ్చినప్పుడు, తర్కం
దానంతట అదే చేతవుతుంది. తమరు మాట్లాడు
డిందంతా తర్కమే అనిపిస్తుంది.

- భమిడిపాటి, ఆవును

ఎటుపక్కకి అటుపక్క సబబూ, సరి అయిన
కారణం దొరుకుతాయి. కాస్త తర్కం ఉండాలి
కాని రెండింటినీ సమర్థించవచ్చు

- తులసి, వలయం

తర్కం అన్నది జీవితాన్ని అర్థంచేసుకొనేటందు
కో ఉపకరణం.

- మహేధర, కత్తులవంశెన

తర్కమనేది ఎట్టిదంటే అది ఒక అద్భుతమైన
విశేషం. అది తనను దూరంనుండి చూసేవా
రిని చకితులను చేస్తుంది. తన్ను దరిసిన ఆస
మర్థులను ఎటుజూచినా తానై ఉక్కిరిబిక్కిరి
చేసి ఒడ్డున విసిరి నవ్వుతుంది. సమర్థులై
తన్నుత్తరించగలవారికి రత్నరాసు లందిస్తుంది.
దాని అంతులు దెలియ ప్రయత్నించే వారి కది
అపారమై ఆమెయమై మిగుల గంభీరమై బడ
దాన్ని గర్భస్థమై సకల సమర్థమై కానవస్తుంది.

- కాళీవట్నం, అభిమానులు

తర్కం అటు లక్ష్యదేవికీ ఇటు క్షేప్తదేవికీ,
అటు హాదాహాలానికి ఇటు అమృతానికి ఉత్త
త్తిస్తానమైన మహాజలధి వంటిది. అంతేకాదు.
దానిని తరలి ప్రయోజనాన్ని సాధించగలిగే
సామర్థ్యం కూడా అటు దేవగణానికి చెందిన
వారికో, ఇటు రాక్షసగణానికి చెందినవారికో
మాత్రమే ఉంటుంది. మానవగణానికి చెందిన

వారు దానిని తరచబోవటంవల్ల సాధారణంగా
భంగపాటునుమాత్రమే పొందుతూ ఉంటారు.

- కాళీవట్నం, అభిమానులు

మేకల్ని చంపుకు తినటం పాపమా పుణ్యమా
అని పులులూ సింహాలూ తర్కిస్తూ కూర్చోంటే
అవి పుణ్యలోకాలకి పోతే పోవచ్చుకాని అవి
ఆకల్తో చచ్చేకే ఆళ్ళడికి వెళ్లగలవు.

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

విద్వాంసుల్ రాజమహేంద్ర పట్టణమునన్
ధర్మాసనంబుండి ప్రధ్వంసాభావము ప్రాగభావ
మనుచున్ దర్శింతు రెవ్వేళలన్.

- శ్రీనాథుడు, బాటువు

తర్కకర్మశబుద్ధులై తగినవారి

కే మసాధ్య మటంచు నూపింపరాదె

తెలుగు ముక్కులు నాల్గైదు తెలిసి తాముఁ

గవుల మనుకొను వెజిపాడెకట్టె రెల్ల?

- సోమనాథకవి, బాటువు

తర్జుమా -

యిది ఆరటిపండు విప్పినట్టు తర్జుమా చేసి
దాఖలు చెయ్యమని శలవా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

తల

తలలు లేని బోపీల రాజ్యంలో

తల ఉంటే తలతీస్తారు.

- భైరాగి, పాంచజన్యం

తలకిందులు

ఈ తలకిందుల ప్రపంచంలో రిజైన్ చేయటం
కన్న డిస్మిస్ చేయించుకోవటం ఎక్కువైన
సంగతి!

- కొడవటిగంటి, జీవితం

మునుపు మనుష్యులు పోయేవారు కార్లమీద
ఇప్పుడు కార్లుపోతున్నాయి మనుష్యులమీద.

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి పశ్చాలు

తలతిక్క

మూడేళ్లు సాముచేసి, మూలనున్న ముసలి
దానిని కొట్టినట్లు.

- సామెత

తారమీది మోహం తెరమీద చూపినట్లు

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

తలనొప్పి

తలనొప్పి తనదాకా వస్తేకానీ తెలియదంటారు.

- కురుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ

తలపు

దుఃఖంలో సుఖాల్ని తలచుకుంటే ఆ దుఃఖం ఎక్కువౌతుంది.

- దీక్షితులు, చక్రవాక మిథునము

తల్లి

కన్నతల్లిని పోగొట్టుకొన్నవాడు, నేలతల్లిని అమ్ముకొన్నవాడూ కడతేరింది కదా?

- సబా, నీటిదీపాలు

తల్లికోపం నీళ్ళలో నిప్పువంటిదని ఎంతమందికి తెలుస్తుంది?

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోరా

తరుణతమ ముత్తమము దీర్ఘతమము నదిక తమము నిశ్చలతమ ముచ్చతమము మధుర తమము ననమాన గంభీరతమము మృదుల తమ మగుచు వెల్లివిరియును తల్లి ప్రేమ.

- పానుగంటి, ప్రచండ బాణకృము అమ్మ ఆనే మనిషి ఎప్పుడూ మంచిదే.

- నంది, నైమిశారణ్యం

ఏదీ ఊరికే రాదు, ప్రకృతి సిద్ధమైన ఒక్కతల్లి ప్రేమ తప్ప.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై మాతృహృదయం విశ్వమంత విశాలమయింది.

- సరస్వతీదేవి, డోస్ట్ కటాఫ్ తల్లి పిల్లల మధ్య భాష అవసరంలేదు.

- కొడవటిగంటి, తల్లిచాటు పిల్లవాడు తల్లి సంరక్షణమువంటిది మరియొకటి కాదు.

- చిలకమర్తి, సురాశరచ్చంద్రము డబ్బాలేని వానికి బోగంది తల్లివరుస.

- సామెత తల్లి లేకుంటేను, తనువు లేదంటారు.

- వేంకటసుబ్బారావు, మాయమ్మ మాకిత్తువా తల్లిదండ్రులు

రైవ మనఁగ గురుండునా ధర్మ మనఁగ నర్థ మనఁ దలిదండ్రులే యాత్మజునకు.

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము మానాన్న పున్నాడు చూశారూ, ఆయన దివ్య భృష్టి అమౌఘం!

- గోపీచంద్, ఆసమర్థుని జీవయాత్ర లోకమందు మాతాపితలు మిత్రుండును వీరు మువ్వరే హితులు. తక్కిన వారందఱు ప్రయోజనముఁబట్టి హితు లగుచున్నారు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

తల్లిని, తండ్రిని యేవనుకున్నా మనుసులో అనుకొని జీర్ణించుకోవాలి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

తవ్వకం

చారి త్రవ్వగా గనియు పుట్టయు వైనది.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపరుద్రీయము

తస్కరణం

అనర్దుడికి చేసిన సత్కరణం తస్కరణం.

- భమిడిపాటి, తుక్కుముక్కల హక్కువిక్కు

తస్మాత్ జాగ్రత

వెనుక గోతులు త్రవ్వేవాళ్ళు యెప్పుడూ వుంటారు.

- ముద్దంశెట్టి, నిమిత్తమాత్రులు

తాగుడు

తాగేవరకూ మధువు మాత్రమే బాగుంటుంది.

తాగాక ప్రతిదీ బాగుంటుంది.

- వనమాలి, జీవించడమే ఒక వ్యసనం

మందు తాగేవా డెప్పుడూ (జబ్బుక్కాదని మనవి) పక్కవాడికి అఫర్ చెయ్యకుండా తాగడు, తాగకూడదు.

- బీనాదేవి, సిగరెట్లు మానేద్దాం

కల్లుఁ ద్రావువాఁడు గాఢనిద్రను జెందు

నతఁడు సన్నిపాతయుతుఁడు నప్పు

డాడు మాటలన్ని యాఞార్థ్యసహితంబు

లంచు విశ్వసింప నగును దఱచు.

- పానుగంటి, మాలతీమాల

తాగి ఉన్న అమాయకుణ్ణునూ భరించటం కష్టం.

- తులసి, మనువు

తాగినప్పు డెవడైనా సరే, లోపలున్న రహస్యా లన్నీ కళ్ళేస్తాడు. ఒకటి, ఆర ఆబద్ధం వుంటే వుండొచ్చు.

- రెంటూల, ఐన్ స్పెక్టర్ జనరల్

ప్రభువు త్రాగక పాలింపలేడు. సేవకుండు

త్రాగక సేవింపలేడు. వైద్యుండు త్రాగక

వ్యాధిని కనిపెట్టలేడు. అర్చకుండు త్రాగక

హారతి పట్టలేడు. వంశవాఁడు త్రాగక వంశ

లేడు.

- కాళ్ళూరి, మధుసేవ

తాళ్ళ పోజరువాడు చెడ్డాడు. తాగి సిపాయివాడు చెడ్డాడు. జ్ఞానికి జ్ఞానపత్రి, తాగు

బోతుకు సారాయి

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

తాగుచుండే బుడ్డి

తడుగుచుండే కొద్ది

మెదడు మేయును గడ్డి

ఓ కూనలమ్మ

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి వజ్రాలు

వాడు వదలినను - వానికొకకు నేర్చుకొన్న

త్రాగుడు వదలినదికాదు

- కాళ్లకూరి, చింతామణి

త్రాగి తనను తాను మరచిపోలేకపోతే తనకు

తాను దక్కదు, ఎవడైనా అపదలు తలకు మీరి

నడైనప్పుడు.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, మీమాంస

మితంగా తాగితే దేహానికి బహుమందిది.

అన్నం జీర్ణమవుతుంది. వంట్లో ఖులాసాగా

వుంటుంది.

- కందుకూరి, నవనాగరికులు

తాగుబోతు

తాగినోడికన్నా నిబద్ధిగా వున్నాడు యెవులు

న్నాడు.

- కాంతారావు, నిజాయితీ కథలు

తాగుబోతు మడుసులకు కూసేదీ సేసేదీ ఎట్ట

తెల్పుస్తో?

- మా గోఖలే, మర్నాలపండగ

తాగినోడెప్పుడూ నీతిమంతుడే బాబూ

- వెంకటేశ్వరరావు, సమాధికడుచున్నాం

చందాలివ్వండి

తాగినవాడు తప్పుకుండా నిజం చెబుతాడు.

- రామదాసు, ఆకాశరామన్న

తాగేసినోళ్లు సంటిపిల్లల్లో సమానం గదా!

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

తాటిచెట్టు

కర్ణకుండరాలు తగిలించుకున్న రసాకృతులు

తాటిచెట్టు తమ సౌఖ్యార్థి, దాన శీలతనూ

చప్పుడు చేసుకుంటున్నాయి.

- కవ్యిశిట్టి, ప్రతిరోజూ నడుస్తుంది

ఆ వూళ్లో అనురసంద్య

తాడికల్లు

సోమపత్తరసమెట్టిదో, నాముతాండి కల్లట్టింది.

- పానుగంటి, రాతెస్తంభము

తాత్కాలికం

అప్పటి మాటలకు దుప్పటి ఇచ్చినానుగాని, కల

కాలం కప్పుకోను ఇచ్చినానా?

- సామెత

మన ప్రాణం, ఐశ్వర్యం అంతా తామరాకు

మీది నీటి వంటిది.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, తానీషా

తాతపెళ్లి

తలచినప్పుడేనా తాతపెళ్లి?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

తాత్పర్యం

ఒకరిని సన్మార్గంలో పెట్టటమంటే, నిజమేమిటో

తెలియకుండా అన్నీ అబద్ధాలు చెప్పడమేనా?

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, విశ్వంపెళ్లి

తాపత్రయం

స్వర్గంలో కూడా సంసార తాపత్రయమేనా...

- రాజమన్నారూ, నిష్కలం

పండితులకి ఉద్యోగాలు చెయ్యాలని తాప

త్రయం. ఉద్యోగస్థులకు పండితు లనిపించు

కోవాలని తాపత్రయమూనూ.

- గురజాడ, బిల్వజీయము

తారగాయలు పెట్టాలని జాడీలు తాకట్టుపెట్టి

నట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

తాంబూలం

తాంబూలం ఇచ్చేవాని - ఇహ తన్నుకువావండి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

దక్షిణలేని తాంబూలంలాగ కట్నంలేని పెళ్ళి

మిటి?

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు

సిపలైన తాంబూలమే గనుక సేవించినట్లయితే,

ఎలాటి సాత్వికుడికైనా అంతో ఇంతో ఉద్ధిష్టనం

కలుగకుండా మానదు. అది సాజం!

- రామకృష్ణశాస్త్రి, ఏలేలో

తారతమ్యం

చీల్చేపక ఆడేందుకు గొప్ప పేద అన్న తార

తమ్యం లేదోయ్. ■ మాటకొస్తే పేదవాళ్ళే విరి

విగా ఆడుతుంటారు.

- ముద్దంశిట్టి, అంతామోసం

కూతుళ్ల కన్నమ్మకు కుర్చీపీటలు, కొడుకుల

కన్నమ్మకు గోడపంచలు.

- సామెత

కొరివి పెట్టేవాడు కొడుకు, కూడు పెట్టేది కూతురు.

- సామెత

కుంచాలమ్మ కూడువేస్తే మంచాలమ్మ మాయం చేసిందట.

- సామెత

పొండిత్యానికి తనకంటా తెలుసునన్న అహంకార మున్నది. వివేకానికి తనకేమీ తెలియదన్న వినమ్రత ఉన్నది.

- సామెత

నిజం కురచ, బొంకు పొడవు.

- సామెత

బడాయికి బచ్చలికూర, తినబోతే తోటకూర.

- సామెత

పిల్లనిచ్చిన వాడు ఈగ, పుచ్చుకున్నవాడు పులి.

- సామెత

కాలతంతే పెరిగేది పుచ్చకాయ, కుళ్ళేది గుమ్మడికాయ.

- సామెత

అలి పంచాయతీ రామాయణం, పాలి పంచాయతీ భారతం.

- సామెత

నీరు ఉంటే పల్లె, నారి ఉంటే ఇల్లు.

- సామెత

తెలిసినవా రెదురైతే మనిషి పండ్డికిలిస్తాడు, గుర్రం సకిలిస్తుంది.

- సామెత

శంఖంలో పోస్తే తీర్థం, పెంకులో పోస్తే నీళ్ళు.

- సామెత

హరిశ్చంద్రుడినోట అబద్ధం రాదు, నానోట నిజం రాదు.

- సామెత

రెప్పటం తేలిక, చేయటం కష్టం.

- సామెత

అన్నీ తెలిసినమ్మ అమావాస్యనాడు చస్తే, ఏమీ తెలియనమ్మ ఏకాదశినాడు చచ్చిందట.

- సామెత

తన కంట్లో దూలం తెట్టుకొని, పరుల కంట్లో నలుసు లెంచినట్లు.

- సామెత

చిన్నవాళ్ళు తింటే చిరుతిండి, పెద్దవాళ్ళు తింటే పలహారం.

- సామెత

తొరలు

కచ, కుచ ఘన జఘనాదులతో నిండిన ప్రబంధములకు మించిన బంధనములుగా ఉన్నాయి అరచాటు, తెరచాటు కూడా లేని తెర తారం అవతారములు.

- వామనరావు, బాపా శ్రేష్ఠప్రకృపం

తాళం

తాళము పోవు బార ప్రాణముపోవు బాధకంటే ఎక్కువది   లయ బ్రహ్మమని చెప్పుకునే దాళము చెడగొట్టిన బ్రహ్మహత్యాదోషము సిద్ధింపదా?

- పానుగుంటి, సాక్షి

యా శలవులాఖ్యోగా తాళాధ్యాయం కాకుండా తప్పించుకుంటే నువ్ కూడా ప్రయోజకుడివే.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

తొలిబొట్టు

సానిదానికి బొట్టు కడితే   అవుతుందా? కుక్కకూ కడతారు బొట్టు మునిసిపోలిడిచారు.

- రాజమన్నారు, ఏమి మగవాళ్ళు

తికమక

           రోజుల్లో ఎవరు నాయకులో ఎవరు వినాయకులో తేల్చుకోవటం కష్టమవుతోంది (లెండి)

- ఆనందరామం, మరోముందడుగు

తిక్కన

కృష్ణ పతనానికి ప్రారంభకుడు తిక్కన. అర్జున సారథికి, భగవత్ బోధకుడికి సంబంధం కుదర్చలేకపోయినారు తిక్కనగారు. తిక్కన shallowness కృష్ణుణ్ణి heart-less plotter ఇతరుల పతనంతో సంతోషించే petty scoundrel ని చేసింది

- చలం, మ్యూజింగ్స్

తిట్లు

తిట్లు ఎప్పుడూ ఆనందాన్ని కలిగించవు. కాని ఎదుటివారి అభిమానం దెబ్బతినేంత తీవ్రంగా మాత్రం ఉండకూడదు.

- రంగనాయకమ్మ, వేళమేడలు

పైకం భాగోతులోనికి, తిట్లు మంగలోనికి.

- నరసింహం, తిరగబడ్డ భూమి

తెలుగువారి తిట్లలోని కోటి దీవెనల సాగసు తెలుసుకోవాలి.

- పురాణం, ఇల్లాలి ముచ్చట్లు పోర్చుగా తిట్టాలంటే యింగ్లీషులో తిట్లాలి. బాగా ఏద్యాలంటే తెలుగులోనే ఏద్యాలి.

- పినిశెట్టి, అశ్వీయులు తిట్లు స్తోత్రము వలననే యుడుగునుకాని తిట్ల వలనం బోవునా?

- పానుగంటి, సాక్షి క్షీరము బుప్పులో విరుగును. తేనె నీటిలో విరుగును. శరీర బలము నూనెలో విరుగును. మనసు తిట్టుతో విరుగును.

- పానుగంటి, సాక్షి ప్రజల తిట్లను లక్ష్మపెట్టిన యెడల ప్రపంచమున బ్రతుకకలగలమా? తిట్టడలచిన వారు తిట్టుచునేయుండుదురు. కాలిమీదం ద్రొక్కిన మానరు. గొంతుమీదం ద్రొక్కిన మానరు. పుట్టిన పుట్టుక తిట్లు తినుటకుగాక మతెందులకు? పరబ్రహ్మము మొదలు పాకివాని వజుకు ప్రజలచే దిట్లు బడని వారెవరును నాకుం గనపడలేదు. ప్రజల కుపకారము చేయు స్వభావము గలవారికి తిట్లు మణిత యెక్కువ.

- పానుగంటి, సాక్షి పిన్నుటనాంటు నుండియు నిట్టి తిట్లనేకములు వడతని. అవన్నియు నిజములైనచో నేనిదివ జకే లేకుండును.

- తి.వేం., పాండవోద్యోగము వాస్తూనే తిట్లతో ఆరంభిస్తే యెంతవాడికైనా కొంచెం కోపం వస్తుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం నన్నూ నావంటి వాళ్లనూ తిట్టే తిట్లు లెక్క పెట్టుకోవడానికిగాని, జపం చేసుకోడానికా యేమిటి ■ పూసలు?

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి జాగ్రత్తపడవలసిన ఘట్టాలు

నీ యింటి కోడి కార్తా

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం మనిషి ఎంత ఎక్కువగా ఉద్రేకంలో తిడుతూ ఉంటే అంత త్వరగా మనసు కుదుటపడుతుంది.

- నరసింహ, తిరగబడ్డ భూమి

గట్టిగ దోషము లెఱుంగక తిట్టిన నది దీవన యగు; దీవించినచోఁ దిట్టగు నది; తెలుసుక నే తిట్టిన దీవించినను బతికి నిక్క మగున్.

- బాటువు

తిండి

ఉన్నవాళ్లు తినడానికి బ్రతుకుతారు!

లేనివాళ్లు బ్రతకడానికి తింటారు!

- ఆచంట, చావలేని సామాన్యుడు తిన్నవాడు దొరికే తినటంలేదు. తిననివాడు దొరక్కే మానటంలేదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి దొమ్మ మాయుకోతకు నమ్మవారికి వేరట లిమ్మటం డ్రిడేమి రిమ్మ తెవులు? అమ్మవారి పేర నందఱుం దినుటకా?

- వేమన

తినటమంటే నానార్థాలు బోల్చున్నాయి తండ్రీ!

- ఆదివిష్ణు, చూడు చూడు నీడలు

తిండిపోతు

తిండికి ఏనుగ, పనికి పేనుగ.

- సామెత

కనువుకు పోరా కమ్మా అంటే కడుపు నొప్పే నా అమ్మా; బొచ్చె ఎత్తుకరా బామ్మా అంటే అట్లా చెప్పవే నీయల్లా అన్నాడుట.

- సామెత

తిరకాసు

నేను ముండామొయ్యవలె ననుకొన్నానుగాని మిమ్మలిని. చావ మనలేదు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని యజ్ఞములో బ్రాహ్మణుడు మేకను చంపితే పుణ్యము, కసాయివాడు మేకను చంపితే పాపమా?

- చిలకమర్తి, మెట్టవేదాంతము

నీతగ వుంటానికి నేను

కోరినా రామయ్య సతిగా వుంటానికి మాత్రం

ఒప్పుకోను ఏమాత్రం నేను.

- పలాళి, నీత

రామభక్తుడైన హనుమంతుడు

కృష్ణుని ఆనవాలు పట్టడు.

- కాశీజీ, చాదస్తం

తిరిగి రానిది

సానికి పెట్టిన డబ్బూ గోడకి వేసిన వెల్లా తిరిగి

రావురా.

- సి.యస్.రావు, కుసుమ యజ్ఞం

తిరుగుడు

అడది తిరిగి చెడిందట, మగవాడు తిరళ్ళు చెడ్డాట.

- సామెత

తిరుగుబాటు

తమ శ్రమలకు తగిన ఫలం ఇమ్మంటే 'తిరుగుబాటు'.

- దాశరథి, దుద్రవీణ

పొరపాట్లమీద పోలీసు నిఘా వెయ్యందే తిరుగుబాట్లు నెరవేరవు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

పలుగు తీసక పొడితే ప్రేణంలేని మట్టిగిడ్డ తిర గబదుట్టి! ఇంక మడుసులు తిరగబడరా?

- చిరంజీవి, బీళ్లు తిరగబడుతున్నాయి

నిన్నటి గతుకుల బాటలో

రేపటి బ్రతుకులు సాఫీగా సాగాలని

నేడు వేసే కాంక్రీట్ రోడ్డే తిరుగుబాటు.

- గౌరీశంకర్, విప్లవం

■ తర్కంలో పసలేదు

తిరుగుబాటు తూటికి రాదు.

- శ్రీశ్రీ, ఉగాది స్వగతాలు

దైర్యంగా నిలిచి అడది యెదురుకోగలిగితే మొగా దుక్కిరిబిక్కిరి అయిపోతాడు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రాజరాజు

ఓక్కొక్కమారు సొంత అభిప్రాయాలు ఎదురు తిరుగుతాయ్!

- రామదాసు, ఆకాశరామన్న

చల్లని నీటిలో ఎంతో.

జలవిద్య తున్నప్పుడు

వల్లెవాని గుండెల్లో

పెల్లుగా తిరుగుబాటుండదూ?

- దాశరథి, పునర్జనం

నిజ జీవితాలలో నిప్పులు పోసే వ్యవస్థను పరి మార్చాలన్న సంకల్పంతో గుండెలలో జనించే భావావేశమే తిరుగుబాటు.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ క్షేత్ర

పొరపా ■ తిరుగుబాటు

తిరుగుబాటు తిరిగి చాటు

- ఆబ్బూరి, కవిత

ఈ విశాల జగతి నుంచి

ఏమిటి నే కోరినాను?

ఒక జానెడు సానుభూతి

ఒక దోసెడు తిరుగుబాటు

- శ్రీశ్రీ, సదనభంగయం
తిరుగుబాటు అంటువ్యాధి లాంటిది. పెక్కోలు మంట లాంటిది. ■ తీమల పెనుకోపం లాంటిది. నొక్కితే మరి అక్కుండా పేలేమందు గుండు లాంటిది.

- రావిశాస్త్రి, గోవులోస్తున్నాయి జాగ్రత్త!
తిరుగులేవిది

బోనెక్కి పోలీసోడు జెప్పిన మాటకి తిరుగులే దంటే లేదని యెయ్యి తీర్పులున్నాయి.

- రావిశాస్త్రి, మోసం
అదోలోకాలకన్నా ఊర్వ లోకాలు గొప్పవి. దక్షిణాదికన్నా ఉత్తరాది గొప్పది. నల్లవాళ్లకన్నా తెల్లవాళ్లు గొప్పవాళ్లు. ఇవి తిరుగులేని సత్యాలు.

- కొడవటిగంటి, కింకరుడు

తిరునాళ్లు

బెరసి వెన్నెల గాయంగం బేరకమ్మ
పులినతలముల నాయాయి కొలము లెటింగి
తాల్పు శస్తాస్తములు జార దంపతులకు
నసమబాణుండు తిరునాళ్ల నన్నినాళ్ల.

- వల్లభరాయడు, క్రీడాభిరామము

తిరుపతి

పరపతి పోయినాక తిరుపతి చేరుకోవలసిందే గదా.

- జవల, ఉలిపికట్టె

తిరుపతిలో పుట్టగానే దున్న గోవిందా అంటుందా?

- సామెత

తీపి

చుట్టంమీద తీపి, బియ్యంమీద తీపి, అయితే ఎట్లాగండీ?

- సుంకర్, కోతలరాయుడు

కరము వేతనంబుకన్న లంచము తీపి

వసుధ మొదలుకన్న వడ్డీ తీపి!

- కాళ్లకూరి, వరవిక్రయము

సర్వవిధములం బ్రాణసంచయము తీపి

దానికంటెను లోభికి ధనము తీపి.

- కాళ్లకూరి, యజ్ఞాగ్రేసరబీజవర్తి

తీపితెల్లం దీపి తెలియంగం బ్రాణంబు

ప్రాణవితతికన్నం బనిండి తీపి

వనీండికంటే మిగులం బడతె మాటలు తీపి.

- వేమన

తీరని కోరిక

మూల విగ్రహాలు ముష్టి ఎత్తుకుంటూ వుంటే,
ఉభయ విగ్రహాలకు దద్యోదనం.

- సామెత

తీరిక

చేసే వారికి ఓ క్షణం తీరిక ఉండదు. చేయని
వారికి పని కనపడదు.

- వసుబాబు, అద్దంతాలూ-అంతర్యాలూ
దోష నిరూపణమొకటి, స్నానమొకటి, మంత్రా
లోచన మొకటి, తీరికగాఁ జేయవలసిన
పనులు.

- పానుగంటి, వీరమతి

తీరుబడిగా కూర్చుంటే మనస్సులో అనేక ఆలో
చనలు.

- మహీధర, ఓనమాలు

తీరు

మడుసుల మొగిల్లోనూ మాటల్లోనూ వాళ్ల
తీరు కనిపిచ్చుద్దలే నాయనా.

- మా గోఖలే, దొంగవాళ్లు

తీర్థం

శంఖంలో పోస్తే తీర్థం, పెంకులో పోస్తే నీళ్లు.

- సామెత

ఆడబోయిన తీర్థం యెదురైనట్లు

- సామెత

తీర్థి

తల్లికి కూడు పెట్టనివాడు, తగుదునని తగవు
తీర్చ వచ్చాడట.

- సామెత

తన ప్రాణం త్రాసుమీద ముళ్ళులు

సమంగా తూచినవాడే గడుసరి తీర్థి.

- కందుర్తి, తెలంగాణ

తీర్పు

ఎవడూ తనమీద తనే తీర్పు చెప్పుకోలేడు.

- కాంతారావు, వంశధార

ఏదైనా ■ జరిగినప్పుడు దానిలో పాల్గొనే
వారిలో మాత్రమే అగ్రస్థానం నిర్ణయిస్తారు. ఆ
తీర్పు వారికే పరిమితం. పోటీలో పాల్గొనని
అసంఖ్యాకులకు అది వర్తించదు.

- నార్ల, రూపం, గుణం

ఎంతటి కేసైనాసరే ఆరవీసెడు వంకాయలకు
తీర్పు మార్పు చేస్తాడు.

- రామదాసు, ఆకాశరామన్న

పిట్టా పిట్టా పోరు పిల్లి తీర్చినట్లు

- సామెత

తీవ్రత

గోరుచుట్టు మీద రోకటి పోటు

- సామెత

తుదిఘడియలు

చావటానికి సిద్ధంగా ఉన్నానని తెలిసినవాడికి
జరిగిపోయిందంతా వివరంగా స్మరణకు
వస్తుందట.

- కొడవటిగంటి, గాలిపాట

తుపాకీ

ఈళ్లు జెండాలు పడితే మేము తుపాకులు
పడతాము.

- అప్పల్నాయుడు, పోడు-పోడు

తుమ్ము

వెనుక తుమ్ము ముందునకు మంచిదందురు.

- కాళ్లకూరి, చింతామణి

అవులింతకు అన్నలున్నారని, తుమ్ముకు
తమ్ముడు లేడు.

- సామెత

తురక

యీ తురకెవడోయ్!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

తురకలకుఁ బాపపుణ్యము

లరయం బనిలేదు, వారియందును సచ్చి

లురు గలరు...

- చెళ్ళపిళ్ల, గాంధీ ఋషి

తురుపుముక్క

స్త్రీని పురుషుడు శంకించినంత సులభంగా
నిరూపించలేడు. కాని స్త్రీని ఏమాట అంటే తల
వంచుకుని వెనక్కు తగ్గుతుందో పురుషుడికి
తెలుసు. ■ తురుపు ముక్కతోనే ఆమె జీవి
తంతో పేకాట మొదలు పెడతాడు.

- సరస్వతీదేవి, జీవితానికొక జోడు

తుష్టి

ముష్టికి పోయి తుష్టి లేదని ఏడ్చినట్లు.

- సామెత

తూకం

వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రినాయుడు తులాభారం
తూగితే, కరెడ్ల కామమ్మ వంకాయల భారం
తూగిందట.

- నార్ల, శకునవక్షి

ఆడవాళ్ళని వీకర్ సెక్స్ అంటారుట. అది నీర
సమో, సున్నితమో లేక పేషన్ తెలీదు కానీ
చదువుకునే అమ్మాయిలెప్పుడూ ఏడుమల్లెపువ్వు
లెత్తు తూగుతూ ఉంటారు

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమణి

తూటు

చిల్లి పేరే తూటు.

- సుంకర, గెరిల్లా

తూలటం

చుక్క పడ్డక తూలకుండా ఉండటం కల్ల!

- ధనికొండ, ఎర్రబుట్టలు

తృప్తి

తక్కిన బహుమానము మా
కక్కజయే లేదు బత్తె మది చాలునయా
విక్క మిది "దంపి నమ్మకు
బొక్కినదే కూలిగాదె" భూపలలామా

- తి.వేం., నానారాజ సందర్భనము

వ్యాప్తిం బొందక కుందక
ప్రాప్తంబగు లేశమైనచ బదివే లనుచున్
ధృప్తిం జెందని మనుజుడు
సప్తద్వీపములైన జక్కంబును?

- పోతన, భాగవతము

ధన మొసంగి చాలు ననిపించ జాలడు
అన్న మొసంగర జాలు ననును నతిథి.

- ఉమర్ అలీషా, ధనమా అన్నమా!

ఉన్నవాళ్ళను చూసి ఈర్ష్య పడటంకంటే లేని
వాళ్ళను చూసి తృప్తి పడటమే మేలు.

- రాధా, హృదయంలో హద్దులు

కష్టపడి సంపాదించే దబ్బులో దొరికే తృప్తి
సుఖం అన్యాయంగా ఆర్జించటంలో దొరకదు

- రామచంద్రమూర్తి, దైవాజ్ఞశిఖామణి

నగరానికి రాక

ఈ లోకంలో ధనంతో తృప్తి పొందినవారు
యెవ్వరున్నారు?

- కందుకూరి, మహాబలిరథహాసనము

చెయ్యవలసిన పని చెయ్యటంలో తృప్తి ఉంది.
ఏదో మిషమీద అది ఎగగొట్టటంలో ఒక
సరదా ఉంది.

- పాప, రామరాజ్యానికి రహదారి

అగ్ని గాఢముల మహాంబుధి యేలుల
సంతకుండు భూతసంతతులను

వనజముఖులు పురుషులను దృష్టిబొందుట
గలుగదండ్రు కోవిదులు ముసీంద్ర.

- లెక్కన, అనుశాసనికపర్వము

కొందరితో మనసారా మాట్లాడితే కాని తనివి
తీరదు! కొందరితో పోట్లాడితేగాని మనశ్శాంతిగా
వుండదు.

- శ్యామలారాణి, జై మంగళా

దేనిమీదా ఆసక్తిలేనినాడు తృప్తి కోరిక
లతో సతమత మయిపోతుంటే, ఎన్ని కోరికలు
తీరినా తృప్తి కలగదు.

- వెంకట కృష్ణమూర్తి, పడమటి సంద్యారాగం
చాలు నిరీక్షణ చా లికర జీతన
చాలు రహస్య వియోగహతుల్!

- దువ్వూరి, నైవేద్యము

ఆడెడు కొమ్మ పదమ్ములు,
పాడెడు కలకంఠి మొగము, భావజుకేళి
గూడెడు సకియల తావులు
జూడక రహి పుట్టదండ్రు సుజనులు మదికిన్.

- బొటువు

తృప్త

మనిషి తన జీవితంలో తృప్త లేకుండా బ్రత
కటం కంటే యింకో నేరం లేదు.

- కాంతారావు, అంతరాత్మ కథలు

తృప్తకు నీతి ఎక్కడిది? దయాదాక్షిణ్య లెక్క
డివి?

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

తెగింపు

మా యిద్దరి లోపల మఱి
యాయన గెలుచుటయే మంచి దిప్పుడు తనకుం
బోయెడిదేమీ? నాకుం

బోయిన దిప్పుటికి సర్వమున్ మాయయుగా.

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము

వేడినీళ్ళకు ఓర్వలేనమ్మ సహగమనం చేస్తానన్న
దట.

- సామెత

తెగులు

కురానికి కులం తెగులు, నీళ్ళకు నాచు తెగులు.

- సామెత

మాటకు మాట తెగులు, వీటికి పాచి తెగులు.

- పులికంటి, భా(బి)మాకలాపం

మాట తెగులు, కర్రకి కర్ర తెగులు.

- బీనాదేవి, ఏ మేటరావ్ నో ఇంపార్డెన్స్

తెంపరి

ఈ మరీయశిఖ మతెవ్వడో వద్యుడై
యిప్పుడైన ముడువ నీనివాడు!

- తి.వెం., ముద్రారాక్షసము

తెర

మగాడికి ఉద్యోగంతో ఆడదానికి పెళ్ళి పిల్లలు
కనటంతో జీవితం మీద తెరపడుతుంది.

- పురాణం, ఇల్లాలి ముచ్చట్లు

తెలంగాణ

తెలంగాణాను వర్ణించటానికి తెలుగులో
మాటలు చాలవు

అది ఒక హెల్ అనుకుందాం

సంప్రదాయవాదులు క్షమించండి

అందుకే రాన్ని హెలంగాణ అంటున్నాను

- కందుర్తి, తెలంగాణ

నా తెలంగాణ కోటి రత్నాల వీణ

- దాశరథి, తెలంగాణ

తెల్లచీర

మొదటిరాత్రి మొగుడి దగ్గరి తెల్లనప్పుడూ తెల్ల
చీరే. వాడు పోయినా తెల్లచీరే!

- బీనాదేవి, టెన్ కెమాండ్ మెంట్స్

తెలియనిది

తింటేగాని రుచి తెలియదు. దిగితేగాని లోతు
తెలియదు.

- సామెత

అనక చలి, చొరకయే లోతు తెలియబడునో?

- వేంకటరాయకవి, వేణుగోపాల శతకము

ఆవులిస్తే పేగులు లెళ్ళి పెట్టగలడు.

- సామెత

తెలివి లేమి. యనుట లేమి.

- మారేపల్లి, ముసిడివండు

నవల చీల్చి నాలుగు కథలు అల్లినట్లు.

- శ్రీరమణ, స్యూసుడి

నీ డబ్బు, నా కథా కలిపి నీన్నా తీర్థామన్నట్లు.

- శ్రీరమణ, స్యూసుడి

నీ పెండ్లాం ముందమోస్తే నీకు ఎవరు అన్నం
వండిపెడతారు అన్నాడట.

- సామెత

ఇతరుల్ని మోసం చేయటానికి అవసరం లేక
పోయినా తను మోసపోకుండా ఉండటానికి

తెలివి తేటలు కావాలి.

- రామమోహనరావు, త్రినేత్రుడు
కొంటేగాని కొరత, తింటేగాని రుచి తెలియవు.

- సామెత

జ్ఞుడు గబ్బు చాకలి యెరుగునన్నట్లు.

- సామెత

మనకి తెలీనిది యింకొకరిని అడగటం అనేది
బుద్ధిమంతుల లక్షణం. ఆ అడిగి తెలుసుకో
వడం పరీక్షహదైనా, పడగ్గదైనా పరవాలేదు.

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి

తెలివితేటలు కలిగియుండుట యొక చెడ్డగు
ణము. ఎప్పుడును ■ తెలివితేట లుపయోగిం
చుటకు వీలైన పరిస్థితి కోసమే మనస్సుదురు
మాచుచుండును.

- విశ్వనాథ, బద్ధన్న సేనాని

ఆసలు ముదిమీద ప్రయోగించేది తెలివితేటలు
కావేకావు. అందుకనే రచ్చగెలిచేవాడు ఇంట
గెలవలేదు.

- కొడవటిగంటి, వీటకథ

తెలివితేటలు గాలివంటివి.

- విశ్వనాథ, చెలియలికల్లు

ఏడిశారు! తెలివిగల వాళ్ళం అనుకుంటూనే
జనం తెలివి లేకుండా పోతున్నారు. అందుచే
తనే మన వ్యాపారం ఇంత సులువుగా సాగిపో
తోంది.

- నాగేంద్రరావు, ఒకే కుటుంబం

■ అనేది కులానికి మాత్రమే అమ్ముడు కాలే
కపోయింది. ■ తెలివితేటలకి మనుషులెందుకు
గౌరవాన్నివ్వరు? మనిషిని గౌరవించడానికి
కావలసింది 'అ' కాదేమో!

- నంది, సైమిశారణ్యం

పెద్ద తెలివి వున్న వోళ్ళంతా యింతే తల్లి.
మాంచి తెలివికి తోడు కాసంత కొనపిచ్చి కూడా
వుంటా దంటారు పెద్దలు.

- ముద్దుకృష్ణ, ఆడవాళ్ళ తెలివి

పరీక్ష పెయిలయిన వాళ్ళకి తెలివితేటలు జాస్తి.

- బుచ్చిబాబు, అత్యవసరం

■ వుండగానే సరిపోదు. తెంపు కూడా
వుండాలి.

- సుంకర, వీటలమీద పెళ్ళి

తెలివి మరుగుతున్న నూనెలాంటిది.

- కాంతారావు, వంశధార

యోగ్యత గ్రహించడానికి తెలివితేటలు వుండవ
లెను గాని చదువెందుకు

- కందుకూరి. బ్రాహ్మవివాహము

తెలివి ప్రమాదం ప్రళయం

శాంతిభద్రతలకు భంగం

- కాళోజ్. తెలివి ప్రమాదం ప్రళయం
జీవితంలో వున్న విచిత్రమిదే. తెలివి ముదిరిన
వాళ్ళకు బుద్ధి సరిగా వుండదు.

- రెంటాల, ఇన్ స్పెక్టర్ జనరల్
దొంగతనము చేసినను సరే పట్టుబడకుండుట
తెలివి.

- చిలకమర్తి. గణపతి
తగిలిన కాలికే తెలుస్తుంది బాధ.

- ఫులికంటి. భా(బీ)మాకలాపం
యంత్రంవద్ద పనిచేసే వాడికి దాని మోత
తెలియటం అది ఆగిపోయినప్పుడే.

- మహేందర. కత్తులవంటెన
మొగాణ్ని ఏ విధంగా బాధపెట్టాలో స్త్రీలకే
తెలుస్తుంది.

- బుచ్చిబాబు. చివరకు మిగిలేది
తండ్రి చస్తే పెత్తనం తెలుస్తుంది. తల్లి చస్తే
కాపురం తెలుస్తుంది.

- సామెత
తెలివితక్కువ

తెగేదాకా లాగటం తెలివిగల పనికాదు.

- మహేందర. ఓనమాలు
అంబటేరు వచ్చింది అత్తగారూ! అంటే, కొల
బుర్ర నాచేతిలో ఉంది కోడలా అందిట.

- సామెత
గుమ్మడికాయ దొంగ అంటే, భుజాలు తడుము
కొన్నట్లు.

- సామెత
తినబోతూ రుచులడిగినట్లు.

- సామెత
రోటిలో బుర్ర పెట్టి, రోకటి దెబ్బకు జడిసినట్లు.

- సామెత
తన తలుపు తీసి పొరుగింటికి వెళ్ళి రాత్రంతా
కుళ్ళలను తోలుతున్నట్లు.

- సామెత
తెలిసినవాళ్ళ

తెలియనివాళ్ళ తప్పుతోవ తొక్కిటం కన్నా
సిన వాళ్ళ తొక్కిటమే తప్పుగాదా

- చెళ్ళపేళ్ళ, కథలు-గాథలు

తెలుగు

తిట్లకి ఇంగ్లీషూ. దీవించటానికి సంస్కృత
మూనూ తెలుగు కూరలు బేరం చేయడానికి
దానికి తప్ప దేనికి పనికిరాదు.

- కొడవటిగంటి. వాళ్ళవ్వం
తెలుగులో అచ్చుతప్పులేకుండా పుస్తకం వస్తుం
దని గ్యారంటీలేదు.

- కొడవటిగంటి. అనామిక
తెలుగువాడికి కలవటం ఎంత తెలుసునో కల
పడం కూడా అంతే తెలుసు.

- భమిడిపాటి. కాఫీ దేవాలయం
తెలుగువాళ్ళకి పేదూ, కడం వాళ్ళకి ధనమూ
సంపాదించి పెట్టిన మహాభక్తుడు త్యాగరాజు.

- భమిడిపాటి. త్యాగరాజు మాటలు
మాటకీ దాని ఉచ్చారణకీ తెలుగులో ఖాతరీ
ఇంతవరకు లేదు. అది ఒక కళ అని ఎవ్వరూ
మన్నించరు.

- భమిడిపాటి. తెలుగునటుడు - మేజివాణ్
తెలుగు వచన మొహానికి నాటకం ఏమిటండీ.
బోడికి విగ్గులాగా!

- భమిడిపాటి. తుక్కుముక్కుల హక్కు. చిక్కు
ఇతర హిందువుణ్ణి ఎవర్నైనా వీడు అరవ.
వీడు పంజాబీ, వీడు బంగాళీబాబు అని ఆన
వాలుపట్టవచ్చును కాని, మన తెలుగు అసా
మీని చూచి పోల్చటానికి కొంత బుద్ధి ప్రయోగి
స్తేగాని రాఖంలేదు.

- భమిడిపాటి. తెలుగు వ్యాకరణం
ఇంగ్లీషుకి తండ్రి ల్యాటిన్. తెలుక్కి తల్లి
సంస్కృతం అవటంచేత ఇంగ్లీషూ, తెలుగూ
కలవ్వేమో అని కొందరికి డాబేహం.

- భమిడిపాటి. బాగుబాగు
తెలుగుస్తేనే అబద్ధం చెప్పొచ్చు తెలుగు రాక
పోత నిజం కూడా చెప్పలేంగా.

- ముళ్ళపూడి. బుడగు
తెలుగులో నూటికి తొంభై తొమ్మిది అనుకరణం.

- భమిడిపాటి. తెలుగు వ్యాకరణం
తెలుగులో తలకట్టు ప్రత్యేకించి పిలకలు
పోయినాయి. అందుకని అక్షరాలా తెలుగు
వ్యక్తులు కవటతపలు!

- భమిడిపాటి. కవటతపలు

దేశభాషలందు తెలుగు లెస్స.

- శ్రీకృష్ణదేవరాయలు, అముక్తమాల్యద
తెనుఁగునఁ జేసిన కబ్బము
లినుపెనగ లటందు రీసున...

- హనుమయ్యచౌదరి, శుద్ధాంధ్ర నిర్వచన
సత్యా వివాహము
తెలుగులో ప్రార్థనేమిటి నీ మొహం? దేవుడికి
తెలుగురాదు.

- భమిడిపాటి, వేషం తగాదా
తెలుగులో సొంతాన రాసి బతకగల వాళ్ళు
న్నట్లు కనబడదు.

- కొడవటిగంటి, అనామిక
తెలుగులో మేల్కొలుపు పాడితే, మెళుకువ
వస్తుందా నీకు?

- కందుకూరి, నువ్వెంతో నీ సృష్టించా
తెలుగువాళ్ళందరినీ బద్దించేది తెలుగుతో
నిమిత్తం లేనిదే.

- భమిడిపాటి, తుక్కుముక్కల హక్కుచిక్కు
తెలుగుదనం

తెలుగుదేశంలో కవీ, కళాకారులూ బ్రతికున్న
న్నాళ్ళూ చస్తారు. చచ్చాక మాదయ ఉంటే బతు
కుతారు. అదీ మా తెలుగు ఆచారం.

- రాధాకృష్ణ, కేర్తిశేషులు
అన్నయ్య ఎన్నడు తెలుగు మాట్లాడినా తగనివే
దుగా ఉంటుంది నాకు.

- రామకృష్ణ, లాలి
ఈ పదేళ్ల మధ్య మన యూనివర్సిటీలు మూడు
కనీసం ఏభయిముంది తెలుగు డాక్టర్లని
తయారు చేశాయి. కాని మన భాషలో విమర్శ
సాహిత్యం ఇంచుమించు లేనేలేదు.

- మహేందర, స్వయంవరజం
తెలుగుపిల్ల కేమిటి, అంత తెలివితేటలూ చొర
వానా?

- రామకృష్ణశాస్త్రి, హంసధ్వని
తెలుగు రానివాళ్ళు తెలుగు పుస్తకం ఎలాగూ
చదవరు. ఇంగ్లీషు చదివిన తెలుగువాళ్ళు
తెలుగు పుస్తకం కేసి చూడనైనా చూడరు.
అందుకే తెలుగు రచయిత యీనాడు ఆరకప్పు
కాఫీకి దిక్కులేక అలమటిస్తున్నాడు.

- సూర్యారావు, నీలితెరలు
తెలుగువాడు

చరిత్రాత్మకములైన చచ్చు ప్రశ్నలు లక్షా తొంభై

తెలుగువాణ్ణి కనుక పరాభుత్వా నాకు నేను
వేసుకోగలను. ఎందుచేతనా, వాటికి జవాబు
చెప్పుకునే బాధ్యత నాకూ, నా జాతికీ, వేదకాలం
నుంచీ లేదు!

- రామకృష్ణ, అర్థనారి
'శూన్యం' అనగా లేనిదానియందుండే మక్కువ
అంద్రుడికి 'ఒకటి' అనగా ఉన్నదానియందు
లేదు. అనగా అతడు అనంతవాడి.

- భమిడిపాటి, అవును
మనం తెలుగువాళ్ళం. ఏమీ చాతగానివాళ్ళం.

- కొడవటిగంటి, అనామిక
గొప్ప తెలుగువాళ్ళు తెలుగు వచ్చినా వాడరు.
తెలుగు వాడకుండా ఉంటేగాని తెలుగువాళ్ళ
చేత గొప్పవాళ్ళనిపించుకోలేరు.

- భమిడిపాటి, తెలుగు...
గర్వింపవేలరా తెలుగోడా!
గత కీర్తి తలబరువు గలవాడా!

- మల్లారెడ్డి, ఆంధ్రప్రబోధము

తేడా

ఉన్నది వండుకు తినటానికి లేనిది తెచ్చుకోటా
నికి చాలా తేడా వుంది.

- ఇనాక్, మీకో నమస్కారం
వీరుడి చేతా కత్తి ఉంది; భజంత్రీవాడి చేతా
కత్తి ఉంది; కాని ఆ చేతికి యీ చేతికి ఎంత
తేడా? అలాగా, మనిషికి మనిషికి, మనసుకీ
మనసుకీ;

- రామకృష్ణ, కృష్ణాతీరం
స్వగ్రామంలో కన్న పరాయి గ్రామంలో ముష్టి
తుక్కున్న దానికి తేడా వుందీలేరా.

- మా గోఖలే, మార్పు కథలు
మనం వసుకుంటాంగాని యేకాలంలోనైనా ఏ
లివెల్లోనైనా బిగ్గా, స్కాలూ తేడాలు వుండనే
వుంటాయి.

- కాళీవట్నం, వీరుడు - మహావీరుడు
సరసుడికీ సన్యాసికీ తేడా వుండదు.

- మహేందర, కత్తుల మంతెన
ఆడది చేతికి చిక్కినదల్లా విలువయిన దనుకుం
టుంది. మగవాడు చేతికి చిక్కినదల్లా విలువ
యినదని వాపోతాడు.

- మారుతీరావు, మళ్ళీ మధుమాసం
ఆరం కోసం పులి అడివంత తిరగాల. తిరిగితే

గాని దానికి అరం దొక్కుదు. గానైతే, ఆరం కోసం పీటరు కాలు కదపడు. కుర్చి దిగదు. గాని ఆరం ఆణ్ణి ఎతుక్కుంటూ ఆడి ఆపీసుకే ఒస్తి అద్ది పులికి పీటర్ కీ తేడ. మేం పోలీ పోళ్ళం. పులుల్లా బోళ్ళం. అరం కోసం మేం ఎతుక్కువాల పీటరీసుకం మాకు దొక్కుదు

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడికత

తేనెటీగ

తియ్యటి తేనె నిండిన నోటితోనే తేనెటీగ కుట్టేది.

- సామెత

తేలనిది

పక్షుల్లో అయితే గుడ్డు పగిలిన తరువాత కోయి లేదో కాకేదో తేలిపోతుంది. కాని మనిషి పిల్లడు ఏ మనిషికి పుట్టేదో ఎలా చెప్పడం?

- రావిశాస్త్రి, గోవులాస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

తేలిక

సిగిరెట్టు మానేయటం చాలా తేలిక లేవోయ్. నేను లక్షసార్లు మానేశాను.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు!! డబ్బు!!!

పెళ్ళి కాని అడపిల్లలంటే లోకానికి తేలిక.

- సరస్వతీదేవి, పరకాంత

బాద ఎవరితోనయినా చెప్పుకుంటే మనసు తేలిక పడుతుంది.

- సరస్వతీదేవి, సాంధ్యకీరణాలు

అనుకున్న పని జరిగితేగాని కొందరికి మనసు తేలికగా ఉండదు.

- సరస్వతీదేవి, సాంధ్యకీరణాలు

అన్నిటికన్నా తేలికయిన పని వాగ్దానాలు గుప్పించటం. అంతకన్నా తేలికయిన పని, అధికారంలోకి రాగానే వాటిని గాల్లోకి య్యటం.

- సావిత్రి, ఒడిలో చెలిమోహనరాగం

కవిత తనంతదా గిలికి పంపిన చుల్చునగాదే యేరికిన్?

- శ్రీరమ, న్యూనుడి

తొందర

తొందర పురోభివృద్ధికి శత్రువు.

- బీనాదేవి, తీర్పు

ఏరువాక రానేరాదు, ఎన్నికలు మాత్రం ముమ్మారు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

నిలువఁ దీబదు, పోయిరావలయు మాకు.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

కార్డున్న బాబులికి తొందరెక్కడుంటుంది.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

ఈ పురుషలోకానికున్న వెళ్ళి వర్ణించలేం. ఎంత తొందరపడతారో అంత జారిపడతారుకూడా.

- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట

చేయదగినదైనఁ జేసెడి కార్యంబు

వేగపడి యొనర్చ విషమమౌను

బుడమకాయ చేచు ముదిసిన తీపయ్యు

- వేమన

తొందరపాటు మాత్రము నిశ్చయముగాఁ గార్య వైఫల్యహేతువు.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట

అతిరయంబున నొకకార్య. మాచరించు

నతని యవివేక మఖిలాపదాస్పదంబు.

- కదిరీపతి, శుకసప్తతి

తొందరపాటులో మనిషి క్షుణ్ణంగా తెలిసిన ప్రాథమిక సూత్రాలనే మర్చిపోతాడు.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమశ్వాల

తోకమక్కి

తిరిగ్రాం, పుత్తరంకంటే ముందు చేరటం

తోకమక్కి, రాలటంలాంటిది.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమశ్వాల

తోచటం

(నేను) సారస్వత ప్రీయుణ్ణి - నాకు తోచందే

చదవను - చదవందే తోచదు.

- రామదాసు, ఆకాశరామన్న

తోడు

డబ్బు, వయస్సు అధికారం మనిషి పతనమువ దానికి మరింత తోడ్పడతాయి.

- సూర్యారావు, ఎవరో వీలిచారు

పాల నిమిత్తం రాయి మొయ్యాలి.

- చిలకమర్తి, కాంధూరి

జానకిరామయ్యగారి పెండ్లి

మనిషికి మనిషికి తోడు. సదాశయానికి సదా

శయం తోడు.

- ఆదివిష్ణు, ఎంతెంతదూరం

ఇడ్డికి చెట్నీరాగ బంగారానికి బట్టలు తోడు.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు!! డబ్బు!!!

మంచి గుణానికి తోడునీడగా, కాంక్షిమెంటరీగా

ఒక దుడ్డుజం వుండనే వుంటుంది దయకి
లపాత్రదానం, సత్యానికి క్రూరత్వం, ధర్మానికి
మూర్ఖత్వం.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

త్యాగం

త్యాగానికి పార్టీ బేదాలూ, పద్ధతి బేదాలూ తెస్తు
న్నారు కొన్ని రకాల త్యాగాలకి అయిదెకరాల
విలువ కల్పించారు.

- మహాధర, కత్తులవంతున
సర్వము విడిచిపెట్టిన గాంధీకి స్వరాజ్యము
కొరత కంట ప్రాకులాట యెందుకురా?

- కాళ్ళకూరి, వరవిక్రయము
ఎప్పుడూ త్యాగమైనా, దానమైనా అతి అయితే,
ఎదుటివారిలో నిర్బాధ్యతనూ, బద్ధకాన్నీ పెంచు
తాయి.

- నిర్మలప్రభావతి, పాముకాటు
మోతాదు మించిన త్యాగం వెర్రితనం కిందికి
పస్తుంది

- నిర్మలప్రభావతి, పాముకాటు
తాతలనాటి క్షేత్రములెల్ల తెగనమ్మి
దోసిళ్లతోఁ దెచ్చి పోసినాను.

- కాళ్ళకూరి, చింతామణి
తెలియని త్యాగం వృథా. తెలిసిన త్యాగం మని
షికి తోడివాళ్లలో వరపతిని తీసుకవస్తుంది.

- కాంతారావు, ఆభ్యుదయం
త్యాగానికి విలువ కట్టలేం.

- సుంకర, గెరిల్లా
పురపాలక సంఘము వారి వీధిదీప మేమి
బోధించుచున్నది? ■ సంకస్తాపముచే దహిం
పఁబడిన సరియే. పరునకు మేలొనర్చు మను
స్వార్థపరిత్యాగమహాపాతమును బోధించుట
లేదా? కన్ను లున్నవానికి, మన సున్నవానికి
రాతిలో నీతి యున్నది. మట్టిలో మతమున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి
జన్మనిచ్చిన పెద్దవాళ్ల ఆశలు తీర్చుటలో ఉన్న
త్యాగం, స్వార్థంతో వాళ్లకి అన్యాయం చేయ
టంలో ఉండదు...

- రామచంద్రమూర్తి, శ్రీరాగం
స్వంతలాభం కొంతమానుకు
పొరుగువాడికి తోడుపడవోయ్!

- గురజాడ, దేశభక్తి

లేనివాడిచ్చిందే త్యాగం.

- బుచ్చిబాబు, మధురతరంగం
త్యాగాలు విశ్వమానవజాతి
సంరక్షిత భవిష్యత్తుకోసం
పంటపొలాలకు తెచ్చే
నెత్తురు కాల్వలు.

- ఎక్స్‌రే, చావు ఓటమికాదు
త్యాజ్యం
అదుపుకురాని ఆలిని, అందిరాని చెప్పును విడ
వమన్నారు.

- సామెత

ప్రికాలాలు
రేపన్నది బూచికాదు
అనురాగార్థమైన అతిథి
మావన్నది పాచి కాదు
మాగిన స్పృతుల మధుర తిది,
నేడన్నది చల్లనిపాట పిల్లల ఆట
కోటి పూవుల కోటి తావుల కులికే తోట
నేడన్నది వెలుగుబాట.

- బైరాగి, వాగ్దత్త వసుంధర
గతం గాయం, వర్తమాన మపాయం
భవిష్యత్తు హేయం...

- సుప్రసన్న, మూడు గీతాలు

ధ

థ్రిల్
ఎడ్వంబర్ చేయందే జీవితంలో 'థ్రిల్' లేదు.
- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

ద

దక్కడల
మొలలోతు దుఃఖంలో మోకాలిలోతు
సంతోషం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అనుభవాబూ-జ్ఞాపకాబూనూ
యిన్నాళ్ళకి మిడతంబొట్టు చేతిలో చిక్కాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
ప్రతంచెడ్డా ఫలము దక్కాలి.

- చిలకమర్తి, శవదహనము

ఉగాది కవికి వరుమానం- వేపపూత ప్రసాదం.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

చక్రీణాయణం

ఉత్తరాది అంటే సిపారసు ఉత్తరాలు వగైరా.
దక్షిణాది అంటే దానాదికం వగైరా.

- భమిడిపాటి. మేస్టరీకూడా ఒక
ఉద్యోగమేనా

దగా

నీలాంటి ఆషాడభూతుల వల్ల నీ గురువుగారు
యెంత సులభంగా దగాపడతారూ!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

దండ

దండ లొడ్డులెండి. అందరూ వరుసగా నాకాళ్ళకి
దండం పెట్టండి. దీవిస్తాను.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్కార్

ఎవడికి బలంవుంటే వాడే ముఖ్యమంత్రి అవు
తాడు... వాడికి రెండోవాడు దండవేస్తాడు...
అదీ న్యాయమైన రాజకీయం అంటే.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్కార్

ఒకడు నాకు దండేనేదేమిటి? నేనే వేసుకోగలను.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్కార్

దండగ

నోటీసు ఎవరూ చదవరండి బాబూ. కాగితం
దండగ.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, రిహార్సులు

కాసు గొడ్డుకు రూక బందె.

- శివరామకృష్ణశాస్త్రి, నమస్కారయ

దండ్యుడు

అనమచరితా భృత్యుడవరాధియైనా దత్త
స్వామి దండ్యుడనుట శాస్త్రమతము.

- ఆనంతుడు, భోజరాజీయము

దండోపాయం

విద్యాధికుల విషయంలో చేసే సంస్కారాల
కయితే దండోపాయ సహాయంతో పని
ఉండదు గాని తదితరులను సంస్కరించవలసి
వస్తే కేవలం నీతివాక్యోపన్యాసాలు పనిచేయ
వని వ్రాయనక్కరలేదు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

దత్తత

సాధారణంగా దత్తతుంటే తగాదా దత్తమే.

తగాదా లేని పెంపకమే లేదు

- ఉన్నవ. మాలపల్లి

దబాయింపు

నా పేరు తాతయ్య పేరు తెల్లూ బొమ్మ నాకు
పెళ్ళాం అవుతుంది.

- తులసి, బొమ్మయాపాయి

దంపతులు

ప్రేమాస్పదులైన దంపతుల సంభాషణముల
కంతముంచదు గదా!

- చిలకమర్తి, సుధాశరభాంద్రము

దయ

ఇన్ని యాచారములలోన నెక్కుడంద్రు
సకల భూతంబులందును సదయుఁ డగుట.

- తిక్కన, ఆనుశాసనిక పర్వము

ఎంత చేసినా కొందరికి సాఫ్ట్ కార్నర్ ఏర్పడదు.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై

సమాజపు బజారులో దయాదాస్యం దొరకదు.

- గోపి, కన్నీళ్లు మినహా

దయాభిక్ష

అజియె కాక యొక్కని దయం గను రాజ్యసు

లేటికిన్?

- తిక్కన, శత్యపర్వము

దయ్యం

సంసారసుఖం దొరకని స్త్రీలకూ, సంసారం గొడ
వలు జాస్తి అయిన ఆడవారికి దయ్యాలు పూన
తాయి.

- సుధాకరరెడ్డి, దైవ మహర్షాలు

మనిషిలాగే దెయ్యమూ తయారయితే ఎలా
వట్టుకునేది?

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, కాలక్షేపానికి

ఎండ్లు గడిస్తే దయ్యం దేవుడౌతా డీలోకంలో.

- జంగయ్య, జాతర

...తనకుం గానని దయ్యం

వెదిరికి వరమిచ్చు ననుట

చదురే...

- నాచనపోమన, ఉత్తరహరిచంశము

దయ్యములు లేవు. మన బుద్ధులే దయ్య
ములు. ఈ దయ్యములు విద్యచే, సత్యవాదన
ముచే, దైవభక్తిచే, జ్ఞానముచే పదలవలసినవే
కాని ముంత్రించిన మినుపగింజలచేగాని,
చీపురు కట్టలచేగాని, ప్రాతచెప్పులచేగాని వద

లునవి కావు. పితాచములు, బ్రహ్మరాక్షసులు లోకముననే యున్నారు.

- పానుగంటి, సాక్షి ఎక్కడను దయ్యములను మేము చూచితిమని చెప్పువారేకాని, చూడ వేడుకగలవారి కెల్లఁ జూపెద మనువారు వెదకిన నొక్కచోటనైనఁ గానరారు.

- కందుకూరి, దయ్యములు చచ్చినవాళ్ళు దయ్యాలై పట్టుకుంటారుగాని, పుట్ట బోయేవాళ్ళు పట్టుకోరు.

- కొడవటిగంటి, ఐశ్వర్యం ప్రజల్ని పీక్కుతినడానికి మాకు మంత్రి పద వులు అవసరంలేదు. ఏ పదవీ, ఏ పాద్రీ, ఏ వ్యాపారం లేకుండానే మేం ప్రజలను పీక్కుతిన గలం...

- వతుంజలి, అప్పన్నసర్దార్ దయ్యాలు డ్యూటీచెయ్యక్కర్లేదు. మంత్రిల్ని, వాళ్ళ తాబేదారుల్ని తోటి డాక్టర్లనీ చూసి జడు సుకో నక్కరలేదు. హాయిగా దర్జాగా బతకొచ్చు అదీగాక దయ్యాలు నడవక్కర్లేదు. కారుకోసం నానాయాతనా పడక్కర్లేదు. హాయిగా ఎగు రుతూ గాలిలో పట్టెలు కొట్టవచ్చు

- వతుంజలి, అప్పన్నసర్దార్ దరిద్రం

ఏరుకొని తినేవానివెంట గీరుకొని తినేవాడు పడినట్లు.

- సామెత నరుడి నెత్తిమీద రుద్దిన దరిద్రం ఇది ఎప్పుడో కట్టెగే సముద్రం ప్రభువుల గద్దెలు కొంచెం భద్రం.

- కుందుర్తి, గోడమీది నీడలు ధరణిలో దొంగతనములో దొరతనములొ భాగ్యవంతున కేదైన బాధలేదు

పెన్నిధి యద్భుష్టమని నిజుపేదవాని కచ్చినను దొంగసొమ్మంటు కబ్బురంచె?

- బలిశేపల్లి, సత్యహరిశ్చంద్రయము వేదాంతం కన్నా, భైర్యంకన్నా, తెలివితేటలకన్నా, సివిలిక్ భక్తికన్నా దరిద్రం గొప్పదండీ.

- రాధాకృష్ణ, దంతవేదాంతం దరిద్రం అనుభవించడంలో బాధవుంది, ఒప్పు కుంటాను. కానీ దాన్ని దాచాలని చేసే

ప్రయత్నం వుందే - అది ఇంకా బాధాకరమైనది. హేయమైనది.

- జయరాం, ఓడిపోలేదు దారిద్ర్యం కళకు మెరుగుపెడుతుంది కళను నాశనంచేసే శక్తి దానికి లేదు.

- సూర్యారావు, నీలితెరలు దారిద్ర్యం కూడా విద్య నేర్చుకున్నట్టు నేర్చుకో వాలి. అదొక బాధ్యత. ఒకరకంగా కనిపించాలి. ఒకవిధంగా మాట్లాడాలి.

- కొడవటిగంటి, ఆర్థికోపన్యాసాలు మంచితనం మీదా, సంస్కారంమీదా అభి మానం ఉన్నవాళ్ళు దారిద్ర్యంపట్ల ఉపేక్ష వహిస్తే దారిద్ర్యం మంచితనాన్ని సంస్కారాన్ని నాశనం చేసితిరుతుంది.

- కొడవటిగంటి, తిండిదొంగ భగవత్సాన్నిద్యం పొందడానికి దారిద్ర్యమే దగ్గరి త్రోవ.

- ఉన్నవ, మాలపల్లి దరిద్రం అంటే డబ్బు లేకపోవటం కాదు. బుద్ధి లేకపోవటం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి దరిద్రం స్నేహితులను పోగొట్టుతుంది. దరిద్రం పోయినమీదట వచ్చే ఐశ్వర్యం ఆ పోయిన స్నేహితులందరినీ శత్రువులుగా మారుస్తుంది.

- కొడవటిగంటి, సద్యోగం దారిద్ర్యం వ్యక్తికి సంబంధించినది కాదు, సంఘానికి సంబంధించినది.

- కొడవటిగంటి, స్వార్థబుద్ధి సంపదను సృష్టించేవారి దారిద్ర్యం మీదనే సంఘ జీవితమంతా ఆధారపడి ఉండగా ■ దారిద్ర్యాన్ని తొలగించటం కన్నా సంఘానికి విపత్తురం మరొకటి ఉండదు.

- కొడవటిగంటి, దేవుడిచ్చిన వరం దర్శా

అప్పు లేక్కువైనప్పుడు జోడుగుడ్డాలబండి యుండవలెను.

- చిలకమర్తి, దివాలదేవి వ్రతకల్పము వ్యాపారము క్షీణించిన కొలది గుమస్తాల డాబుహెచ్చుగా నుండవలెను.

- చిలకమర్తి, దివాలదేవి వ్రతకల్పము

బిచ్చానికి పోయినా బిగువు తప్పలేదు, దుప్పటి పోయినా వల్లివాలు తప్పలేదు.

- సామెత

దర్శం

గవర్నమెంటు హాస్పిటల్ లోని ఆయాలు మామూలు పనివాళ్ళలాగా దీనంగా వుండరు. వాళ్ళే అందరికీ యజమానులైనంత దర్శంగా వుంటారు.

- ఆనందారామం, ఆద్దంలో శత్రువు

దాణా

గుర్రం గుడ్డిదైనా దాణాలో తక్కువ వుండదు.

- సామెత

దానధర్మాలు

ప్రజల్లో ఏదైనా వైతన్యం మిగుల్చే దాన్ని ధ్వంసం చేయడానికి దానధర్మాలు బాగా పనికి వస్తాయి.

- రంగాచార్య, జనపదం

దాపరికం

చల్లకువచ్చి ముంత దాచనేల?

- సామెత

గురువిందగింజ తన కిందనున్న నలుపెరగదు.

- సామెత

పంచనము, పరాభవము మున్నగునవి ప్రకాశం పడజేయఁ దగదందురు.

- వేంకటలక్ష్మీనరసింహారావు, ఆనాథ్యాలి ఏదీ ముఖంలో దాచుకో లేనివాళ్ళకి మనస్సులో ఏం దాచుకున్నా ప్రమాదమే.

- విమలారామం, కిరణ్ణయి

దాచినా తెలియక దాచినా కొన్ని విషయాలు దాస్తేనే మంచిది. కొన్ని రహస్యాలు గుప్పెట్లో వుండటమే క్షేమకరం. ఏదన్నా లాభిస్తుంది అన్నప్పుడే బజారున పదాలి. బజారుకి ఎక్కడం ఐదు నిముషాలు కూడా పట్టదు.

- కురుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ మంత్రసానిముందు మర్కం దాచినట్లు.

- సామెత

విప్పుకోని మొగ్గల్లో ఏవేవో అండాలు దాగున్నట్టు మూసుకున్న కళ్ళల్లో ఏవేవో తీరని కోరికలు.

- జంగయ్య, జాతర

సరసుణ్ణి దాచిందోయ్ మంచం కింద!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

దేశంలో తిండెందుకు లేదండీ! దొంగలు దోచే స్తున్నారు గాని.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

మచ్చలు మణిన్ని అయినా, మంగళ వాద్యాలకు తక్కువ ఉండకూడదు.

- సుకాంచన, చీకటి రాజ్యం

అనుమానపు మొగుడు అలిసి వీపుకు కట్టుకుంటే, పెండ్లాం మిండగాణ్ణి కొప్పులో బెట్టుకున్నది.

- సామెత

దాంపత్యం

మనుషుల్లోలేని ఏకాగ్రనిష్ఠ దాంపత్యం పావురాలది. మగపావురం చనిపోతే ఆడపావురం దిగులుతో క్రుంగి కృశించి చనిపోతుంది. కానీ మగ పావురం అలా కాదు. మళ్ళీ మర్చిపోవటం జరుగుతుంది. మళ్ళీ జంటకోసం చూస్తుంది. అదయినా ఎప్పుడు? తనలోడు మరణించిన తరువాతనే. కానీ మనిషి అలాకాదు.

- కురుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ

దాయాది

దాయాది ఉంటే నిప్పెందుకు?

- సామెత

బావమరిది బ్రతుక గోరును, దాయాది దావ గోరును.

- సామెత

దారి

నాదారి ఏదని

ఏ మనిషి నడిగినా

తన దారినే వాడు చూపిస్తాడు.

- ఇరివెంటి, దారి ఏదని...

హెచ్చుతగ్గులు లోతుపాతులు

గోతులెన్నో దారి చూపెను.

- వైడిరాజు, మచ్చ

ఊరిముందర చేరినా

ఊరిలోనికి దోవలెట్లా!

అత్తమామల కన్నుబోతే

యెల్లబోయిన చింతలేదా!

- జానపదగేయం

వల్లెవిడిచి పట్టుమేగు

బ్రతుకు బాటసారులారా!

ఆశాదీపాలు వెలుగు

అంతులేని పుంత అది.

- ప్రయాగ, బాటసారి

అయ్య కోనేటికి తోవయిదే.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నిజానికి ఒకేదారి. కావి, అబద్ధానికి ఎన్ని దార్లన్నా ఉన్నయే.

- రవికొండ, పవిత్రులు

కష్టపడాలనేముంది! సంపాదించడానికి అనేకదారులు.

- సుంకర, పిచ్చివాడు

దారి తప్పటం

నిజానికి దారి తప్పి నడిచేది ఎవరైనా కానీ, కొన్నాళ్ళకి దారి తెలుసుకుంటారు. మనిషి చేసిన తప్పులు తెలుసుకోకుండానే ఎప్పుడూ జీవితం ముగిసిపోదు.

- రంగనాయకమ్మ, వేకమేడలు

దాసి

తర్జను వశపఱచుకొనలేనిది దొరసానియైనను దాసియే.

- పాసుగంటి, ముద్రిక

దాస్యం

మనుషులతో చేసే ప్రేమలో దాస్యం ఉంది. సంసారంలో బంధనాలు, ప్రేమలో బంధనాలు. అసలు పుట్టటమే సృష్టికి దాస్యం. వీటికి దూరంగా ఉంటే మంచిది.

- బుచ్చిబాబు, నన్నుగురించి కథవ్రాయవూ? దాస్యంలో ఉన్నవాడెప్పుడూ దేనికి సాహసించలేడు.

- ఉన్నవ, మాలపల్లి

దాస్యం ప్రతి ఆత్మలో పెరిగే కలుపు మొక్క.

- సామెత

దాహం

అధికార దాహం అన్ని దాహాల్లోనూ దారుణమయినది.

- ఆనందరామం, భారతం

దిక్కు

బ్రతికియున్నవారికి దిక్కుండును కాని పేనుంగు లకు దిక్కుక్కడుండును? కాబట్టి శవములన్నియు ననాథ ప్రతలే. వారికి మోసెడువారే దిక్కు.

- చిలకమర్తి, గణపతి

ఇల్లొక సర్పమై తినిన, నిష్కండు

వైరికి సత్తు విచ్చినన్.

దల్లి విషంబు పెట్టినను, దండ్రీ

తనూజుల నమ్మినన్, మహా

వల్లభుఁ డొల్లకున్న మఱి వారల

కెవ్వరు దిక్కు భూపరా!

- గోపరాజు, సింహాసనద్వాత్రింశిక

దిక్కులు ఊహాజనితాలు

దిక్కులు లేవు.

- మోహనప్రసాద్, అనుభూతి

దిగంబరత్వం

మనస్సు ఎంతో పరిపక్వమైతే కాని దిగంబరత్వాన్ని సాధించలేరు.

- మునిమాణిక్యం, మా పిల్లలు

దిగులు

మనదిగులు కనలు అర్థంలేదు

జీవితాన్ని వ్యర్థం చేయడంతప్ప.

- కాళోజీ, దిగులు

దిగులుతో బ్రతుకు బ్రతుకేకాదు

క్రాంతిలో ఎరుక ఎరుకే కాదు.

- కాళోజీ, దిగులు

నిజం వెప్పాలంటే ప్రభుత్వానికి ఉద్యోగి గురించి కన్న అతని కుటుంబం గురించే దిగులెక్కువ.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతా? విక్రమార్కయము

దినదిన గండం

కల్లా కపటం లేకుండా మాట్లాడేవాళ్ళు ఆఫీసు లలో పనికిరారమ్మా. అటువంటి వాళ్ళ బ్రతుకు దినదిన గండంతో గడుస్తూ వుంటుంది.

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు-శ్రీయుతులు

దివాన్ గిరి

పూజా నమస్కారార్థేక బూజెక్కున్నాను గాని మన కంట్రీయే ఇండి పెండెంట్ అయితే గ్లాజ్కోన్ లాగ దివాన్ గిరి చలాయిస్తును.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

దివాలా

వర్తకుడు దివాలా తీస్తే భగవద్దక్షి కలిగి అతనికి వుపకారం కలుగుతుంది.

- కందుకూరి, మహావంశక ప్రహసనం

దిష్టి (మంత్రం)

దిష్టిమంత్రమంటే గ్రామస్తుల దృష్టిలో "తారక మంత్రం" లాంటిది.

- లక్ష్మణరావు, కన్నీటి కలువ

దీనత్వం

కఠిన హృదయాలూ, స్వార్థపరులూ ఎదుటి వ్యక్తి హృదయాన్ని - అందులోనూ అతి కోమలమైన స్త్రీ హృదయాన్ని - దీనత్వంతో ఇట్టే లేదించగలరు!

- ధనికొండ, పవిత్రులు

దీపం

దీపం ఎంతో వెలుగును విరజిమ్మినా, తన చుట్టూ మాత్రం చీకటిని తొలగించుకో లేదుగా!

- రామదాసు, వంచనాశిల్పం

చెంత దీపమిడక చీకటి పోవునా?

- సామెత

దీపం పేరు చెబితే చీకటి పోతుందా?

- సామెత

ఊరికి దీపం బడి

మనిషికి దీపం నడవడి.

- ఇరివెంటి, అకౌక్ష

చీకటి మనసులతో చేసిన పాపాలను గురించి ఆర్చేసిన దీపం వాఙ్మూలం ఇస్తుంది.

- చంద్రమౌళి, సమతాదీపాలు

చందమామ లేని రేల

సరసాలే ఒక దీపం.

- నారాయణాచార్యులు, నాగి

దీపావళి

దీపావళి అనగా దీపముల 'బారు'.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అందరూ గారిగా ప్రైవేట్లు చెప్పేసుకుంటే దీపావళి అంటారుట.

- ముళ్లపూడి, బుదుగు

దీర్ఘవైరం

వలవ దదిక దీర్ఘ వైర వృత్తి

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

దీవెన

తద్దినానికి బోజనానికి పిలిస్తే రోజూ మీ ఇంట ఇట్లాగే జరగాలని దీవించాడట.

- సామెత

ఈవి యిడకయున్న దీవెనపద్యమే

ప్రభువుగారి యిల్లు పాడుసేయు

నొషధంబు పక్ష్య ములవడకుండిన

మృత్యు వగుచు రోగి మ్రింగుకరణి

- బాటువు

చిన్ననాపార్టీకి శ్రీరామరక్ష

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

దుఃఖం

ప్రేమా, అభిమానం ఎక్కువైతే దుఃఖం పొద్దుకు వస్తుందే!

- తులసి, యాత్ర

వగ బలము తబుగు, రూపబు.

వగచిన మతి తప్పు, దెవులు వచ్చును. దూఱన్

వగచి నలంగిన బ్రియమగు

బగతురకును, వగచు టుదుగు పార్థివముఖా!

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

ఈర్ష్యాకుపు, జగుస్సావంతుడు, నిస్సంతోషి, క్రోధ

నుడు, నిత్యశంకితుడు, పరభాగ్యోపజీవియు

ననువా రాజుగురు దుఃఖభాగులని నీతి కోవి

దులు చెప్పుదురు.

- చిన్నయనూరి, మిత్రలాభము

చాపిన్ చిత్రాలను చూస్తూ ప్రపంచమంతా తెగ

నవ్వింది. నాలాంటి కొందరు మాత్రం ఆ నవ్వు

వెనక ఉన్న మహత్తరమానవ దుఃఖాన్ని మన

గట్టి కంటతడి పెట్టుకుంటారు.

- ఆనంతం, సీసీమా సరదాలు

స్వయంకృతాపరాధముల చేతను, సాహసముల

చేతను మన దుఃఖములను మనమే తెచ్చిపెట్టు

కొందుముగాని లోకమునకు దుఃఖము తెచ్చి

పెట్టిజాలము.

- చిలకమర్తి, సుధాశరభృందము

తనకోస మేడిస్తే దుఃఖం, లోకంకోసం ఏడిస్తే

కవిత్యం.

- కృష్ణరావు, పాపికొండలు

రాతికినేని తప్పుడు భరమ్మగు దుఃఖము చేత

మున్నుతో.

- డి.వేం., పాండవాశ్వమేధము

మహి ననాగత కార్యంబు మది దలంచి

కోరునాతండు దుఃఖసంకులత నొందు.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము

చచ్చిననాటి దుఃఖం మరునాడు ఉంటుందా?

- సామెత

పుచ్చుకున్నప్పుడు పురుడు పుట్టినంత సంతోషం.

ఇచ్చేటప్పుడు ఇంటాయన పోయినంత దుఃఖం.

- సామెత

మూలీకుడు

పెక్కు జనముల సంతోషపెట్ట దలంచు
వాఁ డొకనినైన సంతోషపఱపలేక
తుదకు వ్యర్థప్రయత్నంజై దుఃఖభాజ
నుండగు...

- త్రిపురనేని, శంభుకవచ

దున్నకం

మడి దున్ని మహారాజయిన వాడూ చేను
దున్ని చెడవాడూ లేడు.

- సామెత

దున్నపోతు

ఇంటికీదోయి "బావా! దున్నపోతింటికి వచ్చిన
దబోయి'యని యడిగితిని. "నీవు వచ్చితివి
కదా! సంతోషమే" యని యతఁడు నన్ను పరి
హసించెను.

- పానుగంటి, సాక్షి

దుబారా

తూమెడు వడ్లు తూర్పురపెట్టెటప్పటికి, ఏదుము
వడ్లు యెలుకలు తిన్నవి.

- సామెత

దురద

కాగితానికి లేని దురద కలావికా

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

కందకు లేని దురద, పెండలానికెందుకన్నట్లు.

- సామెత

దురదృష్టం

దురదృష్టం వదను వాదరగల కత్తి వంటిది.
పిడిని పట్టుకొనిన ఉపయోగపడును. వాదరను
పట్టుకొనిన తెగును.

- సామెత

దురదృష్టము ననుభవించ లేనివాడు అదృష్ట
మును అనుభవించలేడు.

- సామెత

గ్రహచారం జాగారేకపోతే, గుర్రం గాడిదై కూసి
నట్లు

- సామెత

కాని కాలానికి కర్రే పామవుతుంది.

- సామెత

కామెంట్రీ వింటుంటే కరెంటు పోయినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

వడియాలు పెట్టినరోజే వడగళ్లవాన.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

మూలిగే నక్కమీద తాటికాయ పడ్డట్లు.

- సామెత

దురాగతం

పోనీలే అని పోనిస్తే డైరెక్టర్ మాసి డయల్
చెయ్యమన్నాట్ట!

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

దురాశ

మరో ఆటకు జనంలేదు మొర్రో అంటే శతదినో
త్సవానికి పామియానాలు వేయించమన్నట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

సోలెండు బియ్యానికి సోదెకెడితే కుంచెడు
బియ్యం కుక్క ముట్టుకుపోవటం.

- చెళ్ళవీళ్ల, కథలు-గాథలు

ఉన్నంతలో జరుపుకోవలెనుగాని విస్తరించి పదార్థ
సంగ్రహము చేయవలెనని పేరాసపడరాదు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

కలిపోసి పెట్టినను నుట్టివంకనే దృష్టియా!

- సామెత

దుర్గతి

ఆనందంలో చెట్లు ఆకులు రాలుస్తాయి. మోళ్ల
వుతాయి. ఆకులు రాల్చిన మానవుడు ఇంక
చిగిర్చడు. ఎంత దుర్గతి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

అచ్చానీసు లటంచు, హూణుల కుపా

ధ్యాయత్వ మంచున్, మఱిన్

వెచ్చు బిచ్చెడి బచ్చుటెండుల కడన్

వేదాంత మంచున్, మహో

ద్యచ్చారిత్రులు పండితుల్ మెలగంగా

నయ్యెంగదా ఇస్సరో!

చచ్చుంగాలము వచ్చె గౌరవము నా

శంబయ్యెం గామేశ్వరో!

- తి.వెం., కామేశ్వర శతకము

దుర్గనుడు

దూరమం దుండియేనియు దుర్గనుండు

వేయందలంచిన యవకృతి వేయంగలడు.

ఒక్క యూరంటుకొనంగ వేటొక్క యూరు

దాని తుట్టెలు తగిలి దగ్గంటు గాదె.

- చిలకమర్తి, చతురచంద్రహాసము

శాస్త్ర మాచార్య సన్నిధిఁ జదువఁడేని

నిర్ల బోధంబు మది సంగ్రహింపఁడేనిఁ

దెగువ మీతే ప్రతిజ్ఞ సాధింపఁడేని

జ్ఞాతి జయ మందఁడేని తల్లినుండు జనుడె?

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

చెడుగునరుడ దొరుసంపదఁ జెఱచుఁగాని
తనకు ఫలమేమి గలుగును? తద్య మరయ
నింద మాత్రంబు వానికి నిల్చు జగతి.

- అడిదము, రామలింగేశ్వరశతకము
సర్పంబులకు విషంబుంటోలే ఖలులకు
దోషంబు సహజంబు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము
దుర్దశ

కరి దశ సహస్ర బలవి
స్ఫురితుఁడగు విచిత్రవీర్యపుత్రుఁ డొక తలో
దరి నూత గొనియె, విధియె
వ్వరి హేనులఁ జేయఁ డకట వక్రం డైనన్.

- తిక్కన, ఆశ్రమవాసపర్వము

దుర్దినం
కొన్ని సాయంకాలాలు శవం వెళ్ళని ఇల్లురా
ఉంటాయి.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కళ

దుర్బలం
ఆగ్రహపడుట యెంత దుర్బలమో ఆగ్రహానికి
భయపడడం అంతకన్నా దుర్బలం.

- చలం, శకంక

దుర్బరం
చెప్పులోని రాయి చెవిలోని జోరీఁగ
కంటిలోని నలుసు కాలిముల్లు
ఇంటిలోని పోరు నింతంత కాదయా

- వేమన

నడి మంత్రపుసిరి, నరం మీద పుండు భరింప
రానివి.

- సామెత

దుర్గభం
కారణాలు వెతికే మానవునికి సంతృప్తిగాని,
సంతోషంగాని దుర్గభం.

- రాజమన్నారెడ్డి, మనోరమ

ప్రియవచనములతోడి దానము, గర్వసహి
తముగాని జ్ఞానము, క్షమాసహితమైన
శౌర్యము, త్యాగయుక్త మయిన విత్త మనియెడు
నాలుగు రోకమందు దుర్గభములు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

దుర్మార్గ
కాని మాట జవము గల చక్రముల మీద
వడిగఁ బలుచు నాల్గు వంకలకును
పలుచుచున్న కొలఁది ప్రతిజనుఁ డాచక్ర

ముల కొకింత చమురు పోయుమందు.

- కాళ్ళకూరి, చింతామణి

దుర్వాసన
దుర్వాసనను వ్యాపింప జేసేందుకు ఎక్కువ
కాలమూ, శ్రమూ ఆనవసరం.

- ధనికొండ, పవిత్రులు

దుశ్శేష్టులు
వాని దుశ్శేష్టలకు మూల మేన కాదో

- తిక్కన, ఆశ్రమవాసపర్వము

దుష్టచింత
జీవితంబున నొక దుష్టచింత లేని
సత్యవంతుల ప్రాయంబు జాణదండ్రు.

- జాషవా, ముంటాజమహాలు

దుష్టులు

పదుగురు కోరివెంబడి సంపరింపరే?

వాహకు లేరె శవంబులకును?

గంగిరెద్దుకు లేవె ఘనతూర్యరావములో?

కల్మి గల్గదె వారకామినులకుఁ

బులి గోవుఁజంపి నక్కలను బోషింపదే?

స్థూలకాయము లేదె దున్నలకును?

బుప్పి పంటికి లేదె పుట్టంబుఁ జాట్టుట?

వేణుధరుం డెద్దు వెంటరాడె?

న్యాయపద్ధతి నడువని యవనిపతికి

నెన్ని చిన్నెలు గలిగిన నెందుకొకట?

సంత్యమునఁ జూడవలయు నాయయ్య సుఖము.

- అడిదము, రామలింగేశ్వర శతకము

దుష్టులు వుంటేనేకాని, శిష్టులు

లైటపడే అవకాశం వుండదు.

- ధనికొండ, బుద్ధాభింది

దృష్టముగఁ గీడు చేసిన దుష్టువలని

వినయవాక్యంబులకు మెచ్చు వెళ్ళివారు.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము

సమయమా యిది కాదయా సౌఖ్యమునకు

దుష్టుల వధించి ప్రోవు సాధువులనెల్ల.

- కూర్మనాథకవి, సింహాద్రినారసింహశతకము

మాన్యంబు లియ్య సమర్థుఁ డొక్కఁడు లేఁడు

మాన్యముల్ చెఱుప సామంతు లంద

తెండిన యూళ్ల గో డెఱింగింపఁ డెవ్వఁడు

బండిన యూళ్ళెన్నఁ బ్రభువు లంద

ఊతఁడు పేదయటంచు నెఱిగింపఁ డెవ్వఁడు

గలవారి సిరి యెన్నఁగలరు దొరలు

తనయాలి చీకటిత పెన్నుడ దెవ్వడు
పెరకాంత అంకెన్నుడ బిడ్డలంద
బిడ్డీ దుమ్ముల కదికార మీబిసట్టి
రాజు ననవలెంగాక దుర్జయుల ననంగ
నేమి పనియున్న దింక సత్కవీంద్రులకును?

- అడిదము, రామలింగేశ్వర శతకము
దుస్తరం

గడిచిపోయిన రోజు, దూరమయిన మనస్సు
పొందలేం.

- భారతీదేవి, ప్రేమవాహిని
దూత

మనువులను స్థిరపఱచుటలో దూతలు, మహీ
నాథుల కార్యములందు దూతలు, మనుజుల
వ్యాపారములందు దూతలు, మదనతంత్రము
లందు దూతలు, మరణములందు దూతలు.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ

దూతిక

గురునిమాట మీరు శిష్యుడ డుండవచ్చును.
వైద్యుపలు కాదరింపని రోగి యుండవచ్చును.
కాని ప్రియ సమావేశమునకు సాహాయ్యపడు
వాసి చెప్పినట్లు చేయనివాఁ డుండునా?

- పానుగంటి, మాలతీమాల

దూరదృష్టి

ఏ స్త్రైపు వేసినా, దూరదృష్టితో వెయ్యాలి -
తొందరపడకూడదు.

- పుల్లారాజు, అంతరాత్మ ప్రబోధం

దూరం

దూరంగా ఉంటేనే - మనిషికి, మనిషికి మధ్య
ప్రేమాలిమానాలు హెచ్చవుతూ వుంటాయి.

- నంది, నైమిశారణ్యం

తారకు తారకు దూరం

నిరాధార సంచారం.

- అబ్బూరి, కవిత
రోజుకి దర్శించింత వెర్రివానికి వివేకం దూరం.

- సామెత

ఒకళ్ళనుకుంటున్నారని బాధపడితే మన
మెన్నాళ్ళు బ్రతగ్గలం? వినేదానికి - నిజానికి
■ దూరం.

- వివేకానంద, మనస్తత్వాలు

దూరాలోచన

నిప్పులో వేయుటకే కట్టెల మోపును నెత్తిపై

మోచుట.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపదుద్రీయము
దూషణ

సిగ్గు వోనాడనేల? యెగ్గు లాడనేల?

- పోతన, భాగవతము
నీళ్ళు బేడింపని వస్తువులును దురాత్మలు
దూషింపని మహాత్ములును లేరు.

- టి.వేం., బాలరామాయణము
అసమర్థులూ, శక్తిహీనులూ నిజమైన శక్తి
మంతుల సామర్థ్యాన్నీ ప్రయోజకత్వాన్నీ
దూషించడం మినహా ఏమీ చేయలేరు.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణ సంధ్య

దృష్టి

పాటిమీద గంగానమ్మకు కూటిమీదే లోకం

- సామెత

చిత్తం శివునిమీద, భక్తి చెవులమీద.

- సామెత

గరుత్మాంతుని దృష్టి గ్రద్దలకుం గలుగునా?

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపదుద్రీయము
గడనగల మగనిం జూచిన

నడుగులకును మడుగు లిడుదు రలివలు తమలో
గడనుడుగు మగనిం జూచిన

నడవీనుంగు వచ్చెననుచు నగుదురు సుమతీ!

- బద్దెన, సుమతి శతకము

సత్కథమున సంచరించే గృధ్రములకు భూమిపై
కళేబరముల మీదనే కదా దృష్టి.

- దీక్షితులు, రేణుక

దెబ్బ

■ ఆడవాళ్ళకు మగవాళ్ళ ఆవసరాలు గుర్తించడం చేతగాకపోయినా, దెప్పడం మాత్రం బాగా చేతనవును.

- రారా, నీతిగానుగ

దెబ్బ

మొదటి దెబ్బ కొట్టిన వాడికంటే తిన్నవాడే
ధన్యుడు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

దేవునికైనా దెబ్బే గురువు.

- సురవరం, మొగలాయి కథలు

రాలనమున బహుదోషము

లోలిం బ్రాపించుచు దాడనోపాయములం

■ గుణంబులు గలుగును,

బాలురకును దాడనంబు వడ్డం బరయున్.

- పోతన, భాగవతము

దెబ్బతిన్నవా దెవుడూ ■ దెబ్బ తన మంచికే తగిలించనుకుంటాడు. సహజమే. అలా అనుకోకపోతే బ్రతకలేడు.

- విహారి & శాలివాహన మేగ్
మంచితనానికి విలువ నివ్వలేని మనుష్యులను నాళ్ల స్వభావంతోనే తిప్పికొట్టాలి.

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని దేనికదే

డిల్లీకి డిల్లీ. పల్లెకు పల్లె!
- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు
తమ్ముడు తమ్ముడే, పేకాట పేకాట!

- గజోపాస్ర, లాభం దేవత

వరాలు ఇవ్వడానికి చేతగాని దేవతలు వంచనలకు మాత్రం ముందంజ.

- రామకృష్ణశాస్త్రి దీక్ష
స్నేహార్థ చిత్తులకు
జీవులే దేవతలు.

- సినారె, స్వప్న భంగం దేవుడు

తానొకటి తలిస్తే, దైవమొకటి తలచినట్లు
- సామెత

తెలియని అజ్ఞానంలో పుట్టిన భయంలోంచి భయం సాకి పెంచిన అజ్ఞానంలోంచి పుట్టుకొచ్చిన దేవుడనే భ్రాంతి....

- సుదర్శన్, అజ్ఞానం + భయం = మతం
మహాకవుల కావ్యాలలో రసంచలె
భగవంతు దెప్పుడూ వ్యంగ్యమైనవాడు

- సుప్రసన్న, మూడు గీతాలు
దేవుళ్ళు రాళ్ళు, వాళ్ళు కన్నీళ్లకు కరగరు.

- రంగాచార్య జనవతం
అఱి, అసూయా అనేవి లేకపోతే మనిషి భగవంతుడే అవుతాడు.

- భారతీదేవి, ప్రేమవాహిని
భాగ్యము, పదవి, పలుకుబడి కలవాడే
త్రిమూర్తి రూపుడైన భగవానుడు

- వరదాచార్యులు, వైశాలిని
భగవంతుడు అనవసరంగా సృష్టించబడ్డ తార్కికుల ఊహామాత్రుడు.

- గోపీచంద్, దేవుని జీవితం
అసలు దేముడంటూవుంటే, మనసిద్ధాంతం

ప్రకారం మనం చేసే పనులన్నీ దేముడే మన చేత చేయిస్తున్నాడు.

- వెంకటకృష్ణమూర్తి, మేఘమాల
ఎవ్వడో చేతగానివాడెవడో దైవమంచు ముడిపెట్టుకొని జవ మాచరించు

శ్లాఘనీయుడు ముసలమ్మసరణి జపము పేసె దావ్యర్థదైవమ్ము హీనపరచు.

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము
దేవుడు నీవు మ్రొక్కినానీ, జూచునా? పల్కునా? యటుల సు విమోచకునీ సరసీరుహననా!

- తమ్మయ్య, వైజయంతీ విరాసము
అందరు దేవుళ్ళూ వక్కరే అయితే ■ పీనుగుల్ని అందరినీ ఒక్కబోటే నిలిపి అందరూ

పూజ తగలేట్టరాదా?
- గురజాడ, మీ పేరేమిటి?

నిర్మలమైన హృదయాలతో ఒక మంచి జరగాలని మనం వేస్తున్న ముందడుగుకి తప్పక దైవ సహాయం తోడవుతుంది.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర మనుషులు నిమిత్తమాత్రులు, మానవాతీత శక్తి అడించే నాటకంలో పాత్రలు.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర దేవుడెక్కడో లేడు, మనందరి నివేదనలకోసం మనలోనే దాక్కున్నాడు.

- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట
■ వశమున మారి
చాల ముడుపులు కోరి
దేవుడే వ్యాపారి

ఓ, కూనలమ్మ.
- ఆరుద్ర, ఇంటింటి వజ్రాలు
డబ్బు నోట్లో దేవుడున్నాడు.

- కందుకూరి, హాస్య సంజీవని
కష్టంలో వున్న ప్రతి మానవుడికీ గుర్తువచ్చేది దేవుడే. అది ఉన్నావా లేవా, అన్న ప్రశ్నకాదు.

వచ్చి నన్ను ఆదుకోవోయ్ దేవుడా! అని ఆక్రోశన మాత్రమే.

- భమిడిపాటి, కథన కూతూహలం
తనను తను తెలుసుకోగలిగిన ప్రతి మనిషీ దేవుడే.
- ఆనందారామం, ఇదా భారతం?
దేవుడుంటే దొంగలు ఉండనే ఉండకూడదు!

అంచేత వాళ్ళు ఉన్నారూ అంటే దేవుడు లేడన్న మాటే!

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త! ప్లేడరుగారి కడుపులోఁ జొరబడ్డ దేవుడు జడ్జి గార్లో గూడా జొరబడాలిగా!

- వేదాంతకవి, తెనుగుతల్లి. దైవము దోసకాయలకే తోడైవచ్చు నెప్పుట్టుననీ.

- పెద్దన, మనుచరిత్ర. అఁకొన్నవారి రమ్మని

లేకువ నన్న మిడువాడె దేవుడు.

- కంకంటి, ఉత్తర రామాయణము. పరమాత్మకు జాతి భేదం లేదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం. సాటివారు నిన్ను సాధింపఁగా లేరు

దైవ మెప్పుడు నీకు తప్పుకున్న భారతంబులోని పరమార్థ మిదెకదా!

- వేమన. దైవమా! మంచిచెడ్డలు లేవె నీకు?

- పానుగంటి, సాక్షి. మీ దేవుడు ఆలనా పాలనాలేని పరరాజు వలె

వున్నాడుగాని జనుల కష్ట నిష్ఠురాలు యోచించే స్వదేశీ ప్రభువుగా లేడు. ఎక్కడో స్వర్గంలో

వున్నా డంటారు. చేతగానివాడు అక్కడ వుండి

■ ప్రపంచపాలన యెందుకు నెత్తిన బెట్టుకో వాలి?

- ఉన్నవ, మాలపల్లి. దొరలకయినా, దొంగలకయినా దేవుడు ఒక్కడే.

- వులికంటి, మరుపురాని మా శూరు. మన గుడిలోకి వస్తాడా దేవుడు? ఆహా!

యెవరు కట్టించుకున్నా వస్తాడు. ఆయన కంటు లేడు. పెద్ద దేవుడు మనలోనే వుంటే

యీ రాతిదేవు శ్మిందుకు? రాళ్ళు దేవుళ్ళయితే రాసులు మింగవా?

- ఉన్నవ, మాలపల్లి. నిర్ణయుడైన యీ దేవుణ్ణి పదబ్రహ్మని జేసి ■

సైతానునైనా దెచ్చి కూర్చోబెట్టి దాని దోషన అదిపడి ఉంటే మనము బ్రతకవచ్చునని నమ్మకం.

- ఉన్నవ, మాలపల్లి. ఈ నేరస్తులు శిక్షణను పొందే మార్గమేమిటి? దేవునికే వదిలిపెడదాం. భాగ్యవంతులు ఆయనను గూడా లోబరుచుకోకపోతే వచ్చే జన్మలో

నైనా శిక్షిస్తాడు

- ఉన్నవ, మాలపల్లి. నిన్న మొన్నటిదాకా రష్యాలో దేవుడు లేడు,

నేడు మళ్ళా వున్నాడని వినవస్తూ వుంది యెల్లుండి మళ్ళా ఉండడు. ఆవలెల్లుండి

వుంటాడు. 'త మదధీనా తవస్థితిః' అని ఎవరో ఆచార్య పురుషులు దేవుణ్ణి గురించి అన్నా

అంటారుగాని అది యూరపు ఖండంలో చాలా కాలంనాడే అమలు జరగడానికి ఆరంభించింది.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు. దేవు డేనాడో సచ్చిపోనాడు తల్లీ!

- నంది, వుజ్జ్వలీ. ధనము వీధిఁ బడిన దైవవశంబున

నుండుఁ, బోవు మూల నున్ననైన.

- పోతన, భాగవతము. ఈరోజు దేవుడికి మనం గుర్తిస్తేనే శక్తి. మనం

కన్పిస్తేనే శక్తి. లేకపోతే బూజు పట్టిపోయి గట్టిలాల పంచన గాఢనిద్ర పోవలసిందే!

- మారుతీరావు, కళ్ళు. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ,

గలఁ డందురు పరమయోగిగణముల పాలం

గలఁ డందు రన్న దిశలను,

గలఁడు గలం డనెడువాఁడు గలఁడో లేఁడో.

- పోతన, భాగవతము. ఇందుఁగలఁ డందు లేఁడని

సందేహము వలదు, చక్రి సర్వోపగతుం,

డెందెందు వెదకి చూచిన నందందే గలడు.

- పోతన, భాగవతము. దేవుడి మనస్తత్వం ఎలాబోదంటే మొక్కోకు!

గమ్మునుండిపో! నిన్నేవీఁ అనడు. కాదని మొక్కున్నావూ? నీ వెంటబడతాడు, నిన్ను వదలడు మొక్కు చెల్లించే చాకానున్నా.

- కొడవటిగంటి, బతుకుభయం. స్వామీ, నేను నీ భక్తుణ్ణి. నువ్వు భక్తులకు దాసుడివి. నువ్వు నన్నేమీ చేయలేవు.

- కొడవటిగంటి, భగవద్భక్తి. ప్రపంచంలో ఎంతమంది ఆస్తికులున్నారో అంత మంది భగవంతు లున్నారు. ఒకరి భగవంతుడిలో ఒకరు తప్పు పట్టడానికి లేదు.

- కొడవటిగంటి, భగవద్భక్తి.

ఈవు దేశమున మ్రొక్కు నేగుచుంటి
వదిగో దేవుడె నిను మ్రొక్కు నరుగుచుండె.

- ఉమర్ అలీషా, నిశానందేశము

సన్నాతుల నంది దైవంబు మిన్నకుండె.

- జాషువా, ముంటాజుమహాలు

దేవుడికి జననం లేదు

భక్తుడికి మరణంలేదు.

- కొడవటిగంటి, చిరంజీవి భక్తుడు

మామూలు మనుషులు మనుష్యులని నమ్ము
కుంటారు. భక్తుడు దేవుణ్ణి తప్ప నమ్మలేడు.
ఎందుకంటే దేవుడు నీతులు చెప్పుడు. దేవుడికి
పెట్టే లంచం చట్ట విరుద్ధం కాదు.

- కొడవటిగంటి, చిరంజీవి భక్తుడు

వాడికి కొంతమంది దేవుళ్ళున్నారు. ప్రసాదం
పుచ్చుకొని పరాల్చిచ్చారు.

- కృష్ణంరాజు, దిగులు

దేశభక్తి

జుహుపోహలు లేని వట్టి అధికా

రోన్మత్తులు జేరి దా

సోహ మృంచ భజించు టొక్కటియే దే

శారాధనం బయ్యె వ్య

ర్గాహంకార దురాగ్రహ గ్రధితని

త్యాగ్యగ సంభాషణల్

సాహిత్యం బయ్యె దీని మించిన కుసం

స్కారమ్ము వేటున్నదే?

- కొడాలి, గాంధీమహాత్ముడు

అచరణముతోఁ గూడిన సంస్కరణము విష్కా-
పజ్యముతోఁ గూడిన మనస్సు ప్రతిఫలవాంచా
రహితమగు ప్రేమము ఇవికదా మన దేశాభివృ-
ద్ధికే గావలసినవి?

- పానుగంటి, సాక్షి

దారాపుత్రాదులతో సాంగకముగాఁ, జిత్త
బుద్ధ్యాత్ములతో నెవ్వఁడు నివృతాపేక్షతో దేశ
మునకుఁ దన్నుర్పణము చేసికొనునో వాడే దేశ
భక్తుఁడు. అంతే కాని దేశభక్తి దేశభక్తియని
ఉపన్యాస పీఠములపై గొంతెత్తి యజుచినంత
మాత్రమున దేశభక్తి యుదయించునా? దేశ
ప్రజలను సోదర ప్రేమతోఁ జూచుటకు మీకు
హృదయములే లేనప్పుడు మీకెక్కడి దేశభక్తి?

- పానుగంటి, సాక్షి

ఇందఱు దేశభక్తులు మనదేశమున నున్న తరు

వాత మనదేశమున కింకఁ గొఱంతయేమి?

ఇంకను దేశమునకు దురవస్థయేమి?

- పానుగంటి, సాక్షి

దేశభక్తుఁ డనగాఁ దనకుఁ దన దేశీయులకు
భేదము తలపులో, మాటలో, చర్యలో లేని
వాఁడు.

- పానుగంటి, సాక్షి

జల్లుకొని కళలెల్ల నేర్చుకు

దేశ సరుకులు నింపవోయ్.

- గురజాడ, దేశభక్తి

మాతృభక్తికంటె దేశభక్తి యెక్కువది కాదు.
పితృభక్తికంటె దేశభక్తి యెక్కువది కాదు. అవి
రెండును లేనివారికి దేశభక్తి కలుగుట కల్ల.

- పానుగంటి, సాక్షి

కచ్చ గట్టలేనివాఁడు దేశభక్తుఁడు కాదు. నోరు
గట్టలేనివాఁడు దేశభక్తుఁడు కాఁడు. మనసు
కట్టలేనివాఁడు దేశభక్తుఁడు కాఁడు.

- పానుగంటి, సాక్షి

వాట్టి మాటలు కట్టిపెట్టోయ్.

గట్టిమేల్ తలపెట్టవోయ్.

- గురజాడ, దేశభక్తి

దేశములో నీవు లేవు. నీలో దేశ మున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి

లేదురా ఇటువంటి భూదేవి యెందు

లేదురా మనవంటి పౌరు లింకెందు.

- రాయప్రోలు, జన్మభూమి

గోలకొండ నీరత్నకోశ మట

కోహినూరు నీ జడలో పూవట

తాజముహాలు నీ దివ్య భవనమట

- రాఘవశర్మ, జాతీయ గీతాలు

భరత ఖండంబు చక్కని పాడి యావు

హిందువులు లేంగదూడలై యేడ్చుచుండ

తెల్లవారను గడుసరి గొల్లవారు

పితుకుచున్నారు మూతులు టిగియగట్టి.

- చిలకమర్తి, జాతీయ గీతాలు

కలదు కలండని పలికే దేవుఁడు

కలండో లేడో కనబడఁ డెవరికి

కలదు కలదు నిను కన్న దేశ మిది

నిత్యము సత్యము నిశ్చయమోయ్.

- రాయప్రోలు, భద్రయాత్ర

దేశము ఋణమును, దేవ ఋణమును

మాతృ ఋణమును, మనిషి ఋణమును

తీర్చి గలిగిన దీక్షితుడ నని
తెలిసి తెలిపే తరుణమాయె.

- రాయప్రోలు, భద్రయాత్ర

దేశమంటే దిబ్బకాదోయ్
పంట పొలములు - పండ్ల తోటలు
గో నదీ నిక్షేపనగములు
కాంచు మంగళదేవతోయ్.

- రాయప్రోలు, భద్రయాత్ర

ఏ దేశమేగినా ఎందు కాలిడిన
ఏ వీరమెక్కినా ఎవ్వ రేమనిన
పొగడరా నీ తల్లి భూమి భారతిని
నిలువరా నీ కాతి నిందు గౌరవము.

- రాయప్రోలు, జన్మభూమి

దేశభక్తుడను బిరుదును నెత్తికి గట్టుకొనగ
లవుగాని బుద్ధున కున్న ప్రేమను హృదయ
మునక బెట్టుకొనగలవా?

- పానుగంటి, సాక్షి

ఎనిమిది సంవత్సరములలోపల నీ భారతవర్ష
మున బయలుదేరిన దేశభక్తుల సంఖ్య మిగి
లిన సర్వ ప్రపంచమందు ఎనిమిదివేల సంవ
త్సర కాలములో గలిగిన దేశభక్తుల సంఖ్య
కంటి నెన్నిమడుగులో హెచ్చని భావించవలసి
నట్లున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి

దేశభక్తిని గుర్తకు కొన్నవారు
భాకున తప్ప అమృతు.

- భైరాగి, పాంచజన్యం

దేశభక్తి! నీ పేరున
దేశద్రోహం జరిగేదంతా?

- సదాశివం, దేశభక్తి

దేశం

గజాని కొక గాంధారి కొడుకు
గాంధీగారి దేశంలో.

- తిలక్, న్యూ సిలబస్

దేశ సేవ అంటే పీనియారిటీతో పనిలేని
ప్రమోషన్.

- పొందురంగారావు, పాములనిచ్చిన

మన్నెట్లనుండి రైఫిళ్ళదాకా నడిచిన దేశం,
కొడవళ్ళ నుండి కోతయంత్రంలాగా సాగలేదు.

- దాశరథి, పునర్వపం

ఖండఖండంతరాల్లో ప్రఖ్యాతి కెళ్ళి దేశద్రో
హుల్ని ఒళ్ళి కాంగ్రెస్ తప్ప మరే సంస్థ

తయారుచేసిందండీ!

- రామకృష్ణశాస్త్రి, కైంకర్యం
డబ్బు దండిగా ఉండి దరిద్రం ఉన్న దేశం యీ
భారత్.

- సూర్యారావు, తాంతియాతోపే
ఇంటి రట్టు బయట బెట్టు. దేశం గతి
నానాటికీ తీసికట్టు.

- భైరాగి, వందేమాతరమ్

దేశాటనం

దేశచాలనంబు తెల్పి పుట్టుగంజేయుఁ
గరుణ మనమునందుఁ గలుగఁ జేయు
నతిది పూజలందు నాసక్తి పుట్టించు
దైర్య మిచ్చు రిక్తదశ నడంచు.

- తి.వేం., శతావధానసారము
శాస్త్రజ్ఞాన వాసనలేని మూర్ఖునకయిన దేశాట
నము మిక్కిలి లోకానుభవమును గలిగించును.

- చిలకమర్తి, కద్వారమంజరి

దేశాభిమానం

నిజమైన దేశాభిమానమునకు మాటుగా ననేకు
లలో మనదేశమునం దిప్పుడొక విదమైన దుర
భిమానము వ్యాపించుచున్నది. ఈ దురభిమా
నబలము చేత మనదేశమునందలి దురాచార
ములు పహితము సదాచారములుగా పొగడఁ
బడుచుండుటయు నితర దేశములవారి సదాచా
రములు కూడ దురాచారములుగా తెగడఁబడు
చుండుటయు సంభవించి నిజమైన దేశాభి
వృద్ధికి భంగము కల్గుచున్నది. ఈ దురభిమా
నము పరదూషణమునకు, ద్వేషణమునకుఁ
గారణమయి మత ధర్మమునకు శత్రువయి
దేశాభివృద్ధికి భంగకరమయి యనర్హదాయక
మగుచున్నది.

- కందుకూరి, దేశాభిమానము

దేశాభిమానం నాకు కద్దని,
వాట్లగాపులు చెప్పుకోయో!
పూని యేదైనాను వొకమేలే
కూర్చి జనులకు చూపవోయో!

- గురజాడ, దేశభక్తి

దేశాభిమాన మనగా దేశమునందలి దురాచా
రములను తొలగించి సదాచారములను ప్రతి
ష్ఠాపించి దేశమునకు శ్రేయము కలిగించుటయే
కాని యుక్తాయుక్త వివేచన లేక తొంటి యాచా

రములనెల్ల సందిప్రాయముగా. బలపఱచుచుండుట కానేరదు

- కందుకూరి, దేశాభిమానము

ప్రాక్టీసులేని ప్లేడరు దేశాభిమాని అయినట్లు.

- సామెత

దేశాభివృద్ధి

ఈ దేశాభివృద్ధి మొట్టమొదట తనతో నారంభము కావలెను. అటుపిమ్మట తన కుటుంబము నకును, తన గ్రామమునకును ■ దేశమునకును క్రమముగా లోకమంతకును వ్యాపింపవలెను.

- కందుకూరి, విద్యాధికుల ధర్మములు

దేహం

కాలుసేయాడు కాలంబె కదలవలయు

దీర్ఘసేవకు దేహ మస్థిరముగాన.

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

తలయే శరీరమందలి ముఖ్య భాగము- ఎందుచేత? మనస్సునకు స్థానమగుటచేత. మనసులోనే సర్వపాపము బుడయించి బయలువెడలును. ఆ పాపములె వెంట్రుకల రూపమున తలనుండి వచ్చుచున్నవి. ఘోరకర్మ మనఁగాఁ బాపవిచ్ఛేద మన్నమాట.

- పానుగంటి, సాక్షి

భౌతిక దేహం పెద్ద అడ్డంకి మనుష్యుల నిజతత్వాలను స్ఫుటంగా కనబడనియ్యదు.

- పాప, వాసనలేని పుష్పాలు

సాధారణముగా సాధారణ దేహధార్యు మెచ్చట నున్నదో యచ్చట విశేషమైన యమాయకత యుండును.

- పానుగంటి, సాక్షి

సేమ బుడ్డికి బుడ్డి, యొక్క గ్రుక్కలో వంపునట్టి జమీందారుఁడున్నాడే- అతని బ్రదుకే బ్రతుకు- బ్రహ్మజ్ఞానికి దేహాభిమాన ముండదు. అతనికి ముండదు. ఒడలు చీరిన సరే- తగులఁబెట్టిన సరే.

- పానుగంటి, రాతిస్తంభము

శరీరము క్షణభంగురము, గుణములు కల్పాంతస్థాయులు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

శరీరం పుట్టినప్పుడు చిన్నదిగా పుట్టి పెరిగి పెద్దదయి అభివృద్ధి చెందుతుంది. ఆత్మ ముదుసలిగా జన్మించి వయస్సు ముదిరికొద్దీ

పసిపాపలా మారుతుంది అది జీవితంలో గొప్ప విషాదకరమైన సత్యం.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ ఖయామ్

కామము శరీర ధర్మము

- విశ్వనాథ, బద్ధస్తా సేనాని

దేహాలు ఒక్కచోటనే నివసిస్తాయి. కాని ఆశలు వేరే లోకాలు సంచరిస్తాయి

- చలం, శాంక

మనమెరిగిన ఈ దేహం

మంటిని మొలచిన మోహం!

- భైరాగి, కామేష్ రాయ్ స్మృత్యం

ఈ దేహంపై మోహం

ఇది పగిలిన పిల్లనగ్రోవి

పాడుబడిన పిల్లనగ్రోవి

దైతన్యపు చిరిగిన చొక్కా

ఇది అచ్చలేని హల్లు

సౌందర్యపు విందులోంచి

ఇది ఎండిన ఎంగిలియాకు!

గోడనుంచి రాలిపడిన

విరిగిన వంకర మేకు

వారసుడు లేని సొమ్ము

తిరిగివచ్చిన ప్రేమలేఖ

పిచ్చివాని గదిగోడను

బొగ్గుముక్కుతో రాసిన బూతు బొమ్మ

జీవకణాల పచ్చి పులుసు.

ఈ దేహంపై మోహం!

- భైరాగి, అపూర్ణ కవిత

దైవత్వం

పైకి దైవత్వం కనబడితే అడుగున దాని ప్రమాణంలో రాక్షసత్వం వుంటుంది. పైకి రాక్షసత్వం కనబడితే కనబడకుండా అంత దేవత్వమూ వుంటుంది.

- కొడవటిగంటి, అనుభవం

దైవబలం

నాలో ఈస్వేరు దున్నాడు. ఆ ఈస్వేరుడే అన్ని సేయిస్తాడు. సేయించే పవ్వన్నీ నాలో ఈస్వేరుడే సేస్తాడు.

- రావిశాస్త్రి, పాపి

పులి నాకి, విడుచు దైవము

గలనాటికి, దైవబలము గలుగని వేశం

గలహించి గొట్టె కఱచును.

- కవీచౌడప్ప శతకము

తమ ప్రతిభవల్లనే అనుకున్నవన్నీ జరిగిపోతున్నాయనుకుంటారు. ఎంతటి అమాయకులు వాళ్ళు! అలాంటివాళ్ళను ఎప్పటికయినా దురదృష్టమనే అగాధపు రోతుల్లోకి తోసేసి, నిష్ఠూరంగా పైకి చూసేలా చేసుకుంటాడు పైనున్నవాడు - ■ భగవంతుడు.

- రామచంద్రమూర్తి, ఆనుభూతి-అనుబంధం దైవభీతి

ఎదొచ్చి దైవభీతిగలవాడే అందరికీ రోకువ.
- కొడవటిగంటి, అనుభవం

దొంగ
ఇంటిదొంగ నీశ్వరుడైనా పట్టలేడు.

- సామెత
కొండ ముదిరి శిశువయ్యి అయినట్టు దొంగ ముదిరి దొరవుతాడండి. దొర రంగుమార్చి రాజకీయ నాయకు డవుతాడండి. ఈళ్ళని పోలీసోడు కాపాడతాడండి. ఈళ్ళందరినీ దేవుడు దీప్తిపండ్డి.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడికత
బంగారం పాతిపెట్టిన వాడు దొంగ
బైటకు తీసినవాడు దొర.

- కుందుర్తి, యుగేయుగే
దొంగలకి నీతి, నిజాయితీ ఏమిటి?

- మారుతీరావు, అనంతం
దొంగ గొడ్డునకు గుదియవైచినంత మాత్రమునఁ బరుగు లడగవు. అంత కంటే దొంగదగు మఱి యొక గొడ్డుతో లంత వేయవలయును.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ
దొంగలు గూడ మంచికి మారిపోతుంటారని దొరలైపోయ్యిన దొంగలు పెప్పుతుంటారు. అది దొంగ మాట.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడికత
ఒక సున్నా కుడివైపున ఇరికించి సరిపెద్దే ఎవరు చూసేవాళ్ళు?

- నంది, పుణ్యస్థలి

దొంగతనం

వేషం అంటే అందరూ ఎరుగున్న దొంగతనం.

- భమిడిపాటి, తుక్కుముళ్ళులహక్కు. చిక్కు మరుపులేని బిజినేసేటంటే జోబీలు కొట్టటమేనన్నారం డంతాను.

- రావిశాస్త్రి, మోక్షం

దొంగిలించే దానికన్నా దోచితే చిక్కేది ఎక్కువ.
- కాళీపట్నం, శాంతి

దొంగపని చేసినప్పుడు రెండోవారితో చెప్పకూడదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
దొంగిలించిన సొమ్ముని దొంగిలిస్తే మరీ పెద్ద దొంగతనం అవుతుందండి.

- బుచ్చిబాబు, దొంగ దొరికాడు
చౌర్యము లోకనైజమో, నొక్కఁడు చెప్పి చేకొను. మఱొక్కఁడు చెప్పక సంగ్రహించెడున్.

- రామలింగస్వామి, శుక్లపక్షము

దొర

బంగారం పాతిపెట్టినవాడు దొంగ. బైటకు తీసినవాడు దొర.

- కుందుర్తి, యుగేయుగే
దొరలు గొప్పవాళ్ళు. వాళ్ళు ఇంటిదగ్గర కూడా ఇంగిలీషు మాట్లాడతారు.

- కొడవటిగంటి, తాతయ్య
దొరికాక ఒక్కొక్కడు ఒక్కొక్క రకం దొంగ... దొరికే ■ ఒక్కొక్కడూ ఒక్కొక్క దొర.

- ముళ్లపూడి, జలప్రళయం

దొరకవిత

మనదగ్గర లేనప్పుడు పక్కవాడిని ఆపోస్తే అరువో అడగొచ్చు ఒక్క పెల్లం మినహా.

- బీనాదేవి, ఆడదానికథ

దొరతనం

దొంగిలించేటంత దొరతనం ఉండగా, అడిగేటంత అన్యాయానికి లోబడతానా?

- సామెత

దొరసాని

దొరకని సాని దొరసాని.

- పురిపండా, పద్మసమాధి

దొరికేవి

దండుగకు రూపాయలు, తద్దినానికి కూరలూ దొరకకుండా పోవు.

- సామెత

దోషి

చీమలు పెట్టిన పుట్టలు పొముల కిరవైనయట్టు పొమరుండు దగన్ హేమంబుఁ గూడఁ బెట్టిన భూమీశుల పాలఁ జేరు భువిలో సుమతీ!

- బద్దెన, సుమతి శతకము

చివ్ అంటే ఇతరుల అవసరాన్ని క్రూరంగా దోపిడీ చెయ్యటం. సహకార విధానాన్ని అవలంబించిన రక్తదాహం!

- కొడవటిగంటి, బ్రతకనేర్చినవాడు దోచుకోడం మాటక్కొస్తే ఉన్నాడిని లేచోడు దోచుకోవాల రైతు పాలేరుని దోచుకోడవేంటి సబువుతక్కువ మాట!

- కాళీవట్నం, అప్రజ్ఞాతం పేదరికం మల్లబడితే పెద్దరికం బతుకదురా పనిముట్లే పగబడితే దోపిడీలు సాగవుగా.

- కె.యల్, కొత్తగుడి

దోషం
అధికారుల కన్నులయందు దోష మున్నట్టే చెవులలోఁ గూడఁ గొంత దోషముండును.

- చిలకమర్తి, తుంటురునారద సంవాదము దేవతలకు వ్యభిచార దోషంలేదు. దేవతలకు స్వభార్యలు వుండరు గనుక పరస్పర సాంగత్యము వల్ల వారికి దోషం లేదు.

- కందుకూరి, కలిపురుషశనైశ్చర విలాసము సమీపస్థులు దోషములే యెక్కువగాఁ బాటించురు.

- విశ్వనాథ, బద్ధన్న సేనాని

దౌర్జన్యం
ఎటువంటి మొగుడికీ ఎటువంటి పెళ్ళాన్న యినా కొట్టటానికి అర్హత లేదు.

- కొడవటిగంటి, మగవాడి దౌర్జన్యం

దౌర్బల్యం
పది కాకుల్లో ఒక కోకిల ఎలా నిలువగలుగు తుంది లెండి.

- సుంకర, పేచీవాడు పట్టుదలే పెట్టని అలంకారంగా గల్గవాడిలో కూడా ఏమూలో మానవ దౌర్బల్యం ఉంటుంది.

- కొడవటిగంటి, చెడిపోయిన మనిషి

దౌర్భాగ్యం
హాస్యం, కవిత్వమూ వివరించవలసినవన్నే దాని కంటే దౌర్భాగ్యం లేదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోరా

ద్రష్ట
ప్రజల గుండెల కొండల్లో మాటువేసి బ్రిగర్ నొక్కిగలిగిన వాడే ద్రష్ట.

- శివసాగర్, మైక్రోస్కోపిక్

ద్రోహం
గట్టుచేరిన వెనుక పుట్టివానితో పోరాడినట్లు.

- సామెత

స్వపక్షము వీడినట్టిదిన్ జాలక మారహస్యములు శత్రులకున్ వచియించుచుంటి, కా కోలము క్షీరసాగరని గూడము సిగ్గని లేదు దానికిన్.

- విశ్వనాథ, రామాయణకల్పవృక్షము

ద్రోహి
మూర్ఖులు విరివిగా డబ్బు ఖర్చు చేసే భాగ్య వంతుణ్ణి చూసి కన్నుకుట్టి ఈర్ష్యపడతారు. డబ్బు ఖర్చు పెట్టే ధనికుడు లోకోపకారి. డబ్బు పేరబెట్టే కుట్రలుడు సంఘద్రోహి.

- కొడవటిగంటి, నిలవనీరు

ధ్వంధ్య ప్రవృత్తి
కొందరు బంట్లు పగలు యాంటీనాచి, రాత్రి ప్రోనాచి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

కొందరు పున్నపూళ్ళో యాంటీనాచి, పరాయి పూళ్ళో ప్రోనాచి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ధ్వంద్వాలు
ఆశతో కూడిన నిరాశలు, బంధనతో కూడిన స్వేచ్ఛలు, బాధతో కూడిన సుఖాలు, ఋణాలతో కూడిన సంపదలు, అజ్ఞానమిశ్రితమైన జ్ఞానం, మరణంతో కూడిన జీవనం, ■ విధంగా ఎన్నో. ఈ ధ్వంద్వాలు లేకపోతే అస్తిత్వమే లేదు.

- సంజీవదేవ్, ఎగ్జిస్టిన్షలిజం

ధ్యాయం
విధవ సదవం జేయ వీరేశలింగంబు గ్రామ్య రమ్యం జేయ రామమూర్తి కందుకూరు గిడుగు కల్యాణులను గల్గి దగ్రవర్ణు లిర్వు రాంధ్రభూమి

- వసురాయకవి, చాటు ప్రబంధము

వైతం
ప్రపంచంలో సంకోచ వికాసాలు రెండే వున్నవి.

లనగా సృష్టి, అయము అనే రెండు పనులే జరుగుతున్నవి.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు మానవ జాతి రెండే రకాలు. ఒక రకం సంసారులు, రెండవరకం బీచ్ఛగాళ్ళు. అధికారులనండి, సన్యాసులనండి, మత గురువులనండి, రాజకీయ వేత్తలనండి, కవులనండి, గాయకులనండి, వీరందరూ రెండవరకం.

- విశ్వనాథ, ముగ్గురు బీచ్ఛగాళ్ళు

ధ

ధనదాస్యం

కోరిన ధర యిచ్చి కొనుక్కునే వాళ్ళు ఎదురుబడితే, కాదన్నవా శివరున్నారో చెప్పు చూద్దాం.

- పిచ్చేశ్వరరావు, మనసులో మనిషి

ధనం

ఆటకత్తెలకు వయస్సెట్టిదో మగవానికి ధనమట్టిది.

- పానుగంటి, రాతిస్తంభము

తల్లిముండలకు చావు సమీపించుచున్న కొలఁది ధన వాంచ హెచ్చును.

- పానుగంటి, రాతిస్తంభము

డబ్బెక్కువయేకొద్దీ నొకర్లమీద మనం ఆధారపడ్డమూ ఎక్కువవుతోంది.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, విశ్వంపై

ఎప్పుడూ ధనమే, రాజుల రూపానో, షేడర్ల రూపానో, రేడియోవారి రూపానో, కళావిర్రావపు హద్దులు నిర్ణయించడం తప్పుడు కాబోలు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ధనరేఖ జెర్రిపోతులా వుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ధనవంతుడు

ధనికవర్గంలో సన్నిహితులు ఎక్కిడోకాని లభ్యంకారు.

- చాసో, బుచ్చయ్య

నేర్పు గలుగువారు నెఱతనము గలారు

విద్యనేత విజ్ఞువీగువారు.

పసిండి గలుగువారి బానిసకొడుకులు

- వేమన

లక్ష్మీవలన గలుగు మదము వార్ధక్యమున సైతము అంతరింపదు

- సూరి, నా రాణి

పట్టుకుండి యదిక భాగ్యంబు పట్టినా

దొడ్డవారి దిట్టి త్రుళ్ళిపడును

అల్పజాతి కుక్క యధికుల నెఱుంగునా

- వేమన

ధన్యత

జీవితంలో ఏ ఒక్కరికైనా ఆనందాన్నివ్వగలిగితే అదే ధన్యజీవనం.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర

ధన్యుడు

బ్రతికి చచ్చియు ప్రజలకెవ్వడు

ప్రీతిగూర్చెనో వాడె ధన్యుడు

- గురజాడ, డామన్ పీఠియన్

ఋషుల కాలం నుంచి మనం చాలా వెనక్కువచ్చాం. అక్కడికి తిరిగి వెళ్ళే మార్గం తెలుసుకున్నవాడే ధన్యుడు.

- కొడవటిగంటి, ఆనామిక

మన్ని చూసి నవ్వుకుని, ఆనందపడిపోయే జనం ఉంటున్నప్పుడు మనం ధన్యులం!

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు

ధర

ధరల మాట మాకెందుకు

దాని ఖర్చు కొదిలినాం!

ధర హెచ్చుట తగ్గుటకను

పరమనూక్తి నమ్మినాం.

- మల్లారెడ్డి, కాంగిరేసు కన్నాపడుచు

చాకిరీ కూలివాండ్ర సొమ్ము, భూమి రైతు సొమ్ము, దేని ధర దాని కుండాతె.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

ధర్మకన్నం

ఎవడైనా తనకవసరమైన దానికంటే ఎక్కువ భాగ్యం పోగుచేసి ఆవసరమైన వాళ్ళ కుపయోగపడకుండా నిలువచేసినా, లేక దుర్వ్యయం చేస్తున్నా వాడిందో కన్నంవేసి ఆ ద్రవ్యమంతా లోకానికి ఉపయోగపరచేటట్టుయితే అది ధర్మకన్నమంటారు. ఈ విధమైన లోకసేవను తిరుమంగయాశ్వర కైంకర్యమని పెద్దలంటారు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

ధర్మపన్నాలు

దరిద్రపుం గుంకలకు ధర్మపన్నములు మెంచు

- కాళ్లకూరి, వరవిక్రయము

ధర్మపరుడు

గొప్పదేవుడంచు గుండ్రాళ్లు జూపించి

బాగుపడెడువారు పలువు రుండఁ

బ్రాణమున్న బీదవాని కన్నులఁ జూచి

వాగుచేయు ధర్మపరుడచు లేడు.

- జామవా. తొలినిట్లాడు

తలికి కూడు పెట్టని వాడు తగుదునని తగవు

తీర్చి వచ్చాడట

- సామెత

ధర్మం

ఇరుగు పొరుగులను ప్రేమించటం మధ్య

ఇంట్లో కాపురం ఉన్నవారి విధ్యుక్త ధర్మం.

- ముళ్లపూడి. వరలక్ష్మీవ్రతం

పెద్ద దొంగతనము రాజధర్మము చిన్న దొంగ

తనము చోర ధర్మము

- కూచి. రూపలత

ధర్మాలు తెలుసుకోవడం సులభమే.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి. రాజరాజు

దైర్యవంతులు క్షణమాత్రంగా ధర్మం వీడినా

తప్పులేదు. పిరికి పందలు ధర్మాన్ని ఎన్నటికీ

నిలబెట్టలేరు

- లక్ష్మణరావు. అతడు-అమె

మానవ స్వభావానికి సహజమైనదే ధర్మం.

- లక్ష్మణరావు. అతడు-అమె

నువ్వు పుచ్చుకో - ఒకడికి పెట్టు.

- లక్ష్మణరావు. అతడు-అమె

రాజ్యము కొరకు హత్య. మోసము మున్నగునవి

ధర్మములేగదా!

- మాడపాటి. విదీప్రేరణము

కొంత అనేది వాంచకాక ధర్మమయి పోయింది

ఈదేశంలో...

- చలం. మ్యూజింగ్స్

దాయలు చతురంచు దయఁ

దాల్చెద వెంతటి ధర్మరాజవో!

- డి.వేం., పాండవోద్యోగము

మనమేమో తోచినట్టెల్లా చేసేస్తూ ఉండాలి.

ఎదటివాళ్లుమాత్రం చచ్చినట్టు సర్దుకుపోతూ

వుండాలి. ఇదీ ధర్మం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి. యావజ్జీవంహోష్యామి

ధనం బలం గలుగజేస్తుంది రెంటినీ జ్ఞానం

వంచుతుంది జపమును శక్తి శక్తిని చైతన్యము

నడుపుతుంది యిది ప్రపంచధర్మం

- ఉన్నవ. మాలపల్లి

మంచిస్థితిలో వున్నప్పుడు మార్గద్యుతి లేకుండా

వర్తించటంకంటే దారిద్ర్యంలో ఉండి ధర్మంలో

చరించటమే వాసి. ధనికులకంటే దరిద్రులకే

ధర్మాచరణం సులభసాధ్యమని పెద్దలు చెప్పు

తారు.

- ఉన్నవ. మాలపల్లి

ధర్మవిజయ మెప్పుడూ బలిగోరుతుంటుంది.

ధర్మ నిర్వహణానికై సోక్రటీసు విషం

ప్రహించాడు. క్రీస్తువు శిలువ నెక్కాడు. ప్రహ్లా

దుడు సమస్త కష్టాలు పడ్డాడు హరిశ్చంద్రుడు

సర్వసత్యాగం చేసాడు. అమరుడు శిరశ్చేదం

బొందాడు. రామానుజశిష్యుడు అంధు డైనాడు.

సారంగధరుడు కరచరణచ్ఛేదమును బొందాడు.

కన్యక లగ్ని ప్రవేశమయింది. హేమలత ఆత్మ

హత్య గావించు కొన్నది. తిలక్ మహాశయుడు

నిరంతకారాబద్ధు డైనాడు. పశువధ లేనిదే

యజ్ఞంలేదు. పశువు అన్నింటికంటే పుత్రమును

యింది స్వార్థపశువు.

- ఉన్నవ. మాలపల్లి

యెన్నో దుర్మనసాలతో నిండివున్న యీ

ప్రపంచాన్ని సంస్కరించడం అంటే "యెలుఁ

గ్గొడ్డు తంటనప్పని"- గానే కనపడుతూవుంది.

అట్లని వుపేక్షించటం సంస్కర్తల ధర్మంకాదు.

- చెళ్ళపిళ్ల. కథలు - గాథలు

ధర్మాలు వేలు. ధర్మ సూక్ష్మాలు వేలు. అంతో

యింతో ధర్మాలు తెలియనివారంటూ ఉండనే

వుండరు. ధర్మసూక్ష్మాలు తెలిసినవారో

యెక్కువో గాని వుండరు.

- చెళ్ళపిళ్ల. కథలు - గాథలు

ధర్మ మెఱిగి దానిఁ దానొండుగా లాభ

లోభ పక్షపాత లోలబుద్ధి

సభల నెవ్వడేని సభ్యుడై పలుకు వాఁ

డన్పుతదోషపలము ననుభవించు

- నన్నయ. సభాపర్యము

సభకు వచ్చి ధర్మ సందేహ మడిగిన

నెఱిగి చెప్పుకుండిరేని సభ్యు

లన్పుతదోషపలమునం దర్థ మొందుచు

రనిరి ధర్మవేదులైన మునులు.

- నన్నయ, సభావర్ణము

ధర్మం బధర్మవిద్వంబయి వచ్చిన దానిం దీర్చని
సత్కుల ధర్మవిద్య లగుదురు.

- నన్నయ, సభావర్ణము

ధర్మపు లట్ల యుండి బో

ధను లరయంగ వచ్చినన

ధర్మములై చెడుఁ గొన్న; ధర్మవ

ర్తనములు గాక తోచి తుది

ధర్మములై చనుఁ గొన్ని కర్మముల్.

- తిక్కన, ఉద్యోగవర్ణము

ఓపి ధర్మార్థకామంబు లొకటి నొకటి

నాశ మొందింపకుండంగ నడపవలయుఁ

గాక ధర్మంబు సెడ నర్థకామములను

గోరు పురుషుండు నిందకుఁ గుదురుగాఁడె?

- తిక్కన, శత్యవర్ణము

ఒరుల పాలైన తమసొమ్ము మరలఁ గొనుట

యార్చిఁ జెందిన చుట్టాల నరసికొనుట

నిజకులోచితధర్మంబు నిలిపికొనుట

బలియుఁ దగుటకు ఫలమంద్రు.

- కంకంటి, ఉత్తరరామాయణము

తాగినవాని తప్పుకు తగవులేదు.

- సామెత

నీవు పెట్టకపోయినా పెట్టే యిల్లు చూపు.

- సామెత

యుగయుగాంతరముల మార్పులొందునవియు

నాత్మవపురీరాధీన మయినయదియు

నయిన ధర్మంబు తనకు యోగ్య మగునెడలఁ

దనకు యోగ్యుల స్పృహించుకొనును గాదె?

- విశ్వనాథ, గాంధీజీ

జయించినయతఁ డాచరించినది చెప్పును

ధర్మ మటంచు...

- విశ్వనాథ, రామాయణకల్పవృక్షము

ఈ నీతులు వియమాలు పుణ్యపాపాలు సన్మర
క్షణ కేర్పరచిన బెదురుబొమ్మల వంటివి.

- వరదాచార్యులు, వైశాలిని

పలుపురతోఁ జేరి సుఖించుట మనువ్యధర్మము;

ఏకాకిగా నుండంగోరుట మృగధర్మము.

- కందుకూరి, వికమత్యము

ధర్మరాజు

వేరు ధర్మరాజు పెనువేపవి త్తంద్రు

మాట తేనెతేట మనసు విషము.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

ఈ రోజుల్లో ధర్మం కళ్ళు కప్పిన వాడు ధర్మరాజు

- కాంతారావు, వంశధార

ధర్మశాస్త్రం

మానవుడి సహాయానికి ధర్మశాస్త్రంగాని ధర్మశా
స్త్రంకోసం మానవుడు పుట్టలేదు.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, వ్యామోహము

ధర్మసంస్థాపన

హిందూ లా మార్చి లోకం మరమ్మతు చేస్తే
గాని ధర్మసంస్థాపన కాదు.

- మునిమాణిక్యం, వృత్త్యురధము

ధర్మనూత్నం

ప్రాణహాని వచ్చుపట్టిన సర్వధ

నాపహరవేళయందు నడపు

సత్య మన్యుత మంద్రు; సత్కంబు సూన్యుత

మని పరిగ్రహింతు రార్యజనులు.

- తిక్కన, కర్ణవర్ణము

బొంకనేర్చినవారే, రంకు చేయాలి.

- సామెత

ధర్మాసనం

విద్వాంసుల్ రాజమహేంద్ర పట్టణముననే

ధర్మాసనం బుండి ప్ర

ధ్వంసాచాపము ప్రాగభావ మనుచున్

దర్శింతు రెవ్వేళలన్.

- శ్రీనాథుడు, చాటువు

ధార్మికత్వం

కవిత్వమూ, ధార్మికత్వమూ వొకదాని కొకటి

చుక్కెదురు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రాజరాజు

ధిక్కారం

మనిషి బాధని పంచుకోవాలని మనిషి తాపత్ర

యపడినప్పుడు మధ్య అడ్డువాచ్చే మర్యాదనీ,

గౌరవాన్ని, దిక్కురించేస్తారు.

- నంది, వైమికారజ్యం

ధీరుడు

చీకటి సర్పన్లో బాధల తాళ్ళమీద

గొడుగునడక నడిచినవాడే ధీరుడు.

- కుందుర్తి, దిగ్విజయ

తనమాట విన్నకొద్దీ అంతరాత్మ ఇంకా కఠోరమైన

అజ్ఞలు పెడుతుంది. కాని ■ త్యాగులకి బైటు ఎంత బాదో లోపల అంత శాంతి. అందువల్లనే భీరులు అన్ని కష్టాలు చిరునవ్వుతో సహిస్తారు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ధూపం

ధూపం వేస్తే పాపం పోతుంది.

- సామెత

దైర్యం

ప్రేమక్కానల్సింది దైర్యం. ఆదిలేని వాడు ఆడ పిల్ల నీడకూడా తొక్కుకూడదు

- బీనాదేవి, కాంటో యు డేర్ డియర్? జీవితం దేనికి? దుర్లభునలు ఎదుర్కొనడానికే.

- వెంకటకృష్ణమూర్తి, పకమటి సంధ్యారాగం మగధీరుడిలో విశిష్టత?

కొంగుపట్టుకు తిరగడం-

చిన్నప్పుడు తల్లిది

పెద్దయ్యాక భార్యది

- రాధాకృష్ణశర్మ, శాంతిసూక్తం

పెట్రోలుకి నిప్పుంటించినట్టు జనానికి భయం అంటుకుంటే భగ్గున మండి అందర్నీ చుట్టబెడు తుంది. కాని దైర్యం అలాకాదు. అది చాలా కాలం రాజుకొని రాజుకొని ప్రజ్వరిల్లుతుంది.

- రావిశాస్త్రి, వియత్నాం విమల వృత్తాంతం మానవ సమాజంలో భయం అనేది ఎలా అంటు వ్యాదిలా వ్యాపిస్తుందో అలాగే దైర్యం కూడా!

- ఆనందారామం, అద్దంలో శత్రువు దైర్యం లేంది స్వాతంత్ర్యం వుండదు. ఒకవి రంగా చూస్తే దైర్యమే స్వాతంత్ర్యం.

- సంజీవదేవ్, అశుతోష్ ముఖర్జీ దైర్యం సగం జయం. అదైర్యం పూరా అపజయం.

- రావిశాస్త్రి, గోవులోస్తున్నాయి జాగ్రత్త! అవశ్యకమే దైర్యగుణమును వృద్ధిపరచును.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము దైర్యం అంటే పోలీసుతో మాట్లాడం అనే అర్థం.

- ముళ్లపూడి, బుడుగు దైర్యశాలి కిట్లు తగదు తగదు.

- తి.వేం., పాండవ విజయము తనయింటిలోఁ గుక్కుకుఁగూడ శౌర్య మెక్కువగా నుండును.

- తి.వేం., మృచ్ఛకటికము

'దైర్యం' అనే పదార్థం మనలో ఉంటే ఏ ఇబ్బంది ఉండబోదు.

- పుల్లారావు, అదిత్యశ్రీ

ఈ శైలాంబోనిదిజంతుసంయుతదరా

చక్రంబు సైబిద్ద నా

కే లర్లాడదు బంధులార! నిలుచి

క్రిందన్ బ్రమోదంబునన్

- పోతన, భాగవతము

ధ్యేయం

ఒక ధ్యేయంతో నడుస్తున్నప్పుడు, మార్గంలో అన్నీ పూలే ఉండవు.

- ఆనందారామం, మరోముందడుగు ధ్వంసమవు

బోగముది, యేనుఁగు, కాయస్థుఁడు, సన్యాసి,

వంచకుఁడు, గాడిద యివి నిలిచిన చోటఁ

బూరియైన మొలవదు.

- తి.వేం., మృచ్ఛకటికము

న

నక్క

నక్క ఒక సోట పూల వేసి యింకో సోట గౌరీ కళ్యాణం పాడదు.

- కాంతారావు, వంశధార

నక్షత్రాలు

పంచాంగాలు చింపేస్తే నక్షత్రాలు పోతాయా?

- చెళ్ళపల్లె, కథలు-గాథలు

నఖశిఖ పర్యంతం

నఖశిఖ పర్యంత భోజనానికి కేమంచావు? ప్రత్తితే కాలిగోరు క్రూడ ప్రహృద్రవృథం క్రక్కాలి.

ముక్కు నులిమితే వీశనెయ్యి ఔత్కానా క్రొట్టాలి.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, బొబ్బిలియుద్ధం

నగదు బేరం

కారూ, పెళ్ళాం ఈ రెండున్నూ అరువు యివ్వబ డవు. టర్పు కాన్: నగదు బేరం తప్ప మరో బేరంలేదు.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

నగరం

రాత్రిపూట నగరం

తెలివిగా ఆడిన అబద్ధం

పగడిపూట నగరం

బయటపడిన సత్యం

- రాధాకృష్ణశర్మ, శాంతిసూక్తం
నగరం కరెంటు తీగలతో అల్లిన అందమైన
సాలెగూడు.

- నారాయణరెడ్డి, నగరం సాలెగూడు
ఒక మహత్తర పరిణామాన్ని
చూడలేని గుడ్డిది - నగరం

- వీర్రాజు, ఉషస్సు

నగలు

అడదాని వంటిమీద నగలంటూ వుంటే మగ
వాడికి యేలవసరము వచ్చినప్పటికీ అవి
అక్కరకు వస్తాయి.

- చిలకమర్తి, పడకగది ముచ్చటలు
నగిషీ

యుగం మారుతోంది కాని కష్టాలు, సుఖాలు ఏం
మారలేదు. కాకపోతే కష్టసుఖాలు ఈ యుగంలో
రంగురంగుల దారాలతో నగిషీచేసుకుంటున్నా
యింతే.

- జయప్రద, యుగసంది

నగ్నసత్యం

దయ్యం అబద్ధం. దయ్యాన్ని కొట్టే దెబ్బలు,
నిజం.

- కొడవటిగంటి, బ్రహ్మరాక్షసులు
నగ్నసత్యం కలుపుగానే వుంటుంది.

- సూర్యారావు, నీలితరలు

నటన

యే చిక్కులూ, యే యిబ్బందులూ లేకుండా
యీ ప్రపంచంలో సుఖంగా బతకాలంటే కొంత
నటన అవసరం.

- సూర్యారావు, ఒకగంట సంసారం
రంగస్థలం మీద నటించగలవాళ్ళు జీవితంలో
నటించలేరు. జీవితంలో నటించగలవాళ్ళు రంగ
స్థలంపై రాణించలేరు. జీవితంలో నటించగ
లవాళ్ళు లొక్కలు. రంగస్థలంపై రాణించగల
వాళ్ళు నటులు.

- పులికంటి, హీరో+హీరో=జీరో
జీవితంలో ముఖ్యంగా కావల్సింది నటన. కొంత
నటన ప్రదర్శిస్తేనేగాని, సక్రమంగా సాగదీ
జీవితం.

- ముద్దంశెట్టి, నిమిత్తమాత్రులు

కోరిక మనుష్యుల్లా నటించటం చేతకాదు.

- కాంతారావు, వంశధార
నటన జీవనోపాధి అయితే ఫరవాలేదు. కాని,
ప్రాణాలతో చెలగాటం కాకూడదు.

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని
కన్నం వెయ్యటమూ, వెయ్యకపోవటమూ, నిర్ణ
యించుకునే అధికారం దొంగకీ, యుద్ధరంగంలో
చావటమూ, చావకపోవటమూ నిర్ణయించుకునే
శక్తి సైనికుడికీ ఉన్నట్టు మనం నటిస్తాం. ఈ
నటన మీదే మన సాంఘిక విశ్వాసాలూ, నైతిక
ధార్మిక విశ్వాసాలూ ఆధారపడ్డట్టు కనిపిస్తుంది

- కొడవటిగంటి, అట్టడుగు
నటుడు

వక్తా, ఉపాధ్యాయుడూ, నటుడూ వీళ్ల ముగ్గుల్లో
బహురమ్యంగా, హృదయరంజకంగా, కళ్లకి కట్టి
నట్లుగా బోధచెయ్యగలవాడు నటుడొక్కడే!

- భమిడిపాటి, తెలుగు నటుడు
జీవితంలో బతక నేర్చినవాడు ఉత్తమనటుడు!

- యాదగిరిరావు, నటుడు

నడక

రాకమాననిదీ, మానక వచ్చేదీ ఒకటే. అదే
నడక. అదే జీవితం.

- వీరేశ్వరావు, వెరికాడు, వేదాంతం

నడమంత్రపు నీరి

ఎన్నడు దాతనాడుఁ దన
యింట నెఱుంగని కల్మి గల్గెనా
వెన్నున కద్ద మధ్దుఁ గొన
వ్రేళ్లకు ముచ్చెలు తొడ్గు, నింతలో
మి న్నొగఁ జూచు, దింధి మని
మిట్టలు ద్రొక్క, నిదేమి చిత్రమో!

- బాబువు

నడవడి

...రుధిరా

భీలాన్నంటునకంటెను
మేలగు భిక్షాన్నమైన మీనడవడికిన్.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము
వ్యవహారము చేతనే మిత్రులుగాని శత్రువులు
గాని కలుగుచున్నారు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

నది

అనకట్ట తగిలి ఆగే వాహిని

పొలం మీద పారే జాతికి బలం
కదలి శత్రువును మాయచేసి
ఒదే మన కమ్మతం పంచే యోహాని
- కుందుర్తి, సముద్రమధనం

నన్నయ
దుర్భేధను దుర్భాగము
అనుజన్మల అక్రమాలు
వర్జించుట కలవిగాక
మహనీయుడు ఆ నన్నయ
తల్లిమించె తద్భవించె
అన్యదేశ్య మనుసరించె
తెలుగుభాష వెల్లివిరిసె
మహాభారత మవతరించె
- జగదీశ్వర్, రక్తభాష్మం

నవ్వునిది
కాకి ముక్కున దొండపండు లాగ.
- సామెత

నమ్మకం
కలికిలే అతకదు.
- సామెత

నమ్మకంలేని బొందె ఖాళీ సిగరెట్టు టిన్ను
నమ్మకంలేని హృదయం పుల్లలులేని ఆగ్నిపెట్టె
నమ్మకంలేని బ్రతుకు కాలిన సిగరెట్టు బూడి.

- టైరాగి, నాక్కొంచెం నమ్మకమివ్వ
రోగిజిహ్వ కపథ్యంబై రుచ్య మగును,
గటికవానినె నమ్మెడుం గాయజంబు
వెలచెలిసె నమ్ము నింద్రియవిహ్వలుండు,
ద్రోహినే నమ్ము మనుజునాడుండు మిగుల.

- పానుగంటి, ప్రచండ బాణకృము
నమ్మకం మీద పీకటిసేడం మరీ సులభం.

- రావిశాస్త్రి, తిరస్కృతి
నమ్మికే, మనకు శక్తి. నమ్మకమే ధైర్యం. నమ్మ
కమే దైవం.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర
నమ్మకమే స్త్రీ పురుషుల మధ్య జనించే ఆకర్ష
ణకు నాంది.

- పరిమళాసోమేశ్వర్, దర్పణం
ప్రజాభిమానం పోలేదు. పోయిందల్లా డిపా
జిట్ మాత్రమే!

- శ్రీరమణ, న్యూనడి
మగవారిని నమ్మిన యాండుదానిని ముక్కు

సెవులు గోయవలెను సుమా!

- పానుగంటి, రాధాకృష్ణ
మాద్రిపట్టున నాకు నమ్మకము లేదు.

- తి.వేం., పాండవజననము
మానం ప్రాణం మీపాలు చేసి నమ్మి మీవెంట
పోయాను.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
యెంత న్యాయంగా వెళ్ళేవారికీ వొకాప్పుడు సన్ని
ధానవర్తులు చెప్పేమాటలు నమ్మక తప్పుడు.

- కందుకూరి, జమాబందీ
వైద్యుడియందు గురివుంటే ఆయన మన్ను
నలిపి చేతిలోపెడితే యెటువంటి రోగాలా
నిముషంలో కుదురుతవి.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని
పలుకులు మధురసధారలు
దలంపులు నానాప్రకార దావానలముల్
సెలుములు సాలావృకములు
చెలువల నమ్మంగ వేదసిద్ధాంతములే.

- పోతన, భాగవతము
ఎటుక గలుగు నాతఁ డేది యొనర్చిన
వదియ వేతు రితరు లైన వార
లతఁడు సత్య మిట్టి దనెనేని లోకంబు
తత్త్వవర్తనమునఁ దగిలి యుండు.

- పోతన, భాగవతము
మనుషులు కళ్ళు తెరవలేదు. ఈనాటికీ కూడా
పిశాచాలు వల్లిస్తేగాని వాళ్ళకు వేదాలలో గురికు
దరదు.

- కొడవటిగంటి, న్యాయసూక్ష్మాలు
చాలామందికి - దాదాపు అందరికీనీ, తాము
మనుషులను మహాఅర్థం చేసుకోగలమని కల్పి
లేని నమ్మకం. అటువంటి వాళ్ళే తమ తల్లి
లనూ, తోబుట్టువులనూ కూడా అర్థంచేసుకోలేక
పోవటం నేనెరుగుదును.

- కొడవటిగంటి, రాధమ్మకూతురు
నోటిమాటలు నమ్మలేని వాళ్ళు ఆచ్చులో చూసి
నమ్ముతారు.

- కొడవటిగంటి, గ్రహాంతరయాత్ర
పాలపక్షి శకునఫల మిచ్చునందురు
పాలపక్షి కేమి ఫలము తెలియు
తనదు మేలుకీళ్ళ తనతోడ నుండఁగ

- వేమన
మనవి మనం నమ్మలేకపోతే యితరులని

నమ్మలేం.

- బుచ్చిబాబు, ఆత్మవంచన

నమ్మవారిని చెబుచు దుర్జయపరుండు

నితరులను బాగుచేయు టూహింపగలదె?

- వేంకటకవి, మదనగోపాల శతకము

ఒట్టేసి నెప్పినావంటే నీమాటమీన నీకూ నమ్మ
కడవుంటది!

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

లోకమంతా నమ్మకంతో వుంది. నమ్మకంలే
కుంటే అడుగుతీసి అడుగుపెట్టడానికి వీలులేదు.

- గురజాడ, కొందుభట్టయ్యము

అరులయొద్దనుండి యరుదెంచి కొల్చిన

బటుడు బాము నొక్కభంగి గాన

మోసపుచ్చి చెబుచు నానన్నుఁ దొవాని

నమ్మినట్ల యుండి నమ్మడగదు.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము

మనకు తెలియని పన్ను ఏం చేయదల్చుకున్నా
ఏదో ఒక సూత్రాన్ని నమ్మి ముందుకు జరగాలి.

- మా గోఖలే, దొంగవాళ్ళు

అహారములో పిండి పదార్థం యేలాంటిదో
మనిషి అనుభూతిలో నమ్మిక అలాంటిది.

- కాంతారావు, మంచి ముహూర్తం

వ్యాపారంలో నమ్మకం కన్నతల్లి లాంటిది.

- రాజారాం, ధర్మగ్గాని

మనుసుల్ని నమ్మే బదులు దున్నపోతుల
నమ్మా లెహ...

- రాజయ్య, ఎదురు తిరిగితే

కొంచెం ఆబద్ధాలతో కలిపి మాట్లాడితేనేగాని

నిజంలోని నమ్మకం కనబడదుగా!

- ఆప్సారాపుపట్నాయక్, రేవతి

బొమ్మకు మొక్కినా నమ్మక ముండవలె.

- సామెత

గొర్రె కటికవాణ్ణి నమ్మినట్లు గొల్లవాణ్ణి
నమ్మదు.

- సామెత

ఈ దేశంలో పాండవులు వుండని గుహలూ,

సీతామ్మవారు స్నానమాడని గుంటలూ లేవు.

- గురజాడ, మీపేరేమిటి?

రోగులకు మందు వైదినయెడల నమ్మవారికి
గోపము వచ్చునేమోయని మందుమాట యె

వ్వరును దలపెట్టకుండ నున్నారు.

- పానుగంటి, వీరమతి

యుక్త ప్రవర్తనము గలిగి విగ్రహారాధనము
చేయనొల్లని వానికంటే దీనమునకు నూటుకల్ల
లాడినను, ప్రాతస్నానములు చేసి దేవతార్చ
నము చేయువారు పుణ్యాత్ములనియు, యోగ్యు
లనియు భావించురు (నడత యెట్లున్నను,
కులాచార మతాచారములను మీఱకున్న మాత్ర
మున మహానుభావు లని తలంతురు)

- కందుకూరి, దేశభాషలు

ప్రతిరోజూ కనబడేవాణ్ణి, వెక్కిరించి నా ఉపేక్షచే
సినా గాయపడ్డానికి బలికివున్న హృదయంకల
వాణ్ణి, తోటివాణ్ణి, మనుడు, ఉత్తముడు, అంటే
నమ్మడం ఎంత కష్టం?

- చలం, మ్యూజింగ్స్

మాయదారి మనుషుల్ని నమ్మేకంటే మట్టితో
చేసిన దేవుణ్ణి నమ్ముకున్నా మనసుకింత శాంతి
నిస్తాడు.

- రామచంద్రమూర్తి, ఆనుభూతి-అనుబంధం

నమ్మకూడనివి

ముండని మరిగిన రుచివుంగవుణ్ణి ఎలాగైతే
నమ్మకూడదో ఏ బేంకులోనైనా. సరే పర్సనల్
అకౌంట్లో ఆయిదు రూపాయలకంటే ఎక్కువ
బేలన్నన్న కార్మికనాయకుణ్ణి నమ్మకూడదం
టాను. అంటే మనం నమ్మచ్చునుకో. కార్మికులు
నమ్మకూడదు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

ఎప్పుడూ నవ్వుని మొగాడ్చి, ఎప్పుడూ ఏడవని
ఆడదాన్ని నమ్మకూడదంటారు.

- బీనాదేవి, డబ్బు

కకారపోణ్ణి కాటికెళ్ళదాకా నమ్మకూడదు, కరణ
పోడు, కంసాలోడు, కోమిటోడు.

- గణేశపాత్ర, లాభం

కడుపు మాడి చస్తున్నా వైతికబలంతో
రొమ్ములు విరుచుకొని బ్రతికాను.

- ఆశ్రేయ, అద్దెకొంప

నారీ హృదయంబును వ్యవ

హారి నిజంబును నదీ జలాపూరంబుం

జోరుని ధర్మస్థితియును

వైరుల చెలిమియును నమ్మవల దెవ్వరికిన్.

- గోపరాజు, సింహాసన ద్వాతీతిశిక

నమ్మించి మోసం

పట్టనేర్చు పాము పడగ నోరగఁ జేయు

జెబువం జూచువాడు చెలిమి జేయు
చంపదలంచు రాజు చనవిచ్చుచుండురా

- వేమన

వ్రతుత

వరిచేను వంగే వుంటుంది.

- సామెత

నయం

మానవులంటే భయం భయం
వారికంటే పశువులెంతో నయం నయం

- గంగిశెట్టి, ఇజింలో నిజం

అందని అమ్మతం కన్నా అందుబాటులో ఉన్న
అటుకులు నయం.

- బుచ్చిరెడ్డి, తప్పు

నరకం

ఒకరి ఆకలి వేరొకరికి పరమాన్నము. నీరుపే
దల నరకమే దనవంతుల స్వర్గం.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే

లోబివానికి తన సొమ్ము కర్మగుచుండగా
చూచుటయే నరక మనుభవించుట.

- చిలకమర్తి, అపూర్వనరకము

నరకాసురుడు

ఒక్క నరకాసురుని చంపడానికి సాక్షాత్తు
యిద్దరు దేవతలే కావలసి వచ్చారు. మరి నేడు
ఇందరు నరకాసుల మట్టుబెట్టడానికి ఎందరు
శ్రీకృష్ణ సత్కథామలు కావాలి?

- బుచ్చిరెడ్డి, ఎప్పుడొస్తంది దీపావళి

నరసింహుడు

ప్రతి హింసను చేబట్టిన

ప్రతి నరుడూ నరసింహుడే

- కాశీజీ, విభవవమ్మి

నరుకుడు

అట్నుంచి నరుక్కు రమ్మన్నారు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నర్తకుడు

వాన విడిచినదాని నారియే నాట్యమాడలేడు.
అట్టివో నట్లు చేయు పురుషుల లక్షారహి
తుండై యుండవలయును?

- పానుగంటి, విద్రాసరాయణ

నర్సు

నర్సు ముండలికి అంత ఒయ్యారం పనికి

రాదు.... బోర విరుచుకొని పేషెంట్ ల మీద
పడిపోకపోతే వైద్యుల కుదరదా?

- వతంజలి, అప్పన్న సర్దార్

నలుపు

కోడలు నలుపైతే కులం అంతా నలువంటారు.

- మహాధర, కత్తుల వంటెన

నల్లపూస

ఆడదాని మెళ్ళీ నల్లపూసలుంటే నూరు
పాపాలు కాస్తాది.

- టినాదేవి, డబ్బు! డబ్బు! డబ్బు!!!

నల్లి

ఉల్లాసమెంత కల్గిన

నల్లి! నీవున్న యెడల నరునకు నిద్రా

భ్యుల్లాసనం బది సున్నయె

తల్లి గలుగు వేశ్యుడగులు తరుణు సుఖగతిన్.

- తి.వేం., శతావధానసారము

నవకవిత

ఇది నవకవిత

సూటిగా వున్నను

అర్థంకాదు.

- సోమరాజు, ఇది మధుసభ

నవల

నూరు కవితలైనా ఒక్క నవలకు సరిరావు.

- శ్రీరమణ, న్యూమడి

నవీన స్త్రీ

భర్తకోసం వెతకడం, భర్త దొరికిం తరువాత
తగాదాలు, ఈడ్చులూ, దాచుకోదాలూ, నటనలూ,
భర్త దొరకబోతే రహస్య ప్రయులు ఇవీ

నవీన స్త్రీల చరిత్రలు.

- వలం, మ్యూజింగ్స్

నవ్వు

ఏ ఆశ లేనివాడి నవ్వులో ఏడు వుంటుంది.

ఒక్కోసారి ఎంతో అందం వుంటుంది.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

నన్నుఱుంచి వారు నవ్విస్తే పక్షమున వారిని
ఱుంచి నేను నవ్వెదను.

- చిలకమర్తి, గణపతి

పిచ్చెత్తకుండా వుండటం కోసమే నవ్వు

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు

కష్టసమయంలోనే ఓర్పు హాస్యధృష్టి పనికి
స్తాయి. మనల్ని చూసి మనం కాసేపు నవ్వుకో

గలిగేవాళ్ళే ఉత్తమశ్రేణి మానవులు

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమాయుల్లాలు

నవ్వలో, గొప్ప నవ్వలో ఉన్న ఔన్నత్యం దేంట్లో ఉంటుంది? అందువల్లనే షేక్స్పియర్, కాళిదాసూ గొప్ప వేదాంతాన్ని court fools (కోర్టు ఫూల్స్) చేతా, విదూషకుల చేతా మాట్లాడిస్తారు. పి.జి.ఉడిహాస్ నవ్వలో, డిక్టేన్చు caricatures (కారికేచర్స్)లో, చార్లీ చాప్లిన్ చిత్రాలలో ఎన్ని కన్నీళ్ళూ ఎంత వేదాంతం?

- చలం, మ్యూజింగ్స్

నవ్వటంలో ఒక సత్య పరిశీలనా దృష్టి ఒక నీతి బోధ లేకపోలేదు.

- మునిమాణిక్యం, మనహాస్యము

నవ్వ పైవారిలోనే యంటురోగ మైనపుడు బాధాభర్తలలోఁ గాకుండునా?

- పానుగంటి, సరోజిని

నుదిటి బొట్టులా, ముక్కు పుడకలా, సిగలో పువ్వులా ముఖానికి నవ్వ పవించుకు రంచురాంటిది.

- పురాణం, నాపట్టుచీరా కన్నులల్లి

ఎవరైనా నవ్విత ఆ నవ్వ గోడకు వాల్ పోస్టర్ అంటించిన ట్టుండకూడదు.

- పురాణం, నాపట్టుచీరా కన్నులల్లి

అడదాని నవ్వ - అసహాయంగా ఉన్న మొగాడ్ని ఎంత రెచ్చగొడుతుందో!

- చినాదేవి, అతి సర్వత్ర వర్ణయేత్

నమ్మకాలు లేని మనిషి నవ్వలేదు నవ్వలేని మనిషి బతకలేడు.

- సౌభాగ్య, సింహాపలోకం

నవ్వే నెయ్యి - మనసు తేలికపడుతుంది.

మొదడు అలోచించగలుగుతుంది.

- సరస్వతీదేవి, ఓ గూటిపక్షులు

నవ్వడానికి శక్తి వుంటే ఎంతటి కష్టాలవైనా అదుతూ పాడుతూ ఎదుర్కోగలం.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె

అలతి నవ్వ ప్రగల్భాహంకరణము

కాదు కాదంట వాచావిగర్హణము

పలుకకుంట తిరస్కారకలనముద్ర

- శ్రీనాథుడు, శృంగారనైషధము

రుచికి లొట్ట యెట్టిదో వాచాటతకు వెళ్ళినవ్వట్టిది.

- పానుగంటి, ముద్రిక

పెద్దవాళ్ళకు, మహాత్ములకు సామాన్యుల కష్టాలూ, దుఃఖాలూ నవ్వ తెప్పిస్తాయి కాబోలు.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర

చెప్పడం తేలిక, నవ్వినట్టు

చెయ్యడం కష్టం. నవ్వాపుకున్నట్టు.

చెప్పినట్టు చేస్తే దరహాసం

లేకుంటే తప్పుడు పరిహాసం.

- రాధాకృష్ణశర్మ, శాంతిసూక్తం

నశంపు

కోర్టులో తెలివితక్కువ అబద్ధం, తెలివిగల

అబద్ధం చేత నశిస్తుంది.

- చలం, అప్పుడూ-ఇప్పుడూ-ఆరాత్రి

నశ్యం

పడినెమ్ము పట్టినపుటివేళ నీటిని

హరియింప నెద్ది దివ్యోషధంబు?

హరికథ వినువేళ నరుడెంచు నిద్రయన్

వ్యాధికై యెద్ది తుపాకి దెబ్బ?

మఱచిపోయినయట్టి మాట తెల్పుటకై

యెయ్యది దేవీనిభృత వరంబు?

రాజరాజులకైన రమణ యాచనలను

జేయంగా నెద్ది జేజేల చెట్టు?

గట్టి లంకాకు కమ్మగాఁ గాచి నూతి

సుధయు హైయంగవిసంబుఁ జొనిపి పొగవు

వెట్టి బొట్టిలికాయలో వేసినట్టి

పొడుముఁ బీల్చనివార లీపుడమిఁ గలరె?

- తి.వేం., శతావధానసారము

నస్యము శీతమత్తగజ

నాశనహేతు విచారదీరపం

చాస్యము, సుస్తిరోగనిబిడాంధ

తమః పటరాఝ్మింబసా

దృశ్యము, వేదశాస్త్రపటు

దివ్య సుపండిత వాగ్విచిత్రసా

రస్యము, రాజవశ్య, మహి

రాజ్యాజితైన నుతంప శక్యమే!

- చాటుపు

పొడుం వీల్చేవాళ్ళ బతుకే చెయ్యి చాపడం.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, యావజ్జీవం హోష్యామి

మట్టపొగాకులో నడుము

మందము గల్గిన చోట దీని.

బట్టుగఁ బక్కశుద్ధిగను

బాగుగఁ గాచి, యొకింత సుష్ణమున్

బట్టను ప్రేలనొట్టి తన బట్టికొలందిగ నల్లి
నశ్యమున బట్టపుడల్లిలో నునిచి
ప్రాజ్ఞుల కిచ్చిన బుద్ధు మబ్బుదో

- బాటువు

నష్టం

గోడకు పెట్టిన సున్నం, లంజకు పెట్టిన సొమ్ము
తిరిగి రావు.

- సామెత

బావన సేద్యం బడుగుల నష్టం
కాపుల చదువు కాసుల నష్టం

- సామెత

సరసము విరసము కొఱకే
పరిపూర్ణ సుఖంబు లదిక బాధలకొఱకే
పెరుగుట విలుగుట కొఱకే
దర తగ్గుట హెచ్చు కొఱకే తద్యము సుమతీ!
- బద్దెన, సుమతీశతకము

నాకు

మూగవోయిన నా గళమ్మునను గూడ
నిదురవోయిన నెలయేటి రోదలు కలవు.

- దేవులపల్లి, నేనుకూడ

■ కుగాదులు లేవు

నా కుషస్సులు లేవు.

- దేవులపల్లి, ప్రవాసము

నాకు నిశ్వాసతాళ వృంతాలు కలవు
నాకు గన్నీటి నదుల దొంతరలు కలవు

- దేవులపల్లి, కృష్ణపక్షము

నాగరికత

బట్టలేసుకుని నగ్నత్వంలోకి పారిపోతుంది నాగ
రికత.

- నగ్నముని, కొయ్యగుర్రం

మంత్రగాళ్ళు మనుషుల్ని చంపుతారు. చేతబ
డులు చేస్తారు. హింసిస్తారు. కానీ నాగరికత
ముసుగులో మనిషి, సాటి మనిషిని ఎంత
తేలిగ్గా చంపుతున్నాడు!

- వీరేంద్రనాథ్, తులసి

సామాన్య గృహస్థుల జీవనం చాలా దుర్భరంగా
మాజుడానికి సూతననాగరికత కారణంగా కన
పడుతూ వుంది. ప్రతి వృత్తికీ అడ్డంకి కల్గింది.
తుదకు క్షౌరము చేసుకొని జీవించే ■■■
కూడా అడ్డంకి.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

నాగరికత అంటే దొరలదే కాని మనకేమి ఉంది!

- మొక్కుపాటి, బారిష్టర్ పార్వతీశం
నాగరికతలో వుండే విశేషమే అది. చస్తే పైకి
తేలదు. లోలోపలే కుళ్ళి. పైకి యెంతో మర్యా
దగా నటిస్తూ, చివరికి కోర్కెక్కుతాడు.

- బుచ్చిబాబు, దారినపోయేదానయ్య
మనసులో వుద్దేశమొకటి, పైకి చెప్పేదొకటి.
ఇదేగా నాగరికత అంటే!

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి విక్రం వెళ్ళి

■ నాగరికత ఒకవంక మనిషికి గొప్ప శక్తి
లిస్తున్నది గాని మరోవంక నిర్వీర్యపరుస్తున్నది.

- కొడవటిగంటి, ఎస్వర్యం

నాగరికత ముదిరిన కొద్దీ ప్రతి చిన్నకార్య
క్రమమూ, ఒక నానుడు వ్యవహారంగా పరిణమిం
చింది.

- రాజారాం, కారణభూతుడు

మానవులు హత్యలు చేస్తారు. జీవాల్ని
చంపుతారు, మాంసం తింటారు, రక్తం తాగు
తారు. కాని తినటంలోనూ, తాగటంలోనూ
మానవుడు అనుసరించే పద్ధతులలో నాజూకుత
నముంటుంది. దాంట్లో మానవ నాగరికత ప్రతి
బింబించుతూ వుంటుంది.

- సూరి, చంపీజీబాన్

మానవ నాగరికత రాజ్యాలకోసం పోట్లాడుకోవ
డంతో ప్రారంభమై గాలికోసం, నీటికోసం
పోట్లాడుకునే ■■■ వచ్చింది.

- సదానంద, రామదాసు చెర

మానవుడి నాగరికత ■■■ అతని స్వేచ్ఛకేదో
రూపంలో బంధనాల కల్పనకేనా!

- మహాధర, కత్తుల మంతెన

మన instincts చేసే అడాప్టుడి బైటికి ■■■
కుండా ప్రయత్నించటమేగా నాగరికతకి ప్రథమ
లక్షణం!

- చలం, ఆరుణ అధ్యయెంటు

ఎనాటి వరములో

యీ నాగరికాలు

పాటలో తవ పరువె

బతుకులో బరువటే

- నందూరి, నాగరికాలు

ఎవరి డబ్బా వారు కొట్టుకోవడం కంటే ఒకరి
డబ్బానొకరు కొట్టుకోవడం నాగరికంగా, నాజూ

కుగా వుంటుంది.

- పార్థసారథి, సువర్ణలాంగుల ప్రదానం లేని యోగ్యత ప్రకటింపం బూను దొండె నాగరక లక్షణాగ్రగణ్యము తలంప

- గోపాలరావు, అహార్య సంఘసంస్కరణము నాటకం

కవిత్యం అనువదించటమే నిరుపయోగం. నాటకానువాదాలు నిరుపయోగం.

- కొడవటిగంటి, ట్యూటర్ నాటకం ఆవతారం వంటిది. టాకీ విశ్వయాపం వంటిది.

- భమిడిపాటి, టాకీ ఆడేవాళ్ళ నాటకం కంటే చూసేవాళ్ళ నాటకమే గొప్పదైపోయింది.

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు యీ నాటకాలు వచ్చి సౌకర్యం తెచ్చాయి.

- కొడవటిగంటి, మహాకవి జీవితమే ఒక నాటకం... మనమంతా వేషాలు వేస్తున్నాం... నాటకాల్లో వేషాలు వేసేవాళ్ళు రంగులు తుడిచేసి బయట తిరుగుతారు. మనం రంగులు వేసుకొనే ఇంటా బయటా తిరుగుతాం. అంతే తేడా!

- ఆశ్రేయ, చావకూడదు నాటకకర్తలే యాడవారిని జిత్రింప నెంచి మగతనము చెడిన మగవారిని సృష్టించుచు న్నారే. అట్టివో నాటకకర్తల మాటల ననుసరించి మిడుకవలసిన నటకు లాయాడవారి ననుక రించుట అసాధ్యము.

- పానుగంటి, సాక్షి సుఖమనునది యున్న యెడల నది మిగులం దక్కువగ నున్నట్లు కనబడుచున్నది. ఇట్టి ప్రపంచనటనకు నాటకకవిత వరమార్థ ప్రతి బింబముగ నుండవలసియున్నప్పుడు సుఖాంత నాటకములకంటెగా గష్టాంతనాటకము లెక్కువ నుండవలసినట్లు కనబడుచున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి నాటక కాగడాలు

■ నాటక కాగడాలు వూదితే గొంతుక వట్టే స్తుందోయ్.

- లక్ష్మణరావు, అశదు-అమె

నాది

నన్నయ నుండి నాదాకా

తెలుగు కవిత అంతా నాది

- కుందుర్తి, స్వేచ్ఛాగీతి నా మార్గం

నాంది

స్నేహమునకు సంభాషణయే కదా నాంది.

- రావిశాస్త్రి, విషాదం

నా బతుకు

ఓ హంసి నీచేత నున్నయది నా బ్రతుకు.

- పింగళి, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

నామం

నీమం కోసం నామం పెడితే నామం నాకొంప తీసింది. (నామం చూసి, బోజనం చేసినాడను కొని అన్నానికి పోతూ పిలవలేదట)

- సామెత

నాయకుడు

రాబోయే నాయకుని

రానీయ డిక మానవుడు.

- ఖైరాగి, ఇంక కవిత లేదు

పాట్లుబడి మీద దొరయైనవాడు ధర్మ

నీతిమార్గంబు నడుపగా నేరంగలడె?

- వేంకటకవి, మదనగోపాల శతకము సంసార జీవితంలో నెగ్గలేని వారందరూ దేశనాయకులే.

- ఖుచ్చిజాబు, స్వతంత్ర జీవులు జనగణమన అధినాయకు డెవరనుకున్నారూ? జార్జి మహారాజు.

- మారుతీరావు, మళ్ళీ మధుమాసం ప్రజలు అభిమానంతో నిల్చే నాయకుడు యెప్పుడు జారిపోతాడో తెలుసుకోలేడు.

- కాంతారావు, వంశధార ఎదుటివాళ్ళ చేతకానితనం మీద, తన నైపుణ్యం మీద బ్రతికే వ్యక్తి పేరు 20వ శతాబ్దంలో 'రాజకీయ నాయకుడు'.

- మారుతీరావు, నిజం నిద్రపోయింది మన మందినాయకులకి శానామందికి దేని గురించి తెలీదు. తెలుసుకోవాలన్న సంగతీ తెలీదు.

- కాళీపట్నం, మద్రాస్ వ్యక్తిగతంలో ఏ ఒక్కడిలోనూ పీఠధర్మం అని గాని, పిరికితనమని గాని ఏదీ వుండదు. పది

మందీ కలవంది ఏ మహత్కార్యాన్ని ఏ ఒక్కడూ సాధింపలేడు. వదిమందీ సాధించిన కార్యాన్నే ఏఒక్కడికో అంటగట్టి వాణ్ణి బ్రహ్మాండ నాయకుడంటూ వాడినట్లు బ్రతికేవాళ్ళు స్తుతి పారాలు చేస్తారు. దాంతో ఆ కార్యాన్ని సాధించిన అసలు జనం సంగతి అజాపజా లేకుండా పోతుంది. పిరికితనమన్నా ఆరాంటిదే. కార్య సాధనకు కావలసిన జనాన్ని మద్దతు తెచ్చుకో లేక అవజయాన్ని పొందిన ప్రతివాళ్ళీ, వాడు ఏమీ చేయలేని అసమర్థ స్థితిలో ఉండగా చూసి పిరికివాడి క్రింద జమగట్టి వాడి శత్రువులు అల్లరి చేస్తారు.

- సూరి, చంపితోబాన్

ఎదురు తిరిగితే దొరలంతా కాయితం పులులే.

- రాజయ్య, ఎదురు తిరిగితే...

వంచన నొక శిల్పంగా

పెంచిన పును లేవ్వరురా

సర్వ కళా నిష్ఠాతులు

శాసకులే గురువరా

- మల్లారెడ్డి, యక్షప్రశ్నలు

కథల్లోనే మళ్ళీ కన్పిస్తారు, పోయిన నాయకులు.

- రావిశాస్త్రి, మెరుపు మెరిసింది

చదువు కోకుండా తిరిగితే డక్టాముక్టీ. ■ తిని,

అట్టిస్థి ఒక నాటికి కాకపోతే ఒకనాటికైనా

లీడర్ కావచ్చు

- రామదాసు, మాస్టర్

గౌరవింపంగ దగ్గ శిఖండి వీవు

నీదు మార్గాన నీయంత నేత లేడు!!

- మాచిరాజు, ఎందుకో? ఎవరిమీదనో?

నా దేశంలో నాయకుడు

ఇక్కడ

ఓట్లలో మునిగి

అక్కడ

డిల్లీలో తలెత్తుతాడు.

- రాజేంద్ర, గుండెచప్పులు

నారదుడు

మంచికే చెడుకూ ■ పెట్టి, మధ్యలో

నుంచుంటాడు అవకాశాల నారదుడు.

- కందుకూరి, ప్రజోద్ధమ

నారికేళ పాకం

అడవాళ్ళ హృదయం నారికేళ పాకం లాంటిది.

- రాజమన్నారూ, దేయ్యాల లంక

నాలుక

నరుడి నాలిక మంచి పలుకుర్తి, నెడ్డా పలుకుర్తి.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

నరంలేని నాలుక, ఏం జారుతుందో

- సరస్వతీదేవి, మంచివాడు

మనిషి నాలుక ఒక మాంసఖండం మాత్రమే.

దాని ద్వారా మహాభాష్యాలు పూర్తిగా వ్యక్తమవుతా

యనుకోవడం అవివేకం.

- రామమూర్తి, అగ్నిగర్భ

నావి

■ పేరే కవిత

నా పూరు సమతా!

- రాధేయ, నగ్నసత్యం

నాస్తి

జెనాన్ని పోలీసోడు నీతగ్గట్టి నితరయింసలెట్టి

సావడాది సెవులు మూసివేస్తాడు దేవుళ్ళు.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడికత

నాస్తికుడు

లేని భగవంతుని సృష్టించి యా భగవంతుడు

లేడన్న వానిని నాస్తికుల డనుకు వెట్టివారలు

నేర్చుకొనిన తెలివితేటలు.

- విశ్వనాథ, వేనరాజు

నాకు నాస్తికులుంటే అభిమానం. వారి మనస్సు

మంచిదిగా వుంటుంది.

- రాజమన్నారూ, మనోరమ

గుండెలో లేని దేవుడు

గుడిలో ఉన్నాడని నమ్మేవాడు

అందరికంటే పెద్ద నాస్తికుడు.

- ఇరివెంటి, పూజ

నీకు కవితే దేవుడైతే

నాస్తికుడనే నింద యింకెందుకు మొయ్యాలి?

- కందుకూరి, కవిత్వం తలుపుతట్టింది

నికృష్టం

పరాయి ■ నెరుగని కొంతమంది భర్తలు

■ విషయాల్లో నికృష్టులు.

- కవనశర్మ, యోర్పు-వడమర

దృశ్యశ్రవణంకు వెలువనివాడ దృశ్య నిర్గుణ

నిరాకారుడగు నొక యసంభాష్యునకు వెలు

వడు. క్షత్రిపాసానిద్రలు నికృష్టములైన, స్త్రీలోల

తయు నికృష్టమే.

- కూచి, రూపలత

నిజం

నిండి ననుము నిండి నిండి నిక్కంటునకున్.

- తిక్కన, విరాటపర్వము

నిక నేమి

నిక నేం ఎల్లా ప్రయాణిస్తుందో తెలుసునా? మైలకబురు, కొంపలంటు కోవడం, పరీక్ష పేల వడం, వ్యాజ్యం పోవడం- వీటి మోస్తరుగా వ్యాపిస్తుంది. పైగా అది పాకడంలో తామర! ఎంతోతంటే ఇందులో ఏడిచేది ఎప్పుడూ ఒకడే. గనక, దీని ప్రాపగాండా లోటు లేకుండా నిముషంలో జరుగుతుంది.

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు

నిగూఢం

అలోచన, ఆనుభవము, మననము నిగూఢ సత్యమును బయల్పరచగలవు.

- దీక్షితులు, దసరాదిబ్బ

నిగ్గు

ఏ మనిషి మంచివాడో నిర్ణయించుచు చివరికి ఏ గడియారం రైటో తేల్చుచుగాని ఏ మెథడ్ మంచిదో చెప్పలేం.

- భమిడిపాటి, బోధనా పద్ధతులు

వైద్య మొక్కటి మంత్ర మొకటి భక్తి యొకటి కవిత యొకటి పైసరస మొక్కటియు బూర్వ వయసులోకంటే సుత్తర వయసునందే కడునికర మౌచ నిగ్గుచు మనతర జెందు.

- పానుగంటి, వీరమతి

నిగ్రహం

అత్మనిగ్రహం లేనివాడు అపజయం పొందు తాడు.

- కొడవటిగంటి, పెళ్ళిచెయ్యకుండా చూడు తన వ్యక్తిత్వాన్ని నిలుపుకోడానికి నిగ్రహించటం ఎంత అవసరమో, నిగ్రహం చూపటం కూడా అంత అవసరమే.

- మహాధర, స్వయంవరణం

నిఘంటువు

వ్యాకరణ మొక్క, త్రోవ మ హాకవు లొక త్రోవ కోశ మఖిల మొక్కత్రో వై కనుపట్టెడి

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు- గాథలు

నిఘా

మనసు మీద శరీరం గుడ్డి నిఘా వేస్తుంది,

శరీరంమీద మనసు వ్యర్థవిప్లవం సాగిస్తుంది-

- వడ్డేర చండీదాస్, హిమజ్వాళ

నిజం

నిజం నిన్ను

నీడగా వేటాడుతుంది.

- అప్పుర్, ఆకాశంలో సగం

డిసెక్ట్ చేసిన శవాల్లో

నిజాలు సజీవంగా ఉంటాయి

- వసీరా, దేశభక్తులు

బలికివున్నవాడు నిజం చెప్పడు

శవం మాట్లాడలేదు.

- నగ్నముని, కొయ్యగుర్రం

ప్రకృతిలోగాని వికృతిలోగాని దానవత్వపు అంధకారమే నిరంతరం మనుషుల్ని పాలించే నిజం.

- నగ్నముని, కొయ్యగుర్రం

రాజుల దర్బారు - ప్రజల దరిద్రమా - ఏది

నిజం?

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె

జీవితం నిజం; అందులో బలికి చావడం నిజం, అందులో చంపి బతకడం నిజం!! అందులోని సుఖం నిజం, అందులోని దుఃఖం నిజం!!

- రావిశాస్త్రి, గోవులోస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

ఎప్పుడూ నిజం చెబితే అబద్ధాలకోరుకింద జమకడుతుంది సమాజం.

- బుచ్చిబాబు, రాజమార్గం

(నిజం) నిజం కాకపోవడంకంటే విషాదకర మైన నిజ మేముందీ?

- బుచ్చిబాబు, అత్తవంచన

అందుకనే పెద్దలు పూర్తి నిజం చెప్పవద్దంటారు.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర-ఎన్నోకలలు

నిజం నిజంగా భాసించదు

నీవనే రిక్నలో ఎక్కి

ముసుగేసుకుంటుంది మోషాసుందరి.

- కుందుర్తి, నాలోని నాదాలు

నిజం దాగదు. బయటపడి తీరుతుంది.

- కొడవటిగంటి, నిజం దాగదు

నిజం తెలిసిన వాళ్ళవల్ల ప్రమాదం ఉంది.

- కొడవటిగంటి, వెయ్యిన్నొకటి

మనం నిజాన్నీ దేవుణ్ణి కూడా ఎరగం, గనక,

నిజం దేవు డెరుగునని నమ్మితే నమ్మచ్చు

- భమిడిపాటి, బస్తీ-దుమ్ము

ఓసారి నిజం చెప్పి మొట్టకాయలు తింటే రెండో సారి నిజం చెప్పకూడదు.

- ముళ్ళపూడి, బుడుగు లాగుడు లేని సాగుడు ఉండదు.

- భమిడిపాటి, దుమాలమ్మ ఓమాయిత్తం నిజ విషయం ఎవరు చెప్పిన ఒకే లాగున వుంటుంది.

- నంది, మనిషి చావకూడదు మనిషి బతుకులో తిండి ఒక్కడే ప్రధానం కాదన్నమాట ఎంత నిజమో, ■ మనిషి బతుకు తిండి మీదనే ఆధారపడివున్నమాట కూడా అంత నిజం

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై సత్యవాక్యములు తఱచుగా జెవులకు వెగటు గానే యుండును.

- కూచి, రూపలత పూర్తి సత్యం ఎప్పుడూ భయంకరంగానే ఉంటుంది.

- మారుతీరావు, నిజం నిద్రపోయింది కొంచెముగనో, గొప్పగనో నిజములేక యే మాటయుఁ బుట్టుదు

- కొచ్చెర్లకోట, అపవాద తరంగిణి ఒక్కొక్కప్పుడు నిజం కూడా పచ్చి అబద్ధమై కూచుంటుంది.

- ముద్దంశెట్టి, తప్పించుకోలేవు నిజం చెప్పి చావటం కంటే, అబద్ధం చెప్పి బ్రత కటం మంచిది.

- కృష్ణరావు, పాపీకొండలు సూసినట్లు నెప్పితే అబద్ధం, ఉన్నట్లు నెప్పితే నిజం...

- కాంతారావు, వంశధార సాగింది నిజం, సాగింది దబ్బర.

- గురజాడ, దిల్లీజీయము హజము రాజ్యము చేయునప్పుడు నిజము నిద్దుర పోవుచుండును.

- అయ్యద్ర, త్వమేవాహమ్ తలవని తలంపుగా ఎదురు తగిలినప్పుడు నిజం అబద్ధంకన్నకూడా ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది.

- కొడవటిగంటి, ప్రేమించిన మనిషి లోకంలో మనుష్యులు తమ ఆవసరాలనుబట్టి గోరంతలు కొండంతలు చేస్తారు. కొండంతలు గోరంతలూ చేయవచ్చు అంతమాత్రాన వాటి

నిజస్వరూపం అదే అనుకొని భ్రమపడటం తెలివి తక్కువ.

- కాళీవట్నం, అభిమానాలు ప్రతివాడూ తన నిజస్వరూపం ఎవరో వాకరి ముందు బయటపెడతాడు.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది తెలుగు సీనిమా తారలు పూసుకునే రంగులూ, కట్టుకునే బట్టలూ, ఉండలూ, తీసేసి అసలు స్వరూపాన్ని ఒక్కసారి చూపారంటే, ఇంక ఎటువంటి ప్రేక్షకుడూ ■ సీనిమాల వేపు పోడు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ పెదవిమీద సామ్యవాద మంత్రం హృదయంలో ధనికవాద తంత్రం

- శ్రీశ్రీ, ఉగాది స్వగతాలు ఒకటికి రెండుసార్లు పరీక్షిస్తేగానీ ఏ విషయాన్నిసృష్టంగా చెప్పలేము. అప్పుడు గాని నిజమైన సత్యం వెలికి రాదు.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై నిజానిజాలు

డబ్బు మూలుగుతుందంటారు. నిజానిజాలు డబ్బున్నవాళ్ళకి తెలియాలి.

- రావిశాస్త్రి, కలకంఠి నిజానిజాలు చెప్పే వ్యక్తినిబట్టి వుంటాయి.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య అబద్ధం దుళ్ళలా వుంటుంది

నిజం బళ్ళగా వుంటుంది నేటి న్యాయస్థానంలో

గెలిచేదానిపేరు అబద్ధం ఓడిపోయేదానిపేరు నిజం.

- సూర్యప్రకాశ్, నిజం-అబద్ధం నిన్నటి రాత్రి ఒక కల నేటి ఉదయం ఒక వాస్తవం.

- గౌరీశంకర్, హృద్దోష ఒక నిజానికి ప్రాణం తీసేశక్తి ఉన్నప్పుడు మరొక అబద్ధానికి ప్రాణంతీసే శక్తి అంతకన్నా ఎక్కువ ఉంటుంది.

- విమలరామం, కిరణ్ణయి నిజాయితీ

బేటస్లో అయితేనేంటి, డబ్బులో అయితేనేంటి.

అధికారంలో అయితేనేంటి, దేంబోనయినా సరే నిజాయితీగా బ్రతికి ఏ ఒక్కడూ కూడా పెద్దోడు కాజాలూ. అది యేదవాళ్ళు.

- రావిశాస్త్రి విషాదం

పదవిపోతేపోయింది రాల్సీలు వృధా అవుతాయన్నాట్ట!

- శ్రీరమణ, స్వస్థానం

నిజాయితీ లోపించడంవల్ల వ్యక్తి, ■ వ్యక్తుల సముదాయమైన సమాజం, అసమాజానికి మనుగడయిన దేశం, ఏదీ బాగుపడదు.

- చిరంజీవి, పంశంకురం

కాసులకోసం

■ కామందుల కోసం

లేదా అమందుల కోసం

పోగా ■ మందుల కోసం

కాక

ఆ గిరికేదేదో

లేదా నువ్వు పలికేదేదో

■ తీజాగా

సజావుగా సవాలుగా

చెప్పేసేయ్! వచ్చేసేయ్!

నవకవీ! యువకవీ!

నిజాయితీగా బ్రతికేసేయ్!

- హర్షవర్ధన్, అటుపోటులు

కల్పితమైన నిజాయితీ అప్పటమైన వేరుకనగ నూనె లాంటిది.

- రాజారాం, కారణభూతుడు

గర్భదరిద్రులలో కూడా నిజాయితీ, అత్తాల్ని మానమూ చూశాడు.

- కొడవటిగంటి, చదువు

నిక్కుర్నూ

చచ్చిన వాళ్ళకి ఆశ్రువులు, బతికున్న వాళ్ళకోసం నిక్కుర్నూ.

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు

చిత్త దరిద్రం

ఏదుము తిన్నా ఏకాదశే, పండుము తిన్నా పరగడుపే.

- పూర్ణానందం, నవ్వుమేళం

నిదర్శన

వండా లేదు, వార్తా లేదు, ముక్కున మసెళ్ళ దిదే అన్నట్లు.

- సామెత

ముందు వెనకలు మన క్రమము; నిన్ను రేపులు వెర్రి. అట్టడ, ఇట్టడే అనే స్థలాలు మన అంధ త్యానికి నిదర్శనాలు.

- బుచ్చిబాబు, నాలుగోపరిచాణం

నిదానం

మీనిఘంటువులో నిదానం అంటే నిప్పెట్టడమా?

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర - ఎన్నోకలలు

నిద్ర

అలుక యెత్తినవానికి నర్థచింత

కునకు నాతురునకుఁ గామగోచరాత్మ

■ వచ్చునే విను నిద్ర?

- తిక్కన, సౌప్తిక వర్ణము

బలవంతుఁడు పై నెత్తిన

బలహీనుఁడు ధనముఁ గోలుపడినయతుఁడు ద్రు

ర్బిల వేంచువాడుఁ గామా

కులచిత్తుఁడు నిద్రలేక కుండుదు రధిపా!

- తిక్కన, ఉద్యోగవర్ణము

సుఖానుభూతి సమయములోఁ బడసిన నిద్ర యనుభవించినట్లుండదు. కాలవ్యయము ■

గివట్లుండదు. ■ సమయము గూడ ననుభవింపబడినట్లే యుండును.

- విశ్వనాథ, బద్ధున్న సేనాని

దుఃఖానుభూతి సమయంలో నిద్ర తేట

యింపుగా నుండును!

- విశ్వనాథ, బద్ధున్న సేనాని

నిద్రలో రాజుకీ జోగీకీ భేదం లేదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

నిద్ర యెలా యుండవలెననగా సాధారణమైన చప్పుళ్ళకు తేకలకు పిలుపులకు మెలకువ రాగూడదు.

- చిలకమర్తి, బ్రహ్మదేవునికిపూజ్యత...

వ్యధిత హృదయాలకు శాంతినిచ్చే శక్తి ఒక్క నిద్రా దేవతకే ఉంది.

- విహారి ■ శాలివాహన, సాగర సంగీతం

కళ్ళు మూసుకున్న వాళ్ళంతా నిద్రపోరు.

- పీనిశెట్టి, వంజరంలో వక్షులు ప్రావంచిక కష్టసుఖాలను తాత్కాలికముగా మరపించి శారీరకముగానూ, మానసికముగానూ శాంతిని కలుగచేసి వైతన్యము నిచ్చేది సుమప్రావస్త ఒళ్ళటే. అదే పేదవారి యెడల కూడా నిష్పక్షపాతముగా ప్రకృతి చూపించే సర్వసమత్వము.

- సరస్వతీదేవి, గళ్ళలుంగీ ఎవరు నిద్రపోకపోయినా తెల్లవారుతుంది.

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు తెల్లవారినాక నిద్రపోవడం దరిద్ర చిహ్నం.

- మహాధర, ఓనమాలు కలకలూ, కష్టాలూ లేనివాడికి యిట్టే నిద్ర వస్తుంది.

- సూర్యారావు, రాత్రించరులు కడుపు నిండితే కూకారుడు హాయిగా కళ్ళు మూసుకు నిద్రపోతాడు. అతనిలోని కూ నిద్రపోతుంది.

- సూర్యారావు, నీలితెరలు పుస్తకం పట్టందే నిద్రరెట్లా వస్తుంది!

- కొడవటిగంటి, జూదం ఎంత తెలివి తక్కువవాడైతే, అంత తొందరగా నిద్ర పట్టేస్తాడని డాక్టర్లు చెప్పారు.

- వతంజలి, అప్పన్న సర్దార్ అధికారంలో ఉన్నా, లేకపోయినా రాజకీయ నాయకు డనేవాడికి తగినంత నిద్రరుండాది.

- వతంజలి, అప్పన్న సర్దార్ చస్తానని చద్దన్నం తింటే చల్లగా నిద్ర వచ్చిందట.

- సామెత

ఇక్కొజగాముల లోపల

నొళ్ళటి నీ చిత్తవృత్తి నొందెనో యెరు సొ మ్మెళ్ళటిగ గుడువం దలంచితొ? నిక్కము కతమేమి సెప్పమ నిద్ర చెడుటకున్?

- తిక్కన, ఉద్యోగవర్తము చాలా బాధలకు ముందు నిద్ర. రాత్రి పరిష్కారం.

- ఇనాక్, ఆనందబాషాల్లు నిద్ర

నిద్రాల్ కత్తిర బోనులో నలిగిపోతోంది మనసు.

బాధపడుతుంది, కాని గమ్యం బోధపడదు.

- కుందుర్తి, ఆశ

గోడమీది నినాదాలు

స్వాప్నిక పరిభాషా నిఘంటువులు.

- శ్రీనివాస్, ఉజ్వలనినాదం నిజాయితీ లేని నినాదం వట్టినిద్రం.

- భీమన్న, విశ్వశాంతి కాలగళంలో నిద్రిస్తున్నది

మానవత సమానతకోసం

- జయంతి, చెజుకులు

నిషాపెంచు నినాదాలు

నిప్పుచ్చర్, మణచలేవు

నిస్సత్తువ తీర్చలేవు

నీరసం వదల్చలేవు.

- పురిమండా, నాన్యవంశా

నింద

ఏదో చేసిపోయినవాడు చేసిపోతే, తడికేసిన వాడికి తంటావచ్చిపడిందని.

- సామెత

నింద వడ్డవారెప్పుడును తిడ్డవారలు కారు.

- తి.వేం., పాండవప్రవాసము

నిర్దేశకముగ నింద పైబడినను సజ్జనుడు దానిం బాపుకొనుట కర్తవ్యము.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి

ఎట్టి యుక్తముల కైనను సమకాలికుల వలన నిందలు తప్పవు కదా?

- పానుగంటి, సాక్షి

నిరపాయమై యత్తల కార్యసాధనానుకూలమై నది వ్యభిచార నింద.

- హనుమంతరావు, లేడీ డాక్టరు

దగ్గరకు పిలిచి దాసరి! నీ కన్ను లొట్ట అన్నట్లు.

- సామెత

నింద్యత

ఘనకులమునం బొడమిన దు

ర్మనుజుండిల నింద్యుడగు మూర్ఖముఖం

జున ముంచిదగునా?

- అడిదము, వాటువు

నిప్పులుడు

వా దగ్గరికి బ్రతుమెంబోకు ఒకసారి వచ్చిన వారు

మానరండి ఎన్ని సంవత్సరాలైన అలాగ

వస్తానేవుంటారు... మన మంచితనం నల్ల అలా

వస్తుంటారండి.

- పతంజలి, అప్పున్న సర్దార్ నేను, స్కిన్.. అంటే చర్మవ్యాధుల నిపుణుడ్ని.. చర్మానికి లోపల ఏమంటుందో మనకి సరిగ్గా అయిడియా లేదు.

- పతంజలి, అప్పున్న సర్దార్ నేను బ్రెయిను సైపెలిస్టునండి. నా దగ్గర ఏ కేసు గంటకంటే ఎక్కువ ఉండదండి..

- పతంజలి, అప్పున్న సర్దార్ నిపురవ్య

ఏదైనా, ఎప్పుడైనా, ఎక్కడైనా రాజుకునేది మొదట ఒక్క నిపురవ్యే. అందులో సత్యమనే ప్రాణముంటే నలుదిశలా వ్యాపించి జాబ్బల్వమానంగా వెలుగొందుతుంది.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే పాగ రావడానికి నిపురవ్య కొంతైనా ఉండాలి.

- నంది, మనిషి బావకూడదు నిబ్బరం

ఓటమి తరువాత నిలుపుకునే నిబ్బరమే మరలా విజయంపైపు మరలిస్తుంది.

- రామమోహనరావు, మోడల్ నియంత

పదవీ క్షయపీడిత నియంతృత్వ రాజకీయ రాబందులు చంపితేగాని చావదు.

- వెరబండరాజు, షో నియమం

నియమము నాగరికత. నియమమును దాటి పోవుట పశువృత్తి

- విశ్వనాథ, చెలియకట్ట నిరర్థకం

ప్రజలకు చేసే సేవ, శవానికి చేసే అలంకారం రెండూ నిరర్థకాలు.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కే శాస్త్ర మాదాద్య సన్నిధి ఉదువండేని నిర్దబోధంబు మది సంగ్రహింపడేని దెగువ మీటి ప్రతిజ్ఞ సాధింపడేని జ్ఞాతిజయ మందడేని తజ్ఞునుడు జనుడె?

- శ్రీనాథుడు, కాళీఖండము జనని దుఃఖమ్ము మాన్పని జన్మమేల?

- కాటూరి, మాతృస్తవము

నేను యముడు డౌటయు

నాకు యముండు రావణుం.

డింతకు దక్షిణేశుడను

నేనా! దశాస్కుండా! చెప్పలేను, ప్రా

ణాంతకమౌ నిరర్థకది

శాధిపతిత్వము లేల మాకిటన్?

- విశ్వనాథ, రామాయణకల్పవృక్షము నిరసన

కొత్తసంస్థల్ని నిరసించడం మానవస్వభావం

- భమిడిపాటి, మేజువాటి

జీవితంలో అనుభవం చాలని వాళ్ళు డబ్బు

గురించి నిరసనగా మాట్లాడతారు.

- సూర్యారావు, నీలితెరలు నిరాకరణ

ధనమదాంధుల కొలువేల? తాపసులకు.

- పోతన, భాగవతము

ఇతండు బ్రదుకక యున్నచో బ్రతుక నేను

నాకు రాజ్యమ్మువలదు. జానకి వలదును.

- విశ్వనాథ, రామాయణకల్పవృక్షము నిరాఘాటం

తడకలేని యింట్లో కుక్కదూరినట్లు.

- సామెత నిరాడంబరత

గొప్ప సత్యాలు గొప్పవాళ్ళమాదిరిగానే నిరాడంబ

రంగా ఉంటాయి.

- సామెత నిరాదరణ

తన్ను తాను తృణీకరించినవాడు ప్రపంచాన్ని

అంగీకరించలేడు.

- టుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది

నిరాశ

జనత గాఢనిద్రాలగ్నము

కవిత దీర్ఘస్వప్న నిమగ్నము

ఈ సివిలిజేషను డొల్ల

ఇక భవితవ్యము కల్ల!

- ఆరుద్ర, ఇసుక గడియారం

జీవితంలో నిరాశపడటం మౌఢ్యం! ఆ నిరా

శలో, పున్న ఆశను కూడా చంపుకుంటాం.

- ధనికొండ, ప్రొఫెసర్ బింధన్

మానవుని జీవితంలో ఎన్నో నిరాశానిస్సహాలు

వస్తూనేఉంటాయ్ వాటిని దైర్యంతో ఎదుర్కొనే శక్తి ఒక్క యుక్తాయుక్త విచక్షణా జ్ఞానం కల వాడికే ఉంది.

- బుచ్చిరెడ్డి, అసమర్థుని అత్యహత్య జీవితంలో నిరాశకు తావులేదు.

- బైరాగి, నాయకునకు సానుభూతి కాలం జరగదు
కంఠం పలకదు
కదలదు భూగోళం.

- రెంటాల, విగతం తరణమత్రవైతరణి యుగయుగాల నైరాశ్యం
మన బ్రతుక్కి యమపాశం.

- కవిరాజమూర్తి, ఏకత నిరుత్సాహం

దేశకాలాలకి అక్రమణ గమనాలు ఉండటంచేత ప్రకృతిలో నాటకపు సంగీతానికి లాగ "వన్ను మోర్" ఉండవ్!!

- భమిడిపాటి, అన్నీతగాదాలే నిరుద్యోగం

నిరుద్యోగం ఓ సామాజిక వ్యాధి. వ్యక్తిగతమైన అదృష్టదురదృష్టాలతో దానికి నిమిత్తం లేదు.

- మహీధర, దేశంకోసం నిరుపయోగం

నవలకి తక్కువ కథకి ఎక్కువ.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి ప్రమాణస్వీకారంనాడే ప్రభుత్వం పడిపోయి నట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి పేడ కుప్పకు దిష్టిమంత్రమా?

- సామెత టెలిగ్రాములో వ్యాకరణ దోషాలు వెదికినట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి ఆవేశం అలనటగా

వైతన్యం వేడిలేని వెలుతురుగా కలగా, అలగా, ఒకటియని

■ మారిన వేళలందు తెలుస్తున్నది చావుబ్రతుకు

■ కృడ ■ కృకురావని.

- బైరాగి, నూతిలో గొంతుకలు పీడని మూర్ఖునాథ నెల

విద్యలు రూడికి రా, వదెట్లనన్ బూడిద హోమమై చవుటం బూడ్చిన విత్తయి వెణ్ణిముండతోఁ గూడిన కూటమై విధవ కొప్పునఁ జుట్టిన పుష్పమాలయై గాడిదవాహమై యడవిఁ గాచిన వెన్నెలయై వృధాయగున్.

- చాటువు

కారములేని కూర, యువ కారములేని మనుష్యుఁ, డాది నోం కారములేని మంత్ర, మధి కారములేని ప్రతిజ్ఞ, వాక్యము త్కారములేని వేశ్య, గుణ కారము లేనటువంటి లెక్క, సా కారము లేనిపాట కొఱగావు.

- చాటువు

గుడ్డికన్న మూసినా ఒకటే, తెరచినా ఒకటే.

- సామెత పద్మము లోలికేల? మఱి పందికి జాఫరుగంధమేల? దు

త్తెద్దుకు పంచదారటుకు లేల? నవుంసకుడైన వానికిన్

ముద్దులగుమ్మయేల? నెఱ ముక్కుఱ యేల వితంతురాలికిన్?

గద్దకు స్నానమేమిటికిఁ గావలె?

- చాటువు

కవితలో సెప్పిన బాడనేర్చిన వృథా కష్టంబె యీ బోగవుం జవరాండ్రే కద భాగ్యశాలినులు; పుం

స్త్వంబే? పో పోచకా

- శ్రీనాథుడు, చాటువు

నిర్ణయం "తొందరపడి హజీసాహేబు తురకల్లో

సిపోయినా" డన్నట్లు నావంటి బుద్ధిమంతుడు యేవనిచెయ్యకూడదు. దాని లాభనష్టాలు జేరీజా వేసి, జమాఖర్చువేసుకొని మరీ డిసైడ్ చెయ్యాలి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం మనం ఒకటి దలిస్తే పెసిడెంటుగోళ్ళు ఉంకోటి దలుస్తరండి.

- రావిశాస్త్రి సొమ్ములు పోనాయండి అలోచనలతో గింజుకుంటూ కూచుంటే యేదీ

ముడిపడదు. యేదీ విడిపడదు.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్యాల

విద్యయులు

వెలయాలు సుతుడు నల్లుడు

నిలపతియును యాచకుండు నేవురు ధరలోఁ
గలిమియు లేమియు వెలుచగరు.

- గువ్వలచెన్న శతకము

విద్యోషి

ప్రపంచంలో నిర్దోషి అంటూ వుండదు.

- రెంటాల, ఐన్ స్టైన్ బెనెరత్

విద్యుంధం

ఎట్టి వారికి విద్యుంధము దగదు. దుర్మానంబు
దుర్దశ నాపాదించు.

- తిక్కన, ■ ద్వ్యోగపర్యము

ఒక్కొక్కనే అంటిపెట్టుకొని "యావత్తేవం
హోష్యామి" అనుకోడానికి గతంలో ధర్మం
కారణం లేసారు. ఈనాడు ప్రేమ అంటు
న్నారు. వాని వెనుకనున్న విద్యుంధం
ఒక్కటే...

- మహాదర, కత్తులవంతున

ఘస్తుంటే వచన కవిత్వం అన్నాట్ట!

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

నీ పిళ్ళరు పెయిలైంది- నా పిళ్ళర్ ప్రవృత్తికి
రమ్మన్నట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

విద్యయం

తనకి తాను భయపడని వ్యక్తి తను మంచి అని
విశ్వసించినదాన్ని చెయ్యగలడు.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్యాల

విద్యయుడు

కాన నవశ్యముఁ జెనఁచువఁ

కాని యుపాయమునఁ బగఱఁ గడతేచ్చు ధృతిం
బాని నడచు నెవ్వఁడు డెం

దానం తెలు వెట్టికొని యతఁడు నిద్రించున్.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము

విద్యక్షం

చోరవఁ గొని నఅకువానికి

నరివరుఁ డొక కృణము; దాక యగు నాతనికిన్
వరహాలు చింతగింజలు..

- చాటువు

నిర్వాకం

నిన్ననంతయుఁ దాఁ గదా నిర్వహించె?

- తిక్కన, విరాటపర్యము

నిలిచేవి

కలకాలం నిలిచిపోయేవి కొన్ని కొన్ని క్రమమలా
జ్ఞాపకాలే.

- పురాణం, ■ ఉగాది మల్లేపస్తుందా?

నివారణ

కొన్నిటికి కారణం - నివారణ రెండూ ఒకేబోట
ఉంటాయి. కాకపోతే మనం కనుక్కోవటం కష్టం.

- బుచ్చిరెడ్డి, తప్పు

నిశ్చలత్వం

కల్లోలిత సముద్రం మధ్య ఉన్న కొండలోనే దాని
నిశ్చలత్వం రుజువయ్యేది.

- కొడవటిగంటి, వెడిపోయిన మనిషి

నిశ్శీంత

■ లోకంలో రెండురకాలవాళ్ళే అన్నివేళలా
నిశ్శీంతగా వుండగలరు. వరమ మూర్ఖులు
సంపూర్ణజ్ఞానులు!

- ఆనందారామం, మరోమొందడుగు

నిశ్శీంక

ఏ ■ భర్త తనపట్ల ప్రదర్శిస్తున్న అనురాగా
న్ని శంకించదు. తను ■ అర్హులని నమ్ము
తుంది.

- కవనశర్మ, తూర్పువడమర

నిశ్శీలం

నిశ్శబ్దం చాపకింద నీరులా అవరిస్తుంది

శబ్దం నిశ్శబ్దంగా అవులిస్తుంది.

- సుఖాష్టచంద్ర, సుప్త బైతన్యం

నిశ్శబ్దం రాత్రికి పహారా కాస్తుంది.

- పెద్దిరాజు, పోల్...పోల్...!

నిశ్శబ్దాన్ని మృత్యువుతో సంకేతించవచ్చు

- హెచ్.బి. రైలు

నిషా

మనస్సును నిషాలో నిద్రపుచ్చటం పిరికితనం.

- భారతీదేవి, సుడిగుండాల

భూలోకంలో నిషా యమలోకంలోకి వచ్చినా
దిగదు.

- చిలకమర్తి, యమధర్మరాజు కచ్చేరి

నిషిద్ధం

అలిగి అత్తవారింటికి, చెడి చెల్లెలింటికి పోరాదు.

- నార్ల, కొత్తగడ్డ

అడవాళ్ళతో బజారుకెళ్ళడం తెలివితక్కువ, ఫ్రెండ్ తో బార్ కి, పెళ్ళాంతో బజారుకీ వెళ్ళ కూడదు.

- బీనాదేవి, మినెన్ అండ్ మిస్టర్ సక్సేనా
అంగు విషయంలో అసన విషయంలో అభ్యంత
పనికిరావు.

- రామదాసు, అకాశరామస్వామి
చెడి చెల్లెలింటికి, బ్రతికి బావగారింటికి వెళ్ళకూడదంటారు.

- సాంబశివరావు, తేనెజాబిలి
నిరీక్షణములో విసుగుండరాదు. అశలో విచార ముండరాదు.

- ధీక్షితలు, శబరి
అడవాళ్ళను ఎప్పుడూ ముఖం మీద పొగడ కూడదు.

- విమలారామం, కిరణ్ణయి
అజీర్ణవ్యాధితో బాధపడుతూ మీద కవిత్యం రాయకు.

- అమ్మంగి, నాలో నేను
కోతికి బిల్లు చూపరాదు. కోమడికి ధనం చూపరాదు.

- సామెత
ఇచ్చేవానికి పత్రం వద్దు. చచ్చేవానికి మందు వద్దు.

- సామెత
స్నేహితునింటికి పోవచ్చునుగాని చుట్టూ (చెల్లెలింటికి) పోరాదు.

నిషేధం

బలవంతుల తోడి విగ్రహంబు పరిహరించుట లగ్న.

- నన్నయ, సభావర్ణము
అన్యకీర్తనంబు నన్యనిందయుఁ దన్నుఁ బరంగఁ బొగడికోలుఁ బ్రచ్చికోలు నాపగాతనాజి యార్థవృత్తములుగా వనిరి వీని నాద్యు లయిన మునులు.

- నన్నయ, సభావర్ణము
... కృత్రంబుల సంశయయుత కార్యం బులు గర్తవ్యములు నియతములు వర్జ్యముల్.

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

వజ్రదైన చేను దున్నకు కలవైనను బంధుజనుల కడ కేగకుమి పరులకు మర్మము నెప్పుడు పితికికి దళవాయితునము పెట్టుకు నుమతి.

- బద్దెన, సుమతి శతకము
తనవారు లేనిచోటను

జన వింతుక లేనిచోట జగడము చోటన్ అనుమాన మైన చోటను మనుజునకును నిలువందగదు మహిలో సుమతీ.

- బద్దెన, సుమతి శతకము
నడవకుమీ తెరు వెల్లిటం గుడువకుమీ శత్రునింటం గూరిమితోడన్ ముడువకుమీ పరధనముల నుడువకుమీ యొరులమనను నొవ్వంగ నుమతీ.

- బద్దెన, సుమతి శతకము
రజ్జురాడరాదు రణభూమి లోపల బుజ్జగింపరాదు బొంకువాని నొజ్జతోడ వాడు లొనరంగ మానరా

- వేమన
తాడు తెగేవరకూ లాగకూడదు.

- సరస్వతీదేవి, తండ్రిపోలిక
చెవులు ఉన్నవాడితోను, అప్పులున్న వాడితోను పోరాదు.

- సామెత
ఇవాళ సంఘర్షించని వాడు రేపటి విజయోత్సవంలో వుండదు.

- హెచ్చార్తి, ఈశ
మొగోడికి నిద్దరా, బద్దకం ఉండకూడదు.

- రావిశాస్త్రి, సాపి
నిష్కారణం

బంధువులలో కోపాలు రావడానికి కారణం వుండ దు, ఉండక్కరలేదు!

- కాళకూరి, గరల్ వైప్
ఎద్దు చేనుమేసిపోతే, గాడిదకు చెవులు కోసి నట్లు.

- సామెత
కొండ నాలుకకు మందు వేయబోతే ఉన్న నాలుక ఊడిందట.

- సామెత
తప్పుచేసినవాడు తప్పించుకుపోగా తొంగి చూసినవాడు పట్టుబడ్డట్టు...

- సామెత

నిష్క్రమణ

ఈ ప్రపంచంలోకి మనిషి ప్రవేశించటం ఎంత కష్టమో నిష్క్రమించటమూ అంతే!

- దివ్యవభాకర్, శిరోమణి

నిష్క్రియుడు

అకురాలినదని ఏడుస్తూ కూర్చున్నవాడు
వసంతానికి స్వాగతం పలుకలేడు.

- కాళోజీ, దిగులు

నిష్ఠ

గట్టిగా చెడిపోయేందుకన్నా నిష్ఠంటూ ఒకటి ఉండాలి!

- రామకృష్ణశాస్త్రి, మంత్రపుష్పం

ఈ నిష్ఠ వింత తారస

మైనం దాకానెసూ! సదాచారి యటం
టే నచ్చిన దాకానె యగు

మోనిజనవిడంబనములు మన మెఱుగనివే!

- తమ్మయ్య, వైజయంతీవిలాసము

నిష్ఠురం

అంత్యనిష్ఠురం కంటే, అది నిష్ఠురమే
మంచిది!

- సామెత

నిష్ఠులం

భర్తయుపదేశము బ్రాహ్మణ వ్యవసాయమువలె
నిష్ఠులము.

- పానుగంటి, రాధాకృష్ణ

అత్యులింగము తెలియని యెడల లింగము
రుబ్బు(పో) పత్రమే.

- శివరామశాస్త్రి, నమశ్శివాయ

వచన కవిని అంత్యప్రాసలు అరువడిగినట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

చెక్ పోస్టుకి చెక్కులు అడ్డమా?

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

అదును తప్పిన పైరున్నా, ముసలివానికి
బిడ్డలున్నా ఒకటే.

- సామెత

పెట్టేవారి చెయ్యి పెద్దదయినా, తినేవారికి
తిరుగుడు రోగం.

- సామెత

కార్లు పోయే దారి వదలి టైర్లు పోయే దారి
మూసినట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

కళాఖండం తీసి కలెక్షన్లకు ఎదురుచూసినట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

నిష్ప్రయోజకుడు

శాస్త్ర మాచార్య సన్నిధి జదువడేని
నిద్దబోధంబు మది సంగ్రహింపడేని
దెగువ మీటి ప్రతిజ్ఞ సాధింపడేని
జ్ఞాతిజయ మందడేని తజ్ఞుడు జనుడో

- శ్రీనాధుడు, కాళీఖండము

ఎన్నెన్ని గాలివానలు, యెన్నెన్ని కలరాలు,
యెన్నెన్ని ప్లేగులు, యెన్నెన్ని యుద్ధాలు వచ్చి
యెంతెంత జనాన్ని నాశనం చేసినా జనాభివృద్ధి
నామమాత్రావశిష్ట మయిందా? అలాగే ఆయా
దుర్వృత్తులున్నా.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

మనుషీనుంగుగార దలంప మను టేమిటికిన్?

- దూబగుంట, పంచతంత్రము

స్వర్గానికి రోడ్డువేయు

సామాజిక పథకమ్మలు

శ్రమికజాతి బ్రతుకుబాట

చల్లనెల పల్లెరులు?

- మల్లారెడ్డి గేయాలు

పొరువ జ్ఞానకీర్తులం బరంగెనేని

వాని సంపద యొకపూటయైనం జాలు

సుదరపోషణమాత్రకై యుర్విమీందం

గాకి చిరకాల మున్న నేకార్య మగును?

- దూబగుంట, మిత్రభేదము

కుట్టని రవిక చేతిలో ఉన్నాసరే? ఏలని
మొగుడు ఊరిలో ఉన్నాసరే.

- సామెత

కొజ్జా మొగుడు ఒడిలో ఉంటేనేమి? గదిలో
ఉంటే నేమి?

- సామెత

టెంకాయ చెట్టుకు మడిగుడ్డ కట్టగానే
దొంగకడ్డమా?

- సామెత

రాజమకుటం శిరోవేదనను పోగొట్టలేదు.

విశ్వరథం అనందాన్ని కొనిపెట్టలేదు.

- సామెత

నిస్సృహ

మానవుని జీవితంలో ఎన్నో నిరాశ నిస్సృ
హాలు వస్తూనే ఉంటాయ్ వాటిని ధైర్యంతో

నిస్సహాయత

ఎదుర్కొనే శక్తి ఒక్కయొక్కయొక్క విచక్షణా
జ్ఞానం కలవాడికే ఉంది.

- బుచ్చిరెడ్డి, అసమర్థుని అత్తహత్య
నిస్సహాయ బలపడితే పరాజయం,
బలహీనపడితే విజయం.

- రామమోహనరావు, మోడల్

నిస్సందేహం

మ్యామని కూయలేని పిల్లి యెచ్చటవైన
నుండునా? కిచకిర లాడలేని కోరిని మీరెచ్చ
టవైనా? జూచితిరా? ఈతరాని కప్ప యేదేశ
మందైన నుండునా? పుట్టగానే క్యారుమనలేని
బిడ్డ చచ్చిన దనుటకేమైన సందేహమా?

- పానుగంటి, సాక్షి

నిస్వార్థం

స్వార్థ మనేది ప్రకృతి సిద్ధంగా వస్తుంది.
నిస్వార్థమనేది మనం సంపాదించుకుంటే లభి
స్తుంది.

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్రభారత్ కే

నీచత్వం

కట్టిన అశించినట్లు.

- సామెత

నివాళయం

పానప్రియులై ప్రేలోయరైన వారికి, ఇచ్చకాలు
తప్ప మరేమీ విననొల్లని వారికి సింహాసనా
లున్నంతకాలము వారిచుట్టూ నివాళయానికి
ప్రాకులాడేవారు కోటలా కూర్చుంటారు. ఇతరు
లను చొరనివ్వరు. వారి ప్రాస్వధృష్టి
తక్షణ స్వార్థప్రయోజనాల పరిమితిని చాటుదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

నీచుడు

ఒక వీరుడు మరణిస్తే వేలకొలది వీరులు
పుట్టడమేమో కానీ
ఒక నీచుడు చచ్చే కోట్లాదిగా నీచులు
మాత్రం పుడుతున్నారు.

- దేవప్రియ, మహాకవి

నీడ

తాడిచెట్టు నీడ తనకూ లేదు. ఇతరులకూ లేదు.

- సామెత

నీతి

నీతులు పోతపాల వంటివి

- అజ్ఞాన, సారంగధర

నీతియుక్తముగఁ బదునెనిమిది పురాణములు,
భారతమున వ్రాసిన వ్యాసుఁడు పరకాంతను
జూచి పండ్లిగిలింపలేదా? కడుపులో నీతి
పుట్టిన వానికే గతి లేదుగాని పడఁదీసి చెవిలో
నీతిని దిరిపెట్టఁబడిన వానికా?

- పానుగంటి, ముద్రిక

శిష్టాచారమైన నీతికి బాహ్యమైనచో నది
మాన్యము కానేరదు.

- తి.వేం., పాండవప్రవాసము

కాలము కాదు కత్తికిది

మాతుకులన్ వధియించె ముందె యే

కాలమునన్ పలించునొ

కల్ప ఫలంబులు నీతిమార్గములో?

- తి.వేం., ముద్రారాక్షసము

క్రూరకర్మములం దుద్యతులైనవారికి నశర్మ
ప్రాప్తి గాకుండునే?

- నన్నయ, ఆదివర్ణము

...నీతియుతులు సమర

మధమ సాధనముగ నాడుదు రర్థసం

సిద్ధిఁబొందు తెఱఁగు నేయునెడల.

- తిక్కన, విరాటవర్ణము

చేటు కాలమైనఁ జెట్టమాటలు

గాని తెరువు వట్టు

దగినయట్లు తోచుఁ దగియెడునవి యవి

నీతులని మనంబు నిశ్చయించు.

- తిక్కన, ఉద్యోగవర్ణము

కుటిలబుద్ధుల గెలువంగఁ గుటిలమతియ

యర్థమగుఁ గాని నీతిగా దార్జవంబు.

- శ్రీనాథుడు, శృంగారనైషధము

బలిమికంట నీతిబలిమి లెస్స

- పింగళి, కళాపూర్ణోదయము

రమణీజనములదెసఁ గడుఁ

దనుకించుట నీతిగాదు.

- ఆనంతపుడు, బోజరాజయము

పరిపరివిధాల అచారాలు, వ్యవహారాలు

వున్నాయిగాని వకటే, భగవంతుడొకడూ,

అంతటావొట్టడే.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మొగవాడికయినా ఆడదానికయినా నీతి

వుండాలి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఏ పాడువస్తువు నయినను సరే రహస్యముగా

నుండుటవలన దానియందు గౌరవము హెచ్చును.

- కందుకూరి, రాజశేఖర చరిత్రము

నాకుఁ బనికిరా వనియేకదా యీ నీతులన్నిఁ
■ మీకు వదిలివేయుచున్నాను? నాకే పనికి
వచ్చిన యెడల నొక్క వాక్యమైన నా కుక్షిలో
నుండి పైకిరానిట్లునా?

- కందుకూరి, రాజశేఖర చరిత్రము

... వారరమణీకైవడి బహురీతి రాజనీతి

- లక్ష్మణకవి, సుబాషితములు

ఆయువు మంత్ర మోషధము
నర్థము దానము మానభంగ మ
న్యాయము నర్థనాశము గృ
హవ్యసనంబును దాపురంబుగఁ
జేయుట నీతియుక్తము.

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంశిక

వినందగు నెవ్వరు నెప్పిన
వినినంతనె వేగవడక వివరింపందగున్
గని కల్ల నిజముఁ దెలిసిన
మనుజుఁడె పో నీతిపరుఁడు మహిలో సుమతీ.

- బద్దెన, సుమతి శతకము

పసువులు నోర్చేని సొమ్ములు - ■ నీతుంది
కాని మనకి నేడు. సదువు లేన్దాన్ని నాకూ
నేడు, సదువుకున్నోడివి నీకూ నేడు.

- రావిశాస్త్రి, మాయ

ఏలయుడువాడే యేలిక యగుట కర్హండు. విధే
యతఁ జూపంగలిగినవాడే యాజ్ఞ నిచ్చుటకుఁ
దగినవాడు. వినందగినవాడే చెప్పందగిన
వాడు.

- పానుగంటి, సాక్షి

నీతి ఇతరులకు సంబంధించే ప్రవర్తన విష
యంలో ఉంటుంది.

- కొడవటిగంటి, ప్రేమించినమనిషి

ఎన్నియో నీతులు పకువక్షి కీటకములనుండి
మనుజుఁడు నేర్చుకొనవలసి యున్నది - గాడిద
నుండి యోరిమి, చీమనుండి దూరధృష్టి సాలె
పురుగునుండి పట్టుదల, కుళ్ళనుండి విశ్వా
సము, గువ్వనుండి యేకపత్నివ్రతము, ఇటు
లేన్ని చెప్పవచ్చును? మనుజుఁడంత బుద్ధిహీన
మైన జీవము ■ లేడు. మనుజునకు
బుద్ధి చెప్పజాలని జంతు వెంతనీచమైన

దియుఁ బ్రపంచమున లేదు.

- పానుగంటి, సాక్షి

నీతి అంటే కోత.

- ముళ్లపూడి, బుడగు

మనల్ని ఎవరూ చూడటం లేదన్న భైర్యం వున్న
ప్పుడు ఎన్నో పనులు చేస్తాం. ఎవరన్నా చూస్తే
ఎల్లా వుంటుందో పూహించుకుని అవకాశం
వున్నా ■ పన్ను చెయ్యటానికి జంకుతాం.
తలుపునందు నీతి మనది.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది

ఒప్పుకోవటానికి వీల్లేని నీతిని అనినీతి
అంటారు.

- కొడవటిగంటి, బావ్యర్యం

చరిత్ర కెప్పుడూ నీతిలేదు.

- కొడవటిగంటి, దేవుడిచ్చిన వరం

వ్యయమునార్జనంబు దయయుహింసయు
బొంతు నిజముఁ దియ్యందనము నిష్కర■
బలువు రిష్టజనులుఁ గలిగి యారయఁ బజ్జ
రమణివోలె నుండు రాజనీతి.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము

నీతి కట్టె లాంటిది

కోర్కె మంట లాంటిది.

- తిలక్, రాజమండ్ర పాట

నీతి నేడొక ప్లేగు.

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి పజ్జాలు

పుస్తకములలో, పాఠశాలలో కాలేజీలలో చదువు
కొన్న నీతులు బళ్లలో పనికి వచ్చేవే.

- మాడపాటి, ఎవరికి?

అందరూ కొదన్న ■ ఒకడు చేస్తే అవినీతి.
అందరూ ఒప్పుకొన్న ■ నీతి.

- మహీదర, కత్తల ■

■ కడుపు కాలనంతసేపూ అంతా నీతే.

- కాంతారావు, దగావడిన తమ్ముడు

మొగవాడు అడదానికంటె స్వేచ్ఛగా నీతిని
దిక్కిరిస్తున్నాడు.

- కొడవటిగంటి, వచ్చుకాగితం

నీతినియమాలు, సంపాదించలేని సన్న్యాసులు
బతకడానికి పెట్టుకున్న నికృష్టపు గోడలు.

- రాధాకృష్ణ, ఇదేమిటి

నీతి - అనినీతి

నీతో మాట. దానికి మరో రెండవరాలు

నేనున్నే మరోమాట. రెండూ యేరేయేరే మాట
లేగాని అన్ని సోల్గా దేవుడున్నట్టే ■ రొండిం
లోనూ ఉన్నాడు దేవుడు.

- రావిశాస్త్రి రత్నాలు-రాంబాబు

నీతివరుడు

లంచాలు తీసుకునే స్వభావం వుండి ఏ కారణం
వల్లనో తీసుకోని ఉద్యోగస్తుడికే కీర్తి honest
officer అని.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

నీరసం

ఒట్టు నీరసంగా వుంటే బాగుండదే, కయిత్రం
నీరసంగా వుంటే బాగుంటదా?

- వేంకటరాయశాస్త్రి ప్రతాపరుద్రయ్యము
నీరస మనంగా నేమి? నీవు ఆనందించు
రసము నీరసము.

- వేంకటరాయశాస్త్రి ప్రతాపరుద్రయ్యము

నీరు

కన్నీరుకి పన్నీరుకి మున్నీరుకి

నీరు సమానం

అయితే గోదావరి నీరు-

ఏడవనీరు చావనీరు!

- తిలక్, రాజమండ్రి పాట

నీవు

ఆప్తమింపని దేది నీ వస్త్రమింప?

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

■ గురించి నే చెప్పుకోగలిగితే నువ్వు దేనికీ?

- కొడవటిగంటి, ముడిసరుకు

నీవు జగతి వైతన్యంలో ఒక బాగు

జగతి, కోటికోట్ల నీవుల సంయోగం

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

నీతెల్లిన గ్రుక్కెడు ప్రాణం

రాజ్యాంగపు ■ సోపానం,

నీ అస్థులు విస్మృతి పాలై

యుగసంధుల వంతెన ■

- కొనకళ్ళ, సిపాయి

నీవు దలంపునరాంగం గన్నీరు గార్చు.

- శరభాచార్యులు, కల్హరమాల

నీవు - నేను

నీవు జీవనదాత్రివి, నేను జీవి,

నీవు లేకున్న నాలేమియే ద్రువమ్ము

- నాయని, సౌభద్రుని ప్రణయయాత్ర
వాళ్ళు నేనే నీకు - బోలెడు నీవులు నాకు.

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు

నెత్తం

వాదులానితోడ వాళ్లనితోడను

బూతుతోడఁ దిండిపోతుతోడ

నటమటేనితోడ నడయరితోడను

వెలకు నెత్తమాడ వెరవుగాదు.

- నాచన సోమన, ఉత్తర హరివంశము

నెమలి

కోకిల యెత్తుడో దాక్కిని దొంగరంగా కూయును.
నెమలి బహిరంగంగా పదివిప్పి యాడును. నిర్భయ
ముగా అరచును. కనుక నెమలి పిట్ట శ్రేష్ఠము.

- మాచిరాజు, తెలుగు పేరడీలు

నెత్తివి

చేతన్ ముంటముఁ బట్టు నెట్టికవియున్

జింతింపఁ డీనాఁడు నీ

భ్రాతృభ్రాతృము లీక్షుధార్త భరతాం

■ దీర్ఘదారిద్ర్యమున్.

- కామవా, నా కథ

ఒక్క శ్రీశ్రీని మినహాయిస్తే నేటి కవిత్వమంతా
బీడు!

- కుందుర్తి, విశ్వనాథ వస్త్రేహర్తికి

వేశ్య వెలయా లనంబడె వెల గ్రహించి

కట్నముల చేత వెలమగల్గె కారె వీరు!

- కాళ్ళూరి, వరవిక్రయము

నేను

ఏను రుజువైతి, జరనైతి, వృక్షవృక్షైతి!

- దేవులపల్లి, శూర్యశి

...ఏ ననంత.

శోకభీకర తిమిర లోకైక పతిని!

- దేవులపల్లి, వద్దు!

నేను చిలునవ్వు పెదవుల నిలవలేను.

- దేవులపల్లి, నేనుకూడ

■ వియోగిని నేనె!

తొలి ప్రేయసిని నేనె.

- దేవులపల్లి, శూర్యశి

నేను లేని యాట రక్తలేని పాటగదా!

- వేంకటరాయశాస్త్రి ప్రతాపరుద్రయ్యము

నేను సైతం
ప్రపంచాన్ని
సమీక్షించి అహుతిగాను!
నేను సైతం
విశ్వవృక్షి
అశ్రువృక్షి దారపోశాను!
నేను సైతం
భువన హోషకు
పెరిగింతుక విచ్చి ప్రాణాను!
నేను సైతం
ప్రపంచాన్ని
తెల్లరేఖై పల్లవిస్తాను!
నేను సైతం
విశ్వవృక్షకు
తంత్రినై మూర్ఖులు పోరాను!
నేను సైతం
భువన భవనపు
బావుటానై పైకి లేస్తాను!

- శ్రీశ్రీ, జయభేరి

నేను' అనేది తప్ప వేరే కొలత, వేరే ఆధారం
యెట్టడా దొరకదు, ఎవరికీ కూడా.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

గడి యెక్కా నేనే, గంతులు వేయా నేనే

- సామెత

తప్పొప్పుల పట్టికలా తయారైన బ్రతుకును
దర్శానుగుణంగా సరిదిద్దుకుంటాను.

- అనిశెట్టి, స్వయంచరిత్ర

కష్టాల కొగిలిలో క్రక్కుదలిపోతూ
సుఖాన్ని ఊహలో చుంబిస్తున్నాను.

- అనిశెట్టి, స్వయంచరిత్ర

మానవస్వాతంత్ర్య 'మాగ్నెటార్' పైన
రక్తక్షరములతో వ్రాలు చేసేశాను!

- సూరి, అరుణదేవి

నా పేరు

సాయుధం నా శరీరం

జక్రమణ నా ఉనికి

ఉద్యమం నా ఊపిరి

విప్లవం మా ఊరు.

- చెరబండరాజు, గవ్యం

నేనె కల్పించిపెట్టిన నియమములను

నేనె పాటింపకుండిన నియతి చెడును.

- త్రిపురనేని, భగవద్గీత

చచ్చెడునంతదాక నిర్భయముగనే ప్రపంచ
మున సంచరించెదను.

- త్రిపురనేని, ఖాసీ

నేరం

ఒకనాడు పురుగులా బ్రతికిన మనిషి సుడితిరిగి
పెద్దాడై వెలిగిపోతూన్నంత మాత్రాన పూర్వం
తన పురుగు దశని మరిచిపోతే నేరం.

- ఆదివిష్ణు, వాంటిడ్ ఫాదర్స్

దురుద్దేశంతో చెయ్యనిది నిజంగా నేరంకాదు.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, న్యాయం

'చట్టం-నేరం' అనే విశేష వదాలు ఎటుగా
మొగ్గినా మొగ్గేతత్వం గలవి.

- మా గోఖలే, దొంగవాళ్ళు

పది సంవత్సరముల కఠినశిక్షకంటె బదిమంది
సంఘమువలన నేరగానిక గూర్చి చేయబడిన
యనాదరణము నేరము నాపుటలో బలవత్తర
మైనది.

- పానుగంటి, సాక్షి

నేరము శిక్ష నొందినకొలది వృద్ధి నొందుచున్న
ట్లున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి

నిజాయితీగా వుండటమే ఈ లోకంలో పెద్ద
నేరమేమో!

- ఆనందారామం, మరో ముందడుగు

జయిలులో జరిగే ఒక నేరమూ రిపోర్టుగాదు.
ఒకడు సాక్ష్యం చెప్పడు. పదహారు వందల
మంది దుర్మార్గులుండే ఖయిదులో ఒక్క నేరం
గూడ జరిగినట్టు నేరపు జాబితాలో ఉండదు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

నేర్చు

నీటిలో జాడక బుట్టించు నేర్పు నీకు

కాక గల్గునె మూడు లోకములయందు

- పోతన, భాగవతము

ఎద్దుకన్న దున్న యేలాగు తక్కువ

విపర మెడిగి చూడు వృత్తియందు

నేర్చులేనివాని నెఱయోధుడ కందురా?

- వేమన

వావిరి మాటలక దేలక

భావంబునక గీడు మేలుక బరికింది యసద్భా

వుని సద్భావుని నవ

నీవర! యేర్పటప నెలుంగ నేరంగవలయున్

- తిక్కన, శాంతివర్ణము

రంకాడ నేర్పినమ్మ బొంకాడ నేరదా

- సామెత

ఏక వచన ప్రయోగం అంటే నౌకరీలో వుండే వారి నాలుక యెంతయినా నేర్పు చూపించగలదు. కాని చెవులు మాత్రం ఓర్పు కనపరచలేవు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, వడ్లగింజలు

నైజం

గుడ్డుగా వున్నప్పుడు దాని ఖరీదు అర్థజా. అది కోడిపిల్లగా మారి, పెద్దదై మళ్ళీ గుడ్డు పెట్టే దశకు ఎదిగితే - అప్పుడు దాని ఖరీదు రూపాయిన్నర. ఎవరైనా కోడిగుడ్డును ఉలితంగా యివ్వగలరేమోగాని కోడిపెట్ట నివ్వలేరు. మనస్సు ఒప్పుదు. ఇది మానవ నైజం.

- చిరుజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కి

వేము చెగ్గలము పెరుంగ

గలదే మాదుర్మగుణము తిక్తంబ కాక?

- పిల్లలమర్రి, జైమిని భారతము

శ్రీగణవానిఁ బేదయుఁ

బ్రనిధ్య పతివ్రతఁ జెడ్డ యింతియున్

కాగిని వజ్రలోభియు సు

జాతి విజాతియు దర్శనిర్మలో

ద్యోగినిఁ బాపకర్ముడును

నొప్పెడువానిఁ గురూపుఁడున్ విశే

షాగమవేది మూర్ఖు, చెడ

నాడుచు నుండుట నీతి నైజముల్

- సింగన, నకలనీతి సమ్మతము

మలకలు మా ప్రచారములు

మా ముఖముల్ విషవహ్నితోయముల్

ఖలులము రోషజాతులము

గర్వల మే మొక మంచివారమా?

నలినదళాక్ష ప్రాణులకు

నైజగుణంబులు మానవచ్ఛనే?

- పోతన, భాగవతము

దొరకవని తెలిసినా - జారిపోయిన వాటి కోసం

నెతుక్కోవటం మానవ నైజం.

- రామచంద్రమూర్తి, శ్రీరాగం

ఈ కార్చిన కన్నీళ్లే నైజాం పిండిన సారం

ఈ కుళ్ళిన గుండెకాయ నైజా మిచ్చిన పండు

- కోదండరామశాస్త్రి, భూస్వర్గం రావాలి

నైతికజీవనం

నైతికజీవనం కేవలం వ్యక్తిగతమైనది.

- ఆత్మేయ, చావకూడదు

నైవేద్యం

పూజారికి లేని నైవేద్యం ప్రభువులకా?

- నంది, పుణ్యస్థలి

గాలికి బోయిన పేలపిండి, భగవదర్పిత మన్నట్లు

- సామెత

నాప్రి

తీట చేతికి తీపులు మెండు

- సామెత

నోటీసు

నోటీసు ఎవరూ చదవరండి కాగితం రుండగ.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, రిహార్లు

నోరు

కాలం సూడవోత నోరున్నోనిదే ఊరంటుంది.

- రాజయ్య, సృష్టికర్తలు

నోరుంటే తల కాస్తంది మరి!

- మాలతి, జీవనమాదుర్దం

ఎవరివల్ల చెడ్డావురా అంటే నోటివల్లనే చెడ్డానన్నట్లు.

- సామెత

నొకడు

యెజమాని లోసుగు జూసి ఒక్కో సుట్టు

నొకరోడే బాస్ యెజమానై పోతడండీ.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడికత

న్యాయం

పని కూలీ వెదవల్లి. రాతం ముగతది. ఏమైనా అంటే, ఎదురు తిరిగితే మన సాయానికి కోర్టు

ఘన్నాయి, జెయిళ్ళన్నాయి.

- రావిశాస్త్రి, మాయ

మడిసి మాంసం అమ్ముకొని మడుసులు బతకడం నాయం కాదుకదా?

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు -

తను ఇతరుల్ని అంటే, తమాషాలు. తన్ని అంటే ఇతరులు, ఈర్ష్యలు. ఇదిట న్యాయం.

- భమిడిపాటి, ఇప్పుడు

అధికారదుర్వినియోగంలాంటి అంటురోగాలకు దూరంగా, కేవలం పుస్తకాల్లోని వెర్రిమొద్రి

న్యాయం

న్యాయం కాక మంచురా స్వచ్ఛమైన న్యాయం
జరగాలి ప్రతి మనిషికీ.

- విశ్వం, కోర్టు

న్యాయం రాజును విచారించదు.

- కందుకూరి, తెలంగాణ

కొన్ని వేళల్లో తప్పిపోయినా సాధారణముగా
న్యాయమే అక్షరకు వస్తుంది.

- కందుకూరి, మ్యూనిసిపల్ నాటకము
న్యాయంగా పోతే అన్నీ తంటాలే వస్తవి.
అందరితోనూ విరోధాలే వస్తవి.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని
పళ్ళింట్లో దొంగలు పడ్డప్పుడు లక్షలక్షలు
పోవాలి. అది న్యాయం.

- రావిశాస్త్రి, కష్టార్థికం
న్యాయమైన సొమ్ము నడ్డేటిలో పాతపాతా పోదు.

- చెళ్ళపల్లి, కథలు- గాథలు
"న్యాయ"మన్న బోనులో చిక్కుకున్న ప్రాణి
బయటపడడానికి వీలులేదు.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, న్యాయం
కేసుల్లోనే న్యాయం వుంటే ■ పోలీసులం
మేమెందుకు? ఇంతమంది ఈ ప్లేడర్లు అంతా
ఎందుకు? ఈ కోర్టులన్నీ ఎందుకు?

- రావిశాస్త్రి, న్యాయం
నడిబజారులో నలుగురి ముందు
హత్య జరిగినా సాక్షులు బండు
న్యాయం గుడ్డిది మాత్రమే కాదు
కుంటే, మూగని ఘోషిస్తాన్.

- శ్రీశ్రీ, పంచరత్నాలు
నాకు విలువలేనప్పుడు నేనెందుకు?
మీ ఏడుపేదో మీరే ఏడవడంటూ
అక్కడే - కోర్టు గుమ్మానికే -
ఉరేసుకుంది - న్యాయం ఉరేసుకుంది!

- ఆల్లంరాజు, న్యాయం ఉరేసుకుంది
అన్యాయం చేయిస్తే నాలుగురోజు లూరు
కుంటే అదే నాయం అయి ఊరుకుంటుంది.

- రావిశాస్త్రి, విషాదం
అపరాధ విమర్శ కాలమున నన్నీయు వెలువడి,
క్రూరీన యోడతేలి, తేలిన యోడ క్రుంకలగుదు.

- ధర్మవరం, విషాద సారంగధరము
న్యాయమూర్తి

న్యాయమూర్తులు గారూ!

మీరు... బహుమంచివారే

అధర్మ నిధనంలో యమధర్మ రాజంతటివారు.

- శివసాగర్, కృత్రు?

న్యాయశాస్త్రం

నిరూపించలేని నిజాలను 'లా' ఒప్పుకోదు.

- విశ్వం, ముసుగు

మన న్యాయశాస్త్రం చెడ్డవాడిని మరింత చెడ్డవా
డిగా చెయ్యడానికే ఉపయోగపడుతుందమ్మాయ్

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు-శ్రీయుతులు

వక్కదువులే

చలం పుస్తకాలంటే నాకు అసహ్యం. ఎందుకంటే
కాయితాలు పక్కదువు ధనుకుంటాడు అతను.

- చలం, కళారాధన

వక్షపాతం

పక్షపాతియగు ■ జతిశీఘ్రమునక బద్రప్రస్థం
డగును.

- డి.వేం., దంభవామనము
పక్షపాతమే ప్రేమక గలిగించును. పక్షపాతమే
యేవక గలిగించును.

- చిలకమర్తి, గణపతి
దేవుడికి పక్షపాతం జాన్తి!

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని

పక్షి

చాలామంది పెంపుడు పక్షులకి రెక్కలు కత్తిరిం
చేస్తారు. ■ అవి మళ్ళీ పెరగకా మానవు.
ఎగిరిపోకా మానవు.

- బీనాదేవి, కాంట్ యు డేర్ డియర్!
మనకన్న పక్షులు నయం. పిల్లలకు రెక్కలొచ్చే
దాకా అన్నిరకాలా సహాయం చేస్తాయి. రెక్కలొ
చ్చిన పిల్లలు తమను ముసలితనంలో అదుకో
వాలని అశించవు. పక్షిపిల్లలక్కడ తమ తల్లి
దండ్రుల గతేమిటా అన్న విచారం ఉండదు.

- కొడవటిగంటి, పంచరత్నాలు
ఎవరు నెప్పారని గూటిలో పక్షి కిలకిల్లాడుద్దీ!

- ముచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు

వగ

పగ గుడ్డిది. అది గురి చూసి కుట్ర చెయ్య

లేదు ఎటువంటి విచక్షణా చూడకుండా రాళ్లు విసురుతుంది. అపజయం ఎదురైన కొద్దీ దాని విసురు జాస్తే అవుతుంది గాని తగ్గదు.

- కొడవటిగంటి, సవతితల్లి

ఎవ్వనితో నెప్పొడును
జివ్వకుం జేసాంపవలదు, చేసాచినచో
నివ్వల నవ్వల నెవ్వరు
నవ్వకయిందంగం బగ ననం దీర్చనగున్.

- శ్రీనాథుడు, కాళీఖండము

పగబట్టడం మంచిదికాదు. అందులో పాము పగ అసలే మంచిది కాదు. పగ బట్టినా భగవంతుడు ఆ కోరికను రాగేస్తాడు.

- కె.యల్., కొత్తగుడి

పాము పగైనా మొయ్యెచ్చుగాని, పావురవాడి పగ మొయ్యలెం.

- కాళీపట్నం, భయం

ఏమిగతిం దలంచినం బగకు

మేలిమి లేమి ద్రువంబు

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

ద్వేషమనేది కులాన్ని బట్టి సంక్రమించే జాడ్యం కాదు.

- నంది, నైమిశారణ్యం

పంగనామం

పట్టి పట్టి పంగనామం పెడితే, గోడవాటుకై గోకేసుకున్నాడట.

- సామెత

పచ్చిక

(కాసికాలంలో అత్యుత్తమ చేసుకోకపోతే పాపంరా మొండిగా తల పగులగొట్టుకుంటే జరిగేదే ముందీ) పచ్చికలు ప్రవాహానికి తలవంచటం, తరువాత మరింత పచ్చగా వ్యాపించడానికేగా

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, ఐంకోరా

పంచాంగం

పంచాంగం యింట్లో వుండటం పేషన్ కా దీరోజుల్లో. సగ్గు శరీరుల బొమ్మలు పేషన్. జీవితాన్ని నడిపిస్తున్నవి కేలెండర్లు కాబోలీ రోజుల్లో.

- వెద్దిబట్ల - కవ్యగంతుల, నయనతార

మరియొకరి చెడు తేదీ

మనకు నేడు ఉగాది

పంచాంగ మొక సోది

ఓ కూనలమ్మ.

- ఆరుద్ర, కూనలమ్మపదాలు

సిద్ధాంత మననేమో యెబుంగని వెట్టిమొగముల పేర్లతో పంచాంగములు వెలువడును.

- చిలకమర్తి, నవ్యులగని

కాలాన్ని కొలిచేందుకు గడియారాలెందుకు?

తేలండర్లు, పంచాంగాలూ, కేవలం వృథాగదా?

■ ప్రజ చదివిన కష్టకావ్య సంపుటాలు

సామాన్యుల బాధలు, జీవితాల గాథలు చాలు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

పంచాంగం పోగానే నక్షత్రాలు ఊడి

పోతాయా?

- సామెత

పంజరం

జీవితం ఏమిటి? వివిధ బంధాలతో పాశాలతో అల్లబడ్డ పంజరం...

- వెంకటకృష్ణమూర్తి, వడమటి సంద్యారాగం

పటుత్వం

తిరగబడటం జ్ఞానమూ, పటుత్వమూ కాదు.

అజ్ఞానం, బలహీనత. నిజమైన పటుత్వం తిరగబడదు.

ఇదివరకు లొంగిపోయిన బలహీనతే

తిరుగుబాటులోకి రూపం మార్చింది.

- చలం, హరిజన సమస్య

పట్టింపు

పిడుక్కి వారూల ఏమిటి? సభాముఖంలో జరిగే

దుండల పెళ్ళికి ముహూర్తం పట్టింపు లేమిటి?

- మహేందర, కల్పలవంతెన

పట్టు

ఏదైనాగాని పూనుకుంటే అయిదన్నకో. లేకుంటే

ఎన్నాల్లయినా గిట్ల శీకట్ల బడి కొట్టుకోవటమేనన్నకో.

- కె.యల్., కొత్తగుడి

పట్టుదల

పర్షం వస్తోంది మొర్రో అంటే వందన సమర్పణ తెయ్యాలన్నట్టు

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

పట్టుదలలు ఎంతెంత ఆలోచనగల వాళ్ళనీ ఇట్టే

బోల్తా కొట్టించేస్తాయి.

- మహేందర, ఓనమాలు

పట్టుదలే పెట్టని అలంకారంగాగల వాడిలో

కూడా ఏమూలో మానవదౌర్భల్యం ఉంటుంది.

- కొడవటిగంటి, చెడిపోయినమనిషి

సాధారణంగా చీకటి పట్టుదలలు వెలుగులో నడలిపోతూ ఉంటాయి.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - రాంబాబు

పట్టుదల అన్నది కేవలమూ వ్యక్తిపరంగా ఉన్నప్పుడది లోకానికి చెయ్యగల మహాపకారమేమీ ఉండదు.

- కొడవటిగంటి, చెడిపోయినమనిషి

మదీన్ దీండ్రలో గల్గిన వారి కేకరణేనీన్ విద్య రాకుండునో?

గుండ్రాదాచినది బెండ్లి యేమిటికీ జిక్కునో?

- అల్లసాని, మనుచరిత్రము

వ్యక్తిని ముందుకు తీసుకొని పోగలిగినది పట్టుదల ఒక్కటే.

- సరస్వతీదేవి, సాహిత్యోద్యానము

ఏ కార్యమునందును కష్టపడినంగాని ఫలము గలుగదు. ఎక్కువ ఫలముల ననుభవించగోరు వారెక్కువ కష్టము(ల)ను పడవలెను.

- కందుకూరి, స్వయచరిత్రము

మనలో నెవ్వరైన నొక్కరు పూనుకొని పనిచేసిననే పని జరుగునుగాని సమాజమునకు విడిచిపెట్టిన యెడల నేమియు జరగదు. అందఱును గలసి సంఘటించి కార్యము నడుపు సద్గుణమును మనవారింకను నేర్పకొనవలసియున్నది.

- కందుకూరి, స్వయచరిత్రము

మహాపురుషులందఱును నిరంతర కర్మశూరులయిన సామాన్య రీతులుగాని కేవల ప్రతిభా మాత్రమాన్యులయిన వారుగారు.

- కందుకూరి, స్వయచరిత్రము

పట్నం

పట్నంలో అన్ని సౌకర్యాలూ ఉన్నాయన్నమాటే గాని ఏ సౌకర్యమూ లేనట్టే అవును మరి, వెలుగుండే చోట నీడ ఉంటుంది.

- కొడవటిగంటి, బ్రతుకు భయం

పట్నాల్లో వాళ్ళకి తిరిగేటందుకు కార్లున్నాయి కాని రోడ్డు లేవు.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

పట్నాలలో విందులున్నాయి. ఆకలి లేదు. పల్లెలలో వారికి ఆకలుంది, విందులు లేవు.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

పడక

నడకకు అంతం పడక.

- బైరాగి, వలాయనం

పడిసెం

పడిశం పది రోగాల పెట్టు.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు!! డబ్బు!!!

పంట

రాజకీయపు పొలంలో

బలహీనవర్గాల్లాంటి

బలమైన విత్తనాలు పేస్తే

పుష్టికరమైన పంటలు పండుతాయి.

- ఆశీర్వాదం, బలమైన విత్తనాలు

అమెరికాలో ధారల్లు పండును

ఇండియాలో సంతానం పండును.

- తిలక్, న్యూ సెలబ్స్

పండించే వరకే పంట మనది.

- నాథ్, పైపంట

పూర్ణ పండిన కొద్దీ మాపంట పండుతుంది.

- మారేపల్లి, మీమాంసం

పండగ

పండగే బెస్టు. పిల్లలకి డబ్బులోస్తాయి.

- ముళ్ళపూడి, బుదుగు

పండుగలకేటి పనా, పాటా! ఇనకకంటేక్నోచ్చి నట్లు ఎప్పుడుబడితప్పుడే ఎలిపోస్తుంటాయి.

- గణేశ్ పాత్రో, లాభం

నీరిగల పండుగ, చీకటిరాత్రి వస్తుందంటారు.

- కాళీపట్నం, అర్చికథలు

పండుగనాదా పాత మొగుడేనా?

- సామెత

పండితుడు

దేశమింకా పండిత శూన్యంకాలేదు. మీమీద చాలా భారం వుంది. అబద్ధాలు మాని పరాక్రమించండి. విషయం ప్రధానం.

- రెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు

పరేంగితావగాహియయిన బుద్ధి యొక్కటియే పండితునకు విశేషము.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

పొలిసోడ్డి - పూనానికి సారానోడ్డి అడగమన్నాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పతకం

అదే పతకంపైలే అది అమ్మకు బతకనా అన్నట్లు
- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పతనం

■ విప్రోత్తము వజ్రపంజర నిభం
బై నిశ్చలంబైన న
ద్భావం బంగన సాహచర్య గుణసం
పర్థంబునన్ లోహమై
గ్రావంబై దృఢదారుబై తరుణ వృ
క్షంబై పలప్రాయమై
పూవై తన్మకరందమై కరంగిం బో
పో నీళ్లకుం బల్కునై!

- తమ్మయ్య, నైజయంతీ విలాసము
ఒకసారి పడిపోవడం ప్రారంభమయ్యాక
మనిషి ఎక్కడ ఆగుతాడో చెప్పడం కష్టం.

- నంది, నైమిశారణ్యం
పతనం "నైస్" లాంటిది. అది రానంత వరకే
మన ప్రతిభ. వచ్చేక మరింక ఏ ముందులా
లేవు.

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి
పచ్చడము దుప్పటాయెను
విచ్చలవిడి తులసిపత్రి విడియంబాయెన్
రచ్చు నగుబాటాయెను
అచ్చన్నా! నీదు కీర్తి ఆట్టిట్టాయెన్.

- చినతాతాచార్యులు, చాటువు

పతిత

పతివ్రతలు లేకపోయినా పరవాలేదు కాని
పతితలు లేకపోతే మగవాడు బతకలేడు మరి.

- బీనాదేవి, అమ్మా! ఇది అనంతం!

పతివ్రత

కలిగినప్పుడెల్ల జెలుపుని చెంగట
నడచి మడచి యుండు టరిదిగాదు
చేరి లేమియప్పు డారీతి నుండెనా
యది పతివ్రతాజనాగ్రగణ్య

- కదిరివతి, శుకనవ్వుతి
పరిస్థితులూ, ముఖ్యంగా భర్తా అవ్వకష్టాలు
పెడితేనేగాని పతివ్రతగా స్త్రీ పక్షం గాదు. భర్త
యోగ్యుడై, సంసారం సుఖంగా జరిగిపోయిన
ఒక్క పతివ్రతా కానరాదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఇంటి మొగుడికి కొర్రా బువ్వా
పరాయి మొగుడికి వర్రి బువ్వా
నడుమన దిరిగే వోబాళమ్మకు
సద్దా రొట్టే ముద్దాపప్పు..
యింటి మొగుడికి నులకా మంచం
పరాయి మొగుడికి పట్టే మంచం
నడుమన దిరిగే వోబాళమ్మకు
నగిషీ చేసిన నవారు మంచం..
యింటి మొగుడూ దండుకు పోతే
సర్ది గట్టను గుడ్డే లేదు
పరాయి మొగుడూ దండుకు పోతే
నాగులచీరా నడిమికి జుంచే..

- జానపద గేయం
పాపట్లో వెంట్రుక మొస్తే పతివ్రత యైన
దన్నట్లు.

- సామెత
మేము వేళ్ళు మైనను పతివ్రతలమే సుమా!

- చిలకమర్తి, నరకాసురవధ
మగవి తోడిద లోకంబు మానవతికి.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

వ్రతం

జన్మవ్రతమును గుఠించి నేనెఱుంగను గాని
ముణవ్రతములు మూడు నాలుగున్నవి.

- పానుగంటి, ప్రచండ భాణ్యము

వ్రతి

మాదర్సేవ్ దేవుడికి గోదర్సేవ్ పత్రి.

- రాజారాం, రాజీసాహెబ్ రంగయ్యమ్మరావు
వ్రతిక

పత్రికల వ్రాతలు వారివారి పక్షగతాభిప్రాయాన్ని
బట్టి వుంటూ వుండటం ప్రాయశఃకనపడడం చేత
పూర్తిగా విశ్వసించడానికి అవకాశం లేదు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు
వెదవ పేపర్ల మాటెందుకు? నేను పేపర్లై
ప్పుడూ చూడనే చూడను.

- చిలకమర్తి, కాండూరిజానకీరామయ్యగారి పెండ్లి
యిప్పుడల్లా యేదో పత్రిక నిండటానికి మేటరు
వ్రాయడమే కావలసింది. తారతమ్య జ్ఞానంతో
అవసరం లేదు. యెవరినో మాటేనా సరే వ్రాసి
పత్రికకు పంపితే "వాదా వాదా చూచుకుం

టారు మనకేమి? అని పత్రికవారు ప్రకటిస్తారు.

- చెళ్ళపేళ్ళ, కదలు-గాథలు
నిజమైనా అబద్ధమైనా మామూలు జనం
నమ్మేందుకు పత్రికలు పనికొస్తాయి.

- కొడవటిగంటి, ప్రేమించిన మనిషి
అర్థరాత్రి పనిచేసేది పత్రికలే కదా! ప్రతి
పక్షాల్నా, చోటా నాయకులు ముందుగాట్టి
నిద్రపోతుంటారు.

- చల్లా, టెలిఫోన్ ఆపరేటర్
చదవటం రానివాడు కూడా కొంటేనే పత్రిక.
జర్నలిజం అంటే అనిపించుకోవాలి.

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు
స్వకీయ విలేఖరి ఎలా లిఖిస్తే ప్రచురి
స్తాయి పత్రికలు; పాపం వాటికేం తెలుసు.

- నంది, వుజ్జ్వలి
మొగాళ్ళే ఇంట్లో కట్టిపడేసేది భార్య, బాహ్య
ప్రపంచంలో కట్టిపడేసేది న్యూస్ పేపర్.

- బుచ్చిబాబు, ఆద్యంతాలు, మధ్యరాధ
వ్రతీకాధిపతి

పత్రికాధిపతులు చొళ్ళ, intellectual సర్వజ్ఞు
లైతే, యీ రేడియో వారు విజ్ఞానానికే గాక
కళకీ సారస్వతానికీ సంపూర్ణాధికారం తీసుకున్న
ట్టన్నారు దేశంలో.

- చలం, ముక్కజిగ్గి
పదం

పదం పాడితేనే పాపాయి పుడతాడా?

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమాయిల్లాలు
ముడుచుకున్న కూర్మం

భావాలు దాచుకున్న పదం

- రాధాకృష్ణ శర్మ, శాంతి సూక్తం

పదవి

కొగిలిలో కన్నుమూసిన ప్రియురాలి పెదవి
కలకాలం కోరదగ్గ దేవేంద్ర పదవి!!

- ఆరుద్ర, ఎంచక్కవి కల

పదవిలోకి రాకముందు

'మనకు మనకు' అన్నవాడు

పదవిలోకి వచ్చిన పదప

'నాకు నాకు' అనసాగాడు.

- రాధాకృష్ణ శర్మ, శాంతి సూక్తం

డబ్బు పిచ్చి కంటే పదవి పిచ్చి మరీ ప్రమాద

కరమైంది.

- భారతీదేవి, మల్లిక

పాత బిరుదము కన్న

పదవియే కడు మిన్న

పదవి కైవే హెచ్చు

ఓ కూనలమ్మ

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి పక్ష్యాలు

నడిపించాలని, పాలించాలని పొద్దస్తమానం

ఎవరి పుర్రెలో పురుగు తొలుస్తుంటుందో వారే

మంత్రి పదవులకోసం తాపత్రయపడుతుంటారు.

- నార్ల, పదవీ వ్యామోహం

మన పదవిని కాపాడుకునేందుకు ప్రజల్నెం

చేసినా తప్పుకాదండీ.

- ఆదివిష్ణు, ఎంతెంత దూరం

కొంచెపు బుద్ధులకే అలాటి పదవుల గొప్ప

దొడ్ల బుద్ధికి అవి యెడారిలో ఎండమావులు.

- కొప్పురపు, చేసినపాపం

పదవి వుంటే డబ్బుతో ఏంపని?

- సూర్యారావు, పంజరం

వదిలం

పలువురు నడిచిన తెరువే సదిలమైనది.

- సామెత

పదును

కత్తిపాటులు తనువును గాయపరచుచు

దిట్టపోటులు జీవంబు దెగదెగజేయు

స్తుతుల వ్రేటులు చిత్తంబు తులుముసేయు

మెత్తనైన పదనునకె మిగులగోత.

- పానుగంటి, కళ్యాణ రాఘవము

రాపిడి వల్లనే మంచి పదును వస్తుంది.

- సరస్వతీదేవి, సాహిత్యోద్యానము

పద్యకావ్యం

పద్య కావ్యంలో వున్న విశేషమే అది.

చదవగానే బోధపడి పోకూడదు.

- సూర్యారావు, నీలితెరలు

పద్యం

పద్యం తెలుగువాడి పుష్పాలిటీ. గోంగూర

వచ్చడి, పెసరట్టులాగ.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, మాయనొప్పులు

పదినీతులు పది ఋతులు

పది శృంగారములు గల్గు పద్యములు సభం

జదివినవాడే యధికుడడు.

- కవి చౌడప్ప

గుడి కూలును, నుయి పూడును;

వడి నీళ్లన జెలుపు తెగును, వనమును తిలమోడ
జెడనిది పద్యం బొకటి

- గువ్వలచెన్న శతకము

పనసకాయ

పనసకాయ లభించినప్పుడు తద్దినము పెట్టవల
సినదని పెద్దల వాక్యమున్నప్పుడు, తద్దినము
నాడే పనసకాయ లభించినప్పు డింకక జెప్పవ
లసిన దేమున్నది?

- పానుగంటి, సాక్షి

పని

పనిచేయవలసి వచ్చినప్పుడు మనస్ఫూర్తిగానే
చేయాలి. లేకుంటే చేతగాదని దండంబెట్టాలి.

- కె.యల్., కొత్తగూడె

రావకుండా బతికుండాంటే చచ్చేవాకా పని
చెయ్యక తప్పుదు.

- శేషగిరిరావు, వజ్రదు

పనివంటి వస్తువు లోకంలో లేదండి.

- గురజాడ, శత్రుగుణ్యం

పనిచేసి కష్టపడరాదనే భావం ఏ మనిషిలోనూ
సహజంగా కలగదు.

- కొడవటిగంటి, ఆడజన్మ

పనిచేసిన కొద్దీ తిట్లెక్కువ. పనిచేసినకొద్దీ పని
కూడా ఎక్కువే.

- పొందురంగారావు, పాతకథ

తెలివిగల నాలుక పనిచేయదోయే పిచ్చి నవ్వే
మొఖం పనిచేస్తుంది.

- పిచ్చేశ్వరావు, గడవని నిన్ను

పెళ్ళిళ్ళు కుదర్చడం వయసుమళ్ళిన వాళ్ళు చేసే
పని.

- మహీధర, కత్తుల వంతెన

మించి గాఢప్రతిజ్ఞ చెల్లించుకొంటే

గనుక ■ జుట్టు ముడివేసికొనుదు నింక.

- డి.వేం., ముద్రారాక్షసము

బ్రతుకుటకెన్ని సాధనములు లేవు; చేసికొనుట
కెన్ని పనులు లేవు?

- పానుగంటి, సాక్షి

పనిచేసే వాడికి పరికరాలు కాదు ప్రధానం.
రీజ్జా, ఏకాగ్రతాను.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి

జోలిమాలిన పనికిక బోరాడు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

పరాధికారము పయివేసికొన్నవా డోండ్రవెట్టి
మోడువడిన గాడిదవలె వినాశముఁబొందును.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

జోలిమాలిన పని పయిఁబెట్టుకొన్నవాఁడు మేతను
బెరికిన కోతివలెఁ దప్పక ముప్పుఁ జెందును.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

పనికిరానివి

చెప్పకు మిట్టి తుప్పుసుఖములే

మీసాలపైఁ దేనియల్

- పెద్దన, మనుచరిత్రము

ఓర్పులేని భార్య యున్న పలం బేమి

బుద్ధి లేని బిడ్డ పుట్టి యేమి

సద్గుణంబు లేని చదువది యేలరా?

- వేమన

ఎటుక లేని దొరల నెన్నాళ్లు ■■■■

బ్రదుకు లేదు వట్టి క్రాంతికాని

గొడ్డుటావు పాలు గోకిన చేయనా?

- వేమన

శుభముల నొందని చదువును

నలినయమును రాగరసము నందని పాటల్

అలిరాష లేని కూటమి

సభ మెచ్చని మాటలెల్లఁ జప్పన సుమతీ!

- బద్దెన, సుమతి శతకము

వాసనలేని పువ్వు బుధ

వర్గములేని పురంబు నిత్యవి

శ్వాసము లేని భార్య గుణ

వంతుఁడుగాని కుమారుఁడున్ సద

భ్యాసము లేని విద్య పరి

హాస ప్రసంగములేని వాక్యమున్

గ్రాసములేని కొయ్య కొఱగానివి

- పెమ్మయినంగధీమణి శతకము

ఎన్నికలలో పనికిరానిదల్లా ఒక్క నిజాయితీయే
చంద్రం.

- వెంకటేశ్వరావు, సమాధి కడుతున్నాం -

చందాలివ్వండి

ఆడదానికి బద్ధకము, మగవాడికి పరధ్యాసా
పనికిరాదు.

- పురాణం, పుస్తకాలు - పరధ్యాస

కార్తిలో పడని వర్షం, కాలంలో పుట్టని కొడుకు సమయానికి పనికిరావే.

- కాంతారావు, దగాపడిన తమ్ముడు పనితనం

పనివాడు పందిరి వేస్తే పిచ్చుకలు వచ్చి పడదో నీనవన్నెల్లు.

- సామెత చూపులకు మంచు, పనికి పర్యతం.

- సామెత పనిమంతుడు చక్కటి పందిరి వేస్తే కుక్కలోక తగిలి కూలిపోయిందట.

- సామెత పనిదొంగ

దున్నబోతే దూడలలోను, మేయబోతే పోతుల లోను.

- సామెత తిండికి తిమ్మరాజు పనికి పోతురాజు.

- సామెత పనిమనిషి

ఒక ఇంటి చరిత్ర ఆ ఇంట్లో పనిచేసే పని మని షికి తెలిసినంత క్షుణ్ణంగా మరెవరికీ తెలి యదు.

- నాగచంద్రావతి, కాలం కరిచాక మంచి పనిమనిషి ఎవరినన్నా ఆకర్షిస్తుంది.

- కొడవటిగంటి, ఆడజన్మ పని మానటం

కంకణ విసర్జనల కిది కాలమగునె.

- రాయప్రోలు, జడకుచ్చలు వమ్మ

రాబడి పన్ను కట్టడం పొక బాధ - ఎగెయ్యడం మరీబాధ.

- బుచ్చిబాబు, కార్యదర్శి కల్యాణి ఆనలు పన్నాడందే రాబడిపన్ను రాలుతుందా!

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర - ఎన్నో కలలు వంతం

వయసు మళ్ళుతున్నాడికి పంజా లుండకూడదే.

- కాంతారావు, వంశధార పంది

పంది పరిశుభ్రతకు చిహ్నం. అదే లేకుంటే మా

బెజవాడ ఈ మాత్రం కుభ్రంగానన్నా ఉండేది కాదు.

- చలసాని, మాస్టర్ వీచు సిద్రాజుల సేరీ ఏటు జిగిని పందిని కాపోతే అడవి పంది మీనటే?

- కృష్ణంరాజు, దివాణం నేరీవేట పందికొక్కు

పందికొక్కును చంపితే పై జన్మానికి వుబ్బినం తగులుకుంటుందంటూ పెద్దలు చెప్పతారు.

- చెళ్ళవీళ్ల, కథలు - గాథలు పల్లినీటి

పల్లినీటి లేని ప్రజాసేవ పనిలేని మంగలితనం.

- భీమన్న, మారనివాడు పెనుగాలుల

పల్లినీటి ముందు చిరుగాలుల సింఘినీటి

మట్టికొట్టుకుపోతుంది మూర్ఖత్వం ముందు మానవత్వంలా.

- రాజేంద్ర, గుండె చప్పుళ్లు పంపకం

పని కూలీ వెధవల్లి, లాభం ఋగతది.

- రావిశాస్త్రి, మాయ పాపాలంటూ ఏమైనా వుంటే, తీర్పులు చెప్తారు

కాబట్టి, ■ పాపాలన్నీ జడ్డీలవి. ఖర్చులన్నీ పార్టీలవి. లంచాలన్నీ సొక్కులవి, గుమాస్తాలవి. వీజాలన్నీ మనవి.

- రావిశాస్త్రి, మాయ ఆకులన్నీ ప్రజలవి. ఆపిల్ పళ్లన్నీ అధికారవి.

- రావిశాస్త్రి, మాయ చీకటి

పేదోళ్ళకు! వెల్లురు

పెద్దోళ్ళకు జీతం పాలేరుకు

జీవితం కామందుకా

- రాధేయ, ఆవునా పరకాయ ప్రవేశం

మనిషి, తొడుగుకి దనపిశాచి పరకాయ ప్రవేశం చేసింది.

- సదానంద, రామదాసుచెర

పరదూషణ

పరదూషణ

చతురతగల సరసత్వము పరదూషణలేక
రాణింపనే రాణింపదు.

- కొచ్చెడకోట, అపవాద తరంగిణి

పరదేశి

పరదేశిని ప్రేమించకూడదు. పరదేశిని పెళ్లాడకూ
డదు. రెండింటిలో ఏది చేసినా దుఃఖం తప్పదు.

- పురాణం, ఇల్లాలి ముచ్చట్లు

పరధనం

పాల సాగరమునఁ బవ్వలించిన హరి
గొల్లపల్లె పాలు గోరనేల

నెదుటివారి ద్రవ్య మెల్ల వారికిఁ దీసి

- వేమన

పరధ్యానం

ఉయ్యాలలో బిడ్డనుంచి ఊరంతా వెతికిందట.

- సామెత

పరపతి

పేదోడికయితే పరపతిపోతే పెళ్లంపోయినట్లు.

- కాంతారావు, వంశధార

కుక్కలు మొరిగితే యేనుగు పరపతేమి
పోతుంది?

- చిలకమర్తి, కాందూరి జానకరామయ్యగారి

పెండ్లి

పరపతి పోయినాక తిరుపతి చేరుకోవలసిందే
గదా.

- ఆవుల, ఉలిపికట్టె

తల్లితండ్రి పోతే బతకొచ్చుకానీ, పరపతిపోతే
బతకరేం.

- కాంతారావు, దగాపడిన తమ్ముడు

ఈ రోజుల్లో అర్హతలకి విలువెక్కడుంది.
లేవోయో? ఈ రోజుల్లో కావల్సింది డబ్బు. లేక
పోతే పరపతి. ఈ రెండింటిలో యే ఒక్కటివున్నా,
కార్యాన్ని సాధించవచ్చు

- ముద్దంశెట్టి, నిమిత్తమాత్రులు

ఒకదేశంలో ప్రజ ఎంతపేద ప్రజైనా, ■
దేశంలో కోటిశ్వర్లు ఎంతగావు కోటిశ్వరయినా,
పరపతికాడ కొచ్చేసరికి ప్రజల్లే పరపతి.

- కాళీపట్నం, కుట్ర

పరబ్రహ్మ

అన్నం పరబ్రహ్మ స్వరూపం - అందుకు ఆస్వే

పరస్పరం

షణ తప్పదు. పరబ్రహ్మాన్ని అన్వేషించడమే
జీవితలక్ష్యమని ఆన్ని మతాలు అంగీకరిస్తాయి.

- బాసో, పరబ్రహ్మము

పరభూమి

దొరయైన యతఁడు మఱచియుఁ

బరభూమికిఁ బోవరాదు.

- కదిరీపతి, శుకనప్తతి

పరం

పరంలో నో ఎడ్మిషన్, కళ్లకు కటకటాలు

కనికరానికి కారాగారం, కడుపులోకి కంకర

మా గీతలు మంకర, మాచుక్కు బానిసత్వం

- ఆరుద్ర, మాతృకాంక్ష

పరలోకం

పుట్టిన దాడిగా మృతిని

బొందిన దాకను జీవితంబుపై

తట్టున నేమి యున్నదియో

దాని నెవండును జూడలేదు, ■

మట్టుల నిట్టులాడిరి, య

ధార్యమొ కాదో యెవడెఱుంగు? నీ

పట్టిన కొమ్మ ■మ్మ, పెరి

వానికి నేటికీ బ్రాకులాడంగనో?

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము

పరస్పరం

వుండు మానాలని వాతవేస్తే వాత వుండ
యిందట.

- సామెత

తాగితే కానీ పనిసెయ్యలేం: పని

సేత్తే తాగారి.

- మద్దూరి, మధుసేన

కోణంగి నాట్యములో కోంతులాడించగా

నూరబంధులు తలలూచినట్లు

గూబ కూతలు విని గువ్వలు తలలూచి

పోయి కాకులయొద్దఁ బొగడినట్లు

కాలువ దరినుండి కప్ప బంకించగా

నెండ్రకాయలు తలలెత్తినట్లు

ఎనుబోతు బిరుదులు మనుబోతు పొగడంగ

మేలుమేలని గొత్త మెచ్చినట్లు

ఓగుధగిడిలు తమలోన నొకరినొకరు

మెచ్చుకొనుచుండు రెటువంటి పిచ్చితనమో!

- పుల్లకవి, చాటువు

పరాకు

పరాకు పడటమే ధర్మమండి, అది మహారాజు చిహ్నము

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

పరాజయం

జయముగ నోడుదు మను ని

శ్చయ మొక్కందులేదు వినుము సమరమునఁ

జయము మరణంబుకంటె హృ

దయపుటబేదనము సేయుఁ దద్దయ బనపూ.

- తిట్లన, ఉద్యోగపర్యము

పరాయివాళ్లు

ఎమ్మెల్యేలనీ, మంత్రులనీ పరాయివాళ్లకింద చూసేవాళ్ళు చరిత్రకి అద్రను లేకుండా పోతారు.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్దార్

పరిచయం

అభిమానించే పాఠకులకీ, మంచి రచయితకూ, పరిచయాలు వుండకూడదు.

- నంది, నైమిశారణ్యం

పరిణామం

తిన్నను దినకున్నను గూడఁ బరిణామ శూల బాధ తప్పనప్పుడు కోడిపరావు తినక నోరు కట్టుకొనుట యెందులకు?

- పానుగంటి, చూడామణి

పండితపుత్రుడు పల్లివర్ ఆయినట్లు

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

కామగంధంబులేని యేకణముగాని

యన్యభుక్తంబుగా భువి నంతరించు

- దువ్వూరి, కడపటి వీడుకోలు

మంత్రులు ముఖ్యమంత్రు లవుతున్నప్పుడు

ద్రయివర్షు పైలట్లు కావాలగదా...

- పతంజలి, అప్పన్న సర్దార్

ఎగిరిన ఎద్దే గంత మోసింది.

- సామెత

నిన్నటి రాజశాలకుడు నేటి శకపురుషుడు

- జ్వాలాముఖి, శకపురుషుడు

శిలలు ద్రవించి యేడ్చినవి

జీర్ణములైనవి తుంగభద్రలో

పల గుడిగోవురంబులు స

భాస్యలులైనవి

కొండముచ్చుగు

పులకు చరిత్రలో మునిగి

పోయిన దాంధ్రవసుంధరాధిపా

జ్వలవిజయప్రతాపరథ

సం బొక స్వప్నకదావిశేషమై

- వేంకటసుబ్బారావు, హంపీక్షేత్రము

షావుకారుగా పుట్టి, సన్నానై పోవచ్చుగాని, ముప్పైదవకి మారాజయ్యే యోగం ఉండదు.

- బీనాదేవి, కుళ్ళి

ఎన్నో జన్మల పరిమాణంలో ఒక్కొక్క జన్మ కొన్ని క్షణాలే కావచ్చు. ఆ కొన్నిక్షణాల వ్యవధిలోనే ఎన్నోవేల అనుబంధాల్ని పెంచుకుంటాం. వాటి తాలూకు జ్ఞాపకాల్ని, అనుబంధాల్ని మోసు కుంటూ జీవితం పొడుగునా మనల్ని మనం మోసం చేసుకుంటూనే వుంటాం.

- రామచంద్రమూర్తి, అనుభూతి-అనుబంధం

భార్యను కేవలం

బెడ్లైట్ గా వాడుకునే భర్తకు

■ భార్య రెడ్లైట్ గా మారితే

వాడి జీవితం

మిడ్లైట్ అవుతుంది.

- రాజేంద్ర, గుండె చప్పుళ్లు

పరిపాకం

పట్టి తెలుగు కావ్యములే చదివినచో

మనస్సునకు పరిపాకము కుదరదు.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట

పరిపాటి

పెళ్ళి పేరు చెప్పగానే ఆడపిల్లలు అనవసరంగా సిగ్గుపడి పారిపోవడాలు, పెళ్ళి నిశ్చయం అయిందనగానే మరింకేమి ఆలోచించక రాత్రునక, పగలనక కలల్ని, ఆతరవాత పిల్లల్ని కనే యడం చాలా పరిపాటిపోయింది.

- బీనాదేవి, పెళ్ళిపార్శ్వు

పరిపాలన

మరో గంటలో మంత్రివర్గ ప్రమాణ స్వీకారం వుంటాది. అందరూ ప్రమాణ స్వీకారం చేసిన తరువాత పేషీలకెళ్ళి నిర్దరపోండి... అదే పరిపాలనంటే..

- పతంజలి, అప్పన్నసర్దార్

పరిమళం

"పవర్"కి (అంటే అధికారానికి) ఒక విధమైన

పరిమళం వుంటుంది. నీరి సంవదలకి ఒక విధమైన సువాసన వుంటుంది. ఆ రెండూ తరచు కలుస్తాయి.

- రావిశాస్త్రీ, గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త! పరిమితి

త్యాగానికి కూడా ఒక పరిమితి వుండాలి.

- సభా, నీటిదీపాలు ప్రామాణికబుద్ధి నిజముగా చాలామంచిదే, కాని మితమును దృష్టిలో నుంచవలెను.

- మాడపాటి, ఎవరికి?

పరివర్తన

మంత్రాలకు చింతకాయలైనా రాల్చాయేమోగానీ మంచి కథలు మనుషుల్లో పరివర్తన తేగలుగు తాయా?

- రామచంద్రమూర్తి, ప్రియబాంధవి

పరిశీలన

కరంబు పరికింపక యేకార్యంబునకేనిం దమ కింప లగ్గు గాదు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

పరిశుద్ధం

వెండిబంగారములు పరిశుద్ధ పదార్థములే కావున స్వీకరించినవారి మనస్సులు గూడ పరి శుద్ధములు చేయును.

- చిలకమర్తి, గణపతి

పరిశోధన

ఎనటమీ చెబుదాం అంటే కళేబరాలే దొరక్క పోయో? ఇహ పరిశోధన ఎలా చస్తుంది?

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె

పరిశ్రాంతి

ప్రశ్నమున కుద్ధమన పరిశ్రాంతి వలదు యుత్తర మీ నాకు వలసులేమి

- శ్రీనాథుడు, శృంగారనైషధము

పరిష్కర్త

పరిష్కరించవలసినవారు ప్రజలుకారు, ప్రజల్లో పరమతివున్న వాళ్ళు

- కాంతారావు, ఆభ్యుదయం

అన్ని సమస్యలూ వాటికనే పరిష్కారమైపో తాయి. ఒక్కలా వాటిని గురించి మనుషులు తేల్చుకోలేక పోవటం తప్పు మరేదీలేదు.

- కొడవటిగంటి, ముసలం

పరిష్కారం పైనుంచి చూస్తే తేలేదికాదు. లోతుకు వెళ్ళే వరకూ పోవాలి!

- సోమసుందర్, సమాజం నాడేవరీక్ష

పరిస్థితి

పరిస్థితులకు మానవుడు బానిస.

- బుచ్చిరెడ్డి, రాలినమొగ్గ

కవులు పొగడువేళ గాంతులు రతివేళ

సుతులు ముద్దువేళ శూరవరులు

రణము సేయువేళ రాకొట్టి పిలుచుట

పాడి యిదియ మిగుల భజనకెక్కు

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారానికి

పదియు నాలుగు భువనము ల్పైదకి చూడ

నేను దలదాచుకొనదగు నెలవు లేదు!

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

పరిస్థితుల్ని మార్చుకోవాలంటే ముందు

మార్చుకోవాలనే బుద్ధి కలగాలి. ■■■ బుద్ధి

కలగాలంటే పరిస్థితులు మారాలి.

- గోపీచంద్, ఆసమర్థుని జీవయాత్ర

వాంఛాసహితమైన స్థలమునందుఁ బెరిచోట సింహమైన వాడుకూడ తెక్కులూడ్చిన పిట్ట.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట

అనుభవంబట్టి మారుతుండేదేకదా మనుష్య

ప్రకృతి? ప్రపంచ చరిత్రే మారుతుంది. ఇతిహా

సమే మారిపోతుంది. పరిస్థితులను బట్టి

మానవకోటి ప్రవర్తన, వ్యక్తి ప్రవర్తన కూడాను.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె

చిక్కియున్న వేళ సింహంబు నైనను

బిక్క కుక్కయైన బాధనేయు

బలిమి లేనివేళ పంతములే చెల్లవు.

- వేమన

తమతమ నెలవులు దప్పినఁ

దమ మిత్రులు శత్రు లౌట తథ్యము సుమతీ!

- బద్దెన, సుమతి శతకము

ఆడటికి తొలంగు నాచారవిధు లెల్ల

చీడటికి తొలంగు చిత్తశుద్ధి

వేడటికి తొలంగు వెనుకటి బిగువెల్ల.

- వేమన

అందుదానిఁ జూడ నర్థంబుఁ జూడంగ

బ్రహ్మకైన బుట్టు రిమ్మ తెగులు

బ్రహ్మ యాలిత్రాడు బండిరేవునఁ ద్రెంప!

- వేమన

అపదందుఁ జూడు మారయ బంధుల
భయము వేళఁ జూడు బంటు గుణము
పేదవడ్డ వెనుకఁ బెండ్లము మరిఁ జూడు
- వేమన

పరిహారం

పాపం చేసినప్పుడు పరిహారం కూడా ఉండాలి.
- రెంటాల, జన్ స్పెక్టర్ జనరల్
కష్టాలకు నష్టాలకు పరిహారంగా హృదయటంక
శాల నుంచి బాపుబిందువుల్ని వెండి నాణాల్లా
వెచ్చించాల్సి వుంది.
- రామమూర్తి, ఆగ్నిగర్భ

పరీక్ష

పరీక్ష యెంత విషమమయితే ఫలితం అంత
దారుణంగానూ మహాస్పృహగానూ లభిస్తుంది.
- కాళీవట్నం, జన్మభూమి
ప్రేమని పరీక్ష చెయ్యకూడదు.
- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె
మనిషి మంచి చెడ్డలు తెలుసుకోవాలంటే
అతణ్ని అధికార పీఠంలో పెట్టాలి.
- సామెత

పరుగు

పరుగే ఒక దీక్షం
ప్రగతి దాని భూజం.
- సినారె, ఇంటిపేరు వైతన్యం
పట్టడాలలో సౌకర్యాలు, వేషభాషలు కాలంతో
బాటు పరుగెడుతుంటే
- విశ్వం, పడవ

పరువు

పరువుని ఎప్పుడూ పణం పెట్టకూడదు. ఒక
సారి పోతే డబ్బులాగే పరువు తిరిగిరాదు.
- రామచంద్రం, పలుకే బంగారమా?
తాను యేసంఘంలో పుట్టి పెరుగుతున్నాడో ఆ
సంఘంయొక్క ప్రయోజనాల కొరకు అవసర
మైతే స్వప్రయోజనాలను త్యాగం చేసి బ్రతకగ
లగటమే పరువు. మర్యాదలనే మాటలకు
ఆర్థమనుకుంటున్నాను.
- సూరీ, చంఘీజ్ ఖాన్
తల పరువు నోరే చెప్పును.
- గువ్వల చెన్న శతకము

వరోవకారం

ప్రపంచంలో ధర్మము లేవరు విన్నను పరు
లకుఁ జెప్పుటకేగదా?
- కాళ్లకూరి, చింతామణి

వర్యవసానం

ఇష్టంలేని పెళ్ళికూతుళ్లు కాపరాలకి వెళ్ళేక
లోపల ఉన్న దుఃఖంవల్ల కొంతమంది దీనంగా
కనిపిస్తారు. మరికొంతమంది కోపంగా, కసిగా
కనిపిస్తారు.
- రావిశాస్త్రి, పళ్ళింటి అబ్బాయి
చిన్న చేపను పెద్దచేప మింగితే పెద్ద చేపను
బెస్తవాడు మింగుతాడు.
- సామెత

చుట్టంగా వచ్చి దయ్యమై పట్టుకొన్నాడట.
- సామెత

వర్షం

విలువల్ని మనసు బేరీజు వేస్తుంది. పైకాన్ని
పర్షు నిర్ణయిస్తుంది.
- మారుతీరావు, మళ్ళీ మధుమాసం

వలకరింపు

"బావున్నావా బావనయ్యా" అంటే "నా పాతబాకీ
ఎప్పుడీస్తావు" అన్నాట్ల వెనకటికి.
- సామెత

వలాయనం

జీవితపు టింగిరిని
ఊహలనే అంగలతో చాటిపోదాం, పద!
- బైరాగి, వలాయనం
పారిపోయి దేన్నించీ తప్పించుకోలేం
- జయరాం, ఓడిపోలేదు

వలుకు

తప్పుడు నాపలు కట్ల చూడుమీ!
- తిక్కన, విరాటవర్షము

వలుకుబడి

ఎవళ్ళకి రూల్స్? పలుకుబడి లేనివాళ్ళకి.
- బుచ్చిబాబు, ఆత్మవంచన
నోట్లో ఏ పలుకూ లేకపోయినా జిల్లా
వీడి పలుకుబడే.
- కృష్ణంరాజు, దిగులు
డబ్బుంటే నలుగురూ ఏదో వరసా వాచీ

కలుపుకుని దగ్గర చేరుతుంటారు. పలుకుబడి పెరుగుతుంటుంది. చాన్నాపడం కష్టం.

- శ్యామలారాణి, జై మంగళా

పల్లీ

చాగ్గెమంతుడి పల్లకి బగుమంతుడె మోస్తాడూ.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కళ

పల్లం

మెరక నీరూ పల్లానికే - పల్లం నీరూ పల్లానికే.

- వీనిశెట్టి, పల్లెవడుచు

పల్లె

ఇల్లు లేనమ్మ, ఈనం చెడె, మగడు లేనమ్మ మానం చెడె" అనే లోకోక్తి పల్లెలోనే పుట్టింది.

- సభా, పీచ్చి దంపతులు

పల్లెపట్టుం మాట పలుకకోయీ కవీ!

పైపచ్చనేగాని లోపలున్నది చిచ్చు

కుచ్చితాలే కొంపలన్నీ

మచ్చరాలకు మారుపేర్లు!

- ప్రయాగ, బాటసారి

పల్లెవడుచు

భావ మమృతమయమొ పలుకు బంగారమో బ్రెటులుడదు పల్లెపడతులందు

- ఏటుకూరి, క్షేత్రలక్ష్మి

పల్లెజీవితం

నిజంగా కంట్రీలైఫ్ లో చాలా చమత్కారం ఉంది!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నిష్కలువపు గ్రామ్యజీవనపుఁ గమ్మదనంబు బలే! గుబుల్గొనున్

- దువ్వూరి, వానాకాలపు పల్లెజీవితము

పల్లెటూరివాళ్ళు

ఏ మనిషిగానీ పూర్తిగా నిర్దోషి అనుకోవటం పల్లెటూరివాళ్ళకు చాతకాదు.

- కొడవటిగంటి, ఆడజన్మ

పవిత్రత

నేను వెదపముండనీ, మీరు సరసులున్నా, మన కంటే మరి పవిత్రం అయినవారు యవ రుంటారు!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పెళ్ళాం అనేది ఆయోనిజ అయితే, ప్రతి మగ

రాయుడూ బ్రతికిపోతాడుకద!

- రామచంద్రశాస్త్రి, ముఖచిత్రం

వాగ్మ్యవణమే సుభావణము

భూవణముల్ నశియించు నన్నియున్.

- లక్ష్మణకవి, సుఖావిత రత్నావళి

చాలామంది పవిత్రులకి వారి పూర్వజన్మలో రోమాన్సు జరిగి ఉంటుందన్నా ఆగ్రహం కలుగుతుంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

శవాలూ, చెత్తా చేరినా.. గంగ. పవిత్రమైనదే.

- కాంతారావు, వంశధార

పశుత్వం

మానవునిలో వున్న పశుత్వం, ప్రతివ్యక్తి జీవితం లోను ఒకసారి పైకి వచ్చునట్లుగానే ఒక సంఘ జీవితంలో కూడా అప్పుడప్పుడు వస్తుంది.

- బాపిరాజు, బొమ్మలరాజే

పశువు

మనస్సునేది లేకుండా, వావివరసలతో సంబంధం లేకుండా కోరికలు తీర్చుకునేది మనుష్యులు కాదు పశువులు.

- భారతీదేవి, సుడిగుండాలు

అనురాగానికీ, అప్యాయతకూ లొంగనివాడు మనిషి కాదు పశువు.

- భారతీదేవి, సుడిగుండాలు

పశ్చాత్తాపం

మనిషికి పశ్చాత్తాపాన్ని మించిన శిక్షలేదని మన శాస్త్రాలు చెప్తున్నాయ్.

- వీరేంద్రనాథ్, ఒకరార ఇద్దరు భ్రష్టులు

అవకాశం దొరికినప్పుడు చెయ్యని చెడ్డపనులకి పశ్చాత్తాపపడతారుట మనుషులు.

- ఖుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర-ఎన్నోకలలు

వన

పప్పే పస బాపలకును

ఉప్పే పస రుచులకెల్ల ఉవిడలకెల్లన్

కొప్పే పస.

- కవిచౌడవ్ర

పసితనం

ఏ మనిషికైనా సాధారణంగా పసితనం ఒక వరం లాంటిది.

- రామకృష్ణ, వగలు

'ఎంతోమంది' ఆశకోసం జీవిస్తుంటే 'కొంత మంది' మాత్రం ఆశయాలకోసం ప్రాకులాడి ప్రయోజనం ఏముంటుంది?

- రామచంద్రమూర్తి, శ్రీరాగం

పాట

పాట బిడ్డ పుట్టుకలాంటిది. కన్సీవ్ చేయడానికి ఒక్క క్షణం చాలు. కాని సలక్షణంగా చెలివరీ చేయడమే కష్టం.

- వెంకటకృష్ణమూర్తి, ఎయిర్ హోస్టెస్ త్రుళ్ళనిదీ కుళ్ళనిదీనీ

మళ్ళినదీ వెళ్ళనదీనీ

చచ్చేదీ లాభం లేనిది

■ జన్మకు పనికిరానిదీ

మనకెప్పుడు కలసిరానిదీ

సామానోయే సరదాపాటకు.

- సరదాపాట

రుబెల్స్ లేకుండా ఇండియాలో పిల్లలు తయారైతే, ఘోర ప్రమాదాలు కలుగుతాయని జాతకుల విశ్వాసం.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

పాటవం

రెండవదములు నలిపి రూపుమాపుటకు బండన పాటవ ముండనట్లుంటేదు.

- కూచి, రూపలత

పాటు

జారితే పడమన్నారు; జరిగితే పడమన్నారు.

- సామెత

కాలానికి కాలానికి రారాని పాట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

పాతకుడు

పొరుగువాడి పేపరుతోనే పొడ్డు గడపదం మన మేధావులకు పరిపాటి.

- సుధాకరరెడ్డి, వత్రికాపురాణం మనదేశంలో ఒకడి చేతులో ఒక పత్రిక ఉంటే దాన్ని ఆధమము, ఇరవై మందైనా చదువుతారు.

- మునిమాణిక్యం, బొమ్మలపండుగ ■ ప్రపంచమే మనందరికీ పాఠాలు నేర్పుతోంది. మొండివాళ్ళు నేర్చుకోవడానికి తిరస్కరి

స్తారు. బుద్ధిమంతులు ఇట్టే గ్రహిస్తారు.

- సోమసుందర్, గుప్తసాలగ్రామం

పాడుపని

కొన్ని పాడుపనులు చేసేవాళ్ళని చూసి అందరూ అసహ్యపడతారు ఈ ఇంగ్లీషు వాళ్ళ అన్ని పాడుపనులు చేశారు. వాళ్ళని ఎందుకు గొప్పగా చూడాలి?

- కొడవటిగంటి, చదువు

పాండిత్యం

పాండిత్యానికి, సత్యదర్శాల్లోనేగాని, బుకాయింపుల్లోనూ, పిడివాదాల్లోనూ కాదు వినియోగం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అనుభవాల్లా -

జ్ఞాపకాలూనూ

మీ పాండిత్యం వేరు. మా పాండిత్యము వేరు. వకరిది వకరికి సరిపడదు.

- కందుకూరి, మహామహాపాఠ్యాయ

పాండిత్య మనగా శబ్దార్థపరిజ్ఞానము. శాస్త్రీయములైన చర్చలను నెరపిడి నేర్పు నాకది ■ యనిది తెలియునన్న యహంకారమునకు పట్టు

- విశ్వనాథ, దిండు కింది పోకచెట్టు

పాండిత్యం ఎక్కువైతే బుద్ధికి పడిశం పడుతుంది.

- చాసో, వరబ్రహ్మము

మెట్రిక్యులేషన్ మూడేండ్లయినా తప్పకపోతే ఇంగ్లీషు వచ్చినట్లుకాదు. ఎన్నేండ్లు తప్పితే అంత విలువ.

- శివరామశాస్త్రి, సిపాయి

పనివచ్చునప్పుడు కాని పాండిత్యము వెల్లడి కాదు.

- కొళ్లకూరి, వద్దవ్యహము

పాండిత్యము కురిపిస్తూంటే యలా నిద్రపోయినాడయ్యా?

- గురజాడ, బిల్వణీయము

పాత

పాత చింతకాయ పచ్చడి, పాత యుసిరికాయ పచ్చడి పథ్యమునకు పనికి వచ్చి యెంతో యుపకారముజేసినట్టే పాతూళ్ళు కూడా చాలా పనికివస్తాయి.

- చిలకమర్తి, వోట్లకై తిరుగుట

క్రొత్త రుచి. ప్రాత రోత.

- చిలకమర్తి, శ్రీరామనవమి పండిరి

పాతకం

పాపాలన్నిటికీ మూలవిరాట్టు దారిద్ర్యం దాన్ని తలతన్నిన మహాపాతకం డబ్బు ఎట్లా వాడు కోవాలో తెలియకపోవటం.

- సాంబశివరావు, నిలవనీరు

పాతకోత్తలు

ప్రాంతభార్యయైనను మొదటిసాండు క్రొత్తదియే క్రొత్తభార్యయైనను రెండవసాండు ప్రాంతదియే.

- పానుగంటి, సరోజిని

ప్రాతగిలిన మాత్రాన భవ్యములు కావు, నవ్యమైన మాత్రాన నింద్యములు కావు.

- రాయప్రోలు, రమ్యలోకము

ప్రాతవయినంతనే త్యజింపదు, నవీన మయిన మాత్ర వరింపదు; ప్రియములై, స హృదయ సేవ్యమానములైనవెల్ల, స్వీక రించి భావాంబర మలంకరింతు రర్థి.

- రాయప్రోలు, రమ్యలోకము

పాత చదువు

నోట్లు లేకుండా ఉపన్యాసమివ్వమంటే బయట పడుతుంది పంతుళ్ల ప్రతాపం. పూర్వకాలంలా కాదు ■■■ రిఫరెన్సు చదువు.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, వ్యామోహము

పాతివ్రత్యం

ఇది నాది, ఇది నాకే కావాలి, దీన్ని వదలను అనే భావం ప్రేమకాదు. అది పాతివ్రత్యం.

- చలం, సత్యవంతుడు

పాత్ర

మనం మనుషులకి పాత్రలు నిర్ణయిస్తే కథలో నేగాని, జీవితంలో వాళ్లు ఆ పాత్రలలో నిల వరు. భర్తలు భార్యలకి పతివ్రతా పాత్రలు నిర్ణ యిస్తే వాళ్లు వేళ్ళల పాత్రలని ధరిస్తామంటారు. చెప్పి, చెప్పుకుండానో మంత్రిత్వమిస్తే నియంతల పాత్రలు ధరిస్తారు. ఇంకొందరం నౌకరు సామ్యవాది నంటాడు.

- చలం, వాళ్లు నలుగురూ

పాతికేయులు

జర్నలిస్టు అన్నవాడు ప్రపంచంలో ప్రతిదీ ■■■ సుకోవాల్సిందే- నిషిద్ధం అంటూ లేదు.

- పార్థసారథి, సాహిత్య హింసావలోకనం

తగాదా జరిగినంతసేపు మన పోలీసులు అవేపుకు పోనట్లే జీవితం విలువలు మారిన చోటికి పత్రికా ప్రతినిధులు పోరు.

- కుందుర్తి, మానభంగ

సి.ఐ.డి ఆఫీసర్‌ని రాజకీయ నాయకులు కొనె యగలరు. కాని ఇన్‌వెస్టిగేటివ్ జర్నలిస్టుని కొన లేరు. (ఎందుకంటే అతనికి రాజకీయ నాయ కులు ప్రలోభపెట్టే మెడీరియలిస్టు బహుమానా లకంటే ఒక సెన్సేషనల్ ఆర్టికల్ రాసి జనంలో సంచలనం కలిగించగలిగినప్పుడు కలిగే డ్రిల్ ఆనందం ఇంకా ఎంతో గొప్పది)

- ఆనందారామం, అద్దంలోశత్రువు

పానం

అవ్యుతపానంచేత చావు లేనప్పుడు రోగాలు యెక్కుడ నుంచి వస్తవి!

- కందుకూరి, కలిపురుషశక్త్యైశ్వరవిలాసము

పాపఫలం

ఈ లోకంలో పాపాల సంఖ్య ఎక్కువ కాబట్టి చాలా దేవాలయాలలోని హుందీలు ధనరాసు లతో నిండిపోతున్నాయి.

- చిన్నబాబు, డబ్బు

పాపం

కుళ్ళను చంపిన పాపం కోవిల కట్టించినా పోదు.

- సామెత

మనం చేసే పనులు ఇతరులని బాధిస్తే పాపం.

- వెంకటకృష్ణమూర్తి, మేఘమాం

కవిశిఖామణికి నసత్యకల్పనంబు వలనఁ బాపము లే దదె బ్రతు కగుటను గులట కట్టుల వ్యభిచారకలన వలనఁ బాప ముండదు దాననే బ్రదుకుగాన.

- పానుగంటి, ప్రచండ రాధాశ్యము

తామరాకును తాటాకు చేయటం పాపము.

- చలం, శశిరేఖ

పాపం అని తెలిసే కూడా పాపం చెయ్యక తప్పక పోడమే మానవ జీవితంలోని క్రూరత.

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

పులికి పాపం తెలీదు, పులికి పాపం లేదు

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

ఎన్ని పైసలున్నా ఎన్ని దోళ్ళిరిగినా పాపాన్ని

తప్పిచ్చుకోలేస్తరంట వానేరులు.

- కె.యల్., కొత్తగుడి

అశకి అద్దండాలి, పాపానికి శిచ్చుండాలి.

- దీనాదేవి, డబ్బు, డబ్బు! డబ్బు!!

ఫలాపేక్ష లేకపోతే పాప కర్మములు చేయడా

■ ప్రోత్సాహమే లేదు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

వెన్ను నిప్పువానిం దన్ను నమ్మినవానిం

జంపిరేని శివుం జంపు టండ్రు.

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారానికి

పాపము సుకృతం బయ్యెను!

శాపము వరమయ్యె జన్మ సాఫల్యముగన్.

- అనంతడు, భోజరాజేయము

పాప విమోచనం కాంది శాప విమోచనమెలా

అవుతుంది? పాపఫలమే శాపం.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

అంగహీను దరిద్రు విద్యావిహీను

రూపహీనునిం దెగడుట పాప మండ్రు.

- తిక్కన, ఆనుశాసనిక పర్వము

వినుముచంపుటయును జంపఁబనుచుటయును

గల్గవంబుల కెల్ల నగ్గలము లధిప.

- తిక్కన, ఆనుశాసనిక పర్వము

ప్రతి మనిషికి పాపాలన్నిటిలోనూ తనలోగాని

జతరులలోగాని సహించని పాపం ఒకటి

ఉంటుంది. సాధారణంగా వారి స్థితిలో వారికి

ఎక్కువగా చెయ్యా లనిపించే పాపమే అయి

ఉంటుందది.

- చలం, వివాహం

పాపం-పుణ్యం

పాప పుణ్యములు మనము మనకై తెచ్చికొన్న

కట్టుకాళ్లు.

- విశ్వనాథ, వేనరాజు

సృష్టిలో అనాదినుంచీ పాపం, పుణ్యం ఒకదాని

ప్రక్క యింకొకటి ఉంటూనే ఉన్నాయి.

- గురజాడ, సంస్కృత వ్యావయం

పాపి

తను పాపి అనే నమ్మకం లేని వాడికి ఆనలు

దేవుడి ద్యానే ఆనవసరం

- హనుమంతరావు, చికిత్స

పాముకాటు

తాచుపాము ■■■ బ్రతికినా చచ్చినా నాలుగు

రూములలో తెలుస్తుంది.

- కందుకూరి, అపూర్వ బ్రహ్మచర్యప్రహసనము

పారతంత్ర్యం

పరతంత్ర జనముల పాలి కష్టములు

చెప్పంగ నలవియే శివునకునైన?

పంజరంబున నున్న పక్షులరీతి

బంధించి బుట్టలోఁ బాములవాఁడు

వదలక పెట్టిన ఫణుల చందమున

గంగిరెద్దులవాఁడు కావరమణుఁచి

ముకుందాడు పొడిచిన పోటెద్దులట్లు

బోనులో నుంచిన పులుల విధంబు

స్వాతంత్ర్యహీనతఁ బడియుండవలయు

పరికింపగా మనోవాక్యాయములను

బ్రధమంబు పట్టఁగా రానిదిగాని

వాక్యాయములు రెండు బంధింపఁబడును.

- శ్రీనాథుడు, వలనాటి వీరచరిత్ర

పారాయణం

అయన పురుషసూక్తం. పారాయణ చేస్తూ

ఉంటే నూతులో కప్పలు బుర్ర వైకెత్తి ఆరచేసి.

- గురజాడ, కొండుభట్టియము

పార్థి

కుళ్ళిగొడుగులవంటి పార్థి

లెక్కుడొచూ నుండెరా

నమ్ముబోకుము, నమ్మినను

నీ నాశనమే ఘటియిల్లురా!

ద్వేషముల నెలకొల్పు నయ్యవి

దోషభూయిష్టములురా

మోసబోకుము, మోసపడ మన

మొదటికే చేటొడవురా!

- కోటయ్య, వద్దురా! మనకొద్దురా!

నాల్గు డబ్బులు వెనకేసుకునే పార్థియే

మనది!

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె

పాలన

సామ్రాజ్యాలు స్థాపించటం కష్టంకాదు. ఏల

డంలో ఉంది ఆనలు కష్టం.

- కాశీపట్నం, శాంతి

పాపాణం

ఒక మనిషిని పాపాణం అనటానికి కారణాలు

■ కావాలి.

- రంగనాయకమ్మ, వేకమేడలు

కుళ్లు ముండకి అల్లం పచ్చడి అన్నట్లు.

- సామెత

ప్రాసకోసం యేదానో కూసుముండా అన్నట్లు.

- సామెత

పిచ్చాసుపత్రి

మెంటల్ హాస్పిటల్ ప్రత్యేకంగా ఎక్కడుంది? ఈ లోకమంతా ఒక మెంటల్ హాస్పిటల్ కాదా?

- ఆనందారామం, మల్లీవచ్చిన వసంతం

పిచ్చి

ప్రతి పిచ్చి మనిషిని జాధలనుంచి ఏదోలా రక్షిస్తుంది.

- వివినమూర్తి, ఉద్యమం

కొంతమంది పిచ్చిలో మర్దర్లు చేస్తారు. మరి కొంతమంది మర్దరేచేసి, ఆ రక్తాన్ని చూసి పిచ్చి వాళ్ళుగా మారుతారు. కొంతమంది శిక్ష తప్పించుకోవటానికి పిచ్చివాళ్ళుగా నటిస్తారు.

- వీరేంద్రనాథ్, తులసి

వాయనా! పిచ్చి లేదన్న మాటే పిచ్చి

- చిలకమర్తి, గణపతి

వా జీవితములో ప్రజలు తెలిసికొనవలసినంత గొప్ప విశేషము లేవియు లేకపోయినను, కొందరు ముస్సీములు తమ జీవిత కాలములోనే తమ గోరీలను కట్టుకొనునట్లు నేను జీవించి యుండగానే నా జీవిత చరిత్రను సూక్ష్మముగ వ్రాసి ప్రచురించుకొనవలెనని నాకు బుద్ధి పుట్టి నది. ఎవరి పిచ్చి వారికానందం.

- సూర్యనారాయణ, స్వయచరిత్ర

పిచ్చియాసుపత్రి యనగా బిచ్చివారి రోగమును కుదుర్చు నాసుపత్రి యని యర్థము కాదు. పిచ్చి డాక్టర్లుగల యాసుపత్రి యని అర్థము.

- పానుగంటి, సాక్షి

పిచ్చివాడికి ప్రపంచమంతా పిచ్చిగా కనపడుతుంది.

- మొళ్ళపాటి, జారిష్టరు పార్వతీశం

మరీ చెడ్డ పేరు తెచ్చుకున్న పిల్లల్ని చూస్తే మర్యాదగల తల్లిదండ్రులకి యెందుకంత కోపమంటే తమ అసలు గుణాలు ఎవరికీ కుండా తమలో దాచుకున్న గుణాలు తమ పిల్లలముందే పిల్లలమూలంగానే లోకంలో

బయటపడ్డాయే అనుకోవడంవల్ల.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

పిచ్చివాళ్ళుగా మారిపోవడంలో ఒక మంచి ఉంది సుమా! వాళ్ళ భోగాల నాశించరు. విలాసాలు కావా అనరు. పంచభక్త్య పరమాన్నాలు కోరరు. స్వస్థలాలు, స్వగృహాలు అవసరంలేదు. ఎంగిలాకులు తిని తృప్తిపడతారు. చెట్లక్రింద నిద్రపోతారు. కావాలంటే పట్టపగలు నడిరోడ్డు మీద దిగంబరంగా పడుకోగలుగుతారు. వాళ్ళతో ఎవరికీ పేనీ ఉండదు. వాళ్ళు ఎవర్ని అడగరు, ప్రశ్నించరు, దిక్కురించరు, విమర్శించరు. అలా చేస్తే పిచ్చివాళ్ళని లెక్కే చేయరు.

- నంది, ఫ్యాన్సలీ

పిడికెడు

తెగించి దానం చేస్తాను, తేరా పిడికెడు, రాళ్ళ అన్నాట్ట వెనకటి కెవడో.

- అవసరాల, వంజరం

పిన్నలు - పెద్దలు

కుంకలు జంతులేక మాటలాడెదరు. అన్నియు హుళక్కులేగాని సర్వాంతర్యామి యని పెద్దలు పలికెదరు.

- కోలాచలం, శిలాదిత్య

పిరికి

తన దేశం మీదకు వరదేశం దండెత్తి నెమ్మదిగా ఆక్రమించుకుంటున్నదని వినగానే, పిరికివాడు రెండు రకాల తయారుచేసుకొని కూచున్నాడు. ఒకటి స్వదేశం దండెత్తి వచ్చిన దేశం

- గోపీచంద్, పిరికివాడు

పగవా రొత్తిన యప్పుడు

జగమెటుంగం దెగురుయొండె సైరణయొండె దగుంగాక మిగుల వొగులుచు

మగవాడై మగువ పగిది మడియుట తగునే?

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారానికి

విాల హృదయాన్ని పిరికితనం అనుకునే లోకం పిరికిది.

- వేణుగోపాలరావు, గుప్తాదులెలుగు

పైకి భీకరంగా ఉండేవాళ్ళ పరమ పిరికివాళ్ళ!

- రామకృష్ణశాస్త్రి, చికిలింత

చనదుగదా దొరల సరసం గొలువనే?

- కదిరీవతి, శుకనవ్వుతి

జీవిత ప్రవాహం ప్రచండవేగంతో వెళ్లిపోతూ ఉంది. అందులో ఎవరెవరి సంస్కారాన్ని బట్టి వాళ్లు తమ సుఖం కోసం పోట్లాడుకుంటున్నారు. ఇదొక మహాసంగ్రామం. ఈ సంగ్రామంలో పిరికివాళ్లకు అసమర్థులకు చోటులేదు.

- గోపీచంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర కామెర్ల కంటివానికి ప్రపంచమంతా పచ్చగా గోచరించినట్లు, పిరికివాని కంటికి లోకమంతా అనుమానాస్పదంగా గోచరిస్తుంది.

- ఫలికంటి, లోకం నవ్వించి పిరికివాడై ప్రతిక్షణం చచ్చేకంటి, సాహసంతో ఒక్కసారి చావటంమేలు!

- ఆనందారామం, మరో ముందడుగు చదువుకొన్నవాళ్లకి పిరికితనం ఎక్కువౌతాడంట!

- నంది, నైమిశారణ్యం పిరికివాడేదన్నా ప్రారంభించడానికి తలపెట్టేవాడికి మొట్టమొదటగా వచ్చేవన్నీ అపాయాలకు సంబంధించిన ఊహలే.

- బొల్లిముంత, మృత్యుంజయులు పరిస్థితుల ప్రభావానికి నిలిచిన వారే విజయాన్ని సాధిస్తారు. గమ్యాన్ని చేరుకోగలుగుతారు. పిరికివాండ్లు నిముష నిముషానికి చస్తూ ఉంటారు.

- పుల్లాలొట్ట, వక్రించిన పరిస్థితులు అత్యుపాత్య చేసుకునే వాళ్లు సాధారణంగా అత్యపరాయణులూ, పిరికిపందలూ అయిఉంటారు.

- కొడవటిగంటి, జీవితేచ్ఛ చెడ్డ అలవాట్లకి దూరంగా ఉండేవాడు లోకం దృష్టిలో అసమర్థుడు! పిరికివాడు! అందుకే చాలామంది ఏదో గొప్ప కోసం జర్నాలన్నీ అలవాటు చేసుకుంటారు.

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు ముందడుగు వేయువాడు మొనగాడు. వెనుకంజ వేయువాడు పిరికివాడు. అటో ఇటో తేల్చుకోగలిగేది మొనగాడే. నీళ్లు నములుతూ నిలబడేది పిరికివాడు. అసలు పిరికివానికే బోలేడన్నీ ఆలోచనలు.

- ఫలికంటి, ఆరికకూడు తొల తొలంగిన ముల్లంగి దుంపయోలు కత్తి యొరనుంచి నా భుజస్కంధమందు మోచికొనిపోదు నింటికి బొయ్యమునుచు

గుళ్ళు లరచిన భయపడ్డ నక్కవోలే!

- టి.వేం., మృచ్ఛకటికము

పిలుపు

రామాయణంలో పిడకల వేట్లాటరాగ అదే పిలవటవా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పిల్లలు

పిల్లల మనస్సు తెల్లకాగితం లాంటిది.

- భారతీదేవి, సుడిగుండాలు

మనిషి కోతిలోంచి పుట్టాడు. ■ సంగతి ప్రత్యక్షం చేస్తారు కుర్రాళ్లు

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు

పిల్లలు తమకి అన్నం పెట్టేవారికన్న మిరాయి కొనిపెట్టి తమతో ఆడుకునే వారిమీద యెక్కువ ప్రేమ చూపుతారు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

పిల్లలకి నా సొమ్ముని నీ సొమ్ముని భేదాలుండవు. అంతా తమ స్వంతంగా వాడుకుంటారు.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

తల్లిదండ్రులు ఎంత మంచివాళ్లయినా వాళ్లకి టువంటి సదుద్దేశాలున్నా, కొన్ని కొన్ని విషయాలలో పిల్లల జీవితం గురించి వాళ్లు నిర్ణయాలు చెయ్యలేరు.

- కొడవటిగంటి, సత్యవతి స్వయంకథ

పిల్లల ఉద్దేశాలను కూడా పాటించడంవల్ల జీవితం బాగుపడుతుందే గాని చెడిపోదు.

- కొడవటిగంటి, అడవిన్న

దివ్వు పిల్లల విశ్వాసాలు పెద్దవాళ్ల విశ్వాసాలంత జ్ఞానయుతంగా ఉండవుగాని అంత మూఢంగా కూడా ఉండవు.

- కొడవటిగంటి, అడవిన్న

కొందరు పిల్లలకు బొమ్మలు ఎట్లా కావాలో కొందరు పెద్దలకు కూడా పిల్లలు అట్లాగే కావాలి అడుకోవటానికి.

- కొడవటిగంటి, వరిప్రసాదం

పెద్దవాళ్లను అంచనాకట్టే శక్తి పిల్లలకు అపారంగా ఉంటుంది.

- కొడవటిగంటి, సవతితల్లి

ఓషదులే తండ్రులుగా

రసవిషాలు తల్లులుగా

తయారవుతున్నారు శిశువులు.

- ఖైరాగి, ఇంక కవిత లేదు

పిల్లలుత మోసగాండ్రు పెద్దవారు కారు సుమా.

- పానుగంటి, సాక్షి

చిన్నపిల్లలకు రుచిలోగాని, అభిరుచిలోగాని వ్యత్యాసాలు తెలియవు. పట్టవు కూడా.

- కొడవటిగంటి, జీవితం

చిలుకవాని కింత తలుసంటి పలుకులు

సన్నె వృద్ధజనము లున్నచోట?

- నన్నయ, సభాపర్యము

చేరదీసిన వాళ్లని పట్టుకుని పాచురాడతారు పిల్లలు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అరికాళ్లకింద మంటలు

పిల్లల్ని అమ్ముకోవడం శిష్టాచారం అంటారండీ?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పిల్లి

బోయరు యుద్ధమునఁ బొడిచిగెలిచిన రాబర్బు ప్రభువునకుఁ బిల్లి యనఁగఁ బ్రాణభయము. పిరంగి గుండునకు జంకని యతఁడు పిల్లి కనఁబడిన వెంటనే దానిని చంపినదాఁక ప్రాణము లబిచేతిలోఁ బెట్టుకొనియుండును. అతని కొళ్ళునికే భయముకాదు. మూడవ హెన్రీ అను ప్రభుడు తన కోటలోఁ బిల్లి చేర కుండ నెన్నిపాటులైనఁ బడినాడు. పెర్సినాండు చక్రవర్తి ప్రధానోద్యోగులలో నొకనికిఁ బిల్లి కూత వినఁగనే ముక్కువెంట రక్తము కాలువ లుగాఁ గట్టవలసినదే.

- పానుగంటి, సాక్షి

పిల్లని

గదిలో వడసి కొడితే

అది లోసున్నవారి "కళ్లు పీకేస్తే"

అది జాతిపిల్లి.

"కాళ్లు పట్టేస్తే"

అది గోడమీద పిల్లి.

- రాజేంద్ర, గుండెపప్పుళ్ళు

పిల్లికి చెలగాటం, యలక్కి, ప్రాణం పోకటా!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పిశాచం

పిశాచముంటే నాకు భయం పోలీసోళ్ళంటే నాకు భయం. మరెవళ్ళకీ లచ్చపెట్టను.

- గురజాడ, కొండుబుట్టేయము

పిశాచం వీక్కుతింటూ ఉంటే సరసానికి

యాళా?

- గురజాడ, కొండుబుట్టేయము

ధన పిశాచములకుఁ ప్రేమతత్వ మేల?

- ఏటుకూరి, ప్రేమాలోకము

పిసినారి

గడించినవాఁ డెవ్వఁడు కర్బుపెట్టివచ్చినాఁడే?

- కాళ్లకూరి, వరవిక్రయము

కుండలో కూడు కుండలో నుండవలె, పిల్లవాడు తుండుముక్కువలె నుండవలె.

- చిలకమర్తి, గణపతి

పి హెచ్.డి

పిహెడ్డి - అంటే ప్లాట్ పారం పీరో డిజిగ్నర్.

- ముళ్లపూడి, జనతా ఎక్స్ ప్రెస్

వీకులాట

వీకయాట గుండె వీకులాట.

- కాసువా, చీట్లమేక

వీట

రామరాజు వంశం వారంటే ఎక్కుడికి ■■■ నా పెద్దవీట మాడే. ఈనాడు వేసుకోవటానికి వీట లేదు.

- పుల్లారెడ్డి, లంచం

వీటముళ్లు

వీటముళ్లు విడవు. విడకపోతే అవేమిటో ఆసాంతం అకళింపుకాదు. విడనిచోట, తెంచితే అభాతం మేర్పడి "తన" అనే ■■■ అర్థం దొర కనట్లుగా అవుతుంది.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమవ్యాస

వీడ

మరుపు వచ్చిన వీడ లేని వీడలో సమానం.

- కొడవటిగంటి, బకాసుర

పుకార్లు

ఆడది ఉద్యోగం చేస్తున్నదంటే పొగలేని నిప్పు లాగ పుకార్లు పడుతూ ఉంటాయి.

- తామర, శ్రీచింతనంద్య

తులం నిజానికి ఆర్థమణుగు అబద్ధం ■■■ కళ్ళాపు జల్లించి పుకారు.

- బీనాదేవి, మామూలు

పుట్టినరోజు

పుట్టినదినము ప్రతినరున కుత్సాహదినము గాదు. ఉత్సాహదినము, పర్యదినముకాదు.

భయంకర దినము మంగళదినము కాదు,
మరణదినము. పుట్టిన దినము గండదిన మని
నిశ్చయింపవలసినది.

- పానుగంటి, సాక్షి

పుట్టిళ్లు

పుట్టినంటిపై ప్రేమ అడుదానికి అణచికొన
రానిది.

- నూరి, నారాజీ

ఎట్టి సాధ్యులకును బుట్టిన యిండ్లను
బెద్దకాల మునికి తద్ద తగదు.

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

మగువమీందను బలికెంత మక్కువైన
మగని మీందను సలికెంత మమత యున్న
నువిదకును గాపురం బెంత యొప్పియున్న
బుట్టినంటికె కడుఁగూర్చు బొలఁతి యెప్పుడు.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

గౌరవానికిగాని ఘనతకుగాని
తన పుట్టినంటిలో తాను దొరసాని!
మగనింటిలో ఉంటే మగువ యువరాణి.

- దేవులపల్లి, ఏడాది పొడుగునా

పుట్టుక

పుట్టి పొడసూపుచుండు టబ్బురమె కాని
యేనియతిచేతఁ బుట్టునో యెవ్వఁ డెఱుఁగు?

- వేంకటపార్వతీశ్వర కవులు, కావ్య
కుసుమావళి

మానవజన్మ మెత్తగోరేవాడు మొదట పుట్టాలి.
స్థూరూ అంతే!

- కొడవటిగంటి, ప్రొద్దుపూర్ భద్రం
సంసారిణులు, పానులు తల్లికడుపున నొకలాగే
పుట్టుదురు.

- పానుగంటి, రాతిస్తంభము

పుణ్యం

చిత్తకుర్చి గలిగి చేసిన పుణ్యంబు
కొంచె మైన వదియుఁ గొడవ కాదు
విత్తనంబు మట్టి వృక్షంబునకు నెంత?

- వేమన

ద్యూతీకి విరుద్ధంగానైనా సరే, సంప్రదాయాలకు
విరుద్ధంగానైనా సరే, స్వార్థానికి విరుద్ధంగానైనా
సరే ఇంకొకరికి మేలు చెయ్యటం! అదే పుణ్యం
అంటే! విధి నిర్వర్తించటం పుణ్యంకాదు. పై

అధికారిని సేవించటం పుణ్యంకాదు.

- కొడవటిగంటి, కింకరుడు

మొగాడు తన స్నేహితుడి పొట్టలో కాఫీ పోసు
గుంటే ఆడది సుబ్బారాయుడి పుట్టలో పాలోసు
గున్నంత ఫలం.

- భమిడిపాటి, కవలతపలు

పునరావృత్తి

నిన్న జరిగిందే ఈ వేళ
ఈ రోజులాగే రేపు -

- రెంటాల, విగతం తరణమత్ర వైతరణి

పునర్జన్మ

నిన్న గ్రుంకిన భానుండు నేడు దోచె.

- చిలకమర్తి, ప్రహ్లాదచరిత్రము

పైరుపండి రాలినట్లు

ముసలియై లయించు జీవి

రాలి మరల వచ్చుననుట

రమ్మమైన యెండమావి.

- అబ్బూరి, ఊహాగానము

పునశ్చరణ

గాయత్రీమంత్ర మయేది, నీరాపనింద లయేది
పునశ్చరణచేసినందుకు దాని ప్రభావం ఉండి
తీరుతుంది.

- కొడవటిగంటి, అనుభవం

పునాది

అంతస్తులే కనిపిస్తాయి

అగుపించదు పునాది.

- రాధాకృష్ణశర్మ, శాంతిసూక్తం

పురాతన జగత్తుకు సమాధి

విమాతన జగత్తుకు పునాది.

- భైరాగి, పాంచజన్యం

స్వీయ చరిత్రకు సత్యసంధత పునాది

ప్రాణమున్నూ.

- లక్ష్మణరావు, చిలుకుపుస్తకం

పురస్కారం

పునాది రాయికీళ్ళే పురస్కారం మరి దేసికీ రాదు.

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్రభారత్ కై

పురాణకథలు

వైరి పురాణ గాథలు

వమ్మజెల్లువె పండితులో?

- గురజాడ, తోకచుట్టి

అగ్నికార్యము చేతిలో ఉన్నవాని కన్నీ పురాణ
ములు దగ్ధపటలన్యాయము.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము

పురుడు

కొన్ని జీవితాలకు ఎప్పుటికీ పురుడు వెళ్లదు.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, ఖుదానంద్

కూతురిపురుడు కుండల్లో; కోడలిపురుడు
కొండల్లో.

- సామెత

పురువే చిక్షణం

తాన యూరకుండుట నరునకుఁ బొరుషంబె?

- ఆనంతుడు, భోజరాజీయము

చిన్నతనమున వటుండు, సంశ్లేషమున విటుండు,
పద్మాసనమున యోగి, పట్టి మంచమున భోగి,
ఎప్పుటి కప్పుడే సాగుడు. ఎక్కడి కక్కడే విరు
గుడు.

- పానుగంటి, సాక్షి

పారిపోవటంగాదు, ఉండి పరిస్థితులను ఎదు
ర్కొనటమే పురుషలక్షణం.

- రాజారాం, కారణభూతుడు

పురుమడు

కొంప గూలకుండ గోష్ఠమ్ము చెడకుండ

జరుపుకొన్నవాడె పురుషుడోయి!

- ఏటుకూరి, ప్రేమాలోకము

పురోగతి

అసాధారణ కార్యములు చేయుటవలననే

ప్రపంచము పురోగమించును.

- వరద, నాట్యగోస్థి

పులి

ఆడవిం, బులికిం బులి నగుచుఁ దిరిగి పులి
పులి నైతిన్.

- కదిరీవతి, శుకసప్తతి

పువ్వులు

పువ్వులమ్మిన పూళి కట్టెలమ్మటం కష్టం.

- కాళీపట్నం, యజ్ఞం

పువ్వులు వేడుకైన, గడివోయిన వాళ్ ముడు
వంగ వచ్చునే?

- నాచనసోమన, ఉత్తర హరివంశము

పుష్టి

గొడ్డుకు తిన్నది పుష్టి, మనిషికి వున్నది పుష్టి.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై

పుష్పకం

ఈ కాలపు పుష్పకమ్ము

ఏదో కనిపెట్టరా?

ఎలక్షన్న జీపు తప్ప

ఏదున్నది గురువరా?

- మల్లారెడ్డి, యక్షప్రశ్నలు

పుష్పశరుడు

సంది విగ్రహయానాది సంఘటనల

బంధకీకారులకు రాయబారి యగుచుఁ

బట్టణంబున నిత్యంబు పగలు రేయి

పూటకూటింట వర్తించుఁ బుష్పశరుడు

- వల్లభరాయడు, క్రీడాభిరామము

పుస్తక జ్ఞానం

పుస్తకాలవల్ల అభ్యే పాండిత్యం, భార్య చక్క
దనం లాగున, ఇతరుల ఆనందానికేగాని,
స్వంతానికి కాదు.

- బుచ్చిబాబు, అంతిమ అజ్ఞానం

పుస్తకం

నువ్వు చదవాలనుకున్న

కొత్తపుస్తకాల పేజీపేజీలోను

ఇరుల కటారులు దాగి ఉన్నాయి

వైరి గుఱారాలు వేసి ఉన్నాయి.

- మిరియాల, వెన్నెల నన్నూరమ్మంది

పుస్తకం విజ్ఞానధనం పదిలపరచిన

తాళం కప్పలేని ఇనపైట్టి.

- సూర్యవర్మా, మనీష్యువు పుటల్లోంచి

పండితులకు నచ్చితే అలమరలో

ప్రజలకు నచ్చితే అంతరంగంలో

ఎవ్వరికీ నచ్చకపోతే పుస్తకం

ఎక్కడుంటుందో తెలీదు నాకు.

- రాధాకృష్ణశర్మ, శాంతిసూక్తం

పుస్తకాలు చదవటంవల్ల మన అనుభవం విస్తరి
స్తుందనీ, ఫీలయే శక్తి పెరుగుతుందనీ అనుకుం

టామేగానీ, ఫిక్షన్లో అటువంటిది చాలాకొద్ది

- కొడవటిగంటి, ఆనామిక

పుస్తకాలు చదవటంవల్ల పనికిమాలిన ఫీలిం
గులు కూడా ఏర్పడతాయి.

- కొడవటిగంటి, ఆనామిక

పదార్థాల ప్రభావం మనిషిమీద ఉన్నట్టే
చదివే పుస్తకాల ప్రభావమూ మనిషిమీద ఉండి

తీరుతుంది.

- కొడవటిగంటి, మైరావణ రక్తబిందువులు
కథలూ, గడ్డలూ చదివేకన్నా చరిత్ర చదువుకో
వటం ఫలంపాటు

- కొడవటిగంటి, అనామిక

పూజ

ఎప్పుడూ సమాధుల మీదే సన్నజాజులు.

- శివారెడ్డి, రక్తం సూర్యుడు

మనిషి తను ఋషి అవ్వాలా - రాక్షసుణ్ణి
అవ్వాలా అన్నది తనకు తానే నిర్ణయించుకోవాలి.
ఋషి అవడల్కున్నవాడు దేవుణ్ణి పూజించినట్టి
రాక్షసుడు దెయ్యాన్ని పూజిస్తాడు

- వీరేంద్రనాథ్, తులసి

■ పూజలకు కారణం భయం. మనిషిలో
భయం వున్నంతవరకు ఈ పూజలు తప్పవు.

- జంగయ్య, జాతర

పూజ్యమతులకు సౌందర్య పూజనంబు
ఎప్పుడు నానందమిడు, గాకు మెత్తనీడు.

- దువ్వూరి, కడవటివీడుకోలు

పూజారి

కరణకంబు చేసి కష్టాలు పడుకంటే
నంలితనము మేలు నాకు జూడ
కుడువక గూడు కడ్డు గుగ్గిళ్లు తినక గడ్డు
తలకు జమురు గడ్డు తరుణి గడ్డు.

- చాటువు

పూజ్యుడు

ఈ ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో - సుఖంగా పాపం
చేయగలిగిన మొనగాడు అంటూ లేడురా
నాయనా- మీరందరూ పూజ్యులు!

- రామకృష్ణశాస్త్రి, మధ్యాళ్ళర

ఆకలిదప్పులు లేనివారు- సన్యాసులయితే తప్పు
లేదు. వారు నిజంగా పూజ్యులు!

- కృష్ణరావు, పాపికోండలు

పూటకూటిల్లు

సంది విగ్రహ యానాది సంఘటనల
బందకీజారులకు రాయబారి యగుమఁ
బట్టణంబున నిత్యంబు వగలురేయు
బూటకూటింట వర్తింమఁ బుష్పకరుండు.

- వల్లభరాయడు, క్రీడాభిరామము

పూనకం

పూనకా లనేవి ఆత్మవంచన, అదోరకం మాన

సిక రుగ్మత.

- వేణుగోపాలరావు, జోగబాల
ఈ బలహీన మనస్తత్వం వున్న మనుష్యులు
తమని ఆవహించటంకోసం దేముళ్ళని కూడా
ఆశ్రయిస్తూ ఉంటారు. అది పూనకం...

- వీరేంద్రనాథ్, తులసి

పూనిక

పూనిక పుట్టిన రోజునే
పూర్తి విజయం కూడా పుట్టింది

- కుందుర్తి, ఆశ

పెట్టు

పెడితే పెద్దన్నా పెట్టకపోతే ఎద్దన్నా.

- సామెత

పెట్టుబడిదారీ

తక్కువ పెట్టుబడితో, తక్కువ శ్రమతో- ఎక్కువ
లాభాన్ని సంపాదించటం పెట్టుబడిదారీ
విధానంలోని గొప్పనిపుణత్వం.

- దనికొండ, పవిత్రులు

పెట్టుబడిదారు

పెట్టుబడిదార్లు కూడా దయాదాక్షిణ్యంగల
మనుష్యులే సుమా.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె

పెట్రోలు

మారిచ్చువోల్లకి మానెత్తురే మాకు పెట్రోలు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - రాంబాబు

పెడదారి

దారి తప్పినవాడు, ఎటువెళ్ళినా పెడదారినే పడ
తాడు

- సుంకర, దొరికితే పట్టుకున్నా

పెడర్థం

పప్పులో ఉప్పువేసేటప్పుడు చెప్పేయమంటే
చెప్పు వేసి తీసి, అత్తకు నంచుకో పెట్టండట.

- సామెత

పెండ్లి

ప్రేమనే మత్తుమందు సేవించేవాడికి పెళ్ళనేది
తో విరుగుడు లాంటిది.

- బీనాదేవి, పెళ్ళిపాల్స

పెళ్ళనేది ఒక వ్యాపారం తాలూకు కాంట్రాక్టు
మాత్రమే. నిజానికది ఆడది మొగాడికి రాసేచ్చే
ప్రామిసరీసోటు. కాని దాని కాలదోషం ఆడదాని

కీచితమే. దాని బతుకు తెల్లరితేగాని బాకీ తీరదు ఈ పెళ్ళికి ఏదీ నెనెలు, సెక్యూరిటీలు మంత్రాలు, మంగళసూత్రాలు.

- బీనాదేవి, పెళ్ళిపాద్యు పెళ్ళినేది తెలుగు సీనిమాలో సుఖాంతమయ్యే దివరి సీనుగాని, చాలా మంది నిజ జీవితాల్లో అది ట్రాజెడీగా అంతమయ్యే సెంట్రల్ థీమ్.

- బీనాదేవి, స్వచ్ఛాయజ్ఞం పెళ్ళిళ్ల పేరుతో ఖర్చయే డబ్బంతా కలుపుతే భారతదేశంలో బిచ్చగాళ్ళని పోషించవచ్చు.

- వెంకటకృష్ణమూర్తి, మేమమాల 'వివాహం' అన్న సంస్థ నిలబడాలంటే రెండు కావాలి - భర్త చెవిటివాడూ భార్య గుడ్డిదీ అవాలి.

- బుచ్చిబాబు, దారినపోయే దానయ్య వివాహం అల్లిన వలలో చిక్కుకోనివాడు ప్రతిభా గారి.

- బుచ్చిబాబు, ఆత్మవంచన పెళ్ళిసేసుకుంటేనే మొగాడు పరాయోడవుతాడు.

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు పదిమంది ముందరా పొత్తు - వంటిగా అడాయి యిదే మన జాతీళ్ళ పెళ్ళి ముచ్చట.

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు పెళ్ళికాని పిల్లకి, పెళ్ళికాని మొగాడు పరాయో డెట్లు గవుతాడు?

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు సర్వనదులూ సముద్రంలో కలిసినట్లు ఈ చదువులు, సంపదలూ అన్నీ వివాహంలో అంత మొందాల్సిందే.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు పెళ్ళికాని మొగాళ్ళు అక్కడక్కడ వుండొచ్చుకాని అడాళ్ళు వుండకూడదు.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది వివాహం కోసం స్త్రీ భర్తను అంగీకరిస్తుంది. మొగాడు స్త్రీ కోసం వివాహాన్ని అంగీకరిస్తాడు.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది వివాహం నెగ్గలంటే భార్యభర్తలకి నటనలో కొంత తర్రీదు అవసరం.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది అడది యిష్టపడి చేసుకున్న పెళ్ళి చాలావరకు విజయవంతం అవుతుంది కదూ?

- కొడవటిగంటి, వంచకళ్యాణి

ఈ రొమాన్సులన్నీ తప్పించుకోవాలంటే అడదానికి పెళ్ళి శరణ్యంలాగుంది.

- కొడవటిగంటి, వంచకళ్యాణి అన్నిటికన్నా అడదానికి హెచ్చు అన్యాయం చేసినది వివాహవ్యవస్థ.

- కొడవటిగంటి, నైరంధ్రీ వివాహవ్యవస్థ ననుసరించి వచ్చిన సామాజిక పరిణామాలన్నీ అడదానికి స్వేచ్ఛలేకుండానే చేశాయి.

- కొడవటిగంటి, నైరంధ్రీ పెళ్ళిచేసుకుంటే మంచి సంపాదన ఉన్న వాణ్ణి చేసుకోవాలి. నిరుద్యోగుల్ని దేనికీ?

- కొడవటిగంటి, సాహసం వివాహ బంధం అడదాన్ని కట్టినంత బలంగా మొగవాణ్ణి కట్టటంలేదేమో!

- కొడవటిగంటి, వచ్చకాగితం దక్షిణలేని తాంబూలంలాగ కట్టులేని పెళ్ళి మిటి?

- కొడవటిగంటి, బిదిరిన మనుష్యులు అడముండల్లోనా ఆలోచన? యీ సమ్మంధం చెయ్యకపోతే నేను బారికరావుణ్ణి!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం లోకం ■■■■■ యెంత విలబో అంతకన్న యెక్కువ విలనైన రత్నంలాంటి అడమనిషి దొరికితే తప్పకుండా పెళ్ళాడవలసిందే.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం వెదవముండని పెళ్ళాడిన కుంక పీసుగ బతకడం యలాగ?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం ప్రజ్ఞకి పెళ్ళాడానుకాని, కూడు పెట్టడం మాకులంలోనే లేదన్నాడుట.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, యావజ్జీవం హోవ్యామి సిరియును వంశము యాపును సరియైన వివాహసఖ్య సంబంధములే జరుగును, సరి గాకున్నను జరుగవు...

- పోతన, భాగవతము నీవుసేయు పెండ్లి నిత్యంబు భద్రంబు పిన్ననాటి పెండ్లి పెండ్లిగాదు.

- పోతన, భాగవతము పెళ్ళంటే ఇద్దరు వ్యక్తుల వ్యవహారం. ఇద్దరు

సాక్షులూ రిజిష్ట్రారు అవసరం.

- చాసో, ఊహానుందరి పురోహితుడు కుదిరాడు; ఇహ వధువు కుదరవలసి వుంది.

- గురజాడ, కొండుబట్టియము పిల్లవాళ్ళూ బుద్ధిహీనులూ తప్ప మరియెవరూ పెళ్ళికావలెనని కోరరు.

- కందుకూరి, విచిత్ర వివాహ ప్రహసనము ఇతడు యంతకాలం బ్రతుకుతాడని తోస్తే నేనప్పుడు పిల్లదాన్ని యిస్తునా?

- కందుకూరి, బ్రాహ్మవివాహము పదుచువాడికి లోకంలో అందరూ కన్యను యిస్తారు. అది వక పలంలోది కాదు. ముసలి వాడికి పిల్లను యివ్వటమే యివ్వడము.

- కందుకూరి, బ్రాహ్మవివాహము "చలు" చెప్పినట్లు స్త్రీ - పద్మవ్యూహం. పెళ్ళి అనే పద్మవ్యూహంలో చిక్కుకుపోయి స్త్రీ ఎంత గిలగిలా కొట్టుకున్నా సమాజం యేమాత్రం సానుభూతి చూపించదు. ఏమీ పట్టించుకోదు.

- ఆనందారామం, అద్దంలోశత్రువు స్త్రీలకు పెళ్ళితోనే సమస్యలు ప్రారంభమవుతున్నాయి.

- ఆనందారామం, అద్దంలోశత్రువు నిజం చెప్పాలంటే ఖర్చులేకుండా స్త్రీ సుఖం పొందటానికి పెళ్ళి ■ పెళ్ళి ఖర్చుకూడా ఆక్కర్లేకుండా అడదాన్ని సంపాదించే ఉపకరణం ప్రేమ.

- మహాధర, ఓనమాలు స్త్రీ పురుషులు ఏర్పడిన నాటినుంచీ వారి మధ్య సంబంధాలున్నాయి. ■ సంబంధాలలో నిగ్రహం, బాధ్యత ప్రవేశపెట్టడానికి పెళ్ళిని ఒక ఉపకరణం చేశారు.

- మహాధర, ఓనమాలు ఎక్కడో పుట్టి, ఎక్కడో పెరిగి, ఏవేవో అభిప్రాయాలకు, అభిరుచులకూ లలివాటుపడ్డ రెండు జీవితాలను కలిపేది పెండ్లివేట.

- పులికంటి, లోకంనవ్వించి అసలు వివాహమనేది చాకరాజ్ అన్నమాట.

- పూర్ణానందం, కొండమీద విడాకులు వివాహం లాటరీలాంటి దంటారు. దొరికిన దానితో సర్దుకపోగలిగిన వాళ్ళను ■ లాటరీ

బాధించదు. ఏది దొరికినా సరిపెట్టుకోలేని వాళ్ళకుమాత్రం ఇంతకంటే విషమ పరీక్ష వేరాకటి ఉండదు.

- రాజారాం, మరిచిక ఆడవాళ్ళకు పెళ్ళితో పెద్దరికం వచ్చేస్తుంది.

- మారుతీరావు, నిజం నిద్రపోయింది మేరేజి అనేది పులిపిల్లల లాంటి మనుష్యుల్ని పిల్లిపిల్లల్ని చేస్తుంది.

- అనిశెట్టి, పంజరం జత కట్టడం ప్రకృతి పని. పెళ్ళి అన్నది మన పని.

- తావే, పెళ్ళి-దాని పుట్టుపూర్వోత్తరాలు మనస్సులు కలవని మనుషు - ■ మహాయజ్ఞంలో ఎవరో ఒకరు దగ్గమైపోతారు. లేదా ఇద్దరూ పోవచ్చు.

- నంది, నైమిశారణ్యం రెండవ పెళ్ళివాడికి పల్లకి యెందుకు? భజంత్రి రెండుకు?

- చిలకమర్తి, కాంచూరి జానకీరామయ్యగారి పెండ్లి

ఇప్పుడు పెద్దవాళ్ళను కట్టుకున్నవాళ్ళే తరచుగా సుఖపడుచు వున్నారు.

- కందుకూరి, బ్రాహ్మవివాహము నిజమైన పెళ్ళిళ్ళకు సాక్షులే ఉండరు.

- మహాధర, స్వయంవరణం పెండ్లికి ముందు బాగా కండ్లు తెరుచుకొని చూచి, పెండ్లి కాగానే సగం మూసుకొని చూచి చూడనట్లుండాలి.

- సామెత

పెండ్లి పేరంటాండ్రు పెనురంకులకు నేడ్వ
బాజాభజంత్రిలు పప్పు కేడ్వ
రాజబంధువులంత రంకుముండల కేడ్వ
బాజారు వెలందులు పసపు కేడ్వ
వచ్చిపోయేదువారు వళ్ళలాకుల కేడ్వ
గుగ్గిళ్ళకై పెండ్లిగుర్ర మేడ్వ
పల్లకిబోయాలు భత్యాలకై యేడ్వ
బలుపురోహితుడు నేములకు నేడ్వ
హారతిరూకం కాదుదిడ్డలు నేడ్వ
కుట్టవాం ద్రందరు కూటి కేడ్వ
అల్లుడనాథయం చత్తమామలు నేడ్వ
కట్నంబుకై గ్రామకరణ మేడ్వ

పెద్దమగండుని పెండ్లికూతురు నేడ్వ
పిల్ల చిన్నదటంచు పెనిమిటిడ్వ
బాల్కుగా నిన్న యేచ్చల సాగె పెండ్లి

- వెంకటరాజు, వాటావు

పెండ్లికొడుకు

ఎదుట వున్నవాడే పెండ్లికొడుకు

- తిన్నవ, నాయకురాలు

పెండ్లికొలుపు

గ్రామదేవత కానాడె కానుకలును
గొలుపులు న్వేటపోతులు గుంభములును;
బింకముగ నైదు దినములు పెండ్లికొడుకు
తల్లికొలు వచ్చుకొలుపును దాసికొలుపు?

- కాళ్ళకూరి, వర విక్రయము

పెత్తనం

అవకాశం అధికారం వున్నంత వరకు ప్రతీవ్యక్తి
తనతోటి వ్యక్తిని దబాయించాలని... పెత్తనం
చెలాయించాలని చూస్తారు.

- ఆనందరామం, అద్దంలో శత్రువు

కొడుకులికి యీడువచ్చినా యీ ముసిలాళ్ళు
పెత్తనం విడిచిపెట్టలేరులే.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, నీలాసుందరి

పెత్తనము రక్షించుకునేవాడే పెద్దవా డనిపించు
కుంటాడు. సాగిందల్లా పెత్తన మనిపించుకోడు.

- ఆళ్ళారుస్వామి, ప్రజలమనిషి

దూడా బర్రే ఉండగా మధ్య గుంజ ఆరచినట్లుగా

- సామెత

మేలి ఖద్దరు పగటివేషాలు జూచి

బెదరడ దెన్నడుం బగవాని పెత్తనంబు.

- జామవా, మలినిట్టార్పు

పేనుకు పెత్తనమిస్తే, తెల్లవార్లు తల తెగకొరి
కిందట.

- సామెత

పెద్ద

ఉన్నవాడు ఊరికి పెద్ద, పోయినవాడు కాటికి
పెద్ద.

- సామెత

తల్లి చస్తే కడుపు పెద్ద, తల మాస్తే కొప్పు పెద్ద.

- సామెత

పెద్దరికం

పేదరికం మర్చిబడితే

పెద్దరికం బతుకదురా

పనిముట్లే పగబడితే

దోపిడిలు సాగవురా

- కె.యల్., కొత్తగూడి

చిన్నవాళ్ళకాకుండా ఎవరూ పెద్దవాళ్ళు కాలేదు.

- కాళ్ళకూరి, గరల్ వైఫ్

పెట్టనేరని రండ పెక్కునీతులం బెద్ద

గొడ్రాలి ముండకు గొంతు పెద్ద

డబ్బురాని వకీలు డంబంబు కడుపెద్ద

రిక్తుని మనసు కోరికలు పెద్ద

అల్పవిద్యాంసుడు నాక్షేపణకుం బెద్ద

మూర్ఖచిత్తుండు కోపమునకుం బెద్ద

గుడ్డిగుడ్డిము తట్టగుడ్డిళ్ళు తినడం బెద్ద

వెలయు నాబోతు కండలకుం బెద్ద

మధ్యవైష్ణవునకును నామములు పెద్ద

కాసునియ్యని విటకాని గాసి పెద్ద.

- వేంకటరాయకవి, వేణుగోపాలశతకము

... పెద్దలనువారి యీప్థితములు

పదవికై వారు పడియెడి పాటె కాని

కార్య గౌరవ మింతేని కానరాదు

- గోపాలరావు, ఆపూర్వ సంఘసంస్కరణము

పెద్దస్తీడదు

కష్టపడి కట్టలుమోస్తే ఎప్పుటికైనా మేస్తీస్తీడరు
వవులావు.

- బీనాదేవి, తీర్పు

పెద్దమనిషి

నేరం రుజువు అయేవరకూ, ముద్దాయి పెద్దమ
నిషి క్రిందే జమ.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, కైంకర్యమ్

పెద్దమనిషి రాచరికం యెప్పుడూ సెయ్య
నేడురా!

- కాంతారావు, వంశధార

ఈడులో చిన్నయినా ప్రవర్తనలో పెద్దతనాన్ని-
అంటే ముసలితనం కాదనుకో- సూచించే వాళ్ళు
పెద్దమనుషులు.

- ధనికొండ, పచ్చితులు

తమ యెఱుంగని నానావిష

యములం దున్నతపదంబు లాశించి యవ

ర్థము లెన్నియొ చేయుచుం బె

ద్దమనుష్యుల మనెడివారు ధరణిని లేరే?

- గోపాలరావు, ఆపూర్వసంఘ సంస్కరణము

ప్రజాసేవ పేరుతో గుడిసీ, గుడిలో లింగాన్ని మింగే పెద్దమనుషులు ఎందరో ఉన్నారు.

- రామచంద్రమూర్తి, శ్రీరాగం

పెద్దలమాట

వెయ్యి అబద్ధాలాడి ఒక్క యిల్లు నిలపమన్నారు పెద్దలు.

- రామకృష్ణశాస్త్రి అనవుడు-నావుడు

పెద్దలు

లిఖిత పూర్వకమయిన సాక్ష్యములేక పెద్దమనుష్యుల మాటలను నమ్మి పనిచేయఁజూనుట యీ దేశములో క్షేమకరము కాదు.

- కందుకూరి, స్వీయచరిత్రము

పెద్దవారికి ప్రేమించిభేద మేల!

మాననీయుంబు పుణ్యకర్మంబు గాక.

- శ్రీనాథుడు, హరవిలాసము

జనానికి నచ్చజెప్పితే పెద్దలు వద్దన్నా మానరు. తమ పెద్దరికం నిలుపుకోడానికి జనులతోపాటే వారూ వస్తారు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

పెద్ద లసాధ్యులు.

- బుచ్చిబాబు, మధురతరంగం

నీహ పెద్దలో ఒక డైనప్పు డెలాగైనా ఉండవచ్చు.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోరా

పెద్ద ఆకలి కలవాళ్ళకు పెద్దవిస్తరే కావాలి.

- రెంటూల, ఇన్ స్పెక్టర్ జనరల్

ఉన్నదే నలుగురికి సర్దిబోడు మనిషి. ఆడు తినకుండా ఎదలోనికి ఇచ్చినోడు పెద్ద.

- కాలతారావు, దగాపడిన తమ్ముడు

పెద్దల చరితం బల్బులకు

నెలుగ శక్యమె యెందున్?

- నన్నయ, సభాపర్యము

పెద్దవారి యట్ల పిన్నవారు.

- తిక్కన, విరాటపర్యము

... ఒక్కరి మెచ్చి వారి

కోర్కెందీర్చుట పెద్దల గుణము కాదే!

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము

పెద్దవాళ్ళలో అధిక సంఖ్యాకుల నిర్ణయానికి ఒప్పుదల కుదరదుకాని పిల్లల్లో నలుగురాడిన మాటప్రకారం నడుచుకోక తప్పదు.

- చానో, బబ్బిబ్బా

పెద్దవాళ్ళ దర్శనం చేసుకోవడం ఎప్పటికైనా మంచిది.

- గోపీచంద్, ఆనంద్యుని జీవయాత్ర

ఇగో ఈ పెద్దవాళ్ళం, ఎప్పుడూ ఏమిటీ సరిగ్గా చెప్పరు. దీన్నే లోపం అంటారుట.

- ముళ్లపూడి, బుడగు

పెద్దవాండ్రేమన్నా తల ఊపడంతో పెద్దవాండ్లు తమని తామే మరచిపోతుంటారు.

- ఆళ్వారుస్వామి, ప్రజలమనిషి

పెద్దలు లేని ఇల్లు ఎద్దుల కొడిక.

- సామెత

పెద్దలోపం

ఈ విశాల ప్రపంచంలో లోపమంటూ లేని మానవుడుండడు. ఐతే మిగిలిన లోపాలన్నీ ఒక ఎత్తు. తాము ఈ ప్రపంచంకోసం కాదనీ, తమకోసమే ఈ ప్రపంచమనీ భావించడం ఒక ఎత్తు.

- రాజారాం, మరీచిక

పెద్దానువ్రతి

జనరలాస్పృతి కెల్లె పేషెంటుకు తోడెల్లినోడు ముందు సస్తాడు. ఆ ఎనక పేషెంటు సస్తాడు.

- బీనాదేవి, డబ్బు

పెద్దీల్లు

హరిగుడిసెలో నువ్వు బతికున్నావో చచ్చావో చూడానికి ఎవడూ రాదు. పెద్దింటి శవమ్మోద పాల రాతి మేడకడితే మాత్రం అది చూడానికి వందల సంవత్సరాలపాటు వేలమంది జనం లక్షలు ఖర్చుపెట్టుకు వెళ్ళి చూసొస్తారు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - రాంబాబు

పెనుకోరిక

ఏ కోరికా కోరుకోకుండా ఉండాలనే కోరిక మరొక పెనుకోరిక.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

పెన్నిధి

జ్ఞానానికి పెన్నిధి! యుక్తాయుక్త విచక్షణ.

- హర్షవర్ధన్, కళ్యాణ మడియ

పెన్నను

ఉద్యోగంలో ఉండగా ఆతడు మరణిస్తే, అతని భార్యకు ■ జన్మాంతం పెన్నను వస్తుంది. రిటైరయిన తరువాత మరణిస్తే అది హుళక్కి.

- నిరుద్యోగి, ఋజానందలవారిలో ద్వీస్తు

పెంచకం

పెంచకం

మగవాళ్ళే పిల్లలను పెంచాలని ఏ గవర్నమెంటు అన్నా శాసించిందో సగం మంది మగవాళ్ళు తక్షణం ఆత్మహత్యచేసుకుంటారని నాకు గట్టి నమ్మకం!

- మునిమాణిక్యం, మా పిల్లలు పెంచడం- అంటే, మనిషి నిర్ద్రావపుడు పడుకో అని కోప్పడే నెయ్యడం.

- ముగ్గుపూడి, పిల్లల్ని పెంచడం పిల్లల్ని ఒక్కొక్కప్పుడు తిట్టవలసి వస్తుంది, కొట్టవలసి వస్తుంది. ఎప్పుడూ కొట్టడం ఎంత తప్పో, ఏం చేసినా ఎప్పుడూ కొట్టకపోవడం అంతే తప్పు. అయితే వాళ్ళు తమ పిల్లలనే భావం కడుపునిండుగా వుండాలి.

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్రభారత్ కీ జై తను విచారము వచ్చినా బెంపు దప్పునే?

- తిక్కన, విరాటపర్వము కూనని పెంచితే గుండయింది. కూటి కుండలకు ముప్పుయింది.

- సామెత

పెరుగుదల

పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్లు, అడిషనల్ పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్లు, అసిస్టెంట్ పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్లు, స్పెషల్ పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్లు- ఇలాగ పాపాలు పెరిగిన కొద్దీ వీవీలు కూడా పెరుగుతూ ఉంటారు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు మనిషి తెలివితేటల్తోపాటు మారణాయుధాలు కూడా పెరిగాయి.

- రావిశాస్త్రి, బెదురు మనుషుల విజ్ఞానంతోపాటు శిక్షల పరిమితి కూడా పెరిగిపోయింది.

- ధనికొండ, వవిత్రలు మనుష్యుల్లో జ్ఞానం పెరిగేకొద్దీ అజ్ఞానమూ అంత పెరుగుతున్నట్టు ఉంది.

- వీరేంద్రనాథ్, యలసే

పేకమేడ

పేస్త్రీలు మేడ కట్టతే, కుళ్ళుకాలు తగిలి కూలి పోయిందట.

- సామెత

సేకాట

డబ్బులేని పేకాట ఆమ్మాయిలేని పార్టీలాంటిది.

ప్రియురాలేని ప్రేమలాంటిది.

- బీనాదేవి, మిడిల్ క్లాస్ మొరాలిబే

పేచీ

పెళ్ళాంమాట కాదనకపోతే పేచీ ఎందుకొస్తుందో?

- మహాధరరావు, దేశంకోసం ఈ పేచీలున్నాయి చూడు! ఇవి రానే కూడదు! వచ్చాయో చెండుకు తినేస్తాయి. ఒహంతట వదలవు. చిన్న పేచీని సరిచెయ్యాలనుకుంటే పెద్ద పేచీ కూచుంటుంది. చాలా కష్టం.

- కొడవటిగంటి, బ్రతుకుభయం ఈ పట్నాలలో ప్రతి చిన్న విషయానికీ పేచీయే.

- సూర్యారావు, నాగరికాలు పెళ్ళాంతో పేచీపడని సంసారి యెవడూ భూప్రపంచం మీద ఉండడు.

- సూర్యారావు, ఒక గంట సంసారం పేద

ఎన్నియున్నా బేద కిహమా? పరమా?

- ఏటుకూరి, ప్రేమాలోకము కూలినాలిచేసి కుడుచు పేద సుఖంబు దక్క. దిలను మకుటధారి కెప్పుడు తలకుం దాకకున్నా దనకేమి తెలియదు.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, వ్రతావరుద్రియము పేద కోప మెందుం బెదవుల చేటుగా కుడికి యేమి సేయనోవు?

- పింగళి, కళాపూర్ణోదయము బీదవాండ్ల ప్రాణాలకు విలువలేదు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి ఎన్నెముక లేని మని సెలా ఉండడో పేదోల్లు లేని దేశ ముండదు. ఎంతమంది పేదోల్లుంటే అంత గొప్పదేశ మువృద్ధి కదా, ఏ దేశమైనా కూడాను.

- చిక్కెం, పేదవాడికి జై పేదలయ్యను గడు బిడ్డబిగిసి యుండ్రు వట్టి యతిమానములును, గర్వములుం బట్టి యల్లువారికి నెల్ల నీయవగుణంబు వెన్నతో బెట్టినది యింత విసువనేల?

- శ్రీనాథుడు, కాళింధము పేదోళ్ళ నొకరు సంపాలా? అక్షే సత్తారు.

- కొడవటిగంటి, పారిపోయిన శవం

గరిబోడు తల్లికడుపులనుంచి ఈవల పడంగనే బయం ఒదులు కోవాలె.

- పవన్ కుమార్, నల్లవజ్రం
ద్రవ్య మెంతున్న దగు చరిత్రంబు లేని
యతడెపో పేద యన, ధనచ్యుతుడు కాడు.

- ■ వేం, మృచ్ఛకటికము
పేదవాఁ డనఁగాఁ దనభోగములకుఁ దగినంత
సంపద లేనివాఁడు.

- విశ్వనాథ, బద్ధన్న సేనాని
పేదవాళ్ళు పెద్దవాళ్ళవటం ఎన్నటికీ జరగని
మాట. లేనిదానికోసం చేయి చాస్తే వున్నది
పోవటం ఖాయం. నాలోజులు పస్తులున్నా
వాళ్ల ప్రాణాలు పోవడంలేదు. ■ మాత్రం దానికి
వున్నది చేయజారితే తిరిగి రాదు కదా?

- కాళీవట్నం, అర్థి
పేదవాండ్రు చుట్టములకుఁ జుట్టములు కారు
కదా!

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము
ఘనలోలియు నిరుపేదయు
గుణముల సరియగుదు రెన్న

- గువ్వలచెన్న శతకము
పేదవాండ్ర మొలులు భగవంతునకు దేవాలయ
ములలో మంత్రములకంటి ముందుగా వినయ
డును.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము
పేదరికం

మేలనుభవించి మీద లేమిపడేనేని
వాడు నిజముగ జీవచ్చవంబు చూవె.

- తి.వేం, మృచ్ఛకటికము
పన్నులిచ్చుకోవలసి వచ్చినప్పుడును, కొడుకు
గాని, తమ్ముడుగాని చనిపోయిన తర్వాత కోడ
లికో, మరదలికో మనువర్తి ఇచ్చుకోవలసి వచ్చి
నప్పుడును మనుష్యులు పేదవారగుదురు.

- చిలకమర్తి, నవ్వలగని
లేమి ■■■■■ లోకువ లేదు జగతి.

- తి.వేం, మృచ్ఛకటికము
దారిద్ర్యముకంటి మరణము మేలు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము
కాలే కడుపుకు గురికెడు గండీ
కాలే సిగ్గుకు మూరెడు పాతా
ఎల్లర కందే చల్లని రోజులు

వెలిసే విధమును వెదకండీ

- రాయప్రోలు, వనమాల
మరణమే మేలు దారిద్ర్యభరము కంటె.

- తి.వేం, మృచ్ఛకటికము
సాధారణముగా జనులందఱును మిక్కిలి బీద
స్థితి యందున్నారు. అట్టి బీదస్థితికి కారణమే
మని విచారింపగా మనలో పలువురు పాటుప
డకుండుటయు, తమకున్న దానిని దుర్వ్య
యము చేయుటయు తప్ప వేరు కారణము
కనబడదు.

- కందుకూరి, దేశాభిమానము
లేమి నెవ్వఁ డుడుపున్? శ్రీకాళహస్తీశ్వరా.

- ధూర్జటి, శ్రీకాళహస్తీశ్వర శతకము
దరిద్రం ఆనుభవించేటప్పుడు ఎంత భయంక
రంగా ఉంటుందో జ్ఞాపకం చేసుకున్నప్పుడు
అంత ఆనందమయంగా ఉంటుంది.

- అనంతం, నా దరిద్రపు రోజులు
ఇతరుల భూములు వ్యవసాయముజేయు రహి
తులు, ఈనాముదారులకు భూమిశిస్తు నీయవ
లసి వచ్చినప్పుడు తప్పక పేదవా రగుచుం
దురు.

- చిలకమర్తి, నవ్వలగని
పేదరికము పెద్ద వింత విద్యాశాల
దానిలోన లజ్జ గానబడదు
ఉదర మొళ్ళ యగుమ నోరంత ప్రొద్దులు
నోర్చి నిద్రి నేర్చుచుండు నచట.

- తామవా, స్వప్నకథ
పేరడి

మొదటికవి కవిత్వముతో చుట్టరికము ఉన్నవా
డయితే ఈ పేరడిని ఇట్టేపట్టెస్తాడు. అది లేక
పోయినవాళ్ళకి ఇది స్వతంత్ర రచనగా కనిపి
స్తుంది. ఇది వ్రాయటం కష్టం. కవి ఏయే
నూత్నావలోకాలతో పద్యం వ్రాసేడో, ఆ
నూత్నావలోకాలలోనే పేరడిస్థు దూరి మరి
వ్రాయాలి. లేకుంటే అనుకున్న విషయం రాక
పేరడి పేలవుతుంది. ఇది పేరడి వాఙ్మయ
వ్యాయామంలో కష్టమైన ఒక యోగాసనం.

- మాచిరాజు, పేరడి అంటే
పేరు

కాంగ్రెస్ సోషలిజం, కాంగ్రెస్ సోషలిజం
ఏమిటి? ఉన్న అవకాశవక అంతా పేర్లోనే ఉంది.
- గోపీచంద్, దేశం ఏమయ్యేట్టు?

అలూలేదు, చూలూలేదు, కొడుకుపేరు సోమ
లింగం.

- సామెత

పేరులోన నేమి పెన్నిది యున్నది?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

విశాలాంధ్ర రానీ చెబుతాను! 'తెలుగువాడు'
అనే పేరు మార్చి 'తెలివితక్కువవాడు' అని
పెట్టిస్తాను.

- నరసరాజు, ఈ యిల్లు అమ్మబడును
గ్రంథంలో దిగింతర్వాత అసలు అవతారాలే
దిగుతాయి. పేర్లతో ఎంపనీ!

- గురజాడ, కొండుభట్టయము
పేరు ఎప్పుడూ ఎంత పొట్టిగా వుంటే అంతే
మంచిది.

- కాళ్లకూరి, గరల్ వైట్
అర్థంకాని కొత్త ఆలోచనలకి మనం వేదాంత
మనీ. అర్థమయ్యే భయంకరమైన ఆలోచనలకి
విప్లవమనీ మనం ముద్దు పేర్లు పెట్టుకుంటాం.

- మారుతీరావు, మళ్ళీమధుమాసం
పేరుంటేగాని చెయ్యటానికి మంచిపని దొర
కదు. మంచిపని చేసి చూపిస్తేనేగాని పేరు
దొరకదు.

- కొడవటిగంటి, జీవితం
సంఘంనుంచి వ్యక్తిని వేరు చేసేది పేరే.

- నార్ల, పేరు పెన్నిది
పేరు చేతనే గౌరవము పుడికి పుచ్చుకొనదలచు
వారికి మొండిపేరు బండబూతు.

- శివరామశాస్త్రి, డిప్రెషన్-చెంబు
మా ఆంధ్రలో నౌకర్లకూ, యజమాన్లకూ పేర్లు
ఒకేలాగున ఉంటాయలెండి.

- నంది, పుణ్యస్థలి

పేలు

పేలు పడ్డాయని తలకు కొరివి పెట్టుకోవటం
బుద్ధిహీనులు చేసే పని.

- కొడవటిగంటి, మైరావణ రక్తబిందువులు

పైకిపటారం

ఈ రామప్పంతులు కథ పైకి పటారం లోపల
లోటారంలా కనిపిస్తుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పైచెయ్యి

పెద్దోర్లకేం, కిందబడ్డా పైచెయ్యి మాడేనంటారు.

- కె.యల్., కొత్తగూడి

పైరవి

పైన రవి

క్రింద భువి

మధ్యనున్నది పైరవి

- మాలకొండారెడ్డి, పైరవి

ఇల్లాలి పెదవికి

చప్రాసీ పదవికి

ఈనాడు చేయాలి పైరవి

- మాలకొండారెడ్డి, పైరవి

పైవర్గాలు

పై వర్గాల వాళ్ళు జైళ్ళదాకా ఎందుకొస్తారు?
కటకటాల రాకుండానే తమ నేరాల
నుంచి తప్పించుకోవటానికి అనేకమార్గాలు
న్నాయి వాళ్ళకి.

- ఆనందారామం, మరోముందడుగు

పొగడ్త

మనసు యితరు లెవరూ పొడగకపోయినా
మనమైనా పొగుడుకుందాం.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

మత్తుపానీయాలకంటే ఎక్కువ మత్తు కలిగి
చేది పొగడ్త.

- శాయి, నీకలల బండిని

మనిషి పొగడ్తలకి రేపుడే పొంగిపోతాట్ట.

- గంగాధరరావు, లంబాడోళ్ల రాందాసు

పొగమబ్బు

మున్ను, తూర్పు కనుమలు విడుచు నిట్టూర్పు
లట్టి విచటి యీ పొగమబ్బులు.

- విశ్వనాథ, కొండవీటి పొగమబ్బులు

పొగరు

పొగురు పోట్లాడమంటాది. మదం మాట్లాడ
మంటాది.

- భువరావు, పాపికోండలు

పొగాకు

ఖగసలి యమ్మతము తేగా

భుగభుగముని పొంగిపొరలి భూస్థలిఁ బడి తాఁ
బొగచెట్టయి జన్మించెను.

పొగఁ ద్రావనివాఁడు దున్నపోతై పుట్టెన్.

- చాటువు

రావణయుద్ధం బందునఁ

బావనుండగు లక్ష్మణుండు పడి మూర్చిలంగా

నావలం బొగ చెట్టుండిన
బావని సంజీవి తేల పరుగెత్తునయా

- చాటువు

పొగం బ్రాగనేర్చి భీముడు
పగలు బొగ రడచె నాజి బాహుశక్తిన్
బొగం బ్రావని దుర్యోధనుం
డిగిలించెను రణములోన నిహిహయంచున్.

- చాటువు

సన్నంబై కుటుముట్టమై గరగరై
కాపత్రితో సాటియై
గన్నారాకువలెన్ పసందుగలరై
మాటున్నదై రాహురై
కన్నుందోయికిం జాలవేడ్చి గొలువం
గాం దగ్గరై నిగ్గురై
వన్నెల్గుల్లు పొగాకు ముచ్చట వినే
వా శేషతైరాధిపా

- వేరయ్యశాస్త్రి చాటువు

పొగ్గకోవికి సతిమోవికి
నగజీతముగ నూరబావి కమ్మతంబునకున్
దగ నుచ్చిష్టత లేదని
ఖగవాహనుతోడం గాలకంతుడు పల్కిన్.

- చాటువు

పొత్తు

పాములతో స్వాములతో
కామాతలతోడి పొత్తు చన దెవ్వరికిన్.

- ఏటుకూరి, ప్రేమాలోకము

పొత్తు అనేది సంపదలకే,
అపదల కగునీ

- గురజాడ, డామన్ పీఠియన్

నిచ్చనలని ఎక్కిడానికే అందానికే పొత్తు
కుదరదు.

- వెంకటరమణారావు, కొలువు

పొలతి దావవహ్ని పురుషుం దాజ్యమటంబు
కరగకేల యుండుం గదిసెనేని

బ్రహ్మయైన కూతుం బట్టక మానండు
వదుగు కింతి పొత్తు వలదు వలదు.

- పోతన, భాగవతము

బత్తితోడ కశకు పొత్తు లేదు.

- జాషువా, ముంటాజమహాలు

పొదువు

మాట్లాడకుండా ఎప్పుడూ మౌనంగా గంభీరంగా

వుండే వాళ్ళందరూ తెలివైన వాళ్ళ కాదు. కానీ
తెలివైన వాళ్ళందరూ మాటల ఎకనమిస్తులే.

- వీరేంద్రనాథ్, వెన్నెల్లో ఆడపిల్ల

ఖచ్చు చెయ్యటంలో వున్న పొదువు మాటల్లో
వుండదు.

- జయరాం, సింహాద్రి స్వీట్ హోమ్

పొందు

పొందు చేసేచేసి పొసంగక మతిపోయి

తిరిగివచ్చునతడు తిరుగం జెడును.

- దూబగుంట, వంచతంత్రము

పొర

కాదూ బెనుల నడుమ

చేదుపొర లేదనకు.

- సినారె, మధ్యతరగతి మందహాసం

పొరపాటు

తేనెటీగలం బొరింగొనిగాని యల్ల

తేనెగొన వీలుగాదని మానందగునె?

- సుందరరామయ్య, శుద్ధాంధ్ర నిర్వచన
రుక్మిణీపరిణయము

మనిషికే వుంటాయి పొరపాట్లు, ప్రింట్రింగ్
ప్రెస్ అసగా ఎంత?

- ఆవసరాల, వంజరం

పొరపాట్ల మీద పోలీసు నిఘా వెయ్యండే
తిరుగుబాట్లు నెరవేరవు.

- కుందుర్తి, సంఘోదయ

స్థారపాట్లు మనుషులకు అలవాట్లు

- కుందుర్తి, తెలుగాణ

పొనగుదల

ఎదిరిం దమయట్టు

మది తలచినచోనగుగాక, మాకుం గుడు మిం

మీరు వ్రక్క గొనుం డని

చదు రడిచిన మనసుపొందుచక్కంబునె?

- తిక్కన, ఉద్యోగవర్ణము

పోక

పోదు నీకేల గోపాల! పొమ్ము పొమ్ము.

- పోతన, భాగవతము

పోజు

పోజు కీలోజుల్లో బ్రహ్మాండమైన మామైట్టుంది.

- ఆదివిష్ణు, ఎంతెంత దూరం

మనస్సును శరీరము- నివి రెండు వస్తువులు.

పోటీ

వానికెప్పుడు ఒక దానితో నొకటి పోటీ సామాన్యముగా మనస్సు శరీరమును దిగగద్రొక్కి తాను ముందుకు పోవచుండును.

- విశ్వనాథ. తెజవిరాజు

అక్కన్న మాదన్నగార్లు అందల మెక్కితే సాటికి నరసప్ప చెరువు కట్ట ఎక్కినాడుట.

- సామెత

వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రి నాయుడు తులాభారం తూగితే కరెడ్ల కామక్క వంకాయల భారం తూగిందట

- సామెత

అంద్రులకి ఒక సంఘం అంటూ వుండదు. రెండు మూడు సంఘాలు పోటాపోటీగా వుండొచ్చు

- లక్ష్మణరావు. అతడు-ఆమె

సీతాకోకచిలుకలూ

జీసరవెల్లులూ

ముఖాలు మాడ్చుకుని వెళ్లిపోయాయి

మన రాజకీయనాయకులు మార్చే

రంగుల ధాటికి తట్టుకోలేక!

- రాజేంద్ర. గుండెచప్పుళ్లు

రేడియోలో నాదస్వరం ఇంట్లో నాదస్వరం

- శ్రీరమణ. న్యూనుడి

తనకు లేక తంటాలు పడుతుంటే

తొంటకాళ్ళపిల్ల వెంటబడ్డట్టు.

- సామెత

తాటి పంకెడు ఎదురు దేకినట్టు.

- సామెత

ముద్దుచేసిన కుక్క మూతి కరిస్తే, చనువు చేసిన భార్య చంకకెక్కింది.

- సామెత

రాజు భార్య మెడయెక్కితే, కుమ్మరివాని కోడలు గుడిసె యెక్కిందట.

- సామెత

పోసిది

మనుషులు పోయినా మాటలు పోవు.

- వసుబాబు, అద్దంలాటా- అంతర్జాలా

పోరాటం

హక్కును గుర్తించినవాళ్ళే పోరాడగలరు. పోరాటం సలిపిన వాళ్ళే తమ బాధ్యతల్ను కూడా సక్రమంగా నిర్వహించగలరు.

- వనశ్రీ, నివ్రమణ

జీవితం చేజారిపోతోంది అని తెల్లినప్పుడు వ్రేలు ఎదురు తిరిగి పోరాడినట్టు పురుషులు పోరాడలేరు.

- జయ. భ్రాంతి

మేకొని మీలోన మీరు పోరాడ

జూచెడువారికి జులకన యోను

పలువలు మిముంజేరి పగజావనీక

చెప్పుచునుండురు చెనటి వాక్యములు.

- శ్రీనాథుడు. పలనాటి వీరచరిత్ర

పోరాట పటిమగల వాడికి అన్నీ లభిస్తాయి.

లేని వాడికి మిగిలేది వాడి కర్మమే.

- చిరంజీవి. బోలోస్వతంత్ర భారత్ కే

క్రాంత ప్రాత పోరాటములో బ్రజలు నలిగి చచ్చిపోవుచున్నారు.

- త్రిపురనేని. బాసీ

పోరానివి

పిలువని కూటికిన్. వెతల బెట్టు ధ

రావరుం దేలు వీటికిన్.

జలములు లేని యేటికిని.

సారెకు బండుగు లున్న చోటికిన్.

బలువుర తోటి పోటికి. న్న

పాలుర సాటికి బోవరాదయా!

- బాబువు

పోలిక

మతమూ, శాస్త్రమూ యెలాంటివో వ్యాపారు కూడా అలాంటిదే. దానికి ప్రేమా, ద్వేషమూ లేవు.

- తాబూరి. శ్రావణసంధ్య

నవాబంత దరిద్రుడో పులి అంత సాగువు.

- సామెత

శరత్కాల వర్షం కృపణుని జెడార్యం వంటిది.

- సామెత

మర్రిచెట్టు కింద మొక్కలు మొలవవు. అయ్య కింద ఎవ్వరూ ముందుకు రారు.

- సామెత

పడినవాడు పచ్చబొట్టులాంటిది.

- నాగచంద్రావతి. కరిచాక

ఆడపిల్లని కన్నవాళ్ళు నూతితో సమానముట.

మగ పిల్లని కన్నవాళ్ళకి తోడుకోవటమే పనిట.

- నాగచంద్రావతి. కాలం కరిచాక

సంపత్తులేని కులీనుడు శృణానములోని తులసి

మొక్క వండివాడు.

- కాళ్ళకూరి, వరవిక్రయము ఇప్పుడు మేం వైద్యులం. బుర్రలు తీసి బుర్రలు పెడుతున్నాం- వకీళ్ళలాగు.

- లక్ష్మణరావు, అతడు- ఆమె "పెద్ద చెరువు నీటికి, పెద్దంటి రంకుకు" పోయారు.

- కాంతారావు, దగావడిన తమ్ముడు ధనముఁ బాసిన నరు జీవితంబుకంటె ధనము లేకున్న నరు జీవితంబు మేలు.

- తి.వేం., మృచ్చకటికము ప్రభువు క్రోధియైన ప్రగ్గడ పందియో సైనికుండు పక్కి సేన పసులు నేన్న లక్ష్మములును నెలుకలు పిల్లులు

- వేమన భయానికీ మంచికీ పొందిక లేదు, పిరికి వారె వరూ కూడా మంచివారు కాజాలరు. మంచికి నిలబడలేరు.

- రావిశాస్త్రి, ఆకర్మమాట పుట్టలో పున్నంతనేపూ విషసర్పముని తెలిసినా, నాగేంద్రుడని నమస్కరిస్తారు. పాలు పళ్లు తెచ్చి నైవేద్యం పెడతారు. అదే పాము పుట్టవిడిచి బయటకు వస్తే కర్రతో కొట్టి చంపుతారు. రాజకీయ నాయకుడి బ్రతుకూ అంతే.

- వెంకటేశ్వరరావు, సమాచికడుతున్నాం చందాలివ్వండి బాతి గాడెలోని వైన రాజనాలు... పేటగాడె లోని వైన పెద్దవరి. దినుసంతయు నొకటి... పలమంతయు నొకటి.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము నీమ ఇనుపరేకు డబ్బీలోని దైన యెడల నారతి కప్పురమ్ము, చిన్న గాజు బుడ్డిలోనిదైన యెడలఁ బచ్చకప్పురము.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము మధ్యస్థుడు లేని వాడము పురోహితుండు లేని పెండ్లివలె అసమంజసము.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము నేలవదిలిన సాము, భాష వదిలిన లేఖన ముండునా

- పానుగంటి, సాక్షి బొగ్గు ప్రక్కనే వజ్రమున్నది. పాము విషపుం గోతరు వైననే మఱియున్నది. పాపము నంటియే

పుణ్యమున్నది. వాని సామీప్య మెబుడగక యోగి భోగి యగుచున్నాడు భోగి యోగి యగుచు న్నాడు.

- పానుగంటి, సాక్షి గంగానది పైబడిన పులివిస్తరాకైన సముద్ర మునఁ జేరుచున్నది. కాని గంగలో నున్న సుడి గుండములు భీష్ముండు పుట్టినప్పు డెక్కడ నుండెనో ఇప్పుడు కూడ నక్కడే యున్నవి.

- పానుగంటి, సాక్షి మర్రిచెట్టు కింద మొక్కలు మొలవవు. అయ్య కింద ఎవరూ పైకి రారు.

- సామెత స్థితి కనుకూలమగు వేషము, వేషమున కనుకూల మగు భాష యుండుట తగునుగాని చాకివాడు సవారి నెక్కి చాకిరేవునకుఁ బోవుట సందర్భముగా నుండునా? కాషాయాంబరధారి కళాశాస్త్ర ప్రశంస చేయఁదగునా? దేశ కాలస్థితుల కర్తముగ నుండు టయే యధిక యోగ్యతావది.

- పానుగంటి, సాక్షి నాయనా! వాణ్ణిరాసా! పోతరాజుగారిని రాజు లాదరింపలేదు. నిన్నును రాజు లాదరింపలేదని పోతరాజుగారితో సామ్యమును దెచ్చుకొనుచు న్నావా! నందీశ్వరునకుఁ గొమ్ము లున్నవి. నాకును గొమ్ము లున్నవని నత్తగుల్ల యెఱచినట్లు న్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి శాస్త్రీయ సాహితీ సమర్థతలు సర్వంకషముగనున్న సనాతన దినములలో బిరుదముల చింత యెవ్వ రేనేలేదు. అది కలంతకొ ట్టగుటచేతనే కాబోలు నివి పెచ్చు పెరుగుచున్నవి. అల్పాక్షర డెప్పుడు నాడంబరమునకై యాశించును కదా! పంచకావ్యములలో రూపాయి కయిదణాల ప్రాంత డబ్బు పాండిత్యము సంపాదించిన పండితునకు, నడుమున కొళ్ళసాలువు - షెక్కికొళ్ళ, సాలుపూ థుజమున కొళ్ళ, సాలువు. పృథ్వీయుమున భక్తి లేమైనఁ జేరనీయక గొంతుముడివరకుఁ జిట్టి గారెలు సేవించిన భాగవతోత్తమునకు, గోడపయా లంత పట్టినామములు - గాడిదెమోత యంత తులసి పేరులు.

- పానుగంటి, సాక్షి మూర్ఖులకు మూర్ఖులతోఁ గలసినట్లు మంచి వారితో నెప్పుడును కలియదు. కప్పకు బురద

నీళ్లంపయినట్లు పన్నీరింపగునా?

- కందుకూరి, సత్యవతి చరిత్రము

పోలీసు

ఎట్టు పొట్టేలైతే ఇనస పెట్టుబాబు పులి- ఆడుపు
లైతే యీదు సింహం.

- బీనాదేవి, తప్పు

పోలీసువాళ్ళకి స్నేహానికి చుక్కెదురు.

- భుజంగరావు, నిరవవాద ప్రహసనము
ఆయన మీసాల పోలీసాఫీసరు. ఈ వూళ్ళో
పరపతిని చలికాలంలో రగ్గులా కప్పుకున్న
మనిషి.

- ఆదివిష్ణు, వాంటిడ్ ఫాదర్స్

పోలీసువాళ్ళు తలచుకుంటే ఒక మంచి మనిషి
బ్రతుకు పదుగురినోళ్ళలో పడి నానిపోవడం
ఏమంత దుస్సాధ్యమైన కార్యంకాదు. మీ మీద
సవాల్ క్షేమలు బనాయించగలరు.

- ఆదివిష్ణు, వాంటిడ్ ఫాదర్స్

ఒక్కసారి పోలీసుల చేతుల్లో పడితేసరి, యమ
భటు లెలా ఉంటారో అర్థమయిపోతుంది.

- ఆనందారామం, ఆడదానికి మరోపేరు
పోలీసుశాఖ తీరుతెన్నులను ఎంతైనా సంస్కరిం
చవలసిన అవసరం ఉన్నది. వారు రక్షకభ
టులు కావాలేగాని భక్షకభటులు కారాదు.

- చిరంజీవి, చీమమనుషులు

కనిపించని పోలీసు దెబ్బల్లా మాటలతో
కొట్టాడు బడివంతులు.

- బుచ్చిరెడ్డి, వెలుగు

పోలీసు స్టేషన్

తెల్లబట్టలోళ్ళు, ఖద్దరుబట్టలోళ్ళు ఆడుగుపెట్టండే
పోలీస్ స్టేషన్ లో ఏ పనీ జరగదు.

- సావిత్రి, ఒడిలో చెలి మోహనరాగం

తెల్లారి లేస్తే ప్రపంచంలో వున్న లిటిగేషనంతా
పోలీసు స్టేషనులోనే తెముల్తుంది.

- వద్యనాథరెడ్డి, మాయ

పోషణ

పోషణ అనేది ఈ రోజుల్లో ఎంతైనా అవ
సరం. పోషణవల్లే పోషణ జరగడం!

- భమిడిపాటి, తుక్కుముక్కుల హక్కు చిక్కు

పోస్టుమాస్టరు

నేను చదవడం వొళ్ళ పుత్తరాన్ని పైకి పోనివ్వను.

జాగ్రత్తకోసం కాదు - ప్రపంచ జ్ఞానం కోసం.

- రామదాసు, అకాశరామన్న

పొరుషం

ఆత్మసంస్తుతి పొరుషం బగునె చెప్పమ?

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము

పొరుషం మానవజాతికే ఏర్పరచబడ్డ జాడ్యం
కాదు. జంతువులకీ వుంటుంది. కాని వాటికి
మానసికమైన బాధ వుండదు.

- నంది, వైమికారణ్యం

సేతకానోడికి పొరుషం యొక్కన.

- కాంతారావు, వంశధార

బొర్రోహిత్యం

పోడిమిం బొర్రోహిత్యం

బేరడుగడ మఠాదిపత్త మింపెసంగంగా

మూడు దినంబులు చేసిన

వాడు సుమీ ఘోరనరకవాసుడు మీదన్.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము

ఇంత చద్దన్నమో ఇన్ని యేన్నీళ్ళో కడుపులో
పడితే రోజుకు 45 తద్దినాలు పెట్టిస్తాను.

- వుండరేకాక్షుడు, సంఘసమన్య

ప్రకృతి

మానవ ప్రకృతి మనుష్యుని ఊహకు మించి
నడుస్తూ వుంటుంది.

- బాపిరాజు, గోన గన్నారెడ్డి

ప్రకృతి చాలా విచిత్రమైంది. అదంత సాధ్య
మైందో అంత ప్రమాదమైందిగూడా. దానికి

కోపం వచ్చినప్పుడు మంచి చెడ్డలు లేవు.
మంచివారిని గూడా బాధిస్తుంది. దానికి సంతో

షంగా వున్నప్పుడు చెడ్డవానికి గూడా తప్పుని
అనందాన్ని కలుగజేస్తుంది.

- సభా, వీభిదంపతులు

ఆడదానికి ఆవేదన ఎక్కువ. ఆడవాళ్ళకు ప్రేమే
ప్రాణం. కాని మగవాడికి ఎంత ప్రేమ ఉన్నా

ప్రాణం మాత్రం కాదు. ఇది పురుషుడికి ఉన్న
లోపం కాదు. ప్రకృతిసిద్ధం.

- సరస్వతీదేవి, ప్రణయ లేఖలు

ప్రకృతి యెంత కాలము పాడినను నొక్కటే
పాటు, యెంతకాల మాడినను నొక్కటే యాటు.

- పానుగంటి, చూడమణి

ప్రశ్న

అకాశపు దివారి
లో కాళ్ళు తెగిన
ఒంటరి ఒంటెలా
గుంది జాబిల్లి

- శ్రీశ్రీ, ఒకరాత్రి

మానవుల గర్వం నగరాల సర్వం
ప్రకృతి ముందు శ్రీకృష్ణార్పణం.

- తిలక్, రాజమండ్రి పాటలు

ప్రగతి

తెలిసి సాగిపోతే ప్రగతి

■ అగిపోతే మృతి.

- సినారె, మృత్యువునుంచి

ప్రచారం

వినియోగదారుడు కొనేస్తున్నప్పుడు మంచి, చెడుల
విచక్షణదాకా వార్ని పోనివ్వకుండా చేయటమే
పట్టినదీ ప్రధానోద్దేశం చాలా వస్తువుల వరకు.

- రామమోహనరావు, మోడల్

ప్రజలు

ప్రజలంటే బోద్రావుడూ, గెడ్డం సన్యాసీను;
అంటే మీరూ నేను అన్నమాట. మరోలా చెప్పి
లంటే: జేబులో డబ్బు వేసుకువెళ్ళేవాళ్ళు
ప్రజలు. అవి కొట్టేసి బాంకుల్లో దాచుకొనేవాళ్ళు
ఎన్టర్ ప్రయుజుగాళ్ళు.

- రావిశాస్త్రి, కుక్కపిల్ల

కాసు చేయని వెధవలంతా ప్రజ.

- ఆశ్రయ, ఆర్థికంప

ప్రజలు వివేకముతో యుక్తాయుక్తములను
విచారించుకొని, మేలుకీళ్లను గ్రహింపజాలు
స్థితియందు లేరు.

- త్రిపురనేని, ఖాసీ

ప్రజల యనురాగమునకెక్కడకు? విరాగమునకె
క్కడకు? అది యొక గాలిపాటు గంగ వెళ్ళిపోటు.

- పానుగంటి, వీరమతి

ఒక ప్రక్క దొక్క కాలుస్తుంటేగాని ప్రజలు
మాట వినరు. ప్రపంచం నడువదు.

- వేదాంతకవి, అకలిమంట

ప్రజాదరణ

ప్రజాదరణ పొందటంతన్న మృత్యువు వేరేలేదు
కవికి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ప్రజాస్వామ్యం

ప్రజాధనం

తలవెంట్రుక వాసి మనం కూడా స్వాహా చేయ
కపోతే ప్రజాధనం ఎలా అనిపించుకొంటుంది
చెప్పండి?

- నంది, పుణ్యస్థలి

పెజా సొమ్మంటే మా రాజుల్లిరా.

- వెంకటేశ్వరరావు, సమాధికడుతున్నాం
చందాలివ్వండి

ప్రజాప్రతినిధి

ప్రజలచేత ఎన్నుకోబడి, ప్రజాసేవలో మునిగి
తేలే మనిషి ప్రజల డబ్బుతోగాక మరెవడబ్బు
డబ్బుతో బొజ్జనింపుకోవాలి?

- చలసాని, పుణ్యభూమి

ప్రజాభిమానం

Artists దేవుళ్ళాడేదే popularity కోసం. అతన్ని
artist కాకుండా చంపే శత్రువే ■ popularity.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ప్రజాస్వామ్యం

అప్రోజిషన్ వాళ్ళు మిగిలివున్నంతకాలం ప్రజా
స్వామ్యం సాగదు.

- వశంజలి, అప్పన్న సర్దార్

గొర్రె దాటు ప్రజాస్వామ్యం

జేబుదొంగల సోషలిజం.

- బైరాగి, పాంచజన్యం

మనదేశంలో ప్రజాస్వామికం బతికేదీ చచ్చేదీ
ఎన్నికల మీదకాదు ఆధారం పడింది, ప్రభుత్వం
ఎర్పాటు కావటమేద!

- కొడవటిగంటి, దిబ్బరాజ్యంలో

ప్రజాస్వామికం

విషం కలిపిన పాయసం ఈ ప్రజాస్వామ్యం.
డబ్బున్న భడవా వుంచుకొన్న పాయసం ■
ప్రజాస్వామ్యం.

- కిషన్, లేవరే....

ధనస్వామ్య జగతినుండి

జనస్వామ్య ముదయించును.

- సినారె, జాతిరత్నం

ప్రజాస్వామ్య మొక

ఖడ్గం తిరుగుదుపువ్వు.

- ప్రసేన్, మహాభారతం

ప్రజాస్వామ్యం ఒకటిన్నే పుచ్చుకునేది కాదు.

ప్రజాస్వామ్యం

ప్రతిఫలం

బలంలేని జాతికది వరంకాదు.

- మురళీధర్, గుండె ఆగిపోయినప్పుడు
ఎంత వెనకబడి ఉన్న ప్రాంతంలో కూడా ప్రజా
స్వామికానికి విజయం సాధించుకోవచ్చు

- కొడవటిగంటి, దిబ్బరాజ్యంలో
ప్రజాస్వామికం

ప్రజాస్వామ్యం కాగితాల మీద పేదవాళ్ళకీ, ఆవ
రణలో పెద్దవాళ్ళకు ఉపయోగపడుతుంది.

- వెంకటేశ్వరరావు, సమాధికడుతున్నాం
చందాలివ్వండి

ప్రజాస్వామ్యంలో పార్టీకి కావలసింది ప్రజల
క్షేమం కాదయ్యా మెంబర్ల బలం.

- వెంకటేశ్వరరావు, సమాధికడుతున్నాం
చందాలివ్వండి

మౌన రోదనలు విన్న

జనమోషను విన రేవ్వరు

పట్టపగలు నడివేదిన

ప్రజాస్వామ్యం ఖాని

- హర్షపర్థన్, యువత

ప్రజ్ఞ

ప్రజ్ఞగలవాడు బతికున్నకాలం అంతా చచ్చిన
ట్టుండి, చావడంతోటే బతకడం మొదలు పెడ
తాడు.

- భమిడిపాటి, త్యాగరాజు మాటలు

రసము సృష్టిచేయు ప్రజ్ఞావిశేషంబు

సాధనమున రాదు చదువు గాదు.

- జాషువా, ముంటాజమహాలు

ప్రణయం

ప్రణయంలో ఉన్నాడం

ప్రభవించింది

సౌందర్యం చింకిపాత

సవిరించింది.

- విశ్వేశ్వరరావు, పిచ్చిపాట

ప్రతిక్రియ

ప్రతి దానికీ బ్రతిక్రియ జేయఁ బూనినచో
సాధ్యమేకాదు. ఆ ప్రతిక్రియ భగవంతుని చేతి
లోనున్నది.

- విశ్వనాథ, కడిమిచెట్టు

ప్రతిఘటన

ప్రతిఘటనలు అతిక్రమించగలిగితేనే జీవితానికి
విజయమున్నా.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, గులాబీ అత్తరు

ప్రతిఘటనలు తటస్థంచితేనే జీవితానికి
పరిణతి.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, గులాబీ అత్తరు

అచ్చమైన జీవితం

అనుకరణంలో లేదు

ప్రతిఘటనలో ఉంది.

- నినారె, ముఖాముఖి

చీమూ నెత్తురూపున్న చైతన్యవంతులు హింసని
హింసతోనే ప్రతిఘటిస్తారు.

- భైరవయ్య, రా

ప్రతిజ్ఞ

కట్టాయము-నాన్ సాపడ

మాట్టేన్ గేంగూర-పేస మాట్టేన్ తెన్నన్

విట్టుడరే నెల్లాం! ■

కుట్టిన్ నీకొండువంది కుడుతాకపరం.

- గునుపూడి, బిహార శాస్త్రి

ఒకని కవిత్వమం దెనయు

నొప్పులు దప్పులు నా కవిత్వమం

దొకనికీ దప్పుపట్టఁ బని

యుండదు కాదని తప్పు పట్టినన్

మొక మటు క్రిందుగాఁ దిగిచి

మొక్కులు వోయిన అంపకర్తితో

నీక మొదలంటాగాఁ దుడిచి

చెప్పునఁ గొట్టుదు మోముఁ దన్నుదున్.

- రామకృష్ణుడు, చాటువు

ప్రతిపక్ష నాయకుడు

ప్రతిపక్షనాయకుడు తిన్నగా. ముక్కుకు సూటిగా
ఎప్పుడూ ప్రయాణం చెయ్యడు.

- సూర్యారావు, నీలితెరలు

ప్రతిపక్షం

ప్రతిపక్షం అంటే చెవిలో జోరీగరాగుండాలి -
చెప్పులో రాయిలాగుండాల - కంటిలో నలు
సురా గుండాలి.

- పతంజలి, తప్పన్న సర్కార్

బళ్ళచిక్కిన ప్రతిపక్షాలు

తెల్లబడుతున్న ఎర్రజెండాలు.

- భాస్కరరావు, వగిలిన నెత్తురు

అప్రాజిషన్ లో కూర్చున్నాక అన్ని అందోళన
లోనూ పాయింట్స్ కనిపిస్తాయి.

- విచిత్రమూర్తి, ఉద్యమం

ప్రతిఫలం

దున్నే ఎడ్డునే పొడిచేది.

- సామెత

ప్రతిఫలాపేక్ష

ప్రతిఫలాపేక్ష

ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా ఎప్పుడూ ఏ పనీ జరగదు కదా.

- విశ్వం, పేదవాడికి జై

ప్రతిబంధకం

వివాహము మనశ్శరీర స్వాతంత్ర్యములకు రెండిటికిఁగూడఁ బ్రత్యక్ష ప్రతిబంధకము

- కూచి, రూపలత

ప్రతిబింబం

ముప్పోడు అద్దంల జూసుకుంటే ముప్పోడే అవు పిస్తాడు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

అద్దం చూట్టాడకుండా ప్రతిబింబిస్తుంది. నీ ప్రతిబింబించకుండా చూట్టాడుతుంది.

- శ్రీరమణ, సామ్యవేదం

ప్రతిభ

ప్రతిభవెంట ప్రతిష్ఠవర్ధనా వచ్చిపడుతుంది.

- విమలారామం, కీరణ్ణయి

ప్రతిభ కొల్లగొట్టు పగవాడు గల్గునా? చావలేదు తెల్లుజాతి చేన.

- జాషువా, స్వేచ్ఛాదినము

పరుసవేది సోకిన లోహం బంగారమైనట్లు ప్రతిభ సోకిన విషయం రసమయమై పోతుంది.

- కృష్ణరావు, పాపికొండలు

శార్య ప్రకటనమునఁ బెద్దపులి యూంకార మెట్టిదో దోమ హంకారముకూడ నట్టిదే.

- పానుగంటి, చూడామణి

ఏదో కొంత యింగ్లీషు చదివినచో నా యుద్ధేశ్య ములోఁ బ్రతిభ వృద్ధి పొందును.

- విశ్వనాథ, లెజివిరాజు

వట్టి యేదర్థనం బైనఁ బ్రతిభ కలిమి వలసినట్లు వక్కాణింప వచ్చియుండు.

- శ్రీనాథుడు, శృంగారనైషధము

ప్రతిమాయ

మాయలు గల పగణ మాయా ప్రకారంబులం బరిమార్చుటయ తగు.

- తిక్కన, శబ్యపర్వము

ప్రతిష్ఠ

చాలామంది కవుల మనేవారు యెంగిలి శ్లోకాల వల్లనే ప్రతిష్ఠ సుపాదిస్తారు.

- గురజాడ, విల్వణీయము

ప్రత్యేకత

లేచగదూడమీది కాఁబోతు పోవుట లేగకుఁ బ్రతి వ్యయే యైనను నాఁబోతున కపయశమే కాదా

- పానుగంటి, చూడామణి

వెధవ పేపర్ల మాటెందుకు, నేను పేపర్లేప్పుడు చూడనే చూడను.

- చిలకమర్తి, కాండూరి జానకీరామయ్యగారి పెండ్లి

ప్రతీక

రూపకంపేరు మార్చుకుని

తననిప్పుడు ప్రతీక అనాలంటుంది.

- హెచ్చార్లె, ఆతినవ్య వ్యక్తీవాదం

ప్రతీకారం

అత్త పేరుపెట్టి కూతుర్ని కుంపట్టోవేసినట్లు.

- సామెత

అపకారిని అలక్ష్మించేసి ఊరుకోవడమే అసలైన ప్రతీకారం! అసలైన క్షమాభిక్ష కూడా!

- భాస్కర్, అర్ధరాత్రి ఆడవడుచులు

ప్రత్యామ్నాయం

సాధారణ మానవులు ఎప్పుడూ ఓ నాయకుడి పైలో శాస్త్రంపైలో ఆధారపడ్డారు. ఈశ్వరుడి అధి కారాన్ని తీసేస్తే దాని బదులు పార్లమెంటు అధి కారానికి తలవొందుతారు. శాస్త్రస్థానంలో ఈనాడు సైన్సు వచ్చింది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఎద్దు తంటుందని గాడిదకాళ్ళు పట్టుకున్నట్లు.

- సామెత

తెలివికి తల లేకపోయినా, భోజనానికి పొట్ట ఉంది.

- సామెత

ప్రత్యుత్తరం

మనం భవిష్యత్తుకు రాసే ఉత్తరం

మనకు యింకా అందని ప్రత్యుత్తరం.

- కుందుర్తి, అజ్ఞాత

ప్రత్యేకత

మానవత్వానికి

నేనంటూ ఒక శరీరం లేదు

అందుకే అది

మనసుకు తప్ప

కంటికి అగుపడదు.

- రాజేంద్ర, గుండెపప్పుళ్ళు

ప్రత్యేకం

ప్రత్యేకం

ఒక్కొక్క దర్శనానికి
నొక్కుపడేశంబు జేయుచుందును.

- త్రిపురనేని, భగవద్గీత
సుఖంకోసం ఆన్వేషణ సాగిస్తూ పాకులాడుతూ
పోయేకంటే, అది మనల్ని వెదుక్కుంటూ వచ్చి
నప్పుడు అనుభవించటంలోనే ఎక్కువ
ఆనందం వుంటుంది.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య
కారీకం కలకాశ, వైశాఖం పులకాశ.

- సామెత
కట్టినవాడి కొకటేయిల్లు, కట్టనివాడి కన్నీ యిళ్ళే.

- సామెత
ఊరంతా ఒకతోవ, ఉలిపికట్టింది ఒకతోవ.

- సామెత
జిహ్వ కొక రుచి, పురై కొక గుణము.

- సామెత
ఆస్తి కలిగి తీటువ లేని యప్పె యప్పు,
నూరుగొని వేయికై వ్రాయు నోటె నోటు,
వసిండి తాకట్టు పైనిచ్చు బదులె బదులు,
రోజు వడ్డీలు వచ్చిన రోజె రోజు.

- కాళ్ళకూరి, వరవిక్రయము
మనుష్యులు కనుక నైతికంగా నలిగిపోతూ
అందుకు బాధ్యత మరొకరిమీద పెట్టి తమ
అంతరాత్మను వోదార్చుకుంటారు.

- ఆనందరామం, అద్దంలోశత్రువు
మగవాళ్ళు చప్పున రెండు మాటలనేసి బయట
పడతారు? ఆడవాళ్ళ కెన్నో బాధలు. అనిపిం
చుకొన్న కష్టమొకటి. అంటూ ఉండగా ఎవర
యినా విన్నారని తెలిసినా తరువాత కలిగే ఆది
మానమొకటేను.

- సరస్వతీదేవి, డోలారోహణ
ప్రథముడు

నివృత్తి మార్గమున నుండు నరులలో భాగవతో
త్తముం డెట్లు ప్రథముడో, ప్రవృత్తి మార్గ
మునం దిరుగు విటులలో గన్నెటికపు పెండ్లి
కొడు కట్లు ప్రథముడు.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ
ప్రదక్షిణ

ఆహాహా! గ్రహము లన్నియు సూర్యుని చుట్టెట్లు

ప్రపంచం

తిరుగుచున్నవో! ఒకరి చుట్టొకరు తిరుగ వల
సిన ప్రారబ్ధ మేలోకమునకుం బోయిననుం
దప్పుడుగదా

- పానుగంటి, సాక్షి
భూమి తన చుట్టూ తాను తిరుగుతూ
దనవంతుడి చుట్టూ తిరుగుతోంది.

- తిలక్, న్యూసెలబ్రన్
రావి చెట్టుకు ప్రదక్షిణం చేస్తే బిడ్డలు పుట్టుతా
రంటే చుట్టు చుట్టుకు పొట్ట చూసుకుందట.

- సామెత
ప్రధానం

నిజంగా చూడవలసినది శక్తి సామర్థ్యాలూ, యుక్తి
ప్రయుక్తలూనే, కాని, జయాపజయాలూ కావు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, వడ్డగింజలు
కర్మ ప్రధానం కాని కారణం ప్రధానం కాదు.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె
పూజకన్నా బుద్ధి మాటకన్నా మనసు ప్రధానం.

- సామెత
కవితకు మెప్పు కాంతకు కొప్పు

- సామెత
ప్రపంచగతి

ఆస్థానంలో వ్యవహారాలు నాన్సుతున్నారు గదా
అని ప్రపంచ గతి నిలవదు గదా

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా
ప్రపంచజ్ఞానం

యీ రోజుల్లో పై చదువులు చదివిన వాళ్ళకు
ప్రపంచజ్ఞానం బొత్తిగా తక్కువగా వుంటోంది.

- సూర్యారావు, నీలితెరలు

ప్రపంచం

ప్రపంచమే మనందరికీ పాతాలు నేర్పు
తోంది. మొండివాళ్ళు నేర్చుకోదానికి తిరస్కరి
స్తారు. బుద్ధి మంతులు ఇట్టే గ్రహిస్తారు.

- సోమసుందర్, గుప్తసాలగ్రామం
ప్రపంచ మున్న దనుకొన్నవాని కున్నది. లేదను
కొన్న వానికీలేదు. నీ మనసునుబట్టియే దాని
రూపము. కవి కది గీతము. గాయకుని
రాగము. పాతి మగ్గము. ముచ్చి కది
పటము.

- పానుగంటి, చూడమణి
సుఖము రెల్లం గలలు, శోకంబులును గలలే
తాననెడు తలంపు హానిదెచ్చె

ప్రపంచం

ఆరయ నింద్రకాల మఖిల ప్రపంచంబు
నిత్య సత్య మాతృ నెగడు నొకటి.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, బొబ్బిలియుద్ధము
దబాయింపు, బుకాయింపు, బనాయింపు, బహు
యింపు, ఎడ్వర్డిజ్ మెంట్, వీటిల్లో ఉంది.
ప్రపంచం. వరల్డ్.

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు
ఏదీ కోరకుండా ఏదో పని చేసుకుపోండి.
ప్రపంచం మీ కళ్లముందు వాల్చుంది. ఏమన్నా
అడిగారా, చెట్టెక్కుతుంది ప్రపంచం.

- బుచ్చిబాబు, వివరకు మిగిలేది
ప్రబంధనాయిక

ఆసలు ప్రబంధనాయికకు పిల్లలుండరు.

- మునిమాణిక్యం, మా ఇంటివిడ
ప్రభావం

దరిద్రం స్నేహితులను పోగొట్టుతుంది. దరిద్రం
పోయినమీదట వచ్చే వాస్తవ్యం ఆ పోయిన
స్నేహితు లందరినీ శత్రువులుగా మారుస్తుంది.

- కొడవటిగంటి, సద్యోగం
తుపానుమీద సినిమాతీస్తే తుడిచిపెట్టుకుపో
యిందిట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి
క్రోత్త కుండమీదక జేసిన సంస్కారమట్లు లేత
మనస్సు మీదక బడిన భావములు మరపునకు
రాక యాజీవితాంత ముండును.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి
ప్రభుత్వం

దిగువ జాతులలో ప్రబోధం కలుగందే ధనిక
ప్రభుత్వం ఉంటుంది గాని ప్రజా ప్రభుత్వము
ఉండదు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి
ఈ ప్రభుత్వం మాటలతో వినదు. నెత్తిన మొట్టి
కాయ పడితేగాని వినిపించుకోదు.

- గంగాధరరావు, ఇదా మనచరిత్ర
ప్రభుత్వం జంతువుల నంటుంది బలికిన
సరుకని.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ జేతాళ
విక్రమార్కీయము
ఘనమైన డిగ్రీ సాధించాడు చదువుదొంగ
ధనం పండే పదవి చేపట్టాడు పనికి దొంగ
గద్దెనెక్కి యేల్చున్నాడు పగటిదొంగ

ప్రమాదం

ఇందరు చేరింది సర్కారు
ఏం చేయాలన్నా తఖరారు.

- మాలకొండరెడ్డి, దొంగలున్నారు జాగ్రత్త
ప్రభుత్వోద్యోగం

ప్రభుత్వోద్యోగంలో ఒకసారి స్థిరపడిన తర్వాత
వాడు పని చేసినా, చేయకపోయినా, ఇంటి
అల్లుడిలాగా కాలుమీద కాలేసుకు కూర్చున్నా
ఎవ్వరూ ఏం చేయలేరు.

- తాతూరి, శ్రావణసంధ్య
ప్రభుత్వోద్యోగి

ఆసలు ప్రభుత్వోద్యోగి అంటేనే నీతి నిజాయితీ
లకు మారుపేరు ఉద్యోగ మివ్వడానికి
పూర్వమే అత డెలాంటివాడయినదీ పోలీసులు
వాకబుచేస్తారు.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ జేతాళ
విక్రమార్కీయము

ప్రభువు

సాంఘిక విషయములలో ప్రభువులు జోక్యం
కలుగజేసికొని జనులను శిక్షించడం అక్రమం.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

ప్రమాణం

మహాత్ములు చెప్పినదానికి ప్రమాణం
యెందుకు? వారు ప్రమాణాతీతులు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని
తెలిసి చేస్తే ప్రమాణంగాని చిలుక పలుకులు
ప్రమాణాలౌతాయా?

- వేంకటరాయశాస్త్రి, వ్యామోహము
స్వానుభవంబులై తుదకు బ్రతక్ష ప్రమా
ణంబు లౌ.

- జగన్నాథం, వియోగి

ప్రమాదకారి

ఒక్కొక్కసారి దుర్మార్గునికన్నా అమాయకునివల్ల
ఎక్కువ కీడు జరగడంకద్దు.

- కేశవరెడ్డి, అతడు అడవిని జయించాడు
ప్రమాదం

అలల్ని అడుపులో పెట్ట గలిగిననాడు సముద్రమే
పొంగవచ్చు

- చలం, మ్యూజింగ్స్
ప్రమాదో దీమతామపి, యంతటి వాడికైనా ఒక

ప్పుడు కాలుజారుతుందిగా!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సామీప్యం - స్పర్శ - మహా చెడ్డ ప్రమాదం క్రింద పరిణమిస్తాయి.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-ఆమె

ఏ ప్రమాదం వచ్చినా జంద్యం ముడి నొక్కుకుని హనుమాన్ చాలీసా చదవడటం కారణంగా అన్ని ప్రమాదాలు వాటంతటవే ఎగిరిపోయాయి.

- లక్ష్మణరావు, అతడు- ఆమె

ప్రేమ కలాపాల్లో పెళ్ళి అవనివాళ్ళ కంటే పెళ్ళి అయిపోయినవాళ్ళే ఎక్కువ డేంజరు.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కథ

ప్రేమలో దెబ్బతింటే తేరుకోవచ్చును గాని, డబ్బు విషయంలో కాలు జారితే మాత్రం ప్రమాదం.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, విశ్వం పెళ్ళి

చదువు నేర్చిన ఆడదానితోనూ, వంటనేర్చిన మగవాడితోనూ వోపరాదు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

మనిషి సుఖంగా జీవిస్తున్నా, ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రమాదమే అనిపిస్తుంది.

- ముద్దంశెట్టి, తప్పించుకోలేవు

ప్రేమని గురించి ఎన్ని పిచ్చి అభిప్రాయాలున్నా ప్రమాదం లేదు. డబ్బు విషయంలో తప్పు అడుగు వేశామా, దెబ్బ తినేస్తాము.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, విశ్వం పెళ్ళి

అర్థ లౌకికము సూతన వైద్యము వలెనే ప్రాణ సంకటముకొరకే.

- పానుగంటి, ప్రచండ బాణకృము

అంతిమరము చుట్టటికం

ఐంతయుఁ గీ దంతకంటి నెగ్గు తదీయో

పాంతచర కుట్టవామన

కాంతాదులతోడి పొందు కలిమి.

- తిట్లన, విరాటపర్వము

పని లేకుంటే పంట కాపింటికిపో, పందిటిగుం జకు కూడా పని చెప్పుతారు.

- సామెత

ప్రాణానికి ప్రాణం ఇచ్చేవాళ్ళున్నప్పుడు విజం చెప్పుటం కూడా ఒక ప్రమాదమే

- విమలారామం, కిరణ్ణయి

తుపాను వచ్చినదోడే అత్తగారు కూడా వచ్చినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

నేరకపోయి పత్రికపెడితే

పెళ్లం నవల రాస్తానందిట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

గ్రీటింగ్ కదా అని చెయ్యి చాస్తే డ్యూకవరు తగులుకున్నట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

శ్రోత మెత్తనైతే కవి రెండునోళ్ళతో వినిస్తాడు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

మున్నూరు శిఖలైనా కూడవచ్చునుగాని, మూడు కొప్పులు కూడరాదు.

- సామెత

ఎలుకకు పిల్లి సాక్షి.

- సామెత

ఆఫీసు జ్ఞానం లేనివాడు అడిట్ కొచ్చినవాళ్ళను అప్పు అడిగాట్ట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ప్రమోషన్

సీనియారిటీని బట్టి, కులాన్ని బట్టి ప్రమోషనిచ్చే ఆచారం ఈ దేశంలోనే తగలబడింది.

- నంది, నైమిశారణ్యం

ప్రమోషన్లకి పుస్తకాల వాసన లక్కరలేదు.

- చిరుజీవి, చీమమునుపులు

ప్రయత్నం

మించిన కార్యమునకు విచారించడం బనిలేదు. మన ప్రయత్నంలోపము లేకుండ నింకను పనిచేయవలెను.

- కొచ్చెర్లకోట, అవవాద తరంగభే

ప్రకృతిని మనిషి చేతులూ మెదడు ఉపయోగించి సాధిస్తే లొంగుతుంది గానీ, ఊరికేనే సహజంగా మనం కోరినట్లు వడుచుకొంటుండా

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

ప్రయత్నించి నెరవేర్చుకోవటం కూడా గొప్పగా

- గోవీంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర

పురుషకారముచేతఁ గార్యములు సిద్ధించును. రిత్త కోరికలచేత సిద్ధింపవు.

- చిన్నయనూరి, మిత్రలాభము

ప్రారబ్ధమని పురుష ప్రయత్నం యే వ్యవహారంలో మానేశారు

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ప్రయత్నమే మనుజుని యధీనము. ఫలము వైవాధీనము కాదా

- పానుగంటి, సాక్షి

మన కార్యములు మన బుద్ధినిబట్టియుఁ
బ్రయత్న బలమునుబట్టియు నుండును.

- పాసుగంటి, సాక్షి

ప్రయాణం

వాఙ్మార్గం వంటి భూతకాలం వెనక
దాక్ష్మిన్న ద్వనివంటి వర్తమాన వాహనంమీద
పరనిర్భరప్రాయమైన
భవిష్యత్తుకు నా పయనం.

- కుందుర్తి, నాలోని నాదాలు

కాలరాత్రి జీవితయాత్ర
ప్రాద్దు పొడవదు, కూచునేందికి వీలులేదు
ఒంటరిగా ఒంటరిగా మంటల్లో మాటల్లో
పయనిస్తున్నాడు నరుడు

■ నెరుగని దిక్కుకేసి

- భైరాగి, నూతిలో గొంతుకలు

కన్న తెరిస్తే జననం
కన్న మూస్తే మరణం
రెప్పపాటే గద ప్రయాణం!

- చంద్రసేన్, కంటి తెలివి

ప్రయాణ

కంచివరకు ■ కాఫీ కథ తెచ్చినట్లు

- శ్రీరమణ, న్యూనూడి

నిర్వచనోత్తర రామాయణంలో
వచనంకోసం వెదకినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనూడి

కొండతప్పి ఎలుకను పట్టినట్లు.

- సామెత

ప్రయోగం

యథార్థంగా శిక్షలు, తేళ్ళు, దండనీతి సమాజ
విద్రోహంలకై పట్టాయి. కాని స్వార్థాలు వాటిని
న్నిటినీ దేశభక్తులపై ప్రయోగిస్తున్నారు.

- అశ్వమేధుని, ప్రజల మనిషి

ప్రయోగశాల

మధనపడే మేధావుల
శిథిలాశలు చివరించే
రసరాజ్యం లేబోరేటరీ!

- దాశరథి, మస్తెష్కంలో లేబోరేటరీ

ప్రయోజకత్వం

వాళ్ళ జుట్టు, వీళ్ళ జుట్టు ముడివేసి వీరైతే
కోర్టులోకి రాక్కుపోయి ఏదో విధంగా నాలుగు

డబ్బులు సొమ్ము చేసుకోటమే ప్రయోజకత్వం.

- చిలకమర్తి, బధిర చతుష్టయము

పంచాయితీలో ఓడినవాడు

పార్లమెంటుకు గెలిచినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనూడి

గాదెనిండా బియ్యముంటే కరువునా కాలానా నా
బాధ్యను, పిల్లలను నేనే రక్షిస్తాను అన్నాడట.

- సామెత

ప్రయోజకుడు

సూక్ష్మములో మోక్షము సంపాదించినవాడే
ప్రయోజకుడు.

- చిలకమర్తి, పరస్పర స్తోత్రసమాజం

కడుపు బరువు గాఢ గొడుగుల గనుకంటే
దల్లి కొకడే చాలు బల్లిదుండు.

- పోతన, భాగవతము

ప్రయోజనం

చెట్టుపేరు చెప్పి కాయ లమ్ముకొన్నట్లు.

- సామెత

అరణ్యానికి క్రూరమృగంవల్ల యేం ప్రయోజన
ముందో మానవసంఘానికి తమరివల్ల ఆక్ష

■ అదే ప్రయోజనం.

- వరద, నాట్టుగోష్ఠి

ఆన్నం పెట్టితే అరిగిపోతుంది. చీరయిస్తే చిరి
గిపోతుంది, వాత పెట్టితే కలకాలముంటుంది.

- సామెత

ఏ క్షణంలోనైనా ఒకడు రెండోవాణ్ణి ఏదో ఒక
కోణంనుంచే చూడగలుగుతాడు. ఆ కోణం,
చూసే మనిషి యొక్క తక్షణ ప్రయోజనాన్ని
పట్టి వుంటుంది. ఆ ప్రయోజనాన్ని గుర్తించిన
రెండో వాడు ఎప్పుడూ హెచ్చరికగానే వుంటాడు.

- మహాధర, కత్తులవంతు

ఎవరితో ప్రయోజనముండునో వానియందు
విరోధమున్నను రాజనీతివేత్తలు తమ ప్రయోజ
నము తీసువలకు వానిని వధించరు.

- విశ్వనాథ, సందోరాజు భవిష్యతి

భగవంతుడు మడిసి జనమిచ్చింది బలవంతంగా
సావటానిగ్గుడు... బలికేందుకు.. అందుకే ■

పేనాలు నిలుపుకుందికి దొంగతనం నెయ్యి పర
వాలేదు... నేకపోతే రంకుతనం...

- వెంకటనరసింహారావు, సీన్

అత్తాభిమానముగల ప్రతిజాతికినిక గ్రూరదండ

నము స్వాతంత్ర్య రక్షణాసక్తిని బుట్టించును.

- త్రిపురనేని, శంభుకవధ

ప్రవర్తన

ఒకరి మూట పదిమందీ పాటించేటట్లయితే ప్రపంచంలో ప్రతివ్యక్తి ఒక ప్రవర్తన.

- గంగాధరరావు, లంబాడోళ్ల రాందాసు

ప్రవర్తన

సమాజంలో మనిషి మంచి చెడ్డలు నిర్ణయించేది కేవలం ప్రవర్తనే.

- కొడవటిగంటి, పంచశతాబ్ది

ఎదిరి వారి చిత్త మెరిగి వర్తించెడు

వారి కేల కీడు వచ్చు నురక?

- గోపరాజు, సింహాసనద్వాత్రింశిక

వైద్యునికిని, పంట బ్రాహ్మణునకును క్యారక్టరు భిన్నమైనదే నుదర పోషణము జరుగుటయే దుర్లభముగా ముందును. మీందు మిక్కిలి పాద రక్షా ప్రయోగములు గూడ తఱచుగా దగులు చుండును.

- వెంకటరమణారావు, పెట్టమూరి మగడు
మాస్టరు యొక్క ప్రవర్తనను బట్టి పిల్లల ప్రవర్తన యుంటుంది.

- చిలకమర్తి, నవ్వులగని

చేయంగ వలయు వానిం

జేయుట యిట్టివియె కొన్ని చేయకునికి ధ

ర్మాయత్త చిత్తుడై నా

నాయోగ్యులము లేటిగి నడవగ వలదే?

- తిక్కన, కర్ణపర్వము

ప్రవాసం

వన మిడిసిన కోతి ఊరిడిసిన మనిషి ఒక్కటే.

- రాజయ్య, ఎదురు తిరిగితే...

అలులిదండ్రుల, నన్నదమ్ముల, నాప్త బంధుమిత్రుల విడుచుట యెంత కష్టమో, స్వదేశమును విడుచుట నంత కష్టమే.

- చిలకమర్తి, కర్పూర మంజరి

ప్రశంస

ప్రశంసలను భరించట మేమంత సులభమైన పనిగాదు. ■ భరించగలిగిన వాడు అయితే సర్వజ్ఞుడైనా కావాలి, లేదా అజ్ఞాని అయినా కావాలి.

- రాజారాం, ధర్మగ్ధాని

ప్రశస్తతి

పాత చింతకాయ పచ్చడిలాగ, పాత కవులే, పాత నాటకాలే ప్రశస్తి.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, మాయనాథులు

ప్రశాంతి

లేదు లేదు ప్రశాంతి భువిలో!

లేదు లేదు ప్రశాంతి దివిలో!

అది నొందుచు చాను డొక్కుం

డడలు నన్నాళ్లు.

- కాశీవిశ్వనాథం, వ్రేల్చుడ

ప్రశాంతత

గ్రామీణ ప్రశాంతత మురుగునీటి విశ్వలత్యం లాంటిది.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

ప్రశ్న

వెలందీ! యెవ్వతెవు నీపవిత్రవీధిలోన?

- దేవులపల్లి, ఆస్వేషణము

గవ్వర్నరుకు గడ్డం గొరుగుతానంటే, వెంట్రిక స్నరకు ఎంత? అన్నాడట.

- సామెత

చెప్పేవానికి చాదస్తమయితే, వినేవానికి వివేకం వద్దా?

- సామెత

విభూతి పట్టెలు పెట్టుకుంటే విష్ణుమూర్తి వసుకు న్నానే, అంజనేయుడి వటోయ్ వెంకటేశ్వర్లా?

- సామెత

■ ఇంట్లో తారాడే వితంతువు మీ భార్య? మీ అన్న భార్య? అని అడిగాడట.

- సామెత

ఏమీ దొరకనమ్మకు ఏగాని దొరికితే, ఎందులో బెడుదునే ఎంకటమ్మా? అన్నదట.

- సామెత

మొదటి మనువువాడే మూఢాత్ముడై యుండ మాటు మనువుగాని మాటయేమి?

అరగించు జ్వరితుం డనుసంశయండుగాగ మజలం దినెడువాని మాటయేమి?

- పానుగుటి, సరోజిని

రాసి చెడ్డావా? బెడి రాశివా?

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

చిత్తుమొందా? అచ్చమొందా?

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

వెయ్యని ప్రశ్నలు వేసిన ప్రశ్నలకంటే ప్రమాద కరం.

- బీనాదేవి, తీర్పు

ఎండ కన్నెలుగవు యేడుమేడల మీద
పండుకొని కారులో పరవళ్ళ పోరావు
రాచబిడ్డవు నీవు రైతువస్తే మెరుకా

- అజ్ఞాతకవి (కృష్ణాపత్రిక), రాచబిడ్డవు నీవు
ఆకుల్ని రాలుస్తాయి వెట్లు
కొత్త చివురులు పుట్టడానికి
అసమానతల్ని వదలదేమిటి ఈ సంఘం
కొత్త వ్యవస్థ పుట్టడానికి?

- భాస్కరరావు, మార్కెటింగ్

చీనిచీనాంబరల్ సిలుకు రవసెల్లాలు
సరిగవల్లెల కొడలు బరువెక్కు దొరబిడ్డ
నిరుపేద రైతు వెతలాయనే నీకేతా

- అజ్ఞాతకవి (కృష్ణాపత్రిక), రాచబిడ్డవు నీవు
ప్రసంగం

అనుభవ భవ సంస్కారం
బున కుద్దోదము ప్రసంగమున నగును గదా
- పింగళి, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

ప్రసాదం

ప్రసాదమంటే లంచమేనా?

- ఆప్పల్నాయు, బెల్లం

పిండి మనమే యిచ్చి కట్టెలు మనమే యిచ్చి
పెన్నమ్మా నీ ప్రసాదం అని అడుక్కు తిన్నట్లుం
టుంది.

- సామెత

ప్రసూతి

దాగి ఉంది మృతలోనె ప్రసూతి
కర్రను కాల్చి పుట్టే చిచ్చరా.

- సినారె, మృత్యువు నుంచి

ప్రళయం

అందరూ ఒకేసారి ఆలోచిస్తే
అదేరా బాబూ. ప్రళయం.

- కుందుర్తి, సంఘోదయ

ప్రాజెక్టు

సిమెంటుకు బదులు యిసుక
కొరబడటం చూడలేక
కడుపు మండి ప్రాజెక్టులు
గంగలోన దూకెనుట!

- మల్లారెడ్డి, సత్యంవద - దర్శంచెర

ప్రాణభయం

జీవిత మాధుర్యం ఎరగని వారికి ప్రాణభయం
ఉండదు

- కొడవటిగంటి, గ్రహశకలం

ప్రాణభయ మెట్టి వారికి గీడ్పలుప కున్నా

- తిక్కన, భీష్మపర్వము

కొనర కాబోతు నాకబోతు గ్రుమ్ములాడ
నడిమి లేచెయ్య గతి వచ్చె నాకు నిపుడు.

- శ్రీనాధుడు, కాళిఖండము

తిండి లేక చావటానికి ప్రజలు వెనకాడుతు
న్నారు కమ్యూనిస్టులతో పోరి చావటానికి
పోలీసులు వెనకాడుతున్నారు.

- కొడవటిగంటి, దిబ్బరాజుగారి ప్రతిష్ఠ

ప్రాణం

పరువు పోయిన మణల రావచ్చు గాని
నాశమొందిన మరలక బ్రాణములు రావు.

- తి.వేం., పాండవ విజయము

ఎడనందిని, బయ్యడకొం గడ్డమైనక బ్రాణము
వెడలున్.

- పోతన, భాగవతము

పని వచ్చినచో బ్రాణముల నైనక బోసీయడ
గును. కాని దయిన సొమ్ము పోసీయ గూడదు!
ప్రాణములలో నేమున్నదీ? గాలియేగా
పైసయట్టిదా! ప్రపంచమంతయు దానిలో
నున్నదీ?

- కాళ్లకూరి, వరవిక్రయము

భౌతికంగా ప్రాణానికి అర్థం ఏదైనా. నైతికంగా
మాత్రం దాని అర్థం స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు.

- బీనాదేవి, స్వేచ్ఛా యజ్ఞం

చరిత్ర మరచిన వీరుల ప్రాణాలు

రేపు చలామణీ జరిగే నాణాలు.

- దాశరథి, పునర్జనం

ప్రాణాంతకం

అన్ని చోట్లా మనం అనుకున్నట్లు జరిగిపోతే,
సౌఖ్యం ఎక్కువైపోయి, జబ్బు చేసి ప్రాణం
తీసేస్తుంది.

- భమిడిపాటి, ఎవళ్ల గొడవ వాళ్లది

ప్రాతినిధ్యం

అందరికీ ప్రాతినిధ్యం వహించాలని చూసేవాళ్లు
ఎవరికీ ప్రాతినిధ్యం వహించరు.

- కొడవటిగంటి, అనామిక

ప్రాతిపదిక

అనేక రకాల స్వార్థాల ప్రాతిపదిక మీద లోక వ్యవహారాలు జరుగుతున్నవి.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

ప్రాథమిక హక్కు

అమ్మడానికి వచ్చిన ప్రతి ఇల్లా చూడటం ఆడ వాళ్ళ ప్రాథమిక హక్కు.

- నదనరాజు, ఈ యిల్లు అమ్మబడును

ప్రాధాన్యం

ఎందరో ఉంపుడుగత్తెలున్న రాజకీయ నాయకులెందరో పత్రికల్లో పోటోలకి మాత్రం తమ భార్యల్నే పక్కన నిలబెట్టుకుంటారు.

- ఆనందారామం, అద్దంలో శత్రువు

ఒక విషయం మంచిదా చెడ్డదా అన్న తార్కిక సంశయానికి సంఘంలో అంతగా తావులేదు. ఎటొచ్చి ■ విషయాన్ని ప్రతిపాదించిన వ్యక్తి మృతుడై వుండాలి.

- బుచ్చిబాబు, నన్నుగురించి కథరాయవూ

ప్రాంతం

■ దేశం ■ రాష్ట్రం

నా పట్నం నా జిల్లా

మట్టిగడ్డ కాదుకాదు

మానవజాతి పురోగతి:

- అబ్బూరి, కవిత

ఒక ప్రాంతం ప్రజలు ప్రాంతీయ తత్వాన్ని రద్దుచేసుకుంటూ వస్తే దేశానికి చెందుతారు. ప్రపంచానికి చెందుతారు.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర - ఎన్నో కలలు

ప్రాప్తం

నేర్పుగల అమ్మనేతితో అతిరసాలు కాలిస్తే ఓర్పుగల అమ్మ ఒళ్ళో కట్టుకొని పోయిందట.

- సామెత

పేరు పెనిమిటిది, అనుభవం మామగారిది.

- సామెత

చచ్చినవాడి పెండ్లికి వచ్చిందే వరకట్నం.

- సామెత

గతి లేనమ్మకు, మతిలేని మగడు.

- సామెత

గడించేవా డొకడు, గుడించేవా డొకడు.

- సామెత

పైకం ఒకడిది, మైకం మరొకడిది.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ప్రాయం

ఉవిద ప్రాయ మూచలియ్యపుం బడునే!

- సామెత

ప్రాయశ్చిత్తం

ఎంత మోరపాపమైనను ప్రాయశ్చిత్తము లేని పాపము లేదు.

- చిలకమర్తి, సుదాశరవృందము

గోడల మధ్య చేసే పాపాలకి కిటికీలు ప్రాయశ్చిత్తం.

- పురాణం, రాదే చెలీ! నమ్మరాదే చెలీ!

కాని కూడు తిన్నవాళ్ళకి కిలం వదిలిస్తాం. పళ్ళా త్తాప పడ్డవాళ్ళని ప్రాయశ్చిత్తం చేసి వుద్ధరిస్తాం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, బ్రాహ్మణాగ్రహారం

ప్రాయశ్చిత్తము లేని దోషము లేదు.

- చిలకమర్తి, గణపతి

శాస్త్రంలో వున్న బంధారం ■■■ ప్రాయశ్చిత్తాలే కాదుబోయ్?

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, బ్రాహ్మణాగ్రహారం

ప్రారబ్ధం

కంటే ఖర్చుం గాని పెంచుకుంటే ప్రారబ్ధం.

- చీనాదేవి, అందాలూ, అనుభవాలూ

ప్రార్థన

లోపల గొణుగుకొనుచు జేసిన ప్రార్థనలో కంటే బిగ్గరగ జేసికొను ప్రార్థనములోఁ బటు త్వమెక్కువ.

- పానుగంటి, మాయతీమాల

ప్రాస

కుళ్లు ముందకి అల్లం పచ్చడి అన్నట్లు.

- సామెత

ప్రాసకోసం ఏదైనా కూసుముండా అన్నట్లు.

- సామెత

ప్రియుడు

భర్తని భరించడం సులభం. ప్రియుడి కళ్లు కప్పుడం కష్టం. ఎందుకంటే ప్రియుడికి ■■■ అనుమానం, భర్తని వంచనచేసి వచ్చిన స్త్రీ అని.

- చలం, వాళ్ల నలుగురూ

భర్తకన్న ప్రియుడే నయం. వయసు మల్లక భర్త అవసరం కనబడొచ్చు

- పాప, కొలవరాని దూరం

ప్రియులు ఉండొచ్చు కాని ఏ ప్రియుడూ భర్త కాదు. ఒకవేళ అయినా తరవాత ప్రియుడుగా ఎక్కువ కాలం ఉండలేడు.

- పావ, కొలవరాని దూరం ప్రేమించాడంటే పెళ్ళి కాదని అర్థం. పెళ్ళి చేసుకుంటానంటే వాడెపో! ప్రేమికుడు!

- హర్షవర్ధన్, వసంతగీతం ప్రియురాలు

భార్యలో ప్రియురాలిని చాలామంది భర్తలు చూడలేరు.

- సరస్వతీదేవి, బ్రతికివచ్చిన వాళ్ళు లోకంలో కొన్ని సందర్భాలలోనే గాదు అనేక సందర్భాలలో కట్టుకొన్న భార్యలకంటే పెట్టుకొన్న ప్రియురాళ్ళి ఎక్కువ భోగా లనుభవిస్తారు.

- సభా, నీటి దీపాలు ప్రియుల మాటలు

కథల్లో కావ్యాల్లో ప్రియుల మధ్య గొప్పగొప్ప సంభాషణ పెడతారా? అట్లా యేప్రియులూ మాట్లాడరు ప్రపంచంలో!

- చలం, ■ రాత్రి ప్రీతి

భిన్నరుచు లైనవారికి ప్రీతి సరియ తగవుగా దిందులో ననేకతరగర్వ.

- శ్రీనాథుడు, శృంగార నైషధము ప్రావీరీడరు

ప్రాప్ దిద్దుటందు పూర్ణ భాత డటంచు వాని తెచ్చి ప్రేస్తు వర్ణ

అచటి తప్పులంచు దిడ్డాడురా దిద్దినట్టి చోట దిగెను తప్పు!

- మాదిరాజు, ప్రావీరీడరు ప్రెస్

ప్రజాతంత్రాల పేర నడిచే కుతంత్రాల్లో నుక పాలకుల్లే అతి పెద్ద సాధనం ప్రెస్ అన్నాడు. ఓ పొలిటికల్ పిలాసపరు.

- కాళీపట్నం, కుట్ర పెసిడెంటు

మనం ఒకటి దలిస్తే పెసిడెంటు గోళ్ళు ఉంకోటి దలుస్తరండి.

- రావిశాస్త్రి, సొమ్ములు పోనాయండి

ప్రేమ

ప్రేమా గీమా స్త్రీ పురుష వాంఛకు ఆధునికులు తగిలించిన పంచదార పూత మాత్రమే.

- మహీధర, స్వయంవరణం ప్రేమ సర్వతోగ సంహారకం. ఏకమూలిక.

- మహీధర, స్వయంవరణం పురుషుని బహిరంత స్త్రీత్వములకుఁ గాంతానురాగ మిచ్చు నంతటి సాపునంతవ మార్దవము తగుకు మతేవియు నీయఁజాలవు.

- పానుగంటి, వీరమతి

ప్రేమ వృత్తికి చండాల భేదమేల బ్రాహ్మణాగ్రహారమునందు పవలురేలు విసరు పవనుడు కడజాతి వీటియందు తాకలేక వీచునె పక్షతంత్ర జడిమి?

- రాయప్రోలు, తెనుగుతోట ఇద్దరు స్త్రీ - పురుషుల మానసిక దాంపత్యానికి పుట్టిన బిడ్డ ప్రేమ.

- బుచ్చిరెడ్డి, తేనెకోరని తుమ్మెద ప్రేమికుల మధ్య పదవగాహన. సహృదయత లోపిస్తే ఎప్పుడూ కీచులాడుకునే దంపతుల మధ్య బిడ్డలా ప్రేమ కూడా సరిగా ఎదగలేదు.

- బుచ్చిరెడ్డి, తేనెకోరని తుమ్మెద తపసుచే వేల్చిచే ధ్యానధారచేత లీనమై ఐక్యమీయఁ జాలినది ప్రేమ.

- రాయప్రోలు, శృణకంకణము నాల్గుకొంపలు దూలు శ్వాసంబు పోల్చి

మన హృదయములు దూరి ప్రేమంబు మెలగు మనము విడకుండ హత్తించు పనికి మంచి బంక జిగురంచు ప్రేమను పలుకవచ్చు

- గునుపూడి, బిహార శాస్త్ర 'వలపుఁ దలఁపులు పూల సంకెలలు గావో'

- దువ్వూరి, కడపటి వీడుకోలు పవలు రేయు గ్రంథాంతర ప్రాంతరముల

నర్థమృగముల వేటాడునట్టి బోయ యంతరంగంబున రసార్థమైన వలపు తొలకరించునో?

- దువ్వూరి, కడపటి వీడుకోలు వలపు కొలువులోఁ బడినవారికి తెలివి లేటలు చచ్చిపోవునని పెద్దలు చెప్పుదురు.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము వారకాంతలకు వలపుండ జనువార లేటి యా

వల నూళ్ళుండ వనువారి వంటివారు.

- కాళ్ళకూరి, వింతామణి

ప్రేమ కలుగక బ్రతుకు చీకటి.

- గురజాడ, పెన్నిది

మనసులో రక్షణ దీరత్వ భావం కలిగిన నిమిషాన పురుషుడు స్త్రీ ప్రేమని అనుభవించగలిగినట్టు ఇంకెప్పుడూ అనుభవించలేడు.

- చలం, హంపీ కన్యలు

ప్రేమ జీవితాన్ని ధ్వంసంచేస్తుంది. జీవితాన్ని ఎదుర్కోలేని వాళ్ళకు ప్రేమించే హక్కులేదు.

- పురాణం, అనవసరపు దాంపత్యం

ప్రేమే కాదు, ఏ అనుభవమైనా అనుభవించి సంతసేపే ఆకర్షణ. కాని ఆ తర్వాత యాతనే అనుకోండి.

- శ్రీశ్రీ, అనంతరయాత్ర

ప్రేమ పెన్నిది గాని,

యింటను నేర్పరీకళ,

ఒళ్ళి రెవ్వరు లేరు

- గురజాడ, కాసులు

మూర్ఖుల్ని ప్రేమించు, వాళ్ళని హడలగొట్టకు.

- భమిడిపాటి, అన్నీ తగాదాలే

మరులు ప్రేమని మది దలంచకు;

మరులు మరలును వయసు తోడనె.

- గురజాడ, కాసులు

మగవారి ప్రేమము నీటిపై నురుంగు వంటిది.

పట్టి చూడకున్నంత వఱకే పైబండారము.

- పాసుగంటి, రాధాకృష్ణ

లోకం తనని ద్వేషించేటంత లోకం మీద ప్రేమ పుంటేనే కాని జెన్నత్వం లేదు మనిషికి. అంత కన్న పున్నతమైన ప్రేమగల మనుషుల్ని లోకం గుర్తే పట్టదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ప్రణల మీది ప్రేమకన్న కన్మునిజం మీద ఎక్కువ ప్రేమ చాలామంది నాయకులకి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

చాలామంది స్త్రీలకి వీలైనంతవరకే ప్రేమ.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

భార్యకి భర్తమీద ప్రేమ శాశ్వతంగా ఉండవలెనంటే, అడపాదడపా అయిదారు దెబ్బలు పడడం మంచిదన్నాడు వాత్సాయనుడు కామ సూత్రాలలో.

- ముద్దుకృష్ణ, అడవాళ్ళ తెలివి

ప్రేమ ప్రసక్తిలో ఆడదానికి కూడా అధికారాలూ వున్నాయి.

- ముద్దుకృష్ణ, అడవాళ్ళ తెలివి

ప్రేమించడానికి పెట్టుబడి కావాలి? ఫలించటమే కష్టం.

- రాధాకృష్ణ, ఇదేమిటి

ప్రేమ పున్నచోట భయం వుండదు.

- ముద్దంశెట్టి, నిమిత్తమాత్రులు

వలపెయంగక బ్రతికి

కులికి మురిసే కంటే

వలచి విఫలమొంది

విలపించ మేలురా!

- బసవరాజు, ప్రేమతత్వము

మృత్యువు జగద్విజేత కావచ్చును. కాని మరణాన్ని ప్రేమ జయిస్తుంది. ప్రేమ పేరిట జంతువులుగా మారటం కన్న ముక్తిసాధన కోసం శిలగా మారటమే మంచిది.

- బుచ్చిబాబు, తివ్వరక్షేత

ప్రేమ అనేది శరీరవాంఛకి మానవ భాష కల్పించిన మధురమైన పేరు. లేదు నాయనా స్త్రీలకది.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ ఖయామ్

సకల మానవజాతిని ఏకం చేసేది కన్నీరు. దీన్నుంచే ప్రేమ జనించింది.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ ఖయామ్

చదువుకున్న వాళ్ళకి ప్రేమంటే ఏమిటో తెలుసు కాని, మీరాగ ప్రేమించుకోటం చేతగాదు.

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు

కావల్సినప్పుడు అందని ప్రేమకంటే తీవ్రంగా కాల్చితేనే జ్వాల మరొకటుందా!

- బుచ్చిబాబు, రాయల కరుణకృత్యం

పరిపూర్ణత చెందుతే ప్రేమ, స్వతంత్రం రెండూ నశిస్తాయి.

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్ర జీవులు

ఋణువు చేసుకోలేనిది ప్రేమ వొట్టితే సునా.

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్ర జీవులు

ప్రేమ మూర్ఖత్వాన్ని కూడా జయించగలదు.

- బుచ్చిబాబు, అంతిమ ఆధ్వానం

తండ్రి మీదఁ జూపించు ప్రేమ వేణు, భర్త మీద జూపించు ప్రేమ వేణు.

- విశ్వనాథ, తెలివి రాజు

స్త్రీ ప్రేమ లేనిచో దుష్టనురాలు, ఉన్నచో లజ్జావతి.

- విశ్వనాథ, బద్ధన్న సేనాని

తండ్రి యందలి ప్రేమ తానిచ్చిన జన్మను స్ఫూరింపఁ జేయునది. స్నేహితుని యందలి ప్రేమ తాను బ్రతుకుటను స్ఫూరింపఁ జేయునది

- విశ్వనాథ, తెలివిరాజు
భ్రష్టుల మధ్య ప్రేమ యుండదు అది వట్టి యిచ్చ

- విశ్వనాథ, తెలియలికట్టు
బంధువుల యందలి ప్రేమ వేరు. స్నేహితుల యందలి ప్రేమ వేరు. స్నేహితుల యొక్క ప్రేమను జీవుఁ డెక్కువ. వాంఛించును, అది వాని వ్యక్తిత్వ సాక్షరకము.

- విశ్వనాథ, తెలివిరాజు
ప్రేమ సమస్య స్త్రీ పురుషులిద్దరిదీ అయినా, దానివల్ల పురుషుడికన్న స్త్రీ ఎక్కువ రాభం పొందుతుంది.

- కొడవటిగంటి, జీవితం
అపరిపక్వంగా నిలిచిపోయిన ప్రేమలే ఆమర ప్రేమలు.

- కొడవటిగంటి, పంచరత్నాలు
ఒకడి పెళ్ళాన్ని చాటుగా ప్రేమించటం సాధ్యమై నప్పుడు ఒక వితంతువును బహిరంగంగా ప్రేమించటం ఎందుకు అసాధ్యం కావాలి?

- కొడవటిగంటి, చిశ్చర్యం
తినటానికి పుష్టిగా ఉండి తన కోరికలన్నీ అవ లీలగా తీర్చుకునేటందుకు డబ్బున్న వాడికి ప్రేమ ఒక జీవితావసరంగా పరిణమిస్తుంది.

- కొడవటిగంటి, పచ్చకాగితం
ఒక మనిషి కామించగలడు కాని ప్రేమించ లేడు. ప్రేమించటానికి ఇద్దరి ప్రయత్నమూ అవసరం.

- కొడవటిగంటి, కొత్త పద్ధతులు
ప్రేమించి, ప్రేమించబడని వాడికి తెలుస్తుంది ప్రేమించటం ఎంత కష్టంతో కూడుకున్న విష యమో.

- కొడవటిగంటి, అడవలసిన అబద్ధం
ప్రేమకు మంచు విచ్చినట్లు విచ్చిపోయే దుర భాసం ఉంది.

- కొడవటిగంటి, పెళ్ళి - వ్యవహారం
ప్రేమ ఎప్పుడు ఏ బలి కోరుతుందో ఎవరూ తెప్పలేరు.

- కొడవటిగంటి, పెళ్ళి - వ్యవహారం
మనం మనుషులను ప్రేమించమర్లే ఉంది,

మనుషుల్లో ఏదో చూసి దాన్ని ప్రేమిస్తాం.

- కొడవటిగంటి, ప్రేమించిన మనిషి
(నాకు ప్రేమ మీద నమ్మకం లేదు) తల మీద వొక్క వెంట్రుక కూడా లేకుండా జీవించటం ఎంత సులభమో ప్రేమ లేకుండా జీవించటం అంత సులభం

- కొడవటిగంటి, కొత్త పద్ధతులు
ప్రేమ అనేది మానసిక ధర్మం.

- కొడవటిగంటి, గాలిపాట
ప్రేమ రావచ్చు నన్నవారు పోవచ్చునని వొప్పుకోరు.

- చలం, శశిరేఖ
జీవించే ప్రేమ ఎప్పుడూ పెరుగుతుంది. మారు తుంది. అందుకనే అశాశ్వతము, చంచలము.

- చలం, శశిరేఖ
పురుషునికి ప్రేమ అటగాని, స్త్రీకి ప్రేమయే జీవనము.

- చలం, శశిరేఖ
ప్రేమ అంటే పనిలేని వాళ్ళుంటారే, సోమరిపో తులు, వాళ్ళు కనిపెట్టిన ఉబుసుపోక....

- పిచ్చేశ్వరరావు, మనసులో మనిషి
కొందరు అత్యంత కివ్వని ప్రేమని, ధనానికర్పి స్తారు. ఇంకొందరు వాటి రెంటికీ అందని ప్రేమని ఆదర్శాలపరం చేస్తారు.

- పిచ్చేశ్వరరావు, మనసులో మనిషి
నెమ్మి యొక యింత నామీద నిల్చుమనుము.

- కంకంటి, ఉత్తరరామాయణము
ప్రేమ మానవుల కంటే జంతువుల్లోనే ఎక్కువ ఉంది.

- సభా, నీటి దీపాలు
మగనిపైఁ గూర్చి యధికంబు మగువ కెప్పుడు.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము
లోకంలో తమ యెడల భక్తిగల వారిమీద ప్రేమ కలిగి యుండుట న్యాయము.

- చిలకమర్తి, గొట్టాలమ్మ తాళీడు
...ప్రేమయన్ననో

విరతి యెటుంగ నట్టి యకు

వీ రసకుల్య, సమాగమం బనం

తర పరపేడన ప్రీయము.

- దువ్వూరి, కడవటి వీడుకోలు
నిజంగా డబ్బు లేకపోతే ప్రేమకూడా వుండదు.

ప్రేమ

కడుపు కాల్చాంటే ప్రేమ దగ్గం. అయిపోతుంది.
- లక్ష్మణరావు. అతడు- ఆమె
ప్రేమంత వెర్రిభావం. దురదృష్టమూ ఇంకోటి
లేదు.

- బాపిరాజు. కోనంగి
ప్రేమ అనేది ఒక రోగం. అది సోకితే జ్వరం.
తల తిరగటం, మతిపోవటం మొదలయిన లక్ష
ణాలన్నీ కలుగుతాయి!

- బాపిరాజు. గోనగన్నారెడ్డి
భర్తల ప్రేమ బదలాయింపు ఎంత చొకబేరం.
భార్యల ప్రేమ బదలాయింపు ఎంత మోర
నేరం!

- భమిడిపాటి. రెండురెళ్లు
అనుమానం లేనివాడి ప్రేమ అత్యుత్తమ
ప్రేమ అనుమానంతో కూడినవాడి ప్రేమ అత్య
ధిక ప్రేమ.

- భమిడిపాటి. రెండురెళ్లు
ప్రేమ ఎంత ఉజ్వలంగా ఉంటుందో, అది భగ్గు
మయి నప్పుడు అంత పెళుసుగానూ కరుకుగా
ఉంటుంది.

- నరస్యతీదేవి. ప్రణయలేఖలు
జాతి కుళ్ళిలు. నాటు కుళ్ళిల్ని ప్రేమించవచ్చు
నేమోకాని అలగాజనంతో అటువంటి ప్రేమలో
పడ్డం కష్టం.

- రావిశాస్త్రి. రత్నాలు- రాంబాబు
గొప్పవాళ్ళని ప్రేమించటం గొప్ప న్యూసెన్సు
గురూ!

- రావిశాస్త్రి. కుళ్ళిపిల్ల కథ
కోరికని ప్రేమతో కన్ఫ్యూజ్ (confuse) చేసు
కుంటారు అడవాళ్ళు.

- మారుతీరావు. నిజం నిద్రపోయింది
నిన్ను విడిచిన బ్రతుకు లేదన్న మాటకన్న మగ
వాడు అడదాని వెంట చూపగల ప్రేమకు మరో
మాట లేదు.

- మహీధర. ఓనమాలు
నిజం చెప్పాలంటే ఖచ్చితం లేకుండా స్త్రీ సుఖం
పొందడానికి పెళ్ళి ఆ పెళ్ళి ఖచ్చితం కూడా అక్క
ర్లేకుండా అడదాన్ని సంపాదించే ఉపకరణం
ప్రేమ.

- మహీధర. ఓనమాలు
■ ప్రేమ భిన్నభింగాల మధ్యనే వుంటుంది.

- మహీధర. ఓనమాలు

ప్రేమ

ప్రేమను ప్రేమించలేవు. అది వంచన. పూవుకు
తొడిమ తావికి పూవు కావాలి! మన్ను లేక
ఉసురులేదు. ప్రేమించే వ్రలి నేనుకు మరొక
నీవు కావాలి!

- బైరాగి. ప్రేమ కవితలు

ప్రేమన్నది
మరణ మహాపణి
ఫణాగ్ర దివ్యమణి

- బైరాగి. ప్రేమ- పృథ్వీ
వరునికి మూలమంత్రం ప్రేమ!

- బైరాగి. శాంతిపథం
నీ ప్రేమ తిరిగి రాదు. పెరిగి రాదు
అది ఎవ్వరికీ ఏమీ కాదు.

- బైరాగి. ప్రేమ కవితలు
ప్రేమ ఓ దుఃఖం. ప్రేమ విషాదమయిన
సుఖం. ప్రేమ ఓ బాధ. ప్రేమ హింసించి
ఓదార్చే పిచ్చి వెలుగు.

- వేణుగోపాలరావు. ప్రేమనక్షత్రం
ప్రేమ పొందినా దాహం తీరని ఎండమాలి.
ప్రేమ అందినా మధురమయిన స్వప్నంగా
మిగిలేద్రమ.

- వేణుగోపాలరావు. ప్రేమనక్షత్రం
విశ్వంలోనివి అనంతకోటి ప్రేమలు. ఏ
పేరుతో. ఉన్న ప్రేమకయినా వృద్ధిక్షయాలు
ఉండవచ్చు కాని నిర్మలమైన స్నేహంలోని
ప్రేమకు క్షీణతలేదు.

- శ్యామలారాణి. జీవవాహిని
ప్రేమ యనగా చూచుటగాదు. పలుకుటగాదు.
విహ్వల చిత్తముతో వాపోవుటగాదు! ప్రేమ
యనగా మంత్రముగాదు. తంత్రముగాదు. అత్య
నిర్వాణమునే ఆరాధించుటయే!

- ఉమామహేశ్వరరావు. ప్రేమ
జీవితంలో ప్రేమ ఒక భాగమంతే. ప్రేమే జీవి
తమంతా కాదు.

- వీరేంద్రనాథ్. సంపూర్ణ ప్రేమాయణం
ప్రేమించడాని క్యావల్గింది అందం. అకర్షణ
కాదు. గుండె నిబ్బరం. ■ ఉన్న నాడు ■
భగ్గుప్రేమలూ, ఈ ఆత్మహత్యలూ ఉండవు.

- బీనాదేవి. కాంట్ యు డేర్ డియర్!
అడదైనా, మగాడైనా ■ జీవితాంతం కనిపిం
చిన వాళ్ళందర్నీ ప్రేమించుకుంటాచోతే అంటు

దదు. ఉపయోగం అంతకంటే వుండదు.

- బీనాదేవి, పెళ్ళిపాద్య

(ప్రేమకు జననమే కాని మరణం లేదు...)

- రామమోహనరావు, డియర్

(ప్రేమను కొందరు ఏక్సిడెంట్ తో పోల్చేరు. ప్రమాదవశాత్తు కారు కింద పడ్డట్లే అనుకో కుండా కొందరు ప్రేమలో పడతారుట.

- ఆదివిష్ణు, సత్యంగారిల్లు

గుండెగది ఇనప్పెట్టిలో ప్రేమ అనేది ఆపూర్వ మయిన ఆశ్చరణం.

- వీరేంద్రనాథ్, అఖిరిపోరాటం

అరచేల్తో సూర్యుడిని ఆపలేరు. లారీకద్రతో ప్రేమని ఆపలేరు.

- వీరేంద్రనాథ్, అఖిరిపోరాటం

(ప్రేమను ప్రేమిస్తే తప్ప జీవితం జీవించదు.

- రామమూర్తి, అగ్నిగర్భ

(ప్రేమ రేఖాచిత్రమూ కాదు ఊహాచిత్రమూ కాదు.

- శ్రీనివాస్, ప్రేమికుడు

మృత్యువు జగద్విజేత కావచ్చును. కాని మర చాన్ని ప్రేమ జయిస్తుంది.

- శ్రీశ్రీ, సుప్తాస్థికలు

స్థుష్టిలోని ప్రేమ కావ్యాలన్నీ దాదాపు విషాదాం తాలే. వీటికి అనందం నాంది అయితే ఆశ్రుత ర్ణమే భరతవాక్యమేమో!

- రామమూర్తి, అగ్నిగర్భ

కవులు కళ్ళ చూసి ప్రేమించాలనీ, మిగతావారు మిగతావాటిన్నూని లవ్ చెయ్యాలని ఆడేదో ఒక రూటుందిట.

- రావిశాస్త్రి, కళ్ళపిల్ల

పళ్ళికులో ప్రేమ ప్రదర్శనలు పట్నంలోనే ఎక్కువ.

- రామలక్ష్మి, బ్రతకవలసిన మనిషి

ప్రత్యుత్తరం సాధించలేని ప్రేమలేఖలా జీవితం చిక్కా వుంది.

- కుందుర్తి, నగరంలో వాస

నాకు వ్రాసిన ప్రేమ లేఖలు పోస్టు చేయుట మానివేసెను.

- శ్రీశ్రీ, విశ్వస్థి

కొన్ని హృదయాలు ఎప్పుడో బ్రతికుంటాయి అయితే -

అమ్మతాన్ని తాగి కాదు

ప్రేమను ధారపోసి.

- రాజేంద్ర, గుండెచప్పుళ్ళు

(ప్రేమితుడు

ప్రేమించలేని వాడికన్న ప్రేమించగలవాడు హెచ్చుగా పరిణతి పొందినవాడు.

- కొడవటిగంటి, అనామిక

(ప్రేమించటానికి పనికివచ్చే వాళ్ళంతా పెండ్లాడ దానికి పనికిరావలసిన అవసరం లేదు.

- కొడవటిగంటి, సవతి తల్లి

(ప్రేమికులు కలుసుకుని పెళ్ళితో ముగిస్తే సుఖాంతం. ఆత్మహత్యతో ముగిస్తే విషా దాంతం. ఒకరి కోసం ఒకరి త్యాగంతో ముగిస్తే తెలుగు సినిమా కథ.

- రామలక్ష్మి, బ్రతకవలసిన మనిషి

నాగరికత ఎక్కువవుతున్న కొద్దీ ప్రణయ రోగులు కూడా ఎక్కువవుతున్నారు.

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు-శ్రీయుతులు

డబ్బూ హోదా మరచిపోలేని మనిషి ప్రేమించ లేడు.

- ఆదివిష్ణు, చూడుచూడునీడలు

(ప్రేమికులు తమను తామే వేటాడుకునే విచిత్ర కిరాతకు లనిపిస్తుంది - తమకే తెలిసీ తెలియ కుండ ఏ కారితమస్సులో రహస్యంగా వలపుల వాగురల్ని పన్నుతారు.... ■ ఉరులలో తామే చిక్కుకుని గిలగిలా కొట్టుకొనే దయనీయమైన సాధుజంతువులు ప్రేమికులు కదూ!

- రామమూర్తి, అగ్నిగర్భ

(ప్రేయనీ

ఓటుదో నాటుదో కున్నిపాటుదోను ప్రణయకవిరాజుగాడి కోపడతి గలదు కాని నాకు అమాత్రపుం దైన లేదు.

- మాచిరాజు, పాతికపాదాల ఓబాధ

(ప్రేరేపణ

కాముడు ప్రేరేపింప వావి వరుస లెవ్వరు గడింతురు?

- భర్తవరం, విషాదసారంగధరము

(ప్రేవేటు

సమస్య అంటే కొత్తప్రవేటు మాస్తర్ని తెవటం. - ముళ్ళపూడి, బుడుగు.

అసలు ప్రవేశము చెప్పడం అంటే చిట్టడం అని అర్థం. కొట్టడం అని కూడా అర్థం.

- ముళ్లపూడి, బుడుగు

ప్రోత్సాహం

మనిషి నమ్మకాలకి ప్రోత్సాహమే పూపిరి పోస్తుంది.

- లక్ష్మి, తెల్లగుర్రాలి

కావీ కొట్టరా (క)దస్తూరి రంగా!

- శ్రీరమణ, న్యూనూడి

పదనం చెబుతూ అసాధారణంగా అభినయించే నటుడికైనా సరే, వన్స్ మోర్ లభించదు.

- భమిడిపాటి, మేజువాడ వన్స్ మోర్

గాలిచేతర దిత్తి, కరతాడనముచేతర గండుకంబుర బెంపుర గాంచురీతి పొంత నిలిచి యొరులు ప్రోత్సాహపడిచిన జనుల శక్తియుక్తు లినుమడించు.

- కాళ్లూరి, వద్దువ్యూహం

ప్లేడరు

ఈ పూళ్ల వాళ్లంతా చెట్టుక్రింద ప్లేడర్లు. పట్నంలో వాళ్లంతా చెట్టుమీద ప్లేడర్లు...

- బుచ్చిబాబు, అద్యంతాలు, మధ్యరాధ

చెట్ల క్రింద ప్లేడర్లు

గట్ల మీద ప్లేడర్లు

కల్లబొల్లి మాటలాయె

ఇల్లు వల్లు గుల్లరాయె

- గోపీచంద్, పుస్తకాలు అమ్మేవాడు

పైకొర్రు వకీళ్ళు కూడా తిరగేసి కొట్టమంటారు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

డబ్బూ, దినుసుని కూడా పొకీళ్ళ నెత్తినకొడితే, యేదీకేడాదీ బతకడం యలాగు?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

కోర్టువారికి అవకాశం అయే వరకు. ఉండలేని వకీళ్ళు తేసు యెందుకు దాఖలు చేయవలె?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వాదిని బాధించే నిజం వాది తరపు వకీలుకి అక్కర్లేదు. ప్రతివాదిని బాధించే నిజం ప్రతి వాది వకీలుకి అక్కర్లేదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అశ్వేషేడర్లు! అటూ ఇటూ డబ్బుమ్మకు ఓదించే వోళ్ళు

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు -

పోలీస్ పోడికంటే డాక్టర్ నాకొడుకు బూమ్మోద

ఒప్పుడైనా ఉన్నాడా అంటే అదు పీడరు నాకొడు కన్నమాట!

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడికత

ప్లేడర్లు మైరావణులు.

- చిలకమర్తి, కనకయ్య పంతులు కంటి

పూర్వకాలములో మంచి కాషాయ వస్త్రాలు కట్టు కొన్నవాళ్ళే పూజ్యులు. ఇప్పుడు కోట్లు తొడిగి కొన్న వాళ్ళే పూజ్యులు.

- చిలకమర్తి, గణపతి

తక్కిన ప్లేడర్లలాగ మేము దగా చేసి పార్టీల సొమ్ము అపహరించము.

- చిలకమర్తి, ప్లేడరు తమాషా

లోకంలో న్యాయాన్ని దర్శాన్ని చంపేయటానికి ఎన్నికోర్టులు, ఎన్ని నల్ల కోటులు?

- విశ్వం, ముసుగు

వేశ్యల తలదన్నేస్తున్నారు ఇప్పుటి ప్లేడర్లు. నిర్ణయం ఒకటి గుంజుకోవడం వేరొకలాగ సంసారాల్ని తినేస్తున్నారు.

- అప్పారావుపట్నాయక్, రేవతి

ప్లేడరీ నిజంగా అబద్ధం. అభినయం అబద్ధంగా నిజం.

- భమిడిపాటి, కాలక్షేపం

గెలియనట్టిది యైన గెల్పునటంచును

లాంజూచి కల్పనలను ఘటించి

తప్పుర జెప్పుమటన్నర దప్పుర జెప్పనివారి

నోటి కబడ్డాలు నూరిపోసి

జెడ్డిగారికి నేను జెప్పు మాటలు పద్య

ములు సుమాయని వాని మోసపుచ్చి

రేపు వీజిచ్చెద మాపిచ్చెద నటన్నర

గాదు తెమ్మని ముందుగానె కొనియు

వ్యాజ్య మొకవేశర జోయిన వాని సాక్షి

మీద నెవమిడి, గెల్చిన మీదర బెట్టు

కొని నటించురు ప్లేడరుల్ గొంద తలను

న్యాయవాదుల మంచు నన్యాయ లీల.

- తి.వేం., శతావధానసారము

ప్లేడరు గుమాస్తా

స్వంత గొడవలకన్నా పరాయివాళ్ల గొడవలంటే ఎక్కువ సరదా ఈ వకీళ్ల గుమాస్తాలకు.

- రాజమన్నయ, బంధాలు

ప్లేడరు పైలు గుమాస్తాలో నున్నది.

- హనుమంతరావు, లేడీ డాక్టరు

ఫ

ఫరవా

ఆదాయం నేకపోయినా ఫరవానేదు గాని. ఎవ్వరికి పైసా అప్పుడ కూడదు

- విశ్వనాథం. మార్పు

ఫలసాయం

చిత్త చిత్తగించి. స్వాతి చల్లచేసి. విశాఖలో విసరకుండా ఉంటే అనూరాధ నాటికి అడిగినంత ఫలసాయం ఇస్తానంటుంది భూమాత.

- కాంతారావు. దగాపడిన తమ్ముడు

ఫలితం

కాకిని కొడితే గద్ద సచ్చిందట.

- వేంకటరాయశాస్త్రి. ప్రతాపరుద్రయము త్యాగం. జైలు. వెలి. నిరాహారం. అపనిందలు. వీటి ఫలితం మనిషికి గొప్పదనం రావటం

- చలం. మ్యూజింగ్స్

ప్రయోజనం తీరిన తరువాత గుడ్డుపై పెంకు పగలక తప్పుడు.

- చలం. మ్యూజింగ్స్

కృష్ణలీలల్లో కృష్ణుణ్ణి చూసినతరువాత భాగవతం చదవటం పాప మనిపిస్తుంది.

- చలం. మ్యూజింగ్స్

చేసిన పనికి ఫలితం కనబడకుండా ఎందుకుంటుంది?

- సరస్వతీదేవి. రాజహంసలు

ఉడకపెట్టిన కొలంది కోడిగుడ్డు కరినాహారమగును. తడిపిన కొలంది నూలు గఱు పెక్కును. దట్టించినకొలంది తుపాకిదెబ్బ తీవ్రమగును. వలదన్నకొలంది వనితవాంచ పురియెక్కును.

- పానుగంటి. సాక్షి

నిప్పు ముట్టికొనిన పొళ్ళక మానదు. చేసిన పాపఫల మనుభవించక తప్పుదు.

- హనుమంతరావు. లేడీడాక్టరు

ఇంతక దెచ్చికంటి వంకసేసి!

- తిక్కన. భీష్మపర్వము

ధనమునకు దానమును దప

మున కాచారమును రాజ్యమున కాజ్ఞయు

వనమునకు యశము విద్యకు

వినయంబును నీతులకు వివేకము ఫలముల్.

- గోపరాజు. సింహాసన ద్వారాంశిక

అల్పపుణ్యండు తొలి తొలి యమరతాసు
ఐంబు గయికొని మతీయు దుఃఖములనొందు
భూరిపుణ్యండు మునుమును హోరనిరయ
యాతనల నొంది వెండి సౌఖ్యంబు లొందు.

- తిక్కన. స్వర్గారోహణపర్వము
గురిలేనివాడు రాయి విసిరినా తగిలితే నొప్పెత్తుతుంది.

- కొడవటిగంటి. తీర్థి సమస్య
రాత్రి రహస్యం ప్రొద్దున బట్టబయలు.

- రాజమన్నారెడ్డి. మనోరమ
తేలకపోయినప్పుడు ప్రేలకుండా వుండదు.

- వేదాంతకవి. కష్టకాలం
పరీక్ష యెంత విషమమయితే ఫలితం అంత దారుణంగానూ మహోన్నతంగానూ అభిస్తుంది.

- రాధాకృష్ణశాస్త్రి. జన్మభూమి
నీది పోయిందంటే మరోహాడికి దొరికిందన్నమాట.

- మారుతీరావు. కళ్ళు
మనిషికి స్వర్గంగాని. నరకంగాని ఎక్కడో వుండవు. చేసుకున్నవారికి చేసుకున్నంత ఫలితం ఇచ్చిడే అనుభవిస్తాం.

- శాీపట్నం. మహాదాశీర్యచనం
అప్పురాళ్ళు కనిపిస్తే యముళ్ళు పోలీసులు కనిపిస్తే జెయిళ్ళు. అయ్యెళ్ళు కనిపిస్తే ఇద్దెన్ను.

- రావిశాస్త్రి. ఆరుచిత్రాలు
నైనికుడివంతు పోరాడటం మాత్రమే. గెలుపు ఓటమి ఒక్కడివే. అవి యుద్ధం ప్రారంభించిన వాడెవడో వాడివి.

- గంగాధరరావు. ప్రార్థన
నిన్ను దీని ఫల

ముం గుడిపింపంగ లేకయున్న నా

పేరు కిరీటి కాదితండు భీముండు

భీముండు కాండు పూజ్యుడనన్.

- తి. వేం. పాండవ విజయము
ఇవ్వాల సహపంక్తి భోజనాలు. రేపు సరిగంగ ప్పానాలు.

- సుంకర - వాసిరెడ్డి. ఆపనింద
మనం చేసిన పనులవల్ల ఏ ఫలితం అయితే కలుగుతుందో ఆ ఫలితం కలగడమే మన

ఉద్దేశ్యం అనుకోవాలి.

- రావిశాస్త్ర నిజం

పున్నెంకొద్దీ పురుషుడు, భక్తికొద్దీ ఫలితం.

- ఫలికంటి, తీయలేని కలుపు

ఒక్కమనిషి నిద్రలేచి

లక్షమందిని లేపుతాడు

ఒక్క-అణువు కదుపుపగిలి

మహాశక్తి జనిస్తుంది.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

చింతకాయలు అమ్మేదానికి సిరిమానం వస్తే, ■

వంకరబింకరవి ఏమి కాయలు అన్నదట.

- సామెత

కోరి, వీగి కొడుకునుకంటే, మూగ, చెవుడు

ముందక వచ్చినదట.

- సామెత

మూడుజన్మల సంగతి చెప్పగలను. పూర్వజ

న్మలో ఇచ్చి పెట్టుకోలేదు. కనుక ఈ జన్మలో

దేవుడు నాకీయలేదు. కనుక ముందు జన్మలో

నాకేమీ ఉండదు.

- సామెత

యతి కొరకు పోతే మతి పోయింది.

- సామెత

చస్తేనేగాని బరిపాడి-బయపడదు.

- సామెత

చేసింది పోదు, చేయండి రాదు.

- సామెత

కాళ్ళకు మొత్తేవాడుపోయి కంఠాన్ని పట్టుకొనే

వాడు వచ్చినట్లు.

- సామెత

తోలు కొరికేవాడుపోతే, బొమికలు నమిలేవాడు

వస్తాడు.

- సామెత

చావాలని సన్యాసం తీసుకుంటే గంతబొంత

గాడిద మోత అయినదట.

- సామెత

గ్రహచారం జాలక రాచాలకుబోతే జన్మనక్షత్రం

జూచి నెత్తి గొరిగిరట.

- సామెత

ముద్దుచేసిన కుక్క మూతి కరిచె

చనువు చేసిన అలు చంకనెక్కె.

- దేవులపల్లి ఏడాదిపొడుగునా

డాక్టరు దగ్గర డాబుసర్దు కొడితే బిల్లు చారెడు

అయిందట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

ఎప్పుడూ చెడు చూడటమే అలవాటుగా పెట్టు

కున్న వ్యక్తి కొన్నాళ్ళక తానే చెడై కూర్చుంటాడు.

- గోపీచంద్, ఆత్మపరిశీలన

వాదాలు ముదిరితే దావాలు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

నవలా నవలా రాసుకుంటే కాపీపాడి

తుంది.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

వేసింది ఒక గుటక అగింది ఒక గుండె.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

చీరచిరిగినా లుంగీ అంత.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

మంది ఎక్కువైతే మజ్జిగ పలుచన.

- సామెత

అనం గనంగా రాగము, మూర్ఖంగ మూర్ఖంగా

రోగము.

- సామెత

కంకి ఎర్రనైతే కన్ను ఎర్రనౌతుంది.

- సామెత

కన్ను ఎర్రనైనా మిన్ను ఎర్రనైనా కారక

మానదు.

- సామెత

ఫలితార్థం

తుళ్ళ యెద్దే గోనె మోసేది.

- నార్ల, శకునవక్ష

ఫిడేలు

వీణమీది తానం ఫిడేలుమీద రాదు. ఫిడేలు

మీది సంగతి వీణకు రాదు. వీణ ఒడుగు ఫిడే

లులోలేదు. వీణలో ధ్వని ఫిడేలులో లేదు.

- బాపిరాజు, నారాయణరావు

ఫిరంగి (గుండు)

ఫిరంగి యెళ్ళుకుంటే తెలియదు. గుండు

మాత్రం వచ్చిపడి భక్తుమంటుంది.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, ఆత్మబలి

ఫీజు

రోగి చావనీ బ్రతకనీ రొట్టెమెటులో

లాచగ జూచుమ నైద్యుండు లాఘవముగ

వ్యాజ్య మోడనీ, గెల్వనీ వాటమెటిగి

పిండుకొనజూచు ఫీడరు ఫీజుముందే!

- కాళ్ళహరి, వరవిక్రయము

పూలు

అంతా వట్టి పూల్స్ యీ మనుష్యులు. నవ్వాల్సిన దానికేడుస్తారు. ఏడవాల్సిన దానికి నవ్వుతారు.

- అత్రేయ, ప్రగతి

పెయిల్

పేలైతే సమాజంపట్ల ఒక కసి ఏర్పడుతుంది. ఆ కసి, కొత్తకార్యానికి పురిగొల్పుతుంది. ఏంగ్రి ఎంగ్మాన్ అవుతాడు.

- బుబ్బిబాబు, ఒకేనిద్ర - ఎన్నోకలలు

ఫాటో

ఎవరి ఫోటోలన్నా చచ్చిపోయిన తర్వాతే పేపర్లో పడతాయట.

- కొండలరావు, కుక్కపిల్ల దొరికింది

ఫోను

బాధ్యత నాకూ ఫోన్లో దెబ్బలు వచ్చి బడితే దాన్ని ఫోన్లోనే బాదినాను.

- మాచిరాజు, అహం

ఫ్యాషన్

గడ్డానికి, మతానికి ఈ రోజుల్లో సంబంధం లేదు. ఇది ఈనాటి ఫ్యాషన్.

- సరస్వతీదేవి, దగావడ్డ డాక్టరమ్మ

పంపాంగం యింట్లో వుండటం పేషన్కా దీ రోజుల్లో. నగ్నశరీరాల బొమ్మలు పేషన్. జీవి తాన్ని నడిపిస్తున్నది కేరెండల్లు కాబో లీ రోజుల్లో.

- పెద్దిభట్ల, నయనతార

భాగ్యవంతుల్లో చాలామంది సోషలిస్టులు. అదో షాడోవ్.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, విశ్వం పెళ్లి

మగని యనుగ్రహమే భాగ్యవంతులారికి గూడ భాగ్యము. పేదరారికి బెన్నిధానము.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

బ

బంగారం

బంగారం కరగడంలో కొంచెం కొంచెం చెయ్యి తడిచేసుకోవచ్చును.

- గురజాడ, కొండుభట్టియము

మనిషి కష్టం బంగారం, మనిసి మాయ బంగారం.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కళ

బంగారం అంటే అది మనిషి కష్టం.

- రావిశాస్త్రి, బంగారుబాబుకద

బట్ట

తల్లి గర్భమందు చాచి బుట్టినప్పుడు

మొదల బట్టలేదు తుదకు లేదు

నడుమ బట్టగట్ట నగుబాటు గాదోకో?

- వేమన

బట్టతల

అనప్పండి విన్నగారిది బట్టతలే, మా వారిది బట్టతలే.

- చెళ్ళపిళ్ల, కదలు-గాదలు

బట్టతల వెధవలకు కూడా అదృష్టం పట్టుతూ వుంటుంది.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్దార్

బట్టి

పొరాలు బట్టి పెట్టినవాళ్లే పరీక్షలో తప్పుతారు.

- కుందుర్తి, న్యాయదాన

బడాయి

బజారు మనిషికి బడాయి హెచ్చు

- హర్షవర్ధన్, అక్షరలక్షలు

ఈ మానవుడున్నాడే, వీడు స్వప్రయోజకత్వాన్ని గురించి బడాయి మాటలైతే చెప్పుకోగలడుగానీ బాహ్య పరిస్థితులనుంచీ ప్రేరణ లేనిదే గరికపో చనైనా కదల్చలేడు.

- రాజారాం, దర్శిగాని

బడాయికి బయట పడుకుంటే, పై పంచెకు జ్వరం తగిలించట.

- సామెత

మ్రొంగ మెతుకు లేదు, మీసాలకు సంపంగి నూనె.

- సామెత

పగలెల్లా జారెడు నేళాను, దివ్యేతరా దిగనేస్తాన న్నుట్లు.

- సామెత

డిక్షరేషన్ రాకముందే సర్క్యులేషన్ సంగతులు చెప్పినట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

బడిపంతులు

కాస్త పెద్దలు గడించింది వుంటే పంతులు

ఉద్యోగం అంత నుఖం మరే ఉద్యోగంలో
వ్వండదు

- కాంతారావు, బూచీ

బంట్లోతు

ఆఫీసులో పనులు చెయ్యడానికి, ఆఫీసు రికార్డులు
మొయ్యడానికి ప్రభుత్వం బంట్లోతులను నియ
మించింది. అధికారులు మాత్రం జోళ్ళు మొయ్య
డానికి, యిళ్ళు తుడవటానికి, నీళ్ళు తోడడానికి
బంట్లోతుల్ని ఉపయోగించుకుంటున్నారు.

- సూర్యారావు, దేశదిమ్మరులు

బంజారం

ఇంటిపేరు కస్తూరి వారు, ఇంట్లో గబ్బిలాల
కంపు.

- సామెల

ఇంట్లో యీగల మోతా, బయట పల్లకీల మోత.

- సామెల

బండి

దేవుడెదురు తిరిగినప్పుడు బస్సులు బక్షవు
తాయి.

- దీనాదేవి, తొడిమిలేని పువ్వు

బతుకు

బ్రతుకొక కాలక్షేపం!

- ఇంజనీర్ రావ్, బ్రతుకు

దేనికోసం బ్రతకటం అనే ప్రశ్న అర్థంలేని
ప్రశ్న. బ్రతకటమే ఆనందం.

- గోపీచంద్, ఆశాజ్యోతి

బ్రతుకంటే ఉద్దీప్త వైతన్యం.

- సినారె, మంటలూ మానవుడూ

భయం బానిసత్వం బ్రతుకుకాదు.

- చెరబండరాజు, పో

బతుకు కూలిన పందిరి.

- జ్వాలాముఖి, కథ అడ్డం తిరిగింది

బ్రతుకు అతుకు బొంత

జగము యిరుల కంత

- రమణారెడ్డి, దవ్వమోష

నన్ను సరికేసినా నాను బతుకుతానుగాని, యెల్లి
లేకపోతే నాను బతకలేమి మా రాజా!

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపయద్రీయము

ఏ ఒక్కరి బ్రతుకూ

నీడలేని వెలుగు దివ్యే కాదు.

ఏ ఒక్కరి బ్రతుకూ

వెలుగులేని చీకటిముద్ద కాదు.

- రంగారావు, ముక్తకాలు

బతుకుపూలు తొడిగిన రేకుల్లో

ఒకటే రంగు- అది నలుపు.

- కందుకూరి, తెలంగాణ

ముదిసెను దంతావలియును

ముదిసెను కేశములుం దనువు ముదిసెం దనకున్

ముదియనివి రెండు చిత్తెను

బ్రతికెడి తీపియును విషయపక్షస్పృహమున్.

- పోతన, భాగవతము

బ్రతకపచ్చు నొడలం బ్రాణంబు లుండిన

బ్రతుకు గలిగెనేని భార్యగలదు

బ్రతికి తీవు భార్య పట్టు దైవ మెఱుంగు

వగవ వలదు వైద్య వలదు వలదు.

- పోతన, భాగవతము

ఈ కాలంలో అర్థికమైన ఆపరా లేకపోతే

బ్రతుకు, బజారు కుక్కకంటే నిక్కష్టమయింది

అవుతుంది.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

మీరాగే వాడు జంఝాలు వొడుక్కుంటూ బత

కాలని వుండా యేవింజి!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

డబ్బున్నా అతికారంపున్నా ఈ నోకంట నంజిబ

తుక్కుంటే చుబ్బరవైన బతుకూ చుక్కవైన

బతుకూ వింకోటినేదు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

కాలం అనే సముద్రంలో

కదుల్తున్న తెప్పలు బ్రతుకులు.

- కందుకూరి, ఆశ

బ్రతుకే ఉలిపిరి కాగితం చందం.

- తిలక్, చిన్నారికి చిన్నమాట

బ్రతు కొక బజారు. అందులో ప్రతివ్యక్తి విలు

వను పెంచుకోడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. నిత్యం

పైకో కిందకో పోతుంటాడు.

- పాప విద్వత్కల్లి

ఇచ్చ వుండడమే బ్రతకడం. చావడమంటే

స్వేచ్ఛ లేకపోవడమే.

- రారా, ఎదురుతిరిగిన కథానాయకుడు

ఒకకంట నీరు కారితే ఇంకో కన్ను నవ్వితేనే

బతుకు.

- కాంతారావు, దగావడిన తమ్ముడు

ఆత్మ యాశాశ్శానదూమాంకితంబు,

బ్రతుకు నాకు దుర్బేదనాభారభూతము
 - దువ్వూరి, కడపటి చీమకోలు
 అనుక్షణం చావుకై నిరీక్షించే
 మనం బ్రతికి చచ్చి దెప్పుడు
 - కోజి, నా గొడవ
 చావునుంచి పారిపోవటమే బ్రతుకు.
 - బైరాగి, పలాయనం

బ్రతుకు తెరువు
 బ్రతుకుతెరువు ■ సెడ్డి
 - బుచ్చిరెడ్డి, నగరంలో అడవి
 బ్రతుకు తెరువుకు అన్ని పనులూ సమానమే.
 - కె.యల్., కొత్తగుడి

బదలాయింపు
 అడలేక మద్దెల ఓటి దన్నదట.
 - సామెత

బదిలీ
 రాజు పాపం పురోహితుణ్ణి కొట్టుక పోతుంది.
 - సామెత
 బదిలీ అంటే మనుష్యభాషలో చావు.
 - కొడవటిగంటి, కింకరుడు

బదులు
 అహితుల నెల్లవిదంబుల
 విహితలంగా జేయునది వివేకనిధి.
 - నన్నయ, సఖాపర్వము
 మంత్రంలో పసలేకున్నా తుంపర్లకు లోటు
 లేదు.
 - సామెత

బదులుకు బదులు
 గాడిద సంగీతానికి ఒంటి ఆశ్చర్యపడితే, ఒంటి
 అండానికి గాడిద మూర్చపోయిందిట.
 - సామెత

బద్ధకం
 ఎదర పెద్దపని పెట్టుకుని మాడ్చాలే అనుకొనే
 వాడికి నిద్రవస్తుంది తచ్చ పని జరగదు.
 - చినరామచంద్రరావు, అమృతబిందువు
 ఏ ఆపేసులోనూ పనులేమిటో తెగ పెరిగిపోతు
 న్నాయి. దానితో సమానాంతరంగా పనిచేసే
 వాళ్లలో బద్ధకం బలీసిపోతుంది.
 - మహేందర, కత్తులవంతున

బంధం
 మనసుల బంధం తెగిననాడు మనుషుల

బంధం నిలవదు. ఆ స్థితిలో యింకే బంధవూఁ
 నిలవదు.
 - వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్వాల
 బాధలన్నిటికీ మూలకారణం మనిషి పెంచు
 కునే బంధం అతని చుట్టూ అల్లుకునే పాశం.
 - వెంకటకృష్ణమూర్తి, పడమటి సంద్యారాగం
 బంధురం

బ్రాహ్మ బుద్ధికి, భంగు వైరాగ్యమునకుఁ,
 గవితకు హరితకియుఁ, బాలు గానమునకుఁ,
 గుక్కుటపుగుండె దైర్యముకొఱకు, మఱియు
 నరములకు నల్లమందు బంధురములగును.
 - పానుగంటి, వీరమతి

బంధువు
 సుద్ధి పగవారి పగవారు చుట్టు లగుట.
 - శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము
 నా కున్న బంధువులంతా నా దగ్గర డబ్బు
 లాగాలని చూసేవారేగాని, నా కష్టసుఖాలకి
 పనికి వచ్చేవాడు ఒక్కడయినా కనపడ్డు.
 - గురజాడ, కన్యాశుల్కం
 అపద కడ్డంబడ్డవారే బంధువులు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
 మనకు దేవతలు బంధువు లుండకూడదా?
 - రామకృష్ణశాస్త్రి, ఆసుర-సంధ్య
 సుఖముపడెడు నాడు సుతసతీజనములఁ
 జేరనిత్తుమేనిఁ జింత లడఁగుఁ,
 జరమదశల వారు సన్నిధి నుండిరా
 జ్ఞానచిత్త మైనఁ గలత నొందు.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము
 తమ మరణానంతరము బంధువులు తమ
 నిమిత్తమెట్లు విలపించురో చెవులార వినియెడి
 భాగ్య మెవ్వరి కబ్బుదు!
 - చిలకమర్తి, గణపతి
 బంధువుల్ని తిట్టుకుని పిల్లలముందే, *
 బంధువు(ల) మీదే తమతో కలిసి ప్రేమ
 నటించమంటారు పెద్దలు.

- చలం, నవయవ్వనం
 అలివంక వార లాత్మబంధువు లైరి
 తల్లివంక వారు తగిన పాటి
 తండ్రివంక వారు చాయాదు లైరయ
 - వేమన
 బావమరిది కంటే మించిన బంధువు లేడు.
 - సామెత

బంధువులచేత ఒక మంచిమాట అనిపించు కోవటంకంటే స్నేహితులచేత అనిపించుకోవటం తేలిక.

- కొడవటిగంటి, అనుభవం సంపద బున్ననాడే బంధువుల రాక. చెరువు నిండిననాడే కప్పల చేరిక.

- సామెత

బరువు

కవికి కళ్ళతోడు బరువా?

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

ఎట్టులిక భరియించు

నీ జీవితపు బరువు?

- విశ్వసుందరమ్మ, కవితా కదంబము బ్రతికిన దినాల తలపోత బరువుచేత.

- శ్రీశ్రీ, సుప్తాస్థికలు

బర్తకంట్రోల్

బర్త కంట్రోల్ లేకపోతే మరికొన్నాళ్ళకి ట్రెయిను ప్రయాణా లుండవు. అంగుళానికి మనిషి చొప్పున నిల్చుంటే మరిన్ని ట్రెయిన్లకీ కార్లకీ చోటిక్కడుంటుందో?

- రావిశాస్త్రి గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

బర్రె

కర్ర ఎవనిదో బర్రె వానిది.

- సురవరం, గ్యారాకడ్డా బారా కొత్తాల్ గలవాడిదే బర్రె.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కే జై బలం

ప్రవాహం వచ్చినప్పుడు తలవంచడం మంచిది. యెదటి బలం మించివున్నప్పుడు రొమ్ము విరిచి రాభంలేదు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

మొండివాడు రాజుకంటే బలవంతుడు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

బలమున్నచోట చౌరుషము తామగా లేదు.

పౌరుషమున్నచోట బలము తామగా లేదు.

- పానుగంటి, సాక్షి

తనదాకా వచ్చినప్పుడే తన విశ్వాసాల బయటపడుతుంది.

- మహేందర, ఓనమాలు

దేనినైనా అమలు పరిచేది బలం. సూత్రాలు,

సిద్ధాంతాలూ, శాసనాలు, చట్టాలు కావు.

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్ర భారత్ కే జై అంతశ్శౌర్యము ప్రధానము కాని యంగబల ముతోఁ బనియేమున్నది? తాటికాయంత దళ సరి గల కత్తి ప్రధానమా? తాండ్రబెత్తంత దళ సరిగల యొర ప్రధానమా?

- పానుగంటి, సాక్షి

జనానికి సహజంగా బలం వుంటుంది. అగ్నికి గుగ్గిలం తోడయినట్టు, ఆ సహజబలానికి ఆయుధబలం కూడా జోడయితే మన పెద్దలం దరికీ వల్లకాడే గతవుతుంది.

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయ్ జాగ్రత్త! మానవ జీవితంలో విశ్వాసాలకున్న బలం దేని కీలేదు.

- సరస్వతీదేవి, మెహ్రారాని

తాళిబొట్టు బలంవల్ల తలద్రాలవరకు బ్రతికి నాడు.

- సామెత

నీతిబలం నాలుకపైన.

- సామెత

ఇంట్లో బలమైనా ఉండాలి. ఒంట్లో బలమైనా ఉండాలి.

- సామెత

బలం వుంటేనే బ్రతుకు

బలం లేనివాడు పుడమి తల్లికి కడుపుచేటు.

- సదానంద, గందరగోళం

వస్తుగతం కవితకి భావం బలం.

- మోహనప్రసాద్, నిరీహ

రుజువుకాని అబద్ధాలు నిజంకన్న బలమైనవి.

- కొడవటిగంటి, రసికుడు

ఒరులపాలైన తమ సొమ్ము మజిలం గొనుట

యార్జిక జెందిన చుట్టాల నరసికొనుట

నిజకులోచిత ధర్మంబు నిలిపికొనుట

బలియుం డగుటకు పలమండ్రు.

- కంకంటి, ఉత్తర రామాయణము

బలహీనత

మానవునిలో ఉండే బలహీనతలన్నింటిలోనూ, ఇతరుల బాధచూసి ఓర్చలేకపోవటం వంటి దురదృష్టకరమైన బలహీనత మరొకటి లేదు. ఏరకం కిరాతకుడిలోనైనా సరే, ఇది యేమూ లనో ఒకమూల ఇంతోఅంతో అణగివుంటుంది.

- సూరి, చంఘీజ్ ఖాన్

అందమైన ఆడవాళ్ళకి అందమైన మనసులే

బలహీనత

వుండేట్టు భావించడం పురుషుని మనోదౌర్భాగ్యానికి చిహ్నం.

- కళ్యాణచక్రవర్తి. మొగలిషువు పురుషుల ప్రవర్తనను బట్టి, వారి వారి వ్యక్తిత్వాలని తొందరపడి నిర్ణయించుకోవడం మాన సరికం ౬ బలహీనత.

- కళ్యాణచక్రవర్తి. మొగలిషువు బలహీనులు

మంచి సన్నాసులైవుదూ బలహీనులే(బామరూ) - ఆదివిష్ణు. ఎంతెంతదూరం

బలాబలాలు సంస్కృతికన్న సంప్రదాయం బలమైనది. అర్థం కంటే నినాదం బలమైనది.

- కొడవటిగంటి. చదువు బలి

పెద్దపులికి ఎంత ఆకలేసినా మరో పెద్ద పులిని చంపదూ, తినదూ పాము మరో పామును కాటేయ్యదు. కాని మనిషి తన ఆకలికోసం, తన బాగుకోసం మనిషినే బలిపెడుతున్నాడు.

- గంగాధరరావు. రంబాడోళ్ల రాండాసు న్యాయం, సత్యం, సమత వీడికోసం బలిదానాలు కావాలి

- రంగారావు. జనపదం ఉరి కంబాలకు మన ఆశయాలు బలి.

- ఆరుద్ర. రొండా రోకళ్లు బలీయం

సాక్ష్యంలేని యథార్థం కన్నా, సాక్ష్యం చూపగల అబద్ధం చాల బలీయమయినది.

- లల్లాదేవి. యశోధర బలువు

పత్తిలోంచి నూలుతీసినట్టు పీడర్లు సారాలోంచి పీజులు వదులుతూ దుక్కబలుస్తున్నారు. గుమాస్తాలంతా తినమరిగి పోతరిస్తున్నారు.

- రావిశాస్త్రి మోక్షం బస్తీ

బస్తీకి బోయినోల్లు దొరలన్నయ్యెస్తరు-దయ్యాలన్నయ్యెస్తరు

- పరాశర, ప్రజారథం బస్తీకల్లే వాడికి పల్లెటూళ్లో పనులు చెప్పేవాళ్లు కరువా?

- సుంకర, కోతలరాయుడు

నేనుండేది బాధల బస్తీ.

- శేషేంద్రశర్మ మంచే సూర్యుడు బస్సు

బస్సు పుట్టి బండ్లవారి కడుపు కొట్టేందోయ్!

- జానపదగీతం బస్సువాళ్లు

బస్సువాళ్లువూ వాళ్ల జాట్టును చేతిలో ఉంచు కున్నవాడికే వంగి వంగి సరాములు చేస్తారు.

- సీతారామారావు. తారాబలం బహిరంగం

దారుణాలు బహిరంగంగా చేస్తే ఎవడికీ అనుమానం వుండదు.

- బుచ్చిబాబు. దారినపోయే దానయ్య బహిష్కరణ

తుపాకి మందు గనిపెట్టిన తరువాత, అమ్మలు విండ్లు మూలబడినట్లే పూర్వదార పరాయణుల చేత గొప్పయాయుధమయిన బహిష్కార మిప్పుడు మూలబడి తుప్పుపట్టుచున్నది.

- చిలకమర్తి, సుధాశరవృంద్రము బహుమతి

మర్రి ముండకు మర్రి పూవిస్తే, ముడిచి మర్రి కింద పెట్టుకొన్నదట.

- సామెత శిక్ష కొవడము బహుమానముగాని శిక్ష కాదు.

- పానుగండి. రాతి స్తంభము తెచ్చిన బహుమతికన్నా ఇచ్చిన హృదయాన్ని చూసి పుచ్చుకోవడం సంస్కారం.

- రాధాకృష్ణ. మనస్తత్వాలు అడవాళ్లకీ పువ్వులకన్న అందమైన బహుమతి ఏముంది?

- మహాధర. కత్తులవంటెన అభ్యుదయ నాటకాలకు డబ్బురాదు. ప్రభుత్వపు రజిత పతకం మాత్రం దొరకవచ్చు

- సూర్యారావు. నీలితెరలు బహువచనం

బహువచనం దగ్గరితనాన్నీ, ఆత్మీయతనీ స్ఫురింపజేయ్యదు.

- వడ్డేర చండీదాస్. హిమత్వాల బాగు

మనుషులు బావుంటే వూరు బావుంటుంది.

- చలం. వివాహం

అసలు మనిషి పుట్టిపెరిగిన ఊరొదిలితేనే
బాగుపడతాడు

- జంగయ్య, జాతర

బాధ

క్షణాల ప్రణాలపై
ముసురుకున్న బాధలు
లక్షల బిచ్చాలలో
ఐదుడలేని గావలు!

- ఆఫర్, ఎండకన్నులలో..!

కరువులో అధికమాన మన్నట్లు.

- సామెత

మానసికబాధ సైతము మరణమమె.

- ఏటుకూరి, ప్రేమాలోకము

బాధ లభ్యాసమున సుఖప్రాయములుగ
నరులు భావింతు విషక్రిమి న్యాయమునను.

- బిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

బితకడవే పెద్దబాధ బాబు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

పలానాది కావాలని ఎవర్నడిగినా వాళ్లకుండే
బాధలన్నీ వెళ్లబుచ్చక తప్పదు.

- రావిశాస్త్రి, జరీఅంచు తెల్లచీర

నోరు తెరచి పైకి బోరున నేడ్చినయెడల బాధతీ
తీయే పోవునేమో అట్లుకాక నోరుమూసికొని
కుమిలి కుమిలి క్రుళ్లి క్రుళ్లి యెద్దుకువేతనే మఠింత
పుట్టి మునుగుచున్నది. సౌఖ్యము లేదు.

- పానుగంటి, సాక్షి

నలుగురు జనం మనలాగే అవస్థ పడుతుంటే
మన బాధ సగం తీరుతుందన్న ఆశ.

- బుచ్చిబాబు, గోలుసు

బ్రహ్మచర్యం బాధ. సంసారం అంతకన్నా బాధ.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

నీచున కధికారంబును

జాచకునకు నాగ్రహంబుఁ బంకజముఖికిన్

వాదాలత్యము బహు సం

కోచముఁ గడు బాధకములు.

- గువ్వలచెన్న శతకము

బాధలనేవి డబ్బునిబట్టి, పుద్యోగహోదానిబట్టి
దూరంగా పోవు.

- వండి, సైమిశరణ్యం

బాధ పడుతున్న వాళ్లకే యింకొకరి బాధలు
ఆగుపిస్తాయే.

- కొంతారావు, శ్రామికుడు

యజమాని బాధల్ని నౌకరోళ్లు బరించాలి.

- ముద్దుకృష్ణ, అడవాళ్ల తెలివి

తనకు పట్టని బాధ - ఎవరికో జరిగిన
అన్యాయం.

- కాళీపట్నం, హింస

బాధకుడు

కవియొకడు, గాయకుడొకడు 'పద్మరా బాబూ'
యని బ్రతిమాలినను వినకుండ మ్రోతలు
మ్రోగి ప్రాణము విసిగింతురు.

- సూరి, నారాజీ

బాధ్యత

అధికారాన్ని చేపట్టదలచినవాడు బాధ్యతలను
కూడా నెత్తిన వేసుకుతీరాలి.

- సూరి, చంపీజీఖాన్

ఉదయం పది గంటలకు రావాలనేది బాధ్యత.
పదిగంటల తరువాత ఎప్పుడైనా ఆఫీసుకు
రావటం హక్కు.

చిరుదృశ్య, కార్యాలయబేతాళవిక్రమాగ్నియము
అంటూ సొంటూ ఆసాది వానిది, రట్టు రవ్వా
గంగానమ్మది.

- సామెత

ఏ అధ్యష్టాలు వక్రించినా మన కర్తవ్యాన్ని విస్మ
రించకూడదు.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర

బాధ్యతలకు మానసిక సుఖానికి చుక్కెదురు.

- చిన్నబాబు, డబ్బు

బానిస

కులము గలుగువారు గోత్రంబు గలవారు

విద్యవేత విత్తవీరువారు

పసెండి గలుగువాని బానిస కొడుకులు

- వేమన

పలాయనవాదులకు భావాలు బానిసలొక్కాయి.

- కొంతారావు, వంశధార

ఈ దేశమే బానిసదేశం ఇక్కడ ఒక

బానిసకూ, ఇంకో బానిసకూ చాలా కొద్ది భేదం

- హనుమంతరావు, పవిత్రులు

జగత్తు అంతా మిథ్య అనుకుని నిర్లిప్తతే పట్టుకు
పాకులాడేవాళ్లకి బానిసతనం కాకపోతే మరేం
సిద్ధిస్తుంది?

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి

బాంధవం

బాంధవం

.. చివ్వుష్టాగత బాంధవంబు నిజమా? శ్రీకాశ
హస్తీశస్త్రరా?

- ధూర్జటి, శ్రీకాశహస్తీశస్త్ర శతకము

బాబా

పాపాలు - బాబాలు - గణం ఒక్కటే!

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

బారు

బారు మంచిదయితే బీరు ముందిదవుతుంది.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

బాలలు

బాలలే విజ్ఞాన కేతువులు

నేడు రేవులమధ్య సేతువులు

చంద్రబిందుర సుధాశీతువులు

మానవత్వ వికాస హేతువులు

- శ్రీశ్రీ, బాలల వత్సరం

తొలి తొలి గోరికొనన్ బాలునికి దగు

బాడిమెయిన్.

- తెళ్ళిన, ఉద్యోగపర్యము

బాల్కం

బాల్క యవ్వనాలవి బేభాతరుగా తిరిగిన వాళ్లు
ఎంతటి ఇంట బుట్టినా కొమార వార్ధక్యాలలో
కష్టపడక తప్పదు.

- కాశీపట్నం, సేనావతి వీరస్థ

బాల్కమున నున్న గుణములు వయస్సు ముడి
రినను పోవు.

- చిలకమర్తి, స్వయ చరిత్రము

మానవుడి జీవితములో మధురాలి మధురమై
నది బాల్కదళ.

- పులికంటి, మరపురాని మా ఊరు

బాల్క వివాహం

కొన్ని యుద్యోగములకు బాల్క వివాహములు
మంచివి.

- శివరామశాస్త్రి, వివాహబలి

బాల్క స్నేహం

చిన్నపిల్లల స్నేహాలు బీరకాయ పీచులాంటివి
అవి అతి విచిత్రంగా ఒక వీధినుండి ఇంకోవీధికి,
ఒక పేటనుండి ఇంకో పేటకు విస్తరిస్తాయి.

- కొడవటిగంటి, రదువు

బావ

ఎక్కడైనా బావగాని, వంగలోటలో బావ కాదు.

- సామెత

బాసలు

సారసనయనల యెదుట జేసిన బాసలు

వాసిగ నిలుచునా? అంచయానలం గూడు వేళ

మంచన గుటికట్టు కట్టుకు నిలుచునా?

- కోలాచలం, శిలాదిత్య

బిచ్చగాడు

మతాలు, అధికారాలు, రాజ్యాలు సంసారులకు
పట్టపు వాళ్లు మేకలవంటివాళ్లు. అవన్నీ బిచ్చ
గాళ్లకు మాకు పట్టుతవి. మేము తోడేళ్లవంటి
వాళ్లం.

- విశ్వనాథ, ముగ్గురు బిచ్చగాళ్లు

ఊరికంతా పిలువని పేరుంటు- బిచ్చగాడు.

- వరవరరావు, చంద్రోదయం చూడాలని

బిడ్డలు

అడ్డాలనాడే బిడ్డలుగాని గడ్డాలనాడు

బిడ్డలా?

- సామెత

బిరుదు

కవిసింహము కవినాగము

కవిశార్దూలము కవికిటి కవిఖడ్గంబున్

కవివాణి మున్నుగాఁగల

కవి మృగముల నిర్వచింపఁ గవి! నాతరమా!

- రామలింగస్వామి, శుక్లపక్షము

బీచి

సాయంత్రం బీచికి వెళ్లేవారు, రానివారికన్న

సాంఘిక సోపానాల్లో ఒక మెట్టు ఎత్తు. బీచిలో

తక్కినవారు అనుభవించే ఆనందం 'మిస్' అవు

తున్నామనే ఆశతో వస్తారు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

బీజం

ఒక్క మనిషి నిద్రలేచి లక్షమందిని రేపుతాడు.

ఒక్క అణువు కడుపు పగిలి మహాశక్తి జనిస్తుంది.

- కందుకూరి, బీజోత్పన్న

బీద

బాకీవున్న ప్రతివాడూ బీద అరుపులు అరు

స్తూనే వుంటాడు.

- తాళ్ళూరి, త్రావణసంధ్య

చీదరికం

చీదరికమే మురికికి కారణం.

- చలం, హంతకుడు

వీరం

బేలతనంబుతో ఘనులు

పెద్దతీకంబు గణించుకొందురే

యాంబులోపలన్ తెలియ

నందఱ బీరములంచుఁ బల్కుచున్?

- కంకంటి, ఉత్తర రామాయణము

బుకొయింపు

బుకొయించగలిగితే భూము లేలవచ్చున్నారు.

- చిలకమర్తి, ఆపూర్వయజ్ఞము

బుగత

బుగత లోపుడూ బయ్యం బడకూడదు.

బయ్యబడ్డ ట్టవుపించగూడదు.

- రావిశాస్త్రి, గోవులోస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

బుద్ధి

పుట్టెను బుట్టిన బుద్ధి పుడకలతోడనే కదా పోవ
ంసినది?

- తి.వేం., పాండవ విజయము

...పుట్టని చావని, త్రోవ వెదకికొనుట దొడ్
బుద్ధి.

- పోతన, భాగవతము

అచ్చపు బుద్ధికి ■ వగమ్యములే.

- వీంగళి, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

బుద్ధి బుద్ధి కలిస్తే రాపాడుతుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

కుర్రవాళ్ళ బుద్ధి మిల మిల పరుగెత్తుతుంది.

ముసలి బుర్రలు కొంచెం పస్తాయిస్తాయి.

- గురజాడ, కొండభట్టేయము

శీఘ్ర బుద్ధేః పరాయణం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అడుగడుక్కి బుద్ధి దాట్టేస్తాంటుందిగాని,
నేనంత వాణ్ణి కానా యేవించి?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

శరీరం కృశించిన కొద్దీ బుద్ధి వికసిస్తున్నది.

- ఉన్నవ, మాలపల్లి

బుద్ధిగలవారు గెలువ నోపుదురు పరుల.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము

బుద్ధిబలంబు గలవానికిం దక్కు బలంబు

లేకుండినం గొఱత లేదు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రబేధము

మన సుఖదుఃఖములకు మన బుద్ధులు, మనము
కర్తలముగాని యదృష్టలోపములు గావు.

- చిలకమర్తి, సుభాశరచ్చంద్రము

బుద్ధి చిన్నతనమునఁ బొట్టపిందెవలె మిగుల
పంకలు కలిగియుండును. భవభారము దిగలా
గిన కొలఁది తిన్నబడును.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ

మన కార్యములు మన బుద్ధినిబట్టియుఁ
బ్రయత్న బలమునుబట్టియు నుండును.

- పానుగంటి, వీరమతి

నీ బుద్ధి పెడత్రోవ పట్టినది కాని దాని వైశిష్ట్య
మప్రతిమాన మైనది కదా!

- విశ్వనాథ, వేనరాజు

ప్రపంచమునకంతకు మతిలేదని నేను గనిపెట్టి
పెల్లడించుటయేమి? నాకు మతిలేదని వీరు
నన్నిక్కడ బంధించుటయేమి?

- పానుగంటి, సాక్షి

నీకే వోటిపైనా బుద్ధు లెట్టగొచ్చిస్తే?

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు

ఒక యెధవకి బుద్ధి నెత్తెకాని ఇంకోయెధవకి
బుద్ధిరాదు.

- రావిశాస్త్రి కథలు, దిస్కోకింగ్ టైగర్

ఎంత తెలివిగలవాడైనా పరిస్థితులకు మించిన
■ చూపించగూడదు. తన తెలివిని పరిస్థి
తులకు సమన్వయం చెయ్యగలగటమే గొప్ప
వాని లక్షణం.

- గోపీచంద్, ఆసమర్థుని జీవయాత్ర

జీవితంలో పున్న విచిత్రమే. ■ ముదిరిన
వాళ్ళకు బుద్ధి సరీగా వుండదు.

- రెంటూరి, ఇన్ స్పెక్టర్ జనరల్

బుర్రుంటే చాలదురా. అందులో బుద్ధుండాలి.

- బీనాదేవి, డబ్బు డబ్బు!! డబ్బు!!!

పాండిత్యం ఎక్కువైతే బుద్ధికి పడిశం పడు
తుంది.

- చాసో, పరబ్రహ్మము

యథార్థ మేమనఁగ మనకు స్వతంత్రబుద్ధులు
తక్కువ. ఎవరైన నొక్కఁడు శాసించినట్లు
తెలిసినఁగాని మనము ప్రపంచ వ్యాపారమునఁ
బ్రవర్తించనేలేము. శాసనవాక్యములకు, శాసకు

లకు బంట్లమై బానిసలమై నూబులకొలచి తర
ములనుండి ప్రవర్తించియుంటిమి ఎవడో
యొక్కడ డాడ్డాపించివలసినది ఆ దారిన
మనము పోవలసినది ఇంతే మన బ్రతుకు.
పూర్వ మంతే. ఇప్పుడు కూడ నంతే.

- పానుగంటి, సాక్షి

బుద్ధి అదేపనిగా వికసిస్తే చెవులు మూసుకుపో
తాయ్.

- నరసరాజు, ఈయిల్లు అమ్మబడును
పెడసరపు బుద్ధి ఉన్నాక ఎన్ని గుణాలున్నా
రాణించవు

- కాళీపట్నం, పలాయితుడు
మనిషి మోటా, బుద్ధి జూటా.

- కొచ్చర్కోట, పెట్టమారిమగడు
పెద్దతనము వచ్చే బుద్ధి పెడతలం బట్టెన్.

- కాళ్ళకూరి, చింతామణి
దొంగతనము చేసినను సరే. పట్టుబడకుండుట
తెలివి.

- చిలకమర్తి, గణపతి
అర్చ్యం అందలమెక్కిస్తానంటే, బుద్ధి బురద
లోకి రాక్కెళ్ళిందట.

- సామెత
శక్తిగలుగు పనులు చక్కగా నెఱవేయు
భక్తిగలుగు పూజ పలమునిచ్చు
యుక్తిగలుగు మాట యొప్పునురా భువి

- వేమన
ప్రతి బుద్ధిగల మనిషీ జన్మరాహిత్యం కోరాలి.

- కొడవటిగంటి, దుష్టగ్రహం
దాకి కోక బుడికి చీకాకు పడకేసి
మైల దీపి లెప్పు మడిచినట్లు
బుద్ధి చెప్పువాడు క్రుద్ధిన నేమయ్యా?

- వేమన
నెయ్యివత్తం తినే మహారాజులకు, నీచపు బుద్ధులు
పట్టిస్తాడు ఎందుకు బాబూ భగవంతుడు?

- రామకృష్ణశాస్త్రి, చామనరాయ
చెప్పిన బుద్ధి, కట్టిన సద్దీ ఎంతకాలం నిలు
స్తాయి?

- సామెత
ఎట్టియర్థమును దగు
లొనక దివియక వెలిపోని
చ్చనె బుధుడ దూపించి చేయు సుకవిత్వంబుల్?
- పింగళి, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

బుద్ధిమంతుడు

ఎవ్వడు బుద్ధిమంతుడో వాడు వృద్ధుడు
గాని యేండ్లు మీతనవాడా వృద్ధుడు?

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము
బుద్ధిమంతులు రానిదాని తెదురు చూడరు.
పోయిన దానికి వగవరు. విపత్తు వచ్చినప్పుడు
వితాకు పడరు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము
తగవునకుం
జని యోడిన నరుడు ముదిసి చచ్చిన వగవం
బనిలేదు బుద్ధిమంతులు.

- అనంతుడు, భోజరాజీయము
బుద్ధిహీనుడు

వేషధారి కాని మహాత్ముడు యుగానికి ఒకడైనా
ఉండవచ్చు కానీ బుద్ధిహీనులు గాని యువ
కులు మచ్చుకైనా కనిపించరు.

- కొడాలి సుబ్బారావు, చేసినపాపం
బుద్ధుడు

విశ్వాసాలమీద ధ్వజమెత్తిన గౌతముడు
ఒక పాలరాతి విగ్రహమైన విశ్వాస మైనప్పుడే
శిథిలశిథిలాలై పోయాడు...

తానెదిరించిన దేవుళ్ల పేకముక్కల్లో
ఒక జోకర్ గా చేరిపోయాడు.
- హెచ్చార్తె, రహస్యవిప్లవం

బుర్ర
కుర్రవాళ్ళ బుద్ధి మిలమిల పరుగెత్తుతుంది.
ముసలి బుర్రలు కొంచెం పస్తాయిస్తాయి.

- గురజాడ, కొండుభట్టయ్యము
మనిషి జీవితానికి చలనం కలిగించే యంత్రాలు
మనిషి బుర్రలోనే ఉన్నవి.

- కొడవటిగంటి, నిలవనీరు
క్షిప్తపరిస్థితులలోనే ప్రభుత్వద్యోగి బుర్ర
తీవ్రంగా పనిచేస్తుంది.

- నిరుద్యోగి, కాళ్ళబేరం

బూచి
చీకటిలో
కనువిప్పిన వారికి
వెలుతురంటే బూచి

- కాళోజీ, పునరావృత్తి

బూడిద
చివరికి మిగిలిన బూడిదలో

చిన్నమెత్తు స్వర్గం దొరకదు.

- తిలక్, కాయేరాజాకాయే

బూతు

పరమాత్మకు తట్టని బూతు పామరుల కెందు కోయ్?

- రామకృష్ణశాస్త్రి, మధ్యాహ్నం

నీతులకేమి? యొకించుక

బూతాదక దొరకు నవ్వు పుట్టదు ధరలో

నీతులు బూతులు లోక

ఖ్యాతులురా.

- కవి చౌడప్ప శతకము

అసలేదో నకలేదో తెలియని లోకంలో బూతు శృంగారంలా చలామణి అవుతున్నది.

- దాశరథి, జిజ్ఞాస

బెంగ

భయం వేరు, బెంగ వేరు. జీవితంలో క్షణం సేపు భయంపడొచ్చు కాని గంటసేపు బెంగపెట్టుకోకూడదు.

- రావిశాస్త్రి గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

బెదిరింపు

కడుపు కొడతానని బెదిరించటం,

బెదిరింపులో కల్లా బెస్టు బెదిరింపు.

- రావిశాస్త్రి గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

నవనీలంబుల ముద్దగాడు మెసంగన్

నాముష్టి గోపార్థకా

- పోతన, భాగవతము

ఎప్పటికైనా మీరందఱు నాచేతిలోఁ బడువారె.

- చిలకమర్తి, గణపతి-1

వసిదాన్ని గుజ్జనగూళ్ళు నవలమంటే

పేరుతో నవల రాస్తానే అమ్మా అందిట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

బెదురు

లోకం పుత్ర పిరికిగొట్టు. భయపడేవాళ్ళని భయపెడుతుంది. భయపడని వాళ్ళని చూసి బెదురుతుంది.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్వాలు

బేరం

పొసుగుడు బేరమే లొసుగులబేరం.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

కట్నమెంత యిచ్చినను పుచ్చుకొందురుగాని వేయి

యాపాయలకు తక్కువ యాయంగూడదు.

- చిలకమర్తి, పెండ్లి కొడుకుల ధరలు

అతివలందు వైవాహికాలందు అదేదో అడరాదన్నట్లు సీన్యా వేళలందు రిక్నా బేరమాడరాదు.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్వాలు

అహార విహారములకొ

యాహారంబునకునో విహారంబునకో

బేహారము..?

- వల్లభరాయుడు, క్రీడాభిరామము

కాళ్ళదగ్గరికి వచ్చిన బేరం, కాకి వెళ్ళినా దొరకదన్నట్లు.

- సామెత

కూలికి వచ్చి పాలికి మాట్లాడినట్లు.

- సామెత

తిరిపెపు మజ్జిగకు వచ్చి పాడిబరెను బేరంచేసి నట్లు.

- సామెత

బేరజు

గొప్పలాభము ల్బాల చేకూలునపుడు

స్వల్ప నష్టము ల్బలంపున నిల్పరాదు

పిడుగు లొకటిరెం డెప్పుడో పడునటంచు

వాన వలదంచుఁ గోరెడు వారు కలరొ

- చిలకమర్తి, చతుర చంద్రహాసము

బేల

తళియం బెట్టిన యశనంబు తొలంగఁ ద్రోలి పిదపఁ గుడిచెడ ననువాఁడు బేలగాఁడె?

- ఆనంతుడు, భోజరాజీయము

బైలాయింపు

దసరాకిదిగిన అల్లుడు దీపావళిదాకా నిలవాగినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

బైరాగి

బైరాగివాళ్ళకి మాకు డబ్బు మీద తనువుంటుందటోయి! ఒకళ్ళకి యిచ్చేది కానం - పుచ్చుకొన్నది కానం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

బొంకు

అడి తిరిగినఁ జండాలుఁ డండ్రుగాని

కులము చండాలుఁ డైనను గొఱత లేదు.

బొంకకున్నఁ జండాలుఁడె పో ధరిత్రై

బూజ్యుఁ డనుమాట విసవయ్య పులులరాజా

- ఆనంతుడు, భోజరాజీయము

నేటి నిజం రేపు బొంకు

అన్నిట స్వార్థం మున్ను!

- దాశరథి, చిమరంతో సమరం

బోళ్ళ

ఏదేశ మేగినా ఎందు కాలిడిన

చూడరా నీబొట్ట పూడు మార్గంబు

- కాళోజీ, చాటువు

బొమ్మ-బొరుసు

వినోదమూ, విషాదమూ ఒకే ఒక నాణానికి
బొమ్మ, బొరుసు మాత్రమే.

- రాజారాం, వగవేటికి చల్లచిందినన్

ప్రతి పురుషుడికీ నాణానికిలాగే రెండు పక్క
లుంటాయి. బొమ్మబొరుసు. ఒకటి భార్యలకు
తెలిసింది. రెండోది భార్యలకు తెలియదని
వీళ్ళు అనుకునేది.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

బోడి

పూబోడి అంటే ఎవర్రా బోడి? నీ అమ్మ బోడి
నీ అక్క బోడి అన్నదట!

- సామెత

బోధన

ప్రశ్నలకి సమాధానం రప్పించుకుంటే చెప్పినట్లే

- పిచ్చేశ్వరరావు, వింతప్రక్రియ

వుట్టిన యిండ్లు మాని పతిం

బొందక యిద్దనిశంబు నుందురే

- పోతన, భాగవతము

మంచి గతమున కొంచెమేనోయి

మందగించక ముందు అడుగేయ్

వెనుకపడితే వెనకెనోయ్

- గురజాడ, దేశభక్తి

ఓడిపోయామని క్రంగిపోవడం ఎంత అవివే
కమో, గెలిచామని పొంగిపోవడం కూడ అంత
అనుచితమే.

- శ్రీశ్రీ, ఆనంతం-ప్రారంభం-ఒకటి

స్వార్థ పరిత్యాగమని, శాంతియని, దేశక్షేమమని,
త్యాగమని యెన్నియో సద్గుణములను బోధిం
చుచున్నారు. ఎంతసేపు బోధనమే. ఆచరణ
మన్న మాటయైన లేదు. ఇట్టి గుణములను
బోధించువారైన నాచరించుటలేదా? లేదు.

- పానుగంటి, సాక్షి

అనుభవంకలవాళ్ళు చెప్పరు, చెప్పినా తెలుసు
కునే స్థితిలో వుండరు చిన్నవాళ్ళు.

- చలం, వివాహం

అదృష్ట దురదృష్టాలు ఆచరణ రంగంలోకి
దిగిన వ్యక్తికి గాని బోధపడవు.

- భమిడిపాటి. ఎవళ్ళగొడవ వాళ్ళది
ఏదో ఈ జలము! బోధపడి సవ్వదు. సవ్వడా
నికి ఒప్పుదు. బతకనివ్వదు!

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

బ్యాంకు భాతా

గవర్నమెంటుకి ఏ నిమిషానికేనా కళ్ళకుట్టా
వచ్చు సంస్థలపేర బ్యాంకులో ఖాతా వుంటే,
అంచేత వ్యక్తులపేర వుంటేనే సురక్షితం.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె

బ్రహ్మ

విత్త మొకని కిచ్చి వితరణ భరణంపుం

జిత్త మొకని కిచ్చి చెడిచినాడు

బ్రహ్మ యాలిత్రాడు బండరేవునం ద్రెంప
రెండు నొకని కీక బండు చేసె.

- చాటువు

బ్రహ్మచర్యం

శీతలవారి స్నానము

భూతలశయనంబు నొంటిపూట శనంబున్

నాతిగల బ్రహ్మచర్యము

నాతరమా పూట గడప! నారయభూపా!

- చాటువు

బ్రహ్మచారి

బ్రహ్మచారి బ్రతుకు పగవానికైనను

వద్దు రామచంద్ర! వద్దు వద్దు.

- గునుపూడి, బిదాలశాస్త్రి

బ్రహ్మజ్ఞానం

అర్థం కాకపోవటమే బ్రహ్మజ్ఞానానికి గీటురాయి.

- కొడవటిగంటి, ఆతీత జ్ఞానం

బ్రహ్మముడి

మనం ముందుకు రావాలంటే ఇంగ్లీషువాడిని
అనుసరించి తీరాలి. ఇంగ్లీషువాడిని ఆశ్రయించి
తీరాలి. వాడికి మనకీ పుస్తకముడే. ఈవేళ
యిది బ్రహ్మముడి. రేపు ఏ విప్లవమో వచ్చి
అది వారుముడి కావచ్చు.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె

బ్రహ్మరాత

బ్రహ్మరాత

వైదికపాశ్వాని పుట్టించినపుడే బ్రహ్మరాసివడే శాదు? "ముష్టేత్తుకోంద్రా" అని.

- గురజాడ, కొండుభట్టయ్యము

బ్రహ్మాండం

మూడడుగుల్ మేరయ త్రోవ కిచ్చు టది బ్రహ్మాండంబు నాపాలికిన్.

- పోతన, భాగవతము

బ్రాహ్మణుడు

గడ్డిలిని పిల్లనమ్ముకున్నావు సరేకాని, యిలాటి పోర్లరీలు కూడా చేయిస్తావా? బ్రాహ్మణ్లో వున్నంత ఖంగాళీ, మాలకూడూ మరెక్కడా లేదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

బాపనోళ్ళు నచ్చాననచ్చలు, కొంచెం సెయితడి జేస్తే సాల్చిక చెప్పేసి పోతారు

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మా బ్రాహ్మణ్లో యిది పరిపాటీ. పెళ్ళిళ్ళలో పంపించేది ఒక జాతకహారా నిజం వుండదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పెట్టడానికి వుచ్చుకోడానికి నియోగ ప్రభువులు, తమకీ చెల్లించిగాని, మావాళ్ళ ఉద్యోగాలు మంటిగడ్డ ఉద్యోగాలండి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వివాహం చేయించడానికి నేను వైదికిని కాను. నాకు మంత్రాలు రావే?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వైదికపాశ్వాని మాకా శృంగారాలు యలా అను భవ వాంఛాయండి?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

బ్రాహ్మణులలో ఉపదేశం లాహూ, అచరణ తక్కువా.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

యెంతచెడ్డ బ్రాహ్మణు గదా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

బ్రాహ్మణులు యంతెక్కినా తగుదురు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

బ్రాహ్మణులు కాగానే, దేవుడి కంట్లో బుగ్గిపొయ్య లేరు అనుకుంటాను?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

రోజుల్లో బ్రాహ్మణ్యం యెక్కిందండి?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

బ్రాహ్మణులు యిల్లు తినేస్తారు. అంతకంటే పోలీసు వాళ్ళు నయం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఉపనయనము చేసెడు పక్షమున రెండు గ్రామ ములలో బ్రాహ్మణార్థములు చేయవచ్చును; పొత్తరలు పెట్టవచ్చును, ద్వాదశీ బ్రాహ్మణుం డుగ నమావాస్య బ్రాహ్మణుండుగ నుండవ చ్చును; సంభావన మునకు వెళ్ళవచ్చును.

- చిలకమర్తి, గణపతి

పెండిలిలో, సదస్యసం

భావన నాడు చూడవలె

బాపనపాముల సాము లన్నియున్.

- శ్రీరాములు, తెలుగునాడు

భక్తి

చేకకు భక్తి నిలుస్తుందో నిలవదో, చేతికణ్ణులు మాత్రం మరువకండి.

- గురజాడ, మీవేరేమిటి?

పామరులకు వుండే గాఢభక్తి పండితులకు వుండదు.

- గురజాడ, మీవేరేమిటి?

తెలుగునాట భక్తిరసం

తెప్పలుగా పారుతోంది

డైయినేజీ స్వీములేక

దేంజరుగా మారుతోంది.

- మల్లారెడ్డి, భక్తిరసం

అనురాగాధిక్యమున్న హృదయమందే కాని భక్తి నిలువదు.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ

టెంకాయల లంచంతో

దేవునికి పిటిషన్లు

తలసీలా లిప్తామని

తిరుగుదేని అగ్రిమెంట్లు

- మల్లారెడ్డి, భక్తిరసం

ఒకలాగు చూస్తే భక్తి మూఢత్వమే.

- చలం, వివాహం

భక్తికిక బదుచుండనము చుక్కయెదురు. రక్తపు వేడి యున్న దేహములో భక్తి మొలకలెత్తదు.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ

ఒక స్వాముల వారొక గృహస్థుని యింటకి బిక్షకు దయచేసిరంట. బిక్షానంతరమున వేదాంత గ్రంథ పారాయణము చేసికొందురేమో యని తలచియూ యింటి గృహిణి యతీశ్వరుని కడకు వచ్చి "స్వామీ! భగవద్గీతలు తెత్తునా?" యని యడిగెనంట. ■ పే రాస్వాములవా రెన్నడును విన్నదికాక పోవుటచేత గొంత నేపాలోచించి యదియు నేమో భక్త్యవిశేష మని భావించి "అమ్మా! ఇప్పుడు కడుపు నిండుగా నున్నది. మరిరెండు గడియలసేపు తాళి తీసికొని రమ్ము", అని యుత్తరము చెప్పె నంట!

- కందుకూరి, స్వీయ చరిత్రము ముండ్లలో నివసించవచ్చును. మంటలో నుండ వచ్చును. కత్తులబోనులో గాపుర మొనర్చవచ్చును. కాని దైవచింత లేనిచోట మాత్ర మొక్క నిముస ముండదగదు.

- పానుగంటి, సాక్షి ఈశ్వరబలము ముందఱను సత్యబలము ముందఱను మనుష్యబలమును, ధనబలమును, గవ్వకును కొఱగాపు. ఈశ్వరబల మున్న పక్ష మున పూరిపుడకయు వజ్రాయుధ మగును. ఈశ్వరబలము లేనిచో వజ్రాయుధము సహితము పూరిపుడక యగును.

- కందుకూరి, స్వీయ చరిత్రము అన్నిరోగాలూ కూడా వంటిని జీర్ణిస్తే బహుమం చిది. వాటివల్ల భగవద్భక్తి కూడా కుదురు తుంది.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని భారతదేశంలో నిజమైన భక్తి శ్రద్ధలు ఉన్నా లేకపోయినా "బ్రాహ్మణులు" అంటే బిక్షవే స్తారు. హత్యతెయ్యటానికి వెనుకాడుతారు.

- ఆనందరామం, ఇదాభారతం!

భక్తులు

మారయగా మాయదార్లు

మత భక్తులు దగాకోర్లు

- ముకురాల, నవ్వేకత్తులు

భగీరథయత్నం

ప్రభుత్వ కార్యాలయాల్లో పైల్లు సరిగ్గా సక్ర మంగా కదలడం అంటే గంగను భూమ్మీదకు

తరలించినట్లే.

- లేజోవతి, విజయ

భద్రత

సంస్కారములో సంప్రదాయములో నున్న భద్రత లేదు.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట గుడి కంటే యిల్లే భద్రం ఈ రోజుల్లో.

- ఫులికంటి, శివపూజ ఆడదానికి మొగుడి కవుగిట్లో కూడా సోషల్ సెక్యూరిటీ లేదు.

- పురాణం, ఇల్లాలిముచ్చట్లు కూర్చున్నవాణ్ణి కుక్క కూడా కరవదు.

- గోపీచంద్, ■■■■■

భయం

జీవితంలో సజీవమైన మృత్యువు - భయం.

- సుప్రసన్న, ఆవేశ చావు, మృత్యువు, యముడు, ఒక్కోసారి పదాలే మనిషిని భయపెడతాయి.

- రంగారావు, మోదుగుపూలు మొహమాటం, పిరికితనం, సంకోచం, జంకు, బెదురు, దడ యివన్నీ భయానికి లక్షణాలు.

- సూర్యారావు, ఒకగుంట సంసారం తగునిది తగదని యెదగో

వగవక సాధులకు బేదవారల కెగ్గల్

మొగి జేయు దుర్విసేతుల

కగు ననిమిత్తాగమంబు లయిన భయంబుల్.

- నన్నయ, అదిపర్వము నేను స్నానాలంటే యుడియనుగాని నూతులో నీళ్లు తోడడం అంటే భయపడతాను.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని యెంత సాహసం గలవాడూ కూడా భైర్యం గల వాడికి వెనుక తీస్తాడు.

- కందుకూరి, అసహాయశూర ప్రహసనము పూర్వోవాడికి కాటిభయం. పొరుగురవాడికి నీటి భయం.

- వెళ్ళప్పిళ్ల, కథలు-గాథలు కామయ్యని చంపేస్తే కామయ్య చస్తాడు; అతని భయం వుండి పోతుంది.

- రావిశాస్త్రి, మంచిచెడ్డల్లో ఏకదా? యుద్ధం అంటే భయం వేస్తుంది కాని, రంగం మధ్యకి దిగిపోయేక (లేదా, ఉండిపోయేక)

మాత్రం భయం గురించి మనం మర్చిపోతాం.

- రావిశాస్త్రి గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త! భయం అలవాటైపోయిన మీదట భయం అంటే కొన్నాళ్ళకి భయం పోతుంది.

- రావిశాస్త్రి గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త! నీడ లొకప్పుడు భయంకరంగా ఉంటాయి; ఒకప్పుడు నిజస్వరూపాలకంటే భయంకరంగా ఉంటాయి.

- రావిశాస్త్రి గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త! భయం వేరు, బెంగ వేరు. జీవితంలో క్షణం సేపు భయపడొచ్చు కాని గంటసేపు బెంగపెట్టుకోకూడదు.

- రావిశాస్త్రి గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త! పెట్రోలుకి నిప్పుంటిచినట్టు జనానికి భయం అంటుకుందంటే భగ్గన మండి అందర్నీ చుట్టుబెడుతుంది. కాని దైర్యం అలాకాదు. అది చాలా

■ రాజుకొని రాజుకొని ప్రజ్వరిల్లుతుంది.

- రావిశాస్త్రి వియత్నాంవిమల వృత్తాంతం భయపడితే నువ్వు నిజం చెప్పనే లేవు.

- రావిశాస్త్రి నిజం భయం అందరికీ వుంటుంది. భయపడ్డా నిలబడ్డవాడే దైర్యవంతుడు.

- రావిశాస్త్రి నిజం తెలిచి యెటుగని నేనిప్పు తెలివవలసె నిండు నెలకును పండు వెన్నెలకు నకట.

- చిలకమర్తి. ప్రసన్నయాదవము ఒకడానియొక్క మొదలు చివళ్ళ మనకుదెలియనిచో దానిని గూర్చి భయపడుదుము. భయ మనర్గా దెలియకపోవుట. అజ్ఞానము. అజ్ఞానమునకు భయ మింకొక పేరు.

- విశ్వనాథ, తెలిచిరాజు భయంలేనివాడు బ్రతకలేడు.

- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట హెచ్చుదరలంటే ప్రజలకుండే భయం సహజమైనది కాదు.

- కొడవటిగంటి, న్యాయసూక్ష్మాలు హోమియోపతి మందుల్లాగే భయంకూడా చిన్న చిన్న డోసుల్లో ■■■ మేలు చేస్తుంది.

- కొడవటిగంటి, స్వర్గంలో బండలు దరిద్రుడు తాను సంపాదించబోయే లక్షలను దొంగలు దోస్తారని భయపడ్డట్టు.

- కొడవటిగంటి, ప్రేమించిన మనిషి

లోకం వృత్త పిరికిగొడ్డు. భయపడేవాళ్ళని భయపెడుతుంది. భయపడని వాళ్ళని చూసి బెదురుతుంది.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్వాల మనిషిని చూచి మనిషికే భయం.

- ఆశ్రేయ, భయం ఆసలు భయపడేవాళ్ళు బ్రతకటం అనవసరం.

- ఆశ్రేయ, భయం జీవితంలో భయానికంటే మించిన భయంకరమైంది మరొకటి లేదు. భయమే దుఃఖం.

- సంజీవదేవ్, మరణమనస్తత్వం మరణభయంబు నాకు నలు

మాత్రము లేదు. మదీయ జీవనం

భరణ భయమే మిక్కుటము.

- దువ్వూరి, పాంథశాల పాపం యెక్కుడంటే భయం అక్కుడే వుంటుందని చెప్తారు.

- ముద్దంశెట్టి, ఈ అనుభవం చాలు మిలటరీ వాళ్ళకి శత్రువుని చూసినదానికన్నా అడ్డీని చూస్తేనే భయం.

- బీనాదేవి, మిసెస్ అండ్ మిస్టర్ సఖేనా (నాకు) పెద్దపులిని చూసినా భయంలేదు. ■ యీ మహిళా సంఘం సభ్యురాలైనను చూస్తే వల్లమాలిన భయం.

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు-శ్రీయుతులు మానవ సమాజంలో భయం అనేది ఎలా అంటు వ్యాధిలా వ్యాపిస్తుందో అలాగే దైర్యంకూడా.

- ఆనందారామం, అద్దంలో శత్రువు భయం లేనిచోట బాధ్యతలు కార్యరూపం చెందవు.

- కొంతారావు, వంశధార అడది మగాడి బీదరికాన్ని చూసి భయపడుతుంది. మగవాడు అడదాని డబ్బుని చూసి భయపడతాడు.

- మారుతీరావు, ఒకచెట్టు : రెండేపాలు నిజం చెప్పటానికి భయమెందుకు?

- మారుతీరావు, ఆనంతం హత్య చెయ్యడానికి పూనుకున్నవాడు పుస్తకం తొక్కిడానికి భయపడతాడా?

- మారుతీరావు, ఆనంతం స్వార్థమంత భయంకరమైందో, ఒక సమయంలో

త్యాగం కూడా అంతే భయాన్ని కలిగిస్తుంది.

- పీనికెట్టి, పంజరంలో వక్షలు

జీవితం చుట్టూరా

గుడ్డగూఢ పెట్టిన కాపలా

భయం.

- హెచ్చార్లై, నీకటన్నలు

భరతనాట్యం

అల్లటప్పాగ కాదు యమాంతకముగ

రేడియోలో భరతనాట్య మాడినాను.

- మావిరాజు, అహం

చీకటికోణాల చిందులా టరయ

పాకమ్ము తప్పని భరతనాట్యమ్ము!

- నాయని, భాగ్యనగరకోకిల

భరోసా

మనిషిలో సాహసానికైతేనేమి, బ్రతుకులో ఆనందానికైతేనేమి మూలం భరోసా- అది లేనినాడు మనిషి జీవచ్ఛవంగా తప్ప మనిషిగా బతక లేడు.

- కాళీవట్నం, ఇల్లు

భర్త

శాస్త్రకారులు శాసనకర్తలు

జనులకు తాళికట్టని భర్తలు.

- కాళోజీ, ద్వైతజగత్తు

చాలామంది భర్తలు మోటారుకారుల్లాంటివారే! కొత్తలో బాగానే ఉంటారు. క్రమేపీ తెగతాగడం, పొగవదలడం ప్రారంభమౌతుంది.

- శ్రీరమణ, హాస్యజ్యోతి

నివేళి అయిన భర్త భార్య మనస్సు చలించకుండా పట్టుకురావాలి.

- కొడవటిగంటి, రాధమ్మ కూతుళ్ళు

జనక గురులనైనా జంపు నర్తమునకై

ప్రాణమైన విడుచు భార్య కొలుకు!

- పోతన, భాగవతము

పడ్డ అవమానం గురించి చెప్పుకునే శక్తయినా లేదు అడదానికి. చెప్పుకున్నా, శక్తిగల ముగాడు కనిపించనైనా కనిపించడు.

- రావిశాస్త్రి, జరిఅంచుతెల్లచీర

భార్యకీకూడా డబ్బు తెత్తుండనే

మొగ్గూ, లేకపోతే పుట్టింటికి దమ్మ!

- వేదాంతకవి, తెనుగుతల్లి

ఆ పొన్నంగినవాడను, అల్లుడ దద్దె

యింటి యజమానుడను, జీతమిచ్చువా డు, కులవినోదియు, పన్నులు కూర్చువాడను బుస్తె కట్టని మగలె పో పూరుపులకు!

- కాళ్ళూరి, వరవిక్రయము

భర్త భరింపలేని మగనాండ్రను బావులు భరించును. వాగులు భరించును. భగవానుడైన పావకుడు భరించును.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి

ఉల్లములు నొవ్వనాడిన

గల్లలు చేసినను నగిన గలచిన నైనన్

వల్లభులు నేయు కృత్యము

వల్లభలకు నెగ్గుగాదు వల్లభ మధిపా!

- పోతన, భాగవతము

భవిష్యత్తు

భవిష్య తెచ్చుడూ వర్తమానాన్ని కాదని నిలువడు.

- కిషన్, లేవరే...

రాజోతున్న భవిష్యత్తు

అంతుతేలని కల

మింత ఆశయాల వల.

- వెంకటరంగారెడ్డి, వర్తమానగీతం

పాదరసం వంటిది

వచ్చే భవిష్యత్తు.

- చిరంజీవి, కాలరథం

భవిష్యత్తు గురించి ఆలోచిస్తే భయంవేసినప్పుడెవరన్నా గతాన్ని తలచుకొని ధైర్యం తెచ్చుకోక తప్పడేమో. వ్యక్తులయేది, ■■■ అయేది, జీవితంలో ఆయేది, సాహిత్యంలో ఆయేది.

- కొడవటిగంటి, చాళ్యర్యుల

అనాగతం వేచి ఉండడు

మనిషి సిద్ధమయ్యేవరకు.

- భైరాగి, చెప్పునిది

భాగవతుడు

భాగవతోత్తముడ దవగడ బణ్యస్త్రీప్రాయుడ డన్న మాట!

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ చరితము

భాగ్యవంతుడు

రాట్టకట్టే దేశంలో పుట్టగోచివాడే భాగ్యవంతుడు.

- సామెత

భారతదేశం

కళాశాలలో జ్ఞానం వెలగదు

భారతదేశం

దుకాణాలలో సరుకులు దొరకవు.
గుడిలో దేవుడు గైరుహాజ రని
దిగులేరా? ఇది హిందూస్థాన్.

- శ్రీశ్రీ. పంచరత్నాలు

భారత రామాయణాలు

కర్ణుడి తల భారతం; రామాయణం యొక్క
ఆయువుపట్టు ఆంజనేయులు.

- చెళ్ళపిళ్ళ. కదలు - గారలు

భారతీయుడు

ఏడు గంటలకు రమ్మంటే, విధిగా ఎనిమిది
తర్వాత బయలుదేరే వాళ్ళే భారతీయులు.

- కొసల్యాదేవి, శాంతినికేతన్

నాకు ఇండియన్ ను చూస్తే నవ్వు వస్తుంది. తోటి
మనిషి తిండి లేక చస్తూవుంటే చూస్తూ వుంటారు.
రాతిదేవుడికి పట్టికల్లి బంగారు పెడతారు.

- సూర్యారావు, తాంతియాతోపే

పహికాముష్మిక జీవిత సమన్వయమే భారతీయ
జీవితం.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

భారం

పెద్దదాన్ని రొమ్ముమీద కుంపట్టాగ భరిస్తూనే
వున్నాం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

తల్లికి భారమా శిశువు?

తామర తూటికి పువ్వు భారమా?

విల్లికి భారమా కడిగి

వీరున, కొంటకు గూను భారమా?

వల్లికి భారమా? ఫలము,

బట్టెకు కొమ్ములు భారమా? నుతుల్

చెల్లును లింగధారులకు

లింగపుం గాయలు భారమా మహిన్?

- శ్రీరాములు, తెలుగునాడు

మనుష్యుడు సాధారణ పరిస్థితిలో బరించట
మన్నది తలపునకు కూడా సాధ్యం కాదనుకొనే
భారాలను ఎన్నిటిలో ప్రత్యేక పరిస్థితుల్లో ఆవ
లీలగా తలపై మోసుకు తిరగగలుగుతాడు.

- కోపట్లం, అభిశిష్టలు

భార్య

ఆడకూతురు సొమ్మెత్తికెల్లి తాగుడుకు బోసే
మొగాళ్ళతో ఏ ఆడదిముటుకు పెల్లావుంకు మల్లే

భార్య

వుంటదీ?

- మా గోఖలే, మార్నాల పండగ
నిజానికి మగవాడికి భార్య రాజ్యమంత
గొప్పది.

- అచార్య ఎవరీ మనిషి?

చక్కగా ఎవీ పెడితే డబ్బు దాచడానికి -
కావాలో శ్రీమతి.

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి వజ్యాలు

లేపు కోపపడునేమోయని మాయక్క. ■ దిన
ముననే మా బావను మొట్టుచుండెడిది. అందు
చేతనే యాతర డంత యోగ్యుడ దని శౌండు
దని ఖ్యాతి చెందుచున్నాడు. మగవాని మంచి
ప్రవర్తన మాండుదాని యటవేతిలో నున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి

కన్యకాదానవేళలం గలదు చనవు

క్షీతి గృహస్థులకంటే సద్గోహనులకు.

- శ్రీనాథుడు, హరవిలాసము

పతుల యనురాగ లీల లేవగిదివైన

వెలయుం గోరియుం దాచు బీంతులు గుణంబు.

- పింగళి, కళాపూర్ణోదయము

స్త్రీలు ఆపుడప్పుడు అవసరంగాని, భార్యలు
కాదు.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ ఖయామ్

మొగాళ్లే ఇంట్లో కట్టి పడేసేది భార్య. బాహ్య
ప్రపంచంలో కట్టి పడేసేది న్యూస్ పేపర్.

- బుచ్చిబాబు, ఆధ్వంలాలు, మధ్యరాధ

దీన్ని కట్టుకోబోయ్యో వాడెవడో ఆధ్వస్యవంతుడే.
పాతపడ్డాడని, మొగుట్టే కూడా వేలంపాడును.

- బుచ్చిబాబు, కార్యదర్శి కల్పాణి

పల్లెలయందు పడుచు భార్యలు అంకు చేసియ
యినను పలువురిలో నిర్భయముగా తలయెత్తు
కొని తిరుగవచ్చునుగాని పట్టపగలు మగనితో
మాటాడి తోడివారిలో తలవంపులు లేకుండ
తిరుగుట శక్యముకాదు.

- కందుకూరి, సత్యవతి చరిత్రము

కోపం ప్రకటించినప్పుడు తను అందంగా
ఉంటానని భార్య తెలుసుకుంటే, మహాప్రభో
భర్తగారి అవస్థ మజాగా వుంటుంది.

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్రతాపాలు

కూలినాళిక ■ గుల్లాము పనిచేసి

తెచ్చిపెట్ట ■ మెచ్చుచుండు

లేమి జిక్కు విభుని వేమాలు దిట్టును.

- వేమన

మొగుడుగల పెళ్ళామయితే యే పని చేసినా సర్దుకుపోతుంది!

- వేంకటరమణారావు, ఓన్లీడాటర్

భార్యలో ప్రియురాలిని చాలామంది భర్తలు చూడలేరు.

- నరస్యతీదేవి, బ్రతికి వచ్చినవాళ్ళు పెండ్లి చేసుకొన్నచో పెండ్లమగును. భరింపబడినచో ■ ర్యమగును.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట మగనిపైఁ గూర్చి యదికంటు మగువ కెప్పుడు.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము మగని తోడిద లోకంబు మానవతికి.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము కూచుండి కూడొండలేదు, వంగుండి తీర్థం పెడుతుందంటు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు భార్య యుండిన వనమైనఁ బట్టణంబు పత్ని లేకున్న గృహమైన బహుళగగన మగుచుఁ గాన్పించు నరులకు, నంతయేల? యాలు లేకున్న విధినైన నధముఁ డండ్రు.

- కదిలేపతి, శుకనవ్వుతి అడవాళ్ళకు ఎంత తెలివి వుండి ఏంలాభం? అది రాజంపుకి వచ్చే వీలేదీ! ■ తెలివి బయటపడే అవకాశం భర్త ఇవ్వకపోతే ■ బూడిదలో పోసిన వన్నీరు అవలంబించే.

- గోపీచంద్, ఆనంద్మని జీవయాత్ర వాడ ■ తిట్టు వలదన్న మొఱపెట్టు ముందు మగనిఁ దిట్టు ముసుగు పెట్టు గడుసురాలు మగని గంపతో నమ్మురా.

- వేమన

తమ బుద్ధిబలంనల్ల, ఆత్మబలంవల్ల భర్తల సహజ గుణాన్ని మార్చి సన్మార్గానికి తిప్పగలిగిన స్త్రీలు ఒక్కొక్క లేరు. దుర్మార్గాని కీడ్చిన వాళ్ళన్నారు.

- పలం, శశిరేఖ

మొగుడు లేడనే చింత అయితే ఏ అడదాన్నీ కుంగదీయదు.

- కొడవటిగంటి, తీరని సమాస్య మొగాళ్ళ బాగుపడే వరకూ, అడది గుట్టుగానే

ఉండాలి. గత్యంతరం లేదు.

- భమిడిపాటి, ఇప్పుడు బాగు బాగు అస్తో అర్థనో ఉన్నదనే హాజంతో వేలకువేలు కట్టా లడిగే దౌర్భాగ్యులు దేశంలో ఉండగా లేందీ. తన ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యాన్ని ఆధారం చేసుకుని తనకు కావలసిన భర్తను తాను వెతుక్కునే అడవాళ్ళు ఎందుకుండరాదు?

- కొడవటిగంటి, పెళ్ళిచేయకుండా చూడు పెళ్ళా పెద్దది కావటం ఆయుఃక్షీణం.

- మహీధర, ఓనమాలు ఇరువురు పెండ్లముల మగని కిబ్బంది మరణం.

- తి.వేం., దంభవామనము దానీది రోజుకు కొన్ని గంటల బానిసయితే - భార్య జీవితాంతం వరకూ, రోజులోని ప్రతి నిమిషమూ బానిసే!

- ధనికొండ, పవిత్రులు తన భర్తయే స్త్రీకి ప్రేమలో శిశువై తోచు నొకొక్క వేళలన్.

- జరుకోశస్త్రి, స్త్రీ క్యూలో నిలబడి తెచ్చిన రాళ్ళతో అన్నం పండిపెడుతుంది అనసూయను తలదన్నిన మాయావిడ.

- హెచ్చార్లె, నగరం

భార్యభర్తలు

...పతిన్నే హమ కామినులకు బలవం తము పెరినెయ్యములు వేయుఁ దట్టద్యుశ ములే?

- నన్నయ, అదివర్యము భార్యభర్తలిద్దరూ ఒకరి అభిప్రాయాలు ఒకరు మన్నించాలి.

- సూర్యారావు, ఒక గంట సంసారం అలు మొగుళ్ళ దెబ్బలాటలోకి వెళ్ళవద్దని మన పెద్దల శాసనం. అవి అభేద్యాలు, అగమ్యగోచరాలు. మధ్యవర్తులు, కాపరం చక్క చేదావని చెక్కలు చేసి వెళ్ళిపోయి వస్తారు.

- గురజాడ, మెటిల్లా భగవంతుడి సృష్టిలోకల్లా ఉత్పన్నమైన వస్తువు విద్య నేర్చిన స్త్రీ రత్నమే. శివుడు పార్వతికి సగం దేహము పంచి యిచ్చాడు. యింగ్లీషు వాడు భార్యను బెటర్ హామ్ అన్నాడు. అనగా

పెళ్ళాము మొగుని కన్న దొడ్డది అన్నమాట.
 - గురజాడ, దిద్దుబాటు
 గడనగల మగని జూచిన
 నడుగులకును మడుగు లిడుదు రతివలు
 తమలో
 గడ నుడుగు మగని జూచిన
 నడవీనుల వచ్చెనుచు నగుదురు సుమతీ!
 - బద్దెన, సుమతి శతకము
 మొండి చేతుల పెండ్లానికి మోరుగాళ్ళ
 మొగుడు.
 - ఇన్నవ, మాలవల్లి
 విజయానికి వేసిన రాజబాటలో భర్తని ముందుకి
 నెట్టుకెళ్ళ భార్యల ధృక్పాన్ని చూస్తాము.
 - బుచ్చిబాబు, కార్యదర్శి కల్యాణి
 భార్య మెప్పుపొందిన భర్తస్థానం
 గృహంలో కాదు, పిచ్చాస్పత్రంలో.
 - బుచ్చిబాబు, అద్యంతాలు, మధ్యరాధ
 మవ్వు మొగుడివపుతే, నేను పెళ్ళాన్నవుతాను.
 - బుచ్చిబాబు, ఉత్తమాయిల్లాలు
 సవిత్రతకు భయమునకు జాలదూరమే.
 ■ చూపులు నక్కిటక్కులు పక్క కొత్తిగిల్లు
 టలు తప్పించుకొని తారుటలు నెడుటబడకలు
 జంగుటలు మొదలగు లక్షణములు, భార్యభర్తల
 సవిత్ర కృంగారమున కుండునా? 'ఇమిడి
 వను' దంపతులకే యింత పోలాలము!
 - పానుగంటి, సాక్షి
 అడదానికి యీసులేని చోట మగాడి
 కుంటుంది. పెళ్ళామీది ప్రేమ ఒకటోసే
 వారికంటే లేనట్టు కనిపించే వారివల్లే కుటుం
 బాలు చీలుతాయి.
 - కాళీపట్నం, ఆదివారు
 భర్త జడ్జి అయితే భార్యెప్పుడూ జ్యూరి.
 - ఆరుద్ర, నేరము-శిక్షా
 భార్యభర్తల మధ్య జీవితం అనుక్షణం ఇచ్చి
 పుచ్చుకోవడాల మీద ఆధారపడి సాగుతుంది.
 - మహాధర, స్వయంవరణం
 భార్యభర్తలు ఒకరు చెప్పింది ఒకరు వినని
 నాడు ఆ బంధమే నిరర్థకం.
 - రంగనాయకమ్మ, వేకమేడలు
 భార్యవిధేయులు
 అన్నదమ్ములు దమలోన జిన్న పెద్ద

వరుస లెటింగి యథోచిత వర్తనముల
 మెలగుచుండుట తమయాండ్ర సొలపు మాట
 లోలిం జెవిం బడ్డ పిమ్మట నేలజరుగు?
 - అనంతుడు, భోజరాజేయము
 భార్య విధేయత కృష్ణభగవాను నంతటి వాడికే
 తప్పింది గాదు.
 - రాజారాం, మరీచిక- కారణభూతుడు
 భావకవి
 మెరుగు కళ్ళజోళ్ళు గిరజాలు సరదాలు
 భావకవికి లేని వేవి లేవు
 కవితయందు తప్ప గట్టివాడన్నింట!
 - దేవులపల్లి, చాటువు
 భావకవిత
 ఎదియె అపూర్వమధుర
 రక్తస్ఫురియించుగాని అర్థమ్ముకాని
 భావగీతమ్ములవి...
 - దేవులపల్లి, శూర్యశి
 తెనుగు కత్తి నవకవితను
 తెగనరికింది!
 - విశ్వేశ్వరరావు, పిచ్చిపాట
 భావన
 ప్రాణముతోనేగాని తుడిచి వేయుటకు వీలులేని
 భావములు కొన్నియుండును.
 - చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము
 కళల విషయంలో ఎవరి భావన వారిదీ!
 - కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు
 నిర్దేశించిన భావాలను
 వాక్యాలు బట్వాడా చెయ్యవు.
 - ఆరుద్ర, త్యమేవాహమ్
 భావం
 భావములకు గ్రోత్తప్రాంతలు పట్టించి
 మెరిపు విజుపు లంది మెలగ రాదు
 పామరుల విధాన, భావములే నిత్యనూ
 త్నములు తెలిసికొన్న తరము కొలచి.
 - విశ్వనాథ, రామాయణకల్పవృక్షము
 భావి కవిత
 ఇంక అటునూతేండ్లకు వేరు దొరతనములో
 కొన్ని తావుల మీదోంటి రసజ్ఞులే బహుళమ
 గుదురు. వారికై మీదోంటి రసకులే కవనములు
 సేయుదురు. మీవలెనే వారుభయులు చదువు

కున్నవారికన్న తామే మేలని తలంచువారే
- వేంకటరాయగార్లు ప్రతాపరుద్రయ్యము
భావిజీవితం

మానవుడు తన జీవితాన్ని సుఖంవంతుల చేసి
కొనడం తన చేతులలోనే ఉన్నది. కాబట్టి ఎవరి
భావిజీవితానికి వారే నిర్మాతలు.

- బుచ్చిరెడ్డి, ఆనందయ్యని అత్యుపాఖ్య
భావ

కాలములుట్టి దేశమును గాంచి ప్రభుత్వము
వెంది. దేశభాషాలలితాంగి మాటు.

- తి.వేం., పాణిగ్రహీత

జనని సంస్కృతంబు సకలభాషలకును
దేశభాషలందు దెనుగు లెస్స
జగతి దర్శకంటె సౌభాగ్య సంపద
మెచ్చుటాడుబిడ్డ మేలుగాదె

- వల్లభరాయడు, క్రీడాభిరామము

ఏ ప్రపంచ ఘోషముల నీశ్వరనకు
పూజ సల్పినో ఇందు పుట్టినాడ
కలదయ్యే పునర్జన్మ కలుగులాక
మధురమధురంబగు తెనుగు మాతృభాష

- రాయప్రోలు, ఆంధ్రావళి

ఒక్కొక్క భాషకు ఒక్కొక్కరకమైన మర్యాదలుం
టాయి. తూరాలు తప్పక తెనిగించడం పెట్టు
కుంటే ■ భాషామర్యాదలు మంటగలిసిపో
తాయి.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు
పునఃసంభాషణ గదిలో మాట్లాడుకోవడానికి
యిప్పుటి నాగరికానికి మాతృభాష పనికిరావడం
లేదు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు
మాతృభాష అంటే యెవ్వళ్ళకైనా వ్యాపహారిక
మవుతుందిగాని గ్రాంథికం కాదు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు
వెనకటి కవులు కొందఱూ సేటికవులు
కొందఱూ అచ్చ తెలుగు కవిత్వం చెప్పితే అది
యొక్కవ గొప్పసుకొని రచించిన ప్రబంధాలు
న్నాయి కొన్ని. అవి యేదో కోయ భాషలా
వుంటాయి. సహజధారల్లా వుండవు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు
ఈనాడు సంఘంలో రావలసిన విప్లవం
ముందుగా భాషలో రావాలి. భాషను మార్చడా

నికి భావాలను మార్చాలి. జీవితపు పోకడలనే
మార్చాలి.

- శ్రీశ్రీ, ఆనందం
మనః ప్రపంచానికి బాహ్యస్వరూపం భాష.
భాషా విప్లవమే భావ విప్లవం

- శ్రీశ్రీ, ఒకటి - పదీ
భాష చాలా అసమగ్రమైన పనిముట్టు. ఏ
ఊహనీ అది విస్పష్టంగా, అసందిగ్ధంగా తెలియ
జెయ్యలేదు.

- శ్రీశ్రీ, మరోప్రపంచం
పరువుదూరిన నీ యనాదరణకతన
మేటి నీ భాష పొలిమేర చాటలేదు.

- జాషువా, లెలుగు వెలుగు
ఆగ్రహించిరేని అంగంబునం దక్క
దెలుగు భాషలోన దిట్ట రెవరు
మకరకుండలాల మహిత విద్యద్యర్థు
డేని నాగరకత లేని పశువు.

- జాషువా, నాకథ
ముఖ్యమైన అశ్శీలాలు ముందుగా నేర్చుకుని
మరీ మాట్లాడు, అన్యభాష

- భమిడిపాటి, కాలక్షేపం
ఇందులో ఏదో ఉందిరోయ్ అని మూర్ఖులు
భయపడేటట్టు భాష ఉన్నప్పుడే మూర్ఖులు
దణ్ణంపెట్టి ఒప్పుకునేది.

- భమిడిపాటి, తుక్కుముక్కుల హక్కుచిక్కు
భాష అనేది భావం చార్చే వేషం.

- భమిడిపాటి, వేషం తగదా
మనుష్యుడు ఇంత భాషను పెంచుకొన్నది ఆలో
చనలు కలవకుండా వుండేందుకా

- మహాధర, దేశంకోసం
ఏ భాష కవిత్వాన్ని ఆ భాషలో వింటేనే
సాగనూ, రుచి, ఆనందమూను!

- సోమసుందర్, ఆంగారతల్పం
వేషమునకు దగిన భాష యుండవలెను.

- కోలాచలం, శిలాదిత్య
తెలుగుకి అలవాటుపడ్డ జంతువులు అరవాన్ని,
ఇంగ్లీషుని అర్థం చేసుకోలేవు.

- చలం, బుజ్జిగాడు
ఉద్రేకం జాన్తి అయినప్పుడు వాడుక భాష
చాలదు.

- కొడవటిగంటి, వీడకథ

కవితా చమత్కృతులును, వర్ణనలును కలిగి యుల్లాసమును బుట్టించు కొన్ని గ్రంథములు మాత్రము పద్యరూపముగా నుండవచ్చునుగాని, జ్ఞానాభివృద్ధికయి రచియింపఁబడు శాస్త్రాధికము తప్పక వచన రూపముగనే వ్రాయఁబడవలయును.

- కందుకూరి, విద్య

మనుష్యులు బట్ట కట్టని స్థితిలో వారి మనోగత విషయాలు వారి వాక్కు ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు అదే ఆధారం కూడా. కాని బట్ట కట్టి తిరిగేవారు తమ నగ్న శరీరాలను కప్పే బట్టలులానే వాక్కును తమ మనస్సులను దాచడానికి మాత్రమే ఉపయోగిస్తారు.

- కాళీపట్నం, రాగమయి

చందో బందో బస్తులన్నీ
చదో పదో ఫట్ మని తెంచి
Damn It ఏమిటా ఇదంటే
Pray! It is Poetry అదాం.

- శ్రీశ్రీ, కొంబకోవాలు

ఒక్కొక్కళ్ మాతృభాషలో అంత విషం ఉంటుందని- నాకు అంతకుముందు ఎన్నడూ అపోవ లేదు.

- రామకృష్ణశాస్త్రి లాలి

భిక్షాటన

అదితి కశ్యపులకు గుళ్ళు వగుచుం బుట్టి
యదుగుకొనలేదే నేల మూఁ డడుగు లీవు?
నీవు నేర్చిన విద్యయే నీరజాక్ష
భిక్షమెత్తుట యిది క్రొత్త విద్యగాదు.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

భిక్షువు

భిక్షువులు నాఁడును నేఁడు జగత్ప్రబోధకులే.

- జాషువా, వ్యత్యయము

భిన్నరుచి

రోకమంతయు భిన్నరుచికమే కదా?

- ధర్మవరపు, విషాదసారంగధరము

భూతకాలం

భూతకాలం

బంగారు పంజరం.

- శివారెడ్డి, గతందీది భవిష్యత్తునాది

భూతం

భూతాలు ముఖద్వారంలోనుంచి ప్రవేశించవు. ముఖద్వారంలోనుంచి నిష్క్రమించవు.

- గోపీచంద్, నేనూ భూతం

భూభ్రమణం

భూమి నూర్యుడి చుట్టుకాదు బ్రదర్ తిరుగుతున్నది, రూపాయచుట్టు.

- రామదాసు, మాస్టర్స్

భూమి

భూమి తిరుగుట లేదన్నవాఁడు భూమిపైనున్నాఁడు. అది తిరుగునని చెప్పినవాఁ డంతకప్పురియందున్నాఁడు

- పానుగంటి, సాక్షి

భూమి ఏ భారమయినా మోయగలదుగాని ధనికుడి భారము మోయలేదు.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు

ఎన్ని మార్పులు వచ్చినా

యీనాటి వంకర ఛాత్ర

శబ్దించలేని తంత్రి.

- కుందుర్తి, నముద్రమదనం

భూస్వామి

భూస్వాములు పాములు

భూములు వాటి కోరలు.

- హెచ్చార్తె, గురి

భేదభావం

ప్రేమపుత్రికి చండాళ భేదమేలా?

బ్రాహ్మణాగ్రహారమునందు పవలురేలు

విసరు పవనుండు కడజాతి వీడియందు

తాకలేక వీచునె పక్షతంత్ర జడిమి?

- రాయప్రోలు, తెనుగుతోట

భేదం

జాతికి రాజకీయాల వడదెబ్బ

అశలకు వేడి వేడి వర్షాకాలం.

- జ్వాలాముఖి, కథ అడ్డం తిరిగింది

చావలగుట్టలేని పురికొస సాలెపురుగు. తీవ్రత

లేని ■■■ దిష్టిపడత. కాంతుని తల మొట్టలేని

కాంత గడ్డిబొమ్మ.

- పానుగంటి, ముద్రిక

మహారాజులు - ఉన్నవారు ఎక్కువ తాగి పడి

పోతే, మేము ఉన్నంతవరకు తాగుతాం!

- వుండరీకాష్టుడు, సంఘసమన్య అధిగమంబు వేటు ననుభవం బది వేటు విద్య కిచ్చి రెండు వృత్తు లరయ.

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము "ఇంట గెలిచి రచ్చ గెలవమని నానుడి. కొందరు ఇళ్ళుడా అళ్ళుడా కూడా గెలుస్తారు. వాళ్ళనే ఆధ్వర్యవంతు లంటారు. రెండింటా ఓడి పోయిన వారిని చేతగానివా క్లంటారు.

- దీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి ప్రబంధ కవిత్యానికి భావ కవిత్యానికి ఎంత తేడా ఉందో నవలకూ కథకూ అంతే తేడా ఉంది. భేదం కూడా ఒక్కటే- కథకు ఆవేశం ముఖ్యావసరం.

- గోపీచంద్, కథకి 'క్షయిమాక్స్' తేస్తే రసికత్వం, చాకలాడు తేస్తే రంకు తనం.

- సామెత పెద్దోళ్ళవి పలహారాలు, చిన్నోళ్ళవి చిల్లర తిళ్లు!

- భూషణం, కొండగాలి అత్తగొట్టిన కుండ అడుగోటికుండ, కోడలు కొట్టిన కుండ కొత్తకుండ.

- సామెత అన్నీ ఉన్న అకు అణిగిమణిగి ఉంటుంది, ఏమీ లేని అకు ఎగిరెగిరి పడుతుంది.

- సామెత ఆవులింతకు అన్న ఉన్నాడుగాని, తుమ్ముకు తమ్ముడు లేడు.

- సామెత ఎదుట అన్నది మాట, ఎదాన బెట్టినది వాత.

- సామెత ఇచ్చినవాడు దాత, ఇవ్వనివాడు పాత.

- సామెత పడుగువేయుట క్షణము, పేకనేయుటకు మాస ములు.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపరుద్రీయము త్రవ్వి తలకెత్తినన్నాళ్లు దాత యండ్రు రాభముం గోరినన్నాళ్లు లోలి యండ్రు

- ఏటుకూరి, ప్రేమాలోకము అహంభావం ఆనేది మనిషిని అగాధాలకు లాగే స్తుంది. అమాయకత్వం పదిమందినీ అకట్టు

కుంటుంది.

- రామచంద్రమూర్తి, మనుగడలో మలుపులు తనను నరికేవరకూ చెట్టు, మనిషికి పలాన్నీ నీడనీ ఇస్తూనే ఉంటుంది. కానీ, నీడనవున్న మనిషి మాత్రం నిదానంగా జీవించక - మరో పలానికి అశవడతాడు.

- రామచంద్రమూర్తి, శ్రీరాగం దారిద్ర్యం, ఐశ్వర్యం తరతమ భేదాలున్న కలుషాలు.

- సామెత రాత్రిదొంగల్ని పట్టడం సులభంకాని, పగటి దొంగలు పట్టుబడరు. దొంగలిస్తున్నారో, ఆరువు తీసుకుంటున్నారో నిర్ణయించలేరు, స్వంతదార్లు.

- చలం, అరుణ ఆర్జుమెంటు యొంకి ప్రియుడికోసం యేడిస్తే బూతు అయింది. రాధ శ్రీనాథుడి వీధినాటకంలో కన్న బూతుగా యేడిస్తే పవిత్రమయింది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ ఇతరులు తనని శంకిస్తే దూషిస్తే, తప్పు అర్థం చేసుకుంటే, బలహీనుడు కుళ్ళి ఎడుస్తాడు; బల వంతుడు తంతా నంటాడు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ తంతివార్ల చేత్తో కొడతారు. నేత్రావధానం కళ్ళతో కొడతారు. అంతే భేదం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అనుభవాల్లా - జ్ఞాపకాలానూ భేదాలు పై పూతలోనే! పూత కరిగిపోతే అంతా ఒకటే సరుకు

- గోపీచంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర రైలుపెట్టెలో ముందు యెక్కి కూర్చున్నవారు బూర్జువాలు. రైలు కదిలేటప్పుడు యెక్కి నిల బద్ధవాళ్లు సోషలిస్టులు.

- పూర్ణానందం, అవకాయ - మరత్యం అడది లేనిది అడివి, మగవాడు లేనిది మఠం.

- సామెత నోరుమూస్తే మూగ, నోరు తెరిస్తే రాగ.

- సామెత నామాలవారేగాని, నీమాలవారు గారు.

- సామెత పుచ్చుకున్నప్పుడు పుత్రుడు పుట్టినంత సంతోషం, ఇచ్చేటప్పుడు ఇంటాయన

పోయినంత దుఃఖం.

- సామెత

అలిసి విడిస్తే హరిదాసు, సంసారం విడిస్తే సన్యాసి.

- సామెత

చక్రవర్తి చేస్తే శృంగారం. చాకలి చేస్తే వ్యతిచారం.

- సామెత

చావమరిది బతుకుగోరును. దాయాది చావుగోరును.

- సామెత

తప్పులు వెదికేవాడు తండ్రి ఒప్పులు వెదికే వాడు ఓర్వలేనివాడు.

- సామెత

కొండంత తన తప్పు గోరంత. గోరంత ఒరు తప్పు కొండంత

- సామెత

భేదించటం

నీళ్ళు భేదించని వస్తువులును దురాత్ములు దూషించని మహాత్ములును లేరు.

- తి.వేం., బాలరామాయణము

భేషణం

ఉత్తగొడ్డుకు అరువులు మెండు

- సామెత

భోగం

భోగసంస్కృత జెడు ■ గమ్ము ధర్మచక్ర సంక్షుణ్ణపథమ్మునందు.

- కాటూరి, ఆగష్టు 15

లోకంలో కొన్ని సందర్భాలలోనేగాదు అనేక సందర్భాలలో కట్టుకొన్న బాధ్యలకంటే పెట్టుకొన్న ప్రయురాళ్ళే ఎక్కువ భోగాలను భరిస్తారు.

- సఖా, పుట్టగొడుగు

బొర్రలకు, భోగాలకు దగ్గర చుట్టరికం.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

ఏనుగు నెక్కినాము ధర

తీంద్రులు మ్రొక్కుచగ నిక్కినాము స

న్మానము లందినాము బహు

మానములన్ గ్రహించినార మె

వ్యాసని లెక్క పెట్ట కని

వారణ దిగ్విజయం బొసర్చి ప్ర

జ్ఞానిరులంచుఁ బేరుగొని

నారము నీవలనన్ సరస్వతీ!

- తి.వేం., నానారాజ సందర్భనము

భోగి

"కర్మ" అని తలకొట్టుకునే భోగి రోగి కాదు.

- శ్యామలారాణి, గాలివాన

భోగిపళ్ళు

కాజీలూ రేగిపళ్ళు కలిపితే భోగిపళ్ళు అంటారు.

- ముళ్లపూడి, బుడుగు

భోజనం

"సత్ర భోజనం, మతే నిద్ర"

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

భ్రమ

అంతరాత్మను నమ్ముకుని అది చెప్పినట్టు చేస్తే పొరపాటు జరగదన్న భ్రమ చాలామందికి ఉంటుంది.

- కొడవటిగంటి, చదువు

అప్పొప్పుల్ అపోహల్, భ్రమల్.

- ముళ్లపూడి, కఙ్కుణాపయోనిధి!

కడుపులో లేనిది, కౌగలించుకుంటే వస్తుందా?

- సామెత

లేనిదానికి, రానిదానికి చేతులుచాచటం మనిషి లోని ప్రధానగుణం. అదే దుఃఖానికి హేతువు.

■ భ్రమని జయిస్తే యతి ఆవచ్చు.

- వేంకటభట్టమూర్తి, పడమటి సంద్యారాగం

భ్రష్టుడు

ఉన్నత స్థానమందు గూర్చుండగానే

భ్రష్టు భ్రష్టే యగుంగాని శిష్టుగాడు.

- వేంకటరాయకవి, వేణుగోపాలశతకము

మి

మక్కువ

ఆడదానికి అభూత కల్పనలమీద, మగవాడికి వాస్తవికతమీద మక్కువ ఎక్కువ.

- మారుతీరావు, పోయింది నిజం నిద్ర

మగని అనుగ్రహం

మగని యనుగ్రహమే భాగ్యవంతురాలికిఁగూడ

భాగ్యము పెదరానికి బెప్పిదానము.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

మగబిడ్డ

మగపిల్లలంటే అమ్మకం పన్ను లేని కార్గో! దాచిన బంగారం.

- కొడవటిగంటి, పంచరత్నాలు

సంపద బలిసిన వారింటిలో ఒకేసారి ఒకేసెలలో అత్త, కోడలు, మనుమరాలు వరుసగా పురుళ్లు పోసుకుంటుంటారు. కానీ ఏ కూలివాడి పెండ్లామో తీర్థమాడిందని వింటే "కూలాడికి మగబిడ్డే" అని విస్తుపోతారు.

- సఖా, ఒకనాడు

"సేద్యగాడికి కూడానా మగబిడ్డ"

- సదానంద, రామదాసు వెర

మగవాడు

ఒక్క సేతలో శ్రీరాముడికి ఇన్ని సమస్యలు. పదహారువేలమందితో ఏ సమస్య లేదు శ్రీకృష్ణుడికి. అతనూ పురుషుడంటే.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

మొద్దుమొగాడికోసం అయిల్ పెయింటింగ్ కనుక్కున్నారు.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్రఎన్నోకలలు

మూళ్లలో రెండురకా లున్నారు. ప్రతి ఆడ దాన్నీ ఆకర్షించగల మనుకునే వాళ్లు. ఏ ఆడది గానీ ■■■కేసి ఎందు కాకర్షించబడేది తుహించ లేని వాళ్ళూనూ.

- కొడవటిగంటి, వారసత్వం

ఈ మొగాళ్లంతా ఒక్కటే. పదిరోజులు ఆళ్లతో కావరం చేస్తే ఆళ్లమొహం చూడబుద్ధి అవదు.

- గోవీంద్, కూకట్ల మండూకం

వధూటికల యిచ్చకంబులెన్ని

విశ్వసించిన మగవాడు వెళ్లివాడు.

- కదిరీవతి, శుకనవ్వుతి

స్వకార్యపరుల్ మగవార లెంచగన్.

- కంకంటి, ఉత్తర రామాయణము

మగవారి మాట పాసంగదు నమ్మన్.

- పింగళి, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

మొగవా డయినవాడు యెదట నిలిచి కొట్టాలి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఈ పురుషలోకానికున్న వెర్రి వర్ణించలేం. ఎంత

తొందరపడతారో అంత జారిపడతారు కూడా.

- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట

పురుషులు చదువు లేనప్పుడే పశువులు. కోటికి కొబ్బరికాయవలె వారికి చదువుగూడ వచ్చినపక్షమున, స్వభావదుష్టులయిన పురుషులు పశువుల కన్నను తక్కువ వారగుదురు.

- కందుకూరి, సత్యరాజాపూర్వదేశయాత్రలు

పున్నెం కొద్దీ పురుషుడు. భక్తి కొద్దీ పలికం

- పులికంటి, తీయలేని కలుపు

చిన్నపిల్లలంత పిచ్చివాళ్ళు మగవాళ్ళ స్త్రీల విషయంలో.

- చలం, అరుణ ■ర్షమెంటు

స్త్రీ చూపుని భరించలేక, ఉద్యోగంలో చీట్లపేకలో. క్లబ్బుల్లో, వార్తాపత్రికల వెనక ధీరంగా దాక్కుంటాడు పురుషుడు.

- చలం, వాళ్ళు నలుగురూ

ఆంధుడాని నెత్తిమీదికి గిరీటము వచ్చినను బేడతట్ట వచ్చినను మగవాని ప్రయోజకత్వము చేతనే కాని మణి దేనిచేత రాంగలదు!

- పానుగంటి, సాక్షి

వాదంలో స్త్రీని గెల్చిన మొనగాడు యికముందు జన్మించాలని రామాయణం రచించిన మీమొల్లే అంది.

- బుచ్చిబాబు, ఆత్మవంచన

అండగా తగిన ఆడది ఉన్న తరువాత మగవాడి కంట బలం కామబ్బు!

- కొడవటిగంటి, పెంపుడుతల్లి

ఆడసంగతులు పైసలు చెయ్యడం, మొగాడివల్ల కాదయ్యా

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు

స్త్రీని పురుషుడు శంకించినంత సులభంగా నిరూపించలేరు. కాని - స్త్రీని ఏ మాట అంటే తలవంచుకుని వెనక్కు తగ్గుతుందో పురుషుడికి తెలుసు. ఆ తురుపుముక్కుతోనే ఆమె జీవితంతో పేకాట మొదలు పెడతాడు.

- సరస్వతీదేవి, జీవితానికొక జోడు

మగవారు కార్యవృద్ధికి బడుగులు కాని గర్భవృద్ధికి బడుగులే కారా?

- పానుగంటి, సాక్షి

మాయాశీలులు చంచలాత్ములనుకం

పాశున్యులాత్మైకకా

ర్యాయత్తుల్ సమయానుకూల హృదయ

వ్యాపార గోపాయనో
పాయజ్జుల్ మగవార. లాపయి మహీ
పాలు ర్మహావైభవ
శ్రీయోగాంధులు సెప్పనేల మగవా
రి న్నవ్వు గావచ్చునే?

- రామరాజభూషణుడు, వసుచరిత్ర
మనసు మనిషి జారిపోవటం చాలా తేలిక
మగవాడు అముదంలాంటివాడు.

- కురుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ
మగవాడు పాదరసంలాంటివాడు. ఏ క్షణాన ఏ
పక్కకి పాకిపోతాడో తెలియదు.

- కురుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ
అడదానికి అభూత కల్పనలమీద, మగవాడికి
వాస్తవికతమీద మక్కువ ఎక్కువ.

- మారుతీరావు, పోయింది నిజం నిద్ర
వేడి సోకిన మంచముద్ద ఎంతసేపొ నిలవ
లేదు మరుక్షణమే కరిగి నీరై ప్రవహిస్తుంది.
మగవాడి మనసు కూడా అంతే.

- కురుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ
ఒకరు తల్లి. ఇంకొకరు భార్య మొగవాడిని
తీర్చిదిద్దేది కేవలం వీర్లద్దరే చాలా భాగం. జీవి
తాన్నే కాదు, మనసుని, సంస్కారాన్ని కూడా.

- వెంకటకృష్ణమూర్తి, వడమటి సంధ్యారాగం
మగవాళ్లని ఎప్పుడూ గజం దూరాన ఉంచాలి.
కాస్త చనువుయిస్తే చాలు నెత్తిన ఎక్కుతారు.

- కురుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ
మగవాళ్లు ఎలాంటివాళ్లో తెలుసా? సులిమెత్తని
ముట్లు గాయం అయినదాకా ముల్లు గుచ్చకు
న్నదే తెలియదు. ■ తరవాత లబోదిబోమన్నా
ఒకటి, అనకున్నా ఒకటి...

- కురుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ
మగవాళ్ల బుద్ధి అంత. పూసరవెల్లుల్లాగా
రంగులు మార్చే జాతి. సమయానుకూలంగా
రామావతారం ఎత్తుతారు, కృష్ణావతారం ఎత్తు
తారు. గజకర్ణ, గోకర్ణ టక్కుటమారంగాళ్లు.

- కురుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ
మగతనం

సైన్సు చదవాలంటే మెదడులో మగతన
ముండాలి.

- పాప, పడవప్రయాణం
తమకుం దామె ప్రల్లదంబునం బనిలేని
కయ్యమునకుం జనరుగాని తగిన

దురములైన దివురుదురు తమయంతన
పిటికికండ లేని బిరుదు మగలు.

- సూరన, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము
మంగళసూత్రం

మనిషి గుణాలన్నీ రంగురంగుల పూసలైతే,
పెళ్లనేది వాటిని గుచ్చే దారం లాంటిది.
బహుశా ఆ దారమే మంగళసూత్రమేమో?

- బీనాదేవి, స్వేచ్ఛాయజ్ఞం
అతులితంబైన యల పతివ్రతకుఁగాక
శుద్ధవేశ్యకు మంగళసూత్రమేల?

- వేంకటరాయకవి, వేణుగోపాల శతకము
మజా

జనం పంపినమీదట పాలకసంఘంలోకి వెళ్లి
వెంటనే ■ జనాన్ని మరిచిపోవటమే ఎన్నికల్లో
మజా. ఒకవేళ జ్ఞాపకం ఉంచుకున్నా, ఆ
జనుల్లో మొదటి జనుడు తనేగదా అనుకోడం
మరీ మజా!!

- భమిడిపాటి, పాలకసంఘాల్లో ఎన్నికలమజా
మచ్చ

అంటరానితనం జాతికి మచ్చ అది నిప్పుకి
లేదు.

- రావిశాస్త్రి, ఆరుచిత్రాలు
చచ్చినా మచ్చ మచ్చే

- ఫులికంటి, లోకం నవ్వించి
మంచి

మనుషుల తాలూకు మంచితనం పాలమీద
మీగడలా, తేలి, తెట్లకట్టి ఉండదు. సంవత్సరా
లకొద్దీ కలిసే మెలసి ఉన్నా, మనుషుల ఆసలు
స్వరూపా లేమిదో తెలుసుకోలేం...

- భరద్వాజ, కాదంబరి
లోకంలో అందరికీ మంచి చేసేవాడు పుట్టకుం
డానే పోయాడట.

- సామెత
మంచివాళ్లకు ఎవరైనా అబద్ధం చెప్తే వినబ
డదు. నిజం వినిపిస్తుంది.

- కాంతారావు, బూచీ
మంచివాళ్లు మట్టిముద్దల్లా ఒక మూల
కూర్చోరు. గొప్ప పనులుచేసి గొప్పగా చచ్చిపో
తారు.

- కాంతారావు, బూచీ

అత్తయేలిన కోడలు, చిత్త పుట్టిన వరిచేసు బాగోతుంది.

- సామెత

అత్తలేని కోడలు ఉత్తములాలు. కోడలు లేని అత్త గుణవంతురాలు.

- సామెత

మంచితనం క్షణమూ, దినమంతా మంకుతన మూను.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, యావజ్జీవం హోషియామి మందులకంటే మంచితనం పల్లనే రోగాలు కుదురుతాయండీ.

- రెంటాల, ఇన్ స్పెక్టర్ జనరల్ మంచితనం మల్లై పువ్వులాంటిది.

- బుచ్చిరెడ్డి, గతిలేనమ్మకు మతిమరుపుమొగుడు

మంచితనానికేనా కోరలూ గోళ్ళూ ఉండాలిరా!

- కొడవటిగంటి, బతుకుభయం మంచివాళ్ళకు మితం కూడా తెలియదు. తమ మంచితనం ఎటుతీసుకు వెళ్తుందో కూడా తెలియదు.

- సరస్వతీదేవి, రాజహంసలు మనిషి మంచితనం పెళ్ళాపట్ల ప్రవర్తించటంలో బయటపడుతుందిట.

- కొడవటిగంటి, ప్రేమించిన మనిషి గణిక మంచి, గ్రామకరణంలు మంచియు మెచ్చువారు లేరు మచ్చునకును.

- కాళ్ళకూరి, చింతామణి మంచి అంత ముఖం మొత్తే వస్తువు ప్రపంచంలో లేదు.

- మారుతీరావు, మల్లీమధుమానం మనకి జరిగిన లాభం బట్టిగా అవతలవాడి మంచి కొలవటం?

- రాధాకృష్ణ, దంతవేదాంతం వెనక చచ్చిన వాళ్ళ సంగతులు తప్పుకునే బదులు, ఎదురుగుండా ఉన్న మనిషిని చూసి నిర్ణయించుకోడం మంచిది!

- డాక్టర్, ఇదేమిటో మంచి మాటలు సెప్పినోడు, మంచి దారంటే యెల్లాడని యెప్పుడు సెప్పగలరు?

- కొంతారావు, వంశధార

అహంభావం అంత సుగువుగా చచ్చేది

కాదు. మంచి నశించినంత తేలికగా చెడు నశించదు

- కొడవటిగంటి, విశ్వరూప మంచిపని చెయ్యడానికి ఒకరి పద్మిషన్ దేనికి?

- బీనాదేవి, ది ఎటర్నల్ బ్రయాంగిల్ మనం మంచి వాళ్ళమైతే ప్రపంచమంతా మంచే!

- ముద్దంశెట్టి, నిమిత్తమాత్రులు మంచిదని తోచినవి తోటి వారికి చెప్పటంలో తప్పుదనుకోను.

- కె.యల్., కొత్తగుడి మొదల నఫ్రియ మయ్యను దుర్దిగ గరంబు పద్యమగు పల్కా ప్రయులందు. బలిమివైన బలుక వలయు మోమోడక.

- నన్నయ, సఖాపర్యము మంచిమాట రోగాన్ని పోగొట్టే మందులా - చేదుగా ఉంటుంది.

- సూర్యారావు, ఎవరోపిలిచాడు నిజానికి మన అంతరాత్మలో ఉండే ఆకాంక్షని పుష్కరింపజేసేవాళ్ళ కన్నా మనకు మంచి వాళ్ళవరుంటారు?

- కొడవటిగంటి, చదువు చెడుచేసి దొరికిపోని వాళ్ళందరూ మంచివాళ్ళే.

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్ర జీవులు మంచిచెడ్డలు

మంచితనానికి మలేరియాలాగ డిగ్రీలుండవు. చెడ్డతనానికి నిచ్చెనమె ట్లుండవు. చెడ్డతనం అనిభాజ్యం.

- బీనాదేవి, తీర్పు మంచి వచ్చినా చెడ్డ వచ్చినా పరాసగానే వస్తుంది.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రక్షాబంధనం ఒక వ్యక్తి మంచి చెడ్డలు మాటలవల్ల తెలియవు. చేష్టలవల్లనే వ్యక్తమౌతాయి.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య లోకమందలి మంచి చెడ్డలు లోకు తెరుగుదురా?

- గురజాడ, ముల్కాలసరములు చెడ్డవారివల్ల చెప్పుదెబ్బలు తినవచ్చుగానీ, మంచివారివల్ల మాటకాయడం కష్టం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మంచిచెడ్డలు

“బలవా నింద్రియగ్రామో విద్వాంసమపి కర్షతి” అని గీత చెబుతుంది. ఎవడి చెడ్డవాడు దాచుకొని, మంచినే పైకి కనపర్చుతాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
మంచి కీలోకం గుడ్డిది. చెడ్డ వెతకడానికి చారెడు కళ్ళు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
మంచి చెడ్డలు యేర్పర్చగలిగినవాడు ఎవడూ మంచిలోను చెడ్డ ఉంటుంది. చెడ్డలోను మంచి ఉంటుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
మంచి చెడ్డల్ని ఆలోచించేటప్పుడు ఎవరికివారు దానిని తమకు వర్తింపజేసుకొని ఆలోచన ప్రారంభిస్తే సమస్య సులువుగా పరిష్కారం అవుతుంది.

- మహాదర, ఓనమాలు
ఏ విషయం మీదయినా మనసుకుతోచే మంచి చెడ్డ అభిప్రాయాలు సర్వస్వతంత్రంగా ఉండవు.

- మహాదర, ఓనమాలు
మరణిస్తే మిగిలేది డబ్బుకాదు; మంచి చెడ్డలు.

- సూర్యారావు, పంజరం
ప్రకృతిలోని నిమెన్నతాలలాగా మనుషుల్లో మంచి చెడ్డలు తప్పనిసరి.

- రాజారాం, కారణభూతుడు
ఒక విషయం మంచిదా చెడ్డదా అన్న తార్కిక సంశయానికి సంఘంలో అంతగా తావులేదు. ఎలాగైతే ఆ విషయాన్ని ప్రతిపాదించిన వ్యక్తి వ్యూతుడై ఉండాలి.

- బుచ్చిబాబు, నన్నుగురించి కథవ్రాయువూ
మడుసులకైతే మంచుంటుంది, సెడ్డుంటుంది. బెమ్మ రాచ్చులకైతే అడేటుండదు. మంచీసెడ్డా నే కుండ దొరికినోళ్ళందర్నీ బచ్చించటవేరే అళ్ళ పని.

- రావిశాస్త్రి రత్నాలు-రాంబాబు
మంచిచెడ్డ లెప్పుడు మనములో నుండును గాని వస్తుచయములోన లేవు.

- పానుగంటి, కంతాభరణము
మంచిని చెప్పువాండు మంచివాడు. చెడ్డని చెప్పువాండు చెడ్డవాడు. ఇదియే ప్రపంచ స్వభావము.

- పానుగంటి, సాక్షి
లోకములో నభిప్రాయభేదము లెప్పుడు

మంచి

నుండును. అట్లుండుటయే దేశాభివృద్ధి కత్తు తావశ్యకము. మన తప్పులను కప్పిపుచ్చి మంచివారని ఇతరులకు తోచునట్లు చేయవలెన నుట కొందరి మతము. మన తప్పులను వెల్లడించి వానిని తొలగించి మనవారిని నిజము గానే మంచి వారిని చేయవలెననుట మరి కొందరి మతము.

- కందుకూరి, దేశాభిమానము
మేలు చెప్పినేని మేలుండు లోకులు చేటు చెప్పినేని చెడ్డ యుండు.

- పోతన, భాగవతము
మతం

మతాలూ, యతులూ నాశనం కారు. ఒక్క యచి ఎక్కుడుంటే అక్కడే మరం!

- ఆమంబర్ల, చిక్వంతర
మతాధిపత్యం

పోండిమి బోరోహిత్యం
బేడును మతాధిపత్య మిం పెనంగంగా మూండు దినంబులు చేసిన

వాడు సుమీ మోరనరకవాసుండు మీందన్.
- దూబగుంట, పంచతంత్రము

మడి
నీళ్ళు లేకపోయినాకానీ వట్లసా|| బురదలో అయినా ముంచి పిడిచి అరవేస్తే మడిబట్ట అవుతుంది.

- కందుకూరి, హాస్యసండేవని
జపతపములంచు మడియంచు స్నానమునుచు నొలుచుమన్నార లెముకలు గొలుకుచుండ కంటంబడవు మెతుకు లొంటిగంటకైన నెందుకది యూసులెస్, వట్టి యేద్యరాశి.

- హనుమంతరావు, లేదేదాక్షుడు
మంచి

పొరుగు పచ్చగా ఉంటే, పొయ్యిలో నీళ్లు పోసిం దట.

- సామెత

గాలిలో మంటలు కొరివి దయ్యము అడవిలో మంటలు ఆకాశ దీపాలు వేసవిలో గుడిసె మంటలు దోసాల తంటాలు.

- పోతుకూచి, గుడిసెలు - గుండెలు
ఇయ్యాల ఇంట్ల రేపు మంట్లు.

- నరసింహం, సాపలు

మతం

సమత లేనట్టి మతమది సర్వహారము.

- వీరనాగేశ్వరరావు, పడమరగాలి

మతము అన్నవి మోక్షసామ్రాజ్యమునకు
వివిధ మార్గములన్ జూపు విదులుగాని
కఱకుఁ గత్తుల చాటునఁ బెరుగుచున్న
వికటవృత్తు కరాళదంష్ట్రకలు కావు.

- మాదిరాజు, తోయిర్యయ దివ్యతార

మనిషిని బాటలో నడిపించే కల్లెమన్నమాటేమో
గాని కత్తికరాద్రిచ్చి ఉన్నాడప్పురెక్కించడం
మాత్రం చరిత్రనిండా నిండిన ఖరాబు నిజం.

- ఆశోక్, వేడ కలలు

ప్రజోద్యమం పెరుగుతున్న రాష్ట్రాలకు
మతాన్ని గవర్నరుగా నియమిస్తారు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

మతం మొదట్లో మహా పరివ్రత

కాలం రాజుగారి పెద్దరాణి.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

మత ప్రవక్తలకి కట్టుకొన్న మానవుడు నిండుగా
జీవించి, సుఖించి, ఇహంలోనే ముక్తదవుతాడు.

- బుచ్చిబాబు, తివ్వరక్షిత

ఆర్యమతం కంటే ఉత్తమమైన మతమైతే లేదు
గాని ఆ మతంలో వుండి మత ధర్మాలు నెర
వేర్చుకోవాలంటే చాలా దుష్టరం.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

ఆన్లైన్ మృత వలెను జాతులు

మతములన్నీ మెలగవలెనోయ్!

- గురజాడ, దేశభక్తి

మతము విభూతి పండుతోగాని చిట్టిగారెతో
గాని గోవీ చందనముతోగాని నిల్చునదికాదు.
పోవునది కాదు.

- పానుగంటి, సాక్షి

లంగరులేని నాపరాగ మతం మనస్సుయొక్క
శరీరముయొక్క స్థితినిబట్టి చెలిస్తూ
వుంటుంది.

- గురజాడ, కొండుబట్టియము

సామాన్యులకు మతము లేదు. మహర్షులకే
మతము ఉంటుంది.

- విశ్వనాథ, హాహాహూహూ

మతం లేని మానవుడు మానవుడు కాదు.

- ఆశ్రయ, అశ్వమోషుడు

అదిమ మానవులకు మతమే సంస్కృతి
ఆధునిక మానవులకు సంస్కృతే మతం.

- సంజీవదేవ్, సంస్కృతిపథంలో

మతం నల్లమందు

గతం ముదిమికి విందు.

- తిలక్, న్యూ సిలబస్

తన కార్య మొరు మతంబున
నొనరింపఁగ నేర నగునె యొరుని మతంబుం
దన మతము నొకఁడుగా నో
వునె చెచ్చెర నిశ్చయింపఁ బోలునె దానిన్?

- నన్నయ, సభావర్ణము

మత మనుమాట మోసము సు

మా! యిదే మూలము ధర్మపీడకున్.

- త్రిపురనేని, భగవద్గీత

గుడిపేరు పెట్టుకొని యె

ళ్ళిడి ధనమును నవహరించి కనుకట్టుగ మ్రు

ళ్ళిడి వేడ్చు లొనర్తురు క

ట్టిడి జనులు; మతోపకృతి మటింపఁగరాదే!

- గోపాలరావు, అపూర్వసంఘసంస్కరణము

మతావేశం

మనుష్యునకు మనోవైకల్యమును దెచ్చుటలో
మతావేశము వంటిది వేరొకటి లేదు.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజు

మతావేశములోనున్న మనుజు లేదైనను జేయ
దురు.

- విశ్వనాథ, వేనరాజు

మతిమదువు

మతిమరుపుతో నీళ్ళలోబడి ఈదను మరచిపో
యినాడట.

- సామెత

మతి-సుతి

మతిలేని మాటా, సుతిలేని పాటా.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మదం

పొగురు పోట్లాడ మంటాది. మదం మాట్లాడ
మంటాది.

- కృష్ణరావు, సావీకొండలు

మధ్యపానం

సరసులకు మధ్యపానము ముఖ్యముగా నుండఁ
దగినది. మధ్యపానము చేసినప్పుడే

మధ్యపాదం

మహాదయమగును.

- కొచ్చర్కోట, అపవాద తరంగిణి
లోలంబ రాజీయం అనే వైద్యగ్రంథంలో దుఃఖ
నివారణకు మందేమిటంటూ ప్రశ్నించుకొని
దానికి మధ్యపానాన్ని మందుగా వ్రాశాడు
గ్రంథకర్త.

- చెళ్ళపేళ్ల, కథలు-గాథలు

మధ్య

కొసరి యాబోతు నాబోతు గ్రుమ్ములాడ
నడిమి లేచెయ్య గతి వచ్చె నాకు నిపుడు.

- శ్రీనాథుడు, కాళీఖండము

మధ్యతరగతి

సమాజం అంటే, ప్రధానంగా మధ్యతరగతి
మాత్రమే! సామాజిక నియమాల మంచిచెడ్డలు
రెండూ ఎక్కువగా అనుభవించేది వాళ్లే.

- అనందారామం, శిరిమే మల్లులు
మధ్యతరగతిలో చాలామందికి, తాము అన్యాయానికి
గురి అవుతున్నామని తెలుసుకోవ
టమూ, తమ్ము చూసి తాము జాలిపడటమూ
ఒక పరమార్థం.

- కొడవటిగంటి, సవతితల్లి

మధ్యవర్తి

మధ్యవర్తియైప్పుడూ గోడమీది పిల్లివాటంగా
ఉండాలి.

- కొడవటిగంటి, మధ్యవర్తి

మధ్యస్థుడు లేని వాడ మనమంజనము.

- పానుగంటి, సాక్షి

మధ్యేమార్గం

పాసిజానికి కమ్మునిజానికి నడుమ మధ్యే
మార్గం లేనేలేదు.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె

మనది

మనకున్నది వర్ణవ్యవస్థ కాని జాతీయత కాదు.

- సుబ్రహ్మణ్యగార్జీ, కొత్తమాపు
మనం ఎక్కువంటే అదే మనజురు. మనతో
మనసువిప్పి ఎవరు మాట్లాడతారో వాళ్లే మన
వాళ్లు.

- రామచంద్రమూర్తి, అనుభూతి-అనుబంధం
నా కందినది నాది- నాకందనిది మనది.

- కాళోజ్జీ, నా

మనదేమో నంబర్ పన్ డెమోక్రసీ

టు బి మ్యూర్, ఇది స్వర్గాదపి గరీయసీ

మనకున్నది ఉక్కు చట్రపు బ్యూరోక్రసీ

మనమనసులు వదలని మసీ హిపోక్రసీ.

- శ్రీశ్రీ, బాలల వల్లరం

మన సంగతి మనకొక్కరికీ తప్ప కడమ అంద
రికీ తెలుస్తుంది.

- భమిడిపాటి, మేష్టరీకూడా

ఒక ఉద్యోగమేనా?

మనశ్శాంతి

మనస్సులోని బాధ ఇంకొకరితో చెప్పుకుంటే
కొంత అవేదన తీరుతుంది.

- నరసింహశర్మ, మనస్సాక్షి

మనశ్శుద్ధి

ప్రాంతలను గూతలను గాదు చేతలందు

చూపవలయును మన మనశ్శుద్ధి నెప్పుడు.

- గోపాలరావు, ఆపూర్వ సంఘసంస్కరణము

మనసు

అవయవమున గురువువేయ నది మాంటిమాం

రేగినట్లు మనసున గలుగుబాధ వ్రతి

స్వల్పాశము చేతను వృద్ధియగును.

- పానుగంటి, ప్రచండ బాణాశ్శము

ఇల్లు ఒళ్ళు కుదిగా వుంటే మనసు కూడా

నిర్మలంగా ఉంటుంది.

- కృష్ణంరాజు, దారితప్పినా మాట తప్పినా

మనమా! వద్దిక నాడు మాట వినుమా,

మర్యాద గాపాడుమా!

- తి.వేం., శ్రవణానందము

ఇనుము విణిగినేని యిమ్మాలు ముమ్మాలు

కాచి యతుకనేర్పు కమ్మరిండు

మనసు విణిగినేని మతి యంట నేర్పునా?

- వేమన

ఏ కాలానికి మనసు యలా వుండునో?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఎండిన మొత్తైనను జిగిరించునుగాని విరిగిన

మనస్సు లతుకుకొనవు.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

కడుపులో దిగిమింగిన పక్షమున బాధలు

దుఃఖము మనస్సును దహించివేయును. తల్లి

తోడుతో కష్టము జెప్పుకొన్న పక్షమున కొంత

మనస్సునకు దెబ్బపడి నుండును.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము
అంతఃకరణము మలిన మైనప్పుడు మానవుని
కెడుటివారి మనస్సులు కూడ మలినము
లైనట్లు గనబడును.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి
మనసులోని మాటను కళ్లు చెప్పినంత స్పష్టంగా
నోరు చెప్పలేదు.

- వసుభాబు, ఆద్యంతాలూ - అంతర్యామి
మనస్సు మర్కటం వంటిది.

- గోపాలచక్రవర్తి, మాంజనేయులు మస్తీష్కం
ఎదుటి వస్తువు ఎలా ఉన్నా మనసెలా చెబితే
కళ్లలా చూస్తాయట.

- సరళాదేవి, కుంకుమరేఖలు
కాతరుడు మదిగల పాముగాంచునెడుట,
విరహ యెదుటజూచును లోనవెలయుప్రి
యను, మెదడులోని స్వర్ణము కవియెదుట
గాంచు మనసు చూడు మన్నట్టులే కనులు
గాంచు.

- పానుగంటి, కల్యాణరామవము
మనసు స్వాధీనపర్యుక్తవలెనని ప్రయత్నించాడు.
కట్టవేసిన కుళ్ళ గుంజుకుంటూ మొరిగినట్లు, పరు
గులు ప్రారంభించింది. కుళ్ళయినా కొంత సేవ
■ అలుపువచ్చి వూరుకుండేది. మనసు బంధిం
చినకొద్ది పలుపు పొడుగవుతున్నది.

- ఉన్నవ, మాలపల్లి
మనకి మనసేమిటా కష్టమే, మనసుచూకున్నా
కష్టమే!!

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు
చెప్పుకొన నోరులేని ■ చిత్తమందు
నెన్ని భావాలు చుట్టలై తన్నుకొనునో?

- జాషువా, గోవు
క్షోభపడిన మనసుకు జాబుకుదన మెక్కువ.

- విశ్వనాథ, తెలుచిరాజు
మనస్సును వివేకవంతము చేసికొని కంటిని
మనస్సు చెప్పినట్లు వినిపించుము.

- విశ్వనాథ, వేనరాజు
మనస్సు దానిలో అది యిమిడి ఉన్నది. అది
స్వర్ణమును నరకముగా జేయును; నరకమును
స్వర్ణముగా జేయును.

- విశ్వనాథ, నెలియలికట్ట
కొదమ నేత్ర ముపుడు ముదిరి ప్రకృతిమీద

మోజు దప్పి మనసు బూజు బట్టె.

- జాషువా, నా కథ
మానవుడు తనలోఁ దానెంత యూహించుకొ
నుట కావలయునో యేకాంతముగా నొక స్నేహి
తునిలో మనసు విప్పి మాటాడుట యంత కావ
లయును. లేనిచో మనస్సునకు రాదగినంత
వికాసము రాదు.

- విశ్వనాథ, తెలుచిరాజు
మనిషి మనసు రస్తామీద
గుచ్చుకుంటున్నది కంకరే.

- కుందుర్తి, అనగా అనగా
రూపంలేని మనస్సు రూపమున్న మనిషిమీద
ఎంత పెత్తనం చేస్తుంది?

- విశ్వం, కోర్టు
మనసులోంచి సరైన నిర్ణయాన్ని తీయటం,
పెట్టెలోంచి సిగరెట్టు తీసినంత సులభమైతే?

- విశ్వం, కోర్టు
సరిగ్గా చెయ్యలేదని అనుకుంటేగానీ... సరైనది
చెయ్యడానికి మన సుండదుకదా?

- కాంతారావు, వంశధార
నోరు మారితే మనసు మారుతాదా?

- కాంతారావు, వంశధార
అకర్షించుకోగల శక్తివున్న మనస్సే అన్యుల అక
ర్షణకు కూడా లోనవుతుంది.

- వీనిశెట్టి, పంజరంలో పక్షులు
మాటకన్నా మనస్సు బలమైనది.

- వీనిశెట్టి, పంజరంలో పక్షులు
మనిషిని చూచి, మనసుని తెలుసుకోలేమండీ.

- ముద్దంశెట్టి, తప్పించుకోలేవు
మనసుమీద శరీరం గుడ్డి నిఘా వేస్తుంది,
శరీరం మీద మనసు వ్యర్థ విప్లవం సాగి
స్తుంది.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమశ్వాన
బయటికి వచ్చినా, మరెక్కడికి తను పోయినా,
తనతోపాటే వుండే ■ మనస్సు బాధపెడు
తూనే వుంటుంది.

- బుచ్చిరెడ్డి, ఎప్పుడొస్తుంది దీపావళి
శరీరక రోగాలకు మందులున్నాయీగాని మన
స్సుకు మందులేదు. మనస్సుకు వేరొక మంచి
మనస్సే మందు.

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్రభారత్

చిత్తుగా త్రాగినా మనస్సుకు మత్తెక్కిదు.

- ముద్దంగెట్టి, జ్వలిత జ్వాల
ఎడద మేక, మెదడు నక్క
మనసూ తోడేలు కుక్క.

- కాళోజీ, నాకేమైనది!
మనసు విరిగాక అతకదు. బలవంతాన అలికిం
చినా అతుకు అతుకే.

- సుంకర, పిచ్చివాడు
ఎంత అదుపులో ఉంచుకోవాలనుకున్నా. మన
మనస్సు మన స్వాధీనం తప్పి పరుగులు పెడు
తూనే ఉంటుంది. అంతే, తిరిగి తిరిగి అదుపు
లోకి తెచ్చుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తూ ఉండవల
సిందే.

- ఆనందారామం, మళ్ళీవచ్చిన వసంతం
ఎప్పుడూ ముఖం మీదికి నవ్వుచ్చేలా మన
మనసుని కాపాడుకోవడంలోనే వుంది మన
గొప్పతనం.

- ఆనందారామం, అద్దంలోకిత్రువు
తల్లిగానీ, తండ్రిగానీ, భార్యగానీ, కొడుకుగాని
మమకార హృదయానికి ఒకటే.

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు
మనసు తెలియనివేళ
మంచియే చెడుగాయే!

- నండూరి, ఎంకిపాటలు
మదనపడే మనసుతో రాసిన రాత
అనంత విశ్వానికి వెలుగు పంచు!

- హర్షవర్ధన్, కవి
మనస్సుతో చూడు. మసిబొగ్గు మాణిక్య మైపో
తుంది.

- చాసో, ఊహాఊహ్యశి
వంటికి సులభంగా సిల్కులు తొడగవచ్చుగాని
మనస్సుకు తొడగడం సులభంకాదు.

- కొడవటిగంటి, సద్యోగం
ఎన్ని కోర్కెలు తంత్రంబు లెన్నియెన్ని
యెన్ని పన్నాగములు మనసున్నవేళ
సది రవంత స్తంభింపంగ నన్ని బంధు;
అఖిం సృష్టికే కారణ మగును-మనసే.

- పానుగంటి, చూడామణి
ఇంద్రియాన్ని నిగ్రహించగలిగినవారికి కూడా
మనసుని పాలించడం చాలకాదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

మనసు చూడమన్నట్టులే కనులు చూచు.

- పానుగంటి, సాక్షి
పనికిమాలిన యన్నింటిలోను బనికి మాలినది
మనసు. సిగ్గుమాలిన యన్నింటిలోను సిగ్గుమా
లినది మనస్సు. నీతిమాలిన యన్నింటిలోను
నీతి మాలినది మనస్సు. దాని కదియే సాటి.

- పానుగంటి, సాక్షి
కళా సృష్టిలో మనసుతో చేసే పని, చాలా
తక్కువ రకపు బజారు పని.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
మనస్సుందే, యినప్పట్టిలాంటిది.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె
తనువున విడిగిన యలుగురి
ననువునఁ బుచ్చంగవచ్చు నతినిష్ఠురతన్
మనమున నాటిన మాటలు
విను మెన్ని యుపాయములను వెడలునె
యధిపా!

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము
మనస్థితి

ఎవరిని ఎక్కడ ఏది గుచ్చుకుంటుందో, గాయ
పరుస్తుందో చెప్పటం కష్టం. ఒకప్పుడు తిట్టినా
కొట్టినా బాధపడకపోవచ్చు. ఒకప్పుడు చిన్న
మాటే విషం పూసిన కత్తిలా గుచ్చుకోవచ్చు.
అప్పుడు లేనిదీ ఇప్పుడు వున్నదీ ఏమిటంటే
చెప్పలేము. అప్పటి వారి మానసికస్థితినిబట్టి
నీవకార తిరస్కారాలనుబట్టి వుంటుందది.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారతక్షే
మనిషి

మనుష్యుడే నా సంగీతం
మానవుడే సందేశం!

- శ్రీశ్రీ, మహానంకల్పం
రెండు పిట్టలు కలిసుంటాయి, రెండు పుల్లు
కలుసుంటాయి. కానిద్దరు మనుషులు కలుసుం
దరు, డబ్బు సంపదం ఏదీనే నేకపోతే.

- బీనాదేవి, డబ్బు
మందిర మెరుగని దేవుడు
మనిషిగాక యింకెవ్వడు?

- సినారె, మానవగీతం
పరిస్థితులవల్ల తయారైనవాడు మనిషి. కాని ఆ
పరిస్థితులను మార్చగలిగినవాడు గూడా ■

మనిషి. మనిషికంటే విలువైన వస్తువేదీ ప్రపంచంలో లేదు.

- చిరంజీవి, శాంతినమరం

కానెడు పొట్టుకోసం

గుప్పెడు డబ్బుకోసం

మనిషి, తనను తాను

తగలెట్టుకోడానికైనా తయారు.

- సూర్యప్రకాశ్, మంటల్లో మనిషి

మానవుడు సగం జీవితం నేర్చుకోవటంలోను, మిగిలిన సగం తాను నేర్చుకుంది తప్పని తెలుసుకోవటంతోను గడుపుతున్నాడు.

- గోపీచంద్, మానవజీవితం

తిరుగుబాటు మనిషి బతుకు.

- కాశోజీ, నా గొడవ

మనిషి లక్షణం డబ్బు దగ్గర బయటపడుతుంది!

- అనిశెట్టి, గాలిమేడలు

జంతుసంతతికన్న స్వేచ్ఛాప్రవృత్తి ప్రజకు లవలేక మన్నం జోషుడదుగాని దురభిమానమ్ము స్వార్థమ్ము తులంగలించు.

- ఏటుకూరి, క్షేత్రలక్ష్మి

శాస్త్ర మాతాద్యసన్నిధి జడుపడేని నిర్దోషుడంబు మది సంక్రమింపడేని దెగువ మీతి ప్రతిజ్ఞ సాధింపడేని

జ్ఞాతిజయ మందడేని తజ్ఞునడు జనుడె?

- శ్రీనాథుడు, కాళీ ఖండము

మనుష్యులకు క్రమంగా ఆభివృద్ధి పొందుతూ వుండడం సహజగుణం

- కందుకూరి, నవనాగరికులు

పాము క్రూరమండ్రు ప్రాణులలోనెల్ల జాముకంటె నరుండు పాతకుండు.

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంకిత

మనిషయినవాడు, చెయ్యరాని చెడ్డ లేదు, చెయ్యలేని మంచి లేదు. మనిషయినవాడు, పాల్పడరాని స్వార్థమూ లేదు, సాధించలేని పరార్థమూ లేదు. మనిషయినవాడు, దిగరాని నైష్యమూ లేదు, అందుకోలేని ఉచ్చస్థితి లేదు. మనిషయిన వాడు, చెయ్యరాని నాశమూ లేదు, చెయ్యలేని విరూఢమూ లేదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, గుర్రహుండాలు

గొప్పవాడు కావాలనుకున్న మనిషి సకల

కష్టాలూ అనుభవించాలి

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, ఆత్మబలి

మంచితనాన్ని చంపెయ్యడం మనిషి లక్ష్యం.

- పాప, దారిద్ర్యపు బస్సు

దేశమంటే మట్టికాదోయ్

దేశమంటే మనుషులోయ్!

- గురజాడ, దేశభక్తి

తిండి కలిగితే కండ కలదోయ్

కండ గలవాడేను మనిషోయ్!

- గురజాడ, దేశభక్తి

మనిషి కాటుకు మందు లేదన్నాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నరుండు జరాయుజములలో

దరుణీ! విను ముత్తముండు, క్రుతము లేకున్నన్ సరి నతండు బతువు గావున

వరివృక్షమగు నట్టి వినికి వలయు నరునకున్.

- తిక్కన, ఆనుశాసనిక పర్వము

అంతిమ విజయం కాలానిదే అనుకుంటారు కొందరు! కాదు మానవుడిదే అని గర్హిస్తాన్నేను.

- శ్రీశ్రీ, అనంతం

దేశమునుబట్టి మనుజుండు కాని, మనుజుని బట్టి దేశముకాదే! మనుజునిబట్టి దుస్తుగాని, దుస్తునుబట్టి మనుజుండు కాడే.

- పానుగంటి, సాక్షి

మనుష్యుడంత మాయకాండు మఱియొకడు న్నారా? ముందునకు వాడే నడచును. ■ కాళ్ళతోనే వెనుకకును వాడే నడచును.

- పానుగంటి, సాక్షి

ప్రతి మనుజునకుం దనకు లేనిదేదియో యుండవలయునని మహాభిలాష యుండును. అది తనకు నెంత కష్టము పడినను సిద్ధింపక పోవుటచే మనస్సు చెడియుండును. ఇట్టి స్థితియే క్రమ క్రమముగ నెదిగి పురుషులకు చిచ్చికింద దిగును.

- పానుగంటి, సాక్షి

సృష్టిలో మనుష్యు లెందఱో మనుష్యు ప్రకృతు లన్నియైయున్నవి. ఏ రెండును సమములుగావు.

- పానుగంటి, సాక్షి

తనకిష్టమైన పనియే పైవారు చేయవలయునని, తన కనిష్టమైన పని నెల్లరు మానవలయునని, తన యసదుపాయమే యెల్లరూనిరాకరింపవల

యునని. లోకము తన కొఱకే సృష్టింపఁబడినదనియు మనుజునకెంత గర్వము! ఎంత మౌఢ్యము! ఎంత యహంభావము! ఎంత పరనిరసన ఋద్ధి! ఎంత తలతిక్కు! ఎంత కొనచెట్టి!

- పానుగంటి. సాక్షి

మనుషుల తెలివితేటలముందు దేవతల తెలివితేటలెంత?

- కొడవటిగంటి. ఆచార్య

మనిషికంటే ప్రపంచం గొప్పది. మనిషికంటే మనుషులు గొప్పవారు.

- అనంతం. జనార్దనరావు ఢావకాలు దేవుడు చేసిన పాపమంతా

మనిషిలా గడ్డకట్టింది కాబోలు!

- కుందుర్తి. నాలోని నాదాలు

లోకంలో కారుణ్యాన్ని పెంపొందించేది మనిషే తప్ప ■ పని దేముడు చెయ్యడు, ఏ జంతువూ చెయ్యడు.

- రావిశాస్త్రి. ఋక్కులు

ప్రతి మనిషీ కూడా పుట్టగానే తను పులిలా బతకాలో, ఆవులా బతకాలో, మేకలా బతకాలో తేల్చుకోడు. జ్ఞానం వచ్చాక తేల్చుకొంటాడు.

- రావిశాస్త్రి. పోతుపల్లి లాకే కథలు మానవుడు ప్రతిభా జీవి, ప్రతిభా సంపత్తిలేని జీవాలు మానవ శరీరాలతో పోరాడుతున్నా అవి మృగాలే.

- సూరి. చంఘీబాన్

పేరుతో, ప్రాంతంతో, భాషతో ముడిపడి కొట్టుకుంటుందా మనిషి గుండె? మరోచేట ఊపిరాడదా?

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర - ఎన్నో కలలు ఆకలేసినప్పుడు కూడా తిండికోసం తంటాలు పడని జంతువు మానవు డొక్కడే.

- బుచ్చిబాబు. దారినపోయే దానయ్య ఎడం ఎడంగా నాటిన మొక్కలు కూడా పెరిగి నకొడ్డి దగ్గరపడి కలుసుకుంటాయి. మనుషులు పెరిగినకొడ్డి దూర మవుతాడు.

- కొడవటిగంటి. విశ్వధ్వం మనిషిని నమ్ముతే సెప్పు దెబ్బలు. అంగుతె (వంగుతే) ఎక్కుతడు, కూకుంటే తొక్కుతడు. నిలబడితే మొక్కుతడు.

- రాజయ్య. సృష్టికర్తలు

'రూలు'కన్నా ఆమనిషి ముఖ్యంగా?

- రాజారాం, వగవేటికి..?

ప్రకృతిలో మానవుడే

పరమాద్భుత పరాకాష్ఠ.

- ఆరుద్ర. భ్వమేవాహమ్

మాయలేని మహిమలేని

మానవుడే మన దైవము.

- అబ్బూరి. కవిత

పశువుకి ఆశలేదు-నిరాశలేదు. మనిషికి రెండు వున్నాయి.

- గోపీచంద్. అసమర్థుని జీవయాత్ర గడియారంలో చక్రంవంటివాడు మనిషి-సమాజంలోనూ బళ్ళోనూ.

- చలం. మ్యూజింగ్స్

మనుష్యుడే అన్ని అంద నికారాలకూ, అసహ్యలకూ కారణం. సృష్టియెంతో సుందరమయింది. స్వచ్ఛమైనది.

- చలం. హంవేకన్యలు

మనిషన్నాక ఒకమాట మీదుండాల.

- బీనాదేవి. డబ్బు! డబ్బు!! డబ్బు!!!

ప్రతి మనిషి, చల్లగా, తెల్లగానుండే చంద మామ. రాహువులాంటి పరిస్థితులు మెల్లగా మానవ. చంద్రుణ్ణి మింగేస్తుంటాయి.

- ■ బ్రహ్మ. వివేచనయం

కాలంతోపాటు మారని మనిషి మసైపోతాడు.

- కాంతారావు. వంశధార

యేదో ఒక వంపు లేనిది మనిషెలా అవుతాడు? మనిషికి రోగంరాని శరీరం లేదు. చంచలంకాని మనసు లేదు.

- కాంతారావు. వంశధార

మనసు వెద్రయిపోతే మనిషి లేడు.

- కాంతారావు. దగావడిన తమ్ముడు

ఉన్నదే నలుగురికి సర్దిస్తోడు మనిషి.

- కాంతారావు. దగావడిన తమ్ముడు

అశ ఉత్తర ద్రువం, విది దక్షిణద్రువం

మనిషి రెండింటి మధ్య

బంతిలా ఎగిరిపడే ప్రహసనం.

- తిలక్. న్యూ సీలబన్

మనిషి మోటా, బుద్ధి జూటా.

- కొచ్చర్లకోట. పెట్టమారి మగండు పరిస్థితులకు బలయ్యేవాడు నిన్నటి మనిషి.

ఎదురు తిరిగేవాడు రేపటి మనిషి, పరిస్థితుల్ని తన స్వార్థంకోసం వినియోగించుకొనేవాడు ఈరోజు మనిషి.

- వీరేంద్రనాథ్, రఘుపతిరాఘవరాజారాం మానవుడు రాజరాజు, అతని నవరత్న ఖచిత సింహాసనం ఈ భూతలి.

- టైరాగి, హుసేన్ సాగర్ మనిషిగా గొప్పవాడు కావడం మంచిదిగాని, అంతస్థులోనూ, డబ్బుతోను కాదు.

- ముద్దంశెట్టి, తప్పించుకోలేవు మనిషి చాలా చిత్రమైనవాడు. అతడెప్పుడూ వర్తమానంలో జీవించడు. భూతకాలంలో మరుగు పడిపోయిన జ్ఞాపకాలను వెకిలించాలని చూస్తాడు; లేదా భవిష్యత్తుని గూర్చి కలలు కంటాడు. కాని అతడు వర్తమానంలో జీవించాలని ఎప్పుడూ అనుకోడు...

- సుజాత, కనువిప్పు బలధరముల పొదుగుపిండి జల రాసుల జతలు గూర్చి అడుపులేక పరుగురెత్తు నదులకు ముకుద్రాళ్ళు గుట్టి సృష్టికి ప్రతిసృష్టి ■ నీ కష్టజీవి మానవుడు.

- మల్లారెడ్డి, అంధవధం మనిషి సుట్టూ గీతలు గీసి ఆటిల్లో మసల మంటం నా సేతకాదు.

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు మనీష

■ మనిషి ఆ మనిషిని బంధిస్తాడు ఇద్దర్ని కలిపి బంధిస్తుంది మనీష.

- ఇస్మాయిల్, స్వేచ్ఛాగానం మనుమార్గం

జనులకు నొడక బాటగు విధ మున నడచుచు లోకనింద్యముల నడుగుచు మీఁ దని యొకని కలిమి కులుకక మనుజులతోఁ బొందిపోసగి మనుటొప్పు నృపాః

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము మనోదైర్యం

మతోన్మాది ఆయిన టెర్రరిస్టుకి, మంచి ఆశయం అని తను నమ్మినదాన్ని ఆచరించే

తీవ్రవాదికి మనోదైర్యం సమానంగానే ఉంటుంది.

- చల్లా, టెలిఫోన్ ఆపరేటర్ మనోబలం చేత యెటువంటి రోగాలనైనా మర్లించవచ్చును.

- కందుకూరి, యోగనిద్రాప్రహసనము మనోబలం లేకపోతే దృఢనిశ్చయం కూడా కొంతకాలానికి సడలిపోతుంది.

- సరస్వతీదేవి, మెవ్వరని మనోవ్యథ

పేదతండ్రి మనోవ్యథ నేకవి వర్ణింపఁజాలును? - చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

మంత్రగాడు

తన మనుగడతో మనుష్య జాతికి మంచి చేసి నవాడే నిజమైన మంత్రగాడు... "మం" అన్నది మంచికి సూచన. 'త్ర' అన్నది సర్వ లోకాల్ని సూచిస్తుంది.

- వీరేంద్రనాథ్, తులసి మంత్రం

మంత్రంద్వారా వచ్చే తరంగాలద్వారానే మనిషిని చంపవచ్చు

- వీరేంద్రనాథ్, తులసి భాష అనేది భావం తెలియదానికి కాని, అది అందరికీ అర్థం అయితే దాని విలువ పోతుందనుకున్నారేమో మన పెద్దలు. ఎవరికీ అర్థం కాని భాషలో పెట్టేరు మంత్రాలు.

- బీనాదేవి, పెళ్లిపార్లు మందాగ్నికి మామగారికి మంత్ర మొట్టకే

- పానుగంటి, ప్రచండ చాణక్యము మనిషిని గెలియడం శక్యంగాని, మంత్రాన్ని గెలియడం వెలగా?

- గురజాడ, బిల్వదేయము మంత్రాలలో గొప్ప మహత్వం ఉన్నది. వుపదే శమయినవాళ్ళు తిన్నగా వునశ్చరా చెయ్యక పోతే పలం కనువడదు. అదంతా మనలోపమే కాని మంత్రము యొక్క లోపము ఏమీ లేదు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని శాస్తాలనగా మంత్రాలనగా అందరికీ తెలిస్తే పాటి తప్పిపోతవి.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

బాగుపడదలచిన ఉద్యోగి మంత్రం బాసు దేవో భవ.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయబేతాళ విక్రమార్క్యము

మంత్రానికి అసాధ్యం వన్నది వుండగూడదు.

- గురజాడ, కొండుభట్టియము

మంత్రాంగం

మనుషుల మంత్రాంగాలు నిజంగా చదరంగపు టిత్తులేమో.

- సీతారామరావు, తారాబలం

మంత్రీ

అమాత్యుని శేష చిహ్నాలు

అత డావిష్కరించిన ఎలుక కన్నాలు!

- టైరాగి, అమాత్యుని అకాలమరణం

మినిష్టరయితే చెప్పకూడదుగానీ, చాలా రాబడి వుంటుంది.

- సతంజలి, ఆవున్నసర్దార్

చదువుచున్నావె పత్రికాచయమునందు

నాంద్రమంత్రుల రాజకీయాల రభస!

- జాషువా, నా కథ

మాటలు చెప్పి మంత్రం వేసేవాడు మంత్రీ లేక మంత్రగాడు.

- భమిడిపాటి, ఇప్పుడు

అట్లాక అమాత్య గాణ్నితె అమలు పెడుదు

లిప్తలో ప్రణాళికల మాలికలు వేటు

'అం' అనే ప్రతిపక్ష రాహు! యనంగ

జనులు సుఖదోలికా ఝమంఝముల పొంగ?

- మాచిరాజు, క్రాసు

ఆపి కావ్యాలు, చేసి పద్యాలు హాల్లు

శారదాశావ కలివిమోచనము పొంది

డింగనేట్టు నిలిచి ఒక్క ఓటింగు గెల్చి

మంత్రీ నౌదును నేను అమాంతముగను.

- మాచిరాజు, క్రాసు

మంత్రులకూ, అవినీతికి

మనస్పర్శ లేలరా?

పొలయలుకల్లో వచ్చిన

పొరపొచ్చె గురువరా!

- మల్లారెడ్డి, యక్షప్రశ్నలు

సర్వజ్ఞులు ఎవరంటే

సణుగుతా వడేలరా?

మంత్రీవర్యు లుండంగా

మరియెవ్వరు గురువరా!

- మల్లారెడ్డి, యక్షప్రశ్నలు

మందలింపు

మందలించటంలో కూడా అందం ఉంది.

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు

ఒక బ్రాహ్మడు తన కొడుకుని "చదువుకోకపోతే

గాడిదెలను కాసుకొస్తావా?" అని మందలిస్తే

గాడిదెల యజమాని తన కొడుకుని "గాడిదె

లను కాయపుకదా? బ్రాహ్మల్లాగా యేదం చదు

వుకుంటావా?" అని మందలించినట్లు చెప్పుకుం

టారు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

మంది

చాలామంది విశ్వసించనూ విశ్వసించరు. సందే

హంచనూ సందేహించరు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ప్రేమించే వ్యక్తులు కాని ప్రేమించబడే వ్యక్తులు

కాని ఒకరికంటే మించిన కొద్దీ ప్రేమలోని

తీవ్రత పలచబడిపోతుంది!

- సంజీవదేవ్, ఒకే ఒకటి

మందు

జలుబు మందు తింటే వారం దినా

లుంటుంది. తినకపోతే ఏడు దినా లుంటుంది.

- సామెత

కొండ నాలుకకు మందువేస్తే ఉన్న నాలుక

ఊడిపోయిందట.

- సామెత

గాయపర్చినవాడు గాయపడి మరణించటమొ

ట్టటే గాయానికి మందు.

- శివారెడ్డి, నువ్వు గాయపడలేదా?

అకలికి మందు వైద్యంలో లేదు. రాజకీయంలో

ఉంది.

- రంగాచార్య, జనవదం

అడిగిన వాడు ఒక మందు చెప్తే అడగనివాడు

ఐదు మందులు చెప్తున్నాడు.

- కందుకూరి, ఇదీ నాదేశం

రొంప మందు పుచ్చుకుంటే వారంలోనూ, పుచ్చు

కోకపోతే ఏడు రోజుల్లోనూ పోతుందంటారు.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు! డబ్బు!!!

చదువు మందుగాడు జాతి రుజుకు.

- జాషువా, ఇంటిగుట్టు

మనుషులకి వేసేమందు కుక్కకేస్తే చావకేంటే
స్తుంది?

- నరసరాజు, స్వర్ణసేమ
మానిందే మందు. బతికిందే పూరు.

- భమిడిపాటి, దగాపడిన తమ్ముడు
మందుగుండు

సైన్యానికి మందుగుండు సామగ్రి యెరాగో
ఆంధ్ర సంసారానికి అవకాయ అలాంటిది.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె
మందూ, మందుగుండూ రెండూ ఉంటేనే కథ
నడుస్తుంది.

- రావిశాస్త్రి, నిజం
మమత

మనుష్యులు దూరమైనకొద్దీ మమతలు ఎక్కువ
వుతాయి కాబోలు.

- మొక్కపాటి, బారిష్టరు పార్వతీశం
మడిగట్టుకు కూర్చున్న మగవాడిమీద ఆడదానికి
మమత ఉండదురా.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, ఖుదానంద్
మరణయోగ్యత

చావు బ్రతుకులు రెండూ సమాన దృష్టితో
చూడగలిగినవాడే ఏ పనైనా చెయ్యగలుగు
తాడు. చస్తాను చస్తాను అని బెదిరించి, భయ
పెట్టి సంఘదృష్టిని, సానుభూతిని సంపాదించ
దలచినవాడు చావలేడు.

- గోపీచంద్, ఆపమధ్యని జీవయాత్ర
మరణ

మరచిన వెత చూపుతుంది
ఆరతేలిలోన స్వర్గం
మరపుల మతి తెరుస్తుంది
ఊహానూతన దుర్గం.

- భైరాగి, హామెల్డ్ స్వగళం
ఒక సుఖం రుచి కష్టాలను మరిపించగలదు.
ఒక కష్టం వంద సుఖాలను మరిపిస్తుంది.

- వేణుగోపాలరావు, విజ్ఞానం-అజ్ఞానం
మరుపు అనేది ఎప్పుడొస్తుంది? ఎదుటివారి
మీద లక్ష్యం లేనప్పుడు, ఎదుటివాడి మాటమీద
గురిలేనప్పుడు.

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి
మరుపు ఎంతవ్యాపకేనా ఉంటుంది, ఏ విషయం

లోనేనా ఉంటుంది.

- భమిడిపాటి, నామాటే నెగ్గింది
ఎప్పుడూ చూస్తున్న మనుష్యుల గొప్పతనం
మర్చిపోతుంటాం. పైవాళ్లు జ్ఞాపకం చేస్తేనే
అప్పుడు కళ్లు తెరుస్తాం.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె
తలపునుంచి పారిపోవటమే మరుపు.

- భైరాగి, పలాయనం
ఆసలు ఎప్పుడు విషయాలప్పుడు మర్చిపోక
పోతే ఈ లోకంలో బతకలేముండి.

- వతంజలి, అప్పున్న సర్దార్
తగిలిన అమాతం- తీరని అపకారం మరిచిపో
లేదెవరూ.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అనుభవాల్నా -
జ్ఞాపకాల్నాను
హిందువు లెంత భాగ్యవంతులైన, నెంత దురా
చారములలోఁబడి భ్రష్టులైనఁ దమ చట్టము
లను గౌరవించుట మాత్రము మరవరు.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము
పెళ్లికి మంత్రాలు ఎంత ముఖ్యమో ఎలక్షన్
ముందు వాగ్దానాలు కూడా అంతే ముఖ్యం.
పెళ్లాయ్యాక మంత్రాలు మరిచిపోయినట్లు ఎల
క్షన్లు ముగియగానే వాగ్దానాలు మరచిపోవాలి.

- వెంకటేశ్వరరావు, సమాధికడుతున్నాం
చందాలివ్వండి
మరపే మనిషి జన్మకు దేవుడిచ్చిన వరమైతే
మరచిపోలేకపోవటం అతనికి దేవుడిచ్చిన
శాపం అయ్యుండాలి...

- రామచంద్రమూర్తి, శ్రీరాగం
మరచియ్యం

మంట లోలుకఁబోయు మరధాన్య మాశించి
ఉడుకుదిట్టు లయ్యె నొడలు లెల్ల.

- ఎటుకూరి, క్షేత్రలక్ష్మి
మరుగు

కన్నతల్లికైనా, కనుమరు గుండాలి.

- సామెత
గాజులన్నకు బుడుబుడుక్కులవాండ్రకుఁ దెర
మరు గవసరములేదు.

- నంబూరి, దుర్గావతీ
మరునాడు

నిన్నటి కేటుగాడు నేటి ఖానీకోరు. ఈవేళ బడి

కెళ్ళని పిల్లడు తర్వాత జైలుకెళ్ళక మానడు.

- బీనాదేవి, తీర్పు

మర్యాద

అడుదాని మర్యాద స్వచ్ఛమైన యుద్ధము వంటిది

- పానుగంటి, ప్రచండబాణాక్షము

లోకములో మనదైన పని కావలసినప్పుడు రెండు విధములుగా నగును. మన మర్యాద పాటించి యాతలివారు చేసిపెట్టుదురు. ఈ మర్యాద లేని వారి పనులు పరుల కాశపెట్టుట వలన జరుగుచుండును.

- విశ్వనాథ, తెజవిరాజు

మర్యాద లేనివాళ్ళని అది వొప్పుగోడు, వున్న వాళ్ళ దాన్ని ఒప్పుకోరు.

- బుచ్చిబాబు, తీసినతెర

మాబోటి బీదవాళ్ళపాలిటి మృత్యువు మర్యాదే బాబూ.

- బుచ్చిబాబు, తీసినతెర

కొద్దిరోజులు జరిగే మర్యాద చాలాకాలం జరగదు.

- కొడవటిగంటి, చదువు

మర్యాద చేయించుకోవటంలో చాలా ఆనందం ఉన్నది. అర్హత మాట ఏమైనప్పటికీ.

- కొడవటిగంటి, అనుభవం

అవతలివాణ్ణి నీతో సమంగా చూచుకోవటమే నిజమైన మర్యాద.

- కొడవటిగంటి, అనుభవం

పెంపుడుముండ. మర్యాద సంగతి దానికేమి తెలియును?

- కాళ్ళకూరి, చింతామణి

రాలలో మ్రోగు వాద్యాలు

ఫూలలో దాగు మర్యాదలు.

- రాశరత్తి, వునర్జవం

మర్యాదలో మహమ్మదీయుల్ని మించినవాళ్ళ లేరు. తలుచుకుంటే అమర్యాదలో కూడా!

- చలం, అరుణ ఆర్యమెంట్

అగ్ని గుండాలవారి మర్యాద గొప్ప ప్రేమతో వారు పెట్టెడు పెట్టు గొప్ప భానుఁ డపరాద్రి లోపలఁ బడక మున్న నింతలోపల ప్రాణంబు లేడల కున్న!

- వీరభద్రకవి, చాటువు

మర్యాదగా మాట్లాడటం ఒక కళ.

- రామమోహనరావు, త్రినేత్రుడు

మల్లెపూవు

మల్లెపూల తెల్లదనం, పరిమళం మనుషుల హృదయాలకు ఉంటే ఎంత బాగుండును?

- బుచ్చిరెడ్డి, తప్పు

నీ హృదయపు కథ విప్పి చెప్పటానికి

ఒంటరితనాన్ని ఒంటరి చేయటానికి

మల్లెలకు మించినది ఏదీలేదు.

- భైరాగి, మల్లెపూలు

మనీడు

నమాజు చేయబోతే మనీడు మీద పడ్డట్టు.

- సామెత

మహాకవి

ఎన్నెన్ని జన్మాల్లెత్తి

ఎంత పొంకంగా రాసినా కథకుడు

మహారచయిత అనబడడు.

- కాళోజీ, సరస్వతీపుత్రుల్లారా!

మహాత్ముడు

నడుం వంచినవాడే నేడు

అక్షరాల మహాత్ముడు.

- తిరునగరి, పురోగమనం

లోక జీవనపు చండభాను తప

నాగ్ని ధాకలకు తాళినవాడే

మహాత్ము డనగా మహర్షి యనగా.

- రమణారెడ్డి, దమ్మమోవ

మహాత్ములు కాబోయేవారంతా మొదట పిచ్చివారిలానే కనబడతారు.

- చిన్నబాబు, డబ్బు

ప్రణయము రామరణాంతములు, కోపములు

తక్షణ భంగురములు, త్యాగములు నిశ్శంక

ములు నగుట మహాత్ములకు సహజము.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

మధ్యం, మాంసం వినర్థించినవాడే మహానుభా

వులైతే, దేశంలో దున్నపోతుల కంటి మహాను

భావులు మరెవరూ ఉండరు.

- రాచిశ్రీ, ఋక్కులు

అనంతకాలము మీద సముద్రమించిన మహాపురుషుల బోధలన్నియు వ్యర్థము లైనవని చెప్ప

■ప్పును.

- విశ్వనాథ, నందోరాజు భవిష్యతి

మహాత్ముడు

మహాపురుషులు ప్రపంచానికి రెండు విధాల
పువకరిస్తారు- కార్యాలవల్ల, బోధనవల్ల,
రెండోది తమ దర్శన సాంగత్యాలవల్ల.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

మహాయోగం

జరగడానికి వీలేని మహాయోగాలు, జాతకాల్లో
పట్టినప్పుడు గొప్ప మేలుకు బదులుగా గొప్ప
కీడు సంభవిస్తుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మహారాజు

పోయినవాండ్రే మహారాజులు.

- అశ్వదుస్వామి, ప్రజలమనిషి

మహావాక్యం

అబ్బ, తెనుగులో కాం ఫ్లెక్స్ సెంటెన్స్ మహాకష్టం.

- బుచ్చిబాబు, ఆధ్వంతాలు, మధ్యరాధ

మహిమ

కట్టెలు కదిపినచో నిప్పుమండును. తాకిడి తగి
లినచో బాము పడగ యెత్తును. మనుజుడు
క్షోభపడి తన మహిమను దాను పొందును.

- విశ్వనాథ, తెలవిరాజు

కాని కాలాలు వచ్చినవి, యిప్పుడు దేవుళ్ల
మహిమా విస్తారంగా కనపడటం లేదు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

మహిళాసంఘం

సంసారం అనే ఎడారిలో మహిళాసంఘం
'ఓయాసిస్సు' వంటిది.

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు-శ్రీయుతులు

మహోత్తమం

ఏపని అత్తను చంపని ఉద్యోగం
మహోత్తమం.

- బాపిరాజు, కోనంగి

మాజీ

మాజీమంత్రులు వుంటే ఎంతో చస్తే ఎంతో

- వతంజలి, అప్పన్న సర్కార్

పనీపాటూ లేని రిటైరయిన ఉద్యోగికి చచ్చే
పర్యంతం హాబీ అఫీసుల చుట్టూ తిరగటం.
పెన్షను, పి.ఎఫ్. రాబట్టుకుందామని ప్రయ
త్నిస్తూ శేషజీవితాన్ని గడుపుతారు. మాజీ
ఉద్యోగినయినా సరే, ప్రభుత్వం సోమరిగా

కూర్చేపెట్టదు.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతా
విక్రమార్క్యయము

మాట

మాన్యగలిగితి కత్తికోతలు,

మాన్య వశమే, మాట కోతలు?

కత్తి చంపును, మాట వాతలు

మాన వేనాడున్.

- గురజాడ, లవణరాజుకల

పుస్తకంబులలోని మాటలు

విస్తరించుచు, ననుభవమ్ముల

తత్వ మెరుగక, శుకము లగుదురు

వాట్టి శాస్త్రజ్ఞుల్!

- గురజాడ, లవణరాజుకల

మాటలు నేర్చిన శునకాన్ని వేటకి వంపితే ఉను
కోమంటే ఉసుకోమందిట.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నే చెప్పిన మాట ఈ భూప్రపంచంలో యవడూ
కొట్టివేయలేదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మాటలకున్న విలువ, శక్తి చేతలకు లేదు.

- బాపిరాజు, గోనగన్నారెడ్డి

కవి వాక్కు వృథా కాదంటారు.

- సఖా, ప్రజాసేవకుడు కాశాప్రి

మనిషి మిగల్గుగానీ, మాట మిగిలిపోతుంది.

- కాంతారావు, దగాపడిన తమ్ముడు

ఏ మనిషి దగ్గర ఆ మనిషి మాట కాకపోతే,

ఒక మనిషి దగ్గర మరో మనిషి మాట

అంటారా?

- బుచ్చిబాబు, ఆత్మవంశన

కలిసి బతకాలంటే మాట కలుపుకోవాలి.

- సరస్వతీదేవి, అద్భుతరలు

నూజు మాటలాడవచ్చును గాని యొకమాట
వెరవేర్చుట దుర్లభము కదా!

- తి.వేం., పాండవోద్యోగము

మాటకి అక్షరజ్ఞానం కావాలి. బొమ్మకి కన్ను
చాలు.

- భమిడిపాటి, టాక్

ఎదిరికి హితమునుఁ బ్రియమును

మది కింపునుగాంగ బలుకు మాటలు పెట్టె

యొదవినను లెప్పు యటుగా

కిది యది యన కూరకునికి యెంతయు నొప్పున.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము
మాటకు వశుడుకాని మనుజుడేడీ? మాట కున్న శక్తి మనుజున కెక్కడిది? మాట కున్న వేగము గాలి కెక్కడిది? మాట కున్న మైకము కల్లున కెక్కడిది? మాట కున్న యాకర్షణ శక్తి భూమి కెక్కడిది?

- పానుగంటి, సాక్షి
ఒక పరుషమైన వాక్యం పూర్తివాక్యం కానట్లైతే
లేదు. అందులోని ఒక్కమాట చాలు జీవి తాతం వెంటాడి వేదించవచ్చు స్వలాంతరా లకు వైతం వ్యాపించే శక్తి ఈ మాటలకు వుంటుంది.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై చలిపిడుగులు మా వాక్కులు
జడివానలు మా సూక్తులు.

- మల్లారెడ్డి, మహర్షులు
మనుష్యులు యెటు పాలుబడితే అటు మాట్లాడుతుంటారు.

- ఉన్నవ, మాలపల్లి
మాటకు పడిచస్తాం కాని మూటకు పడిచస్తామా?

- సామెత
మాటలచేత మాన్యాలు పొందవచ్చు

- సామెత
నాగరికం లేనిమాట నాలుకపై తీటు.

- సామెత
పగటిమాటలు పనికివేటు, రాత్రి మాటలు నిద్రకు వేటు.

- సామెత
నూతిలోని సూదిని తీయవచ్చేమోగాని నోరు జారిన మాటను వెనక్కు తీసుకోలేం.

- వసుబాబు, ఆద్యంతాలూ-అంతర్యాలూ
భావవ్యక్తికరణకు అసమర్థులైన మానవులకు మాటలు అంతిమ శరణాలయాల.

- రామమూర్తి, అగ్నిగర్భ
మనస్సులు మాట్లాడుకోగలవోట, అంతరంగాలు నిండుగా ఉన్నవేళ మాటలకు స్థానం ఉండదు.

- కౌసల్యదేవి, శాంతినికేతన్
మనుష్యులు బట్టకట్టని స్థితిలో, వారి మనోగత విషయాలు వారి వాక్కుద్వారా తెలుసుకోవచ్చు అదే ఆధారం కూడా. కాని బట్టకట్టి తిరిగేవారు

తమ నగ్న శరీరాలను కప్పే బట్టలు రానే, వాక్కును, తమ మనస్సులను దాచడానికి మాత్రమే ఉపయోగిస్తారు.

- కాళీవట్టం, రాగమయి
కొన్ని మాటలు ఆర్థం కాకపోతేనే అందం.

- సులోచన, మామూలుమనిషి
మాటలు నేరకున్న నవ
మానము న్యూనము మానభంగమున్.

- చాటువు
చెలిమియుం బగయును దెలివియుం
గుండకయు ధర్మంబుం బాపగతియును బెంపుం
దులుపతనంబును పచ్చును
బలుకుయడిన కాన పొసంగ బలుకంగలయున్.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము
కోట్లకి విలువైన మాట అన్నావు

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
పదుగు రాడు మాట పాటియై ధరక జెల్లు
ఒక్కొక్క దాడు మాట యెక్క దెండు
తీరకుండువాని కూరెల్ల నోపదు.

- వేమన
మాతృత్వం
మాతృత్వానికి మొగుడనే ఒక లైసెన్సు వుండాలి. లేనిపక్షంలో అది ఒక శాపంలా అయిపోతుంది.

- దీనాదేవి, స్వర్ణాయజ్ఞం
మాతృప్రేమ

ప్రేమ అంత హేతుకమైన బలవంతం ప్రపంచంలో లేదు. అందువల్లనే తల్లిప్రేమ అంత వక్కిరివిక్కిరి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
మాదేశం

హిమాద్రి మొదలుగ కుమారి వరకూ
హిందూస్తానం మాదేశం
సమస్త భాషా కాలి మత సరిత్
సంగమ జలనిధి మాదేశం.

- వరదారాధ్యులు, మాదేశం
మాధుర్యం

అన్యాయముగా వచ్చిన ధనము ననుభవించు
టలో నున్న మాధుర్యము న్యాయముగా వచ్చిన
యనుభూతిలో లేదు.

- విశ్వనాథ, నందోరాజా భవిష్యతి

మానవభూమి

సమరము దధు దిరుగక చచ్చుకంటి
బలికి బొంకక నిజమునఁ బరగకుంటె
మానవభూమి భద్రంబు మదియుఁగలదె?

- పోతన, భాగవతము

బ్రతుకవచ్చుగాక బహుబంధనములైన
వచ్చుగాక లేమి వచ్చుగాక
జీవధనములైనఁ జెడుగాక పడుగాక
మాటఁ దిరుగలేదు మానవభూమి.

- పోతన, భాగవతము

మానం

మానము గోర్చొయిన ప్రాణ మేటి, కిడ
నెన్నా ■ ప్రజాపీడనలో?

- రామవశర్మ, పాంచాలి

మానవత్వం

మానవత్వం మాత్రం
ప్రతిరోజూ ప్రతిక్షణం పుట్టివచ్చే
చెలుగు కిరణం.

- నగ్నముని, కొయ్యగుర్రం

మానవుడు

ఎందుకో మనిషి ఏమీలేని రోజుల్లో కష్టాల్లో,
బాధల్లో ఇతరులతో కలిసివుంటాడు. అన్నీ
వున్న రోజుల్లో సుఖాల్లో సంతోషాలతో విడిపో
తాడు. ఇది మానవవైజ్ఞం.

- జనాక్, విన్ యు హేవ్ క్రీస్టున్

మనసును సమాధానపర్చుకోవడం, పరిస్థితుల
కనుగుణంగా సర్దుబాటు చేసుకోవటం, చేసు
కొన్న నిర్ణయాలను సమర్థించుకోటం అనేది
మానవుడు సృష్టాన్ని నుంచి ఆవలంబిస్తూన్న
ప్రక్రియలు.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

మానవజాతి సూక్ష్మమతి,
మాధవుఁ డిచ్చునె జనించెడున్.

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము
చిత్రంగా ఉంటాయి. అమ్ముడుపోతాయి.
బాదకి రుద్దమైపోతాయి. చిత్రంగా చాలా
చిత్రంగా ఉంటాయి ఈ మానవకంఠాలు.

- రావిశాస్త్రి, కలకంఠి

కష్టము వచ్చేటప్పుటికి మానవులంతా ఒకటే
నమో; అందులో ఆ మానవవత్ స్థిలలో మరీ

యొక్కువేమో!

- మొక్కపాటి, బారిష్టరు పార్వతీశం
ఆణవ శక్తికన్న
మానవశక్తి మిన్న.

- శ్రీశ్రీ, బిగ్గస్ట్రా

నిప్పులోంచి అప్పుడప్పుడు పొగ పుడుతుంది.
నీళ్ళలోంచి విద్యుత్తును సెగ పుడుతుంది.
ఈ దానవ లోకంలో ఎన్నటికైనా
మానవులని పిలువదగిన తెగ పుడుతుంది.

- దాశరథి, రుబాయీ

మామ

అల్లుడు మామల తగవు తలలో పేని సందం.
- కాంతారావు, వంశధార

మామూలు

పెద్ద వుద్యోగులకు పెదపెద్ద మామూళ్లు
పెద్దమ్మయే వార్ని పెంచుకుందేమో!

- రైతు భజనావళి

డిస్ట్ కలెక్టరుగారికి సబుమేజిస్ట్రేటుగారికి అపే
సులో వారికి యేటా ఇచ్చే మామూళ్ళున్నా
కేసు వచ్చినప్పుడు వేరే ఇవ్వక తప్పదండీ.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

బంతి బోజనా లయినాకే యేనాదాళ్ళకు యెంగి
రాకులు! పండగెళ్ళిన మర్నాడే పాకీవాళ్ళ
మామూళ్ళు

- కొడవటిగంటి, ఎండమావులు

మామూలిచ్చి నోరు కట్టేసిన తర్వాత గవేచిమ్మగా
పూరుకోవాలి.

- అనిశెట్టి, గాలిమేడలు

మాయ

కలంచునే సతుల మాయలో ధీరచిత్తంబులన్?

- పెద్దన, మనుచరిత్ర

దేముడు చేసే అనేక మాయల్లో అతి గొప్ప
మాయ ఇదే. నువ్వేది కోరులావో అది చిట్టడు.
ఏది చిట్టడుతుందో అది కోరవు.

- వెంకటకృష్ణమూర్తి, వడమటి సంధ్యారాగం
బోధపడని దానికే, జ్ఞాననియుఁ గాదనియుఁ
గూడఁ జెప్పుటకు వీలులేని దానికే, వేదాంతులు
'మాయ' యని పేరు పెట్టినారు.

- పానుగంటి, సరోజిని

వ్రీత్వంలోని 'మాయ' శరీరాన్ని ■ శోధించిన

వాళ్ళకి కాని తెలియదు.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది ఇవి మాయకే రోజులు

- చిలకమర్తి, వోట్లకై తిరుగుట తేలు మాయ కావచ్చు కాని తేలుకుట్టు బాధ మాయకాదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ తెరమీద చూపిస్తున్నదే మాయ. ■ మాయను కూడా మాయగా చూపిస్తారు మాయ వెద వలు.

- కాశీపట్నం, నో రూమ్ ప్రపంచమంతా మాయ అయినా, అనుభవం మాయకాదు. ఆ అనుభవం మాయ కాకపోతే అనుభవాన్ని కలిగించే అందాలు, విచారాలు మాయ కావు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ ఉన్నది దాచుకుంటాననే వాడికి దేవుడి భయం లేదు. నీది లాక్కుని పంచుతాననే వాడికి దేవుడు లేడు. అందుకని పశుబలం, యుక్తి, తెలివీ, ఇవే ప్రాబల్యంలోకి వచ్చాయి. ధర్మం, న్యాయం, పత్యం అనేవి ఉత్తమాయమాట రైనాయి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ మారు పేరు

ఆడదానికి మరోపేరు... పాపం పిచ్చిది.

- ఆనందారామం, ఆడదానికి మరోపేరు ఉడుకు పేరువల్ల అనేక ప్రాఫిట్స్ ఉన్నాయి. ఏదేవాణ్ణి అతి త్వరగా, కానీ ఖర్చు లేకుండా ఏడిపించవచ్చు కోప్పడేవాణ్ణి ఇంకా కోప్పడేటట్లు చెయ్యచ్చు

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు మారుమనువు

మాయి మనువు దాన్ని కట్టుకుంటే మొదటి మొగుడు సోది మొదలెట్టింది.

- చెళ్ళపేళ్ల, కథలు-గాథలు

మార్గం

పరిస్థితుల్ని మనం శాసించలేనప్పుడు, పరిస్థి తులు శాసించినట్లు బ్రతకాలి.

- తాళ్లూరి, శ్రావణసంధ్య నిజమైన జ్ఞానతృప్తి విద్యకు రాజమార్గం.

- లల్లాదేవి, శ్రేయసాగు

అఖాడాకి వాస్తేగాని పరబ్రహ్మం పట్టుపడ్డం యేలాగు?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం సత్యానికి వక్రతే మార్గం. కాని అబద్ధానికి అన్నీ మార్గాలే.

- కందుకూరి, కలిపురుషశనైశ్చర విలాసము మంచాడదాని మనుసు సంపాదిస్తానంటే రొండే రొండు మారగాలు. ఒకటి మంచితనం, రెండు మాటకారితనం! ఈ రొండున్న సరే మూడోది గుండెనిబ్బరం. అదుంటేగాని ఆడది లొంగదు.

- రావిశాస్త్రి, బంగారీగాడి కళ నేరం చేసి తప్పించుకుపోవడానికి అన్నీ సుండులే.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె మార్గాంతరం

పొమ్మనక్కర్లేదు, పొగబెడితే చాలు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం మూర్ఖు

నేటి ఆత్మన్నత శిఖరము

రేపు పెన్నల్లము నిఖరము

ఎందులకీ కొలమానమ్ములు?

దండుగ మన ఉపమానమ్ములు?

- ఆరుద్ర, ఇసుకగడియారం పురాణం విన్నప్పుడు పుట్టిడు బుద్ధులు, అవతల పోతే ఆడవ (అపర) బుద్ధులు.

- సామెత కళత్ర నవ్వమైనప్పుడు ముసలివాడు తప్పుక వడుచువా డగును.

- చిలకమర్తి, నవ్వలగని జీవితంలాగే ఊరుకూడా రోజురోజుకీ మారు తోంది.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు దశాబ్దాల తరబడి జీవితంలో మార్పు లేకపో యినాక జవం మార్చంటే భయపడతారు.

- కొడవటిగంటి, అనామిక ప్రత్యక్షంగా జరిగే ఏ మార్పునైనా సహించి మనసు సరిపెట్టుకోవచ్చు ■ పరోక్షంగా జరిగే మార్పులు గురించి మనసు సమాధానప రచుకోవటం చాలాకష్టం.

- కొడవటిగంటి, అట్టడుగు

జీవితంలో మనం నిజంగా పొందించేది స్థాయి కాదు. పరిణామగతి.

- కొడవటిగంటి, భార్య రూపవతి.

ఏ మార్పులయినా బరాత్కారంగా పరిస్థితుల ప్రోద్బలంవల్ల జరగవలసిందేను.

- కొడవటిగంటి, అనామిక

మనుషులు మార్పుంటే వూళ్ళూ మార్తాయి.

- మా గోఖలే, మార్పు

పెద్దతనం వచ్చేసరికి ఎంతవారూ పిల్లలుగా మారిపోతారు.

- పెద్దిబట్ట-కప్పుగుంతుల, నయనతార

ఇది వరకు రహస్యంగా జరిగేవి ఇప్పుడు ధైర్యంగా బహిరంగంగా జరుగుతున్నాయి. అదే మార్పు.

- చలం, ■ రాత్రి

దగ్గరుంటే తప్ప, దూరంగా వెడితే మొగాళ్ళు మారిపోతారు.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది

కూతున్న కూతురు కూలిపోయింది. చేసిన కోడలు సేవతేరింది.

- కాంతారావు, దగాపడిన తమ్ముడు

మనుషులు మారిపోతారు కాని తత్వాలు మారవు.

- నంది, సైమిశారణ్యం

ఆధికారంలోకి ఎవరోచ్చినా ఏం చేసినా సామాన్యజీవితంలో మార్పు రాదేమిటి?

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్ర భారత్ కే

కథలు చదివి మనిషి ఆలోచిస్తాడు. ఆలోచనలే మనుషుల్ని మారుస్తాయి. మారిన మనుషులే సమాజాన్ని మారుస్తారు.

- సీతాదేవి, తనదాకా వస్తే...

మారక తీరని దీ లోకం

మారని దొక తీరని శోకం.

- ఖైరాగి, అనిలతరంగం

స్వభావ సిద్ధంగా ఒక పురుషుడు గాని, స్త్రీగాని ఒక స్త్రీతోను, పురుషుడితోను సంతృప్తి పొందరు. జీవిత మన్ని విషయములలోను మార్పు కోరుతుంది. మార్పు జీవనానికి ప్రాణము.

- చలం, శశిరేఖ

...చెజుకు వంకర బోయిన యంత మాత్రనే,

పోవునె తీపి..?

- శ్రీరాములు, తెలుగునాడు

ప్రభుత్వం వచ్చి దంటున్నదీ మార్పు

ప్రజలు రాలే దంటున్నదీ మార్పు.

- కుందుర్తి, మీ ఓటునాకే

సామాన్యుల కడుపుమంటల్ని ఆర్పేదే మార్పు

మిగిలించి సత్యమే అయినా

సాక్ష్యంలేనిది కొట్టేసే తీర్పు.

- కుందుర్తి, ప్రగతి

మార్పు అనేది సహనం ద్వారా గాని, విప్లవం ద్వారా గాని రావాలి.

- వేణుగోపాలరావు, జోగజాల

బ్రహ్మచారిగ నున్నంతకాలము చిత్తము తాయివలె నుండెను గాని వారకాలా సహవాసము కలిగిన తరువాత మెత్తబడినది నుమా!

- పానుగంటి, ప్రచండ వాణిక్యము

కొందరి జీవితాల్లో అతి చిన్న సంఘటన సయితం గొప్ప మార్పును తెస్తుంది- మరికొందరి జీవితాల్లో ఓ పెద్ద సంఘటనగాని మార్పుకు నాంది పలకదు.

- రామమోహనరావు, డియర్

ఒకవూరి కవి వొకవూరి శ్రోత.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

కవిత సానఁ దీరెఁ గాల మెంతో మాతె.

- ఏటుకూరి, క్షేత్రలక్ష్మి

మాల

మంచి చెడ్డలు మనుజులందున

ఎంచి చూడగ రెండె కులములు

మంచి యన్నది మాలయైతే

మాలనే యగుదున్.

- గురజాడ, లవణరాజుకల

మమత దప్పిన యాతండు మాలగాక

మాట దప్పిన యాతండు మాలగాక

అన్నెమును బున్నె మెఱుంగని యట్టి మాల

మాలయే? దేవుమెడఁ బూలమాల గాక?

- వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు,

పంచమాభినందనము

మిగలనిది

గడియ తీరదు - గవ్య మిగలదు.

- అప్పలాయ్య, పువ్వుల కొరడా

మిగిలేది

మిగిలేది

మనిషి చస్తే మాట మిగుల్చింది. ఎద్దు చస్తే యెముక మిగుల్చింది.

- కాంతారావు, దగాబడిన తమ్ముడు పొట్టకు తిన్నది మిగలదు; నలుగురికీ పెట్టిందే మిగిలేది.

- నూర్, వైవంట

మిగులు

మనం జీవితంలో ఆస్తి సాధించగలమనే దీమా మన అల్పజ్ఞానానికి చిహ్నం. నీవు ఎంత చదువు, ఎంత పరిశోధించు, నీ పరిశోధనలకీ, చదువులకీ అందకుండా మిగిలిపోయింది దింకా ఎంతో, ఎంతెంతో మిగిలివుంటూనే వుంది....

- మహాదర్, ఓనమాలు

సారసీనపు జీవితమునకు

గోరికల మిగిలెన్!

- దేవులపల్లి, చుట్టలు

రావుదప్పి కన్నులొట్టపోయినట్లు.

- సామెత

మనకీ మిగిలినది మంత్రాలు కాదు; మంత్రాంగం! మంత్రులు.

- యజ్ఞస్వామి, ఓ మనిషి నూతిలో వడితే

మింగటం

చిన్నచేపని మింగిన పెద్ద చేపరాగ వేడును తినేసింది రేపు. ఆది చాలదన్నట్టు తాను వేడయి పోయింది.

- విశ్వం, ఎన్.జి.వో.భార్య

మిడిసిపాటు

పువ్వువూడే మిడిసిపడితే, పిందవూడే రాలిపోతారు.

- కాశీపట్నం, హింస

మితం

మితం తప్పితే అమృతమైనా విషమే.

- సామెత

మితవాది

మితవాదులు నేర్చే గుణపాఠం ఏయే యెండల కాయాగొడుగులు.

- మల్లారెడ్డి, సామవేదం

మిథ్య

ప్రపంచం మిథ్య అని చెప్పేవారు, ప్రపంచంలో

ముక్కుసూటి

జీవిస్తున్నారు; సుఖాలు మిథ్య అనుకున్నవాళ్ళు కూడా సుఖాలలో జీవించవచ్చు

- కొడవటిగంటి, వారసత్వం

మినహాయింపు

ఏదేనా ఒకటి ఉండడమో అనుకుంటూ మనం దానికోసం వెతికితే, ■ ఒకటి తప్ప కడంవి అన్నీ కంటికి కనపడతాయి.

- భమిడిపాటి, కాలక్షేపం

ప్రతి నియమానికి కొన్ని మినహాయింపులు ఉంటాయి. లేకపోతే అది నియమం కాదు.

- తులసి, తిరోగామి

మిన్న

పదవుల పట్టాల్ని వరించి

వాగ్దానాల నూకల్ని విసిరే

నాయకులకన్నా

జీవితాన్ని కత్తుల వంటెనమీద నడిపే

ఒక ఉద్యమకారుడు మిన్న.

- హరనాథ్, వ్యత్యాసం

హిందువుల మనస్సులో సమస్త భావముల కంటే మాతృదేవత యెడల భక్తి భావము మిన్నయై వెలుగుచుండును.

- చిలకమర్తి, సుధాశరభాద్రము

మిరియాలు

...ఎంత దడిగిన మిరయా

■ జొన్నల సరిపోవే..?

- నాచన సోమన, ఉత్తర హరివంశము

మీనం

రొయ్యకు లేదా బారెడు మీనం.

- సామెత

నత్తులో మీసము చుట్టుకొన్నది సుమీ! యిటు మో మటు తిప్పబోకుమీ.

- తి.వేం., శతావధానసారము

ఇయ్యంగ నిప్పింపంగల

యయ్యలకేగాని-మీస మున్నులకేలా!

రొయ్యకు లేదా బారెడు!

- కవి చౌడప్ప

వాని మీసాలు లొకికాగ్రసరులకు.

- తి.వేం., శతావధానసారము

ముక్కుసూటి

తర్కం నడిపించే దారివెంట ముక్కుకు సూటిగా

నడిస్తే మాత్రం వెళ్ళి చేరవలసింది. బ్రహ్మాంగారి మరాన్ని తప్పితే, పిచ్చి అనుపత్రిని.

- నార్ల, పిచ్చాపాటి

ముఖం

హృదయానికి ముఖం అద్దం లాంటిది.

- నుంకర, కోతలరాయుడు

మొహం చూసి, గుణగణాల్ని నిర్ణయిస్తారు కదండీ మనవాళ్ళు

- ముద్దంశెట్టి, తప్పించుకోలేవు

నీ మొహం మంత సందమా ముంటే, గుడ్డి దీప మొకటా?

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు

ముఖస్తుతి

నీ మహిమ నీకు సహిత మెటుంగం దరంబు గాదు.

- సముఖం, జైమిని భారతము

ముఖస్తుతికి పొంగి వుబ్బిపోయేవాడు, వుత్తి నీమ డన్నమాట.

- కాంతారావు, అభ్యుదయం

మనిషిని నిలుపునా పూర్వగలదీ ముఖస్తుతి!

- పడాల, అల్లూరి సీతారామరాజు

ముఖ్యం

ప్రజలకన్నా దేశం ముఖ్యం

దేశంకన్నా క్షయం ముఖ్యం.

- వీరేంద్రనాథ్, ఆఖరిపోరాటం

తప్పు బాహుముగా నొప్పుకొనుటయే పశ్చాత్తాపమనకు ముఖ్యలక్షణము.

- పానుగంటి, ముద్రిక

సిద్ధాంతాలు ముఖ్యం కాదు. ఆచరణలో పెట్టే మనుష్యులు ముఖ్యం.

- కాంతారావు, అభ్యుదయం

ముఖ్యమంత్రి

అసలు చదువేం ఇంకేం. నీకు ముఖ్యమంత్రి అయ్యేంత క్వాలిఫికేషన్ ఉంది.

- నంది, వాన వెలిసింది

ఎటుబోయి ఎటొస్తుందో? ఏ క్షణంలో ఏ గాడిద కొడుకుతో అవసరం వస్తుందో....

అందరితోనూ మంచిగా వుండటం ముఖ్యమంత్రి అవుతున్న వాడికి శాసన ముఖ్యం...

- పతంజలి, అప్పన్నసర్కార్

ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రజాప్రతినిధులు ఎవడ్ని ఎన్నుకుంటే అదే ముఖ్యమంత్రి గావాల. మరో దారి లేదు.

- పతంజలి, అప్పన్న సర్కార్

ఎవరికి బలం వుంటే వాడే ముఖ్యమంత్రి అవుతాడు... వాడికి రెండోవాడు దండవేస్తాడు... అదీ న్యాయమైన రాజకీయం అంటే.

- పతంజలి, అప్పన్న సర్కార్

ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్నా వాడి రోజులు బాగోలేక పోతే చచ్చును చచ్చిపోతాడు. లేదా ఏదోది క్షుమాలిన రాష్ట్రానికి గతిమాలిన గవర్నరునా అవుతాడు.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్కార్

ఒక ముఖ్యమంత్రి పోతే పదిమంది పుట్టుకొస్తారు.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్కార్

ముగ్ధ

బాలికల చిత్తము లంబుతరంగలోలముల్.

- శ్రీనాథుడు, శృంగారనైషధము

తత్వమిద్దావివిక్తి ముగ్ధలకుం గలదే?

- శ్రీనాథుడు, శృంగారనైషధము

ముచ్చట

సంసారితనంలో ఉండే ముచ్చట సానికే యాలి.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, రసమంజరి

ఆడవాళ్ళు నిత్య భాషణలో తమకు నచ్చే మాటలు కలకాలం చెప్పుకుంటారు.

- కొడవటిగంటి, చదువు

ముక్కువపడి ముక్కాల్లిపీట చేయించుకుంటే, డోరియా కోక కత్తిరించుకుపోయిందట.

- సామెత

మొండి ముక్కున ముక్కర వుంటే, మూతి తిప్పుడమే ముచ్చటనుకొంటుందట.

- సామెత

ముదరటం

తొండ ముదిరితే ఊసరవిల్లి అవుతుంది. ఊస రవిల్లి ముదిరితే చచ్చిపోతుంది- కాని మొసలి అవదు.

- బీనాదేవి, తొడిమలేని పువ్వు

ముదిమి

ముసలితనమునఁ బగయింటి భోజనంబు

విధవ కూతురు దిక్కెట విధి లిఖించె.

- తి వేం., పాండవ విజయము
ముదిమికి ముచ్చట్లు లావు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
వృద్ధత్వంలో యితరులు చేసే ప్రతి పనియం
దున్నా తనకు యేదో విధమైన దోషమే పొడ
కడుతూ వుంటుంది. ఆకారణం చేత ఆయా
పనులను నిషేధించబోతే ఆవలివాళ్ళు వినరు.
పైగా తిరస్కరిస్తారు. దానిమీద మలే కోపం
హెచ్చుతుంది.

- చెళ్ళపేళ్ల, కథలు-గాథలు
యేమీ చదువుకోని వాళ్ళక్కూడా వృద్ధత్వం
కొంత వివేకాన్ని కలిగిస్తోందంటారు.

- చెళ్ళపేళ్ల, కథలు-గాథలు
మగవాడు ఆలోచనలబట్టి ముసలి వాడవు
తాడు. ఆడది అనుభవాన్ని బట్టి వీగిపోతుంది.

- మారుతీరావు, మళ్ళీమదుమాసం
ముదిమి రెండవ జాల్మ మన్నదము నిజము.

- చిలకమర్తి, ప్రసన్నయాదవము
సెద్దతనము వచ్చే బుద్ధి పెడతలం బట్టిన.

- కాళ్ళకూరి, చింతామణి

ముద్దు

వయసు భేదములేని చెయిదంబు ముద్దు
పలు మెచ్చుకోలు మాటల ముద్దు ముద్దు.

- శ్రీపతిశాస్త్రి, ముద్దు
కుళ్ళును ముద్దాడితే, మూతెల్ల నాకిందట.

- సామెత

కాకిపిల్ల ముద్దు.

- సామెత

గాడ పరిష్కారంలో వేడివేడి ముద్దు
గబ్బుకొట్టు నరకానికి ఇవతలి సరిహద్దు.

- ఆరుద్ర, తొమ్మిదితో కుచ్చు
గ్రుద్దులాట దండడిలో ముద్దులాట సంద
డియా

- పానుగంటి, చూడామణి
చిలుక తన ముద్దేకాని ఎదటి ముద్దు కోరదు.

- నార్ల, పిచ్చాపాటి

...కొందరికిని

మును శిశువు నేడిపింపక ముద్దు రాదు.

- కూర్మనాథకవి, సింహాద్రి
నారసింహ శతకము

వట్టి ముద్దులో ఏ పసాలేదు.

- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట
అడదానికి పని ముద్దు. మగాడికి ఉద్యోగము
ముద్దు.

- కాళ్ళకూరి, గరల్వైఫ్
ఎంతైనా కాకిపిల్ల కాకికి ముద్దుగదూ!

- బుచ్చిరెడ్డి, రాలినమొగ్గ
అసలు కంటే వడ్డీ ముద్దు.

- సామెత

ముని

పవనవర్షాంబుభక్షణి నవసి యినుప
కచ్చుడాలి గబ్బుకొను మునిముచ్చు లెల్ల
దామరసనేత్రలింగ బుందాలుగారె

- పెద్దన, మనుచరిత్ర

ముందుమాపు

అల్పేద్యమైన సంబంధం ఏర్పడ్డానికి ముందే
ఎదుటివాళ్ళ తలతిళ్ళులూ, తప్పు ధోరణులూ,
ఆర్థం కావటం మంచిది.

- మహాభరత, కర్ణుల వంటెన
జీతాల సీద బ్రతికే వాళ్ళకి ముందు ఆలోచన
ఉండాలి.

- కాళ్ళకూరి, గ్రామణసంద్య
దొంగండి అంటే, ముక్కు కరుస్తాడేమో జాగ్రత్త
అన్నట్లు.

- సామెత

మలదారులో చెవులు కుడతారని మాయవరం
నుంచి చెవులు మూసుకొని పోయినట్లు.

- సామెత

ముందు వెనుకలు

నాకు ముందు నిర్యాణం, కళ్యాణం.

- భమిడిపాటి, ఎవళ్ళగడపవాళ్ళది
దొరల చెంగట వెనుకముందును దలంప
కార్యుడు వచింపక దగునె యేకార్యమైనా

- కదిరీవతి, శుకస్తవతి

ముందుకు పోవడ మొక నేడుక
వెనుకబడ్డం అదో వాడుక.

- పద్మనాభాచార్య, సుఖదుఃఖాలు
పప్పు ముందు, వెట్టి మూటకు

- సామెత

ముఖావం

మొదట కాళ్ళు పట్టుకోను, తరవాత పేరూ

జుర్రుకోను.

- భమిడిపాటి, తుక్కుముక్కుల హక్కుచిక్కు ముల్కీ

కుచ్చుటోపీల్ పెట్టుకొని
పట్టు పేర్వాసీల్ తొడిగి
నేనుపైతం ముల్కీనంటూ గర్వపడతాను.
తెలుగుతల్లికి స్వస్తిచెప్పే
దేశభాషని ఉర్దూ నేర్చి
నేనుపైతం ముల్కీనంటూ గర్వపడతాను.

- పినవీరారెడ్డి, ముల్కీ

ముష్టి

నీకున్నదాంట్లో కాస్త లేనివాడికి ముష్టివేస్తూ
ఉండు. వాడు కనీసం ఊపిరితోనైనా బ్రతికి
ఉండేరా చూడు. లేకుంటే వాడు నీమీదే తిరగ
బడి, నీవు కష్టపడి పేర్చుకుంటున్న బ్యాంకు
బ్యాంకెన్నల్ని సపా చేయగలడు!

- చలసాని, ఇండస్ట్రి

వైడికపాళ్ళని పుట్టించినప్పుడే బ్రహ్మరాసి పడే
కాడు! "ముష్టెత్తుకొండ్రా" అని.

- గురజాడ, కొండుబట్టియము

కుంఠ దొడ్డి సంభావనకు, బండితుని
పారిపోవకమునకు, బ్రదానుని బహుశృతికి.
శబ్దభేదమే కాని యంతకంటే నేమున్నది!
వరమార్గమున నంతయు ముష్టియేకదా!

- పానుగంటి, కన్యాశుల్కము

నీవు నేర్చిన విద్యయే నీరజాక్ష!
లిక్ష మెత్తుట యిది క్రొత్తవిద్య గాదు.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

మునలి

మనస్సుకు యౌవనము పోలేదు కాని శరీర
ముకు ముదిమి వచ్చింది.

- దీక్షితులు, శర్మిష్ఠ

మగడు పెద్దవా డయిపోతే, ముఖ్యంగా చిన్న
భార్యకు పరాయివా డయిపోతాడు.

- శివరామశాస్త్రి, తల్లిలేనిపిల్ల

ముస్తాబు

ముస్తాబు మజుగున ముదిలంజయును లేంత
పిండివోలెను గానిపింపవచ్చు!

- కాళ్ళకూరి, చింతామణి

మూగనోము

గొంతుదాటి పలకని శబ్దాలు
దాగున్నై ఇన్ని శతాబ్దాలు!

- దాశరథి, ఉషస్సంధ్య

మూఢనమ్మకం

మూఢనమ్మకం మనిషిని ఎంతకైనా దిగజారు
స్తుంది... బలి కావడానికైనా బలి చేయడాని
కైనా సిద్ధపరుస్తుంది.

- బుచ్చిరెడ్డి, ఇదుగో సూర్యుడు

మూఢమి

మూఢమి అనగా మూఢులు పెట్టిన శూన్య
బోజన నియమం.

- భమిడిపాటి, బోజనోపదేశం

మూఢుడు

మనలోఁ బెక్కింద్రు గొప్ప గ్రంథములనే మొట్ట
మొదట పఠించి యెట్టిట్లో కష్టముపడి
వల్లించి తుట్టుతుడకు పండిత నామమును
సహితము వహించి లోకపుత్తంబున
మూఢులయి యున్నారు.

- కందుకూరి, విద్య

మూర్ఖత్వం

తాడు చాలకపోతే నుయ్యి పూడ్చి మన్నట్లు.

- సామెత

గాలిలో దీపంపెట్టి దేవుడా నీ మహత్వం
అన్నట్లు.

- సామెత

ఊరే చేరవద్దు రౌతా అంటే, గుర్రాన్ని ఎక్కడ
కట్టేది అన్నాడట.

- సామెత

సమయం కానప్పుడు చేసే మొండి భైర్యం
మూర్ఖత్వ మవుతుంది.

- ధనికొండ, వచిత్రులు

మన మెరిగినదే మనము గొప్ప యనుకొం
దుము. అది మనుష్య స్వభావము. ఈ లోకము
మూర్ఖ మగుటకుఁ బ్రథమకారణమే యది.

- విశ్వనాథ, తెలిచిరాజు

తాళికట్టిన మొగుడ్ని కొంగున ముడికట్టుకో
వటం చేతకాక, పరాయివాళ్ళపై పడి ఏడ్వటం
మూర్ఖత్వం!

- రామచంద్రమూర్తి, మనుగడలో మలుపులు

మూర్ఖుడు

మఱి యెఱింగి యెఱుంగ నొల్లని
కఱియిం దెలుపంగ గమలగర్భుని వశమే?

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

గ్రాస మింత లేక కడుఁ గష్టపడుచున్న
విద్య యేల నిలుచు వెడలుఁగాక
పచ్చికుండ నీళ్లు పట్టిన నిలుచునా?

- వేమన

పోఁగలము దాపించినవారు దీప నిర్వాణ
గంధము నరుంధతిని మిత్రవాక్యమును
మూర్ఖునరు కనరు విన రని పెద్దలు చెప్పు
దురు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

...తెలిసియుం

దెలియని నరుఁ దెల్ప బ్రహ్మదేవుని వశమే?

- లక్ష్మణకవి, సుఖావీతరత్నావళి

దేవుడూ మానవుడూ వీరిద్దరే యీ అనంత
విశ్వంలో మూర్ఖులు. ఏ కోణం నుంచి
చూచినా వీరిద్దరూ మిజరబుల్ ఫెయిల్యూర్స్.

- తిలక్, కాస్మాపాలిటన్

చూపుడు వేలుతో చంద్రుణ్ణి చూపిస్తే చంద్రుడి
వంకగాక చూపుడువేలువంక చూసేవాడు
మూర్ఖుడు.

- నగ్నముని, విరోమకథలు

మూర్ఖుడు ఒళ్ళుడే మూర్ఖుడు కాడు, చాడిలో
వాదించే వాళ్ళంతా మూర్ఖులే!

- రంగనాయకమ్మ, వేకమేడలు

ప్రజలు మూర్ఖులైతే వాళ్ళకి అర్థం కాకుండా
రాసిన నేను మూర్ఖుణ్ణి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

మూలం

చెలుపుల ప్రేమలకుఁ జెట్లపై బదనికలకు వరె
మూలము లేదు.

- పానుగంటి, కృష్ణ

ప్రతి మహాత్మాస్యానికీ మూలం అతి సామాన్యంగానే ఉంటుంది.

- రాధాకృష్ణశాస్త్రి, జన్మభూమి

కాంతా కనకాలే య్యాల మూలం.

- సామెత

ఆశలపాదం నీకు నేర్చుతుంది వీ నిరాశ
ఆహ్లాదానికి అర్థంగరపుతుంది విషాదం
పూర్వత్వపు సూత్రం విడమరుస్తుంది చీకటి.

- జైరాగి, నూతిలో గొంతుకలు

పూటకు గతిలేని స్థితినుంచి కోట్లకు ఆధిపతు
లైన ప్రతివ్యక్తి అవమానంనుంచో... నిర్లక్ష్యం
నుంచో... అవసరం నుంచో పైకి లేస్తాడు.

- రామమోహనరావు, త్రినేత్రుడు

మూలసిద్ధాంతం

మీ ఇంటికొచ్చే, ఏంవిస్తావ్? మా ఇంటికొ
చ్చేవు, ఏం తెచ్చేవు? మా సివిలు జూరిస్ ప్రూడె
న్సుకీ క్రిమినల్ జూరిస్ప్రూడెన్సుకీ తూడా అదీ
మూల సిద్ధాంతం.

- రావీశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

మృగం

మృగంమీద depend కావచ్చు కాని మనిషి
పైన ఆధారపడలేము.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

మృతుడు

జీవితం భావనలో మృతులు జీవిస్తారు.

- జైరాగి, నాయకునకు సానుభూతి

మృత్యుంజయుడు

తమని మింగబోయే చావుని చూసి మంద
హాసం చెయ్యగలిగిన వాళ్ళు మనోహరంగా
ఉంటారు.

- రావీశాస్త్రి, బంగారీగాడి కథ

మృత్యువు

అనంతవీధుల్లో బ్రతుకుని మరణం తరుముక
పోతూనే ఉంటుంది.

- ఆర్థేవల్లి, ఎదిర్తుల్ ఎలేజీ

మృత్యువు ఊహతో వేదాంతం మొదలు

మృత్యువు భయంతో జీవితం ఆఖరు

- రంగారావు, ముక్తకాలు

మృత్యువున కేలా భీతివహించు జనులు

అవల స్వచ్ఛంద సౌందర్య మబ్బుమండ?

- రాయప్రోలు, జడకుమ్మలు

మృత్యుహృదయంబు కన్నీట మెత్తవడునో

- బాలసరస్వతి, భక్తతుకారామ్

మృదుత్వం

వైదికిపాళ్ళ చెయ్యి మృదువుగా యలాపుం
టుంది?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మృద్వతం

తతే యగునంతకు రిపుదన

మృద్ధుడు

యజుకుటఁ బెట్టికొనియుండునది దణియుడుగం
జెలుచునది లాతి మీదను
వజరంగ మృద్ధుటము నెత్తి వైచిన భంగిన్.

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

మృష్టాన్నం

వీపు మీద గుద్దితే క్రింద మెతుకులు పడాలి;
మెద మీద కొడితే నోట బూరెలు రాలాలి. మళ్ళీ
మనిషి డోకా లేకుండా వుండాలి. భోజనమంటే
ఏమంటావోయి సోమయ్యా

- వేంకటరాధాస్వామి, బొబ్బిలియుద్ధం

మెజారిటీ

■ వేళ జ్ఞానంచేసి వాళ్ళదే మెజార్టీ.

- మహీధర, స్వయంవరణం

మెట్ట వేదాంతం

విశ్వసించవల దెప్పున్ మెట్ట వేదాంతముల్.

- జాషువా, తొలినిట్టూర్పు

మెట్టు

నిచ్చెన స్వర్గానికి వేయవచ్చు నరకానికి వేయ
వచ్చు పైకిపోయే మెట్టు స్వర్గానికి, దిగువకు
పోయే మెట్టు నరకానికి దారి. తీస్తవి.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

ఆత్మతోఁ దెలిసినదే తెలిసినది. మనస్సుతోఁ దెలి
సినదే ■■■ కాదు. ఆత్మతోఁ దెలిసికొనుటకు
మొదట మనస్సుతోఁ దెలిసికొనుట మెట్టు.

- విశ్వనాథ, తెలివిరాజు

మెండు

చేయలేనమ్మకు చేప్తులు మెండు, వండలేనమ్మకు
వగపులుమెండు.

- సామెత

వండలేని ఆళ్ళకు వగపులు మెండు. తేలేని
ఆన్నకు తిండి మెండు.

- సామెత

డబ్బర పాటకు తలతిప్పు మెండు.

- సామెత

మెతకదనం

మన బంగారం మంచిదవ్వాలిగాని కంసాలిని
■ ఏం ప్రయోజనం అంటారు గాని. బంగారం
రండేముంది? కంసాలి ఎటు మలిపితే అటు
మళ్ళుతుంది.

- గోపచంద్, పునస్సమాగమం

మెప్పు

మెత్తన

నాలుగుకాళ్ళ జీవాలలో మేక మెత్తన, రెండు
కాళ్ళ జీవాలలో కోమటి మెత్తన.

- సామెత

మెత్తగా మాటలాడరా అంటే దూదీ, వెన్నపూస
అన్నాడట.

- సామెత

మెదడు

దేముడు అనేవాడున్నాడు అని నమ్మితే, అతడి
అద్భుత శృష్టి మెదడు. మనిషి విలువైన అవయ
వాల్ని దేముడు అతిభద్రమైన చోట అమర్చేడు.

- వీరేంద్రనాథ్, భులసి

మనిషికి మెదడు వుంది ఆలోచించటానికే. ■
మెదడు చాలామందికి జారిపోయి మోకాళ్ళలో
నెటిల్ అవుతుంది.

- రామమోహనరావు, త్రినేత్రుడు

మనుషులకన్న మనుషుల మెదళ్ళు బుద్ధిగలవి,
అవి సగం పనిచేసి విరమించవు.

- కొడవటిగంటి, గద్దరోజులు

ప్రేమకు నిలయం, ఆలయం గుండె. మేదకు
నెలపు, విచక్షణశక్తికి కొలుపు మెదడు. అందుకే
గుండెకు పైనే ఉంటుంది మెదడు.

- బుచ్చిరెడ్డి, తనెకోరని తుమ్మెద

మెప్పు

ఏగతి రచియించిరేని సమ

కాలము వారలు మెచ్చరే కదా!

- వేమకూర, విజయవిలాసము

సూటిగా యేవిషయమైనా

చెప్పరాదని తెలుసుకుంటే

తప్పుకుండా నీకవిత్వం

గొప్పవారల మెప్పుపొందును

- మల్లారెడ్డి, సూక్తిముక్తావళి

గతి చూపిస్తే యేమిటి మెప్పు?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

కొంతమందికి చాకిరీచేసి మెప్పించడమే కాని
షోకుచేసి మెప్పించడం తెలీదు.

- రావిశాస్త్రి, అధికారం

డబ్బు ఖర్చు కాకుండా ఉండేటప్పుడు మెప్పు
కురిపించడం మానవులకి స్వభావం.

- భమిడిపాటి, పద్యం - రాగం

వెయ్యిమంది సామాన్యుల మెప్పుకంటే ఒక్క

జ్ఞాని మెప్పు గొప్ప

- భమిడిపాటి, చన్నమూర్తి
అందరిచేతా మెప్పులు సంపాదించుకునేవాళ్లు
సర్వనాశన మైపోతారు. సర్వనాశన మైపోయ్యే
వాళ్లనే ప్రపంచం మెచ్చుకుంటుంది.

- కొడవటిగంటి, కలిసిరావాలి

మెరిచి

ఎక్కడుంది మెరిచి! గవర్నమెంటు సర్వీసు
లోనే లేదు. అంత మెరిచున్న వాడెవడూ
చచ్చినా గవర్నమెంటు సర్వీసుకు రాడు.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాళ
విక్రమార్కయము

మెరుగు

వారకాంతకంటే జారకాంత నూరురెట్లు మెరుగు.

- వాసిరెడ్డి, సుంకర, అపనింద

రిటైర్డ్ తాసిల్దారుకన్నా సర్వీసులోవున్న కరణం
మేలు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

మెలికువ

శవం బతకడం ఎంత విచిత్రమో

మనం మేలుకోవడం అంత చిత్రమే

- దాశరథి, మేల్కొన్నమనిషిని చూడడానికి
వెళుతున్నాను

మేటి

రోటి పాటలే మేటి వీరులను తయారుచేసేది.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు

మేధ

ఒక్కొక్క జీవితానికి హృదయమే వున్నాది.
అయితే, మరొక్కొక్క జీవితానికి మేధస్సు
ప్రధానం వుంటుంది.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, గులాబీ అత్తరు

ఎక్కడ మేధస్సు ప్రధానమో అక్కడ అనుభూతి
తక్కువయి పోతుంది. అక్కడ సానుభూతిన్నీ
పూజ్యమే.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, గులాబీ అత్తరు

మేధావి

అందరిలో దొర, ఒంటరిగా దొంగ

నటుల్ని తిడుస్తే నటించే కొంగ

సగం పశువు, సగం మనిషి యీ జీవి

వీడి అసలుపేరు మేధావి.

- అమృంగి, మేధావి

ఒక తీరని కోరిక

తపన ఉన్న మనిషి

గొప్పమేధావి అవుతాడు

- పరిమళాసోమేశ్వర్, దర్పణం

మేధావులు డిస్కస్ చేస్తున్నారు

ప్రాబ్లెమ్స్ సాల్వకావడంలేదు

- పేర్వారం, తమసోమా జ్యోతిర్గమయ

మేనబావ

మేనమామ కొడుకైతే మొగుడు అఫీస్

బాయ్లా మనచేతిలో వుంటాడు.

- పురాణం, బల్లకట్టు బిల్లపాపకాయ

మేనమామ

తల్లి పుట్టిల్లు మేనమామల దగ్గర దాగదు.

- చిలకమర్తి, శ్రీడరు తమాషా

మేయటం

తల్లిచేలో మేస్తుంటే పిల్ల గట్టున మేస్తుందా?

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్ర భారత్ కే జై

మేలం

నేత్యలకు మేలమే పదివేలు సుమ్ము.

- కాళ్లూరి, వింతామణి

మేలు

హరికోడి పగకంటే గుండెమేలు?

- కంకంటి, ఉత్తర రామాయణము

తెలివిహీనుడై మంచిగా వుంటుంటే సంస్కారంతో పాడవడమే మేలుంటాను.

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్రజేవులు

గత కాలము మేలు వచ్చుకాలము కన్నన్.

- చెళ్ళవీళ్ళ, కదలు-గాథలు

కీడులో మేలు మా కొనగూడె నిండు.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

ఒక్కొక్క సందర్భంలో ఎంతో బలమైన ప్రభుత్వంకన్న కాంగ్రెస్ అనాగరిక దేశమే మేలు.

- మహేందర, తత్వలవంతెన

...మా గురువుగారికి కోపము వచ్చునేక పెం

పలరెడు నందరానితన

మధ్యము వచ్చె న దొడ్డిమేలుగా!

- జాషువా, కథ

అన్యత మాడుటకంటే మానము మేలు. పరధనాపహరణముకంటే దీరియుట మంచిది.

వివేక హీనుడయిన ప్రభువును సేవించుకంటే
వనవాస ముత్తమము. యాచించుకొని బ్రతు
కుట'కంటే మరణము శ్రేయము.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము
కలిమిగల లోభికన్నను
విలసితమగు పేద మేలు వితరణయైనన్;
చలి చెలమ మేలు కాదా
కులనిధి యుంబోధికన్న?

- గువ్వలచెన్న శతకము
సరస మెఱుంగని వారితో జగడ మాడి
కోర్కుకెక్కుట కంటెను గొఱత మేలు!

- కాళ్ళకూరి, వరవిక్రయము
సాక్షి కాళ్ళ పట్టుకోవటం కన్నా వాది కాళ్ళ పట్టు
కోవడం మేలు.

- సామెత
అంత్యనిష్కారంకన్నా ఆదినిష్కారం మేలు.

- కృష్ణరాజు, రెండుబండ్లు పోయాయి
గబగబా అరిచేవాడి పంచ చేరవచ్చును గాని,
నేలముచ్చాడి గ(క)డప తొక్కిరాదు.

- సామెత
కురూపి పొత్తుకంటె సురూపి తిట్టుమేలు.

- సామెత
దుర్గంధ కుసుమాని కంటె నిర్గంధకుసుమం
మేలు.

- సామెత
బంధువులకన్న నెయ్యెడఁ బరులె మేలు
తిట్టులంబోయి మెనవెడు తిండికన్న
గలడఁక బాఱక త్రావెడు గంజిమేలు

- పేటకూరి, వ్రేమలోకము
అడవాళ్ళకు చెవుడుండటం
మూడికి మంచిది

- అదివిష్ణు, వాంటెడ్ పాదర్థి
గుడ్డికన్న మెల్ల మేలు

- సామెత
ఏనుగుంత తండ్రికంటె, ఏకులబుట్టంత తల్లి
మేలు.

- సామెత
అవివేకితో స్నేహంకన్నా వివేకితో విరోధం
మేలు.

- సామెత
ఉల్లి చేసిన మేలు తల్లి చేయదు

- సామెత

చీకటి గర్భంలో, చిక్కుకుపోయే కంటే
సూర్యగోళంలో, ఒక్క కిరణమై చావడంమేలు
- జంగా, కిరణం

సోమరి పాటల వందలకంటే
అకలిగీతం ఒకటి మేలయా!
అర్థమనస్కులు వందలకంటే
అర్థాయుష్కుడు ఒకడు మేలయా!

- రమణారెడ్డి, ధమ్మహోష
సరస్వతీ సేవ చేయుటకు మారు బిడ్డలనము
నేర్చుకొనుట మేలు. చాకలిపని నేర్చుకొనుట
శ్రేయము.

- తావీ, అవన్నియు నీకనులేనా?
చేటు వచ్చేనేని చెడనాడు దైవంబు
మేలు వచ్చేనేని మెచ్చుకొనును
గరిమ మేలు గీళ్లు కావడి కుండలు

- వేమన
కటిక దరిద్రులకి దేవుడుంటే యేంకావాలి.
లేకుంటే యేంకావాలే? వాడున్న మేలూలేదు.
వాడు లేడన్న కీడూ లేదు.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె
మేష్టాదు

సాధార్ణంగా ఈ మేష్టర్లకి ఏం తెలీదు సాపం.
పెద్దాళ్ళ నడిగితే కోంబడతారని భయం. అంది
కని బడి అని ఓటిపెట్టి మన్ని అడుగుతారన్న
మాట.

- ముళ్ళపూడి, పురేయ్ కుంచెం ఆగు!
మేళం

సాని మా'శం తా'పటమనేది డబ్బిచ్చి తద్దినం
కనుక్కోవట మన్నమాట కదా!
- గురజాడ, కోతలరాయుడు

మైకు
(ఇదిగో), ఈ మైకులంటూ వచ్చినై, ఇష్టం
వుండా లేకపోయినా యినాల్సిందే!

- సుంకర, కోతలరాయుడు

మైత్ర (మా. స్నేహం)
మైల

మనసులో మాలిన్యం లేనప్పుడు, వ్యక్తికి మైల
అంటుడు. పవిత్రమైన బావాలన్నీ బాపావిష్కర
ణకోసం యత్నంచేస్తూ మనసు చావిన చేతు

లతో మైలపడి తీరుతాయి.

- రామమూర్తి, అగ్నిగర్భ

మొక్క

మొక్కయై వంగక ప్రానై వంగదు.

- విశ్వనాథ, కడిమిచెట్టు

మొగమాటం

మొగమాటము దవ్వుగాదె మోక్షంబునకున్.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

అహారముపట్ల వ్యవహారముపట్ల మోమోటము పనికిరాదు.

- బలిజేపల్లి, సత్యహరిశ్చంద్రీయము

మొండితనం

అడది అసూయనీ, మొగాడు మొండితనాన్నీ పట్టుకొని పుడతారు అమ్మకడుపులోంచి.

- బీనాదేవి, ది బెబ్

మొండికెత్తి ఊరుకుంటేనేగాని చాలా రోగాలు కుదరవు.

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు

చులుక గాల్వట్టి, యిడ్చినఁ జూరువట్టి వేలుదురుగాక తమవారి విడుతురెట్లు?

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

కుక్కతోక దెచ్చి గొట్టంబుఁ జేర్చిన

క్రోవి చెంత నుండు కొంత తడవు

ఎంతఁ జెప్పఁ జెడుగు పంతంబు మానునా?

- వేమన

యుక్తికి యుక్తి చెప్పగలముగాని మొండివాద మునకు జవాబు చెప్పలేము.

- చిలకమర్తి, మెట్టవేదాంతము

మొండివాడు

మొండివాడు రాజుకన్నా బలవంతుడు.

- ముద్దుకృష్ణ, ఆడవాళ్ళ

మొండివాడు ముక్కుకోస్తే నెత్తురు తాగాడుట.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, ఇల్లుపట్టిన వెదవాడబడుచు మొదటిది

స్త్రీకయినా పురుషునకయినా, వయసు వచ్చాక తటస్థించిన మొదటి స్పర్శ జీవితాంతం వరకూ గిలిగింతలు పెడుతూనే ఉంటుంది.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, ఆత్మబలి

రహస్యము చెప్పి దాచుమనుట విరివిగా వెల్లడి

చేయుటకు మొదటి సాధనము.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

మొద్దు

ఎద్దయినా ఏడాదికి నేర్చును. మొద్దు ముపై ఏళ్లకయినా నేర్వదు.

- సామెత

మొనగాడు

ముందడుగు వేయువాడు మొనగాడు. వెను కంజ వేయువాడు పిరికివాడు. అటోయిటో తేల్చుకోగలిగేది మొనగాడే. నీళ్లు నములుతూ నిలబడేది పిరికివాడు. అసలు పిరికివాడికే బోలెడన్ని ఆలోచనలు

- పులికంటి, ఆరిక కూడు

మొరాయింపు

మెయ్యబోతే ఎడ్లలోకి, దున్నబోతే దూడల్లోకి.

- సామెత

మోక్షం

వైష్ణవుఁ డెంత కాంచనం

బీచ్చిన నంత మోక్షమను,

నీయక యుండిన ముక్తి లేదనున్.

- శ్రీరాములు, తెలుగునాడు

శక్తిలేదని వాపోయే వానికి, ముక్తి కలుగుతుం దని స్వార్థులు శాస్త్రాలను సాగదీస్తున్నారు.

- అశ్వారూప్యమి, ప్రజల మనిషి

చదువులందు రాజపదవులందును పాడి

మొదలవులందు స్త్రీల పెదవులందు

నాశ లుడిగినట్టి యయ్యలు ముత్తులు;

- వేమన

ముక్తి సౌధంబునకు రక్తి మొదటిమెట్టు

హరికటాక్షమందు; మనోహరి కటాక్ష

మిందు; ఫలమందు నిందు నానంద మొకటి

రక్తి ననుభవించినగాని ముక్తి కలదె!

- బాలసరస్వతి, భక్తతుకారామ్

మోజు

కాకీ దుస్తుల మెరసెడు

'వాకీ'లను సతుల కాహవావనిలో న

పేకాట యందున తురుప్

జాకీలకు బోలె మోజు జాస్తీ సుమ్మా!

- గునుపూడి, బిదాల శాస్త్రి

ఒదిగున్న పెళ్లం కంటే ఒగ్గీసిన పెళ్లం అంటేనే మోజు.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు! డబ్బు!!
పెళ్లయేవరకూ భర్తకు భార్యమీద మోజు, ప్రేమానట. పెళ్లయిన తరువాత భార్యకు భర్త మీద మోజు ప్రేమానట!

- సరస్వతీదేవి, స్వర్ణకమలాలు భారతీయులకి నీమ కూరలమీదా, మేకజాతికి త్రోటన్ను కొమ్మలమీదా మోజు ఎక్కువ.

- రావిశాస్త్రి, నల్లమేక

మోడల్

అసందర్భంగా అందాల్ని పరవాల్నిన సరుకులు మోడల్స్!

- రామమోహనరావు, డియర్ విజయం వెనుక విజయాలు, పరాజయాలు వాటి ఆడుగున శ్రమ, బాధ, అవమానం, సంశయం, దోపిడి, కర్మశత్రుం, రాక్షసత్వం, రాజకీయాలు, అసూయ, దుర్భరమైన వేదన వెరసి జీవితపు వెలుగుల చివర వేదాంతం మిగులుతుంది మోడల్స్ కు.

- రామమోహనరావు, మోడల్

మోతాదు

నిద్రమాత్రాలు ఒకటో, రెండో వేసుకుంటే హాయిగా నిద్రపోతాం. అన్నీ ఒకేసారి మింగేస్తే చచ్చిపోతాం. విషమైనా తగిన మోతాదులో తీసుకుంటే ఏం చెయ్యదు.

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి బహు ■■■ సేతువు పగిలిపోవు విను మరక్షిత మంత్రంబు విణిసేపోవుఁ గొండియంబున సఖ్యంబుఁ గ్రుంగిపోవుఁ గఠినభాషలఁ బడిపోవుఁ గాతరుండు.

- దూబగుంట, మిత్రభేదము

మోసం

మోసమెన్నటికీని దాగనేరదు. నోరుదాచినను నోసలు బైటపెట్టును.

- భానుమూర్తి, హేమలత తాత ఓటు మనమడు వేసినట్లు.

- శ్రీరమణ, స్వామిడి మొన వెడలివచ్చు టెలుంగక మోసపోయే.

- తి.వే., పాండవ విజయము

ఇదంతా టోపీ వ్యవహారంలా కనబడుతుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం నమ్మించోట చేస్తే మోసం, నమ్మించోట చేస్తే లౌక్యహాంసు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం నటనవల్ల కొద్దికాలవేరే లోకానికి కళ్ళు కప్పువచ్చునుగాని, నిడివి మీద బంగారాన్నీ, ఇత్తడినీ లోకం యేర్పేస్తుందండి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం ప్రపంచమంతా మోసంతోనే ఉన్నది. యెక్కువ చూచినా వీరిని వారూ వారిని వీరూ మోసం చేస్తూ ఉంటారు.

- కందుకూరి, మహావంచక ప్రహసనము మనం వళ్ళ పుడియ ఈయన వద్ద మాట్లాడితే ఇంటికి వెళ్ళిన తరువాత తలలు మార్చినాడేమో అని అద్దం పెట్టి మనముఖాలు చూచుకోవలెను.

- కందుకూరి, హాస్యసంజ్ఞాపని మాయికులయందు బుద్ధిమంతుడు మాయావి యయి ప్రవర్తింపవలెఁగాని ఋజువుగాఁ బ్రవర్తింపగూడదు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము ప్రత్యక్షమం దీప్యకములాడి పరోక్షమందుఁ గార్యహాని చేయు సంగతకాండ పయోముఖవి షకుంభము వంటివాఁడు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము దృష్టముగఁ జూచి కపటంబుఁ దెలిసెనేని పూని క్రమ్మఱ మఱి మోసపుచ్చరాదు.

- దూబగుంట, లబ్ధినాశము పచ్చి ఆజ్ఞానం ఉన్నన్నేళ్ళు మోసం బతుకుతూ ఉంటుంది.

- జంగయ్య, జాతర విషము విషముచే విరుగునట్లు, స్వప్నతిమి రము స్వప్న దీపముచే సమయునట్లు, లోకములో మోసము, మోసముచేరే బొలియును.

- కూచి, రూపలత విషానికి విషం విరుగుదు. మోసగాళ్ళకు మోసమే పనిచేస్తుంది.

- పినిశెట్టి, పల్లెపడుచు

మోసం

మనలుచున్నది బురదలో మహిషముట్టు

ముదిరిపోయిన జన్మభూమోహపటిమ.

- జాషువా, నా కథ

మోహ మంటువ్యాది వంటిది.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట

మోహం ఫలాన్ని ఆపేక్షిస్తుంది. ప్రేమఫలాతీతమైంది. సాఫల్యంతో మోహం నశిస్తుంది.

- రాజమన్నారు, పరకాయ

మౌనం

మాటలకు అలవిగాని శక్తి. ఒదుగు మౌనానికి ఉంది... మాటలు ఆర్థంలో అవగింజ పాలును పలుకుతవి. మౌనం కొండంతదాన్ని ముక్తసరిగా ఉద్ఘోషిస్తుంది...

- రామకృష్ణశాస్త్రి, బుధానంద్

మమత నిండిన వేళ

మూగబాసేను

మమత పండినవేళ

మూగబాసేను

- కామేశ్వరరావు, మౌనం

మౌనంలో ఎన్నిమాటలో!

ఎన్నిద్యమలో! ఎన్ని భాషలో!

- ఇనాక్, రెండు వికసించిన పుష్పాలు

అనౌచిత్య సంభాషణకు మౌనమే మందలింపు.

- వరదాచార్యులు, వైశాలిని

య

యజమాని

ఒక యజమాని తన కుళ్ళను ఆర్థంచేసుకునే దానికన్న ఆ కుళ్ళే తన యజమానిని బాగా ఆర్థంచేసుకుంటుంది.

- కొడవటిగంటి, ఆమోఘవచనం

యత్నం

కుండలోకి కూర్చున్న కొలుపులోని గొప్పతనమైనా తెచ్చుకుంటే కానిరాదు.

- చిలకమర్తి, గౌరవసంపాదనము

యత్నము లేక గ్రహములు ఫలము నీయవు; స్వప్నమందుగాని, మనోరథమాత్రమునగాని, జన్మాంతరమునగాని, ఇచ్చును. కావున పూర్ణ యత్నము చేయవలయును.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపరుద్రీయము

యధార్థం

చూడబోతే కవి పోజు, రాసేది పచ్చి ప్రోజు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడ

యంత్రం

మడిసి జనమకన్నా పేనంటేని మరలు నయం.

- వెంకటనరసింహారావు, సీన్

యాచన

మీరు సిగరెట్లు కాల్చకూడదు. కేన్సర్లుస్తుంది. చచ్చిపోతారు. ఆ సిగరెట్లు నామోహాన్నకొట్టింది. నేను కాల్చుకుంటాను.

- అదివిష్ణు, వాంటెడ్ ఫాదర్స్

మొక్కుబడే లేదంటే, ఒక్క దాసరికైనా పెట్టమన్నట్లు.

- సామెత

అధికారం తోడి యాచనావృత్తి వెగటువేస్తుంది. లోకానికి ఉపద్రవం తెస్తుంది. దైన్యంతో కూడి ఉన్న యాచనావృత్తి స్వభావసిద్ధమైంది. దాని వల్ల ఎవరికీ బాధలేదు.

- విశ్వనాథ, ముగ్గురుచిచ్చాళ్ళు

యాతన

బాధకి కారణాలు అడగటం అడిగేవాళ్ళకే చెప్పే వాళ్ళకే కూడా యాతనగా ఉంటుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - రాంబాబు

యాత్ర

యాత్రకు మజిలీ ఉంది.

పలాయనాని కేమి మజిలీ!

- బైరాగి, పలాయనం

యుక్తం

ఎనయంగ నెవ్వరెంత మన

సిచ్చి వచించిరి తాను వారితోఁ

బను పటనంత మాత్ర ప్రతి

భాషణమాడుట యుక్త ముద్రు.

- పింగళి, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

యుగపురుషుడు

జీవితాన్ని మీరి రాయగలవారు యుగపురుషులు.

- వలం, మ్యూజింగ్స్

యుద్ధమీతి

కవిత్యము, సంగీతము, వైద్యము నెట్టిదో యుద్ధ

యుద్ధనీతి

నీతియు నట్టిదే. అందఱకుఁ దెలిసినట్లుండును.

- విశ్వనాథ, బద్ధన్న సేనాని

యుద్ధం

వీణపట్టె కాని వింటి పట్టెలుంగని

కాంత కెఱుకవడునె? కదన బాధ?

- తి.వేం., పాండవ ప్రవాసము

తననే మరచిపోతేగాని యెవడూ యుద్ధరంగంలో వురకలేడు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, టి.పార్టీ

యుద్ధమును వ్యాజ్యమును ఒకటి. రెండును జయోపజయములు తెలియరావు.

- శివరామశాస్త్రి, నమశ్శివాయ

యుద్ధాలు మందుగా పనిచేస్తవి కాని ఆహారం కాదు మానవజాతికి.

- కొడవదేగంటి, ఆశోకవనం

పోర్లు దించకుండా ఒప్పుడూ సింగిలేండేడేగా యుద్ధానికి దిక్కు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

పురోగమనం మనిషి యుద్ధాలపల్లినే సాదించాడు. వేదాంతాన్ని యుద్ధంలోనే సృష్టించాడు.

- కాంతారావు, వంశధార

యుద్ధ నిర్వహణ ఒక కళ. విశిష్టమైన కళకు ప్రయోజనమంటూ ఏదీ వుండరాదనే విశ్వాసం వున్ననాడు, కళకోసమే కళ - యుద్ధం కోసమే యుద్ధం.

- సూరి, చంఘీజ్ ఖాన్

ఎందులకుఁ దెచ్చి పెట్టితి విట్టి రణము?

- తి.వేం., పాండవాశ్వమేధము

ముష్టిరణ మింకేటి ముష్టిరణము.

- తి.వేం., పాండవ విజయము

ఇంకఁ దప్పదు యుద్ధము బంధునాశమున్.

- తి.వేం., పాండవోద్యోగము

తినంజాలను నెత్తురుకూడు మాధవా!

- తి.వేం., పాండవోద్యోగము

జన్మభూమి జననీకాదు

సామాన్య సుమా ఆయమ

వసుమతియగు నామె కొరకు

వల్లభు లెందరు పెనగిరి?

- అబ్బూరి, కవిత

యువవృద్ధులు

ఏ సాహసానికైనా వెరచి దూరంగా ఉంటూ

యోగ్యత

ఉన్నతోద్యోగాలు ఉన్నతస్థానాలు తప్ప మరి దేన్నీ దృష్టిలోనికి రానివ్వని యువవృద్ధుల మాట చెప్పు మొదట.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

యోగం

యోగ రహస్యాలు పామరుల దగ్గిరా వెల్లడి చెయ్యటం?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

యోగి

యోగి యనగా లోకవృత్తమునందుండి యిది యంతయు మిథ్యయను నిశ్చయజ్ఞానము కలవాడు.

- విశ్వనాథ, తెలివెరాజు

యోగికైనను బంధు వియోగ దుఃఖ జనిత తాపంబు కోపంబుఁ బెంచుంగాడె.

- తి.వేం., పాండవ విజయము

ఎవరైతే ద్వి (రెండు) అనే భావం నుంచి బయటపడతాడో అతడే నిజమైన యోగి. ప్రతీ మంత్రగాడూ యోగే. ప్రతీ ఆత్మయోగీ కోర్కె, అనే వుద్రగక్తుల్ని ఆత్మ అనే మంత్రంతో అదుపులోపెట్టే మంత్రగాడే...

- వీరేంద్రనాథ్, తులసి

తార పురుషు మీంద సద్భక్తి నిలుపుచుఁ బతికి నివృత్తముగ బరగు భంగిఁ బరముకొఱకు యోగి పాటించు దేహంబు

- వేమన

యోగ్యత

యీ తాలూకాలోకల్లా పెద్ద సారాదుకాణం యీ వూళ్లోనే వుంది. దాన్నిబట్టి యీవూరి యోగ్యత మీరు వూహించుకోవచ్చును.

- గురజాడ, మీ వేరేమిటి?

యోగ్యతనుబట్టి యోచించే యెడల మానవుడు దేనికి అర్హుడుగాడు.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు

మనిషికి ఏదీపోయినా, బ్రతికే హక్కు ఉంది గాని, హృదయం పోతే సమాజంలో వుండే యోగ్యత లేదు.

- నంది, నైమిశారణ్యం

అర్థంలేని బాధలో యోగ్యతలేదు.

- చలం, మువ్వజింగ్గె

యౌవనం

యేళ్ళలో ఏముంది? యవ్వనం మనసులో వుండాలి కాని

- లక్ష్మణరావు, అతడు-ఆమె

ముప్పయ్యాయేట ఆడదానికి కొత్త యవ్వనం వస్తుందట

- కాంతారావు, వంశధార

సుడిగాలి, ఎందుటాకునువలె, యౌవనము రజో బ్రాంతి నొందిన ప్రకృతి పురుషుని తనయిచ్చ వచ్చిన చోటికి గొంపోవును.

- సూరి, నారాణి

ర

రక్తం

చరిత్ర నిండా రక్తమే! ఈ రక్తమే చరిత్రని మార్చింది.

- ఆప్పల్నాయు, పువ్వుల కొరడా
రక్తంనుంచి రగులుతున్న ద్వేషం ఆరుతుంది.
ప్రాణంతో పగతీరుతుంది.

- రంగారావు, మోదుగుపూలు
రక్తసంబంధం

చరిత్రలో సముచిత స్థానం సంపాదించినవారంతా రక్తసంబంధానికి లొంగని ఆతిథులే.

- చిన్నబాబు, డబ్బు

రక్తి

ముక్తి పొందబునకు రక్తి మొదటి మెట్టు;
హరికటాక్షమందు; మనోహరి కటాక్ష
మిందు; ఫలమందు నిందు నానంద మొకటి!
రక్తి ననుభవించినా గాని ముక్తి కలదె?

- బాలసరస్వతి, భక్తతుకారామ్
రక్తి రక్తియే. భక్తి భక్తియే. దాని దారివేయి.
దీని దారివేయి. ఒకటి పైది. రెండవది లోనిది.
పైదాని వలన లోనిది చెడుట యెచ్చటనైనా
నున్నదా? తాటికాయ పీచు వలన ముంజె
రుచి తగ్గినదా?

- పానుగంటి, వీరమతి

రక్షకభటుడు

రక్షకభటులు వచ్చిరి. అల్లరికి గారణమైన

వారు దొరకక పోవుటచేత నేమియు నెఱుంగని నలుగురు బడిపిల్లలను. నాదారి నప్పుడు చెంబుతో ముష్టికి బోవుచున్న బలిజవితంతువును బట్టుకొని కొట్టులోఁ బెట్టిరి.

- పానుగంటి, సాక్షి

గవురనుమెంటు జీతవిచ్చుచిన కనిష్ఠీబులు దగా మనకెందుకు శరీరాయాసం?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నేరం సేసినోడ్డు ఎలాగూ లోన ఏస్తారుగాని నెయ్యినోడ్డు ఏస్తేనే పోలీసోడి పవరు తెలుస్తుందన్నమాట.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు
నువ్వు పోలీస్ ఉద్యోగంలో ఉండతగ్గవాడివి కావు. నీ కేదో కాస్త హృదయం ఉన్నట్లుంది.

- ఆత్మేయ, ఎవరు దొంగ?
పోలీసోళ్ళని తిట్టకమ్మా! పేరు రాసుకోగలరు! దేముడుకా దొడ్డికానికీ!

- కొచ్చడకోట, ఓనీదాటర్
పోర్టులో ఉండాలంటే మనిసికీ తెగవా తెంపరి తనం ఉండాల.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు
జెనాన్ని పోలీసోడు సితగొట్టి సిత్రరయింస లెట్టి సావజాడి నెవులు మూసిన్నాడు దేవు శ్శేష.

- రావిశాస్త్రి, మూడు కథల బంగారం
పోలీసోళ్ళలోనూ మాత్తులుంటారు!

- రావిశాస్త్రి, మూడు కథల బంగారం
దొంగ నెప్పకపోతే పోలీసోడికి ఇన్స్పెక్టరేషన్లేదు.

- రావిశాస్త్రి, మూడు కథల బంగారం
దేవుడూ పోలీసోడూ లేకండ రాజ్ఞే సరిగనడదన్నాను.

- రావిశాస్త్రి, మూడు కథల బంగారం
దేవుడే దిగినప్పుడు డియ్యేన్నీ గోరు దిగడా!

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు
మందుమీదు ఉన్న పోలీసోడు మరియాదగా నడుసుకోవాలి.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు
పుల్ల పాంపులూ ఏనుగులూ పగోళ్ళీ మరిసి పోవంట. పోలీసోడు గూడ అంతే.

- రావిశాస్త్రి, మూడుకథల బంగారం
దేవుడు మనపైడు ఉన్నా లేపోయినా పోలీసోడు మనపైడుంటే మనకి డేంజరుండదు.

అంతా సస్సేసే!

- రావిశాస్త్రి మూడు కథల బంగారం మన పోలీసు వాళ్ళు గాలివాటాన్ని బట్టి నవర సాల్లోనూ యేది ఆ క్షణానికి అవసరమైతే దాన్ని ఒలికిస్తారు.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె పోలీసోడు, ఒప్పుడు ఉగ్రర నరిసిమ్మూర్తి అయ్యి పోతాడంటే ఆడి పెర్మిషన్ లేకుండా నేరం జరి గితే ఉగ్రర నర్సిమూర్తియి పోతాడు.

- రావిశాస్త్రి మూడుకథల బంగారం ఈ దేసులోనేగాదు, ఏదేసంల అయిన సరే పోలీసోడంటే గొప్ప డేంజిరస్ మనిసని తెలుసుకో?

- రావిశాస్త్రి మూడుకథల బంగారం పోలీసోడి సేతల్లో దిక్కుమాలిన సవ్వేగాని సిన్మాయీలో సవ్వూ ఉండదు.

- రావిశాస్త్రి మూడుకథల బంగారం పోలీసు వాళ్ళ చేతుల్లో పడితే పులిజోనులో పడ్డట్టే. ఎక్కడికక్కడ ఏరుకు తినేస్తారు.

- సూర్యారావు, వంజరం పోలీసు అఫీసర్ని. నేను సాక్ష్యాలకీ సంవన్నాలకీ తిరిగితే నా నోఖరీ నిలుస్తుందా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం ...ఒత్తికొత్తినే, తనకు పట్టని ఎవరి చావు కోసమో, వంద మంది శత్రుత్వాన్ని కొని తెచ్చు కొని వాళ్ళను కొట్టి తను దెబ్బలు తిని కసిపె రగ్గా, కావాలని రాక్షసత్వాన్ని కౌగలించుకోడం పోలీసువారి దురదృష్టం. కేవలం పొట్టకూటి కోసం ఇరుపక్షాల కోపాలకూ, నిందలకూ గురి కావడం, పాలకుల దృష్టిలోనూ, పాలితుల దృష్టి లోనూ, సమంగా చులకన కావడం వాళ్ళ దౌర్భాగ్యం.

- కాశీపట్నం, శాంతి పైకి గాయం కనబడదుగాని పోలీసువాళ్ళ దెబ్బల్లా లోపల తహతహ పుట్టిస్తాయి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం ఇక పోలీసుల నెవరెరుగరు రాజ్యాంగం నియ మించిన, సాయుధగూండాలని?

- భాయారాజ్, శ్రీకాకుళం పోలీసరమ్మ తల్లికీ పోలీసోడికీ అడ్డేటి?

- ఆపుల్నాయ్డూ, పోడు-పోరు

పిశాచమంటే నాకు భయం. పోలీసోళ్ళంటే నాకు భయం. మరెవళ్ళకీ లచ్చపెట్టను.

- గురజాడ, కొండుబట్టేయము వేరే దొంగలు దేనికీ? ■ పనికాస్తా పోలీసులే జేసి పెడుతుంటే?

- బొల్లిముంత, మృత్యుంజయులు తల పగులగొట్టుకన్నా పోలీసువాడు యెట్లా ప్రవర్తిస్తాడో సూచనప్రాయంగానైనా చెప్పలేం.

- పద్మనాభరెడ్డి, కుట్ర వెనకటికి యవరో పోలీసు, తల్లి కూరగాయలు పుచ్చుకుంటే జుల్మానా వేశాట్ట!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం మనిషిని చంపేసి చచ్చిపోయింది తామేనని చెప్పుకోవడం పోలీసోళ్ళకీ అలవాటే.

- మహాదర, దేశం కోసం పోలీసులున్నచోట అల్లరి లేకపోవడం జరగదు.

- మహాదర, దేశం కోసం యమదూత రెట్టిరో యెఱుఁ

గమనెడి లోపమ్ముఁ దీర్చుగా పోలీస్వా రి మహిఁ బ్రభువు లేర్పాచిరి...

- తి.వేం., శతావధానసారము ఊరందరికాడ మనం ముష్టెత్తుకొస్తే మనకాడ ముష్టికీ బయల్దేరుతారు ఈ పోలీసోళ్లు.

- కాశీవిశ్వనాథం, మార్పు

రక్షణ

అందరూ అవివాహితులే అయినప్పుడు ఇద్దరు అదాళ్ళ మధ్య కూచున్న మొగాడికి పూర్తిరక్షణే నండి.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె మైనారిటీవర్గాల వారిని సంరక్షించటం మన రాజ్యాంగ లక్షణం కదా. మరి మండేళంలో ధనవంతులు మైనారిటీ వర్గంవారే కదా.

- విశ్వం, పేదవాడికి జై ఆకసమంటే ఓవరుబిడ్డి పక్కన పరలిన పథవేదికలూ పచ్చని ఎర్రని దీపంకాంతీ తగ్గించున మన ప్రాణాపాయం?

- మాచిరాజు, రహదారు సముద్రాంతర నాయకులు పెట్టిన భిక్ష ప్రజల నిద్రమైకం వదలకుండా కట్టిన రక్ష

- కుందుర్తి, ప్రస్తావన

అంగవ్రాతములోఁ జికిళ్ళున్నదు
ష్టాంగంబు బండించి శే
షాంగ శ్రేణికి రక్షసేయు శ్రియ.

- పోతన, భాగవతము

రంకు

పదివేల నోము నోచిన

వదలిదె యొక అంకు పంక వన్నియ సుంకా

- చాటువు

రంకుమొగుడు

మొగుడు చచ్చి ముందేడుస్తుంటే, రంకు
మొగుడు కొంగట్టుకు గాట్ట.

- కాళివల్లుం, స్నేహం

రంగు

తొండ, గొంగళిపురుగు, రాజకీయ నాయకుల్లాం
టివి. మంత్రి అవగానే రంగులు మార్చేస్తాయి.

- వీరేంద్రనాథ్, ఒకరాధ జిద్దరు కృష్ణులు

రచన

సమర్థులయిన వారు వ్రాయవోవుట చేత
సత్యము సహితము కొన్ని సమయములందు
మనోహరముగా నుండకపోవచ్చును.

- కందుకూరి, సత్యవతీ చరిత్రము

శాశ్వతత్వం పొందిన ప్రపంచ కవిత్యం పద్య
రూపంలోనే నిల్చిఉంది.

- భమిడిపాటి, పద్యం-రాగం

రచన గొప్పదయితే వికాసం జాతికి, తత్ఫలము
కాదు. రచన చెడ్డదయితే నష్టమూ జాతికే, అదీ
కర్తకు కాదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అనుభవాలూ-

జ్ఞాపకాలూనూ

రచనను రచనా నైపుణ్యం పెట్టి కొలిచి విలువ
కట్టాలనిందేకాని రచయిత జీవితం పెట్టికాదు.
రచయిత స్వభావాన్ని కొలవాలసొన్నే రచయిత
జీవితాన్ని పెట్టి కొలవాలి. రచనను పెట్టికాదు.
జీవితాన్నుంచి రచన దూరంగా వుండలేక
పోయినా జీవితానికంటే రచన ఎంతో ఎత్తుకు
లేవగలదు; అనంత దిగంతాల్లో విహరించగలడు.

- సంజీవదేవ్, రచయిత

మంచి వాళ్ళని గురించి వ్రాయొచ్చు చెడ్డవా
ళ్ళని గురించి వ్రాయొచ్చు కాని సాధారణమైన
వాళ్ళని గురించి వ్రాయడం ఎంతోకష్టం.

- బుచ్చిబాబు, నన్నుగురించి వ్రాయవూ?

గంట మూనెదన్. రవ్వలు రాల్చెదన్ గరగరలే
పచరించెద నాంధ్రవాణికిన్.

- కామవా, ఖండకావ్యము

ఏ చంద శాసనుడికీ లేని శక్తి భాషకి ఉంది.
సంఘానికి పోలీసులు ఎలాంటివారో భాషకి
వ్యాకరణం అలాంటిది. అన్నీ ఉన్న వాళ్ళ నేరా
లను పోలీసులు కామాపు చేస్తారు. పండితుల
దోషాలను ప్రౌఢప్రయోగాలంటుంది వ్యాకరణం.

- శ్రీశ్రీ, అనంతం-ప్రారంభం-మూడు

ఎట్టాడా అరగని విషయాలైతే సాహిత్యంగా
రాయాలి.

- కొడవటిగంటి, గ్రహాంతరయాత్ర

కవిత్యం అనువదించటమే నిరుపయోగం. ■■■
కానువాదాలు ■■■ నిరుపయోగం.

- కొడవటిగంటి, ట్యూటర్

రచన కూడా ఒక వ్యసనమే! అలవాటుపడ్డ
చేతికి, చెయ్యాడుతున్నంత నేపు అటవిడువు
ఉండదు.

- రాధాకృష్ణ, దంతదేదాంతం

గొప్పవాడు రాసిన చెత్తలో గొప్పదనం చూడటా
నికి ప్రయత్నిస్తారు. రాసిందాన్ని చూడరు.

- జయరాం, మధుగుబ్బలు

దేన్ని గురించేనా ఉపన్యసించటం తేలికగాని
వ్రాస్తే ■■■ వ్రాయవలసివస్తుంది.

- ■■■, కథలు-గాథలు

బాధలోనుంచి గాని రచనలురావు. ■■■ ఆ రచ
నలు ప్రజలకు సుఖాన్నే అందిస్తాయి.

- పావ, ఫలశ్రుతి

ఆరుంధతి మగడెవడోమన మెఱుగకపోయిన
తరువాత పోనీ ది ఎయితు కెందఱు భార్యలో
తెలిసికొనుట మనకెందులకు! చిత్రకూట పర్వ
తమున జాబాలి చేసిన నాస్తిక బోధమునకు
శ్రీరామచంద్రమూర్తి యెట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చి
నాడో మనకు దెలియక పోయినప్పుడు
షేటోసు డయరాగ్గు తలకిందుగ నప్పజెప్పిన
నేమి వినియోగము? శ్రీ కృష్ణభగవానుడు
దృతరాష్ట్ర సభలో రాయబారపుం బలుకు రెంత
సందర్భముగా నెంత సమీచీనముగా, నెంత
మధురముగా, నెంత యుక్తియుక్తముగా, నెంత
రాజతంత్ర జ్ఞాన సంపూర్ణతలోఁ బలికెనో
యెఱుగని మనకు పార్థమెంటులో గ్లాడుస్టను
బడ్డెటు స్పీచి వచో విధేయమై యున్ననేమి?

మన పూర్వ దేశస్థితిని గూర్చి గ్రంథములు మొదట మనకు గావలయును.

- పానుగంటి, సాక్షి
లేనప్పు డుండఁ దలంచినవాడు, చచ్చిన తరువాత బ్రదుకఁ దలంచినవాడు స్వీయచరిత్రము వ్రాసికొనక తప్పదు.

- పానుగంటి, సాక్షి
కూలికి మాత్రము గ్రంథ మెన్నడును వ్రాయఁ గూడదు. ఇట్టివాఁడు నక్కమోరు - నారకుడువు - నయనరోగము మొదలైన రోగములు లేక యెనుఁజుది సంవత్సరములవఱకు జీవించును.

- పానుగంటి, సాక్షి
కుటుంబ గాథలకున్న శక్తి పురాణగాథలకు లేదు.

- పానుగంటి, సాక్షి
బాగుగా మాటలాడఁగలవాఁడు బాగుగా వ్రాయలేఁడు. బాగుగా వ్రాయఁగలవాఁడు బాగుగా మాటలాడలేఁడు.

- పానుగంటి, సాక్షి
గ్రంథకర్త పాఠకుని వంటివాఁడు. ఉపన్యాసమిచ్చునట్టివాఁడు నట్టివాడే ఒకరియందుఁ బాక్షికము లేక, యొకరియందుఁ వైషమ్యములేక, యథార్థముగా మనుజుల జోలికియే పోక సంఘములో నున్న దురాచారములను, దురభిప్రాయములను, దుష్టదుశ్చలములను, దుష్కింతలను సాధ్యమైనంతవఱకుఁ దగ్గింప నెంచి యీ యుపన్యాసములను సత్యబద్ధులమై దైవముఖమును జూచి, నిర్భయముగా, నిర్దాక్షిణ్యముగా నిచ్చుచున్నాము.

- పానుగంటి, సాక్షి
కలదుగాదే 'అనుక్తంబు' గ్రథనమందు.

- రాయప్రోలు, రమ్యలోకము
చూపులకేగాని, మేపులకు పనికి రానిది రచనా శృతి.

- రాజారాం, దర్శిగాని
రచనాకాలం

పట్టని నిద్రను పట్టుకునే ప్రయత్నంలో ప్రతివాడు కండ్లు మూసుకునే వేళ; నేను కవిత్యం రాసుకునే వేళ

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

రచయిత

సారస్వత రంగంలో
చెదపురుగులు ఎవ్వరు?

కలం దొంగలంతా ఆ

కులం వారలే గురూ!

- మల్లారెడ్డి, యక్షప్రశ్నలు
తనకి కావలసిన అడది దొరికి, తనకీ అమెకీ తృప్తి అయ్యేట్లు అందరిమీలే అనుభవించే వాడు కథలూ కవితావాదులు ఎందుకురాస్తాడురా? వీళ్లందరూ sexual perverts, లేక romantic lunatics.

- చలం, వాళ్లు నలుగురూ
రచనను రచనా నైపుణ్యం పెట్టి కొలిచి విలువ కట్టవలసిందే కాని రచయిత జీవితం పెట్టి కాదు. రచయిత స్వభావాన్ని కొలవాలిసాస్తే రచయిత జీవితాన్ని పెట్టి కొలవాలి. రచనను పెట్టి కాదు. జీవితాన్నుంచి రచన దూరంగా వుండలేకపోయినా, జీవితానికంటే రచన ఎంతో ఎత్తుకు లేవగలదు. అనంతదిగంతాల్లో విహరించగలదు.

- సంజీవదేవ్, రచయిత
రచయిత గొప్పతనం మరణించటం మీద ఆధారపడి వుంటుంది.

- గోపీచంద్, అసమర్థుని జీవయాత్ర
ఈనాడు పాఠకుల కంటే రచయిత లెక్కువైపోయారు.

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు-శ్రీయుతులు
చక్రవర్తుల ఇతివృత్తాలే కదా కవులకు వర్ణించగలిగి?

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రాజరాజు
కథలు రాసే వాడికీ, పాత్రలకూ మధ్య ఎంతో ఆత్మీయత ఉండాలి.

- కొడవటిగంటి, ముదీసరుకు
కథకుడు జర్నలిస్టుకన్న వెయ్యరెట్లు విషపురుగు. వాడు జీవితం వేసిన ప్రతి కాటుకూ అంతకు అంతగా జీవితంపైన పగ తీర్చుకుంటాడు.

- కొడవటిగంటి, జీవితం
సమర్థులైన రచయితలు కాంట్రాస్టు కోసం విరుద్ధత్యాలు గల పాత్రలను ఒకేసారి వర్ణిస్తారు.

- కొడవటిగంటి, అసామిక
అసలు ఎవరికీ, ఎవరిని గురించి ఏమీ తెలీదనే చెప్పొచ్చు కథలూ, నాటకాలూ రాసే వాళ్ళకీ వాళ్ళపాత్రలను గురించి తప్ప

- కొడవటిగంటి, దుష్టగ్రహం

రచయితలు పాఠకులకు ఆలోచింపజేయడానికి బదులు వాళ్ళ ఆలోచనలకు గిలిగింతలు పెట్టడానికి, కన్నీళ్ళ మాటునా వెర్రి కేకల వెనుకా ఆలోచన తోచకుండా చేయడానికి కొన్ని అడ్డుదారులు తొక్కుతున్నారు.

- మహాధర, స్వయంవరణం జీవితాన్ని వెనక్కి తిరిగి చూసుకుంటేగాని అందులోని రుచులు సరిగా తలకు పట్టవు. అందుకే కథకులు కథలన్నీ గతంలో ఉంచి రాస్తారు.

- కొడవటిగంటి, విశ్వధ్వం

రతీ మన్మథులు

ఒక్క ఐండియాను మినహాయిస్తే- ఏ దేశంలో చూసినా మన్మథుడు అక్షరాభ్యాసపు వయస్సున్నా రాని పసిగుడ్డు- రతీదేవికి అంగాంగ వైభవం అంతా పుష్కలమే కాని, కళ్ళమాత్రం ఉండవు. అంతమాత్రాన ఆదేశాల్లో రాత్రులూ, పవళ్ళూ గొడ్డు పోతున్నాయా?

- రామకృష్ణశాస్త్రి, ఆసుర సంధ్య

రంధ్రాన్వేషణ

అసలు పోలీసు బుద్ధులకు రంధ్రాన్వేషణ అంటే మహారంజు.

- పులికంటి, చిరునవ్వువెల

అన్వేషించే దుర్బుద్ధి కలగాలేగాని సంఘంలో రంధ్రాలు ఎప్పుడూ కనిపిస్తూనే ఉంటే. అయితే ఆ పని రంధ్రాన్వేషణ చేసే వ్యక్తికే నష్టం అని తెలుసుకొని ■ వృత్తికి దిగరాడు.

- గోపీచంద్, అత్యపరిశీలన

రసభంగం

...రసభంగము సంగతిలోన మెత్తురే?

- నాచన సోమన, ఉత్తరహరివంశము

రసం

కరుణ శృంగారములు రెండే
బుజురస ప్రతిపత్తి నందెడి
ఒకటి కలుషము కడుగు; మఱొక్కటి
కాల్య కాయము శుద్ధికై

- రాయప్రోలు, శ్రీరవ్యాజ్

రసములకు నెల్ల శృంగారరసము 'తల్లి'.

- రాయప్రోలు, ఆమలిన శృంగారము

రసికత

రసికుఁ డగువాఁడు తనదు జాటుసికలోనఁ

దులసినే యిడుకొనునో? జాదులనె యిడునో?

- వేంకనాధ్యుడు, ఆంధ్ర భాషార్థవము రసికుడు

గడివోయిన పువ్వులు మఱి

ముడుచునె రసికుఁ డగువాఁడు?

- అనంతుడు, భోజరాజీయము

రసికుడంటే మాసాంప్రదాయంలో శుద్ధచవట అని ఆర్థం.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, కులాసా

రసేదు

నిజంకన్నా రూలు, జబ్బుకన్న రసేదులు ముఖ్యం.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాళ విక్రమార్కయము

రహదారి

బస్టి రోడ్డుకేసి చూస్తే జీవితం అంటే పెద్దపోటీ పందెం అనిపిస్తుంది. ఈ పందెంలో ఎవడి బాధ వాడిది అని తెలుస్తుంది.

- భమిడిపాటి, బస్టి-యమ్మ

రహదారి చరిత్ర సమస్తం

పైజమ్మాలను పాడుచేయటం

- మాచిరాజు, రహదార్లు

రహస్యం

పరమశివుని యెదుట నివేదించరాని రహస్యము లుండునా?

- విశ్వనాథ, కడిమిచెట్టు

తనలో తాను రహస్యంగా మాట్లాడుకునే మాటలు యెవరూ వినకూడదు.

- కందుకూరి, ఆసహాయశూర ప్రహసనము అడవారి నోటిలో నువ్వుగొంజకూడా నానదంటారు.

- సభా, అపూర్వం

యెందరికి తెలిసినా రహస్యం రహస్యమే.

- వడ్డనాభరెడ్డి, మాయ

రహస్యంలో జరిగేదానికి మనం యేమీ

■ పుచ్చుకోకూడదు.

- కందుకూరి, తిరుగ్విద్యస్తహసభ రాసేవాడికి తెలియని రహస్యం చదివేవాడికి తెలుస్తుంది.

- సౌభాగ్య, సింహావలోకనం

ఎద్వోకేటు దగ్గిరా డాక్టరు దగ్గిరా రహస్యం

దాచకూడదు.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-ఆమె కొన్ని విషయాలు మనం మనలోనే సమాధి చేసుకోవాలి. ఎందుకంటే మనము సన్నిహితులకి చెప్పిన రహస్యం ఆ సన్నిహితుడి సన్నిహితుడివరకు వెళ్లిపోయే ప్రమాదం ఉంది.

- శ్రీరామచంద్రమూర్తి, వెన్నెలదారి రహస్యము పెదవి దాదిన పుడివి దాటు నండు.

- భానుమూర్తి, హేమలత కొండమీద గోల యేమంటే

పోలీస్‌తో మంతనాలు అన్నట్లు

- శ్రీరమణ, న్యూనడి నీళ్లగది ధృశ్యంలోనే నిర్మాత విశ్వరూపం ఉంటుంది.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

రాక

ఊరక రావు మహాత్ములు

వా రథముల యిండ్లకడకు వచ్చుట లెల్లిన గారణము మంగళములకు

నీరాక శుభంబు మాకు నిజము మహాత్మా!

- పోతన, భాగవతము

ఆశీర్వదించిన యంత్రఫలము

నీవు వచ్చిన కలమున నేడు గలిగె.

- కదిరీవల్లి, శుకసప్తతి

ధనం వాచ్చాక, బీదతనపు సుఖంపోయిన వాళ్ళు అనేకులు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

రాక్షసత్వం

పైకి బైవత్వం కనబడితే ఆడుగున దాని ప్రమాణంలో రాక్షసత్వం ఉంటుంది. పైకి రాక్షసత్వం కనబడితే కనబడకుండా అంత దేవత్వమూ ఉంటుంది.

- కొడవటిగంటి, ఆనుభవం

చేతిబిడ్డను నూతిలో వేసి లోతుచూర్చానికి సిద్ధ పడినట్లు.

- సామెత

మనిషిలోని అమాయకత్వాన్ని అనువుగా తీసుకు బాధించటం మొదలు పెడితే వాళ్లను రాక్షసత్వమే అవదిస్తుంది.

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని

రాక్షసుడు

ఈ అనారతబాధా ప్రహేళికలకు

కుమిలి ఏదైతే నన్నటు లామతించి

వట్టి మాటల నిలబెట్టి పట్టుదలకు

రాక్షసుడ వీడు? చేబదు లడుగుతాడు?

- మాచిరాజు, ఎవ్వడే వీడు?

రాగం

రాగ మనునది కంటికలక లాగున నంటులే గము కాదోలు!

- పానుగంటి, చూడామణి

రాగ మిచ్చినన్ని శక్తులు యోగమైన నీయః జాలదు

- పానుగంటి, చూడామణి

రావరికం

రాజరాజశ్రీ అప్పారావుకి

రావరికంచే పొడిదగ్గస్తే

గుమస్త పంతులు సుబ్బాన కూడా

పొడి దగ్గంటూ మిరియము బెల్లము

బుగ్గనెట్టుకొని గంతులే సెనట!

- జరుకోశాస్త్రి, వేరడిలు

దొరల రావరికమె మెరుగయ్యే ననిపించె

మారు పల్కవేల మంత్రిరన్న!

- జాషువా, ప్రశ్న

ముసలి నక్కకు రావరికంబు దక్కనే!

- దాశరథి, రైతుదే

సింహాసనం ఎక్కితే రాజుం ఏలడం రావొద్దు?

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

వలు విత్తుల బంకుల రావవీటిలో

నస్తును బస్తు నాయె గవి

తార్చుల కచ్చకు గూడుగల్గనా

- శ్రీనాథుడు, చాటుపు

రాజకీయం

రాజకీయ మనేది మన

బ్రదుకుల కూపిరిలాంటిది

- శ్రీశ్రీ, రాక్షస ఉగాది

రాజకీయాల్లో పెద్ద పాము చిన్న పాముల్ని నిర్దాక్షిణ్యంగా మింగటంద్వారానే పైకి ఎగజాకు తుంది.

- సావిత్రి, ఒడిలో వెలి మోహనరాగం

జనాలకు వాగ్దానాలు చేయడం రాజకీయం

రాజకీయం

నాయకుని ప్రధాన కర్తవ్యం. అవి తిరిగి తీర్చక పోవడమన్నది వారి సహజ లక్షణం.

- చిన్నబాబు, డబ్బు

నక్క తోక ఊపుకుంటూ ఊళ్ళోకి వచ్చి రాజకీయాల్లో స్థిరపడిపోయింది.

- రాజేంద్ర, గుండెచప్పుళ్ళు

వీళ్ళ మాయ లెరుగని వాళ్ళు. మనము వీళ్ళను మాటలు చెప్పి బోపీవేసి ఓట్లు సంపాదించవలెను. ఈ పరియాయము నాతో మీరుండి ఒడు పులన్నీ చూచి, ఇంకొక మాటు ఎలక్షనుకోసము ప్రయత్నము చెయ్యండి.

- చిలకమర్తి, ఓట్లకై తిరుగుట

పాలిటిక్సంటే ఏమిటి? ... ఇచ్చకాలూ, పోటీలూ.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

అసలు రాజకీయమంటే... గడ్డి తినడం, తిని పించడంగదా.

- చిన్నబాబు, డబ్బు

ఒకసారి గొడవొచ్చి విడిపోయాక, అప్పటివరకూ కలిసి పనిచేసినవారిమీద బురదజల్లటాన్నే 'రాజకీయం' అంటారు.

- వీరేంద్రనాథ్, ఆఖరిపోరాటం

ఒకప్పుడు దేశంలో లిబిగేషన్ ఎంత జాస్తిగా ఉండేదో యిప్పుడు రాజకీయాలంత జాస్తిగా ఉంటున్నాయి.

- కొడవటిగంటి, ఆనామిక

రాజకీయాధికారం కోసం అసత్యారోపణలూ, అబద్ధపు ప్రచారాలూ చెయ్యటం మనిషి ధర్మం.

- కొడవటిగంటి, గ్రహంతరయాత్ర

సాహిత్యసభ అంటారు, రాజకీయాలు మాట్లాడతారు. సన్మాన సభ అంటారు, రాజకీయాలు మాట్లాడతారు.

- కొడవటిగంటి, ఆనామిక

రాజకీయాల్లోకి దిక్కుండానే ఉండాలిగానీ, దిగిం తర్వాత అటు దెబ్బలకీ, ఇటు దండలకీ కూడా సిద్ధపడాలి.

- వెంకటేశ్వరరావు, సమాధికడ్తున్నాం

చందాలివ్వండి

ఏదేనా, ఇంగ్లీషువాడిని చూసి మనం నేర్చుకోవాలి రాజకీయం.

- లక్ష్మణరావు, అతడు - ఆమె

రాజకీయవారి

ఈ రోజుల్లో సినిమాలకంటే చులకనగా రాజకీయాలు మాట్లాడినట్లు కాదుగా ఆ రోజుల్లో!

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

రాజకీయాలపట్ల ఆసక్తి ఉన్నవాళ్ళై, నిస్వార్థంగా జనంకోసం పనిచేయగల విద్యావంతులూ ఉద్యోగాల్లో చేస్తుంటారు. ఏ ఉద్యోగాలకీ అర్హతలేని వాళ్ళూ, స్వార్థం తప్ప యింకే ప్రేరణ లేని వాళ్ళూ మాత్రమే రాజకీయాల్లో చేరుతున్నారు.

- కాళీపట్నం, గాంధీ

రాజకీయాల్లో దిగి దెబ్బలు తినడానికి జైళ్ళకెళ్ళడానికి స్కూళ్ళలో చదవాలేమిటి?

- మహేందర, దేశంకోసం

వ్యాపారాలు లాబాలు ఉన్నచోట రాజకీయత్రానికి సిగ్గు అభిమానం పనికిరాదోయ్, ఎప్పుటికెయ్యది ప్రస్తుత ముచ్చటిదా కా మాటలాడి...

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

ఏ ఎండకొగ్గుడుగు పట్టటం రాజకీయపు లక్షణం.

- విశ్వం, పేదవాడికి జై!

రాజకీయాల్లో ప్రత్యర్థుల్ని మిగల్చకూడదు.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్కార్

రాజకీయం జేసినప్పుడు వీళ్ళని వాళ్ళని ఏడిపించాలి గాని మనం ఏడవకూడదు. ఒకవేళ ఏడిచినా పత్రికా విలేఖరుల దగ్గర అసలు ఏడవకూడదు.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్కార్

రాజకీయాల్లో తల్లికి మొగుడ్డాగ నేకపోతే కుదర్లు.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్కార్

పై వాళ్ళని నమ్ముకు. మీది వాళ్ళని నమ్ముకు. అదే రాజనీతి.

- పతంజలి, అప్పన్నసర్కార్

రాజద్రోహి

అంతరం చెటింగి రాజద్రోహంబు గావించిన వానిని సర్వ విధంబుల వెరార్చు జనదు. వెరార్చిన వాడు పగజంగూడి పగ సాధింపంగోరుం గాని తన చేసిన దోషంబు పరికింపంబోండు.

- చిన్నయనూరి, మిత్రభేదము

రాజకీయవాది

అసలైన అబద్ధాల కంతు లెరిగి

అరచేతిలో స్వర్ణం చూపువాడే

రాజకీయవాది

అరితేరిన అసలు రాజకీయవేత్త.

- రాజేశ్వరి, నిజం రాజకీయవేత్తలు కొలంబస్లా తయారవుతున్నారు. ఎక్కడ బయలుదేరతారో తెలియదు. ఎక్కడికి వెళ్లారో తెలియదు. ఎటు చేరవారో తెలియదు. పైగా కొలంబస్లాగే.... డబ్బు కూడా వీళ్లది కాదు.

- శ్రీరమణ, వ్యాఖ్యానం

ఒక బిడ్డ గణకయైనట్లు మా రాజకీయాలు మునిసంబులయ్యే ము మ్మొంపలసిన మా ప్రజాపతులు దొమ్మిలో దిగినాడు దుర్విధి వలన!

- రామకృష్ణశర్మ, మా గోడు రాజకీయ వాయక జంతువులు బతికివున్నప్పుడే గాక, చచ్చి విగ్రహాలుగా మారి కూడా ప్రజల భవిష్యత్తుని విషయిస్తూనే వుంటారు. తమ సంతతిని పెంచుకుంటూనే వుంటారు.

- నగ్గుముని, సీమెంటు సంతతి అల్లుడ్ని నమ్ముకున్న రాజకీయనాయకుడుగాని, నమ్ముకున్న రాజకీయ నాయకుడు గాని లోకంలో ఎప్పుడైనా బాగుపడ్డాడా?

- పతంజలి, అప్పన్ననర్సారే మే ఇద్దరం రాజకీయనాయకులం... ఒకరు చెప్పింది వినడం మాకు అలవాటులేదు.

- పతంజలి, అప్పన్ననర్సారే ఏవైనా డిపీకల్మీ లొచ్చినప్పుడు ఒక తప్పా వేళావంటే బ్రహ్మభేద్యంగా వుండాలి. పొలి డీషనంటే మరేవియనుకున్నావో?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం ఒపీనియన్స్ అప్పుడప్పుడు ఫేంజీ చేస్తుంటేనేగాని పొలిడీషను కానేరదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం పొలిడీషియన్లు పీస్కోక్తో హత్యలు చెయ్యబడతారుగానీ, హత్యలు చెయ్యరు.

- నంది, మనిషి బావకూడదు విషం లేని నాగుబాము, అధికార తృప్తిలేని రాజకీయుడు ఉండరు.

- కృష్ణరావు, పాపికొండలు రావణకాష్టాలముందు రాజకీయ భేతాకుడే చలికాచుకుంటాడు.

- సౌభాగ్య, సింహావలోకనం.

అరె వెర్రి వెదవాయ్! రాజకీయవాదికి ఆవులే విర్రటా?

- సూరి, చంపికోటాన్

రాజనీతి

పేదవాడి గురించి కబుర్లు చెప్పి వాడికేదో మేలు చేస్తున్నట్లు కనిపించటం నేటి రాజనీతిజ్ఞత.

- విశ్వం, పేదవాడికి జై అహం దెబ్బతిన్నప్పుడు కూడా మామూలుగా ఉండగలగడం గొప్ప రాజనీతిజ్ఞతకు చిహ్నం.

- వీరేంద్రనాథ్, అఖరిపోరాటం రాజానుగ్రహం

రాజానుగ్రహముఁ బొందిన వానికి సర్వసంపదలు గలుగును.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము రాజీ

సంసారం నడుపుకోడానికి కాస్త పొత్తు ప్రేమా వుంటే చాలు. మొత్తంమీద రాజీమార్గాన్నే పోతుండాలి.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె పదే పదే వాయిదాలు పడితే కొంతమంది పార్టీలు ఖర్చులు భరించలేక రాజీ చేసుకుంటారని జడ్జి గారికి తెలుసు.

- రావిశాస్త్రి, కోర్టుకు రాని వక్షలు అనేక విషయాలలో సమాధానాలు వదుతూ వుంటేనే జీవితం ఎవరికైనా గడుస్తుంది.

- చాసో, లేడీ కరుణాకరం ఎంతటి వారైనా ఏదో ఒకదశలో జీవితంతో రాజీపడవలసిందే.

- అనందారామం, మరో ముందడుగు

రాజును చూచిన కంట, మగని చూచిన మొట్టమొదటి పుట్టినట్లు.

- సామెత

శాసనం రక్ష శాసనం

రాజు పతాకం రక్ష పతాకం

- వురిపండా, వురిపండా

విశ్వసనీయులుగారు. వారితోఁగూటములు పాములతోఁ జెలగాటములు. వారి పోరాటములు కత్తులమీద సాములు. వారి నెయ్యములు పులులతోడివియ్యములు. వారి

యాగ్రహంబులు చిరస్థాయకంబులు. వారిచ్చు నుపదలు మెరపుదీగలట్లు వందలంబులు.

- చెలకమర్రి, కర్పూరమంజరి రాజ్యం లేనే వాడంటే మొదట బిచ్చాడు, తరువాత దొంగ.

- విశ్వవార, ముగ్గురుబిచ్చగాళ్లు ఇప్పుడు పెజ బట్టి రాజు, పట్ట పెజంటే కుప్పోడే యెలతాడు! కుళ్లుపెజయితే కుల్లినోడే యెలుతాడు.

- శాలారావు, వంశధార పులివి నదిపులు నూతన ప్రియులుగారే?

- పోతన్న భాగవతము ఎవ్వరిని విశ్వసించక యెల్లప్రోద్దు నాత్మరక్షాపరుం డగునది విభుండు.

- నన్నయ, అదివర్యము
■ తలచిందేను భయం
■ చెప్పి చెల్ల శాస్త్రం.

- గురజాడ, కన్యక
■ మిక్కిలి దుర్మార్గులు. వారి వలన నెప్పుడెవరి కపకారము జరుగునో తెలియదు. ఎవడు తనపగ తీర్చుకొనుటకుఁ బ్రయత్నిం చునో తెలియదు.

- విశ్వనాథ, కడిమిచెట్టు
... నమ్మియుండగా
వలవదు బుద్ధిమంతులు న
వప్రియులైన ధరాధిపాలులన్.

- నన్నయ, అదివర్యము
దొంగల్నిచూస్తే నాకు భయం లేదుగాని
దొరల్ని చూస్తే భయం.

- చలం, హంపీకన్యలు
దొరలంతా కూడు తిన్నాక పగలే తొంగు
టారు. రాత్రేక అక్షకి నిద్దర తక్కువ.

- వెంకటరమణారావు, కొలువు
జీతము పుచ్చుకొనుట చేత నుపాధ్యాయులు
సేవకు లగుచున్నారు. వేతనమిచ్చు చుండుట
చేత విద్యార్థులు ప్రభువు లగుచున్నారు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని
రాజభటుండొక్క రాజునకే భటుండు కాని
రాజు ప్రజా కందజకు భటుండు.

- పానుగంటి, సాక్షి
మానిందే మందు అన్నట్లుగా ఎక్కినవాడే

ప్రభువు.

- విరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై
కాసులు గలవాడే రాజు గదరా.

- బద్దెన, సుమతి శతకము
రాజుకి రెండు కళ్ళూ, కాళ్ళూ సేతులూ
ఉన్నయ్యా! కళ్ళు పోలీసోళ్ళు, మిల్లి కాళ్ళూ
సేతులూ

- రావిశాస్త్రి, మూడుకథల బంగారం
సాంఘిక విషయములలో ప్రభువులు జోక్యం
కలుగజేసికొని జనులను ఇక్షింవడం అక్షమం.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి
చక్రవర్తులు స్వయముగా పోరరు. సేనను
తెచ్చుకొందురు.

- సూరి, నారాజు
కారే రాజులు? రాజ్యముల్ గలుగవే!
గర్వోన్నతిం బొందిరే?
వారే? నీరి మూటంగట్టుకొని
పోవంజాలిరే? భూమిపైఁ
టేరైనం గలదే!

- పోతన్న, భాగవతము
కులము కొఱకు విడుచుఁ గొఱగాని పుత్రుని,
గులము విడుచు మారు నిలుపు కొఱకు
భూమి కొఱకు విడుచు బోరన గ్రామంబు
దాని విడుచు నృపుండు తనకుఁగాను.

- దూబగుంట, మిత్రభేదము
కొంపలంటుకునే దాకా ప్రభువులు వినోదాలు
కట్టి పెట్టరు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, కలంపోటు
■ తగ్గిన కొలఁది భార్యల సంఖ్య హెచ్చుట
రాజుల కాచారమే ■

- పానుగంటి, ప్రపంచ చాణక్యము
పెట్టక కేర్పిరాదు, పల
పింపక యింటికి నింపులేదు, తాఁ
దిట్టక వాడులేదు, కడు
దీరత వైరుల సంగరంబులో
గొట్టక నాడులేదు, కొడు
కొట్టెడు పుట్టక ముక్తిరాదయ్యా
పట్టువు రాజుకైన నిది
పద్ధతి పెమ్మయ సంగధీమణి!

- పెమ్మయ సంగధీమణి శతకము
జననార. రాజ సముఖం

బుననున్న నరుండు యోగ్యము నయోగ్యముం బ
ల్కిన నపుం గాదన కూరక
వినవలయును సరసమైన విరసంబైనన్!

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంతిక

రాజ్యం

రాజ్యములు వీరు లనుభవించదగినవి గాని
విరాగు లనుభవించదగినవి గావు.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు

ఈ రాజ్యంవెప్పుడిది. పైసలున్నోడిది. అడికి కావ
లెప్పుడు? పోలీసోడు. ఆడు సాలకపోతే?
మిలిట్రోడు. మరింక పైసలు మనకే ఉన్న
యంటే రాజ్యంల మనకే పాలున్నదన్నమాట!

- రావీంద్ర రత్నాలు-రాంబాబు (2)

రాజ్యంలు పాపమూలము

రాజ్యముతో నొడ లెఱుంగరాదు సుమతికిన్

రాజ్యమునక బూజ్య నెఱుంగడు.

- పోతన, భాగవతము

దొంగనోట్ల దొంగవోట్ల

రాజ్యం ఒక రాజ్యమా?

- శ్రీశ్రీ, దూదిపులిమీద పుట్రు

రాజ్యాధికారం

రాజ్యాధికార నిద్రాధిదేవత వేకువను సైతము
మెలుకువ నందసీయదు.

- సూరి, నా రాణి

రాటు

అవూ దూడా వూరుకుంటే మధ్య 'రాటు' ఆరిచిం
దట.

- సామెత

పందిరి రాటకీ పెద్దకోడలికీ రాటు ఎక్కువ.

- మహాధర, దేశంకోసం

రాణివాసం

రాణివాసమున పవలే రాతిరి.

- పురిపండా, పులిపంజా

రాత

నొసటన్ వ్రాసిన వ్రాంతకన్నక గలదా?

మాతండ్లు చింతించినన్?

- చాటుపు

రాసిన రాత యెవడైనా తప్పించగలదా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

రాతకోతలు

మనం వెయ్యి మాటలు చెప్పవచ్చును గాని

కాగితం మీద వక్కు అక్షరం యెక్కించరాదు.

- కందుకూరి, హాస్య సంజీవని

రాత్రి

రాత్రి మనిషికి లేని భీర్యాన్ని ప్రోత్సా
హాన్నీయిస్తుంది.

- జయరాం, అంతరాత్మ

చాలా బాధలకు మందు నిద్ర. రాత్రి పరిష్కారం

- జనాకీ, ఆనందబాప్సాలు

దీనదాస్యాన్నదం బగు దినముకన్న

నాసంగలిపించు నిశయే సౌఖ్యావహంబు

- దువ్వూరి, యువకస్యప్సము

రాత్రింబవళ్లు

మనం నివసించే భూమి

గుండ్రంగానే ఉంది; రాత్రింబవళ్లు

ఒకేచోట ఒకేసారి ఏర్పడవు.

- కందుర్తి, తెలుంగాణ

రానివి, పోనివి

ప్రతిష్ఠ, మర్యాద పోతే మరి రావు.

- మహాధర, ఓనమాలు

అదృష్టాలు జంటగా రావు - కష్టాలు ఒంటిరిగా
రావు.

- అప్పలయ్య, ఆకాశకుసుమాలు

గురు కుక్రూవల నబ్బునే, యసమశ

క్షుల్, జన్మసావల్యముల్?

- జొషువా, ముంటాజముహాలు

పెట్టుక కీర్తిరాదు, వల

వింపక ఇంతికి నింపురాదు, తాం

దిట్టక వాడురా, దింక నా

దిర్చిన వైరుల సంగరంబులోం

గొట్టక పేరు రాదు...

- పెమ్మయ్య పింగధీమణి శతకము

కూలి కూటికి రాదు, చేకి చేటుకు రాదు అన్నట్లు

- సామెత

పిలిచే కళ్ళు ఏనాడూ దగ్గరికి రావు

మనస్సును కోసే ఏనాడూ

దూరంగా పోవు.

- అద్దేవల్లి, ఎటర్నల్ ఎరేజ్

రావీడి

రావీడి వల్లనే మంచి పదును వస్తుంది.

- సరస్వతీదేవి, సాహిత్యద్వానము

రాబడి పన్ను

అసలు పన్నుడందే రాబడి పన్ను రాలుతుందా!

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర-ఎన్నోకలు

రాబోయే రోజు

రూపాయికి విలువలేని

రోజు రేపు వస్తుంది.

- దాశరథి, పునర్జువం

రామరాజ్యం

రామరాజ్యంలో నేస్తం!

క్షామం తప్ప క్షేమం లేదు.

- బైరాగి, పాంచజన్యం

యిప్పుడు కూడా రామరాజ్యం నెలకొ

ల్లుతామంటున్నారు. దేశంలో బోపీలన్నీ- అది

గానీ వాస్తవం తను చెయ్యని తప్పుకి మనిషి శిక్ష

అనుభవించాలనా!

- వడ్డేర చండీదాస్, హిమజ్వాల

రామశబ్దం

యింగిలీషు చిల్కపు, వచియింప నేర్చువె, బరా!

చిరకాలపు రామశబ్దముల్!

- జాషువా, ప్రబోధము

రామాయణం

రామ దికింగు సన్ను వితు లక్ష్మణ యం

ద్వితీ సేత వెంటు త్రూ పేమసు దండకాసు

దీగుపీల్చు...

- భమిడిపాటి, నిజం, పాతబియ్యం కొత్తబియ్యం

రామాయణంలో ఉంది మోక్షానికి హై రోడ్డు.

- రాధాకృష్ణ, మనస్తత్వాలు

రామాయణం అంటే సామాన్యం గాదు, గాడిద

మోతంత ఉందే అన్నాడట.

- సామెత

రాయబారం

ఎనసుం బోయి రావలయు హస్తిన

కచ్చబీ సుంది మాట.యే

ఘోనను శత్రురాజుల

బలాబల సంపద చూడవచ్చు...

- టి.వేం., పాండవోద్యోగము

రాయబారాలు కండ్లున్న వారికే నడవటం

మంచిది; అహంకారానికి కండ్లుండవు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

ఉన్నాదులు సంఘటింపగ

సమర్థులె యెందును రాయబారముల్?

- శ్రీనాథుడు, శృంగార నైషధము

రాయబారి

రాయబారి మోసుకువచ్చే మాటలకు

రాయబారిని తప్పులు పట్టడం ధర్మం కాదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

రాయలసీమ

నేటి రాయలసీమ కన్నీటి పాట.

- విద్వాన్విశ్వం, పెన్నేటి పాట

రాయిటీ

ఎంత ఏడుకొండల వాడైనా ఐ.సి.యస్. వాడి

దగ్గర కొంతైనా రాయిటీ చూపించకమానదు.

- లక్ష్మణరావు, ఆలడు-అమె

రాళ్ళు

రాళ్ళు దేవుళ్ళయి రాసులు మింగుతున్నాయి.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్ర భారత్ కే జై

రిపుపక్షం

రిపు పక్షము నెమ్మొయినైనఁ జెర్పఁగావంయు

నిలన్.

- నన్నయ, సభావర్ణము

రిఫారం

రామిద్! ప్రాణమయినా ఇచ్చెయ్యాళిగాని

రిఫారం విషయమై నదురూ బెదురూ

వుండకూడదు.

- గురజాడ, కొండుభట్టాయము

రివాజు

ప్రతి మనిషికి ఖరీదు

ప్రతి మనిషి మనీషకు రసీదు

ప్రతి మనిషి మరణానికి దస్తావేజు

ఇది ఈనాటి రివాజు

- మారక్సోందారెడ్డి, రూపాయి

రుగ్మత

వైతిక సంఘర్షణ ఉండవలసిన చోట

లేకపోవటం అధ్యాత్మిక రుగ్మతను సూచిస్తుంది.

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు

రుచి

పొరుగింటి పుల్లకూర రుచి

- సామెత

తిరిగివచ్చిన భర్త, తిరిగిరాని నవం బహు రుచి

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

దేనికైనా అడచేయి తగిలితేనే రుచి.

- బుచ్చిరెడ్డి, రైలుబండి

అకలితో నకనకలాడుతున్న పొట్ట రుచులను లక్ష్యపెట్టదు.

- అనందారామం, అద్దంలో శత్రువు

యెద్దు పండు ■■■ రుచి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మాయ ముత్తెయింపు మహనీయ మంజుమ

యాటి ముత్తెయింబు నందుగలదె?

■■■ గీతలోని పొంక మెయ్యారంబు

నూటి గీతయందు అడలేము.

కులబహుయల మెటుగు కులకాంత కెటువచ్చు

గత్తురక్తి భజనగతికి గలదె?

కులవి తీర్థమునకు గలదె కావీరుచి

పైఠు తగుతు కావితాటి కగునె?

సత్య మెప్పుడు మిగులం జప్పనై మనసెక్క

దెవెడు వినును గాకి యెగిరెననగా?

ప్పువకు రుచులు మెండు మేక పులిని, మ్రింగి

దనల్గ నంద రట్టె యాలకింతు.

- పానుగంటి, వీరమతి

■■■ కొన్ని మడియల్లో, తినబోయే వాడికి...

ముందుగా రుచుల జాబితా యివ్వడం

ఎందుకూ?

- రామకృష్ణశాస్త్రి, హంసద్వని

మొవ్వ వంకాయకున్న రుచి ముదిరిన దానికం

దుకా?

- పానుగంటి, రాధాకృష్ణ

రుజువు

దేవుడు లేడని ఋజువు చెయ్యగలం ■■■

మహావ్రతం పెళ్ళాం చెప్పింది తప్పని ఋజువు

చెయ్యలేం.

- బుచ్చిబాబు, ■■■ మిగిలేది

సుఖం

జనన మందుటి తొలి జన్మ ఋణముం దీర్చ

మనుట, గురుమాతృపితృదేశఋణములందు

■■■ మరణంబు, ఋణశేష మనుభవించు

ఋణము లేకున్న జన్మమే ■■■

- బాలసరస్వతి, భక్తరూకామ

చీకటింట్లో చిక్కుదీసి

వెలుగురింట్లో కొప్పుగట్టి

కొప్పుదిప్పే తిప్పుతానే

అప్పులన్నీ తీరిపోయే-

- జానపదగేయం

ఓటరు ■■■ వంకదణ్ణంతో సరి.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

దుమూలు

ఓ! నీ దుమూలు బట్టె తినేసింది! జావ్.

- సురవరం, మొగలాయి కథలు

రుషీ

పంచేద్రియాల్నికాదు

ప్రపంచాన్నే

రాయిలా నిలిపేవాడు

రుషీ.

- సినారె, రెక్క ■■■

రూపం

రూపమే ప్రధానమయితే అది వరులు

చూసుకోవాలి కానీ అన్యులు కారు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రాజరాజు

రూలు

నిజంకన్న రూలు, జాబ్బుకన్న రేనేదులుముఖ్యం.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాళ

విశ్రమాల్సయము

ఎవళ్ళకి రూల్స్ పలుకుబడి లేనివాళ్ళకి

- బుచ్చిబాబు, ఆత్మవంశన

రూల్స్ అన్నాక వాటికి లూప్ హోల్స్

వూటాయి.

- అప్పలాయ్య, దిల్లం

ఒక కారుని వేరొక కారు

ఒక బస్సును వేరొక లారీ

చుంబింసే అక్షణ మందున

రూల్స్ దాగును యెట్లదా?

- మాచిరాజు, రహదారు

రూలుకన్నా మనిషి ముఖ్యం గదా.

- రాజారాం, పిచ్చి వెంట్రొత్త

ప్రభుత్వ సొమ్మును స్వంత సొమ్ము ■■■

చూడకోమని ఒక రూలు.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాళ

విశ్రమాల్సయము

రూల్స్ బలహీనులదగ్గర అమలుజరుగుతాయి.

డబ్బు అదేకారం ఉన్నవాళ్ళదగ్గర అవి రబ్బు

రులా ఎదురాగితే అటు పోగుతాయి.

- లల్లాదేవి, యశోధర

రెండు

ఉన్నప్పుడు రెండు, ఎలిపోయేటప్పుడు రెండు, మనిషి యెంటు ఉంటాయంటు.

- కాంతారావు, దగావడిన తమ్ముడు ఈ లోకంల దబ్బులేని మడిసి రెండు కాళ్ళ మురగవలెన్నమాట.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు రెండోపేరులో ఉంది ఆ మహాత్ము రెండోపేర్లలో ఉన్నట్టు, సెకండు హాన్సు సిగరెట్టులో ఉన్నట్టు, వన్నుమోర్లో ఉన్నట్టు!

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు

రేటు

ఉర్దూం బసవరాజుగారి సంభావన రేటే సాక్ష్యాల క్కూడా గెజిటర్లర్ చేశాం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం ఇప్పుడు మాత్రం అన్ని రేట్లు హెచ్చినా సాక్ష్యాల రేట్లు మాత్రం పెద్దగా హెచ్చలేదు. పావలా ఇస్తే పచ్చి అబద్ధాలు పలకడానికి దేశంలో నూటికి యాభైమంది సిద్ధంగా ఉన్నారు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

రేడియో

అల్లటప్పాగ కాదు యమాంతకముగ రేడియోలో భరతనాట్య మాడినాను.

- మాచిరాజు, అహం

రేడియోవాళ్ళ

పత్రికాధిపతులు నొక్కIntellectual సర్వజ్ఞులైతే, రేడియోవారు. విజ్ఞానానికే గాక కళకీ, సారస్వతానికీ, సంపూర్ణాధికారం తీసుకున్నట్టున్నారు, దేశంలో.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

రేపు

ఇవాళగర్భంలో రేపు దాగి వుంది.

- బుచ్చిబా, అత్యవసరం

నిన్నానేడుల కృషియే

రేపై జన్మించుతుంది.

- సోమసుందర్, సమధర్మం

రేపు

ముత్యపుచిప్ప లన్నిటికీ ఒకరేపు, సత్తలన్నిటికీ

ఇంకొక రేపు.

- సామెత

రేపను

కలిసొచ్చేరోజు వస్తే పంచదారకాళ్ళు గాలికి కొట్టుకొస్తుంది.

- శ్రీరమణ, న్యూసుడి

రైతు

రైతు నాగలి మోస్తున్నాడు -

క్రీస్తు శిలువ మోసినట్టు

- శేషేంద్రశర్మ, మరోదేవుడు

మట్టి పినకనివాడు రైతేకాదు...

- పినిశెట్టి, పల్లెవడుచు

ఏమైనా రైతు రైతే. మంట్లో మానెడు. ఇంట్లో పుట్టిడు.

- నార్ల, వైవంట

సేద్య మొరులపాలు జీవమ్ము ముఱపాలు

స్వాస్థ్య మంతోయంతో చదువుపాలు

కష్ట మోట్లపాలు కర్మి ధంబముపాలు

మా చరిత్ర తుదకు మచ్చపాలు.

- ఏటుకూరి, శ్రేణులక్ష్మి

రైలు

నువ్వు వెళ్ళదలుమకొన్న ఉడు

నువ్వు బతికుండగా చేర దారైలు.

- ఆరుద్ర, నీటిగడియారం

రొట్టె(ముక్క)

తనకు రొట్టె, ఒహడికి ముక్కానా

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

రోష్టు

పోయేవాడి కెందుకు రోష్టు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

రోగం

నాకు దరిద్రంరాగానే అన్నిరోగాలు పోయినవి.

జాడ్యాలను భాగ్యవంతులు పోషించగలరు.

గాని మాటోటి బీదవాండెట్లా పోషిస్తారు?

"సర్వే గుణాః కాంచన మాశ్రయంతే" అన్నం

రోగాలు కాంచనాన్నే ఆశ్రయించు

ఉంటవి.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

అన్నిరోగాలు, అద్దెడు తప్పరాకు

ఏరోగమూ లేదు.

- సామెత

రోగి

రోగి తనకి జబ్బే లేదనుకోడం అతని రోగానికి అమోఘనిదర్శనం.

- భువిడిపాటి, రెండురెళ్ళు పేషంటు మంచానా పడేదాకా వైద్యుడితో పనిలేదు. రోగి మంచాన పడ్డాక వైద్యుడు చెయ్యగలిగింది బహుకొద్ది.

- కొడవటిగంటి, విశ్వర్యం ఇంటికో రోగిలేందే యీ డాక్టర్లు ఇంత పుణ్యపు రుషులై కూర్చుంటారుట్రా?

- మా గోఖలే, మూగజీవాలు

రోజులు .

అన్యాయం కేసుకి మేస్త్రీలు ఆర్నెల్లు శిక్షావేస్తే, ఏడాది వెయ్యనందుకు దేవుడికి దండం పెట్టు కోవాలి మనం. రోజు లలా ఉన్నాయి. రోజు లెలా ఉన్నాయో ఆ దేవుడుగాళ్ళకూడా అలానే ఉన్నారు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

రోడ్డు

రోడ్డు

ఎగుడూ దిగుడూ

పెళ్లం మొగుడూ

వీరికి ప్రణయం

మనకే ప్రళయం.

- తిలక్, రాజమండ్రి పాట

రోత

తనపైన తనకు అసహ్యం ఉన్నమనిషే ఇతరుల క్కుడా రోత పుట్టిస్తాడు.

- కొడవటిగంటి, విశ్వర్యం

రోలు'

ఆ మద్దెల కంటే యీరోలు వేయిరెట్లు నయం.

- బొల్లిముంత, పృథ్వీరాజయ్యలు

రోషం

కాస్త అకలితో వుంటేనేగాని రోషమెళ్ళదు.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు

డైరెక్ట్ గా లక్ష తిట్లు తిట్టినదానికంటే, అతిమె త్తగా ఉడికించినప్పుడే ఎక్కువ రోషం వస్తుంది.

- ఆనందారామం, మళ్ళీవచ్చినవసంతం కూసం విడిచిన త్రాచుకు రోసం వుంటుంది.

- వేదాంత. కవి, తెనుగుతల్లి

రోడి

రోడిల మధ్యతులేందే రాజకీయా లేవుగా ఇప్పుడు.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, ఓ మనిషి

రోతు

రవుతు మెత్తనైతే, గుర్రం మూడుకాళ్ళతో నడుస్తుంది.

- సామెత

లక్ష

లక్షకు అప్పుడూ రెండు అక్షరాలే. ఇప్పుడూ రెండు అక్షరాలే.

- సుంకర - వాసిరెడ్డి, ఆపనింద

లక్షణం

నమ్మకం కుదిరే వరకు ప్రతివ్యక్తిని అనుమానించటం వ్యాపారస్థుల లక్షణం.

- మాయతీరావు, మళ్ళీమధుమానం

ప్రతిజీవుడను దనకుఁ దెలియకుండఁ దాను సంపూర్ణుడ ననుకొనుచుండును. అది జీవుని లక్షణము.

- విశ్వనాథ, తెజచిరాజు

చవటతనానికి మాట ముద్దగా పలకటం కూడా ఒక లక్షణం కాబోలు.

- ఆనందారామం, మళ్ళీవచ్చినవసంతం

తెలుగులో తురక లక్షణమే యుండదు.

- విశ్వనాథ, తెజచిరాజు

పౌరుషానికి లక్షణం ప్రాణత్యాగం కాదు.

- వడాల, అల్లూరి సీతారామరాజు

మరోజాతి సంస్కృతిని పరిశీలించినంత మాత్రాన ■ లక్షణాలు మనం అలవరచుకోన భ్యర లేదు- మనలో యిమడదగినవి వుంటే తప్ప

- పద్మెర చండీదాస్, హిమజ్వాల

...ప్రాప్త, ముస కసంత్యస్తే జ్ఞాని లక్షణముకాదు.

- బాలసరస్వతి, భక్తతుకారామ్

బ్రదుకుండెరువు చూచుకొనువారి లక్షణములు వేరుగా నుండును.

- కూచి, రూపలత

వ్యాసం పురుష లక్షణం-సీరియల్ స్త్రీ లక్షణం.
- శ్రీరమణ, న్యూనడి

లక్షణరేఖ

సమాజంలో వ్యక్తులచుట్టూ వాళ్ళు గీసుకున్న గిరులు కొన్ని- వాళ్ళచుట్టూ వ్యక్తులు గీసిన గిరులు మరికొన్ని.

- వివినమూర్తి, ఉద్యమం

లక్ష్యం

లక్ష్యము చెదిరిన కొద్దీ దుఃఖము ఎక్కువ అవుతూనే ఉంటుంది.

- దీక్షితులు, చక్రవాక మిథునము

లంగరు

గట్టుమీద కాలుమీద కాలేసుకూర్చున్న వాళ్ళకీ నూతిలో దేవూళ్ళాడుతున్న వాళ్ళకీ ఎక్కడా లంగ రందదు.

- రావిశాస్త్రి, కుక్కపిల్ల

లంచం

పుంజం పెట్టినది బట్ట, లంచం పెట్టినది మాట.

- సామెత

కృణం లేనిదే పలం లేదు.

- సామెత

ప్రజలకు కూడా లంచాలు పుచ్చునే వాడు పుండటమే ఇష్టము. అలాంటి వాడు పుంటే సర్కారుకు నష్టం వచ్చినా లంచాలు యిచ్చి తాము రాభం పొందుతూ పుంటారు.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

లంచం వల్ల సాధించలేని పనులేమైనా ఉంటాయా?

- పుల్లారాజు, లంచం

అత్తుశుద్ధి మహాగ్నికి సంబుదంబు విమలనియమ భూజమునకు వేరు విత్తు ఆస యనియెడు బెబ్బులి కామిషంబు లంచ మది పుటింపని పను ల్లలుగ వెండు.

- చిలకమర్తి, చతుర చంద్రహాసము

లంచాలు యిచ్చిన వాళ్ళు పుచ్చుకున్నవాళ్ళూ పుండగా మధ్యవాళ్ళు యెడవటం యెందు కండీ

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

మనదేశంలో లాగ ఇక్కడ 'లంచం' మరీ అంత పబ్లిక్ గా తీసుకోవటంలేదు.

- పుల్లారాజు, లంచం

లంచమనియెడి ఉప్పు

క్లార్కు తింటే తప్పు

ఘనుడు తింటే మెప్పు

ఓ కూనలమ్మా

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి వజ్రాలు

దేవుడైనా మంత్రపుష్పంతో పుంటేనేగాని వరం యివ్వడు.

- చిలకమర్తి, కనకయ్య పంతులు కంఠి

ఉన్నతాధికారి, చిన్ని యుద్యోగియు

చేయి సాచకుండ సాయపడరు

లంచ మీయకున్న మంచ మెక్కిని వారి

వ్రేళ్ళ మీద లెక్క పెట్టవచ్చు

- జాషువా, మలినెట్టూర్లు

పెద్దలూ అధికారం కలవాళ్ళూ వేలకు వేలు లంచం తీస్తే గపెచిప్; అది నేరం కాదు; అది బయటకురాదు; రానీయరు; వాకిట కాపలా కాసేవాడు కడుపుమాడి కాసుకు చేయి జాపితే అది నేరం. అది లంచం. దానికి శిక్ష.

- ఆశ్రేయ, అద్దెకొంప

పది రూపాయలిస్తే ఓట్లువేసే జనానికి- పది కోట్లిస్తే దేశాన్ని అమ్మేసే ప్రభుత్వమే వస్తుంది.

- గంగాధరరావు, యథాప్రజా తదరాజా

దస్తు సంగతి ఇంటి దగ్గరే, దస్తావేజులు కచే రిలో గాని.

- భమిడిపాటి, ఆవును

లంచం-ఇది ఆహార పదార్థాలకు పుష్పయే లాటిదో వ్యవహార పదార్థాలకు అలాటిదిగా అనాదిగా అమల్లో పున్నట్టు కనపడుతుంది.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

లంచం పంచం తినడం పుద్యోగధర్మ మవునా

- కందుకూరి, మ్యూనిసిపల్ నాటకము

డబ్బు పుచ్చుకోవటం 'చేత'గాక మేమేమో లంచాలు పుచ్చుకోమనీ బహునిష్ఠాపరులమనీ సిగ్గులేకుండా చెప్పుకుంటారు. అప్రయోజకు లంతా మడికట్టుకునే కూర్చుంటారు.

- కందుకూరి, దురాచార దూషణము

"లంచంలేని మాట పుంజంలేని బట్టలేదు" అనే సామెత ననుసరించేవారే పుద్యోగస్థులలో నూటికి తొంభైమంది అని అందఱూ యెఱిగినదే.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

ఇందుగల దందులేదని
సందేహము లేనిదెద్ది?
లందగొండితనమేనని
ఎంచవచ్చు గురువరా?

- మల్లారెడ్డి, యక్షప్రశ్నలు
మహామహా కోర్టులలో లంచాలు పుచ్చుకుని
పుష్కారం చేస్తారు.

- కందుకూరి, మ్యూనిసిపల్ నాటకము
లండన్

మనకు విష్ణులోకం అంటే లండన్ అనుకోవాలి.

- చెళ్ళపిళ్ళ, కథలు-గాథలు

లల్లి

పచ్చావుంటే పదిమంది పల్లివర్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

కృతిభర్తకోసం కుతిభర్త దొరికినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

లలింపనిని

మర్నణలో ఏనాటికీ హర్షం లలింపబోదు.

- దాశరథి, నావేయ ప్రజాకోటి

లంపటం

సంబంధాలన్నిటినీ త్యజించిన తావనులు కూడ
ప్రళంసకు సంబంధించటం, నిందకు
బాధపడటం జరుగుతూనే వుంది.

- సంజీవదేవ్, కీర్తిభృష్ట

లయ

మనుషులకు చెప్పబోయినా, మన లయకు
లేటురాదు బాబూ.

- మహాధర, శివరంజని

లాటరీ

లాటరీ డబ్బు మనిషికి లేని వ్యసనాలు
నేర్పుతుంది. పూరిపాశలమీద నిప్పు ఎగిరినట్లే.

- జినాజ్, లాటరీబ్రతుకులు

లాభదాయకం

అల్పార్థ నినిమాంలో కేర్పిస్తే లాభదాయకమే
గాని కూతురి కాపరం విలుస్తు అన్న
సందేహం.

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్రభారత్ కే జై

లాభం

కుపారి అనైర్త్యంగాడి మీద రెబ్బ తీయాలని

మామావపొలాన్ని కూడ తాకట్టు పెడుతు
న్నాను- వ్యవసాయం కన్నా ఎలక్షన్
యాపారం కాస్త లాభసాటిగా ఉంటుందని.

- మారుతీరావు, సత్యంగారి ఇల్లెళ్ళు

ఏ సినిమా చూసినా అందులో జంట పల
పులూ, ఒంటి విరుపులూ, తొడచరుపులూ 'విశే
షం'గా కనిపిస్తాయి. ప్రేక్షకులమీద ఎంత
'మత్తు' చల్లితే అంత లాభం.

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్రభారత్ కే జై
మనకి జరిగిన లాభంబట్టేగా ఆవకల వాడి
మంచి కొలవటం.

- రాధాకృష్ణ, దంతవేదాంతం
సానుభూతి చూపటంలో కూడా లాభం
కావాలి.

- మూర్తి, మర్యాదస్థు
నాన్సితే ఉన్న లాభం తెగితే ఎముంటుంది?

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, టంకోలా
వలలో ముత్యపు చిప్పలు పడితే లాభంగాని
నత్తగుల్లలు పడితే మోత చేటు!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
అగ్రహారంపోతే పోయింది కాని 'అక్ష్' అంతా
తెలిసింది.

- సామెత
కాలిన గుడిసెకు వేసిన వాసమే లాభం.

- సామెత

లాహిరీ

రాజకీయ నాయకులే కాదు-ప్రతి మనిషీకూడా
తన చుట్టుపక్కల ప్రాపకం సంపాదించాలన్నా,
కొంత లాహిరీ అవసరం.

- సరళాదేవి, కుంకుమరేఖలు

లింగం

పేరు గురులింగమంటే, ఉండే మూడు లింగాలు
ఇదెళ్ళిడి దన్నాడట.

- సామెత
అత్త లింగము తెలియని యెడల, లింగము
రుబ్బు పత్రమే.

- శివరామకృష్ణ, నమస్కారము

లిటిగేషన్

తెల్లారి లేస్తే ప్రపంచంలో ఉన్న లిటిగేషనంతా

పోలీసుస్టేషనులోనే తెముల్తుంది.

- పద్మనాభరెడ్డి, మాయ

లేఖ

పంచపాండవులను నేనెరుగనా? మంచంకోక్క
లాగ ముగ్గురే అని రెండు వేళ్ళు చూపి ఒకటి
విడిచినాడట.

- సామెత

ఒకారము లేనివాడు వడ్డీ గుణించినట్లు

- సామెత

ఏదలో వేసినా ఎంచివేయాలి.

- సామెత

స్వభావానికి బట్టతలకూ మందు లేదంటారు.

- శ్యామలారాణి, జీవనాహాని

అతడు లోనుగాగ నేవు

రేను లోనుగాగ నేవురుగాని నీ

కొడుకు లార్యు రనుట విడువు-మింక

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

ఒకడు గణింప, గుణించు నొక్కండకట!

- తి.వేం., పాండవ ప్రహసము

రైతు ■ పొలంలో చేసే పనికి లెక్క, కట్టడం-
పాధ్యంకాదు.

- మహేందర, ఓసమాలు

గుళ్ళు గోవురాల కోసరంబై నీవు

ధారవోయుచున్న ధనముఁ జూచి

■ పేదవాని కడుపులో నర్తించు

కత్తు లెన్నో లెక్కఁ గట్టఁగలవో

- జాషువా, చదువు

రూపాయి పెట్టెడి చోటఁ బదిరూపాయలుగాఁ

పెట్టెడి వ్యయములు ధనమును లెక్కకు దీసి

■ రావు.

- విశ్వనాథ, తెలిచిరాజు

మందు కొట్టినోడు మాతాగాంధీని కూడా

లెక్కనెయ్యనట్లు హేటిక్కిపోయినోళ్ళు ఇందు

యెట్లే సెందురుట్లే కూడా లెక్కనెయ్యరు.

- రావీంద్ర, రత్నాలు-రాంబాబు

లెక్కరు

లెక్కన్న యంతసేపూ సిటిలోనేగాని పల్లెటూ

ళ్ళలో యంత మాత్రం వేసిరావు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పల్లెటూరి పేపిల్ లెక్కరకి అన్పిడ.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

లేఖ

ఎచట నుండి లేఖ యేలేచెనేనియు

నాదరంబు సేయు టనుచితంబు

సంది విగ్రహాది సకల కార్యంబులు

తెలియుటెల్ల లేఖవలనఁ గాడె.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము

వ్రాసేందుకు, సినలైన దిరునామాదాదు,

తెలిపేందుకు విషయం ఏమీ లేనపుడు ఉత్తరం

రాయాలనే కుతూహలాన్ని తీర్చుకొనే

ప్రయత్నం సంపాదకునికి లేఖ.

- మాచిరాజు, సంపాదకునికి లేఖలు

మానవుడు చేసే నిత్యాన్వేషణ, దానికై ■

తిప్పలు, మానవుడిలో ఉండే చిన్న తనపు

చిలిపి చేష్ట, దాన్ని దాశదానికై పెట్టే మీసాలు,

అతనిలో ఉండే ఆమాయకత్వం, ■

కుండా ■ బురజా, అతనిలో ఆరంభ

శూరత్వం, కొంచెం పాత పడగానే దాని మీద

కలిగే ఉపేక్ష లాంటి తత్వాలను మా ఉత్తరాలు

రుజువు చేస్తాయి.

- మాచిరాజు, సంపాదకునికి లేఖలు

లేఖకుడు

తప్పు పవరించి వ్రాయు టుత్తమము, ■

ప్రతి సమాసముగా వ్రాయు టతిముదంబు

రెండువిడిచియు వ్రాసెడు లేఖకుండు

గలుగఁ గవిసేయు భాగ్యంబు కతనఁ గాడె

- బాబువు

లేచిపోవటం

రుక్మిణికి దేవత్వం అంటగట్టారు కనుక ఆమె

చేసిన పనిని 'లేచిపోవటం' అనలేదు, అదే

మనలాంటి పామాన్యులు చేస్తే 'లేచిపోవటం'

కింద జమ వేస్తారు.

- ధనికొండ, మన్మథులు

లేనివి

■ జనం ధృష్టిలో చెడిపోయిన ఆడదానికి

పదవి కోసం పార్టీలు మార్చే రాజకీయ వాయ

కుడికి పెద్ద తేడా లేదండీ.

- వేంకటేశ్వరరావు, సమాధికడుకున్నాం-

చందాలివ్వండి

ఉన్నదానికన్న లేనిదానికే ఉడుకుతారు

తూరివారు.

- ఆద్రేయ, అశ్వమోషుడు

లేనిది

గోచికి మించిన దరిద్రం లేదు. ఈతకు మించిన లోతులేదు.

- సామెత

ఐశ్వర్యానికి అంతంలేదు; దారిద్ర్యానికి మొదలూ లేదు.

- సామెత

■ మంచి భ్రమలకీ వాస్తవ ప్రపంచానికీ పొత్తులేదని గ్రహించక, వాస్తవాన్ని ద్వేషిస్తారు. భ్రమలమీద మోజుపోదు...

- పాప, రామరాజ్యానికి రహదారి మొదలూ కొసా వొట్టిలాగే కనబడుతుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం దోషియైన యల్లువానిం జంపలేనప్పు డీతరుల నెంత మందిని జంపిన రాభమేమి?

- కూచి, రూపలత తనకులేని వస్తువు నాతండు దొంగిలించును. బ్రహ్మచారి కావున.

- పానుగంటి, ప్రచండ బాణకృష్ణము న్యాయవాదులలో న్యాయము, సంఘ సంస్కారులలో సంస్కారము, నేతి బీరకాయలోని నేయి వంటిది.

- హనుమంతరావు, లేడీ డాక్టరు బాధలేని గాధ లేదు, నీడపోని వాడలేదు.

- బైరాగి, మధ్యాహ్నవేళ సిద్ధపృవంటి శిష్యుడులేడు, బ్రహ్మాంగారి వంటి గురువులేడు, వేమన వంటి యోగిలేడు.

- సామెత కమ్మకు వరస లేదు. కప్పకు తోకలేదు.

- సామెత తురక ఎంత గొప్పవాడైనా ఇంటికి పేరులేదు; తలకు జుట్టు లేదు; మొలకు తాడు లేదు.

- సామెత వికులకు సత్యములేదు. వేళ్ళకు నియమము లేదు.

- కోలాచలం, శిలాదిత్య కొన్ని బాధలకి మందులుండవు, కొన్ని విషపు కాట్లకి విరుగుళ్ళుండవు. కొన్ని చీకట్లకి వెలుగులుండవు. కొన్ని ఏడ్పులకి ఓదార్పులుండవు.

- రావిశాస్త్రీ, రత్నాని-రాంబాబు తీపంటే ఇవ్వపడని చీమ, డబ్బంటే ఇవ్వపడని ఛామ ■ వెపంచకంలో ఉండరా.

- కాశీవిశ్వనాథం, మంచుబొమ్మలు

ఈత కన్న లోతు నెంచంగ బనిలేదు
బావు కన్న గోడు జగతి లేదు
గోచి పాతకంటె గొంచెం బింకనులేదు.

- వేమన

దారుండు లేని రాజతంత్రము- సందానకర్తలేని సాని సరసము- పౌరహితుండులేని పెండ్లి- న్యాయవాదిలేని వ్యాజ్యము- వైద్యుండులేని మరణము- పొసగుదువాండులేని పడుపులసంతయు లేవు.

- పానుగంటి, సాక్షి. తర్కానికి నిలవగలది ఏమీలేదు. చివరికి "ఏమీలేదు" అనటం కూడా.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ అడవాళ్ళకు పురుష సంపర్కానికి కాలం, స్థలం కావాలి. పురుషులకు అదీలేదు ఇదీలేదు.

- బాపిరాజు, కోనగి తండ్రి సంపాదన తెలియని కొడుకున్నా, కొడుకు పుట్టుక తెలియని తల్లి ఉంటుందా?

- లక్ష్మణరావు, అతడు- ఆమె వడిపోవుచున్న చెట్టు నాశ్రయించుకొని యున్నందువలనఁ బ్రయోజన మేమి?

- విశ్వనాథ, కడిమిచెట్టు పెట్టబోయే పాడును కొనబోయే గేదె తినేసింది.

- మహాధర, దేశంకోసం అక్షరజ్ఞానమునకు రాజవ్యవహారమునకు సంబంధము లేదు.

- పానుగంటి, వీరమతి ఆరయంగా నమంత్రమో నక్షరము లేదు మండుగాని వేరు మతియు లేదు. భువి నయోగ్యుడైన పురుషుం డొకండు లేడు కూర్చువాం డొకండె కొడువగాని.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపరుద్రీయము ఈదబోతే ఏళ్ళు త్రాగబోతే ఏళ్ళు లేవు.

- సామెత అశకు అంతులేదు. నిరాశకు చింతలేదు.

- సామెత కథకు కాళ్ళులేవు. ముంతకు చెవులూ లేవు.

- సామెత అందకారపాగరంలో వయనించిన ఓడల గురుతు లుండవు.

వల్లకాటి వాకిట నాటిన చెట్లు పండవు.

- బైరాగి, సూతిలో గొంతులు

జీవించి రాబందేదు

మరణించడానికి కూడా మార్గంలేదు

మరేదారి లేనేలేదు.

- ఆరుద్ర, ఓక్కా ఓచెలియా!

అగ్నితాపముఁ గొంచనట్టి మేలిమిలేదు,

విరహమెరుగని ప్రేమ విహ్వలత లేదోయి,

కష్టజీవులు లేని సృష్టియే లేదోయి.

- వైడిమర్రి, కష్టజీవి

లేమి

అన్నీ ఉంటే అలివేలి మంగ, ఏమీ లేకపోతే దాసరి మంగ.

- పూర్ణానందం, ఈడూ-జోడూ

మూఢత్వానికున్న విజ్ఞానానికి లేదు;

అబద్ధానికున్న ప్రచారం నిజానికి లేదు.

- కొడవటిగంటి, దేవుడు-నైతాను

రాత్రివేళ దీపం వెలుగులో తెలుపు పక్కన పెడి తేనేగాని పసుపు రంగేదో తెలియనట్లు, ఇంట్లో ఉండే లేమి నలుగురి మధ్యకి వెళ్తేనేగాని సరిగా కనిపించదు.

- రావిశాస్త్రి, జరీ అంచు లెల్లదీర

పదియు నాలుగు భువనము లెవ్విదకి చూడ

నేను తలదాచుకో-దగు నెలపు లేదు.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

జీరంతా చుట్టాలు, పుట్టికట్ట తావులేదు.

- సామెత

లై సెన్సు

భూస్వాముల కనునైగలె వ్యాపారులకు లై సెన్సులు, వ్యాపారుల రూపాయిలె రాజ్యానికి చక్రాలు.

- ఛాయారాజ్, శ్రీకాకుళం

లోంగటం

కామినీ కాంచనాలకు లొంగని వాడెవడురెండి?

- రామదాసు, అకాలరామన్న

లోచ్చు

ఏ బాదయినా ఇంతేనేమో! పెద్దదాని ముందు

చిన్నది లోచ్చు

- విరంజీవి, బోలోస్వతంత్ర భారత్

లోసుగు

కీరాతకుడియేది, దేవాంతకుడయేది ప్రతివాడికి

ఎక్కడో చిన్న లోసుగుంటుంది.

- శ్యామలారాణి, జై మంగళా

లోకం

నిన్నటి ముసలిలోకం కంటే

నేటి యువలోకం విశాలం.

- రాధాకృష్ణశర్మ, శాంతిసూక్తం

ప్రజల్ని మోసంచేసి ధనవంతుడైనవాణ్ణి 'మోస గాడు' అనటంలేదు లోకం. ఆతని మోచేతికింద నీళ్ళుతాగడానికి వెంపర్లుతుంటి.

- చినరామచంద్రరావు, ఆమృతబిందువు

అన్నా! మన కీలోకం

పన్నిన పద్మవ్యూహం!

- అనిశెట్టి, భయం బ్రతుకుభయం

"లోపం చూడగలిగేదే లోకం". అందుచేత దాన్ని పదిలెయ్యాలి. అది అరిచేదేగాని కరిచేది కాదు.

- రామకృష్ణరావు, రేపటిమనుషులు

లోకం మైత్రే కూస్తుంది.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

లోకం కబుర్లు చెబుతుంది, ఉద్ధరించదు.

- కొడవటిగంటి, సవతితల్లి

మమత, మానవత్వం అంటూ పాకులాడినవారిని పాతాళాని కణగదొక్కేయటం, నెత్తిమీద మొత్తుతున్నవాడికి మానవత్వాన్ని బోదించటం లోకానికి బాగా అలవాటు.

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని

లోకం దుష్టత్వాన్నైలా సహించలేదో, అలిమం చిని కూడా అలాగే సహించలేదు.

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని

అవకాశం సచ్చినప్పుడు ఎదుటివాణ్ణి అందినంత మేరకి బలిచేసుకోటమే (ప్రస్తుతం అమలో వున్న) లోకన్యాయం! అందులో లింగభేదం లేదు. వర్ణభేదంలేదు.

- అర్పాద్, రిజ్జాప్రయాణం

జంటిలో మన్ గా బ్రతకాలంటే కావలసింది "ఎడ్యుకేషన్" కాదు అహమ్మద్ - "కామన్ సెన్సు".

- రాధాకృష్ణశాస్త్రి, జన్మభూమి

పనికిమాలిన విషయాలను గురించి ఎంత

తెలిస్తే అంత లోకజ్ఞానం ఉన్నట్లు.

- కొడవటిగంటి, పట్నవాసం

పుస్తకాలు నూరిపోసి మా బుర్రలు నింపేసరికి ప్రపంచ జ్ఞానం తక్కువయిపోతుంది.

యజ్ఞస్మశాస్త్ర విశ్వం పెళ్ళి గోవుకి ముందర కాళ్ళకి బంధాలు వేసి పాలు పిండుకుంటాం, పావురం- దానింటికి పుట్టదాకా వెళ్ళి పాలుపోస్తాం.

- రావిశాస్త్ర రత్నాలు-రాంబాబు స్త్రీ పురుషులు లోకమనందు సామాన్యముగా కలిసి కొందరు, ప్రవాహములయందు కాళ్ళ ములవలి కలిసి కొందరు విడిపోదురు.

- విశ్వనాథ, దిందు కేంది పోకచెట్టి, ఆడపిల్ల ఎప్పుడూ కష్టాలలోను, సుఖాలలోను భర్త దగ్గరే ఉండాలి. అది లోకదర్శనం.

- సూర్యరావు, ఒక గంట సంసారం అలుపుట్టి కొట్టి బలుపుడు నాక్కుంటే, బలు పుట్టి కొట్టి బెమ్మదేవుడు నాక్కుంటున్నాడు.

- భూవణం, అడివంటుకుంది అల్లుడొనరింప నేది చౌర్య మనంగఁ బరంగు నదికుఁ దొనరింప నదె శౌర్యమై రహించు కర్తవ్యస్థానుసరణి లక్ష్యములె - మంచిచెడ్డలు గలవె ప్రపంచమందు!

- గోపాలరావు, ఆహార్య సంఘసంస్కరణము తనవారు-తలవంపు పనులు సేయ సహించు పరులు చేసిన తప్పు పట్టిజూచు తనయిందిలోఁ గానిపని కమ్ముకోఁ జూచు పొరుగింటివని రవ్వపలుపఁ దలంచు తనపుత్రి జారవర్తన మాటుపడఁజేయు పరుల బిడ్డల అంకుర బయటపెట్టు - వెల్లెలి దొంగతనము లోననడంచు రాతివారైన హేళన మొనర్చు

- వేంకటకవి, మదనగోపాలశతకము పెసంవికంలో ఉన్నవి నేయం- ఆన్నేయం, దరమం-అదరమం, గాడు, లాభం-నష్టం.

- బీనాదేవి, కుళ్ళి పేరు గురువులది. స్వాహా శిష్యులది.

- పురుషోత్తమరావు, లోకం బ్రతికుందగా, కనీసం పలకరించనివారు చచ్చి తర్వాత చిత్రపటాలు పెట్టి పూజిస్తారు.

- పురుషోత్తమరావు, లోకం ఇంటివాడు గొడ్డుగేదంటే పొరుగువాడు పాడి

గేది అనడు.

- సామెత

ఒదిగి ఒదిగి ఉంటున్నవాడికి కమ్మి దెబ్బలు తప్పవు. కత్తిలో ఒక్కవేటు వేసేసి తనదారి తాను చూసుకోగలిగిన వాడికి మంగళహార తులు.

- శ్యామలారాణి, జై మంగళ చెడుకూతలను వినడానికి ఉల్లాసపడినంతగా మంచిని చెవుల పట్టించుకోకు ప్రపంచం.

- శ్యామలారాణి, మంగళ మనిషి చేసిన తప్పును భరించేది లోకం!

- కుందుర్తి, పాపంలోకం మాకు నీతోడిద, లోక మీవు లేని లోకమే?

- పోతన, భాగవతము ఇల్లు కాళిపోయె నింటిది చనిపోయె పిల్లవాడు వెళ్ళి పేనుఁ గాయె గోడ లొకనిఁ దగులుకొని లేచియె పోయె నాకు ముష్టి - లోకమాయె.

- కాళ్ళకూరి, వరవిక్రయము లోకవిరుద్ధముగా నుండు లాగున మంచిపని చేసినను నది యనుమానాస్పదము కాక మానదు.

- కొచ్చెర్లకోట, అపవాదతరంగిణి లోకమంటే ఏమిటి తమ్ముడూ? మన ప్రభావం ఎవరిమీద పడుతుందో వారు. మనమీద ఎవరి ప్రభావం పడుతుందో వారు. ఇట్లే పరస్పర ప్రభావం ప్రసారమయ్యే ప్రకృతి.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బుంకోలా కాలం చేసిన గారడిలో కాకులు కోకిల లేకమయి తిరుగాడే మాయలోకం నిజాయితీలేని సంఘం!

- కె.యల్. కొత్తగుడి - లోకం ఒకళ్ళని బ్రతకనివ్వదు. ఎలాగో బ్రతుకుదా మనుకుంటే యాగి చేస్తుంది. - నష్టం దాన్ని లెక్క చెయ్యడం అనవసరం.

- నంది, నైమిశారణ్యం లోకమంతా ఒక పెద్ద కసాయి దుకాణం.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు భయపడే వాళ్ళను మరింత భయపెడుతుంది లోకం.

- నంది, మనిషి చావకూడదు

లోకం

మనసు ఎట్లా మారితే లోకం అట్లా మారుతుంది. మనిషికి, దూడకి, దోమకి, కోడికి, చేపకి, సముద్రం అడుగున ఆక్టోపస్ అన్నిటికీ అన్ని విధాలుగా కనపడుతుంది లోకం. మనసు ఏమంటే, అదే నంటుంది లోకం తాను.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఏ లోకమైతే మనసు ఉపయోగించుకోలేక పోయిందో ఆ లోకాన్నే మనం ఉపయోగించుకునేందుకు ప్రయత్నించాలి.

- ధనికొండ, ప్రొఫెసర్ లిండ్సేన్

ఈ లోకంలో సాహసించి ఎవడు ఎంత తన కోరికీ దీనికి రాకుంటే అంతే వాడికి దక్కుట. నావంతు నాకు న్యాయంగా వస్తుందన్నది భ్రమ.

- కాళీపట్నం, ఇల్లు కదలు

మనుష్యులు శరీరముతో దక్కువ జీవించురు. మనస్సుతో నెక్కువ జీవించురు. మనస్సు కనక బడనిది. శరీరము కనబడునది. లోకులు కనబడు దాని వెల కట్టుదురుగాని, కనబడని మనస్సు వెల కట్టలేదు.

- విశ్వనాథ, బద్ధన్న సేనాని

లోకము అపాంకారము మీద నాధారపడియున్నది.

- విశ్వనాథ, దిండుకొంది పోకచెళ్ళి

చచ్చేవాడు చస్తుంటే చూసేవాళ్ళు మేం కష్టపడిపోతున్నాం త్యాగం చేస్తున్నామంటారు. హఠాలోకం ఇంత.

- సరస్వతీదేవి, తలపులములుపులు

తెలక సెయ్యటము తెలిసి అనుభవించటము.

- కోపల్లి, ఓన్నీదాటర్

ముందు ముచ్చట్లు వెనుక చచ్చట్లు. లోకమును మూయంగ మూకుండున్నదా?

- హనుమంతరావు, లేడీ డాక్టరు

డబ్బాం పరమ రొచ్చు బురద. ■ బురద వేళ్ళతో తీసి, లోకపు నుదుట కుంకుమ రేఖ రాగా పూస్తే, నీ వెంట పెళ్ళి కూతురిలా వొస్తుంది. కోపం వచ్చినప్పుడు నడ్డి విరిగేలా తన్నినా, ముక్కుతూ మూలుగుతూ పడివుంటుంది. అప్పుడు నీవు చినా తాను లేనట్లు లుకుంటుంది లోకం.

- నర్సెర చండీదాస్, హిమజ్వాల

■ వెధవలోకానికి డబ్బున్న వాళ్ళంటేనే

గౌరవం.

- అనందారామం, అద్దంలో శత్రువు

మనిషి భయపడితే మరింత జడిపిస్తుంది లోకం.

- నంది, మనిషి బావకూడదు

బట్టతలకీ మోకాలికీ ముడిపెట్ట జూస్తుంది లోకం. యేదైనా అనుకోగలదు.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్వాల

■ లోకానికి కావలసింది మనిషిని కాదు (అన్నపూర్ణ), మన భనం!

- అనిశెట్టి, గాలిమేడలు

లోకు లనుకొనునట్లు గోడలకు చెవులేగాక నాలుక కూడా సున్నదేమో యని సందేహింపవలసి యున్నది.

- చిలకమర్తి, గణపతి

బంతి భోజనా లయినాకే యేనాడాళ్ళకు యెంగి లాకులు! పండగెళ్ళిన మర్నాడే పాకేవాళ్ళ మామూళ్ళు.

- కొడవటిగంటి, ఎండమావులు

అనేక రకాల స్వార్థాల ప్రాతిపదికమీద లోక వ్యవహారాలు జరుగుతున్నవి.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

■ లోకంలో వ్యవహారాలన్నీ ఇచ్చి పుచ్చుకునే పద్ధతి మీదే జరుగుతూ వుంటాయి.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

నమ్మకం మీద లోకం నడుస్తుందిగాని అడుపులు, అళ్ళలు పెడితే ఏమి నడుస్తుంది?

- విశ్వనాథ, వెలియలికట్ట

పొలాన్ని మడకబెట్టి దున్నితేకాని పంట యోగ్యం కానట్లు గుండెల్లో పరుగెడితేకాని లోకం పోకడ అవగాహనకాదు.

- ఫలికంటి, గుండెల్లో రైళ్ళు -

గూడుకోసం గువ్వలు

"లోకం మాయ" అనే ప్రతివాడా ముందు అంగీకరించవలసింది తాను మాయ అని. తాను మాయ అనుకున్నవాడు 'లోకంమాయ' అనడానికి మిగలడు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

వరదునకు, వేశ్యామాతకు బేరేమీ? వరదును "బావా"యని, వేశ్యామాత "నత్తా"యని పిలుచుట లోకాధారమే

- పానుగంటి, ప్రచండబాదాళ్ళము

ప్రాంతలంజ లిప్యదు లోకమాత లైరి.

- చిలకమర్తి, ప్రసన్నయాదవము

లోకాతీతులు

లోకోద్ధారకములు, లోకోపకారములునైన మహా కార్యములు చేసిన వారందఱుఁ గొన్ని విషయ ములలో మిక్కిలి స్వార్థపరులుగాఁ గన్పించుదు. నిరంకుశులుగాఁ గన్పించుదు. వారు లోకాతీ తులు. లోకము వారికొఱకుఁ గాదు. వారు లోకముకొఱకు.

- విశ్వనాథ, బద్ధస్థనేనాని

లోకులు

లోకులు మాటలనేటప్పుడు నిజమూ గిజమూ ఆలోచిస్తారా నోటికి యెట్లావస్తే అట్లా అంటారు.

- కొచ్చెర్లకోట, అవవాద తరంగిణి

■ లోకులు పసికూనలతో సమానులు. శ్రేయ స్సుకోసం ఉగ్గవట్టే తల్లుల్ని పసిబిడ్డలు కాళ్ళతో తన్నేటట్లు. సంస్కరించాలని సన్నాహాలు చేసే వాళ్ళని సంహరించా అనుకునేంత అజ్ఞానులు వీళ్లు.

- రామమూర్తి, ఆగ్నిగర్భ

లోకులు కాకులు, ఇష్టము వచ్చిన ట్లరచెదరు.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

లోకువ

పోషించబడే మనిషి పోషించే మనిషికి లోకువ.

- కొడవటిగంటి, వంచకశ్యామి

మన బోసులో పడడానికి వాడు సరియైన జంతువు.

- భమిడిపాటి, నామాటే నెగ్గింది

గవర్నమెంటు సొమ్మంటే లంకెమానంలాంటిది. అందరికీ లోకువే.

- బీనాదేవి, డబ్బుడబ్బుడబ్బు!!!

కవిత్వం వినేవాడికి చదవేవాడు లోకువ.

- కుందుర్తి, నాలోనినాదాలు

కుర్చీమీద కూర్చున్న వాడికి ఎదరనిలబడ్డ వాడె పూడూ లోకువ.

- రావిశాస్త్రి, ఆగ్నిపూర్ణ

అడిగేవాడికి చెప్పేవాడు లోకువ.

- సామెత

తనకంటే అన్ని విషయాలలోనూ పై స్థాయిలో ఉంటేనే పురుషుడిని ■ ప్రేమించగలుగుతుంది.

లేకపోతే లోకువగా చూస్తుంది.

- నరస్యతీదేవి, అద్భుతరలు

ఆడదాన్ని చూస్తే భూతాలకు కూడా లోకువే.

- దీక్షితులు, రేణుక

కుప్ప వీకే దొంగ, పరిగ ఏరుకొనే వానిని ■ రించినట్లు.

- సామెత

అడిగేవాడికి చెప్పేవాడు లోకువ. నీ పెళ్ళా నీకు లోకువ. నువ్వు జడ్డీకి లోకువ.

- బీనాదేవి, తీర్పు

భార్య వినమ్రుతను చూసి సంతోషించే భర్త లకన్నా దాన్ని లోకువగా తీసుకుని ఆమెని హింపించే వాళ్ళే మన సమాజంలో ఎక్కువ.

- సావిత్రి, ఒడిలో చెలిమోహనరాగం

పరుగెత్తే వాణ్ణి చూస్తే, తరిమేవాడికి లోకువ.

- సామెత

బీదవాడు బిచ్చపువాడికి లోకువ.

- సామెత

కడవంత గుమ్మడికాయ, కత్తిపీటకు లోకువ.

- సామెత

వెర్రివాడి గేదె ఈనితే ఊరందరూ ఉట్టుక ట్టారు.

- సామెత

లోకోపకారం

పెళ్ళాడితే లోకోపకారానికి అవకాశం యంత మాత్రం వుండదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఆయన ఉద్యోగం చెయ్యకపోవడం, పెళ్ళిమాను కోవడం, లోకం మరామత్తు చెయ్యడానికి!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

లోకానికోసం ఐతకడం ఉత్తమం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఈ జన్మమంతా లోకోపకారం కింద వినియోగ పర్చుకుందామని నిశ్చయించుకుని యిదివర ■ ఏకాకినై వుంటిని.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పెళ్ళాడి, అలుబిడ్డలకి, ముచ్చకాయ ముగ్గురికి ఉపకారం చేయడంకంటే లోకోపకారం కింద యీ ప్రాణం వినియోగపర్చటం పుణ్యం ■

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

గతిలేనివాడు లోకోద్ధరణ చేయక యేం

చేస్తాడు?

- విశ్వనాథ, ముగ్గురు బిచ్చగాళ్లు ప్రభుత్వంలో ఉన్నవాళ్లకి తమ అధికార ప్రదర్శనకు నిరాటంకంగా ఉండే రంగం విద్యారంగమే.

- వివినమూర్తి, ఉద్యమం

లోటు

ఎ లోటూ లేకపోవటం కూడా ఒక లోటే.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర-ఎన్నోకలలు మన లోట్లు మరొకరికి పట్టనప్పుడు మరొకరి లోట్లతో మనకేంపని?

- కొడవటిగంటి, ఆసుభవం పడేను సంచుల్లో సేరుమేనైనాను. ముప్పుయి సంచులు నాయిగావంటే గుబిళ్ళిన బోర్డుపెసి డెంటయి కూకుంటా, రెండు బిళ్ళీలు శాంఘను చేత్తినా లోటేంటి?

- హనుమంతరావు, లేడీ డాక్టరు

లోతు

లోతులోనే నీళ్ళుంటాయ్.

- పదాల, అల్లూరి సీతారామరాజు

లోపం

గొప్పవాళ్లదగ్గరకూడా యేవోలోపాలు వుంటవి. మనం క్షుద్రాలు పాటిగా పట్టరాదు.

- కందుకూరి, బలత్కారగానమోద ప్రహసనము

ఒక్కొక్కరికి ఒక్కొక్క లోపం ఉంటుంది.

- కొడవటిగంటి, చదువు గుట్టుగా వూరుకుంటేనే తప్పు కదిలిస్తే అందరి లోపాలు పైకి వస్తవి.

- కందుకూరి, హాస్యసంజ్ఞవని రోసం కుంచిడు ఆలోచన నీటికిడు.

- సి.యస్.రావు, రాజనీతి వాంఛలున్నంత బలంగా వ్యక్తికరణ లుండటం లేదు.

- శివారెడ్డి, బలివిలర్చిమీద ఉనికి లోపల

మనిషిలో మనస్సునే రాక్షసుడొక్కడే లేడు. హృదయమనే దేవుడు కూడా వున్నాడు.

- కాంతారావు, అభ్యుదయం లోబడనివి

మన మనసు మనకి లోబడదు. మన నాలుక

మన కంతకంటే లోబడదు.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-అవి

లోలి

కష్టలోభివాని కలిమికి నాసింది బడుగువాడు దిరిగి పరిణమించుచు దగరు వెంట నక్క దగిలిన చందము.

- వేమన

ఎవడి విద్య వాడిదే. ఒక్కొక్కడు వచ్చేలోపల చూసిచూసి అడిగిన వాడికి చెప్పలేడు.

- భమిడిపాటి, కాంతారావు ఎప్పుడూ ఇంత పిసినివాడి యింట బీనులగు వెదలినఁ గట్టె కోలలకును గాసులిల్లి వెచ్చమాయె నంచు వెక్కివెక్కి మతేడ్చు

- వేమన

గొడ్డుబావుల బిడుకం గుండక జేకొని పోవ వండు లూడక దన్నున నీడు లోభివాని నడుగ లాభంబు లేదయా.

- వేమన

లోభివాని జంప లోకంబు లోపల మందు వేటు వలదు మతము గలదు పైక మడుగ నతండు భగ్గురుమని చచ్చు

- వేమన

అత్తుజను గుత్త రూకల కమ్ము నాతం డరణము నొసంగె జూచునే యెల్లునకును?

- వేంకటరాయకవి, వేణుగోపాల శతకము అన్ని యిడుమలకు లోభము కారణము.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము లేని చాతకన్న నున్న లోలి మెయిలగు.

- తి.వేం., పాండవసహసము ధరమ లోభివాని ధనము దాయాదుల పాలు జారకాంత పాలు వేమ.

- వేమన

లోలి బీదకంటె బీడు.

- సామెత

గడించిన వాడెవ్వడు కచ్చపెట్టి చచ్చినాడే!

- కాళ్యూరి, నరవిక్రయము కుండలో కూడు కుండలో నుండవలె, పిల్లవాడు తుండుముట్టవలె నుండవలె

- చిలకమర్తి, గణపతి

తిట్టిన రోసముం బడడు దీవన యిచ్చిన సంతసంపక చా

కట్టిడి బోబి కెంత యధి
కారము గల్గిననేమి? లేక యే
బెట్టున నున్ననేమి; నడ
పీనుగుకే మణిభూషణంబులన్
బెట్టిన మొట్టినన్ సరియె
మెచ్చునో? నొచ్చునో?

- బాటువు

మొండి శిఖండి లోభులను
ముఖ్యజనావళి వేండంటియితే
దండ మనేది, రెన్నెలలు
కాకు మనేది, మణిత నొక్కితే
నుండు మనేది, యాదివస
మొర్చుమనేది, సహించి చూచితే
మండివడేది, మొండివెయి
మాటుకొనేది వివాద పద్ధతిన్.

- బాటువు

డబ్బులేని ప్రతివాడూ పినినారే.

- వేణుగోపాలరావు, సూర్యోదయం

లోభిత్వం

ఖర సంవత్సరంలో మాఇంటి వంటంతయు
■ గూళ్ళతోనే వెళ్ళిపోయింది.

- కాళ్ళకూరి, వరవిక్రయము

ఇదిగో! కరివేప చెట్టుమీద కాకి గూడు పెట్టి
నది. యింతలో డొంకెనతో దానిని బడ్డ్రోసి
యీహూట పొయిలోనికి సిద్ధము చేసికో. కరివే
పమండ రాలినచో కడుపు చీల్చెదను సుమా!

- కాళ్ళకూరి, వరవిక్రయము

ఒలి తక్కువని క్రుద్ధిదాన్ని పెళ్ళాడితే నెలకు
ముప్పై కుండలు పోగొట్టెదట.

- సామెత

లోకక సుఖం

లోకక సుఖాలన్నీ రాలిన పూలతేనియలే.

- రామమూర్తి, అగ్నిగర్భ

లోక్యం

నమ్మించోట చేస్తే మోసం, నమ్మించోట చేస్తే
లోక్యహాను.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

కోపం వచ్చినప్పుడు లోక్యం మరచిపోకూడదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

లోక్యల్ని పిలవడానికి వెళ్ళినప్పుడు దుస్తులు

డాబుగా వుండాలి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

యంత చదువుకున్నా మీ వైదీకపుంతుళ్ళ
వారికి మా బాకచక్యా ■బ్బులాయందీ? మా
లోక్యం మాతో స్వతహాగా పుట్టినది. మీరు
తెచ్చి పెట్టుకున్నది. యెరువు సరుకు యెరువు
సరుకే.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

లోకంలో వున్నప్పుడు లోక్యం మరచిపోలేకదా!

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె

లోక్యంమంటే మరేవి ఉనుకున్నావు? అసాధ్యాలు
సాధ్యం, సాధ్యాలు అసాధ్యం చేయడమే కదూ?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ఉద్యోగధర్మం లోక్యపుట్టి అని, అది ఒక వృత్తి.
భగవంతుడు కల్పించాడు. ■ లోక్యపుట్టి
యెటువంటిదీ? నిజాన్ని పోలిన అబద్ధవాడి
ద్రవ్యాకర్షణ చేసేది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మంత్రి యగుటచేత నతడు లోకికపు దొంగ.

- పానుగంటి, ప్రచండ చాణక్యము

ప్రకృతలోక్య మరయం బరవంచనమే కదా!

- ఏటుకూరి, ప్రేమాలోకము

వక్త

వక్తయగువాడు వట్టి బల్లల యెదుటనైన
గాలానుసారముగ గానంత గడచిడ చేయకుం
డనుండలేడు.

- పానుగంటి, సాక్షి

చదువంగలం దొకం డాలింపం జాలు నొకండు.

- రాయప్రోలు, రమ్యలోకము

వకాలతు

ఆరె! వకాలతు ఎంతపని చేసిందిరా!

- సురవరం, వకీలు యొంకయ్య

వకీలు

కోర్టుకెక్కినవారు ఒకరు ఆవుకొమ్మును, ఇంకొ
కరు తోకను పట్టుకుంటే మధ్య వకీలు పొదుగు
దగ్గర కూర్చుంటాడు.

- సామెత

వక్రభాష్యం

వక్రభాష్యాలు మారకపు వస్తువుల్లా బుద్ధిని తాడనం చేస్తాయి వాటి ప్రభావానికి లోనైన మనసు మొద్యబారిపోతుంది.

- మహీధర, మరీచిక

వంక

పొట్టకు పుట్టెడు తిని, అట్టకు అదివారం అందిట.

- సామెత

నంగీ! నమలక మింగవే అంటే, వుడికిన చేపలు కరుస్తవి అన్నదట.

- సామెత

కొండుత రెడ్డి కొంగు పట్టుకుంటే కాదనేదెట్లా అన్నదట.

- సామెత

వంకర

వ్యభిచార దృష్టి బలంగా ఉన్న మనిషికి, నైతికా భిప్రాయాలు వంకరకాక ఏం చేస్తాయి?

- చలం, ఆరంభింపరు...

వెడవ ప్రోజు ముక్కుల్లో ఇదే గొడవ. ఎంతకీ కంఠతా రావు.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, రంగభూమి

వచనం

నాయకు డేకవచనం, నాయకుళ్లు బహువచనం.

- రావిశాస్త్రి, కుక్కపిల్ల

వజ్రం

వజ్రాలు మట్టిలోనే ఉద్భవిస్తాయి, మరెక్కడా కాదు. నాగరిక లోకం వాటిని సానమాత్రమే పెట్టుకొనగలదు. నీచలోకమైతే వాటిని దోచు కొని దాచుకొంటుంది. కాని ఎవ్వరూ వాటిని సృష్టించలేరు.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

వజ్రాయుధం

అడదాని యేడుపు వజ్రాయుధం వంటిదని కొందరు కవులంటారు.

- ముద్దంశెట్టి, తప్పించుకోలేవు

వంపకం

(ఈ) మేడలు మిడ్డెలు, ■ ధనరాసులు... ఈ అంతస్తులు... హోదాలు... అన్నీ మనిషి

తన్ను తాను గుర్తుంచుకోలేకుండా చేస్తాయి.

- పుల్లభొట్ల, విధివిన్యాసం

వంపన

రాసేది విష్ణవాల గాథ

చేసేది శిల్పాడి బోధ

- కందుకూరి, ఆశ

వంచన మొక్కక అలిత కళగా

ఎంచి పెంచు రసజ్ఞు లెవ్వరూ

- మల్లారెడ్డి, అంతర్యామి

చర్చినాకు పెట్టమ్మా, అకలి గాకుండా నీకు మందిస్తా నన్నాడట.

- సామెత

చెట్టుపేరు చెప్పుకొని కాయ లమ్ముకున్నట్టు.

- సామెత

కలంపేరు చెప్పుకుని కథలు అమ్ముకున్నట్టు

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

దయ్యలు వేదాలు వల్లిస్తున్నట్టు అవినీతిపరులు సైతం అవినీతిని అంతమొందించాలని అందరి కంటే బిగ్గరగా అరుస్తారు.

- విరంజీవి, వంశాంతురం

వట్టిచేతులు

రిక్తహస్తములఁ బోవంగదగదు

భూమిసుర ■ కాంతల పొంత కెందు.

- దూబగుంట, లభినాశము

వడగళ్లు

వడగళ్ళ గట్టు వదునా

గుడిః రాళ్ళను గట్టకున్న గువ్వల చెన్నా!

- గువ్వలచెన్నశతకము

వడ్డన

■ కూయగా లేచి, కాటుకమాదిరి అస్తం, కాక రకాయ మిరియం చేసి, పసుపు లొచ్చేవేళకు పరుగెత్తి పరుగెత్తి వడ్డించినదట.

- సామెత

వంట

పెండ్లిలో కూడా తద్దినానికి చేసినన్ని కూరలు పచ్చళ్ళ చేయరు.

- పూర్ణానందం, నప్రేమేశం

"పుత్తుల స్నింటిలో వంటవృత్తి మొదలు" అని మహాకవి గంగాదాసుగారి సూత్రమున్నది.

- పొనుగంటి, సాక్షి

వంటకత్తియ - కావలయుఁ గాక
తినెడువారికిఁ ద్రుచు చ్చెలియకున్నా?

- చిలకమర్తి, ప్రసన్నయాదవము
విరోధము చేత నెవఁడైన మరయొకని జంపఁ
దలచుకొన్నపుడు నాటి పాపాణము మొదల
యిన విషములు పెట్టనక్కఱలేదు. నీచేత
నొళ్ళసారి యన్నము వండిపెట్టించినఁ జాలు.
ఏఁబది సంవత్సరములు బ్రతుకందలంచిన
- డాపూటఁ జచ్చును.

- చిలకమర్తి, గణపతి

వంటబట్టడం

కంటికిం దగిలి ప్రజాళి వంటబట్టు
వంట బట్టడా గోడకే పట్టినప్పుడు?

- మాచిరాజు, రాజకీయ బాధితుడు

వదంతి

వదంతులు వినకండి. అవి శత్రువుకి తోడ్పడ

- బుచ్చిబాబు, అద్యంతాలు, మధ్యరాధ
వదరుబోతు

మాటలు ఎప్పుడు నిలపాలో తెలియని వాడే
వదరుబోతు.

- సామెత

వదలనివి

కొట్టే మొగుడ్డియే అడదన్నా ఇడిసిపెడుతుంద
టయ్యా?

- గోపచంద్, కూపస్థమాందూక్యం
నల్లవాళ్ళని తెల్లవా డొకంతట వదలనట్లు, దారి
త్రాన్ని ఈగ రొడలవు.

- రావిశాస్త్రి, అకలి

కాకిలో బెండను వదిలినాడు గాని ముండను
వదలలేదు.

- సామెత

చచ్చేరాక వైద్యుడు వదలడు. చచ్చినా
పంచాంగం త్రావ్వడు వదలడు.

- సామెత

వంతు

అడుచుకోను పొడుచుకోను అడవారి వంతు
కూచోని భోంచెయ్య మగవారి వంతు.

- తానవదగేయం

ఏడవటం అడవాళ్ళ వంతు. బాధపడటం

మొగాడి వంతు.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది
రాసి అవతల పడెయ్యడం వరకే రచయిత
వంతు. సంజాయిషీ చెప్పుకోవడం విమర్శకుని
వంతు.

- పార్థసారథి, సాహిత్య హింసావలోకనం
చూడటం ఒకవంతు, సంపాదించటం ఒక
వంతు.

- అనిశెట్టి, గాలిమేడలు

వన్నె

నలుపూ ఎరుపులో ఏం ఉంది? మొఱాన సిరి
ఉండాలిగాని!

- సుంకర, కోతలరాయుడు

వంశాచారం

అవు చేలోమేస్తుంటే, దూడ గట్టున మేస్తుందా?

- సామెత

వయసు

వయసు కేవలం శారీరకమైనది కాదు. చాలా
వరకు మానసికమైనది.

- అనందరామం, ఉరిమే మబ్బులు
వయసు పాలపొంగులాంటిది... ఎవరూ గమ
నించకపోతే పాలు పొంగిపొరలిపోతాయి...
కాదని కొంచెం నీళ్ళచుక్కలు చల్లితే చప్పున చల్ల
బడిపోతాయి.

- రామచంద్రమూర్తి, శ్రీరాగం
అడదాని వయస్సు మగవాడినిబట్టే వస్తుంది.

- మారుతీరావు, మళ్ళీ మధుమాసం
చిన్నతనమే వైరాగ్యమునకుఁ దగిన కాలము.
ఎదిగిన కొలఁది వృద్ధియగునది వైరాగ్యము
కాదు. లాంఛనము.

- పానుగంటి, చూడామణి
వ్యాజ్ఞానికి వెయ్యేళ్ళు. మనిషికి నూరేళ్ళు.

- కొచ్చెర్లకోట, ఓన్నీ డాటర్
ఈ వయసుంది చూసేవా? ఇది చాలామందిని
చాలారకాల పిచ్చివాళ్ళగా తయారుచేస్తుంది.

- ఆదివిష్ణు, చూడుచూడు నీడలు
విజ్ఞాన విశేషమునకు వయసుతో అంతగా పని
లేదు.

- తెన్నేటిసూరి, వా రాజీ
వయసు మళ్ళుతున్న సమయంలో వెన్నెలమీ

దకీ చల్లగాలిమీదికి మనసుపోదు. మనసులోనే వెన్నెలా చల్లగాలి ఉన్నప్పుడు, ఇంక బయట అది లేకపోతేనేం? ఎప్పుడైతే వీటికోసం మనిషి తహ తహపడతాడో, అప్పుడతనికి వార్ధక్యం వచ్చేసిందన్నమాటే.

- పాప, చేతికిచిక్కిన పిట్ట స్త్రీ వయస్సు కచ్చితంగా ఇంతే అని చెప్పిన వాడు స్పృష్టలో లేడు.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర-ఎన్నోకలలు వరం

దైవం వరమీయకున్నా పూజారి యిస్తాడన్నది ఊరి విధవలకి బాగా తెల్లు.

- సుధాకర్, గుడి, బడి, గడి మనదేవుళ్ళకు యివ్వటమే తెలుసు. యివ్వ కుండా వుండటం చేతగాదు.

- రాధా, అలసినగుండెలు మనిషి చచ్చిపోయేటప్పుడు కోరుకొనేవరాలు సాధారణంగా అత్యంత స్వల్పమైనవే.

- సఖా, నీటిదీపాలు పండు జుత్తు, బట్టబుర్రా ఒక వయసు తర వాతే వరాలలాగ పనిచేస్తాయి.

- వెంకటరమణారావు, కొలువు

వరప్రసాది

ఓడ రాకడ రేవులో అనేకులకు అనేక విధాలుగా వరప్రసాది.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

వరిపంట

చిత్త చిత్తగించి, స్వాతి చల్లచేసి, విశాఖ విసర కుంటే, అనూరాధలో ఆడిగినంత పండుతాను అన్నదట వరి.

- సామెత

వర్తకం

న్యాయంగా ప్రవర్తిస్తే వర్తకమే సాగదు. ప్రతిదా నిలోనూ కొంచెం అబద్ధం వుండవలెను.

- కందుకూరి, మ్యూనిసిపల్ నాటకము ఎప్పుడు నేదేశమును కృషి వాణిజ్యదుల వల ననే మంచి దశకు వచ్చునుగాని సేవక వృత్తివ లన గాదు.

- కందుకూరి, కృష్ణాది వ్యాపారము

వర్తకుడు

డబ్బుకు ఏ ఆశుద్ధమైన తినగల్గిన వారు, స్వభా

వానికి సినలైన పచ్చి వర్తకులు. అభిమానాలకు పోకుండా, వెన్నలో నుండి దారం లాగినట్లుగా తమ కార్యాలు సాధించుకొంటారు.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా వర్తమానం

వెనకా ముందుల కలయికే వర్తమానం.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, అనుభవాబూ-
జ్ఞాపకాలూనూ

గతమంతా తోలుబొమ్మలాడిన తెర వర్తమానం నీ కన్నుల కప్పిన ఒకపొర.

- తిలక్, పాడువోయిన ఊరు

వర్తం

వర్షాన్ని చూసి ముఖం చిట్టించకండి. అదొళ్ళితే కదా మనకు ఉచితంగా లభిస్తోంది.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

రోహిణిలో వర్షంకురిస్తే రోళ్ళునిండిన పంట.

- కాంతారావు, దగాపడిన తమ్ముడు

తణిమి కఱచిపోవు త్రాచుబా మటువోలి

ఉణిమి కురిసిపోవు నుడుకుమట్టు

- ఏటుకూరి, శ్రేతలక్ష్మి

వలపు

తమ రహస్య శృంగార దేవులు మిత్రులతోడెప్పి తేనేగాని కొందరికి తనివి తీరదు.

- గురజాడ, మీ పేరేమిటి

కలుపంటే వలపులాంటిది.

- బుచ్చిబాబు, ఉత్తమా యిల్లాలు

తేజమునూ వలపుఁ దెలుపుఁ దెఱవల

తెందున్.

- నాచనసోమన, ఉత్తరహరివంశము

వశీకరణం

విషయం లోకవశీకరణం. విద్య రాజవశీకరణం.

- సామెత

వసంతం

పంచాంగంలో

భయపడి దాకున్న వసంత రుతువును

పంచమ ప్రాణంగా లాక్కుని

గుండెల్లో దాచుకున్నాను.

- దాశరథి, వసంతాన్వేషణ

సంప్రదాయ భీరువుకీ

అస్వతంత్ర విచితువుకీ

వసుంత లేదు.

- తిలక్, శిఖరాదోహణ

వాకిలి

ఎన్నిగేట్లు తెరుచుకున్నా
ప్రశ్నలకి సమాధానం దొరకదని
మొదటిసారిగా తెలుసుకుంటాడు
అదిమ మానవుడు.

- ఇస్మాయిల్, రైలుగేటు

వాక్యాయ్యం

బెడిదముగ గత్తి గొడ్డట
దొడవ దెగినమానం జిగురువొడము
కులం

తెడం దునిసిన కార్యంబు ని
గుడనేరదు పిదపనెట్లు గురువంశనిధి!

- తిక్కన, ఉద్యోగభర్తము

వాక్ స్థానం

నాకు వాక్ స్థానమందు బృహస్పతి వున్నాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వాగు

కొండమీద కాచిన దొంగసారాల
భయంగా మందంగా
ప్రవహిస్తోంది కొండవాగు.

- కమ్మిశెట్టి, ప్రతిరోజూ నడిస్తుంది

వాగుడు

చచ్చినవాళ్ల కిచ్చిన తాగినాన్ని తెలివైనవాడు
చచ్చినవాళ్లతోనే సమాధి చేస్తాడు.

- పినిశెట్టి, వల్లెపడుచు

గీతాసారం వినిపిస్తానని సారాగీతం వినుచుచాట్ట
శ్రీరమణ, న్యూనడి

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

మైదులో పడ్డవాళ్లకి వాగు డెక్కువౌతుందేమో!

- వేదాంతకవి, తెనుగుశబ్ద

వాంఛ

భోగ బాలసకు అలవాటువడే మోడల్స్
సీనిమా స్టార్స్ డబ్బును ప్రేమిస్తారు- మ
నుష్యులకన్నా, అదిచే సుఖాలకోసం.

- రామమోహనరావు, మోడల్

క్రొత్తమగనిమీద, క్రొత్త యావకాయమీద
వాంఛ మట్టు కందతి కొట్టితీగదే యుండును
కాని యా వాంఛవలన గలుగు సుఖానుభ

ములు భేదముగా నుండును.

- పానుగంటి, మాలతీమాల

యతికి మఱి బ్రహ్మచారికి
సతులీతముగ విధవముండ కశ్యంబునకున్
సతతము మైదున చింతయ... ..

- కవిచౌడప్ప శతకము

వాటం

వాట మెఠిగి వచియించిన
బాటలుగా వానిమాట పదుగురిలోనన్
వాట మెఱుంగక పల్కిన
గోటికి సరితూగదప్ప...

- చాటుపు

వాడి

ఎన్నికలలో ఎగరేసిన వాగ్దానపు కత్తులకి
మొనకన్నా పిడి దగ్గర వాడి ఎక్కువ.

- తిలక్, న్యూసీలండ్

ముందు వచ్చిన చెవులకన్నా, వెనుక వచ్చిన
కొమ్ములు వాడి.

- సామెత

అయుధాల వాడికన్న

అలోచన వాడి మిన్న

- ముకురాల, నవ్వేకత్తులు

వాతావరణం

పిలిస్తే విషపుగాలి, రాలిస్తే కన్నీరు

అలిస్తే ఆక్రందన

కాలానితె అడుగుడుక్కీ విషక్రిములు.

- దాశరథి, కీరణశకలం

మనుష్యుని మనస్సు, అలోచనలు అతడు పెరి
గిన వాతావరణాన్నే చాలా వరకు ప్రతిబింబి
స్తుంటాయి.

- మహేధర, ఓనమాలు

హంతకుల్ని, దొంగల్ని వొక్కొక్క వాతావర
ణంలో చూస్తే చాలా దయ, జాలి కలుగు
తుంది.

- నంది, నైమిశారణ్యం

వాదన

నీటిడు దున్నుకునే హక్కు నీడెనని వాదన.
ఇరుల గనుల త్రవ్వ వెలుగు లేరుకునే వేదన.

- తందుర్తి, కాలాలు

వాదం ఉంటే ప్రసాదం కూడా అక్కర్లేదు.

- మహేధర, కత్తులవంతెన

అందుచేత నుగ్గీనరునితో వాదము లేకపోయెను.

- విశ్వనాథ, సందోరాజా భవిష్యతి భావనా బలం లేకపోతే వాదనలలోనే మనిషి తేలిపోతాడు.

- మహీధర, ఓనమాలు వాదనలో విసుగూ, కోపమూ - ఓటమిని యజేస్తయే!

- ధనికొండ, పవిత్రులు వాదించడం అంటే న్యాయానికి స్త్రోతం చెయ్యడం కదా!

- కొంతారావు, వంశధార వేగలేక ఆగలేక తిరగబడితే "అది వాదం?"

- దాశరథి, పునర్నవం వాదనవల్ల అభిప్రాయాలు మరింత బలపడతాయే కాని చలించవు.

- కొనల్యాదేవి, శాంతినికేతన్ వాదముఖమునఁ దఱవంగఁ బడిన మాట చిత్తమందును దృఢముగాఁ జేరుసుముఖ భూమిలో లోతుగా దింపఁ బూను కట్టి నలల నాడించి దింపంగవలెను గాదె?

- పానుగంటి, ప్రచండ వాణిక్యము రైటర్ తోటి రాయర్ తోటి వాదించకూడదంటారు.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు! డబ్బు!!!

వాద్యం

రాలలో మ్రోగు వాద్యాలు

పూలలో దాగు మద్యాలు

- దాశరథి, పునర్నవం

వాయిదా

రేపురా, మాపురా, మొగమాపురా అన్నట్లు

- సామెత ఈసారి కాదు. మఱియొకసారి చూడవచ్చును లెందు.

- చిలకమర్తి, గణపతి

వారం

అతడు నెలలో నాలుగు వారాల్నీ నాలుగు పేర్లతో పిలుస్తూవుంటాడు - సూపర్ వీక్, పేపర్ వీక్, కాపర్ వీక్, పాపర్ వీక్.

- విహారి ■ శాలివాహన, బనేవా

వారసత్వం

వారసత్వాన్ని నమ్ముకుంటే కోరికలు తీరినట్టే.

చావక పోతాడా? చావ వదలక పోతాడా? అన్న ఆశకు అర్థం లేదు.

- ముద్దుకృష్ణ, ఆడవాళ్ల ఆకలికి నిదుర వారసుడు.

- విశ్వనాథ, తెజవిరాజు ఎడంచెయ్యి వాటం, డైబట్సు, తెల్లజుత్తు యివన్నీ వారసత్వమయ్యా తప్పించడం మన తరంకాదు.

- బీనాదేవి, దిబెట్

వార్త

గాలికన్నా వేగంగా ప్రయాణించేది వార్త:

- కురుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ రాచదేవిడిలందు వార్తలును జేరఁ

బ్రభువు ప్రభువుకు మధ్య నల్లములు పట్టు.

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము బావిలోని కప్పకేమి తెలుసు జురిలోని కమిర్లు అన్నట్లు.

- సామెత ఆగ్గంటుకున్న ఇళ్లు గుప్పుమున్నట్టే ఆడదాన్నంటి పెట్టుకున్న వార్తలు కూడా గుప్పు మంటాయి.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు వార్తయందు జగము వర్తిల్లుచున్నది.

- నన్నయ, సతాపర్యము

వార్తా స్థలం

సంత, రచ్చపట్టు, సారా దుకాణంబు, గణికయిల్లు, చెరువుగట్టు, వంట పూటి యిల్లు, శిష్యముల యంగడియు వర్త మానములకు మంచి తానకములు.

- కాళ్లకూరి, చింతామణి

వార్తకృం

వృద్ధాప్య మనేది సూర్యోదయం లాంటిది. దాన్ని ఎవరూ ఆపలేరు. మృత్యువు అనేది సూర్యుడు ఆస్తమించటం లాంటిది.

- లల్లాదేవి, నాగభైరవి

వావివరసలు

జాణతనము గల్గి సవరతనము గల్గి

గల్గి మోరతీరు గల్గి

చేయలంతి తనకుఁ జేకూడినప్పుడు

వావి వలదు...

- వల్లభరాయడు, క్రీడాభిరామము

దొంగతనమునకు ద్రోహమునకును వావి వర్తన
లతోఁ బనిలేదు గదా!

- భానుమూర్తి, హేమలత

వాస్తవం

ఏ మనిషిని గురించి వాస్తవంగా చిత్రించాలన్నా
కొంత కల్పన కావాలి.

- కొడవటిగంటి, ఎండమావులు

■ దేశ భక్తులూ ప్రాణ త్యాగులూ వీళ్లందరి
వల్లా రోకానికి గొప్ప వుపయోగం ఉండవచ్చు
■ వాళ్ల జీవితాలు మాత్రం వుత్త మంకర.
వాళ్లకే వాళ్లని నమ్మిన దగ్గర వాళ్లకే వుత్త క్షోభ.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

పారిపోయిన పెళ్లాలు మరియాదలకి లొంగుర్పాద!

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

రాజ్యము గిజ్జమున సతతమే?

కాయం బనాపాయమే?

- పోతన, భాగవతము

ఎవ్వరేమనుకున్న

ఏటిసిగ్గుని మీర

మీగిసి తుహారాజ్య

నీతమ్ము వదలచో

వలపు కైతలరేడు!

వలదు మూర్ఖత్వమ్ము

వాస్తవిక జీవితపు

నైవిధ్యమును జూడ

దీగిరమ్ము! దీగిరమ్ము!

■ వీడి భువిపైకి

- మల్లారెడ్డి, వీలుపు

పేరు వల్లకే మీద, కాలు నేలమీద

- సామెత

ప్రజలు నన్ను అనుసరిస్తున్నారంటే కాదు వెంట
డిస్తున్నారు అన్నారు.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

చిత్తం శివునిమీదా, భక్తి చెప్పులమీదా.

- సామెత

నాస్తవమే ఊహలకును

ఊయెలయై మిన్నూపును.

- రమణారెడ్డి, కలలో వెన్నెల

వికాసం

కెలమొదట్లో కాస్తంత వికాసముంది.

చివరి రోజుల్లో బోలెడంత విచారముంది.

- మధుర్, రంగులరాట్నం

పువ్వు పుట్టగానే పరిమళిస్తుంది, అడది మటుకు
వయసు వచ్చిన కొద్దీ రెచ్చిపోతుంది!

- రామకృష్ణశాస్త్రి, మధ్యాహ్నం

విగ్రహం

మతోన్మాదము పెంచు దేవునికి

మారుగ నిల్చిన రాతి బొమ్మలు

దూదరవోవ పాడుబ్రదు

కొక్క నిమేషము సైప నాయెదన్.

- వేదుల, కాంక్ష

తమకు బలం బెక్కిన

సముచితమగు విగ్రహంబు, శత్రుల కుత్సా

హము మీఠినపుడు గర్త

వ్యము సంధి యనంగ విందు మార్చుచేతన్.

- తిక్కన, శత్రుపర్వము

విఘ్నం

అలస్యంబును గామినీజనరతి

వ్యాసక్తియున్ జన్మభూ

లోలత్వంబును రోగమున్ ఘనభయో

లోభంబు సంతోషమున్

బోలంగా నివి యాటు నెప్పుడు జగ

త్సూక్ష్మ ప్రతాపోదయ

శ్రీలం జెందంగ విఘ్నకారణములై

చెల్లన్ ధరామండలిన్.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము

విచక్షణ

కష్టాల్లో వున్న వాళ్ళకు ఎవరు చేయి అంది

చినా అది అమృతహస్తంలాగానే కనబడు

తుంది. ■ హస్తంలో నిజంగా అమృతమే

వుందో, హలాహలమే వుందో విచక్షణాజ్ఞా

నంతో తెల్సుకోవాలి.

- రాశూరి, శ్రావణసంధ్య

విచారణ

ఇళ్ళిడ ఓంప్రథమంలో ఉరితీసెయ్యడమునూ

తరువాత నిమ్మణంగా విచారణ ప్రారంభించడ

మున్నూ!

- భమిడిపాటి, నామాటేనెగ్గింది

ఇంటరగిసన్ జెయ్యటం అంటే అచ్చపచ్చ

గుల ఏటిసెప్పుకోవాలంటే సావబాదటం అని

అరదం సెప్పుకోవాల.

- రావిశాస్త్రి బంగారిగాడికత

విచారం

వృతినొందినవాని కొరకు విచారించుట పగిలి పోయిన కుండకొరకు వగచుట.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి

నెల మొదట్లో కాస్తంత వికాసముంది

చివరిరోజుల్లో బోలెడంత విచారముంది.

- మధుర్, రంగులరాట్నం

విచారము గోర్కికి గాని వావియే?

- తిక్కన, విరాటపర్వము

శిరశ్చేదనమయంలో కుండలాలను గూర్చి విచారించినట్లు.

- చెళ్ళపిళ్ళ, కథలు-గాథలు

అధిష్ఠానవర్గం అన్నందుకు కాదు - అపోజిషన్ వాళ్లు విన్నందుకు.

- శ్రీరమణ, న్యాయుడి

విచిత్రం

మనిషికి ఎంత శోకంలోనైనా ఏదో విచిత్రం అంటే చూడాలనిపిస్తుంది.

- సలా, నీటి దీపాలు

వేశ్యావాదీకలో రుద్రాక్ష దామము లమ్మ వచ్చి తివా?

- పానుగంటి, ప్రచండవాణిక్యము

విజయం

పోరంగ ఆయనైన దాని బోధదోచెదమే?

- తిక్కన, భీష్మపర్వము

ప్రపంచమంతా ఒక్కటై, ఒక్క మనిషి ఒక్కడూ ఒకటే కాసుగున్నప్పుడు, తప్పుకుండా ప్రపంచం నెగ్గుతుంది.

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు

విజయుడైనవాడు విజింది నంతనే

కుజను లెల్లవారు కూలిరిగద

భజనచేయునతడు విజయము గాంచడా?

- వేమన

విజ్ఞత

ఏదన్నా పాడుపని చేసేప్పుడు ముందు తక్కించుకునే మార్గాన్ని వెతుక్కోవటం విజ్ఞుల లక్షణం.

- ధనికొండ, పవిత్రులు

విజ్ఞానం

యూనివర్సిటీ చుట్టూ బ్రహ్మజెముళ్లు

విజ్ఞానం చుట్టూ నాగజెముళ్లు

- తులసీ, వలయం

విజ్ఞానం ఉంటే జుట్టు నెరుస్తుంది.

- ముళ్ళపూడి, సీతాకళ్యాణం

కుర్చీలో మన పక్కని కూర్చోనే పెద్ద మనుష్యుల చచ్చు సంభాషణకన్నా నేలని కూర్చోనే మామూలు మనుషుల మాటల్లో నువ్వు నేనూ నేర్చుకోదగ్గ విజ్ఞానం చాలా ఉంది.

- చాసో, బబ్బిబ్బా

కనులు రెండును బోయెనుగాని లేదు

గ్రుడ్డితనము విజ్ఞానచక్షువునకింక

- చిలకమర్తి, పోతరాజు

విజ్ఞానానికి విలువకట్టని సమాజానికి వృద్ధి లేదు. వికాసము చెందదు.

- ఆస్వారుస్వామి, ప్రజలమనిషి

విడదగినవి

తొక్కిన కదలని సైకిలు

పక్కింటి మిత్రుని మీది పగలిటి బ్రతుకయిన

ఎక్కడె పారెడి గుర్రము

గ్రక్కన విడవంగ వలయు గదరా సుమతీ.

- మాచిరాజు, చాటువు

విడాకులు

చట్టమర్యాదలకు లొంగ జాలనట్టి

మగడు గొబ్బగాని యెల్లాచి మాటుమనుము

మన విడాకుల చట్టమ్ము మాటుపెర

సాగుచుండును బలుగాకి సంబరముల

- ఏటుకూరి, క్షేత్రలక్ష్మి

విశంకువు

విడో అనే వస్తువు యెక్కిదుందయ్యూ వెక్కిరించే వెధవల నోళ్ళలో ఉంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

బ్రహ్మచారి యొక్క రియల్ డ్యూటీ-అంటే విధింపబడిన పని-యేమనగా విధవలను పెండ్లాటమే.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వెధవముండకి పాతివ్రత్యం అన్నమాట ఈనాటికి విన్నాను.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

తలచెడ్డం అంటే, విడో అన్నమాట.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మనదేశంలో మెయిడెన్లు వుండరోయి. యంతసేపూ లవ్ మేకింగ్ విడోజ్ని చెయ్యాలి గాని మరి సాధనాంతరం లేదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వెధవలు పెళ్ళాడడం పాపం కాదా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

విడో విత్ గిల్డ్ రెటర్న్స్

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ప్రపంచమందుండే వస్తువులన్నిటిలోకి ముఖ్యమైనవి విధవలు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వెధవలు పెండ్లాడ వలసినదని పరాశరస్మృతిలో స్పష్టంగా నున్నది. వేదంలో కూడా నున్నది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

శాస్త్రాలన్నీ వొప్పుకోవటమే కాకుండా మీదుమిక్కిలి వెధవలు పెళ్ళాడకుండా వుండిపోతే దోషమని కూడా చెప్పతూ ఉన్నాయి. ఇందు విషయమై శంకరాచార్యులవారు పత్రిక్కుడా యిచ్చియున్నారు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అల్లుణ్ణి హతవారిస్తే, కాతురు దక్కీల్ వెధవౌతుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నవాబు గారిది బోడితలయే. నాదియు బోడితలయేనని వితంతువు విజ్ఞప్తించినట్లున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి

ఆర్యావర్తమున కెల్ల రెండే యద్యుతములగు నభిజ్ఞానములు. మొదటిది దేవాలయములు. రెండవది వితంతువులు. భారతీయుల కెల్ల నీరెండే పవిత్ర వస్తువులు.

- పానుగంటి, సాక్షి

తలలు తోడులైన దలపులు తోడురాయని పలికిన వేమున యోగినిఁ జెడదిట్టుచు వీధులవెంట బయలుదేరిన వైఖరిగల వితంతువు నేమనదగును?

- పానుగంటి, సాక్షి

వియోగ దుఃఖంతో కుమిలిపోయే ఆడదానికి వితంతు యోగం కల్పించిన కుళ్ళు పమాణం

ఎంత ఆన్యాయం ఆక్రమం తలపెట్టింది ఆడదానికి?

- పురాణం, ఇల్లాలి ముచ్చట్లు

ఈ దేశంలో వెధవ ముండలమీదే అందరికీ జాలి. నాయకులూ, వినాయకులూ వాళ్ళని గురించే ఉపన్యాసా లిస్తారు. గవర్నమెంటు వాళ్ళు వాళ్ళకి ఊరికే చదువులు చెప్పతారు. మొగుడు చాటు ముండల గతి చూసేవాళ్ళే వరూ లేరు....

- పొష, పాలపొంగు

వారకాంతల యిండ్ల వాసంబుఁ జేయుచు మగువ కేద్రెడువాఁడు మడ్డివిధవ, అన్నదమ్ములతోడ నాలికై ద్వేషించి కడఁగి తిట్టెడువాఁడు బడుగువిధవ, కట్టుమిచ్చెదనని కాలమ దీయక, గోళ్ళు గిల్లెడువాఁడు కొంటెవిధవ, చదువుఁ జెప్పిన కూలి జరుపుచు నీయక మిటకరించెడువాఁడు మేటివిధవ

- చాటువు

పోకలు నమలుచు నాకులు చేయూని సున్న మడుగువాఁడు శుద్ధవిధవ, ఇద్దలు నొకచోట నేకాంత మాడంగ వద్దజేరెడువాఁడు వట్టి విధవ, అలితోఁ గలహించి ఆకలి లేదని పస్తుపండెడువాఁడు పందవిధవ, దారిద్ర్యముననుండి తన పూర్వసంపద లారక తలఁచువాఁ డుత్త విధవ

- చాటువు

విధవైన మేలు; మగనికి తిథివెట్టును, కథలు వినును, తీర్థము లేగున్ ఆధము లడ్డాని కన్నను వెధవలురా...

- చాటువు

పెండ్లాడకుండా వున్న వెధవ పిల్లలు దేవుని ఆజ్ఞను అతిక్రమించిన పాపమును చేస్తున్నారు

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నిత్రనం

కాలంలో విత్తనాలు కలలోనైనా చల్లాలి.

- సామెత

విదేశీ నిపుణుడు

మనదేశంలోనే వుంటూ మనదేశపు విషయా

విదేశీ నిపుణుడు

లలో శ్రద్ధ చూపించకుండా ఎప్పుడూ విదేశీ వ్యవహారాల గురించి పరిశోధనలు జరిపేవాణ్ణి విదేశీ నిపుణు డంటారు.

- సూర్యారావు, దేశదిమ్మరులు

విద్య

తిత్తి మన్నించబడదాకో? దేవదారు కట్టకును లేదే మిక్కిలి గౌరవంబు? గుడ్డపున్ వెండ్రుకల కెంత గొప్పలేదు? విద్యుగల వస్తువుల కెందు వెలితి గలదే?

- తి.వేం, కలగూరగంప

విద్యుల తారతమ్య మవివేకు
తెలుంగరు వ్రాతు రేదియో!

- తి.వేం, కలగూరగంప

చందామార్కుల విద్య చేతులుకావు, కాళ్ళు

- సామెత

మన కొచ్చిన విద్య పొట్టనింపేదిగా మాత్రమే కాక జనాలకు పనికిరావాలి. దీనజన సేవ దేవికి మహాప్రీతి.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర

పొట్టకూటికి నేర్పు విద్యలు
పుట్టకీట్లు కదల్చునా?

- గురజాడ, తోకచుట్టి

ప్రతివిద్యా జీవితకాలంలో ఎప్పుడో ఒకప్పుడు వ్యవయోగపడి తీర్చుంది.

- కొసల్యాదేవి, శ్రీనివాసకళ్యాణం

విద్యార్థి

ఈ కాలంలో రొట్టే, పిట్టే, మట్టా, మీదీ, చిగి రెట్టే పోల్చలేని ఇస్కూడెంటు కుర్రోళ్ళుండ్రు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - రాంబాబు

విద్యాలయం

విద్యాలయాలు రాజకీయ నాయకుల
ఎత్తుగడలకు రడిమేడే కేంద్రాలు

- నాగరాజారావు, నాదేశం

మస్తీష్కం నిండా అజ్ఞానం దట్టించి
విద్యాలయంలో తివ్య వేశాడు వానరుడు!

- జానకీజాని, కన్నీళ్ల కడవ

విద్యనతి

డిగ్రీలు గల పిల్ల శీలం లేనిదానితో సమానం.

- కొడవటిగంటి, వంచకశ్యామ

విద్యాంసుడు

యెవరో తప్ప విద్యాంసులలో చాలామంది
ఐశ్వర్యవంతులను ఆశ్రయిస్తూనే వుంటారు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

విధి

పిడుగు ఒకే స్థలంలో రెండుమారులు పడదు.
కాని విధి ఎక్కువెట్టే వాణాలు పదేపదే ఒకే
లక్ష్యాన్ని సరిచూచి గుచ్చుకుంటవి.

- బలిత, మాయనిమిచ్చ

దేవతల కన్యతము మనుష్యులకు తరవాణి
బ్రహ్మదేవుడు విధించినాడు.

- చిలకమర్తి, గణపతి

మానవ జీవితాన్ని పాలించేది విధేగాని
విజ్ఞానం కాదు.

- సామెత

చండతరుండైన విధి, లంచగొండి గాదు.

- జాషువా, ముంటాజుమహాలు

ప్రియురాలే పెళ్లం అయితే ప్రేమకూడా ద్యూతీ
అయిపోతుంది. పెళ్లం ప్రియురాలు అవదుకా
బట్టి ఆ రెండో ప్రశ్నలేదు.

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి

విధిక్యతం

నోరుమాలిన సతికి సీతిమాలిన పతి తప్పదు.

- పాసుగంటి, ముద్రిక

విద్యుత్తదర్శం

ఇరుగు పొరుగులను ప్రేమించడం మధ్య
ఇంట్లో కాపురం ఉన్నవారి విద్యుత్తదర్శం.

- ముళ్లపూడి, వరలక్ష్మీవ్రతం

విధ్యంసం

గుడ్డెద్దు జొన్న దేలో పడ్డట్లు

- సామెత

వినరానిది

చెవిలో చెప్పిన మాటగాని, అరిచి చెప్పిన మాట
గాని వినదగినవి కావు.

- సామెత

వినాయకుడు

పదవీ వ్యామోహంలో
ప్రజ్ఞులించు దాహంతో
ఊహలోకమ్ములోని
ఊర్వశికై పరితపించు

భావకవుల దలదన్నే
భావుకు డీవినియకుడు

- మల్లారెడ్డి, మహాప్రసాదం

వినేవారు

వినేవారుంటే ఎన్నయినా అంటారు.

- కె.ఎల్., కొడిగట్టిన దీపాలు

వినేదం

మహారాజ్యాలలో వినోదాలూ, నగరంలో వేటా.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రాజరాజు

విన్నవం

నలుగురు కూచుని నవ్వేవేళల

నాపే రొకతరి తలవండి.

- గురజాడ, పూర్ణమ్మ

విజ్ఞప్తులు చెవులున్న వారికే చేయటం మంచిది;
మదానికి చెవు లుండవు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

విన్నవీ, కన్నవీ

విబుధ జనుల వలన విన్నంత కన్నంత

తెలియవచ్చినంత తేటపడుతు.

- పోతన, భాగవతము

వివర్యయం

శ్రీవారు వేషభాషలలో తెల్లదొరలు; మనసులో
మాంధాతలు.

- శివరామశాస్త్రి, శకునము

వలయువాని కేడాది యొక నిముసము.

అత్తుఅలేని వానికి నిముస మొక యేడాది.

- శివరామశాస్త్రి, వివాహబలి

విప్లవకారులు

బయటనున్న విప్లవకారులలో

విభేదాలు విభేదాలు

లోపలనున్న విప్లవకారులలో

తగాదాలు తగాదాలు

- భాయారాజ్, శ్రీకాకుళం

విప్లవం

విప్లవాలు సుదీర్ఘ సాయుధ ప్రయాణాలు.

- త్వారాముఖి, నక్షత్రాల పంతుల

విప్లవ మంటే డబ్బులు కలవాళ్ళు లేని వాళ్ళు
ఒకరి గొంతులు ఒకరు కోసుకోవటం.

- కొడవటిగంటి, పేరికిదయ్యం

విప్లవానికి దొడ్డిగుమ్మం లేదు.

అన్నా అది పాలకులు, రాజ్యాలుకులు

తెరిచేది కాదు.

- బైరాగి, జనం గెలుస్తాడు

నిన్నటి తమస్థులోనుండి

రేపటి ఉషస్సు కోసం

నేడు చేసే తపస్సు విప్లవం

- గౌరీశంకర్, విప్లవం

విప్లవం జపం చేస్తే రాదు. విప్లవం రక్తంలోంచి

పుడుతుంది. రక్తంలోంచి పెరుగుతుంది.

విప్లవం సాయుధం. నిరాయుధం అయిన

విప్లవం ఏనాడూ రాలేదు. రాదు.

- రంగాచార్య, జనవదం

చరిత్ర ప్రసవిస్తున్నది

విప్లవం ఈ యుగశిశువు

- యాత్రీక్, ఆవ్యసం

విభిన్నత్వం

మనభారతదేశం గొప్పతనవంతా విభిన్నత్వం

లోనే వుంది.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అవె

విభూతి

జనుమంత బూడిద నొసటక బూసినను

మసలక కొండంత మరు లెత్తె నప్పుడు

- పాల్కుర్తి, బసవపురాణము

అవగించంత బూడి మై నలందుకొన్న

వెలంది! గుమ్మడికాయంత వెళ్ళి పుట్టు.

- శ్రీనాథుడు, హరవిలాసము

విమర్శ

విమర్శ వలెనే పేరుతో వ్రాసే వ్రాతలు కేవల

మున్నూ వ్యక్తి ద్వేషంతో బయలుదేలేవి

కావటం చేత ప్రాజ్ఞులు వాటియందు విశ్వాసం

వుంచరు.

- చెళ్ళపిళ్ళ, కథలు-గాథలు

ఒకరు చేసిన పనిని విమర్శించే అధికారము

ఇంకొకరికి ఉన్నంత వరకు ప్రతిచిన్న పోర

బాటూ, సామాన్య విషయమూ కొండంతగా

కనబడుతుంది.

- సరస్వతీదేవి, డోలారోహణం

చదివినతోడనే పక్షపాత బుద్ధి ఏర్పడుతుంది.

కాబట్టి విఖ్యాత విమర్శకులు, గ్రంథం చదవకుం

డానే విమర్శిస్తారు.

- ముచ్చిబాబు, అంతిమశ్వాసం

ఎద్దియేని సవిమర్శంబుగం బరికింపక కాని
యున్న తెలిం గెఱుంగంబడదు గదా!

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము
ఉపేక్షకంటె నుత్తమ విమర్శనము వేరొకటి
లేదు.

- పానుగంటి, సాక్షి
మాటాడుటకు తడుముకొను శుంరలు గ్రంథవి
మర్శనముల కారంభించెదరు.

- చిలకమర్తి, నవ్యలగని
విమర్శించడం తప్పుకాదు. తెలుగువాళ్ళకి తెలి
నిదే ఇది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
విమర్శ ప్రక్రియలో సృజనశక్తిని చంపే గుణం,
చంపుకునే గుణం వుంది. సృజనశక్తి చచ్చిన
మనిషి మనిషి కాదు. రాక్షసుడు.

- గోపీచంద్, అత్తపరిశీలన
ఆసలు విమర్శ అంటే ఏమిటి? పొంగేలా పొగ
డటం లేదా చచ్చేలా తిట్టటం!

- చలసాని, కంఠూతి

విముక్తి

ఆడవాళ్ళని భర్తల హోదాలో గుర్తించడం మానే
సేదాకా ఆడవాళ్ళకు విముక్తి లేదు.

- ఓల్గా, మానవి

విరవం

సరసంలో నఖక్షతాలు అవుతాయి. విరసంలో
రక్కులు, బరుకులు, గిచ్చులు అవుతాయి.

- మహీధర, దేశంకోసం

విరహం

ప్రావృట్కాల ప్రవాసంబును మరణంబును
రమణీరమణులకు నొక్క సమంబ.

- వల్లభరాయడు, శ్రీదాభిరామము

విరుగుడు

మనకు ఏ వాతావరణంలో ఒక శునోవికారం
కలుగుతుందో ■ వికారంతోపాటు ఆ వాతావ
రణం కూడా పోతే తృప్తి కలగదు. ■ వాతావ
రణంలోనే ఆ వికారానికి విరుగుడు కలగాలి.

- కొడవటిగంటి, గంధర్వలోకయాత్ర
రష్యా తత్వానికి పొరుగుడు గాంధీతత్వం.
గాంధీ తత్వానికి విరుగుడు రష్యాతత్వం.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె

జమిందారీ యుగపు భూస్వామ్య విధానానికి
విరుగుడుగా దున్నేవారికే భూమి అన్నాయట.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె
పువ్వు అందం ఎంతాకు తినేస్తుంది.

- బీనాదేవి, మినెన్ ఆండ్ మిస్టర్ నవ్వేనా
దుర్ఘనాగ్రహంబు తూలుమాటలంగాని
శాంతవచనములను జక్కబడదు;
భగ్గుమనెడు నూనెపై జల్లుదురే నీరు!
దోసేకుల కొలంది దుమ్మెగాని.

- నసురాయకవి, వాటుప్రబంధము

విలయం

విలయమే వికాసానికి తోడ్పడుతుంది.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు

విలాపం

అనాదిగా, బాదలో మానవుడు బాప లేని
సృష్టికర్తకు చేసుకునే విన్నపం - విలాపం.

- బీనాదేవి, కుంకుమ ఖరీదు పదివేలు

విలువ

చీకటనేదే లేకపోతే, వెలుతురుకున్న విలువ
తెలియదు.

- భారతీదేవి, సుడిగుండాలు
ఏడ్చులు ధర్మానుషత్రి వారికి న్యూసెన్సు మను
మలంటే వీరి దృష్టిలో కేవలం కేసులు! చుట్టల
పెట్టెలాగానో చెప్పులబోడులాగానో కనిపిస్తాయి
చీకకళ్ళకు!

- చిరంజీవి, చీమమనుషులు
సుఖం విలువ దుఃఖం అనుభవించినప్పుడే
తెలుస్తుంది.

- శ్రీరామచంద్రమూర్తి, వెన్నెలచారి
ఆడదానికి రీసేల్ వాల్యూ కూడా వుంది. అవ
సరం ఉన్నన్నాళ్ళూ వాడుకోవచ్చు లేదా తాకట్టు
పెట్టుకోవచ్చు

- బీనాదేవి, స్వేచ్ఛాయజ్ఞం
వ్యక్తి విలువగానీ, వస్తువు విలువగానీ చేయిశా
రిన పదపనే గ్రాహ్యమవుతుంది.

- కొసల్యాదేవి, హైందవి
ఖజానాలోనుంచి బయటికి రాని డబ్బు చేతులు
మాచని డబ్బు మట్టితో సమానం.

- కొడవటిగంటి, నింవనీరు
కొండమీద ఉండే కోతికున్న విలువ కొండ దిగి
వచ్చిన కోతి కుండదేమో.

- కొడవటిగంటి, పె్లెచెయ్యకుండా చూడు

తెడు చేయనిదే మంచి విలువ తెలీదంటారు.

- అదివిష్టు, ఎంతెంతదూరం ప్రపంచంలో డబ్బుకి వున్న విలువ మరిదేనికీ లేదు. డబ్బు లేని మనిషిగా పుట్టడం కంటే కుళ్లు కాలువలో పరుగుగా పుట్టడం మంచిది.

- బీనాదేవి, ఎమేటరాఫ్ నో ఇంపార్టెన్స్ కోట్కోకముఠీద రామకోటిపత్ర ముంచినయెడల గణానామమునకే కాంటి కాని తారక నామ ముత్ర కేమయివ బాగున్నదా? సాలగ్రామము రూపాయల గోతములోబడిన యెడల రూపాయల సంచి విలువయే హెచ్చినది కాని సాల గ్రామపు విలువ తగ్గలేదే?

- పానుగంటి, సాక్షి మనుషుల ఆలోచనలు వాళ్ల ఖరీదునిబట్టి వుంటాయి.

- బీనాదేవి, ది ఎటర్నల్ బ్రయాంగిల్ ఆర్థికంగా అంతన్న పెరగకపోతే, సంఘంలో విలువే ఉండదు.

- ముద్దంశెట్టి, ఈ ఆనుభవం బాలు ఉచితంగా పుడారంగా జరిగే దానికి దేనికి విలువలేదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ ఓటు విలువ యిచ్చే వాడికంటే పుచ్చుకునేవాడికి వాగా తెలుసు.

- పులికంటి, గూడుకోసం గువ్వలు తనకు ఏ విలువా లేని స్థితిలో మనిషి బ్రతక్కు పోతేనేం?

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు ఏదైనా కష్టంతో కాని సుఖం విలువ తెలియదు.

- జనందారామం, మళ్ళీ వచ్చిన వసంతం నిత్య పరిచయము సామాన్యత్యము పదార్థము లకు పట్టినా వాటి విలువకు లోటు ఉండదు.

- దీక్షితులు, దసరాదిబ్బి పమపు తాడునీ మల్లె పువ్వునీ-అణాపైసలతో విలువ కడతానూ!

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్వాల మనిషికి వన్నె తెచ్చేది ప్రవర్తనేగాని వొడ్డా. పొడుగూ కాదు. అలాగే రూపాయికిన్నీ వన్నె తెచ్చేది విలువేగాని దాని పనివాడితనం కాదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి చాలా విలువలు లోకం మీదకన్న, మనసుల్లోనే

వాటి వాస్తవికతని ప్రతిష్ఠించుకున్నాయి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ ఒకదాని పూర్తి విలువ అది లేనప్పుడే తెలుస్తుంది.

- కుందుర్తి, బహిష్కార విలువల్ని మనసే కల్పిస్తుంది. మనకి కావాలని కోర్కె పుట్టిందాకా ఎంత విలువైన పదార్థ మైతేనేం? మనకేం గొప్ప?

- చలం, ఆరుణ ఆర్థ్యమెంటు డబ్బుకు విలువేముందండీ, అష్టధార, మాడుకు విలువవిచ్చాలి.

- ముద్దంశెట్టి, వాగరికులు ఈ దేశంలో మనుషులకంటే మట్టిక్కూడా విలువ ఎక్కువే.

- గంగాధరరావు, యథాప్రజా తదా అడగ్గానే యిస్తే వస్తువు విలువ తగ్గిపోతుంది

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం వ్యక్తి అయినా, వస్తువైనా, దేశకాల పరిస్థితుల నుబట్టి విలువలు మారుతుంటాయి.

- బుచ్చిరెడ్డి, విషవలయం జీవించి వున్నప్పటికంటే మరణించిన తరువాత కొందరికి విలువ పెరిగే మాట సత్యం.

- సంజీవదేవ్, రాహుల్ సాంకృత్యాయన్ ఒక మనిషికి విలువ కట్టినప్పుడైనా ఒక్క మొగ్గా ఉండాలని మరచిపోకూడదు.

- కాంతారావు, వంశధార మనవల్ల మనవాళ్లు ఎంత బాధపడుతున్నారో కన్నులకు కట్టజేస్తే అప్పుడు మన దుర్దశకూ, మనకూ మరీ విలువ హెచ్చుతుంది.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, మీమాంస ఉత్తరం వ్రాసిన వ్యక్తి తన దృష్టిలో విలువగల వాడైతే శ్రద్ధగా జవాబివ్వటం జరుగుతుంది. విలువలేని పక్షాన అశ్రద్ధ చేయటం జరుగు తుంది. ఈ సత్యం ఒళ్ళి ఉత్తరాల రంగంలో మాత్రమే ఏమిటి, జీవితంలోని ప్రతిరంగానికీ వర్తిస్తుంది.

- సంజీవదేవ్, ఉత్తరాలు ఏమన్నా నేటికన్న రేపటి విలువే తక్కువ అందువల్ల కానోపును అల్ప సంఖ్యపై మక్కువ

- అబ్బూరి, శ్రుతి

విలువల్ని మనసు తీరీజు వేస్తుంది. పైకాన్ని పర్చి నిర్ణయిస్తుంది.

- మారుతీరావు, మళ్ళీమధుమాసం మనిషి తన విలువను ఎదుటివాళ్ళలోనే చూసు కోగలడు.

- మహేందర, స్వయంవరణం లోకంలో తల్లిమాటకంటే, విలువైనది ప్రియు రాలి మాట!

- ఆనందారామం, ఇదో భారతం!

విలేఖరి

ఈగదా జరిగినంతసేపు
మన పోలీసులు ఆవేపుకు పోనట్లే
జీవితం విలువలు మారిన చోటికి
పత్రికా ప్రతినిధులు పోరు

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

వివాహం

వివాహం చేసుకున్న శ్రీ పురుషులు భార్యాభర్త
లవుతారు. ప్రేయసీప్రియులు కాలేరు.

- వాసిరెడ్డి, నింగినుండి నేలకు

వివేకభ్రష్టులు

పెక్కు భంగులు వివేక భ్రష్ట సంపాతముల్.

- లక్ష్మణకవి, సుభాషితరత్నావళి

వివేకం

పడుచుతనమందు వివేకముతో వర్తించి
ముసలితనమునకై సుఖము మూటగట్టి దాచి
కొనుము.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము
బతకగలవానిదే లోకము. పైనలుగలవానిదే
నాకమని తెలియుటే వివేకము.

- వరదాచార్యులు, వైశాలిని

విశేషం

అవసరమైన పనికొఱ కనవసరమైన ప్రశ్న. ఇది
యొక శృంగారాలాప విశేషము.

- పానుగంటి, సరోజిని

విశ్రాంతి

జననమరణమ్ములకును విశ్రాంతి లేదు.

- టి.వేం., బుద్ధచరిత్రము
శరీర ధర్మం అలసట తెలియని ఆశాంతి కాదు.
అలసట నెరగని విశ్రాంతి.

- విచ్చేళ్ళరావు, ఎదురీత

విశ్వం

విశ్వం న్యాయదర్శణంలో ప్రతిబింబాన్ని చూడ
లేక మూర్ఖపోయింది!

- భూషణం, పునరావృత్తి

విశ్వననీయుడు

పకపక నవ్వేవాడు, గబగబ ఆరిచేవాడు కపట
మెరుగడు.

- సామెత

విశ్వాసం

జనం తాము నమ్మాలనుకున్న వాటినే
నమ్ముతారు.

- ఆనందారామం, అర్ధరాత్రి సూర్యోదయం
విశ్వాసమున్నవారు విశేష కార్యములు
చేయగలరు.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము
లోకంలో వున్న ప్రతీతి యందు వున్నంత
మూఢవిశ్వాసం మాత్రం, పరిశీలించి చేసిన
సిద్ధాంతమందు లోకానికి కలగదు.

- తెళ్ళపేళ్ల, కథలు-గాథలు
ప్రతి ఒక్కరికీ తన జ్ఞానంమీద ఆనంత
విశ్వాసం వుంటుంది.

- మహేందర, దేశంకోసం
అల్పుని విశ్వాసం అల్పమైంది. అధికుని
విశ్వాసం అధికమైంది.

- విశ్వనాథ, హాహా హూహూ
చతుష్పాత్తులకు గల విశ్వాసం ద్విపాత్తులకు
లేనేలేదు. నరులలోఁ బదవి యెక్కువయైన
కొలది ప్రభునియందు భక్తి తక్కువయున్నట్లు
గనపడుచున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి
ప్రభుని యెడల విశ్వాసమనునది పెద్ద యుద్యో
గులలోకంటె భటవృత్తిలో వారికే హెచ్చుగా
నుండునుగాటోలు. తత్త్వములోఁ దెలివి తక్కు
వయైన కొలది విశ్వాస మెక్కువ కదా!

- పానుగంటి, సాక్షి
మనిషికి కలిగే ప్రతి విశ్వాసానికి వెనుక కొంత
చరిత్ర వుంటుంది. ఆ చరిత్రను అర్థంచేసుకొనే
పద్ధతిపై ఆ విశ్వాసం ఆధారపడి ఉంటుంది.
అర్థంచేసుకొనే పద్ధతి మారితే విశ్వాసాలు
కూడా మారుతుంటాయి.

- అస్వారుస్వామి, ప్రజల మనిషి

విషపురుగు

ఈ లోకంలో ఈ యుగంలో మనిషికంటే విష పురుగు మరో లోకంలో ఉండొచ్చునేమో కాని మనదేశంలో మట్టుకు ఎంత వెతికినా దొరక లేదు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

విషం

భావ కాలుష్యాన్ని మించిన విషం **విషం** లేదు.

- చిరుజీవీ, బోలో స్వతంత్రభారత్ కీ జై

తలనుండు విషము ఫణికిని

వెలయంగా దోచుకుండు వృశ్చికమునకుం

దల తోచ యనక యుండును

ఖలునకు విలువెల్ల విషము గదరా సుమతీ.

- బద్దెన, సుమతీశతకము

వలపె విషమైన దుచ్చ జీవనము విషము.

- దేవులపల్లి, అజనిదివ్య

అన్నిటికంటే మనిషి గుండెలో విషం ఎక్కువ!

అడివి మృగాల కంటే క్రూరమైన జంతువు

మనిషి!

- ఆనిశెట్టి, గాలిమేడలు

విషానికి విషం విరుగుదు. మోసగాళ్లకు

మోసమే పనిచేస్తుంది.

- పినిశెట్టి, వల్లవడుచు

తెలుగు మాట తప్పుడు **విషం** చప్పుడానికి

విషము పెట్టువాండు వెళ్ళివాడు.

- నాచనసోమన, ఉత్తర హరివంశము

పాముకు విషం పండ్లలో, జ్ఞానికి విషం

కండ్లలో.

- సామెత

విషయగ్రహణశక్తి

విద్యా విహీనులని ఎవరిని అంటుంటామో

వాండ్లలో విషయ గ్రహణశక్తి ఎక్కువగా

ఉంటుంది.

- అవ్వారుస్వామి, ప్రజల మనిషి

విషయ సేకరణ

తక్కువగా మాట్లాడి ఎక్కువగా వింటే, తద్వారా

విషయ సేకరణ జరుగవచ్చు

- వులికంటి, భా(లీ)మాకలాపం

విషాదగీతం

జన్మంతా ఏడుపే అయినప్పుడు విడిగా విషాదగీ

తక లేందుకు?

- సునిమాణిక్యం, మృత్యురథము

విషాదం

విషాదము, అపక్వ హృదయ లక్షణము.

- సూరి, నా రాణి

విసుగు

ఇతరుల ప్రణయగాథలు వినడంకంటే విసుగు

పుట్టించేది మరొకటి లేదు.

- బుచ్చిబాబు, ఓమర్ ఖయామ్

పండుగనాడు కూడా పాత నీరియలేనా? అన్న

దట.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

విన్నీ

దేవతలకు అమృతం, వీరులకు విన్నీ.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

విస్తృతం

ఎంచబోతే మంచమెల్లా కంటలే.

- సామెత

విహితం

కారుకింది మెకానిక్కు, కారుకిందే బతకాలి.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

వీణ

వీణమీది తానం పిడేలు మీద కాదు. పిడేలు

మీది సంగతి వీణకు రాదు. వీణ ఒడుగు పిడే

లులో లేదు. వీణలో ధ్వని పిడేలులో లేదు.

- బాపీరాజు, సారాయరావు

వీధి దీపాలు

అంధ్రరాష్ట్రంలో వీధి దీపాలకు భలే మూడ్స్

వుంటాయి. మంచి మూడ్ వస్తే సూర్యుడితో పోటీ

పడుతూ పగలు పదిదాటాక కూడా వెలుగుతాయి.

లేకుపోతే రాత్రిళ్ళు కూడా ఆసలు వెలుగు.

- అనందారామం, ఆధ్వంలో శత్రువు

వీరత్వం

మడమర ద్రిపుని యాంధ్రవీరుడను నేను.

- జానువా, అంధ్రుండను

వీరలక్షణం

వింటిని నేంటి కీవీరదేవులకు

నాలుకపై బొంతు నాళ్లలో జంతు

చాటుచాటున రంకు సమరానఁ గొంకు

- ఏటుకూరి, మగువ మాంచాల

వీరుడు

చీకటిలో నుండి వెలుగు చేరినవాడే వీరుడు.

- సినారె, జలపాతం

ఒక వీరుడు మరణిస్తే

వేలకొలది ప్రభవించుడు!

ఒక నెత్తుటి బొట్టులోనె

ప్రళయాగ్నులు ప్రజ్వరిల్లు!

- సోమసుందర్, జానిసలదండయాత్ర

అశయాల అరమైలు వరుగు పందెంలో

వ్యవధిని తగ్గించినవాడే వీరుడు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

వీలు

ఎవడికి వీలుగా వున్నది వాడి కది క్రమం. ఎవ

■ వీలు తప్పింది వాడికది ఆక్రమం.

- సూరి, చంపిజ్జోఖాన్

పండితుడు కానివాడు కవి కావడానికి వీలేదు.

- ఆత్రేయ, అశ్వహోషుడు

వృత్తి

యెవరి వృత్తి యెవరు మానుతారు? లంచం

పంచం తినడం వృద్ధ్యోగధర్మ మవునా కాదా?

- కందుకూరి, హాస్య సంజీవని

జీవనార్థంగా లోకులు అచరించే అన్ని వృత్తు

లలో నున్నా అంతో యింతో పోయత్వం

వుండే తీరింది.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

వృత్తులు పారంపర్యం జేయటంవల్ల కొన్ని

సంఘాలకు అన్యాయం గలిగింది. కొన్ని

వృత్తులు సశించటములో ఈ అన్యాయం

మరింత యెక్కువయింది.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

సేవావృత్తిచే సచ్చ పాపముకంటే స్వచ్ఛంద

వృత్తిచే లభించు గంజి మేలు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

■ భూమీద చాలామంది తమ వృత్తులమీద

ప్రేమ, ఏవగింపూ రెండూ లేకుండానే ■

తారు.

- మేలుగోపాలరావు, జోగజాల

వృథా

కాలాన్ని కొలిచేందుకు గడియారా రెండుకు?

కేలండర్లు, పంచాంగాలూ కేవలం వృథా.

- కుందుర్తి, ప్రస్తావన

ప్రాణము బెడయాయనట్టి రాజ్యం కేలా?

- గోపరాజు, సింహాసన ద్వాత్రింశిక

అనుభవము లేని విభవము

లనుభావ్యము కాని యాలు నార్యానుమతిన్

గనని స్వభావము దర్శము

గొనని నీరియు వ్యర్థమెన్న...

- గువ్వలచెన్న

తెలివిగలవాళ్ల మధ్య జీవించటం బాధాకరంగా

ఉంటుంది. ఎందుకంటే మన ■ తేటలు

అట్టిడ వృథా... ఎక్కి చావవు!

- ధనికొండ, పచ్చిటలు

గజపతికిచ్చిన లంచం గోడకు రాసిన సున్నం.

- ముళ్లపూడి, జనతా ఎక్స్ప్రెస్

కుమ్మరి వీధిలో కుండలమ్మినట్లు.

- సామెత

ఈనగారి నక్కలపాలు చేసినట్లు.

- సామెత

కలలోకి నీనిమా వచ్చినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూమడి

కొత్తచింతపండు గోనెల్ల చీకు

గొడ్డాలి వస్త్రాలు పెట్టెల్ల చీకు

- తానవదగేయం

ప్రాక్షీను పూర్తయిన చాక్లర్లు

వనికెరాని స్టేజి యాక్టర్లు!

- విశ్వశ్రీ, కలలు-కల్లులు

వృద్ధి

గ్రామజీవితం ప్రశాంతమంటారుగానీ అందులో

పోటీల కెప్పుడూ తీవ్రమైన అవకాశా యుడనే

ఉన్నాయి. పోటీ ■ వృద్ధి లేదు.

- సుబ్రహ్మణ్యకర్త, ఖంకోలా

మహమ్మదుగారు కత్తిమొనను మతవృద్ధి

చేసినట్లు, కల్లపొన్నున మీరు సతివృద్ధి చేయు

చున్నారు.

- పానుగంటి, ముద్రిక

వెక్కిరింక

కొక్కిరాయా! ఎందుకు పుట్టినావే అంటే, చక్కని

వాండ్రను ఎక్కిరించటానికే అన్నదట.

- సామెత

వెగటు

సత్యవాక్యములు తఱచుగాఁ జెవులకు వెగటు గానే యుండును.

- కూచి, రూపలత

వెధవ

ఒకవేళ మనం ఏదైనా వెధవపని చేసినా, మరొకరు వచ్చి సువృష్టి వెధవ్వి అంటే బాధపడకూడదు. ఎంచేతనంటే సువ్వెలాగా వెధవ్వే కాబట్టి...

- దీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి

పోకలు నములును నాకులు చేకొని
సున్న మధ్దినవాడు శుద్ధ వెధవ
ఇద్దఱు నొకచోట నేకాతమాడంగ
వద్దఁ జేరినవాడు వట్టి వెధవ
అలితోఁ గలహించి యాకలి కాదని
పస్తున్నవాఁ డొక్క పంజి వెధవ
వారకాంతల యిండ్ల వాసంబు చేయుచు
మగువ కేడ్చుకువాడు మధ్ది వెధవ
చదువు చెప్పిన జీత మదమలో నీయక
మిటకరించెడివాడు మేటి(లి)వెధవ
త్రోవలబోయెడి స్త్రీలతో మొగం బిగిలించి
ముచ్చటాడెడువాడు ముష్టి వెధవ
కట్టు మిచ్చెద నని కాలముం దీయక
గోళ్ళు గిల్లెడివాడు కొంటి వెధవ
ఇంటి అంకెలుగక యిరుగుపొరుగు అంకు
వెంటాడు వాడొక్క యంటు వెధవ
దారిద్ర్యముల నుండి హూర్య సంపద
బారక తల్చువాఁ డుత్త వెధవ.

- చాటువు

వెధవలకి మకం కట్టారట.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మొగాడు వెధవేమిటి? అది కేవలం స్త్రీ లింగం.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది

వెద్దలో అన్నది లాటిన్ మాటండి. ■ మాట కద్దం కచేరీలు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మనవాళ్ళు వట్టి వెధవాయలోయే!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వెనకమాపు

రాజకీయాల్లోకి వచ్చి వెనక్కి పోయినవాళ్ళు సాధారణంగా తమ బలహీనతల్ని కప్పుకునేటందుకు పూర్వాచారాల మీద విశేష శ్రద్ధ చూపిస్తారు.

- మహేందర, స్వయంవరణం

వెనక్కు రానివి

వెదవి దాటిన మాట, విల్లు విడిచిన అమ్మ ఎం చేస్తే వెనక్కు వస్తాయి!

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

వెన్నెల

వెన్నెలలు నిద్రపోయెడు వేళలయ్యె.

- రాయప్రోలు, తెనుగుతోట

చీకటి శవంపై

రగులుతున్న చితిలా వెన్నెల.

నిస్సీగ్గుగా పరుచుకున్న నీకీధిని

కప్పిన కపన్లా వెన్నెల.

- ఆపుర్, తీక్షణత్రం

వెరపు

ఎజేర్గి వెఅచికాదె యేనూళ్ళు లైనను

దమకుఁ జాలు ననియె ధర్మసుతుండు.

- తిక్కన, ఉద్యోగవర్ణము

ఏల వెఅవపు పలువ! నీకేది దిక్కు!

- పోతన, భాగవతము

వెల్లి

ఆవగింజంత బూది మై నలఁదికొనిన

వెలఁది! గుమ్మ కాయంత వెళ్ళిపట్టు.

- శ్రీనాథుడు, హరవిలాసము

వెల్లివాళ్ళకి ఇతర్లు వెల్లివాళ్ళుగా కనబడతారు.

- రాజమన్నార్లు, మనోరమ

పిడికిలితో యుద్ధం చేయాలనుకోవడం వెల్లి తనం.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై

పెద్దలమని తలత్రిప్పుకొని తిరుగువారి కంద ఇకు వేంపకాయ యంతో వెలఁగకాయ యంతో వెళ్ళియున్నది లేకపోలేదు.

- పానుగంటి, మాడామణి

వెల్లి కుదిరింది, రోకలి తలకి చుట్టమన్నాట్ట!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మామిడిపండుకు జీడివరే మహాబుద్ధిమంతున

కోక వెట్టి యుండక తప్పుదు.

- పానుగంటి, ప్రచండ బాణాశ్రము
వేరు తవ్వ వేడినీళ్లు పోసినట్లు.

- సామెత

వెల

మనుక్షోభకు ఎవరు వెల గట్టగలరు?

- పుల్లతోట్ల విధివిన్యాసం

వెలమగలు

వేళ్ళ వెలయా లనంబడె వెల గ్రహించి
కట్నముల చేత వెలమగల్ కారె వీరు?

- కాళ్లకూరి, వరవిక్రయము

వెలమలు

వెలమలు కత్తికింద నలిగిన వారుగాని కాడి
కింద నలిగినవారుగారు.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు

వెలమవారి పొందు వేయేళ్లు చేసిన

గాసు వీనమైన గానరాదు

మెచ్చేనేని మంచి ముచ్చట చెప్పును

నలిగేనేని ప్రాణహానిక జేయు.

- పట్టాభిరామశాస్త్రి బాటుపు

వెలుగు

వెలుగు చీకటిని ఎక్కువ చెయ్యడానికే తోడ్పడు
తోంది.

- వెంకటరమణారావు, కొండచిలువ

చీకటిలో ఉండే వెలుగు... వెలుతురులో లేదని
యీ మానవులకు యేం తెలుసును?

- రామకృష్ణశాస్త్రి ఇది మదరాసు

పరిసరాల్లో వెలుతురుంటేనే, మనసుకి కూడా
వెలుతు రుంటుందట.

- ముద్దంశెట్టి, తప్పించుకోలేవు

దీపశిఖ చుట్టూ ముసరిన

దారి తెలియని గ్రుడ్డి వెలుగులు,

దీపశిఖను స్పృశించలేవు సరికదా

చీకట్లకు దారైనా చూపలేవు.

- రంగారావు, ముక్తకాలు

గుండె గాయంతో జ్వలించినప్పుడే

నత్తి కాలుతూ ఉన్నంత సేవే

వెలుగు చూపగలదు ప్రపంచానికి

- రంగారావు, ముక్తకాలు

ఒక దీపం వెలిగించగానే నలువైపులా పున్న

చీకటి దానంతటదే అంతర్ధానమౌతుంది. నిజం
చెప్పటంవల్ల అసత్యం కూడా అలాగే అంతర్ధా
నమై పోతుంది.

- కుదుమద్దాలి, డాక్టర్ తనూజ

వేకువ

రాత్రిని రంపం పెట్టి కోసినప్పుడు

రాతిన పొట్టు రాంటి వేకువ

- తిలక్, వేకువ

వేగం

కారు మీద పరుగెత్తేవాడు

కనుక్కోలేడు ■■■ స్నేడు.

- కుందుర్తి, ప్రతిఘటన

మనకాలంలో అన్ని యంత్రాలలాగే

చరిత్రకూ వేగం ఎక్కువ.

- కుందుర్తి, ప్రకౌఢ్యమం

అన్ని వేగాల్లోనూ మనోవేగం ఎక్కువంటారు.

■■■ మనో వేగంకంటే ఎక్కువ ప్రేమవేగం.

- బీనాదేవి, ఇదికథకాదు

వేట

మహాభారతంలో వినోదాలూ, నగరంలో వేటా.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, ■■■

వేటకాదు

నిజమైన వేటకాదు జంతువులను గొట్టడం!

- కాళ్లకూరి, భాగ్యరేఖ

వేటగాళ్లకి బద్దకా లుండకూడదు.

- రావిశాస్త్రి గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త-లుక్కులు

వేడి

వేడి తగ్గించుకుంటే వేడి అదే చల్లారిపోతుంది.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

భూమధ్యరేఖ దగ్గరకన్నా అడదాని క్రూమధ్య
రేఖ దగ్గర వేడి ఎక్కువ.

- తిలక్, న్యూ సిలబన్

వేడుక

రానివాళ్ళు పిలువ వేడుక.

- సామెత

పళ్ళి యింటి పోరు వండుగుంక వేడుక.

- సామెత

వేదకాలం

విశ్వనాథవారు వెనక్కి నడచగా నడచగా

వేదకాలం ■■■ వెనక్కి వెనక్కి పోయిందట.

- తిలక్, న్యూసిలబన్

వేదన

వేదనలేని జీవితం, సంవేదనలేని జీవితం సచేతనుగా జీవించలేదు.

- సంజీవదేవ్, యాపాయాపాలు

వేదం

చెప్పుల కాళ్ళు, ముండితపు
శీర్షము, శూన్యలూటమున్, మతీన్
గొప్ప బడాయి వేషములు,
గుచ్చులపాగలుగ గోట్లుగ, గంధముం
దొప్పెడి పట్టముల్ గలుగు
నొళ్ళలు శిష్యులు నీకులేరు, మా
యప్పు చిరాయుడై బ్రతుకు
మమ్మరొ! వేదము నీకు మ్రొక్కెదన్

- తి.వేం., కలగూరగంప

ప్రార్థన మీద ఎవ డెక్కడికి వెళ్ళినా వాడిమాట
వేదమే. పిలవకుండా వెళ్ళినప్పుడు గెంటకుండా
పొమ్మనడమే కట్టం.

- భమిడిపాటి, మేష్టరీకూడా ఒక
ఉద్యోగమేనా

యా రెయిక్కు గియిక్కు యావత్తు మన
వేదంలో ఉన్నాయి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వేదాంతం

ఉన్నది ఊడిపోతేగాని వేదాంతం రాదు.

- కాంతారావు, దగావడిన తమ్ముడు

మనిషి నేలమీద బోర్లాపడినప్పుడే వేదాంతం
మాట్లాడరాదు.

- నంది, మనిషి చావకూడదు

ఏదో వేదాంతం లేకపోతే ■ ప్రపంచంలో
ఎక్కడ నెగ్గుకు రాగలం?

- కొడవటిగంటి, నిజం చాగదు

ఆనుభవం ఎక్కువవుతున్న కొద్దీ వేదాంతం
ముదురుతుంది.

- లింగమూర్తి, తిరిగివచ్చిన మనిషి

వేదాంతి

...కాంతి అంటే

పమరానికి తల్లి అని నేటికైనా

తెలుసుకొన్న వాడే ■ వేదాంతి.

- ముకురాల, ■

వాస్తవిక పరిస్థితులలో యుద్ధం చేసే బదులు

పిరికి సిద్ధాంతాలను సృష్టించేవాళ్ళను వేదాంతులుగా లోకం గుర్తించటం కద్దు.

- కాంతారావు, వంశధార

వేళ్ళ

సానిడానికి మాత్రం నీతి వుండొద్దా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

రాయవరంలో ముప్పుయి నలలై యిక్క వేళ్ళలు
న్నారు. అంచేతనే ■ వూరి తెల్లాని కంఠ
మాధుర్యం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రక్షాబంధనం

వేళ్ళకు వలపు గలిగితే యెలా వుంటుందో?

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రక్షాబంధనం

వేళ్ళలు విద్యలు నేర్చి ఇతర వృత్తులవల్ల సత్కారక్షేపము చెయ్యరాదా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వెలయాం డ్రెక్కిడ? వారి వేడబము ■

వేదాంతసూక్తంబులే?

- పోతన, భాగవతము

వేళ్ళలు లేకపోయినచో శృంగార రసము చెడి
పోవును.

- చిలకమర్తి, మహాజరు

విటుల పాలిటి యమదూత వేళ్ళమాత.

- చిలకమర్తి, బ్రహ్మదేవుని యజ్ఞానము

సాగుతోంటే చావకింద ■ కుంపట్టు, యెని
మిది నెగళ్ళు.

- విశ్వనాథ, తెలియలికట్ట

వైద్యులకును తోటిమ్మలకును వేళ్ళలకును బర
మనోరంజనమే వృత్తి కావునఁ బ్రతిదినగండ
మని చెప్పుదురు.

- తి.వేం., పాండవ జననము

నిదురఁ బోగొట్టు, ప్రమముగా నెత్తికెక్కు,
గలుషత ఘటించుఁ గుండయుఁ గణ్డయుఁ దన
చేతి కొనఁ గూర్చునదిగానఁ జెప్ప నగునె
వేళ్ళకును వస్యమునకును భేదములను?

- తి.వేం., శ్రవణానందము

ఎంత వలపున్న నెంత వలంతి యైన

జననిఁ గికురింపలేదు వేళ్ళావదూటి.

- తి.వేం., శ్రవణానందము

జగడమునకుఁ బోదు జారిణి యెప్పుడు

మాయఁ ■ పురుష మమతఁ బెట్టు

కాని మాటలాడు గయ్యాలి సతతము

- వేమన

బలవంతపుఁ గావులు వెట్టి కామినీ
జనముల నేలువారు నెఱ
జాణలయా శరభాంక లింగమా

- చాటువు

సానిదానికి మంచితో పని వుండదు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వేళ్ళ కాగానే దయాదాక్షిణ్యాలు వుండవో?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సానిది యెక్కడైనా పెళ్ళి చేసుకోమంటుం
దయ్యా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అడది తప్పిన తరువాత అంతేచిటి, యింతే
ఏచిటి, తెగించిన సగుడు మోకాలు
బంటి- అందులో సాంది భాయిదాగా వుండాల
నుకోవడం మీది బుద్ధి తక్కువ.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సృష్టలన్నిటిలోని కాంచుదాని సృష్టియే సృష్టి.
అందులో వేళ్ళ సృష్టి యెంతటిదో చెప్పడం
రమా? దానికేమి ప్రాంతయేమి? పటిమ తగ్గు
టయేమి?

- పానుగంటి, వీరమతి

వీడరీ వృత్తి బోగం వృత్తి వొళ్ళి మోస్తరుది.
వేళ్ళ విలునివద్ద యెన్ని టక్కులు కనపరు
స్తుందో వీడరు కూడా డబ్బు రాగడానికి
పాక్షీలవద్ద అన్ని టక్కులు కనపరచవలెను.
ఇది వుద్యోగధర్మం.

- కందుకూరి, వేళ్ళాధిపతిప్రహసనము

కల్లలు నిజములు ధర్మము
మొల్లంబునుబ్రియము మోహమును నలుకయున
య్యుల్లుసము నయము సరిగా
తెల్లును వెలయాండ్రయందు క్షితిపతులందున్.

- గోపరాజు, సింహాసన ద్వాత్రింశిక

పలానా పంతులుగారు పలానా సా న్నంచు
కొని బాగుపడ్డారంటేనే నాకు ప్రతిష్ఠ. మా
ఇంటి సాంప్రదాయం ఇది పంతులుగారు.
అంతేగాని లోకంగా సాష్ట్ర మచ్చని వూహించ
కండి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వేళ్ళకాతి చెడ్డ కావచ్చును. తాము శలవి

చ్చినట్లు చెడ్డలో మంచి వుండకూడదా? మంచి
యెక్కడనున్నా గ్రాహ్యం అండి?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సానివాళ్ళకి కర్ణ పీశాచి వుంటుంది కాబోలు!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అంగడివాడికి మిరాయి మీది అశా, సానిదానికి
వలపూ, మనస్సులోనే మణిగాలి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

పెండ్లా మొప్పుల కుప్పయైనను బేడకుప్పయే.
సాని కొంకి నక్కయైనను జక్కని చుక్కయే.
ఇది శృంగార రహస్యము.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము

కొట్టులోని రహస్యాలు కోమటయ్యకు దెలిసి
నట్లు, వేపారి పంతులుకు వేళ్ళల యట్లు
పుట్టిన వాళ్ళన్నియు బట్టబయలు.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము

వేళ్ళవీధిని బడిన కవిశిఖామణి చక్రవర్తికంటె
స్వతంత్రుడు. బిత్తుకునికంటె దీనుడు - పై
విటులను గజమటలో వెట్టికుక్కకంటె నున్న
త్తుడు. వేళ్ళచే దిట్లు తినుటలో వేదాంతికం
టెను శాంతిమంతుడు.

- పానుగంటి, మాడామణి

పంచదారకంటె బరిపక్వమైనట్టి
తీయ ద్రాక్షకంటె దేనెకంటె
నిన్నిమాట లేల యివి మూడు గలిపిన
ముద్దకంటె వేళ్ళ ముద్దు తీపి

- పానుగంటి, కంఠాభరణము

భక్తి హృదయమున గలవాడను పదునార్లులు
వేళ్ళల నుంచుకొనిననైనను బరమ పదమే
చేరంగలడు. విప్రనారాయణుని సంగతి యెటీగి
యుండియు మీకే వెళ్ళి యెలా? నీకు నేనుంచు
కొనిన వేళ్ళయే కనబడినది కాని నాహృదయ
మందలి భక్తి నీకు గనబడదే! నేనుజేయు
చున్న సత్కార్యములను నీవు చూడవే!

- పానుగంటి, సాక్షి

నా మట్టునకు నాకు సానియే పై చేయియని
నమ్మకము. వారికేమి, నిక్షేపములాగున
నుందురు. వారి యింటికి ముడుపులు, కాను
కలు, కోకలు, అవికలు, నగలు, నాణెములు
వట్టుకొని వెళ్ళి వారికి సమర్పించురుగదా! వారి
వ్యాపారము పంటి సుఖమైన వ్యాపారము మరి

యొకటి లేదు. రవ్వరట్టు లేదుగదా? పెట్టుబడి లేదుగదా? ఆదాయపుం బన్ను లేదుగదా? అరువు బేరాలు లేవు గదా?

- పానుగంటి, కంఠాభరణము

ఒక్కనిం చిల్వనంపి, మణి
యొక్కనిచేతం బసిండి పట్టి, వే
టొక్కని యింటికేగుచు, మ
టొక్కని నానుడు చక్క నొక్కచోం
బొక్క కలంచి చూడ, భ్రమం
బాంది విటుల్ తెలియంగ లేరుగా
కెక్కడి సత్య మేడ వల
పెక్కడి నేమము వారకాంతకున్?

- తమ్మయ్య, వైజయంతీ విలాసం

పణ్యస్త్రీ కొక్క బానిస, పుణ్యస్త్రీ కొక్క పూర్వ
సువాసిని.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ

మనిషిని ముస్తాబుచేసి యదట నిలబడితే
యిది పునిస్త్రీ

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

విభుని నూతన సంగమవేళం గరము
వక్రములు రోపదంతుల వర్తనములు.

- పింగళి, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

మగవాళ్ళలో పతనమైనవాళ్ళు లేకుండా
పతిత స్త్రీలు ఎక్కడి నుంచి వచ్చారని?

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు, శ్రీయుతులు

వేశ్యమాత

తనకు నేమి త్రవ్వ తలకెత్తి రమరు లీ
యుర్వి మనుజు లేమి యొసంగ రైరి?
నింగి వారసతుల నిర్మాతృకలం
పుడమి మాతృ భూతముల స్మరించె?

- తమ్మయ్య, వైజయంతీ విలాసము

విటు రవము చెవింబడంగానె వేశ్యమాత
ప్రాకుకొనుచు విటుకడకు వచ్చు దీప
దీప్తి దనకంటం బడంగానె దీపదారు
ఖండమును జేరు రోడలిబండవలెను!

- పానుగంటి, ప్రబంధ బాణాశ్రయము

వేషధారణ

జట విప్పి జులపాలు సవరింపు మిరువంక
కిటికీదారు పాగజూట్టు
బొట్టు నెన్నుదుటిపై బొత్తిగాం దుడుచుకో

పోగు లూడ్చుము చెవు లూడ్చవిడువు
వడిని నంగీయిజా ర్థిదుగు దట్టం జాట్టు
కైజారు దోపు డాల్కత్తెం బట్టు
బీబి నాంచారును బిలిపింపు వేగమే
తుద కభ్యసంపుమా తురక భాష
శక్తి లేకున్న నిట్టి వేషంబు పూను...

- కూర్మనాదకవి, సింహాద్రినరసింహశతకము
వేషం

వేషంలో కొంత బాబూ దర్పం కావాలి. లేకపోతే
మన మొహం చూసేవాడెవడు?

- నాథ, ఇంటిగుట్టు

దొంగకు జీకటివలె వేశ్యకు వేషమే యంగరక్ష
కము.

- కాళ్ళకూరి, మధుసేవ

మన మేదైనా వేషం వేగావంటే, ఒకడు చూస్తూ
న్నాడని అనుకున్నప్పుడూ, ఒకడు చూస్తూ
వుండలే దనుకున్నప్పుడూ కూడా, వొళ్ళ మోస్త
రుగా వేషం నడిపిస్తే సేప్ సైడ్.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నటుకుం దయినవాం డేవేషమైన వేయవలసినదే.

- విశ్వనాథ, తెలిచిరాజు

అల్పప్రాయం వెల్లడి అవుతున్నప్పుడు, మాట
అనేది ఒక క్లీక్, అనగా వట్టి వేషమండి.

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు

ఎందరో వేషంలో అదునాతనంగా వుంటారు.
జీవితపు రంగాల్లో సవాతనంగా
వుంటారు.

- సంజీవదేవ్, సుధారాస్థుతి

వేషవికాలం

గాలి నవ్వుతోంది. నిప్పు మందుతోంది. ■
చుట్టు పక్క రెక్కడా నీళ్ళ లేవు.

- విశ్వం, తులనముతుంది

వేశ

నిద్రకి, చావుకి వేశమిటయ్యా

- మహేందర, కత్తులవంతున

వైకుంఠం

అగడ్తలోపడ్డ ■ ■ ■ వైకుంఠం.

- రాజమన్నాడు, మనోరమ

వైద్యం

దయగల కటికవాడంటే ఎంత అర్థం. ఇంటుందో,

న్యాయమైన అరోపణవైద్యమున్నా అంతే!

- కొడవటిగంటి, గడ్డురోజులు ప్రణయ రోగులకు చికిత్స లేడీస్ బూట్.

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు-శ్రీయుతులు ప్రభువులకి వైద్యం చేయడం చాలా కష్టం.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు తెలీనివాళ్లకు తెలీకపోగా, తెలుసు ననుకునే వాళ్లకు వైద్యం ఒక పాపము.

- కొడవటిగంటి, చక్కర్లం ఇంగ్లీషు వైద్యం వల్ల నెప్పి పూర్తిగానే పోతుంది గాని, నిలకడగా పోతుంది.

- భమిడిపాటి, ఇప్పుడు వైద్యపుత్తికన్నా సుఖమైన పుత్తి మరొకటి లేదు, ఈ లోకంలో.

- ముద్దుళ్ళప్ప, ఆడవాళ్ల తెలివి మన తత్వాలమీద నల్లవైద్యమే బాగా నడుస్తుంది.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని కుదురని జబ్బుకు లక్ష మందులు.

- వరద, నాట్యగోష్ఠి

వైద్యుడు

పుత్తి దృష్ట్యా వైద్యులు ధీమంతులై ఉండాలి.

- శ్యామలారాణి, పవిత్ర తెగులు మాన్పు వెళ్లి జగము నొళ్లి

- అజ్ఞాడ, వేల్పుమాట ఒక రిద్దర్ని చంపితేగాని వైద్యుడు గాడు.

- సామెత విధవకు ముసుగెట్టితో వైద్యులకు బిరుదట్టిది.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము యెవడు గానేనా పుట్టవచ్చునుగాని, వైద్యుడుగా పుట్టడంలో చాలా చిక్కు. మందు పనిచేసిందా, అలాంటప్పుడు వైద్యుడుగా పుట్టడమే మంచిదని పిస్తుంది. లేదా జవాబు చెప్పడం చాలా కష్టం.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు అందరూ మెడిసిన్ చదువుతారు కాని కొందరే నికరమయిన డాక్టర్లుగా తేల్తారు.

- నరసరాజు, రాజహంసలు డాక్టర్లు కూడా మనుష్యులే కాబట్టి, అదర్థంగా బ్రతకాలా, చక్కర్లంలో బతకాలా? మంచిగానా, చెడ్డగానా అని బ్రతుకు డైలమాలో పడవచ్చును.

- బీనాదేవి, డబ్బు! డబ్బు! డబ్బు!!!

డాక్టర్ల స్నేహం చాలామంది చాలా కారణాల వల్ల చేస్తారు. కొంతమంది స్టేటన్కోసం చేస్తారు. కొంతమంది ఉచిత వైద్యంకోసం చేస్తారు. మరి కొంత మంది సేంపిల్ మందు లకోసం చేస్తారు.

- బీనాదేవి, ఎ మేటర్ ఆఫ్ నో ఇంపాడైన్స్ ఇంటికో రోగి లేందే యీ డాక్టర్లు ఇంత పుణ్య పురుషులై కూర్చుంటారురా!

- మా గోఖలే, మూగ జీవాలు జబ్బు నయమయ్యాక రోగిదగ్గర వైద్యుడు కూర్చుంటే మళ్లీ జబ్బు రావచ్చు.

- కొంతారావు, అత్యుదయం రోగ నిదాన మెరుగని యొక్క వైద్యుని వైద్యము పది జర్మనీ యుద్ధముల పెట్టు. వాని చేతిలోనివి మాత్రలు కావు. నాయనారా! వాని యొద్ద కంపౌండర్ క్లెజరంత వాడైనప్పుడు వాడెంతవాడో చెప్పవలయునా?

- పానుగంటి, సాక్షి నాడి చూడమని పరిహాసమునకై యొక్కసారి మీ చేతిని వైద్యుని చేతిలో నెప్పుడు పెట్టితిరో యాక్షణమందే మీ యారోగ్యదశకు నాశ్వా సొంత మైనదని నమ్మవలయును.

- పానుగంటి, సాక్షి "పమాత్రమైన గదలకుండ సంపూర్ణ విశ్రాంతిలో నుండవలయు"నని యొక వైద్యుడు నొక్కి చెప్పెను. "అంత ప్రారబ్ధము పరమపదించిన దాక రాదయ్యా" అని నేనందిని.

- పానుగంటి, సాక్షి వీడు డాక్టరైనప్పటినుంచి నాడుంపతెగుతోంది. ప్లీడరయినా బాగుండేది. కాసేపు వాగి ఊరుకో నేనాడు.

- రామదాసు, పుస్తకస్థు నీడ చూసి బెదిరే రోగిని- నాడి చూసినట్లు నటించి హడలేయడం- మావెళ్ళకు చచ్చన్నంతో పెట్టిన విధే.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, కన్నడ మనుషుల్ని మాడ్చాక తింటానికి యీ డాక్టర్లొ కళ్ళు అన్ని అవయవాలు బాగానే ఉన్నాయంటారు. మరి రోగ మెందుకు వచ్చిందో చెప్పురు.

- నరసరాజు, స్వర్ణసేమ

నాడి తెలిసినోడే మందులోడు.

- కాంతారావు, దగావడిన తమ్ముడు ఉద్యోగి ధృష్టిలో డాక్టర్లు మూడు రకాలు. మొదటి రకం... జబ్బును పోగొట్టేవారు. రెండవ రకం జబ్బునిచ్చేవారు. మూడవ రకం జబ్బునిప్పించేవారు.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాశవిక్రమాధ్యయము

వైవరీత్యం

అయినది అకులలోను, కానిది కంచాలలోను.

- సామెత

చంపి ధార్మికండు, సతీఁ బొంది మరి బ్రహ్మ చారి, బొంకి సత్యశాలి, యార గించి సదుపవాసి, కోపించి శూరుండు, చింది ధనియు, నగు విచిత్ర సరణి

- శ్రీకృష్ణదేవరాయలు, ఆముక్తమాల్యద

వైఫల్యం

గుణాద్యుతంబైన పదార్థంబు వర్తింపకునికి యసహ్య శత్యంబైన వాగ్దాన్య వైఫల్యంబు.

- శ్రీనాథుడు, శృంగార నైషధము

వైభవం

పడుకోవడం పాడుగోడల్లో, కలవరింతలు మిద్దె బిండ్లలో.

- సామెత

మాడుపొట్టతోడ తాను గాడిదవాకిరి చేయగ తోకపూపి మూతినాకు తుచ్చులకే వైభవాలు.

- కాళోజీ, భర

వైరం

జీవించే ప్రతి జీవికీ రెండు పరస్పర వ్యతిరేక మైన మనో గుణా లుంటాయి. ఒక మనోగుణా నికీ జీవిత పరిస్థితులతో మైత్రి, రెండవ గుణా నికీ జీవిత పరిస్థితులతో వైరం. రెండూ ముఖ్య మైనవే.

- వెంకటసుబ్రహ్మణ్యం, పారిస్

వైరాగ్యం

వైరాగ్యమును బొందవలయునన్నచో దానిని మనస్సు చేతనే సాధించవలయును. కాని శరీర విగ్రహముచేత సాధించలేరు.

- విశ్వనాథ, తెలుగురాజు

వైరుధ్యం

గొప్ప శిఖరాలు వున్న మనిషిలోనే గొప్ప వెలిసి లోయలు కనబడేవి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఆదర్శవాదుల మాటలు అకాశాన్ని దాటి పైకి వెడితే ప్రత్యక్షవాదులకి అసలు నోరే పెగల్లు.

- భమిడిపాటి, వేషరాగాల మేజువాడ సభను ఉద్రూతలూగించేవారు ఇవతలికొచ్చి ఒంటరిగాడికి సమాధానం చెప్పలేరు.

- కొడవటిగంటి, వీడకథ

ఐహిక వ్యాధి కుదిరిన నరుండు మంచము నుండి దిగును. అప్రాపంచిక వ్యాధియైన భక్తి రోగము నశించినవాండు మంచమెక్కును.

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ టోపీలోంచి రూపాయల వర్షం కురిపించిన మనిషి మనం పడేసే కాసు లేరుకుంటాడు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఉద్దేశాలకీ, వాటి పర్యవసానాలకీ లోకంలో కొంత వైరుధ్యం ఉండబట్టే, లోకం అంత మిస్మీ రియస్గా కనపడుతుంది.

- చలం, పాపఫలాలు

ధన సంపాదనమునకును ధర్మ మార్గానుసరణ మునకును పరస్పర వైరుధ్యము.

- సూరి, నా రాణి

కొడుకు బాగుండాల, కోడలు ముండమొయ్యాల.

- సామెత

పుదుచ్చేరిలో వీధులు సక్రమమేగాని బుద్ధులు వక్రం.

- సామెత

వైష్ణవ మాయ

నియోగి ప్రపంచంలో వైష్ణవమాయ

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె

వైష్ణవాలయం

వైష్ణవాలయ మున్నచోట ముగలకు, మాల కాకు లకు లోటేమి?

- పానుగంటి, విప్రనారాయణ

వైష్ణవుడు

మధ్య వైష్ణవుడు నామాలకు పెద్ద.

- సామెత

వ్యక్తి

వ్యక్తి మార్పు

వ్యవస్థకే మార్పు

వ్యక్తి శక్తి

వ్యవస్థకే సంఘటితశక్తి

- రాజేయ, మార్పులేదు

వ్యక్తిత్వం

నిజమైన వ్యక్తిత్వం

భజనలో లేదు.

స్థుజనలో ఉంది.

- సినారె, ముఖాముఖి

కొన్నాళ్లపాటు- కొంతదూరంపాటు అఖండ గౌతమీ, వశిష్టగోదావరీ చీలిపోయి- దేనిదారిని అది ప్రవహించాలి.

- లక్ష్మణరావు, అలదు-అమె

మనిషి వ్యక్తిత్వం కాపాడుకోవటంకన్న ఎక్కువ ఏమీలేదు.

- రంగనాయకమ్మ, పేకపేడలు

సాధారణంగా ఆవేశాలకు, ఆవేదనలకు లోనయిన వాళ్ళు వ్యక్తిత్వాన్నే మరచిపోతారు.

- పినిశెట్టి, పంజరంలో పక్షులు

మనిషి వ్యక్తిత్వం చేతల్లోనే వ్యక్త మవుతుంది.

- లక్ష్మణరావు, అలదు-అమె

ఎవరి వ్యక్తిత్వాలు వారు నిలుపుకుంటూ మేకుల్లా నిలబడితే సంసార మెట్లా సాగుతుంది? ఇద్దరూ చెరికింతా వదులుకుంటేగాని మూడో వాళ్లకు భవిష్యత్తు ఉండదు. ఏ ఎద్దు కావద్దు కాడి మెడ మీద పెట్టుకుని కూడా వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యం అంటూ నిలబడితే నేడ్యము జరుగుతుందా?

- సరస్వతీదేవి, కొండంత మబ్బు

పెద్దితోబాటే స్త్రీ తన వ్యక్తిత్వాన్ని వదులుకోవలసి ఉంటుంది. (అని తెలుసుకోవడానికి చాలా పట్టలేదు)

- జయప్రద, పిన్ని

మగవాడి పొగడ్డలకు స్త్రీ పొంగిపోయి, వ్యక్తిత్వపు విలువనే కోల్పోతుంది.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య

వ్యతిక్రమం

మతం దలంపం బూజుపూజా

వ్యతిక్రమము సర్వకార్యహరమగుం గాదో

- శ్రీనాథుడు, హరవిలాసము

వ్యత్యాసం

చిత్రాంగితో మాట్లాడిం తరవాత రత్నాంగిని చూస్తే డోకూ!

- భమిడిపాటి, కచటతపలు

రైటరొకటి తలిస్తే ఎడిట రింకొకటి తలచినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

వ్యభిచారం

వ్యభిచారం తప్ప అనుకుంటే అది ఇద్దరు కలసి చేసే తప్పు అలాంటప్పుడు అడదానికే ఎందుకు శిక్ష వేస్తారు?

- భాస్కర్, ఆర్థరాత్రి ఆడపడుచులు

వ్యభిచారం దురాచారం కాదు. ■ ఓ కులానికీ, ఓ దేశానికీ మాత్రమే వర్తించని మనిషిలోని పైశాచిక ప్రవృత్తి గూడు కట్టుకపోయిన బలహీనత.

- వేణుగోపాలరావు, జోగబాల

వనితలు గామార్తి వశతం బొంది

పంశహానిం దలంపరు వరుస కలుక

రాత్యజాలం జూడ రగ్రజు ననుజుం గొనరు

పురుష శతకంబు సంగమంబునను ధృష్టి సనరు.

- తిక్కన, అనుశాసనికవర్ణము

కల డొక రహస్యగోపన

మలఘమతీ వినుము పురుషు సన్మ్యం గనినం

బొలంతులకు నేమిసెప్పుదుం

గలుగుం బడనుతోడి కళలు గామగృహమునన్.

- తిక్కన, అనుశాసనిక వర్ణము

కుదుచుట కట్టుట పూయుట

తొడుగుటయును వివిధధనతతులు గూడుట ■

క్కుడు వేడ్చు సేయడాలవు

పడతికి బడపురుషుం గవయం బాటుట వోలెన్.

- తిక్కన, అనుశాసనిక వర్ణము

వ్యర్థత

దుర్వృత్తికిన్ దిక్కు నీయసమానకౌశలము

వ్యర్థభూతమైపోయెడిన్.

- జామవా, సాలీడు

వ్యర్థం

నీడు గుణసన్నిపాతంబు నెంచిచూడ

సన్నిహితగుణంబులే చాల గలవు

విషమలోగికి నిడు మందు విధమ యగుచు

అరయ నీయందు హితవులు వ్యర్థ మయ్యె

- గునుపూడి, బీదాల శాస్త్రీ

సరసత్వము సన్మానము
బొరయనివోఁ బ్రియము నెఱవఁ బూనుట ధరలోఁ
దెరువాటుకాండ్రకడ ము

వ్యయంఁజే ■ కలిమి చూపఁ గడంగుట చుమ్మి

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారా

స్వారిచేయని గుఱుంబుఁ జదువనట్టి

పుస్తకంబును సేవింపఁ జోని మందు

నారగింపని వంటక మనుభవంప

నట్టి ధనమును వ్యర్థంబు లనుట వినరే

- కాళ్ళకూరి, వరవిక్రయము

అనంతకాలము మీద సముద్రువించిన మహా

పురుషుల బోధలన్నియు వ్యర్థములైనవని చెప్ప

వచ్చును.

- విశ్వనాథ, నందోరాజా భవిష్యతి

వ్యవస్థ

మన కండ్లముందు కనిపించే వ్యవస్థ

యిది చరిత్రకు పట్టిన అవస్థ

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

వ్యవహారం

భాగ్యవంతులు బీదలను దోచుకుంటే దానిపేరు

వ్యవహారం. బీదలు తమహక్కును తీసుకుంటే

చొర్యం.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

వ్యవహారం బడునునం బాఁతిన కంబంబు.

తుదకు సేవంకకు నొఱుగనో యెఱుంగుబడదు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

ఓడిపోతవన్న వ్యవహారాలు అనేకం గెలిచినవి.

గెలుస్తవన్నవి కొన్ని పూరికినే పోయినవి. వ్యవ

హారముంటే జూద మనుకోవలసిందే. వ్యవ

హారం పోతుందని నిశ్చయం జేసుకునే దిగాలె.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

వ్యవసరం

మనిషికి ఈ నిత్యజీవితంలో కష్టాలు కొంతసేపు

మరచిపోవాలంటే యేదో ఒక వ్యవసరం

వుండాలి.

- కాంతారావు, బూచి

మమకారం ఒక వ్యవసరం

నిరీక్ష ఒక వ్యవసరం

ప్రేమ ఒక వ్యవసరం

నిట్టూర్పు మరో వ్యవసరం.

- వనమాలి, జీవించడమే ఒక వ్యవసరం

వెలచి జూదంబు పానంబు వేంట పలుకు

ప్రల్లదనమును దండంబుఁ బరుసందనము

సొమ్ము నివృణ్ణయోజనముగ వమ్ము సేత

యనెడు సప్తవ్యసనములఁ జనదు తగుల.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము

కవిత్వం కూడు బెడుతుందా చెప్పు అదీ ఒక

వ్యవసరం.

- రామదాసు, మాస్టర్

మనిషి అన్న తరువాత ఏదేనా ఒక వ్యవసరం

అంటూ ఉండాలి.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-ఆమె

ఏవి చేసినా మితిమీరనంతవరకూ సరదాలు,

మీరితే వ్యవసరాలు.

- రంగనాయకమ్మ, వేకమేడలు

మార్నింగు కాగానె మంచము లీవింగు

మొగము వాషింగు చక్కగ సిటింగు

కార్కు రిమూవింగు గ్లాసులు ఫిల్లింగు

గడగడ డ్రింకింగు గ్రంబులింగు

భార్యతో ఫైటింగు బయటికి మార్నింగు

క్లబ్బును రీచింగు గాంబులింగు

చిత్తము లూసింగు చిత్తము రేసింగు

వెంటనే డ్రింకింగు వేవరింగు

మరల మరల రివీటింగు మట్టరింగు

బసకు స్టాన్డింగు జేబులు ఫ్లండరింగు

దారి పొడుపున డాన్సింగు థండరింగు

సారె సారెకు రోలింగు స్టంబరింగు

- కాళ్ళకూరి, మధుసేవ

వ్యాకరణం

వ్యాకరణ మొక్కతోవ మ

హాకవు లొకతోవ కోశ మఖిల మొక్కతోవై

కనుపట్టెడి.

- చెళ్ళపిళ్ల, శబలు-గాథలు

మా రచనలో వ్యాకరణం మాత్రమే లేదు.

మీ రచనంతా వ్యాకరణం; మరేమీ కాదు.

- కాశీజీ, సరస్వతీభక్తులారా

వ్యాజ్యం

మా తాతగారు గేదెకొఱకు వ్యాజ్యము తెచ్చిరి.

ఆయన పోయినారు. ఆయన కూతురు మా

తల్లిగారు పోయినారు. నేనిప్పు డా గేదె వ్యాజ్య

ములో వాడిని. గేదె చచ్చినది. దాని దూడ

చచ్చినది. ప్రతివాదులలోని మూడవ తరము

వాడు ఋణబాధ పడలేక మొన్నటి పుష్కరది నములలో గోదావరిలోఁ బడి చచ్చినాఁడు. కాని వెనుక పీడ ర్థున్నారు. సంధికొఱకు మేమెన్ని విధముల నేడ్చినను వారు కుదురనియలేదు. పోయినసొమ్ము పోగా వారు మమ్ము తిట్టిన తిట్లకు హద్దులేదు. ధనమా పోయినది. గౌరవమా పోయినది. గెలిచినను గెలువకున్నను మిగిలియున్న దేవుడు తప్ప మఱేదియు లేదు.

- పానుగంటి, సాక్షి

యుద్ధమును వ్యాజ్యమును ఒకటి. ఈ రెంటును జయాపజయములు తెలియరావు.

- శివరామశాస్త్రి, నమశ్శివాయ

వ్యాపకం

మొగోళ్ళకి అన్నీ యేపకాలే. ఏయేపకం లేన పుడు అల్లకి ఆడదాని యేపకం గావాల. మరి అడోళ్ళకు? అన్నీ యేపకాలూ అడోళ్ళకి మొగోళ్ళతోనేగాని యేరే యేపకా లుండవు. అదే అడోళ్ళ దరిద్దరం.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

వ్యాపారం

మదుపులేని బిజినే సేటంటే జోబీలు కొట్టడ మేనన్నారం దంతాను.

- రావిశాస్త్రి, మోక్షం

అడుగుపెట్టే పెట్టడంతో అధిక రాణాలు వచ్చిన వ్యాపారం వర్ణయేత్.

- నరసరాజు, ఈ యిల్లు అమ్మబడును

చిల్లర మహాలక్ష్మికాని, పెద్ద పెద్ద బేరాలుకావు. పెద్దకాతాలు వచ్చు వరకు నోరుదెఱచుకొని కూరుచుండిన యెడల వట్టి దుండుగ.... దుకాణము లోనికి వచ్చిన బేరమెప్పుడుఁ జెడనాడు కోవద్దు. ఎంతసేపు మెత్తని మాటయేగాని రట్టు మాత్రము వద్దు. చూడు. విసుగుదల మాత్రము పనికిరాదు. తెలిసినదా? ఇది వర్తక రహస్యము.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము

యాపారంలో దబ్బులు పిల్చి పెత్తాయి.

- మా గోఖలే, దేముడిచ్చిన సొమ్ము

ప్రజల బలహీనతమీద దెబ్బ కొట్టడం చేతనయితే ఏ బిజినెస్ అయినా రాజీస్తుంది.

- రామచంద్రమూర్తి, దైవజ్ఞశిఖామణి సురానికొక

సూక్ష్మంగా ఆలోచిస్తే అసలు జీవితమే వ్యాపారం! ప్రతి వ్యక్తి తన చుట్టూ వున్న ప్రతి ఇతరవ్యక్తితోనూ, కూతుళ్ళనీ కొడుకులనీ, స్నేహితులనీ, బంధువులనీ, భేదం లేకుండానే వ్యాపారం చేస్తున్నాడు.

- దనికొండ, వచిత్రులు

అవును, వట్టి వ్యాపారాల్లో మునిగి తేలేవాళ్ళు వయస్సుతో పెరగరు.

- పావ, ఫలశ్రుతి

బాగుపడ్డా సరే, దివాలా తీసినా సరేగాని చేస్తే బిజినెస్ చెయ్యాలి.

- భమిడిపాటి, బాగుబాగు

చచ్చిన జుతువుల తోళ్ళతో వ్యాపారం చేసే వాళ్ళు కొందఱు. బ్రతికిన తోళ్ళతో వ్యాపారం చేసేవారు కొందఱు.

- చిలకమర్రి, వరదక్షిణ

మనిషివల్ల వర్తకం పాడవుతుంది, గాని వర్తకం వల్ల మనిషి యెన్నడూ పాడయిపోడు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి

తయారుచేసే వారొకరూ వినియోగించుకునే వారొకరూను. ఉభయవర్గాలకూ లంకె పెట్టడమే వర్తకం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి

వర్తకం మీద, మనిషి, వాక కన్నుంచి మనులు కుంటే అది, మనిషిని రెండు కళ్ళా చల్లని చూపు చూస్తుంది.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి

పేరులో కూడా వ్యాపార రహస్యంలోని కొంత భాగం ఇమిడి ఉంది.

- దనికొండ, ప్రొఫెసర్ బింఝెన్

"ఇద్దరు వ్యాపారస్తులు ఒక బేణులు ముందు ఎదురెదురుగా కూర్చున్నారనుకో, మనలాగే! వాళ్ళిద్దరిలో ఎవరు ఎవరిని ముందుగా, హెచ్చుగా మోసం చెయ్యగల రనేది ఒక్క క్షణంలో తేల్చుకొనే స్థలమే మార్కెట్ ప్లేస్" అన్నాడు వాడవల్లి.

- ఆనంతం, నినేమానరదాలు

పెద్దవాడు పెద్ద దొంగతనం చేస్తే అది వ్యాపారం అవుతుంది.

- సులోచన, శిక్ష

వ్యాపారి

చట్టంలో లోసుగులు వ్యాపారికే ఎరుక!

- ఛాయారాజ్, శ్రీకాకుళం

వ్యాప్తి

ప్రజల జీవ్యులందు దుష్ప్రుతి కన్న వ్యాప్తి సత్ప్రుతికి లేదు.

- పానుగంటి, చూడమణి

వ్యామోహం

గుర్రం మీద రోతుకుండే ప్రేమ- ఏనుగుమీద మావడికుండే ఆపేక్ష- స్వంతంగా నడుపుకునే వాడికి తనకారుమీద వుండే వ్యామోహం పెళ్ళాం పిల్లలమీద కూడా వుండడమో.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-ఆమె

వ్యామోహం ఆనేది అందని వస్తువుమీద వుంటుంది.

- గోవీంద్, జనాభా

నాటకాల పేర్లు వుంది చూశారా- ఇది ఆడపిల్ల ప్రేమలాంటిది. దూరంగా వున్నంతసేపూ కన్పిస్తుంది. అడుగు లోపలికి పెట్టామా- రంగస్థలానికి తాళికట్టేపరకూ వదిలిపెట్టదు.

- వీరేంద్రనాథ్, ఆఖరి పోరాటం

ప్రణం

రుణమే ప్రణ మన్నట్లు.

- సామెత

శకునం

కుక్క చెవిక జిటకాయించిన శకునము. గాడిద కూసిన శకునము. గుట్టము సకిలించిన శకునము.

- పానుగంటి, సాక్షి

రెండు దుశ్శకునము లొక సుశకునముతో. సమానం.

- జ్యోతురీ, చింతామణి

అందరికీ శకునం చెప్పే బల్లి. తాను పోయి కుడిదిలో పడ్డట్లు.

- సామెత

శక్తి

వంచనలేని మనస్సులో పరిస్థితుల నెదుర్కొనే

శక్తి దానంతటదే పుట్టుకువస్తుంది.

- విమలారామం, కిరణ్ణయి

కట్నంకొద్దీ పురుషుడు - ఓపికకొద్దీ బిడ్డలు.

- శ్రీరమణ, న్యూనూడి

కష్టాల నెదుర్కొనే శక్తి కన్నీరు చిందే కళ్ళలో దాగి వుంటుంది.

- విమలారామం, కిరణ్ణయి

ఈ ప్రపంచానికి తప్పులను ఇముడ్చుకొని, జీర్ణం చుకొని బ్రతికే శక్తి వుంటుంది.

- గోవీంద్, ఆపద్బాంధవ్యం

శరీరాలకి హృదయానుభూతులను ఆవిష్కరించే శక్తి వుంది.

- వివినమూర్తి, ఉద్యమం

హలముతో భూతలికి అన్నమిచ్చినది శక్తి

కలముతో భూతలికి కన్నువిచ్చినది శక్తి.

- ఏలూరు, ఆహలతి

వ్యష్టి సమిష్టితో కలిస్తే శక్తి

చీలిపోతే లేదు నరునికి విముక్తి.

- విజయలక్ష్మి, మహాప్రస్థానపర్వం

ఈతవంటి సాధనము పరుగువంటి సాధనము- సర్వాపయవశక్తి సంపాదనమునకు మూడవది కానిపింపదు. కరచరణాదులకేకాక అంతరకోశములకుఁగూడ సమర్థమైన శక్తి సమకూర్చును.

- పానుగంటి, సాక్షి

మలేరియా, క్షయ, దారిద్రం, కుష్టు కల్పించిన శక్తులే మానవజాతికి యీ విధానాన్నీ, వివాహ సంస్కారాన్నీ కటాక్షించినాయి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

నన్ను క్షమించే గొప్పతనం మీకుంది. కానీ దాన్ని భరించే శక్తి నాకు లేదు.

- మారుతీరావు, శళ్ల

హక్కులను తెలుసుకునే శక్తి ఉన్నంతమాత్రాన వాటికోసం పోరాడే శక్తి ఉన్నట్లు కాదు.

- కొడవటిగంటి, సవతిత్పల్లి

శక్తినంపన్నుండు దన్ను మాటుకొనువాని యందు దన వెలయుచుగాని మ్రొక్కుదుల లెక్కింపఁడు.

- చిన్నయసూరి, మిత్ర భేదము

శత్రుత్వం

పగవారి యింటఁ గుడిచిన

నగుఁ దను కనుమాన మమ్మత మైనను దారుఁ
బగతురకుఁ గుడువఁ బెట్టఁగ
దగ దొడఁగుల కెప్పు డెవ్వధము వాటిలునో!

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

శత్రువు

మనిషికి మనిషే పగవాడు

గతమే ఆతనికి ఉరిత్రాడు.

- శ్రీశ్రీ, పంచరత్నాలు

ఆరాతులు సాధుల మెత్తురే?

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్వము

పొద్ది పగవారి పగవారు చుట్ట లగుట.

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

రిపు ప్రాంతము చేరెడువార లావులే?

- పింగళి, ప్రభావతీప్రద్యమ్నము

దాహ్యశత్రులఁ బరిహరింపంగవచ్చు

నంతరారుల నిర్జింప నలవిగాదు.

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

కంటికి నిద్రవచ్చునో? సు

ఖంబగునే రతికేళి? జిహ్వకున్

వంటక మించునే? ఇతర

వైభవముల్ పదివేలు మానసం

బంటునో? మానువంబుగల

యట్టి మనుష్యున కెట్టి వానికిన్

గంటకుఁ దైన శాత్రవుడొ

కండు దనంతటివాఁడు కల్గినన్.

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

...వీఁ

డకటా యవసానవైరియై చనుదెంచెన్!

- గోపరాజు, సింహాసనద్వాతంతిక

శత్రుత్వమే సృష్టిరహస్యము. కాని సామరస్యము

కాదు. మనుజుఁ డన్నిజంతువులను జంపుచు

న్నాఁడు. వీనికంటె సర్వనాశకుఁడు ప్రపంచ

మున లేడు. దయ్యములే యుండినయెడల

సృష్టిక్రమానుసారముగ నవి మనుజులనుఁ

బీకుకొని తినకతప్పదు.

- పానుగంటి, పాక్షి

నీవాంధ్రుడవు. నీ దురదృష్ట మట్లడ నున్నది.

అయిదువేల సంవత్సరములు కడచిన తరువాత

నాంధ్రులలో నొక మహా గ్రంథకర్త యుదయించును.

వాడు నిన్ను త్రవ్వి బయటకు

దీయును. నీ యథార్థ స్వరూపమును నిరూపిం

చును. ఆతడు నీకు నిజమైన శత్రువు.

- విశ్వనాథ, దిండుకింద పోకచెట్ల

చంపఁ దగినయట్టి శత్రువు తనచేతఁ

జిక్కిననీ కీడు సేయరాదు

పొసఁగ మేలుచేసి పొమ్మనుటే చాలు.

- నేమన

ప్రతి నియమప్రతుడికీ కొందరు శత్రువులు
అనుకోకుండానే ఏర్పడుతారు.

- కొడవటిగంటి, వెడిపోయిన మనిషి

నా అనుకొనే మనిషి లేకుంటే ఇల్లేమిటి, బ్రతుకే
ఓ శత్రువు.

- మహాధర, కత్తుల వంతెన

ఎంతటివాడికైనా గిట్టని వెధవలు ఉంటారు.

- రామదాసు, ఆకాశరామున్న

శత్రువు లేని మనిషి లేడు.

- దివ్య ప్రభాకర్, శిరోమణి

దొంగకి అందదూ శత్రువులే

- మారుతీరావు, అనంతం

శత్రుఁడు చదవని పుత్రుఁడు

శత్రుఁడు ఋణకారియైన జనకుఁడు మిగులన్

శత్రువు రూపసియగు సతి

శత్రువు దుశ్చరితయైన జనని తలంపన్

- జక్కన, విక్రమార్క చరిత్రము

పగవాణ్ణి పంచాంగం అడిగితే మధ్యాహ్నానికి
మరణ మున్నాడట.

- సామెత

పూను స్వర్గలు విద్యులందే

వైరములు వాణజ్యమందే

వ్యర్థ కలహం పెంచబోకోయే

కత్తి వైరం కల్పనోయే!

- గురజాడ, దేశభక్తి

శని

రాగల శని రామేశ్వరం వెళ్ళినా తప్పదు.

- సామెత

యేర్పాటి శనిరాగానే కాకీకి బయల్దేరిపోవల
సింది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

శనిగ్రహ వీడ వదిలించుకొనుటకై దేశమందలి
యెల్లవారు మందపల్లి బోవుచుండగా మందప

ల్లిలోనే యున్న పాపయ్యకు శనిగ్రహవీడ వద
లక పోయెను.

- చిలకమర్తి, గణపతి

అహ! గ్రహరా జనంగ శనియే. అతని దెబ్బ వంటిది మఱియేది? అన్ని గ్రహము లొక యెత్తు. శనిగ్రహ మొక యెత్తు. మేరువును పేడకుప్పను జేయుటలో, పేడ కుప్పను మేరు వును జేయుటలో, చీమను సింహము చేయు టలో, సింహమును జీమ చేయుటలో, ముష్టి పండ్లను మూర్ఛాభిషిక్తుని మూర్ఛాభిషిక్తుని ముష్టిపండ్లను జేయుటలో- ఖడ్గము లేకుండ ఖండించుటలో, మంట లేకుండ మాడ్చుటలోఁ. బ్రాహ్మముపోకుండఁ జంపుటలో, సృష్టినిఁ దల క్రిందు చేయుటలో శనైశ్చరుని కున్న శక్తి యసాధారణము- అప్రతిహతము- అనిర్వాచ్యము.

- పానుగంటి, సాక్షి

శనిమహర్షి ప్రవేశముగాంచ సర్కారు పత్రములో గొని నష్టపడినవాడ.

- రెంటాల సుబ్బారావు, చాటువు

అంగట్లో అన్నీ ఉన్నాయి. అల్లుని నోట్లో శని ఉంది.

- సామెత

శవధం

చచ్చిన భీమునిచేతనే చావవలయును. కడతే ర్చిన వానినే కడతేర్చవలయును.

- తి.మే., పాండవ విజయము

శబ్దం

శబ్ద సంబంధమైన రహస్య మొకటి చెప్పద వినుము. కఠినశబ్ద మేదైననుసరే సంస్కృత మని నిశ్చయించవలసినది. ఒక్కటే సూత్రము. దీనికి తిరుగు మాత్రము లేదు.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము

గొంతు చాటి వలకని శబ్దాలు

దాగున్నై ఇన్ని శతాబ్దాలు!

- దాశరథి, పునర్నవం

శరణ్యం

జీవితాంతం కాబోతున్న దన్నప్పుడు వేదాంతమే శరణ్యం.

- వీనిశెట్టి, పంజరంలో పక్షులు

శరీరం

మనసు మీద శరీరం గుడ్డి నిహ మేస్తుంది. శరీరం మీద మనసు వ్యర్థ విప్లవం సాగిస్తుంది.

- వడ్డేర చండీదాస్, హిమజ్వాల

పుట్టినప్పుడే

సంక్రమించిన

పట కుటీరం

నా తనువు.

- శ్రీకాంతశర్మ, పటకుటీరం

శబ్ద వరీక్ష

అడవాళ్లని మగవాళ్లు చూడటానికి కారణాలు న్నాయిగాని, అడవాళ్లని అడవాళ్లు శబ్దపరీక్షగా చూడటం దేనికి? అసలు చూసేదే అడ వాళ్లు.

- వడ్డేర చండీదాస్, హిమజ్వాల

శవం

శవం సంకాయినీ కోరదు.

- నన్నముని, కొయ్యగుర్రం

కాశ్మీర సరస్సులలో పడవల్లాగు

■ ప్రవాహంలో కలరా శవాలు కొన్ని

- నారాయణబాబు, మౌనశంఖం

శాడిస్తు

ఎదుటివాడి వ్యవహారం గురించయితే ఈ భూమ్మీద నూటికి తొంభైమంది శాడిస్తులే.

- వేణుగోపాలరావు, జోగబారి

శాంతం

శాంతం భోషాణం పెట్టి అనుకొని నోరు మూసుకొని పూరుకొన్నాను.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

శాంతి

శాంతి ఇవ్వవలసింది, పుచ్చుకోవలసింది కాదు.

- బోయి భీమన్న, విశ్వశాంతి

స్వేచ్ఛలోనే ఏదో శాంతి, బాధలున్నాసరే. బావిన త్వంలోనే ఏదో అశాంతి, బాధ లేకుండా సరే.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

పుత్త సరదాలేని సుఖంలో చిత్తకడమే చాకనైతే ఎన్నడో శాంతిలో స్థిరపడిపోయి వుండును మానవ జీవితం.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

అకలిదప్పులు తీరాలి. కామ వాంఛలు తీరాలి. తోటి మానవునితోపాటు ■ న్యాయం జరుగుతోందనే అత్యుత్పత్తి ఏర్పడాలి. నలుగురితో పాటు తనకూ సుఖశాంతి లున్నాయనే ■ తృప్తితో దుఃఖోపశమనం కలగాలి. అంతవర

శాంతి

దాకా ఈ భూగోళంమీద శాంతి సిద్ధించుతుంద నుకోవటం పిచ్చివాడి కలవరింపు.

- సూరి, చంపీజీ ఖాన్

భక్తప్రహ్లాదుడే మున్ను వసుదనైన నారసింహాకృతిని శాంతి కోరినాడు

- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట

డబ్బుతో 'శాంతి'ని కొనుక్కోలేంకదా!

- ముద్దంశెట్టి, తప్పించుకోలేవు

శాంతి నికేతనంలో వుండే శాంతి చిత్త శాంతి, ఉద్యమాలలోని శాంతి రాజకీయ శాంతి.

- సూర్యారావు, నీలితెరలు

శాంతి క్రాంతివలన వస్తుంది.

నవయుగ సంక్రాంతివలన వస్తుంది.

- జైరాగి, వియత్ నామ్

శాపం

పోయేదు భూత మీచెట్టుకొమ్మను విలుచుకొని పోవుగాక!

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపరుద్రయము జీవిత మనేది భగవంతుడు ప్రసాదించే ఓ అమూల్యమైన వరమయితే, ఆ జీవితంలో అంధత్వం, మూగతనం అనేవి తీరని శాపాలు.

- రామచంద్రమూర్తి, మనుగడలో మలుపులు శాశ్వతం

ఈ గవర్నమెంట్ లో క్రైవర్ణ శాశ్వతంగానీ కార్మి, మంత్రులూ మాడేసి రోజుల ముచ్చటే కదా గురూ....

- వతంజలి, ఆవున్న సర్దార్

అన్నం పెడితే అరిగిపోతుంది. చీర యిస్తే చిరిగి పోతుంది. కర్ర కాల్చి వాత పెడితే కల కాలముంటుంది అన్నట్లు.

- సామెత

కరువునాటి కష్టా లుండవుగాని, కష్టాలనాటి మాట లుంటాయి.

- సామెత

శాపనసభ

కలి కాలపు మయసభగా

ఖ్యాతిగన్న దేదిరా

'శాపనసభ' అంటే నను

క్షమియించుడు గురువరా

- మల్లారెడ్డి, యక్షప్రశ్నలు

శాస్త్రీయ సంగీతం

శాసనసభలు ఈ దేశంలో అతి గొప్ప చాలా ఖాసీ క్లబ్బులు!

- చిన్నబాబు, డబ్బు

శాస్త్రం

రహస్యంగా వుంచుతే శాస్త్రంకాని అందరికీ తెలిస్తే శాస్త్రం యేమిటి?

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

శాస్త్రా లనగా మంత్రా లనగా అందరికీ తెలిస్తే పాటి తప్పిపోతవి.

- కందుకూరి, హాస్యసంజీవని

తగిన ప్రవేశమున్నచో శాస్త్రము లెన్నడును నసత్యములు కావు.

- టి.వేం., పొండవ జననం

బహుదా విప్రతిపత్తిదీవిషయముల్

పొడైన శాస్త్రార్థముల్.

- శ్రీనాథుడు, కాశీఖండము

శాస్త్రమర్మము లెప్పుడును సర్వజనులకును వెల్లడిచేయగూడదు. అందులో ముఖ్యముగా మూడు శాస్త్రములు పరమగుహ్యములు - అందుచేతనే మా దేశమునందుగూడా చదువె టుగని వారు సహితము జ్యోతిశాస్త్రములోను, మంత్రశాస్త్రములోను, మహావిద్యాసులయి జన సమ్మానము పొంది కోటిశ్రమలగుచున్నారు.

- కందుకూరి, సత్యరాజా పూర్వదేశయాత్రలు న్యాయశాస్త్ర మరయ నన్యాయ మొనరించు ధర్మశాస్త్ర మొసంగు దుర్మతంబు జ్యోతిషంబు జనుల నీతులు దప్పించు

- వేమన

వట్టి శాస్త్రంలో యెంతప్రవేశమున్నా అది ధనార్జనకు సాధనం కాదుగదా!

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

ధర్మశాస్త్రమునకు పిల్లవాడు పెద్దవాడు అనే భేదంలేదు. శాస్త్రములకు జాలియుండదు.

- చిలకమర్తి, కనకకునక ప్రహసనము శాస్త్రంలో వున్న బండారం అంతా ప్రాయశ్చిత్తాలే కాదుబోయో

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, బ్రాహ్మణాగ్రహారం

శాస్త్రీయ సంగీతం

సంగీతంబు వెలార్చి రాలు గరగించు

చం నవ్వారి ధా

త్రిం గన్నారము, గాలిపాటలును టు

మీలున్ మరింకేమియో
రంగద్వైఖరి పాడు పాటకులె యా
రాద్యుల్ భువిన్, 'క్లాసికల్'
సంగీతంబును పాడువారలను మె
చ్చన్నేర్తురా? కాకమా!

- గునుపూడి, బిడాలశాస్త్రి

శిక్ష

సంస్కారవంతుడికి జనం జాలి, ఎగతాళి చూపు
లకన్నా మించిన శిక్షలేదు.

- చిన్నబాబు, డబ్బు

అవతలవాడు మనల్ని తిట్టి దిగజారిపోతే
మనం నోరెత్తకుండా హుండాగా వ్యవహరించ
డమే వారికి పెద్ద శిక్ష.

- రామమోహనరావు, త్రినేత్రుడు

మరణానికి మరణమే శిక్ష.

- రమణారెడ్డి, నత్యం-శివం-సుందరం

ముక్కు సోంబు దాచను జెక్కు బొకటి
బోసినోరుగం బండ్లాడం బొడుచు బొకటి
గూబలంటంగం జెవిదోయి గోయుబొకటి
లంజెతల్లి యొనర్చు కల్లలకు శిక్ష.

- వల్లభరాయడు, శ్రీదాశిరామము

తప్పులేకయ శిక్షింపక దగవు గాదు.

- శ్రీనాథుడు, కాశీబండము

ఒక్కొక్క వ్యక్తిని మాత్రం బాధించే పాపాలకు
వెంటనే సాధారణంగా శిక్ష కనబడుతుంది గాని,
ధర్మాన్ని నిరోధించే లోకకంటక కార్యాలకు శిక్ష
వెంటనే కనబడదు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

సాంఘిక విషయములలో ప్రభువులు జోక్యం
కలుగజేసికొని జనులను శిక్షించడం అక్రమం.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

భార్య గురుస్వరూపయై పనికిమాలిన భర్తను
శిక్షింపవలయును.

- పానుగంటి, రాతిస్తంభము

ఒక దుష్టుడు వేయి ఘోరకార్యములు
చేయును. వానిలో నొక్కటియే నెపమై వానిని
భగవంతుడు శిక్షించును. భగవంతుడు తన
శిక్షయు, దన యనుగ్రహమును లోకము
నందలి వ్యక్తులద్వారా చూపించును.

- విశ్వనాథ, కడిమిచెట్టు

నిద్రపోతున్న వాడికి నల్లులు

మేలుకున్నవాడికి పిల్లలు

ఈ రెండూ మనిషికి దేవుడు వేసిన శిక్షలు.

- కుందుర్తి, ఎక్కుడచూసినా

ఎంతమందిని చంపినా ఒక్కటే శిక్ష.

- పీనిశెట్టి, వల్లెపడుచు

శిక్షపడ్డానికి వాదనలో సంబంధంలేదని అంద
రికీ తెలుసు.

- పాప, రామరాజ్యానికి రహదారి

ధనికుల వారసులకు రక్ష

పేదల ఆకలి కొక శిక్ష!

- హర్షవర్ధన్, పోష

విశ్వాసఘాతకుడికీ, పసిపిల్లల గొంతుకోసేవాడికీ
శిక్ష ఏమిటో? (చెప్పండి తమరు)

- మాదుతీరావు, అనంతం

శిక్షకి ప్రయోజనం కనితీర్చుకోడం కాదు.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, న్యాయం

ఎవరి పాపం వాళ్ళనే శిక్షిస్తుంది.

- సూర్యారావు, ఎవరో వీలివారు

శిక్ష అంటే చీన్నపిల్లల్ని బళ్ళో పెట్టెయ్యడం
అన్నమాట.

- ముళ్ళపూడి, బుడుగు

బురదలో జారిపడిన కాలికి విరిగిందే శిక్ష!

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

పశ్చాత్తాపం మరే కఠినశిక్షకూ తీసిపోదు.

- రామచంద్రమూర్తి, మనుగడలో మలుపులు

శిక్షాపరిమితి

చేసిన పాపానికి శిక్షాపరిమితి లేదు.

- నరసింహశర్మ, మనస్సాక్షి

శిక్షాన్యుతి

ఇండియన్ పీసల్ కోడు- అయిపీస్ అంటారు.
దాన్నే భారతీయ శిక్షాన్యుతి అంటారు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాల్-రాంబాబు

శిక్షార్థం

స్వతంత్రదేశంలో జమిందారుకి వ్యతిరేకంగా
రాయడం, అది పైలోకి వెళ్ళడం శిక్షార్థం- కఠిన

శిక్షార్థమనే భావించాలి.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-అమె

శిఖరాగ్రజాతి

నిమ్మజాతైనా సరే అగ్రవర్ణం సరే
పోలీసుజాతికి చెందిపోయేక అది శిఖరాగ్ర

జాతి కింద మారిపోతుంది.

- రావిగొట్టి, రత్నాలు-రాంబాబు

శివపూజ

అనవలసింది అనడం, అందింది చేయటమే శివపూజ.

- ఫలికంటి, శివపూజ

శివాళ్లు

మనము లోగితి మేని లోగనె శివాళ్లు? యుడుము నడికిన నడుతునే బడియ పెట్టు?

- శ్రీనాథుడు, కాశీబండము

శిష్టుడు

సృష్టికీ గిరీట మనుకొన్న శిష్టుడేలో త్రుళ్లి బ్రదుకును తొలగించుకోడు

- భీమన్న, కొబ్బరియంట

దుష్టులు ఉంటేనేగాని, శిష్టులు బైటవడే అవ కాశం వుండదు.

- భనికొండ, ముద్దాచింది

శిష్టుడు

గురుదక్షిణక్రింద గురువుకు పంగనామాలు దిద్దటం, శిష్టుత్వానికి పరమావధిగా గురుపీఠాన్ని మ్రొంగజూడటం ఇవే ఈ యుగ లక్షణాలు.

- చరిసాని, పుణ్యభూమి

శిస్తు

దేశమంతటా పండించుకున్నందుకు శిస్తులు గడతారు. యీ రాజ్యములో మాత్రం శిస్తులు తట్టేందుకు పండించాలి.

- బొల్లిముంత, వృత్త్యంజయులు

షర్టు జేబులో నిప్పుపంటిదీ

జమీను రయతుల శిస్తు.

- రైతు భజనావళి

శీలం

లోకమునందు శీలము ద్విధాభూతము.

రెంటిని రెండుగా చూచుట లోకము నేర్పకాన వలయును. ఒకటి సంబంధమైన శీలము.

రెండవది తదితర సర్వవిషయములకు సంబంధించినది.

- విశ్వనాథ, తెలివిరాజు

దాన్యం కుంచం ఒక్కటే వున్నట్లు, నీతిని కొలవడానికి శీలం ఒక్కటే వుంది.

- కాంతారావు, వంశధార

స్త్రీకి శీలం ముఖ్యం- అది పాడైపోతే బ్రతుకు వృథా.

- పుల్లాలొట్ట, బద్దేకొట్టు భద్రమ్మ

శీలం అనేది కలవాడు సృష్టించిన పదం. అడ దాన్ని పట్టి పరదాల్లో బంధించి ఉంచడానికి ఏర్పడిన పడికట్టు.

- రంగాచార్య, జనవదం

శుభ్రత

శుభ్రత ఆరోగ్యం- అందానికి రెండుకళ్ళు.

- ముచ్చిరెడ్డి, తేనెకోరని తుమ్మెద

శుశ్రూష

గురువుగారు పానిని గూడినప్పుడు శిష్టుడు జావకీ బాడిన దప్పు?

- పానుగంటి, ముద్రిక

శూన్యం

సర్వసంగ వరిత్యాగు లగు సన్యాసులకు

జవతపాదులయందు క్రద్ధ శూన్యము!

- బాలసరస్వతి, భక్తభూకారామ్

జీవితమే ఒక శూన్యం- కడుపే జీవితం- కడుపే

నిత్యశూన్యం- శూన్యం శూన్యంలో

కలిసిపోతుంది.

- కాంతారావు, పెద్ది

వృత్తమిత్ర విరహాతుని గృహమును, మూర్ఖుని చిత్తమును శూన్యములు. దారిద్ర్యము సర్వశూన్యము.

- చిన్నయనూరి, మిత్రలాభము

శూన్యం అంటే సున్నా కనిపెట్టిం దెవరండి? మనం.

- యజ్ఞన్నాస్తి, కమనిషి సూతిలోపడితే

సిగిరెట్టుకు పున్నవన్న లేదు.

- భమిడిపాటి, చుట్టా. బీడీ, సిగరెట్

మాటలతోఁ బనియేమున్నది? అలావశూరుండు శూరుండు కాదు. అవరణశూరుండు శూరుండు.

- పానుగంటి, సాక్షి

శృంగారం

శృంగారం వన్నె చెడిన దగ్గరనుంచీ, బంగారం

గదా తేటు తేవాలి?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మా నీతికి శేషించినది నీది, నీ చేతికి శేషించినది మాది.

- వేంకటరాయశాస్త్రి, ప్రతాపరుద్రీయము సామ్రాజ్య శిథిలావశేషాలలా కవిరాజులు, కవి సామ్రాట్టులూ యింకా నిలిచివున్నారు.

- సూర్యరావు, నీతితెరలు

కైవాళారం

శివనిందా విషయం బగు

నవమానము సెప్పునట్టి యప్పుస్తకములే

అవిచారంబునక గాల్చుగ

నవుడ, జెప్పెడువానిక జంపనగు నీశానా

- మల్లికార్జునపండితారాధ్యక్షుడు, శివతత్వసారము

శోభ

చిత్రకారుడు చిత్రించిన శరీరంలోకంటే, చిత్ర కారుడిలో ఉన్న కవి ఉద్దేశించిన మనస్సింద ధ్యంలో ఎక్కువ శోభ కనిపిస్తుంది.

- వేంకటసుబ్రహ్మణ్యం, పారిస్

శౌర్యం

శౌర్యప్రసాదన వచ్చినపుడు, కొబ్బరిచెట్టు మీద నుంచి పుచ్చెపడడం యెలాంటిదో మనిషి మెడ మీద నుంచి తలకాయ పడడమూ అలాంటిదే.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి రాచవేనుగు తోడులేకుండా వెళ్లడు సమయమిదే వచ్చుచున్నది శౌర్యమునకు.

- డి.వేం., పాండవోద్యోగము జయంబులు శౌర్యసాధ్యములే

- పింగళి, కళాపూర్ణోదయము

శృశానం

■ నన్నుశ్శత సంచరించుటకు ■

వేలేడు విశ్వంభరా

నటనంబులే గలుగించి గర్భమున వి

న్యస్తంబుక గావించి యు

త్పటపుం బెల్లులి తోడ మేక నొక ప్ర

భృం జేర్చి తోకొట్టి యూ

■ గల్పించు నబేదరావ మను ధ

ర్మం బిందుక గారాడెడిన్.

- జాషువా, శృశానవాటిక

ఈ శృశాన భూమిఖండ మీకాలిన నీలిసేల కాలము కన్నీళ్లు కార్చి క్షాళించిన బూదిప్రోవు జీవన బాధా వీధులు చేరిన విశ్రామకాల నీరవ నిబిడాంధకార నిర్వాణమ్మునకు తావు.

- అబ్బూరి, ఈ శృశానభూమి ఖండము శ్రద్ధ

నేను పుస్తకము తల్లకిందులుగా కూడ చదవగలను. చదువునందు శ్రద్ధవుంటే యెలా చదివినా చదువవచ్చును.

- కందుకూరి, పునర్వరణ ప్రహసనము దాక్షర్ణకు ఒక్కొక్క పేషెంటుమీద అమితమైన శ్రద్ధ కలుగుతుంది. బహుశః జబ్బునుబట్టి కావచ్చు

- సరస్వతీదేవి, కథవెనక దాగిననిజం శ్రమ

అదృష్టవంతులము కావలెనని చేయు ప్రయత్న మొకటి తప్ప వేఱు ప్రయత్నము లేనివా రెప్పుడును భాగ్యవంతులు కారు. భాగ్యదేవత మాయపని లేక తన కొరికే కామకాని యున్న వారి యొద్ద నుండి పాటిపోయి, యింటక గూరు చుండి యొడలు వంచి పనిచేయువారినే చేరును.

- కందుకూరి, రాజశేఖరచరిత్రము ఉపయోగము లేనప్పు డేల శ్రమపడవలెను?

- పానుగంటి, రాతిస్తంభము కన్యవడి పనిచేయువారు తాము తెచ్చుకున్నది అన్న వస్త్రాదులకు చాలక బాధపడుచుందురు! పాటుపడని సోమరిపోతులు పూర్వ లాభించిన మాన్యముల సనుభవించుచు విలువ బట్టలను వంచ భక్ష్య పరమాన్నములను గలిగి-సుఖించు చుందురు.

- కందుకూరి, రాజశేఖరచరిత్రము తక్కువ శ్రమముతో మహాకార్యములు కావల యునని ప్రతి మనుజునకు సహజముగ నుండును.

- పానుగంటి, సాక్షి అర్ధరాత్రి అతిగా లేకపోతే వర్షరేట్లా ఆవుతావు?

- చలం, హంతకుడు చెమటోద్యమంలో అసక్తిగలవాడు భారం తగ్గించే పద్ధతులను తప్పక ఆక్షేపిస్తాడు.

- కొడవటిగంటి, వైవాధీనపు జీవితం

క్రాద్ధం

ఏడి క్రాద్ధం చెట్టుకింద బెట్టు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

||

శ్రీ ఆనగా లక్ష్మీ సరే

శ్రీ అంటే విషం కూడ.

- శ్రీశ్రీ, సామాన్యుని వాస్తవికత

ఓ యింకొక్కటి శ్రీ దిగుల్ గలదు ఆ

చొత్తించు శ్రీ ప్రెస్టులో

శ్రీయచ్చూల్ సరిపోయి ఏడ్చినవిటోయ్

శ్రీ విశ్వనాథేశ్వరా

- మాచిరాజు, బాటువు

శ్రీరంగ ఏతులు

చేసేవి మామస్నానాలు, దూరేవి తొమ్మరి

కొంపలా?

- సామెత

శ్రీరాముడు

తమ్ముణ్ణి, బాధ్యనూ కష్టాలు పెట్టి మొత్తానికి
మంచిపేరు సంపాదించుకున్నాడు శ్రీరాముడు.

- జయప్రద, జిజ్ఞాస

శ్రేష్ఠం

వ్యవహారములో నెప్పుడు 'కరతలామలక
న్యాయ'ము శ్రేష్ఠము.

- బాలసరస్వతి, భక్తయశికారామ్

శ్రేష్ఠములు మూడడు వేంకట కృష్ణభూష

నాగములలోన నైరావణం బనంగ

యోగములలోన లంబికాయోగ మనంగ

రాగములలోన మేఘమల్లా రనంగ.

- తి.వేం., నానారాజసందర్భనము

కాలను పాతకొయ్య తాగను పాతకల్లు,

నమ్మను పాతస్నేహితుడు, చదువను పాతపుస్త

శ్రేష్ఠములు.

- సామెత

శ్రోత

తలం గడుపువాడు లేనట్టి తాన మట్లు

నెనుకహంగు లేనట్టి యలినయమట్లు

రణిత నిస్సాధారణ శూన్యరణము వలెను

నడువ దూర కొనెడువారు గలుగకున్న.

- పానుగంటి, కళ్యాణ రాఘవము

వే

వీకారు

భార్యాభర్తలకు, అయినవారికీ కానివారికీ
వీకారు కాదుచవుక, ఒందికి మంచిది.

- పురాణం, ఇల్లాలిముచ్చట

నె

నకారణం

ముంతేయి యాడిన మోచేయి యాడు.

- సామెత

సఖ్యత

నీకై... కురువుచ్చున్ గూర్చువలసె గురువు
ధులతోన్.

- తి.వేం., పాండవోద్యోగము

సగటు మనిషి

గళంనిండా బాధల దండకూకాలు

తలపై ఒకవంక వంకరసమస్యల చంద్రవంక

మరోవంక సంకులాల అలల గంగకోకాలు

సగటు మనిషి సాక్షాత్తు పరమశివుడు

- గోపాలచక్రవర్తి, శంభుడు-సగటు

మామూలు మనుషులందరూ నిత్యం అవిరై

వృధాగా హరించుకపోతున్న కన్నీటి

- రామమూర్తి, అగ్నిగర్భ

సగటు

సంఖ్య నూట ఏబై అని మొన్న ఎవరో గణాంక

కాణవారు లెక్కివేశారు.

- గోపాలచక్రవర్తి, క్షణమాత్ర త్యాగయ్య

వంకటం

కవికి అరాటం - శ్రోతకు ప్రాణ సంకటం

- శ్రీధరరాజు, మ్యానుడి

నంకరం

సంకరుల వెంతమంది సజ్జనులు కలరో

హజ్జు లున్నారో యెటుంగడే పుత్ర! నీవు

అంటునామిడిపండ్లు రుచ్చములు గావో

- త్రిపురనేని, భగవద్గీత

కలికాలంలో మనుష్యులే కాదు - దేవుళ్లుకూడా సంకరం ఆవుతారు.

- గురజాడ, మీ పేదమితో?

సంకల్పం

సాహసి సంకల్పమే వజ్రహాసంగా రూపొందుతుంది.

- రమణారెడ్డి, రానున్నది

సంకెళ్లు

ఊపిరులే సంకెల లంకెలు

చెర గడువును కొలిచే అంకెలు.

- భైరాగి, అనిలతరంగం

సంక్షోభం

సుడిగాలిలో కొట్టుకుపోయే పులివిస్తరాకుకు సంక్షోభం తప్ప సంఘర్షణ ఏముంటుందీ?

- కొడవటిగంటి, బిదిరినమునుపులు

సంగమం

ఒకేచోట పుట్టిన నదులన్నీ తప్పుకుండా ఒక నాడు ఒకేచోట సంగమిస్తాయి.

- కోదండరామరావు, భద్రత

సంగీతం

సంగీతంలో శక్తి కావలసివ వాళ్లకి శక్తి, రక్తి కోసం పాకులాడే వాళ్లకి రక్తి, భక్తి పాఠప శ్యంలో ఉన్నవాళ్లకు భక్తి, ముక్తికై తపించే వాళ్లకు ముక్తి దొరుకుతాయి!

- బాస్కర్, అర్ధరాత్రి ఆడవడుచులు

సంగీతంగాని కవిత్వంగాని జీవితానికి స్వాతంత్ర్యాన్ని కలిగించటంలో అందెవేసినవేగాని, వీట్ల వెంట దారిద్ర్యం దీపానికి నీడలాగు ఆశ్రయం చటం అనుభూతం.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

సంగీతానికి, సాహిత్యానికి అద్భుతమైన ఒక శక్తి ఉంది. రెంటికీ పులిగొట్టున్నాయి. ■ గోళ్ళతో గుండెను ■ వేదనల నెత్తురును తోడుతాయి. నెత్తురుతోపాటు ఆలోచికమైన అమృతాన్ని గూడా వెలికి తీస్తాయి.

- గంగాధరం, తివాచీ

అరణ్యంలో చక్కగా పాడుకోవచ్చును. దుష్టప్పు ■ కూడా పాడుతూవుంటే ఏమీ చెయ్యవట.

- రాజమన్నార్లు, ఏమిమగవాళ్లు!

అతిపాయమైన, మహాసీపమైన ■ ప్రపంచంలో

దివ్యత్వంతో కూడినది ఒకటే ఉంది, సంగీతం. అది కల్లబొల్లి న్యాయాలకూ, ధర్మాలకూ, నీతులకూ, ప్రేమలకు, బోధలకూ అతీతమైనది.

- కొడవటిగంటి, దుష్ట/గ్రహం

వాతావరణంలో సంగీతం ఉంటే వాసాలు కూడా పాడతాయి. అందులో గగనం లేదు.

- చాసో, వాయులీనం

నిత్యజీవితంలో ఆనందానికి, ఆరోగ్యానికి సంగీతం అవసరమే. తాను పాడలేకపోయినా అర్థం చేసుకోగలిగితే ఉత్తమ సంగీతం మంచిని చేస్తుంది.

- చాసో, వాయులీనం

కూచిపూడిలో కుట్ట మొరిగినా సంగీతమే.

- సామెత

సంగీతం మేష్టరు

సంగీతపు మేష్టర్లున్నారే, వాళ్ళలో ఎక్కడో ■ పెద్దమనుష్యులుండరు!

- వేంకటరావు, ఓనీదాటర్

సంఘ చైతన్యం

■ గౌరవానికి, సంఘ చైతన్యానికి గడ్డ ■ వాలి. అగవాట్లా పదాలి. వాళ్ళకోసం, ధర్మక స్త్రాలు కదలి రావాలి.

- వేదాంతకవి, తెనుగుభి

సంఘటన

■ ఒక పెద్ద పందిరైతే

సంఘటనలు చిరుమొగ్గలు

వికసించబోతున్న ఫలితాలు పూలు.

- కుందుర్తి, తెలంగాణ

సంఘం

అది సంఘ నైజం బాటి, పిరికివాడిమీద స్వారీ చేస్తుంది. భైర్యవంతుడికి సవారి అవుతుంది.

- సి.యస్. రావు, పారిజాతం

వెధవ సంఘం, దివాలాబోరుల సిండికేటు.

- శాశీజీ, దిగులు

ఋరదలో పడి

అత్యహత్య చేసుకోలేక

పురుడు పేరు చెప్పి

మూలుగుతూన్నది సంఘం

- పురిపండా, ఇన్ క్విలాలో

ప్రపంచంలోని సంఘాలన్నీ డబ్బు కలవాళ్ళ కోసమే.

- ఆశ్రేయ, వాచకూడదు

సంఘం

ఈ సంఘం దొంగలకి జెయిళ్ళ నిస్తుందేకాని వారి మీద ఆధారపడి బతికే అమాయకులకి అన్నం దొరికే మార్గం చూపించదు.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కల సానైజ్ లేకపోతే పోకు లేదు.

- మద్దూరి, మధు సెన ఈ సంఘం పాడయిపోయిన దేవాలయం లాంటిది. మనమందరమూ అందులో స్తంభాలం. ఎప్పుడూ కలుసుకోము.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది తలకు నేనిది సంఘసంస్కరణ ప్రయాణ పతాకగాన్.

- గురజాడ, ముత్యాల సరములు మంచి దార్లంట వెళ్ళడానికి వాళ్ళకి సంఘం వేసే ముళ్ళకంచెలు అడ్డుంటాయి. చెట్టుకి చేరడానికి వాళ్ళకి విచ్చలవిడి వీధులే మిగిలిఉంటాయి.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కల సంఘం కోరేది మానవుడి ఆనందం, క్షేమం కావు. అది కోరేది నమ్రతా, విలువలు.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది సంఘం వుంది చూశావు బ్రదర్! అది చితికిన వాణ్ణే చితగ్గొడుతుంది.

- రామదాసు, మాస్టర్ సంఘంలో మగవాడి స్థానం వేరు. ఆడదాని స్థితి వేరు.

- మహీధర, ఓనమాలు సంఘం ఏర్పడేవరకూ పాకులాడటం, అల్పిణ్ణించి మరి పీకులాడ్డమూనూ!

- భమిడిపాటి, అవును కాలం చేసిన గారడిలో కాకులు కోకిల లేకమయి తిరుగాడే మాయలోకం నిజాయితీలేని సంఘం!

- కె.యల్., కొత్తగూడి ఇది సంఘము. చేస్తే ఎందుకు చేశావంటుంది. చేయకపోతే ఎందుకు చేయలేదంటుంది మరి.

- సరస్వతీదేవి, అదర్బాలూ-అనుభవాలూ మన సంఘం వాక త్రికోణం: మాష్టాదూ, పీడరూ, డాక్టరూ దాని మూడు భుజాలు.

- బుచ్చిబాబు, అత్యవసరం

సంఘ సంస్కార

సంఘానికి విచక్షణ లేదు. వివేకం లేదు... ఇంతెందుకు సంఘానికి హృదయమే లేదు.

- రాజమన్నారావు, మనోరమ సంఘం అంటే ఏమిటి? భయపడేవాళ్ళను మరీ భయపెట్టే బూచి.

- సూర్యారావు, వంజరం ఉన్నతినీ ఈ సంఘ మెప్పుడును నిరసించుచునే యుండును. ముందొక పవిత్రవ్యక్తి పాడు సంఘము కొరకు ఆత్మార్పణ మొనర్చినగాని సంఘమునకు బుద్ధిరాదు.

- సూరి, నా రాజీ మనిషీ... సహజంగా మంచివాడే... కానీ, సంఘంలో పడి చెడిపోతున్నాడు!

- సూర్యారావు, గాలిమేడలు సంఘద్రోహులు పోతారు, సంఘం ఉంటుంది.

- కొడవటిగంటి, మైరావణ రక్తబిందువులు ప్రతివాడి మాటా విని అటూ ఇటూ కదిలితే, బజారులో అమ్మే ప్రతి మందూ కొని తాగే రోగి స్థితి పడుతుంది. సంఘానికి అందుకనే యేవ రెంత లాలించనీ, తిట్టనీ, దెబ్బలు తినే దున్న పోతు వలె సంఘం స్థిరంగా నుంచుని ఆలోచిస్తుంది. కడులుతుంది యెప్పటికో.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ సంఘం అంటే ఏమనుకున్నావు? అది చేనుకి కంచె. చేలో మంచె. అది ఒక పత్తేదారు. తనలో వుండే ప్రతివ్యక్తి సంగతి కనిపెడుతూ ఉంటుంది. తన మాట ప్రకారం ప్రవర్తించినవాళ్ళను సుఖపెడుతుంది. తనమాట విననివాళ్ళని హింసిస్తుంది.

- గోవీచంద్, ఆసమర్థుని శవయాత్ర సంఘ మరణం

సవతి బాదలున్నప్పుడు సంఘ కుటుంబమంత చావు లేదు.

- పానుగంటి, వీరమతి సంఘర్షణ

ప్రతి నేరానికి కారణభూతంగా జీవితపు సంఘర్షణ ఒకటి వుండి తీరిపోతుంది.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, న్యాయం సంఘ సంస్కారి

సంఘసంస్కారముఁ జేయఁదలచిన వాడెవఁ

దును తన యింటిలో జేయఁడు. లోకములోఁ జేయవలయుననియే చెప్పుదురు.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట

సంఘభావం

ప్రజలలో సంఘభావం రావాలంటే గడ్డు సమయం రావాలి.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ జేతాళ

విక్రమార్కీయము

మనదేశములో ప్రత్యేకముగా నొక్కరొక్కరు చేయుటయేకాని, సంఘభావించి లోకోపకారము లయిన పుణ్యకార్యములను చేసెడి యుత్తమ మార్గము నొకను మనవారు గ్రహింపలేదు.

- కందుకూరి, దానములు

సజీవ చరిత్ర

ఏ శవాన్నినా కిరసనాయిలు పోసి అగ్గిపెల్ల గీసి తగలేసేటమే. ఆ అగ్గిపెల్ల గీయడానికి, మంత్రసాని పురుడు పోయడానికి మధ్య కలదే మానవజాతి సజీవ చరిత్ర.

- పురాణం, ఇల్లాలి ముచ్చట్లు

సత్పురుషుడు

ఇతరులు చేసిన తప్పులు మరచిపోవడం సత్పురుషుల లక్షణం.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

సత్పురుషుల దర్శనం సద్యోపలం కలది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సజ్జనుడు

సజ్జనుల గోష్ఠి యిహపర సాధకంబు.

- పింగళి, కాళాపూర్ణోదయము

తనకు దినపూర్వ పరభాగ జనితమైన భాయ పోలిక గుఱన సజ్జనుల మైత్రి.

- లక్ష్మణకవి, సుభాషిత రత్నావళి

ప్రియము పలికెడువారిన పెద్ద మెత్తు, రోప్రియంబును బధ్యంబు నైన పలుకు వినగ నొల్లరు.

- నన్నయ, సభావర్ణము

మనమున వేరమిం దలంపమి

యును సత్సమచిత్తుఁ డగుటయును గుణములు కై

■ దోషంబులు విడుచుట

యును నుత్తముఁడయిన పురుషు నుత్తమగుణ ముల్.

- నన్నయ, సభావర్ణము

చెల్లియుండియు సైరణ సేయునతఁడు బేదవడియును నర్థికిఁ బ్రియము తోడఁ దనకుఁ గలభంగి నిచ్చునతఁడుఁ బుణ్య పురుషు లని చెప్పి రాక్షసులు గురువరేణ్య.

- తిక్కన, ఉద్యోగవర్ణము

తను లోకము గొనియాడఁగ

వినియుబ్బుఁడు సజ్జనుండు వెండియుఁ గడు మే లొనరించుఁ గీ డొకించుక

యును దన దెసఁ దోడునీక యుదువుచు వచ్చున్.

- తిక్కన, ఉద్యోగవర్ణము

పురుషుండు రెండు దెలుఁగుల

ధర నుత్తముఁ డనఁగఁబరఁగుఁ ■ నెయ్యెడలు

బరుషములు పలుక కునికిన్

దురితనంబులు పొరయు పనులు దోఁఁగుటక

తనన్.

- తిక్కన, ఉద్యోగవర్ణము

తమ విద్య నెవ్వ రేమా

త్రము గనఁ జాలుదురు వారిదండను తన్నా

త్రమ ప్రకటింతురు బుధు లు

త్తముల మహిమ నీరుకొలఁది తామర సువీధి.

- పింగళి, కాళాపూర్ణోదయము

సత్పురుషచిత్తము నొచ్చిన రిత్త వోవునే.

- పింగళి, ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

నిశ్చితార్థంబు పదలరు నిపుణమతులు.

- లక్ష్మణకవి, సుభాషిత రత్నావళి

సజ్జనులుగారె పరహితాచరణ మతులు.

- లక్ష్మణకవి, సుభాషిత రత్నావళి

సాధు సంగంబు సకలార్థ సాధనంబు.

- లక్ష్మణకవి, సుభాషిత రత్నావళి

అనిష్టము ల్గని యు

పాయబలంబునఁ ద్రోచుఁగాక స

జ్జనుఁ డధముండువోలెఁ గను

సన్నను జావ నుపక్రమించునే?

- అనంతదు, భోజరాజీయము

నాడి యట్టుల చేయు వారలుం

బనివడి మున్ను గొన్నటులు

పైకొని యప్పులు దీర్చువారలుం

తొనరిన మేలు గీడులకుఁ

బొంగక క్రుంగక యుండువారలున్

మనుజులలోన నుత్తము ల

మర్పులు మెత్తురు తచ్చరిత్రముల్.

- అనంతదు, భోజరాజీయము

సంభారం

అయ్యవారేమో దేశసంచారం; అయ్యవారేమో గ్రామసంచారం.

- చిలకమర్తి, పలుగురాముడు

నడి

నడి కంటిం జావు మేలను

నొడువు పురాతనము.

- అనంతదు, బోజరాజయ్యము

సత్కారం

ఘనులకేగద నేడు సత్కార సభలు.

- మాలకొండారెడ్డి, మడివేలు

సత్తువ

చాప చిరిగినా చదరంతని, నీ ప్రాణానికి యిప్పుటి సత్తువే ఉడ్డోలంలా కనబడుతుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నత్రవర్తన

తగిన వేసంబు తనుఁ దాన పొగడుకొనమి నొచ్చియును గీడు వలకమి యిచ్చి వగవ కునికి తనకెంత నడవక యున్నఁ బథముఁ దప్పకుండుట నడవడి కొప్పు సేయు.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము

సత్యం

మానవాళి కాంక్షించి సలిపే ఘోరరణం

మహోన్నత సత్య శిఖరారోహణం

- అనిశెట్టి, స్వేయచరిత్ర

సత్యమెంతయో హానికరము, బీతావహము

- వరద, నాట్యగోష్ఠి

లైటు పడటానికి ఎంతో బాధ పడుతుంది సత్యం.

- బుచ్చిబాబు, రాయల కరుణకృత్యం

సత్యానికి సంఘంలో తావు లేదు.

- బుచ్చిబాబు, ఆత్మవంచన

సత్యం ఏకంగా హృదయాన్నే బలి కోరుతుంది.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ ఖయామ్

సత్యంబు నహింసయు నను

సత్యత్వమే ధర్మయుగళమందు నహింసన్

సత్యముఁ గాచుట ధర్మ మ

సత్యమున నహింసఁ గావఁజను నంద్రు బుధుల్.

- తిక్కన, కర్ణపర్యము

నడవడియను మున్నీటం

గడవం బెట్టంగ నోడ కరణం దగి తా

నొడంగూడు ననిన సత్యముఁ

గడిచిన గుణ మింక నొండు గలదే యరయన్?

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము

శివ సుందరాలకి సత్యం ■■■ లాంటిది.

- చిలక, కొనకళ్ళకు ఆక్షరాంజలి

కల్పించిన మాట కలవారి నోట కరోర సత్యం.

- పులికంటి, లోకం నవ్వించి

మనసు లేంది సత్యం లేదు. మనసు స్వభావమే కల్పన. ఇంక సత్యం ఎట్లా దొరుకుతుంది మానవుడికి?

- చలం, మ్యూజింగ్స్

విటులకు సత్యము లేదు. వేశ్యకు నియమము లేదు.

- చలం, శిలాదిత్య

లోకములో సత్య బలమును ధర్మబలమునే బలములుగాని యవిలేని యధికార బలమును, విత్త బలమును బలములు కావు.

- కందుకూరి, స్వేయచరిత్రము

సత్యానికి వక్కబే మార్గం ■■■ అబద్ధానికి అన్నీ మార్గాలే.

- కందుకూరి, ప్రహసనములు

మొహం ఎదుట సత్యం మాట్లాడగలిగిన మొగతనం నాగరికతలో కనపడదు.

- భమిడిపాటి, జాగుబాగు

సాక్ష్యంతోనే సంబంధంకాని, సత్యంతో సంబంధం లేదు.

- రావిశాస్త్రి, మాయ

ఎప్పుడీకన్నా సత్యానికే జయం.

- మారుతీరావు, అనంతం

సత్యం సహజంగానే భయంకరంగా వుంటుంది!

- అనిశెట్టి, గాలిమేడలు

ప్రపంచ వ్యవహారములందు సత్య మసత్య ముతోఁ గొంతయైనఁ గలిసియుండవలయును. వట్టి సత్యము దక్కనేరదు. వర్తకుల ప్రకటన దర్పములు, భేషజతంత్ర వీరాలాపములు, గ్రంథకర్తల గ్రంథములు గూర్చిన స్తుతివాక్యా డంబరములు మొదలగునవి యిందులకు నిదర్శనములు.

- పానుగంటి, సాక్షి

సంభూత మొకటి నిజం

సంభాషణ ఒక యోజన.

- బైరాగి, చెప్పనిది

సర్వ మసత్వం, ఒకటే సత్వం
ఎల్లదాటలూ వల్లకాటికే,
ఓటమి తథ్యం, ఓటమి సత్వం
అన్ని పాటులూ భంగపాటుకే.

- బైరాగి, ఒకే సత్వం

సత్వమును పరీక్షించుచూ రీలోకములో నెన్ని
కష్టములనయినను పడవలెను.

- కందుకూరి, సత్యరాజాపూర్వదేశయాత్రలు
సమర్థులయినవారు వ్రాయకపోవుటచేత
సత్వము సహితము కొన్ని సమయములందు
మనోహరముగా నుండకపోవచ్చును.

- కందుకూరి, సత్యవతీ చరిత్రము

సత్యమార్గం

సత్యమార్గమున నడుచు వారిని జనాభిప్రాయము
పూర్వార్థము నిలుపజాలవు.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

సత్యసంధుడు

నిజం చెప్పేది పసిబిడ్డలూ, తప్పుతాగినవాళ్ళూ.

- సామెత

వ్రతకాయ

పానంమీదికి వచ్చివుండవుడు దేన్నైనా, హింకో
సత్రకాయ వుండాలి.

- వేదాంతకవి, తెనుగుతల్లి

వద్రాహ్మణుడు

సద్గుణ కలవాడే సద్రాహ్మణుడు.

- రావిశాస్త్రి, పీవీలికం

సంతానం

కొడుకు ఒక్కడు కుల ముద్దరించా
కూతు రొక్కతె చాలు గోత్రాలు పాడా

- జానపదగేయం

ఆడదానికోర్కెల బలమో యేమో
చక్రవర్తీలా పిల్లలు పుట్టుకొస్తూనే వున్నారు.

- వరవరరావు, ఆపరేషన్

మంధివాళ్ళో చెడ్డవాళ్ళో తన సంతానం అంటూ
వుండాలి. ■ సంతానాశ భగ్నం అవుతున్నా
మనుష్యుడు నిర్వికారంగా పునఃకల్పన చేస్తూనే
వున్నాడు.

- మహేందర, ఓసమాలు

సంతాన ప్రాప్తి మన దాంపత్య ధర్మం.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

ఆరుగురు సంతానం గలవాడు, పిల్లల్ని నిర్జీతం
చేసుకోవడని ప్రచారం చేస్తే ఎవడు వింటాడు?

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

ప్రతివాడికీ మంచి సంతానం కలగాలనే కుతూ
హలం వుంటుంది. ఫలితం మాత్రం దైవాధీనం.

- చెళ్ళపిళ్ల, కదలు-గాథలు

సంతృప్తి

సంతృప్తిని మించిన సంపద లేదు.

- బుచ్చిరెడ్డి, మల్లెదీపం

సంతోషం

పంజరం అందంగా ఉంటే పక్షికి సంతోషమా?

- సామెత

సంతోషం సగం బలం.

- సామెత

సంతోషానికి సాకు లేదు. అలోచనకి అంతులేదు.

- సామెత

సంతోషకరం

దొరల చేత పని చేయించుకుంటూ వాళ్ళ దగ్గర
నుంచి సలాము లందుకుంటోంటే మహా సంతో
షంగా ఉంది.

- మొట్టపాటి, బారిష్టరు పార్వతీశం
ఆధికార్షికి ఇతరుల సమక్షంలో తమ సదార్షి
నేట్లు మీద ఎగరటం వారికి చాలా సంతోషక
రమైన కార్యక్రమాల్లో ముఖ్యమైనది.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

సందడి

పెండ్లి సందబ్బో పుస్తకట్టడం మరిచాడు.

- సామెత

సందర్శానుసారం

చావునకేమి యెప్పుడైనా జావవలసినదే.
రవంత సందర్శానుసారముగఁ జచ్చిన బాగుం
డెడిది.

- కాళ్ళకూరి, వరవిక్రయము

సందిగ్ధం

చేడ్డామా వడ్డా అనుకుంటున్న దొంగ పనికి
ఏమాత్రం అవాంతరం వచ్చినా, మనుసు తేలిక
పడుతుంది.

- పాప, రామరాజ్ఞానికి, రహదారి

చదవమంటే శ్రోతకు కోపం - వద్దంటే కవికి కోపం.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

చిత్తం నీరియల్ మీద, చూపు కవరు పేజీమీద.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

జాబితా ఖరారు ఆయాక జారే దెవలో, దూరే దెవలో?

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

చంపితే జీవహింస

వదిలేస్తే జనహింస

- సూర్యప్రకాశ్, జీవహింస

సందేహం

అల్లుణ్ణి సినీమాలలో జేర్చిస్తే లాభదాయకమే గాని కూతురి కావరం నిలుస్తుందా అన్న సందేహం.

- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్రభారత్ కే జై

ఎవరి కిచ్చెదో రాజ్యమ్ము నెఱుంగ జెప్పుమ.

- తి.వేం., పాండవాశ్వమేధము

మంచివాళ్ళుగా మారిపోతే నాపనేం గాను?

- దివ్యప్రభాకర్, శిరోమణి

సంశయగ్రస్తు లెన్నుండును వీరవ్రతంబు నిర్వహింపజాలరు.

- తి.వేం., బాలరామాయణము

సంధి

సమబలుతోడఁ జేయఁదగు

సంధి, బలాధ్యనితోడ సంధియున్

సమరముఁ గాదు, హీను నెడ

సంధికి నియ్యకొనంగఁ జెల్లదు.

- కంకంటి, శిల్పరరామాయణము

తమకు బలం బెక్కిన

సముచిత మగు విగ్రహంబు, శత్రుల కుత్సా

హము మీతనవుడు గర్త

వ్యము సంధి యనంగ విందు మార్కులచేతన్

- తిక్కన, శబ్దవర్ణము

సంధికొలం

భావప్రపంచంలో నుంచి భౌతిక ప్రపంచంలోకి మారేటప్పటి సంధికాలమే మనుష్య జీవితంలో మిక్కిలి రసవత్తరమైన భాగం. సర్వ జంతుసామాన్యమైన మార్పు మానవుని తన మాన

వత్సంనుండి దేవత్వంవంక ఒక మెట్టెక్కిస్తుంది.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి

సంధ్య

అసురసంధ్య రాత్రి వంతెనమీంచి నడిచి

చీకటి కన్నీటి నదిని తరించి

ఉవస్థంధ్య అవుతుంది.

- హెచ్.ఎస్. కంట్లలో ■ కంప్యూటర్

నన్యాసం

కరెంటు తీగలపై పిచ్చుకల సమావేశం

ఒకటే పిచిచలు - అంతులేని తీర్మానాలు

కాకులనుండి రక్షణ సన్నాహాలు.

- సంజీవరావు, ఉదయంకోసం

నన్నిహితుడు

మన సారథి మన సచివుండు

మనవియ్యము, మనసఖిండు, మనబాంధవుడున్

మనవిభుండు, గురువు, దేవర

మనలను దిగనాడి చనియె మనుజుడీశా

- పోతన, భాగవతము

బ్రాహ్మణుడూ, హరిజనుడూ- ఈ మాటలకి అర్థం లేదనేవాడికన్న హరిజనుల్ని, బ్రాహ్మణుల్ని ద్వేషించేవాడే సన్నిహితుడు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

నన్యాసం

ఇంక వీడు ఎందుకూ వుపయోగపడదు. ఎవడికీ పోటీ రాదు. మూలపథ్త చచ్చుదర్థమ్మ అని నిర్ణయించుకున్న తర్వాతే సంఘం సన్మానానికి ఒడిగడుతుంది.

- బ్రహ్మణ్య, వస్త్రేహార్తి

సన్యాసం జరక్కపోతే వచ్చిన నష్టంలేదు. దాని వల్ల వచ్చే అధికకీర్తి లేదు. కలంలో బలం ఉండి వ్రాస్తే మంచిది.

- పల్లాభొట్ల, కథాఅర్థంతిరిగింది

సన్మానాలు విబుద్ధం. సంఘ సేవ అవిద్ధం.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

నన్యాసం

సన్యాసం కూడా అశ్మహత్యనన్నారే పెద్దలు.

- ముక్తపాడి, ఋణవృద్ధయము

ఇప్పుడు సన్యాసంపుచ్చుకొందామన్నా ఇచ్చేవాళ్ళి వరున్నారు!

- మహాధర, కత్తులచంతెన

సంసారం బాగాలేదని సన్యాసం పుచ్చుకుంటే
బూడిద, బుర్రకాయ గాడిద బరువైనాయట.

- సామెత

సన్యాసి

సన్యాసులకు ఆకలేమిటి? దప్పిక ఏమిటి? శరీరము నిలవదేమోయని నాలుగు కబళములు తింటాము.

- చిలకమర్తి, దంభసన్యాసి

జడలు గట్టనేల? సన్యాసి కానేల?
నొడలు విణుచుకొనేడి యోగమేల?
ముక్తికాంతం బట్టి ముద్దాడనేకదా?

- వేమన

సన్యాసి అయినవాడు మేష్టరీ పదవికి రంగున సరిపోతాడు. అడక్కపోటు అటుంచి ఇచ్చినా పుచ్చుకోకుండాను.

- భమిడిపాటి, మేష్టరీకూడా ఒక ఉద్యోగమేనా? మత విషయంగా లోకాన్ని పాలించేది సన్యా

- విశ్వనాథ, ముగ్గురుబిచ్చగాళ్ళు ఎవర్ని హింసించకుండా వుండేవాళ్ళు సన్యాసులు.

- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట

కాషాయాంబరధారి సైతము వృథా
కాపట్టుమున్ బూనెడిన్.

- కొడాలి, గాంధీ మహాత్ముడు

నటలు

మనిషికి మనసే సమయము.

- గురజాడ, కొండుభట్టియము

సభాపతి

పొరొహితుడు లేకుండ బెండ్లి నడుప వచ్చును. పొసగువాడు లేకుండ సంత సాగింపవచ్చును. బోక్స లేకుండ తద్దినము కడలేర్పవచ్చును. కాని వార్షికోత్సవము మాత్ర ముగ్రాసనాధిపతి లేకుండఁ దెచ్చదాటించుటకు వీలులేకపోవును.

- పానుగంటి, సాక్షి

సమదృష్టి

రాబందుల రాజ్యంలోపల

అంటోతులే అమాత్యులు కదా మరి

- అరుద్ర, రొండేరొక్కళ్ళు

మామగారు నిష్కారిస్తుడు - అల్లుడు

నిష్కారిస్తుడు.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

సమత

సర్వభూతములందును సమత మేలు,
కరుణ చేపట్టవలయుఁగాఁ గాదుహింస.

- శ్రీనాథుడు, కాళీఖండము

సమశీల వ్రతయుతులకు
సమధనవంతులకు సమసుచారివ్రతులకుం
దమలో సఖ్యమును వివా

హమునకుఁ గా కగునె రెండు నసమానులకున్

- నన్నయ, ఆదిపర్వము

సమత లేని రిత్త చదువేల? పదివేల

మతము లేల? నూరు వ్రతము లేల?

- జాషువా, నాకథ

కాలేజీ చదువులు, యూనివర్సిటీ పరీక్షలు, హాస్టళ్ళలో జీవనం, హోటళ్ళలో భోజనం ఇవన్నీ దేశంలోని వివిధకులాలవారి సంస్కార భేదాల్ని చదును చేసేస్తున్నాయి.

- మహేందర, కల్పలవంతెన

గులకరాయి తక్కువలేదు. కొండ యెక్కువ లేదు. మసి బొగ్గుకంటే మాణిక్యము హెచ్చు కాదు. పరమాణువుకంటే భానుఁ డధికుఁడు కాఁడు. పురుగుకంటే నరుఁ డుత్సృష్టుఁడు కాఁడు. సృష్టిలోని యన్ని వస్తువులు నాకొక్కటే.

- పానుగంటి, సాక్షి

"వియ్యమునకు, కయ్యమునకు, నెయ్యమునకు సమత వలయు"నని యూరక వెర్రివెంగళపై వ్రాశాడా! ఏ జమిందారు పుత్రికతోనో చివాట్లు తిని మరీ వ్రాసుంటాడు.

- బాలసరస్వతి, భక్తయకారామ్

నమంజనం

చింతకు చిగురు - అందుకు తొగరు

గొల్లకు తగరు - పిల్లకు పొగరు

- వేంకటరావు, బొమ్మ చిలుకలు

సమదృష్టి

అందరి స్త్రీలనూ ఒకే రకంగా చూడగలిగిన వాడు భార్యను సుఖపెట్టలేడు.

- గోపీచంద్, ఆత్మగతం

పతాకం జనతాది - పాలనీ కాంగ్రెసిడి.

- శ్రీరమణ, న్యూనడి

మహాభారతాన్ని గానివ్వా, మందుల కేటలాగును గానివ్వా, సమదృష్టితో చూడగలిగిన చిల్లరకొట్టు

వర్తకులు దాన్ని చించి పొట్టలు కడతారు.

- రాజారాం, దర్శగ్గాని

సమయం

కడుపునిండిన సమయమున విపరీత భావన లేమియు నుండవు.

- విశ్వనాథ, బద్ధస్థ నేనాని

గూట్లో దీపం, నోట్లో ముద్ద.

- సామెత

సమర్థత

ఎటులైనను గప్పును బట్టినది పాము - కాంతు నేలినది కాంత.

- పానుగంటి, ముద్రిక

లీల గుడి మ్రొంగువానికి లింగ మెంత?

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

తనలో ఉన్న గొప్పతనాన్ని సంగం యావత్తు గుర్తించాలనే తాపత్రయం సరళాతిలో దాహంలా పనిచేస్తూ ఉంటుంది. ఆలా గుర్తించబడుతున్నట్లు తోచినప్పుడు మానవుడు యెలాంటి తారాపథానికైనా లేచి యెలాంటి మనకార్యాలు సంఘటించటానికైనా పూనుకుంటాడు. ప్రాణానికి తెగించి సమర్థించుతాడు.

■ కాకుండా తన సమర్థతను యేవడూ గుర్తించలేదని తోచినప్పుడు, జీవితంలో నిరాశ పట్టుకొచ్చి దమ్మిడికి కొరగాకుండాపోతాడు.

- సూరి, చంపూభాస్

సమర్థన

కావే నవలకు అవార్డు ఇచ్చారేమంటే, ఉత్తమ అనువాదంలే పొమ్మనట్లు.

- శ్రీరమణ, స్వామిడి

తాగినా, తందనారాడినా, దొంగతనం చేసినా, ఖాసీలు జరిపినా ఎవడు చేసే పనిని వాడు సమర్థించుకుంటూనే ఉంటాడు.

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు

ప్రతి ఋతునూ, ఆవివీతిని, హత్యల్ని, కిరాతక చర్యల్ని, హింసనూ, మంచిని చెడుగానూ, చెడును మంచిగానూ, సమర్థించి నమ్మేందుకు మన భాషకి చచ్చేల్ని మాటలూ, వాటిని పంపి తేలేసేందుకు తం వెంట్రుకలన్నీ పత్రికలూ, వేదిక లెక్కి, గొంతులు చించుకునేందుకు డిసెన్సి ముతాలు మనకు కొల్లలుగా వున్నాయ్!

- మా గోఖలే, మానేశ్వరుడికిచ్చిన ఆధ్వర్యం

వయస్సు వచ్చిన తరువాత సంభోగం లేకుండా వుంటే అనేక రోగాలు వుడతవని అనేకమంది డాక్టర్లు చెప్పినారు. నేనిప్పుడు దేహం కాపాడు కోవటం నిమిత్తమే వేళ్ళను వుంచుకున్నాను గాని మరివకటి కాదు.

- కందుకూరి, హాస్యసంకలనం

సమర్థుడు

అతిసమర్థుల కిల ససాధ్యంబు లేదు

పోల నుద్యోగిని దూరభూమి లేదు

విద్యుల వాని కెందును వింతలేదు

వజ్రం బ్రయవాదికిని శత్రువంబు లేదు.

- దూబగుంట, పంచతంత్రము

ఉద్యోగికి దూర భూమియు విద్యాంసునకు బరదేశమును బ్రయవాదికి శత్రువును లేని యట్లు బుద్ధిమంతున కసాధ్య మొకటి లేదు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

రాజతంత్ర మేం జేసినా దీన్ని న్యాయ సమ్మతంగా సమర్థించగల పండితు లెప్పుడూ కాలికి సిద్ధంగానే ఉంటారు.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

సమర్థులయిన వారు వ్రాయకపోవుటచేత సత్యము సహితము కొన్ని సమయములందు మనోహరముగా నుండక పోవచ్చును.

- కందుకూరి, సత్యవలీ చరిత్రము

సమస్య

సమస్యను పరిష్కరించలేకున్నా మనమంతా సమస్యలో భాగమే!

- నిఖిల్, లక్షలాదిమందితో

సమస్యలు సంస్కారాన్ని అణగివేక్కుతాయి.

- సులోచన, మామూలు మనిషి

ఒకడయితే సమస్యకు ఒక సమాధానం చెబుతాడు. పదిమంది అయేటప్పుడే, పది సమాధానాలు చెప్పే సదుద్దేశంతో పది సమస్యలు తీసుకు వస్తారు.

- మాచిరాజు, తెలుగు పేరడీలు

ఒక సమస్యని పరిష్కరిస్తే ఆ సమస్య పరిష్కారంలోనుంచే మరొక సమస్య పుట్టుకొస్తుందని పెద్దలు చెబుతున్నారు.

- గోపీచంద్, ఆసమర్థుని జీవయాత్ర

సమస్యల వలన చైతన్యం వస్తుంది, సమస్యల

పరిష్కారంతో సమాజం ముందుకు పోతుంది.

- కాంతారావు, వంశధార

సమాజం

నేటి సా సైటి విశాఖపట్నం బ్యానటిక్ ఎస్టే
తయారయింది.

- విజయలక్ష్మి, మహాప్రస్థానపర్యం
కుగ్గిన సమాజపు దుర్గంధం
కొట్టుకపోయే నీటి చందం

- దాశరథి, ఉషస్సంధ్య
సంఘం ఒక చెట్టు లాంటిది! అందులో ప్రతి
మనిషీ ఒక రెమ్మ. ఒక రెమ్మ విషయం మరో
కొమ్మకి అవసరం లేదని ఆన్నా వినిపించు
కోడు. ఎదురుగా కన్పిస్తున్న దాన్ని గురించి
పట్టించుకోవద్దన్నా మానదు.

- సులోచనారాణి, సంసారరథం
మట్టి కుండలు మాత్రమే చెయ్య గలిగిన
సమాజం కంటే అందమైన శిల్పాలు చెయ్యగలి
గిన సమాజం మరింత పరిణతి పొందినది.

- కొడవటిగంటి, అనామిక
సమాజం క్రూరమైనది. గౌరవముగా బ్రతుకు
స్త్రీలను హింసిస్తుంది నీచముగా బ్రతుకు
స్త్రీలను పూజిస్తుంది.

- సురవరం, భీష్మత్
పాము-తను పగపట్టిన వ్యక్తిని మాత్రమే చంపు
తుంది కాని సమాజం తరతరాల వాళ్లనూ
అధఃపతితులుగా చేసేందుకు ప్రయత్నిస్తుంది.

- ధనికొండ, పవిత్రులు
సమాజంలో నాకు స్థానంలేదు. అందుకని అది
ప్రతిపాదించిన నీతి నేనామోదించను.

- బుచ్చిబాబు, రాయల కరుణాకృత్యం
మానవుల అవస్థలను తెలుసుకోవాలంటే
వారితో లీనమైపోవాలి.

- గురజాడ, సంస్కృత వృద్ధయం
సంస్కరణంటే యిదే! ఒకరిని లేవనెత్తబోయి
మనమే కిందబద్ధం.

- గురజాడ, సంస్కృత వృద్ధయం
ఈ లోకంలో మనుష్యుడి భావాలకీ, ఆదర్శాలకీ
స్థలంలేదు. ఎక్కువ దయ గలిగిన వాళ్ళు, సత్య
పంతులూ మాడి నశించిపోతారు.

- చలం, హంపీకన్యలు
వరమార్గం సామాజిక

సామూహిక సద్వర్తన

- శ్రీశ్రీ, సదసభ్యంశయం
స్త్రీని, భర్త, ఆమె తరుపు బంధువులు ఏమ
యినా చేసుకోవచ్చుననే నిర్ధారణ జీర్ణించుకున్న
సమాజం ఇది.

- ఆనందారామం, అద్దంలో శత్రువు
సమాజానికి మనసు, అలోచన వగైరా
వుండవు. పైపైన చూసేకళ్ళు, పైకి వినిపించే
మాటలు, వినే చెవులు మాత్రమే ఉంటాయి.
దాన్ని తప్పుపట్టి ప్రయోజనం లేదు.

- ఆనందారామం, అద్దంలో శత్రువు
సమాధానం

కొంపదీప్తివి రామన్నా! అంటే అందుకు సందే
హమా అన్నట్లు.

- సామెత
ముసలమ్మా! బుర్ర వణికిస్తావేమి అంటే, పూర
కుండి నేనేమి చేస్తానన్నదట.

- సామెత
జాబురాసి పెట్టమంటే, కాళ్ళు నొప్పులంటే,
వాటిలో పనేమంటే నేను రాసింది నేనే చదవా
లన్నాడట.

- సామెత
తిన్న ఇంటి వాసాలు ఎంచుతా వేమిరా? అంటే
పొరుగింటి సంగతి నాకేమి తెలుసు అన్నాడట.

- సామెత
గుంతకట్టేదా? బసవన్నా అంటే ఉహం అని,
గుగ్గిళ్ళు తింటావా? అంటే ఆహా అన్నదట.

- సామెత
దండవయ్యా బాపనయ్యా! అంటే మా తండ్రి
నాటి పాతబాకే ఇచ్చి పొమ్మన్నాడట.

- సామెత
పచ్చి కంకులోయి దాసరీ! అంటే రాలినవరకే
రామార్యణం అన్నాడట.

- సామెత
నంగీ నమలక మింగవే అంటే ఉడికిన చేపలు
కరువువి అన్నదట.

- సామెత
యజ్ఞానికి ముందేమిటంటే తలక్షవరం
అన్నట్లు.

- సామెత
కోటిపల్లి గుళ్ళు ఎవరు కట్టించారో

గాని, అంతర్వేది గుళ్ళు నేను కట్టించలేదు అన్నాడట.

- సామెత

కుర్రవాడి గుణగుణాలు తెలుసునుగాని, చెవుల కమ్మల సంగతి మాత్రం తెలీదు అన్నట్లు.

- సామెత

సమానత్వం

విశ్వలంగా పనిలేకుండా సుఖంగా కూచోడం రెండు రకాల వాళ్ళకే చాతనవుతుంది - పశు లకూ - రుషులకూ.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

సిద్ధులకూ, సిగ్గు విడిచిన వాళ్ళకూ పవిత్రత అపవిత్రతా అంటూ లేదు!

- ఆమంచర్ల, విశ్వంతర

తెలివతక్కువ పనులు అందరం చేస్తాం.

- కొడవటిగంటి, జీవితేచ్ఛ

స్త్రీ పురుష సమానత్వమనేది చౌక్యాలూ పేంటూ తొడుక్కుంటే రాదు. క్రాపింగులు పెట్టుకున్నంత మాత్రాన ఏర్పడదు.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై

సమానం

నీకు కొమ్ములుంటే నాకు కోరలున్నాయి.

- రావిశాస్త్రి ఋక్కులు

రాజకీయం సిగ్గెరుగను - కవిత్వం పొడైరుగదు.

- శ్రీదమణి, న్యూనడి

ఏసిన వత్తికే పోసిన చమురుకూ సరిపో యినదన్నట్లు.

- సామెత

డబ్బు రుచి తెలిసిన మనిషి, మనిషి రక్తం

పులి ఒక్కటే!

- చిన్న

దోసకాయలు తెన్న కడుపు దొంగలుపడ్డ ఇల్లు ఒకటే.

- సామెత

లంక మేతకు, ఏటి తుతకు సరి.

- సామెత

చుట్టుడు చాప, విసురుడు తలుపు, పెడసరపు పెండ్లాము.

- సామెత

ఏరు విడిచిన మొసలి- నీరు చేప.

- సామెత

పాలేరువానికి పశువు పోయినా, మారుదల్లికి బిడ్డ పోయినా దిగులులేదు.

- సామెత

పాము కరచును, అరవ చెరచును.

- సామెత

తెలివిరేని పట్టుదల, పొయ్యిలో ఇమడని నిప్పు కళ్ళందేని గుర్రం.

- సామెత

సొంతానికి ఏనుగు, ఉమ్మడికి వీనుగు.

- సామెత

గంగాస్నానం, తుంగా పానం.

- సామెత

సుఖమెరుగని బ్రతుకు సున్నమేయని విడెం.

- సామెత

వడ్తించే వాళ్ళు మన వారయితే కడపటి మంత్రిన కూర్చున్నా ఒకటే.

- సామెత

వేపారివానికి చేసిన మేలు - వీనుగకు చేసిన శృంగారం.

- సామెత

వసుధపై మాకలున్న సంచన్నుఁ డెంతో

బదుగు పేదయు వృత్యుడేవతకు నంత!

- బామవా, స్వప్నంతర

ఆప్తి, ఇశ్వర్యము అందరికీ సమానం అయితే కళ్ళలే అక్కరలేదు.

- బావిరాజు, కోనంగి

పోలీసు బిడ్డా పావుకారు బిడ్డా సమానులే

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - కాకాబాబు

ఒక పోలీసువాడు వెయ్యి దేవుళ్ళతో సమానం.

- రావిశాస్త్రి, అధికారి

విలువగల వస్త్రధారణ విషయమున విధవ లును, సన్యాసులును సమానులే!

- బాలనరసయ్య, భక్తతుకారం

గంగ తుతకు, గరిక మేతకు సరి.

- సామెత

పెద్దపులి చాటుకు చేరిన ఎలుకను నమిలే గండుపిల్లి నల్లితో సమానం.

- సామెత

కొండముచ్చ పెండ్లికి కోతి పేరంటాలు.

- సామెత

తగ్గ తాళం - కొయ్యమేళం

- సామెత

లోకంబు కాముకుండు

గవియు నున్మత్తుఁ డొకరాశిగా గడించు.

- దీపాల, కవి - సృష్టికర్త

తాడిదెట్టునీడ, తగులుకొన్న ముండ సమానమ
న్నట్లు.

- సామెత

కలుపు తీయని మడి, దేవుడు లేని గుడి.

- సామెత

కలిమి లేములు కావడికుండలు.

- సామెత

ఎంత విట్టుకి అంత నవ్వు.

- శ్రీరమణ, స్యానుడి

నమామడు

త్రాగినవాఁడు, ఉద్ధతుల

దావునఁ గీడ్చుదువాఁడు, లేమికిన్

లోఁగినవాఁడు, పొల్లి వల

లోఁబడి యూగినవాఁడు, భీతిచే

గ్రాఁగినవాఁడు, తెల్వి వెను

కంబడి సూటిగ నున్న దున్నటుల్

వాగినవాఁడు, జాగ్రదుప

వాసమువాఁడు సమాను లందరున్.

- కృత్తివెంటి, వీచివాడు

చెలిమియు సంభాషణమును

బలిమి వివాదంబుఁ ద్రోవుఁబాడియుండమయం

తలవారిలోన తగు నది

కులహీనులతోడనైనఁ గొఱగా దధిపా

- తిక్కన, ఉద్యోగవర్ధము

పిచ్చివాడూ, కపి, ప్రేమికుడూ, ముగ్గురూ దట్టి

మైన భావనాటవిలో దారి తప్పిన వాళ్ళు

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

అకటావికటపు రాజుకు అవివేకి ప్రధాని, చాద

స్తప పరివారం.

- సామెత

తప్పుచేసిన వానికి, అప్పుచేసిన వానికి ముఖం

చెల్లదు.

- సామెత

నమితి

సమితి అంటే గురూగారూ! సర్వం మిగల

కుండా తినేయడం.

- భూషణం, ఊరిమీద కథ

సమిధ

ఆదర్శాల యాగంలో

అంతరాంతరాల హవిస్సులో

ప్రతి మనిషీ ఒక సమిధ

- విజయకుమార్, సంపూర్ణాసంపూర్ణం

నముద్రం

నువ్వంటే బావకి సముద్రం అంత వలపు.

- ఋచ్చిబాబు, ఉత్తమాయుర్లాలు

తొక్కిపలాడుకుంటున్న క్రీక్కిరిసిన జన సము

హంలో ఎవ్వడూ తన కదలికకు బాధ్యుడు

కానట్లే అనేక ప్రకృతిశక్తుల్లో నేనూ ఒకణ్ణి.

ఏంచేయగలను? అంటాడు కదలి రాజు.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

సంపద

బలహీనుడు సంపద సృష్టిస్తాడు

బలవంతుడు సంపద మింగి దరిద్రం పంచు

తాడు

- నగ్నముని, కొయ్యగుర్రం

సంపద లబ్ధినేని

లేబరమ కాదె బిడ్డలు లేని బ్రతుకూ

- నాచనసోమన, ఉత్తరహరివంశము

కడులచ్చి గలిగెనేనియుం

గుడుతురు గట్టుదురుగాక కొడుకుల నగుచున్

బడుగుల వాడలపైఁ బడ

విడుతురె

- పోతన, భాగవతము

సంపద్ధినములు పరోక్షములు, కవ్వదినములు

ప్రత్యక్షములు. భాగ్యదేవత పెట్టుకున్న ముద్దు

గాలి కెగిరి పోవునుగాని, కొట్టిన లెంపకాయ,

కాటివణకు నిల్చును.

- పానుగంటి, సాక్షి

బంగారము హెచ్చు కొలది సింగారము హెచ్చు

గుచున్నది. సంపద లెదిగిన కొలది సాత్వికము

తగ్గుచున్నది. సౌఖ్యవాంఛ హెచ్చుచున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి

లేనివాడు లేదని యేడుపు ఉన్నవాఁ

నెక్కువ లేకపోయేనేయని మఱింత ఏడుపు.

- పానుగంటి, సాక్షి

గుణసంపత్తియు ధనసంపత్తియు, నొక్కచోట

నుండుట యరుదుగదా! మారినీళ్ళ చెలువులో

నీళ్ళు మిగులునా?

- తి.వేం., మృచ్ఛకటికము
బల్లిదుల దోషములు పొరపాటు లగును
దుర్బలుల పొరపాటులు దోషము లగు
చేవగలవాని పంతమె చెల్లుగాని
బలవిహీనుని మాటలు పాటియగునె?

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము
మనసొమ్ము చెడ తిని కొవ్వన్నాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
రూపాయల గాలి సోకినప్పుడు వానిముందఱ
బంధుత్వమును, మిత్రత్వమును సమస్తమును
తృణకణములవలె నెగిరిపోవలసినవేగదా?

- కందుకూరి, స్వయంవరత్రము
మాటలాడువారు ధనవంతులైనచో, వ్యర్థవచ
నము సహితము స్తుతియోగ్యము కాకపోదు.

- కందుకూరి, రాజశేఖర చరిత్రము
డబ్బుతే! డబ్బుతే!
డబ్బుతే! అని పలుకు
విడువకను వల్లేటి
వడినడక రైలుతో-

- బంగారమ్మ, ఆకొండ
నడిమంత్రపు సిరి నరంమీద పుండూ.

- చిలకమర్తి, ఆహార్య స్వయంవరము
సంపదలు గల్గు తఱి మహాజనుల హృదయ
మభినవోత్సలకోమలం బగుచు వెలయు
నాపదలు వొందునపుడు మహామహీధ
రాశ్చ సంఘాత కర్మశం తనర్పు

- లక్ష్మణకవి, సుఖావీత రత్నావళి
ఎక్కువ డబ్బున్న రా జేనుగెక్కును. కొంచెము
డబ్బున్నవాడు గుడ్డమెక్కును. గద్దెన లేని
వాడు గాడిద నెక్కును.

- చిలకమర్తి, గజపతి
ఉత్తముం దుద్యోగ ఫలా
యత్తుండు భాగ్యాభిలాషి, యథముడు రెంటుం
టిత్తుంబు గొల్ప, మధ్యముం
దుత్తముకడ నుండ లక్ష్మి యొడలుడునెప్పుడున్.

- గోపరాజు, సింహాసన ద్వారాంశిక
పైసాలేకపోతే పనెలా జరుగుతుంది?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
ధన జాతకానికి డబ్బులా వొస్తూ వుంటుంది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ధనము గలుగువేళ జనులెల్ల దమవారు
ధనము లేనివాని మనికి చాపు.

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంశిక
...లక్ష్మీవిలాసిని మాయానటనలో సుఖంబుల
గునే శ్రీకాళహస్తీశ్వరా?

- దూర్జటి, శ్రీకాళహస్తీశ్వర శతకము
నిజముగా మనుజున కాపదయే మహాబలము.
సంపత్తు వట్టి పీటికిది.

- పానుగంటి, వీరమతి
సిరి దా వచ్చిన వచ్చును
సలలితముగ వారికేళ సలిలము భంగిన్
సిరి దాఁ బోయినఁ బోవును
కరి మ్రొంగిన వెలఁగ పండు కరణిని సుమతీ.

- బద్దెన, సుమతి శతకము
ఎప్పుడు సంపద గలిగిన
నప్పుడు బంధువులు వత్తు రదియెట్లన్నం
దెప్పులుగఁ జెలుపు నిండినఁ
గప్పులు పదివేలు చేరుఁ గదరా సుమతీ.

- బద్దెన, సుమతి శతకము
కలహ మగుట లక్ష్మీగావించుఁ బ్రాణహా
నియును జేయు నింత నిక్కువంబు
పలువు రొకని కిడి పాటుట బల్లిదు
లనదచేతఁ జెడుటయును ఘటించు.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము
అపదల కోర్చి సంపద లనుభవింపు.

- తిక్కన, విరాటపర్యము
నెంపన్నుడు

సంపన్నుం డొరుం గాన లేడు తనువున్
సంసారమున్ నమ్మి హింసించం జూచు.

- పోతన, భాగవతము
నభ్యంపన్నాంధున కంజవంబు వినుమా
దారిద్ర్య మూహించంగన్.

- పోతన, భాగవతము
సంపాదకుడు

పత్రికా సంపాదకుడి బ్రతుకు-పగవాడి కన్నా
వడ్డు.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, జీవనలం
ప్రపంచంలోని దిగులులేని బిచ్చగాళ్ళలో పత్రికా
సంపాదకుడు ఒకడు.

- సుధాకరరెడ్డి, పత్రికాపురాణం

సంపాదన

వరహాలెన్ని గడించిన
వరహూర్థానివోచె బావనుఁ డగునా?
దర వన్నె తెన్ని గల్గిన
గురిగించు నేమిగొప్ప?

- దాటువు

డబ్బుకూ, సొబ్బానికీ లెక్కచెయ్యనట్లు కనిపించాలి. పైకి రోపలమాత్రం క్షణక్షణం వాటికోసమే ఆలోచించాలి! లేకపోతే ఒక్క కానీ గూడా సంపాదించలేం!

- అనిశెట్టి, గాలిమేడలు

తగవులుంటేగాని ప్లేడరు సంపాదించడు. రోగులుంటేగాని డాక్టరు సంపాదించడు.

- సీతారామారావు, తారాబలం

ప్రతివాడు సంపాదించిన దంతయు నిలువచేసిన పక్షమున త్యేష్టాదేవికి నిలువనీడ యుండునా?

- చిలకమర్తి, గణపతి

పెద్దలు సంపాదించి పెట్టిన భూముల మీంద జీవించువారు. అటువంటి వారందఱు మనోవృత్తి ముండలు.

- చిలకమర్తి, గణపతి

ఏలాగో యొకలాగున సంపాదించుట ప్రయోజకత్యము.

- చిలకమర్తి, గణపతి

ఇంక్రిమెంటే మోక్షం.

- ఆరుద్ర, త్వమేవాహమ్

ప్రపంచంలో సంపాదించడానికి కసరత్తు చేస్తారు. మనం కసరత్తు చెయ్యటానికి బలం సంపాదించాల్సివస్తోంది.

- వివేకరారావు, కథలు

విద్వలకును దగవు పుట్టించెడు
ధనము సుఖముఁ గూర్చుదని వచింతు
గడన గడచుట యెట్లురా?

- నేమన

ఎళ్ళిడ నుండియొ కూడును
నిళ్ళములై తోచుఁ నొళ్ళి నిముసంబునఁ దా
మెళ్ళడికొ విరిసి పోవును
డళ్ళివు సంపదలు మేఘడంబరము క్రియన్.

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారానికి

పాండవుల సంపాదన దుర్యోధనులవారి పిండా

కూళ్ళకు సరి.

- సామెత

మేడలు, మిడ్డెలు కట్టాలంటే కద్దరుబోపే ఎట్టుకుని, పెజాసేవ పెజాసేవ అంటూ తిరగాల. ముష్టోడిగా బతకాలంటే గుడ్డోడిగా మారాల.

- విశ్వనాథం, మార్పు

సంప్రదాయం

సంప్రదాయాన్ని ఎగరగొట్టి పారవేయటం సులభం కాని - దాన్ని కాలదన్ని బాగుపడ్డవాళ్ళు చాలా తక్కువమంది కనిపిస్తారు.

- సరస్వతీదేవి, రాజహంసలు

ఇంటిలో యెట్టిదో దేశములో వైశ్యుడట్టి వాడు. సంప్రదాయ రక్షకులు వీరిద్దఱును.

- విశ్వనాథ, నందోరాజాభవిష్యతి

మన ఓల్లు కష్టమృగ అన్నిటిని యేదో పక ప్రయోజనం ఆలోచించే మనవాళ్ళు యార్చరిచారు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

మన ఖద్దరు సాంప్రదాయానికి యంత్రాలు పనికిరావు.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు-అమె

సంప్రదాయము హయ్యలైనవారు కొంద తేర్చుచి నది. సంస్కారము క్రొత్తవారు కొందఱు చేసినది.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట

దానంతో పాటు దక్షిణ యివ్వటం అచారం. అట్లాగే కన్యతో పాటు కానుక అడగటం కూడా దేశ సంప్రదాయమే.

- నాగవంద్రావతి, కరివాక

అంత పాలపై

క్లింత మీగడ పేరినట్లుగ,

మనకు మిగులును గతములోపలి

మంచి - అదియే సంప్రదాయము.

- సీనారె, నమదర్శనం

సంబంధం

కవిత్వానికి (కవిత్వమంటే రాతలన్నీ) కవిత్వం, దీపానికి, కాంతికి వున్న సంబంధం అనుకుంటాను. అన్ని తేజస్సులూ, వికారాలూ, మాలిన్యాలూ, దీపంలో వున్నవన్నీ కాంతిలో నిర్మల దృష్టి కలవాళ్ళకి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఒక చెట్టునకు నాక తీగెకు మున్నంత

సంబంధము రెండుచెట్ల కుండదు.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట ప్రతి సంబంధము లేక చలనము లేదు. చెడ్డ లేక మంచి లేదు. కష్టము లేక సుఖము లేదు.

- పానుగంటి, రాధాకృష్ణ కవిత్వానికి పిచ్చికి చాలా దగ్గర సంబంధం వుంది.

- సూర్యారావు, నీలితెరలు మంచి విమర్శలుంటేనేగాని మంచి రచనలు ఉత్పత్తికావు.

- సరస్వతీదేవి, సాహిత్యద్వారము అహంకారమునకు సాగుబాటునకును శక్తి సామర్థ్యములకును సంబంధములేదు.

- విశ్వనాథ, నందోరాజాభవిష్యతి సంబంధ మీనాటిది కాదు. వస్తువులవలెనే సంబంధ మనాది. కాని వస్తువు లీశ్వర కల్పిత ములు. సంబంధములు మాత్రము కల్పించు కొనినవి.

- పానుగంటి, కంఠాభరణము డిగ్రీలకీ, సంస్కారానికి సంబంధం లేదు.

- రంగనాయకమ్మ, వేకమేడలు తెలుగు సేనిమాకీ, ఉరితాడుకీ అవినాభావ సంబంధం ఉంటుంది.

- మారుతీరావు, మళ్ళీమధుమానం కాసులు చేరటం చేరకపోవటం బట్టి కుటుంబ నభ్యుల సంబంధాలు కూడా మారుతుంటాయి.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కల సంభాషణ

అవీసరువద్ద సంభాషణ వున్నప్పుడు బండ్రో తున్నా, బండ్రోతువద్ద సంభాషణ వున్నప్పుడు అవీసరున్నా ఇతర పనుల్లో వుండాలి.

- కె.యల్., కొడిగట్టిన దీపాలు పమ్మె

ప్రజల సమ్మెకి ప్రళయాలేవీ రావులెండి.

- వేదాంతకవి, అకలిమంట హర్తాకృ అలజడులు ■త్వ విధ్వంసములు. సంక్షేమ రాజ్యమున సమ్మెలే శత్రువులు.

- మల్లారెడ్డి, అమాత్య సుభాషితమ్ సమ్మోహనాస్త్రం

ఒకడు చెప్పిందల్లా మహాబాగుం దండవే.

సమ్మోహనాస్త్ర మంటే అదేకదా

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం నంద్యోజనం

కూడు మండని అడది, మంచం అల్లని మగ వాడూ ఉండరు.

- సామెత అడుదాని కాయువుప ట్టెట్ట, డున్నది? శరీర సౌందర్యములో లేదు. వాక్యమత్యుతిలో లేదు. నగలలోలేదు. నాణెములలో లేదు. మేడలలో లేదు. మిడ్డెలలో లేదు. కీర్తిలో లేదు. సంతాన ములో లేదు. స్వాధీనభర్తృకతలో నున్నది.

- పానుగంటి, సలోజని ఆడుం గాన్మను గంట కన్న సతి గొడ్రాలొంటయే మేలు నూచేదుల్ పెంచిన గూఠురేమి సతమా?

- కాకుమాని మూర్తి, పాంచాలీ పరిణయము అడబ్రతుకు అడివీ, అధ్యాత్మమూనూ.

- పురాణం, వెలిసిపోయిన పెళ్లిపోబో మన అడవాళ్ళకు జీవితాన్ని అనుభవించడం బొత్తిగా చేతకాదు. మనం కిటికీలోంచి చూసే దాని కంటే ప్రపంచంలో ఎక్కువ వెలుగే వున్న దన్న విషయాన్ని వాళ్ళు భ్రాంతులు. అట్టిప్రాయాలూ అనుభవానూ, వంట ఇంటిని పడగ్గ దిని రాటిపోవు.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య సంవేదన

వేదన లేని జీవితం, సంవేదన లేని జీవితం సవేతనంగా జీవించలేదు.

- సంజీవదేవ్, రూపారూపాలు సంశయం

లోతులు తరలినప్పుడే సంశయాలు. వొడ్లవ కూర్చున్నవాడికి - యెదైనా వుంది - అనుకుంటే వుంది; లేదు అనుకుంటే లేదు.

- వడ్డేర చండీదాస్, హిమత్వాల సంసారం

సరసం తెలియని మొగుడితో సంసారం అటు కులు నోట్లో పోసుకుని అప్పుడం ■ తిన్నట్లుంటుంది.

- పురాణం, ఇల్లాలిమువ్వుళ్లు సంసారమునందుం గోర్కి కొనసాగిన వారలు లేరు తమ్ముడా!

- తి.వేం., పాండవాశ్రమేధము

సంసారము సంసార ము
ఖిలదుఃఖావహము భయనికేతన మతిచం
చలము పరాధీనం బిం
దుల జీవనమేల నమ్ముదురు తత్త్వవిదులో?
- నన్నయ, ఆదివర్ణము
మఠిం దలంపంగ సంసారం
బుతిచంచల మెండమావు లట్టల సంప
త్రుతకుం లలిక్షణకంబులు
గతకాలము మేలు వచ్చు కాలముకంటెన్.
- నన్నయ, ఆదివర్ణము
సంసారమయినా సుఖమయినా గుట్టుగా
వున్నంతసేపే.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, ఆత్మబలి
నాలుగు గోడల సందున మొగుడు పెళ్ళాం
పిల్లల మధ్య జరిగే నాటకం, చూస్తున్నా అర్థం
కాదు.

- కొడవటిగంటి, రంపపుకోత
దిక్కుమాలిన సంసారాన్ని పోషించడానికి
ఒకడు మేకల గొంతుకలు కోస్తే, యింకొకడు
మనుష్యుల గొంతుకలు కోస్తున్నాడు, లేదా
కోయిస్తున్నాడు. వాడికి తృప్తి కనవడదు. వీడికి
కనవడదు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు
సముద్రానికైనా అంతాపొంతూ వుంటుందేమో
గాని సంసారానికి వుండదు.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు
మగ్గ దెబ్బలవలయుం గాదేన్
మగ్గవ యెబ్బలవలయుం గాక మనుగడతెబ్బం గ
మ్మగువయు మగ్గడును వెలిగా
జగమున సంసార మెట్లు జరుగును జెప్పండి?

- అనంతదు, భోజరాజయము
సంసార విషవృక్షమునకు రెండు ఫలము
లవృత తుల్యములు. కావ్యావృత రసపానమొ
కటి, సజ్జన సంగతి యొకటి.

- చిన్నయమూరి, మిత్రలాభము
సంసారం ఇద్దరి శరీరాలతో, మనస్సులకే
సంబంధించిన జీవితం.

- లక్ష్మణరావు, అలడు - అమె
నేను అనేక సంసారాలు చూడా. వొళ్ళ జోడ
యినా వాడీవంకా లేకుండా సరిపోయినదాన్ని
నేచూడలేదు. లక్షకొకరుంటే అది లెక్కలోది
కాదు. బ్రహ్మదేవుడట్లా చేయవలెనని చేస్తు

న్నాడో లేక చేతగాక చెడగొడుతున్నాడో నాకు
తెలియదు. యెక్కడనైనా కాస్త వంక కనబడక
మానదు.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి
సంసారంలో పడ్డ నీ, శ్రేష్ఠంలో పడ్డ ఈగ
లాంటిది. ఇక విముక్తి లేదు.

- కొసల్యాదేవి, కల్పవృక్షం
సంస్కరణ

సంస్కరణలంటే జనాన్ని మోసం చేయడమే.
- చిరంజీవి, బోలోస్వతంత్రబారత్ కే జై
సంస్కరణలంటే- ఒకరిని లేవనెత్తబోయి మనం
కింద పడటం కాదు.

- సుంకర, పీటలమీదపెళ్లి
సంస్కారం

ఒకరిని మెప్పించాలని ప్రయత్నించకుండా తన
పని తను నిర్వర్తించటమే సంస్కారం.

- కాంతారావు, బూరీ
తల్లిదండ్రులు ఉత్తమ సంస్కారులయితే బిడ్డలు
కూడ వారినే అనుసరిస్తారు.

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని
సంస్కారములేని చదువు
సౌరభములేని పూవు.

- సీనారె, సమదర్శనం
సంస్కారం చదువుతో రాదమ్మా.

- జయప్రద, పిన్ని
బోధనలు జీవిత పద్ధతిని సంస్కరించడానికై
నిజమైన ■ ఆత్మనే సంస్కరిస్తుంది.

- చలం, మూకాంగి
తెచ్చిన బహుమతికన్నా ఇచ్చిన హృదయాన్ని
చూసి పుచ్చుకోడం సంస్కారం.

- రాధాకృష్ణ, మనస్తత్వాలు
సంప్రదాయము పూర్వమైన వారు కొందరేర్పా
చినది. సంస్కారము క్రొత్తవారు కొందరు చేసి
నది.

- విశ్వనాథ, వెలియలితళ్ళ
సహజశ్రీ గలవానికయినను సంస్కారము
వలన మిగుల శోభవచ్చును.

- టి.పేం., పాండవవిజయము
సంస్కారవంతు డెవడూ చదవకుండా ఉండడు.

- భృష్టారావు, పావీకొండలు
అస్త్రపాస్తుల్ని నిలబెట్టుకోవటంకన్నా ■■■

సంస్కారం

సంస్కారాన్ని నిలబెట్టుకోవటం చాలా కష్టం.

- కొడవటిగంటి, తల్లిలేనిపిల్ల

సంస్కారమంటే అనందాన్ని సాధించి అనుభవించే శక్తి.

- కొడవటిగంటి, తల్లిలేనిపిల్ల

పారిశ్రామికంగా వెనుకబడి ఉండటం సంస్కారంలో వెనుకబడి ఉండటం

- కొడవటిగంటి, అనామిక

సంస్కృతం

సంస్కృత శ్లోకములు తెలుగు పద్యములు యిలా చేయలేదని మీరు నన్నదిక్షేపింతురేలా

"విష్ణు ర్యోనిం కల్పయతే" అని శ్రుతిలో నుండుట చేతనే భార్యకు గర్భదానము చేయవలసి వచ్చినదని చెప్పువాడెవడైన మన్నాయా?

- పానుగంటి, పాక్షి

యా రోజుల్లో నీ సంస్కృతం చదువెవడిక్కావాలి?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సంస్కృతాంధ్రాలు

జనని సంస్కృతంను సకల భాషలకును

దేశ భాషలందుం దెనుంగు లెస్స

జగతి దల్లికంటె సౌభాగ్య సంపద

మెచ్చుటాడుబిడ్డ మేలుగాదే?

- వల్లభరావు, క్రీడాభిరామము

సంస్కృతి

అదిమ మానవులకు మతమే సంస్కృతి. అదునిక మానవులకు సంస్కృతే మతం.

- సంజీవదేవ్, సంస్కృతిపథంలో

ఏదో సంస్కృతి

ఏనాడూ కాదోక స్థిర బిందువు

నైకనదీనదాలు అదృశ్యంగా

అంతస్సెందువు.

- తిలక్, మన సంస్కృతి

వరల్డ్ కి అగ్రికల్చరెట్లా అవసరమో, తీవితానికట్లా కల్పన కూడా చాలా అవసరం.

- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట

ఈ క్రావులు మీ తాతలనాడు ముక్తాతలనాడు నెలుగుదురా? అవేమి అందమా -

చందమామ మూతి గొరుగుడేమి? తల పెరుగుడేమి? మీరీ క్రావుల నిర్మూలన మొనర్చినాగాని మీకు స్వదేశీయ మొగమే యమరదు.

ప్రథమమందు దలలోనే స్వదేశపుటాకులి లేనప్పుడు దేహమందు తాటిపాక తరచాప గుడ్డ యున్నవైన నేమి?

- పానుగంటి, పాక్షి

అంటరానితనము చెప్పరానితనము ననునీరెండు మాటలు నొక్క భారతదేశ సారస్వతమునందే యున్నవి.

ప్రబలమైన మన యజ్ఞానమున ప్రచండనిదర్శనములై యున్నవి.

భారతీయుల మనస్సులలోనున్న రెండు కన్నులలోను నివియే రెండు పూవులై యున్నవి.

- పానుగంటి, పాక్షి

సంస్థ

సంస్థలన్నీ కాగితాలమీద నడిచిపోతున్నాయి.

- గంగాధరరావు, యథాప్రజా-తథాజా

సరదా

ఏవి చేసినా మీరనంత వరకూ సరదాలు, మితిమీరితే వ్యసనాలు.

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు

మగవాళ్ల జీవితాలతో అటలాడడం అడవాళ్లకు సరదా.

- భారతీదేవి, నుడగుండాలు

సరసం

గుడ్డి మామగారూ! నమస్కారమంటే, రంధికి మూలమా రంకుకోడలా అన్నాడట.

- సామెత

పేరంటానికి వచ్చి పెండ్లికొడుకు వరస యేమవుట్లు.

- సామెత

సరసంలో నఖాక్షతాలు అవుతాయి; విరసంలో రక్కులు, బరుకులు, గిచ్చులు అవుతాయి.

- మహాధర, దేశంకోసం

సరసం తెలియని మొగుడితో సంసారం అటుకులు నోట్లో పోసుకుని అప్పుడం విరిచి తిన్నట్లుంది.

- పురాణం, హోమ్ స్టేట్ హోమ్

పికాచు పేక్కు తింటూవుంటే సరసానికి యాగా -

- గురజాడ, శిండుభట్లయ్యము

సంసారంలేని వాళ్లకు సరసా లెక్కపడు.

- సూర్యారావు, జల్లుకూలింది

సరి

అంతా సరి యంతా సరి

యంతకునకు మధ్యపాయి కపహాసునకున్

అంతా సరి యింతా సరి
దించింపక యిచ్చు దానదంతామణికిన్.

- చాటువు

లంక మేతకు, గోదావరి యీతకు సరి.

- సామెత

గాజులబేరం భోజనానికి సరి.

- సామెత

దాసరి తప్పు దండంతో సరి.

- సామెత

గుంగిగోవు పాలు గరిటెం దైనను జాలు.

గడవెం దైన నేమి ఖరము పాలు?

భక్తి గలుగు కూడు పట్టి దైనను చాలు.

- వేమన

సర్దిపిశెట్టు

చేతంగాని శతవధాని. చేతినిండ

సర్దిపిశెట్టు కట్టలే: సహజశక్తి

గలుగువారల కవియేల: కాల్పనే: స్వ

ప్రకాశండు గోరునే తనకు దివ్యే?

- తి.వేం., పాణిగ్రహీత

సర్దుబాటు

జరిగితే సరిపోతుంది.

- రాజమన్నార, బంధాలు

తేనె అంతా ఒకచోట, తెట్టె అంతా ఇంకొక చోట.

- సామెత

సర్వజనామోదం

చవకగా వుండి అందరికీ అందుబాటులో వుండ

బట్టి - హార్మోనియం సర్వజనామోదంగా వుంది.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె

సర్వాంతర్యామి

అరవ లేని దేశం లేని ఊరూ లేవు.

- సామెత

సస్పెండు

సస్పెంట్లు సంతోష సమయాల్లో హెచ్చు
తగ్గులు మర్చిపోతారు.

- రావిశాస్త్రి గోవులోస్తున్నాయి జాగ్రత్త!

నలహా

అందరూ అన్నీ చెప్తారోయ్! చెప్పడానికేం?

మాటకీ టాక్కు ఉంది కనుకనా?

- ముద్దంశెట్టి, కరిగిన శిల

హిమాలయం శిగ గోశిరి గాని, ఆ వున్నకం

ముణిది నామాట విను.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అటునుంచి నరుక్కు రమ్మన్నార.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నలాం

ఒకరిచేత సలాం చేయించుకోవాలన్న కోరిక లేక

పోతే అస లెవ్వరికీ గులాం కానవసరంలేని

స్వతంత్ర జీవనం గడపవచ్చు

- వసుందర, తపోభంగం

సవతి

స్వర్గానికి పోయినా సవతి పోరు తప్పింది
కాదు.

- సామెత

పెమినైనన్ని పూల్చున్నాడు, పడుపడు అన్న నా

సవితేగాని పడ్డ నా సవితే లే దంది దివర్తను.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నవతి తల్లి

బాబుకు పెళ్లి అయిందని సంతోషిస్తే సవతి

తల్లి రావడానికి విచారించవలసే వస్తుంది.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

నవర

సవరోడు సత్తే గోసే గుడ్డతో సత్తాడుగానీ అప్పు

తోటి సవ్వడు.

- అప్పలయ్య, బుగతోడు-గూడుబండి

నవాలు

మూరెడింట్లో బారెడు కర్ర, ఎట్లా కొద్దావు

కొట్టర మొగడా అన్నట్లు.

- సామెత

వీరగంధము తెచ్చినారము

వీరుఁ డెవ్వఁడో తెల్పుండీ

పూసిపోదుము మెడను వైతుము

పూలదండలు భక్తితో

- త్రిపురనేని, ఎదురుకోలు

నస్పెండు

నస్పెండు చేయడంలోని సారాంశం -

"నాయనా నువ్వు ఇంటి వద్దనే కూర్చో, మేము

సగం జీతం ఇస్తాం. నువ్వు డొంగవో, డొరవో

తేలేవరకు నువ్వు అవీసుకు రానక్కరలేదు".

కూర్చోపెట్టి పోషించడమన్నమాట.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాళ

విక్రమాగ్నియము

సస్సెన్సు

సస్సెన్సుమిటో అందరూ పుస్తకం మూసేస్తారు.

- వెంకటరమణారావు, కొలువు

సహగమనం

బలమంతుడు బలహీనుడు

బొలియుదు రిది తప్పు? నల్లపూసలు ముత్యార్
తొలగగు గద మగడు పోయిన
వెలందులకున్?

- అడిదము, చాటువు

కుర్చీతో వచ్చిన ఖుషీ కుర్చీతోనే పోయినట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

సహజత్వం

అబద్ధాలూ కోతలూ చేతనవాలిగాని అవి నేర్పు
కుంటే వచ్చేవికావు. నేర్పుకున్నవి అవసరానికి
పనికిరాకుండా పోతాయి.

- కనకప్రవాసి, సినిమా

సహజం

రచయిత్రికి బెట్టు - పత్రికకి గుట్టు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

పీల్చుకొద్దీ పొగ.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

కొత్తనీరు వచ్చి పాతనీరు కొట్టుకుపోయినట్లు.

- సామెత

ప్రతిభా ప్రాగల్భ్యాలు ఎంత వెనకబడ్డ జాతికీ
ఉంటాయి.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, అనుభవాలూ
జ్ఞాపకాలూనూ

సహజీవనం

కలరవములు కలవరములు

కలగావులగ మ్మిచ్చుట.

- రామచంద్రశాస్త్రి, మా విశాఖ

సహవం

సహన మెక్కిడ ఉన్నదో ని

శృల పరాక్రమ మున్న దక్కిడ.

- సినారె, భూమిక

మగవాడు జూదరి అయితే అది సహించగలిగే
శక్తి ఏ ఆడదానికీ ఉండకూడదు.

- రంగనాయకమ్మ, పేకమేడలు

సహనముంటే పశ్చాత్తాపానికి చోటులేదు.

- సామెత

సహభోజనం

అన్యోన్య వివాహములకంటే భోజన, ప్రతిభోజన
ములే సమభావము గల్గించడమున కెక్కువ
తోడ్పడుతవి.

- ఉన్నవ, నాయకురాలు

ఆరువిల్లి నాయురాలి దుర్మంత్రంబు

కోడిపోరు, చావకూటి కుడుపు

ప్రథమకారణములు పలనాటి యేకాంగ

వీరపురుష సంప్రహారమునకు

- వల్లభరాయడు, శ్రీదాభిరామము

సహవాసం

అవివేచితో ఎక్కువ సంబంధం సహవాసం

(స్నేహం కాదు) అవివేచి అరికట్టవలసినవా

ళ్ళకే ఎక్కువ ఏర్పడుతుంది.

- రావిశాస్త్రి, మూడు కథల బంగారం

సహాయం

కునీవెళ్ళి గొడ్డలిలో దూరితే ఆడవంతా తెగనరి
కినట్లు.

- సామెత

పర్వమానంలో చిక్కుకుపోయి, గతాన్ని విస్మ
రించి భవిష్యత్తులో విశ్వాసం కోల్పోయేవాడికి
సంఘం జానట అవుతుంది.

- కొడవటిగంటి, గడ్డరోజులు

కృత మెఱుంగుట పుణ్యము స

మృతి దానికి సమము సేత మధ్యముమతే త

త్పమున కగ్గలముగ స

త్పతి సేయుట యుత్తమంబు కృతబుద్ధులకున్.

- నన్నయ, అదివర్ధము

స్వప్రయోజనాలంటూ లేకుండా, ఎవ్వరూ ఎవ్వ

రికీ ఎప్పుడూ సహాయపడరు.

- సూరి, చంపిజ్ భాన్

ఇతరుల సహాయముతో మనుష్యుడొకపని

చేయుచున్నచో నాసహాయము లేనప్పుడు

తమ కాపని సాధ్యముకా దనిపించును. ఆ

సహాయము లేదన్న దిగు లెక్కువై శ్రద్ధ

తక్కువై యాపని చేతకానట్లే జరుగును.

- విశ్వనాథ, తెలుచిరాజు

సహృదయత

సహృదయతే జీవితాంతం నిలిచేది. అనంద
మయం చేసేది.

- బుచ్చిరెడ్డి, అనమధ్యని అత్తహత్య

సామెత

ఎగరబోయి బోర్లపడి ■ వూరు అచ్చిరాలే దన్నాడట.

- సామెత

సాక్షి

కోర్టులో సాక్ష్యమీయ వచ్చువారందరు తాము సత్యహరిశ్చంద్రునికి సన్నిహిత బంధువుల మనియే చెప్పుకొందురు.

- బంగారయ్య, ■ బుల్లెట్టి

అనుమానం ద్రువపడడానికి సాక్షులు అవసరం లేదు.

- నఖా, కొత్తకథ

సాక్ష్యం

దొంగ సాక్ష్యలున్నాయని మనుషులు గోలపెడు తూనే ఉన్నారు. అయినా సాక్ష్యునికి విలువ ఉంటున్నది.

- కొడవటిగంటి, న్యాయసూక్ష్మాలు

పేద నిజానికి సాక్ష్యం దొరకదు. ■ ధనిక నిజానికి; సాక్షులు కోర్టులు.

- చిరుజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై యవిడెన్ను యాళ్ళలో అంజనాలూ, పేశాదాలూ, సాక్ష్యునికి పనికి వస్తాయటయ్యా

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

నిజవాడేవారు సాక్ష్యునికి రాదు, సాక్ష్యుని కొద్ది నవాదు నిజవాడేవు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సాక్ష్యంతోనే సంబంధంకాని, సత్యంతో సంబంధంలేదు.

- రావిశాస్త్రి, మాయ

కళ్ళతో చూసాను గనక యీగోడ మీదయినట్లు జపిచైగ పొడిచి సాక్ష్యం కూడా పలగ్గలను.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

దుకాణ వేసుకు బలికేవాళ్ళకి సాక్షికాలెందుకు ■

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అబద్ధపు సాక్ష్యాల తయారీలో యెక్కుడో ఒక ఛోట యేదో ఒక లోపం రాకతప్పదు.

- ఆనందరామం, అద్దంలో శత్రువు

బాధని గుర్తించడానికి కన్నీళ్ళనే సాక్ష్యంగా తీసుకోనక్కరలేదు.

- కళ్యాణచక్రవర్తి, మొగలిషువు

తప్పుచేదాం అనుకున్న వాడెప్పుడూ సాక్ష్యాన్ని రుజువులనే పకడ్బందీగా ఉంచుకుంటాడు. న్యాయంగా పోయేవాడు మనసునే నమ్ముకుంటాడు. కోర్టుకి కావల్సింది మంచిమనస్సు కాదు... మంచి సాక్ష్యం.

- వెంకటరమణారావు, కొలువు

దానికి దారుడుకాదు సాక్ష్యమా?

- పానుగంటి, ప్రచండ దాణ్ణము సంతలో కొట్టినందుకు సాక్షులెవరు?

- సామెత

లంచగొండి విధవలిచ్చు

సాక్ష్యం ఒక సాక్ష్యమా?

- శ్రీశ్రీ, దూదిపులి మీద పుట్ట

చెరిగిపోని వాళ్ళ శిరాశాసనం మీద

నక్షత్రాలు సాక్షి సంతకం చేశాయి.

- శ్రీశ్రీ, భూమ్యాకాశాలు

సాగతీత

తీయగా తీయగా రాగం. మూలగ్గా మూలగ్గా రోగం.

- సామెత

సాగవివి

బ్రాహ్మణ వ్యవసాయం- బ్రహ్మచారి సంసారం.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అవె

సాంక్రామికం

దుఃఖం, సంతోషం కూడా సాంక్రామికాలు.

- మహాధర, ఓనమాలు

సాంఘిక సంస్కరణ

లోకం తప్పు తోవలో వెళ్ళుతుంటే ■ తోవ లోంచి మళ్ళించి మంచితోవలో పెట్టడమనేది సోషల్ రిఫారమ్.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సాదాతనం

ఈలోకాల్లో మగవాళ్ళయినా, ఆడవాళ్ళయినా ఎంత సింపులోగా వుంటే అంత బాగుంటారు. గొప్పగా, బాబుగా, దర్జాగా వుండటానికి ఎంత ప్రయత్నిస్తే మనుష్యులు అంత అసహ్యంగా వుంటారు.

- పురాణం, తారుమారుపెళ్లి

సాధన

■ ■ ■ గూర్చి రాయగా రాయగా

నున్ననైన యట్లు ■న్ని పనులు
పాడు చేసినంత బరిపాటి యగునయా

- వేమన

సాధనంబు లేక సమకూడ దేదియు
బోధ లేని విద్య పొంద దెప్పుడు
పాడుకొల్పి మదిని భావించి చూడరా

- వేమన

అనంగ ననంగ రాగ మతిరమ్ముమై యుండు
పెనంగ బెనంగ సతికిఁ బ్రేమ పుట్టు
తినంగ దినంగ వేము దియ్యనై యుండురా

- వేమన

లిక్కుకు రానియందు కార్యసాధకుండు
దుఃఖంబున్ సుఖంబున్ మదిన్.

- లక్ష్మణకవి, సుభాషిత రత్నావళి

తీయగా తీయగా రాగమూ, రాయగా రాయగా
నవల.

- శ్రీధరమణి, న్యూమడి

సాధన భేదం

ధనమును విద్యయు పంశం
బును దుర్మతులకు మదంబుఁ బొనరించును, స
జ్జను లైనవారి కడకువ
యును వినయము నివియ తెచ్చు నుర్వీనారా

- నన్నయ, ఉద్యోగపర్యము

సాధింపు

మగవానిని సాధించుటకు భార్యకుంటె దగినదె
వ్వతొ ప్రక్కలోఁ బోటు పిడుగు పాటుకంటె
గట్టిది.

- పానుగంటి, ముద్రిక

పతుల యత్నంబు లొనంగూడు, సతులుగూడ
వినిపి మాటల వారిని వేడకున్నఁ
బాదులను మొక్కి మొలచిన దాదిఁ బురుగె
తొలఁచుచుండిన నదియెంత దూరమెదుగు?

- బలికేపల్లి, సత్యహరిశ్చంద్రియము

తొక్కి, దున్ని, మలినం చేసి భూమిని ఎంత
సాధించారో, నీచపరిచి ఉపయోగించుకొని నీనీ
అంత సాధించగలరు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

సాధువు

సాధు రేఁగెనేన

న్యాయ తలపాలమునన ■ నిలువదు సుమ్మి.

- తిక్కన, ఉద్యోగపర్యము

సాధ్యం

మంచి పనయితే ఒక్కమాటలో నచ్చజెప్పవచ్చు
- ధనికొండ, పవిత్రులు

ముదిత త్వేర్వంగరాని విద్యగంటే
ముద్దార నేర్పించినన్?

- చిలకమర్తి, ప్రసన్న యాదవము

సహస్ర నామార్చన భగవంతుడే అస్తిత్వాన్నీ,
ఆరాధన స్తేషురుమలలో దైవత్వాన్నీ పుష్టించగ
లుగుతే మరి సాధ్యంకావడేముంది?

- మహాధర, ఓనమాలు

సాధ్యాసాధ్యాలు

తన తరంబుం బగట తరంబు నెటింగి కరంబు
జయంబు నిశ్చయించుకొని మార్చినవలయు.

- చిన్నయనూరి, మిత్రభేదము

సానుభూతి

మనిషికి మనిషికి ఉండే తేడాలు వారి అన్యో
న్యతను చాదించకుండా చెయ్యగలిగినది సాను
భూతి.

- కొడవటిగంటి, ఇంతలో ఉంది

మనుషుల బుద్ధికి సానుభూతి నిదర్శనం.

- బుచ్చిబాబు, చివరకు మిగిలేది

చేతులార బాపుజీఁ జంపుకొన్నాము

సానుభూతి సభలు జరిపినాము.

- శామనా, ఆత్మస్తుతి

సాన్నిధ్యం

పూజ చేసినంతసేపే దేముడి దగ్గర ఉంటాం.

■ తరవాత బైటకి వచ్చేస్తాం.

- రావిశాస్త్రి, మూడుకథల బంగారం

సాపాటు

బ్రాహ్మడికల్లా సాపాటు వట్టబడి పెద్దపాటు
పెర్నాటుచేసి బ్రహ్మపడేశాడు.

- గురజాడ, కొండుభట్టయ్యము

సాఫల్యం

తెలివిలేని శ్రమకాని, శ్రమలేని తెలివికాని,
అంతగా ఉపయోగపడవు. తెలివీ, శ్రమా
రెండూ కలిసినప్పుడే ఏ పనిలోనైనా సఫలత
జనించేది.

- నంజీవదేవ్, రూపాయపాటలు

సామర్థ్యం

లిక్కెచ్చి పండితుణ్ణి. నా కది పేలపిండి
కాదూ?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సామాజికం

సామాజికం

తండ్రి కొడుకుల సంబంధం సామాజికం.
- కొడవటిగంటి, వారసత్వం

సాము
సాముజేసి జెట్టి సాహసి యైయుండు
సాముజేయకున్న సరణి గనండు
సాము జేయువాడు చావకయుండునా
- వేమన

సామెత
తెలుగులో అన్ని పనులనూ సమర్థించే సామెత
లున్నాయి.
- వసుంధర, తపోభంగం

సాంబారు
పారెడు గంగ సర్వవిధ
ప్రాంతములందున పారదమ్మ! సాం
బారు సమస్త దేశముల
పారు, నమోమ వివాశకంబు, గం
గారుచిరంబు, ■ అరవ
గాయకులన్ వసతోలె త్రాపెడున్.
- గునుపూడి, బిడాలశాస్త్రి

సామ్యవాదం
సామ్యవాద బృందగీతానికి స్వరకల్పన
యువతరం నరాలమీద సాగుతోంది.
- చెరబండరాజు, ముట్టడి

సామ్యవాది
తనతో తెలివిగా మాట్లాడాలని భార్యకి చదువు
చెపితే, అంత తెలివిగా యితర పురుషులతో
మాట్లాడి చదివి భర్త ఎంత నీచుడో భార్య
గ్రహించినట్లు అధికారధిక్కారాన్ని కాంగ్రెస్ ప్రజ
లకు నేర్పితే వాళ్ళు కాంగ్రెస్ ధిక్కారకులైన
సామ్యవాదులైనారు.
- చలం, మ్యూజింగ్స్

సారం
■ 'యజ్ఞాల' కడుగున చూడ
'నాయజం'దే అగుపడును జాడ.
- కాళోజీ, నా ■

సారా
బ్రాహ్మణ్లో కూడా మహత్ములుంటారు. కన్నుకోర్కె
గల జ్ఞానికి గంగానది ■ సారాయి ■
- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సాహిత్యం

మేము పుణికి ముంత్రించి, గంగ భరాయించిన
కొద్దీ ఆ గంగ సారా అయిపోయింది.
- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సార్థకత
తనపేరు తల్లిపేరును
తను గాంచిన తండ్రిపేరు దైవముపేరున్
తనయున్న యూరిపేరును
వినుకలిగా బ్రదుకవలయు-
- నారాయణకవి, చాటువు
నవలే ఆయోమయం - నవలపేరు అందకారం
- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

సాహసం
పిరికి వాడై ప్రతిక్షణం చచ్చేకంటే, సాహసంతో
ఒక్కసారి ధావటంమేలు
- ఆనందారామం, మరోముందడుగు
మనో ధార్మ్యమనేది స్త్రీ పురుషులిద్దరికీ వొకటే.
ఒక్కోసారి స్త్రీలే ఎక్కువ సాహసించగలరు.
- నంది, నైమిశారణ్యం

సాహిత్యం
సంగీతానికి, సాహిత్యానికి అద్భుతమైన ఒక శక్తి
ఉంది. రెంటికీ పులిగోళ్ళున్నాయి. ■ గోళ్ళతో
గుండెను గీకి వేదనల నెత్తురును తోడుతాయి.
నెత్తురుతోపాటు అలౌకికమైన అమృతాన్ని
గూడా వెలికి వీస్తాయి.
- గంగాధరం, తివారీ
సాహిత్యం లేకపోతే జీవితమే లేదు. సాహ
ిత్యాన్ని ప్రభుత్వం ఖాతరు చెయ్యదు. కాని
ప్రజల్లో మటుకి వాళ్ళకి తెలికుండానే ఓ మాన
సిక విప్లవం వస్తుంది. ఈ మార్పు చాలా
నెమ్మదిగా జరుగుతుంది.
- నంది, నైమిశారణ్యం

■ దర్శానుగతమై జగత్సృష్టితీ
మాటునపుడు వాఙ్మయమును మాటు నిజము
- రాయప్రోలు, రమ్యలోకము
జరిగేదే కథలుగా రాయటంలో అర్థమేముందీ?
ఎక్కడా జరగని విషయాలైతేనే సాహిత్యంగా
రాయాలి.
- కొడవటిగంటి, గ్రహాంతరయాత్ర
సాహిత్య మనగా సాహిత్యమేనని మా దృఢాభి
ప్రాయం.
- చలసాని, పుణ్యభూమి

సాహెబు

సాహెబుకు సవారాజ్యం అబ్బినా వీటికి కుట్టు కాడలే.

- చెళ్ళపేళ్ళ, కథలు - గాథలు

సాహెబునకు ఖురాను దెలియనప్పుడు వీళ్ళకుం దెలియునా?

- పానుగంటి, సాక్షి

ఉంటే అమీరు సాహెబు, లేకుంటే ఫకీరు సాహెబు, చస్తే పీరు సాహెబు.

- సామెత

గుర్రమెక్కుటం చేతకాకపోతే సాయిబులు పెళ్ళి చేసుకోరు.

- కొడవటిగంటి, తాతయ్య

సి.ఆర్.

ఉద్యోగి సంవత్సరపు పనికి వెలకట్టి, ■ వెలను అరతావు కాగితంలో ఇరికిస్తారు. ఆ అరరావు కాగితమే సి.ఆర్.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాళ

విక్రమార్క్యము

సి.ఆర్. ఇష్టాఇష్టాలను బట్టి ఇవ్వబడిన కాగిత పువరం లేదా శాపం.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతాళ

విక్రమార్క్యము

సిగరెట్టు

సిగరెట్ ఆడదానాంటిది. అనుభవించేక కలి గేది అసంతృప్తి.

- బీనాదేవి, ది స్టాకింగ్ డాగ్

సిగరెట్టులు తెల్లగా ఉంటాయి. అగరొత్తులు నల్లగా ఉంటాయి. అగరొత్తులు గోడమీద గుచ్చి కాలుస్తారు. ఇవేమో నోట్లో గుచ్చి కాలుస్తారు.

- ముళ్ళపూడి, బుడుగు

ఒక నవలగాని, ఒక కథగాని చదివితే అది సిగరెట్టు తాగేవాడు రాసిందో, తాగనివాళ్ళు రాసిందో ముట్టుకుంటే తెలిసిపోతుంది.

- పురాణం, పొగ్గత్రాగరాదు

జీవితంలో మంచి టెన్షన్ వచ్చినప్పుడు ఒక సిగరెట్టు పీలిస్తే కాస్త హాయిగా ఉంటుంది.

- పురాణం, పొగ్గత్రాగరాదు

సిగ్గు

కన్నెలకు సిగ్గరితనం అలంకారమని కన్యా

శుల్కంలో వ్రాసి పెట్టనందువల్ల... నాకు అందులో నమ్మకం లేదు.

- రామకృష్ణశాస్త్రి, లావి

సిగ్గు లేకపోతే ఆడవాళ్ళ అందానికి ముసుగు లేదు. ■ ముసుగు లేకపోతే మగవాళ్ళ అరాటమూ లేదు.

- కాంతారావు, మంచి ముహూర్తం

ఒక మనిషిని పెళ్ళాడుదామంటే ఆ మనిషి దగ్గర సిగ్గుపడనక్కర్లేదు.

- మహేందర, దేశంకోసం

మన జీవితమంతా మన్ని గురించి ఇతరులేమనుకుంటారో అన్న సిగ్గుతో గడుపుకుంటాం.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, విశ్వంపెళ్ళి

సిగ్గు విడువకున్న శివసౌఖ్యమే లేదు.

తగ్గ మొగ్గకున్న సిగ్గు విడదు

సిగ్గు లేనివాడె చిరకాల జీవితా

- వేమన

ఆడదానికి సిగ్గే సింగారం అన్నారు.

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు-శ్రీయుతులు

నీటిపంపుల దగ్గర బిగదీసిన పైటకొంగుకు సిగ్గు పురిపోసుకుంటుంది.

- సౌభాగ్య, సింహావలోకనం

ఈ రోజుల్లో పెళ్ళి కూతుళ్ళు చదువుకున్నవారు గావున సిగ్గుపడటం అరుదు. సిగ్గు మొగాళ్ళల్లో చూసి తృప్తిపడాలి మరి.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

దొరసాన్న సిగ్గుపడరు!

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు

రేగుపుచ్చకాయ రేయెల్లెడ దన్నిన

మరిగ దంతకంతక బెరుగుగాని

ఒరులు భీయటన్న నోగు సిగ్గెఱుగునా?

- వేమన

సిగ్గు బాదను తీసివెయ్యలేదు.

- ధనికొండ, వచ్చితులు

సిగ్గు విడిచిన పక్షమున స్త్రీ పురుషులెట్టి సాహసకార్యములైనఁ జేయవచ్చును.

- చిలకమర్తి, అపూర్వ దాంపత్యము

ఆడవాళ్ళ కిదోజబ్బు - అసలు వయసు చెప్పుకుంటే నామోషీ. సిగ్గు- అంత పెందరాళే బుద్ధి లేక పుట్టి యిప్పుడు సిగ్గుపడితే యేం లాభం?

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్వాల

సిగ్గు

కవులూ, లీడర్లు సిగ్గు లజ్జ రొగ్గెయ్యాల!

- రావిశాస్త్రి, రొట్టెముళ్ళు
మగవాళ్ళకు సిగ్గు ఉంటుందా?

- బాపిరాజు, కోనంగి
పేదోడి కర్నూమీద బతికేసే పెదబాబులం,
[ ] సిగ్గెందుకు, లజ్జెందుకు?!

- రావిశాస్త్రి, రొట్టెముళ్ళు
సిగ్గుని అభరణంగా వేసుకుంటే నిన్ను లోకం
భాతరు చెయ్యదు. సిగ్గుని ఆయుధంగా వాడు
కోవాలి.

- వరైర చండీదాస్, హిమజ్వాల
సిగ్గుచేటు

కొడుకు కత్తిసాము కోడలు మెడపాము
చెప్పుకొన్న కొలంది సిగ్గుచేటు

- ఏటుకూరి, శ్రీతలక్ష్మి

సిజర్పు

శ్రవణావతంసమై చే
దివిటీయే నీదుగెల్లుఁ దెల్పును ధ్వజమై

భువి నీదు యశోఘ్రిణియై
మిథులన్ వెలిగింపుమోయి మేటి సిజర్పున్

- కాటూరి, పన్నీటిజల్లు

సిద్ధాంత భేదం

కొందరు శరీర ధార్మ్యం ఉన్నంత కాలం ప్రోనాచి,
శరీరం చెడ్డ తర్వాత యాంట్ నాచి. కొందరు
[ ] ఉన్నంతకాలం ప్రోనాచి, చచ్చిపోయిన తర
వాత యాంట్ నాచి. కొందరు అదృష్టమంతులు
చచ్చిన తరవాత కూడా ప్రోనాచే.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సిద్ధుడు

సుకంలో దుక్కాన్నీ, దుక్కంలో సుకాన్నీ చూడ
గలిగినవోడే సిద్ధుడు.

- చిరంజీవి, వీళ్ళ తిరగబడుతున్నాయి.
సిద్ధులూ, పిశాచాలూ మారాంటి మాంత్రికునికి
కనబడతారు. వాడి లాంటి మూఢ భక్తులకు
కనబడతారు. పాపం పుణ్యం యరగని పసిపిల్ల
లకి కనపడతారు. ఇతరులకు కనపడరు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సినికే

సినికే ఎవరో తెలుసునా మన తలలకీ, అబద్ధపు
నమ్మకాలకీ గాయం ఆయే నిజం మాట్లాడేవాడు.

- చలం, ఆర్ధరాత్రి

సినిమా

ఎక్కడెక్కడ ఏ కవి దేన్ని అందంగా అనుభవించాడో దానినంతా [ ] ఈడ్చి బైటికిలాగి, ధ్వంసపరిచి మళ్ళీ తేలుచుకోకుండా చేస్తున్నారు సినిమావారు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
చాలామంది అర్థిస్థులని సినిమా ఉపయోగించుకుని నీచుల్ని చేసి వాడులుతోంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
కళ్యాణ మొచ్చినా, కక్కొచ్చినా ఆగడన్నారు. సినిమా చాన్సు అసలాగదు.

- కొడవటిగంటి, నడమంత్రపుసిరి
దిగితేగాని లోతు తెలీదు; తింటేగాని రుచి తెలీదంటారే? అది సినిమా గురించి అన్నమాటే.

- కొడవటిగంటి, నడమంత్రపుసిరి
పత్రికలలో బాగా రాయకపోతే, పిక్చరు డెక్లరినదు. [ ] రాస్తే డబ్బు ఎక్కువ వచ్చేదీలేదు.

- కొడవటిగంటి, వారసత్వం
ముందర బాగా మాట్లాడడం నేర్చుకోవాలి. ఏటపుద్ది అనకూడదు. ఏమవుతుంది అనాలి. అలా అంటేనే సినిమాలో చాన్సు.

- ముళ్ళపూడి, సెరిబ్రల్ సినేమియా
సినిమా నాగరికతే తిరుపతి దేవుడుకన్నా ఇంకా సనాతనమైనది.

- కొడవటిగంటి, ఎండమావులు
ఉబలాటంతోపాటు, బరీడైన గుడ్డలు కూడా ఉంటే సినిమా కథా రచన దగ్గర్నించి, పిలింప్రింట్లు తియ్యడం వరకూ ఆస్తి తెలిసినట్టేనట.

- ముళ్ళపూడి, సెరిబ్రల్ సినేమియా
తోలుబొమ్మల వికృతి సినిమాలు. భాగోత కలాపానికి వికృతి కంపెనీ నాటకాలు.

- చెళ్ళపిళ్ళ, కథలు - గాథలు
తెలుగు సినిమాలకన్నా ఇంగ్లీషు సినిమాలు బాగుంటాయి. అందులో ఆడవాళ్ళు మహాధయిర్యంగా ఉంటారు. మన తెలుగు తారలల్లే అస్తమానమూ ఏడవరు.

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు
తెలివైన వాడెవ్వడూ సినిమాకి పెట్టుబడి పెట్టడోయ్. పెట్టుబడి లేకుండా పలుకుబడితో [ ] నడే సినిమా.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారతీ

■ కరువు రోజుల్లో బియ్యానికి పెట్టిన రేషన్ వింగు సీనిమాలకు కూడా పెడితే కొంత బీదల పిల్లలకు కూడా అర్థాకలిగానేనా దొరకేదేమో?

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు

గీడంత మాయ గువ్వను సూపి డేగను పడే సుడు గీ సీనిమా మందికి కలురిమ్మ తీరనే అయిపాయె.

- పవన్ కుమార్, నల్లవజ్రం

యెనీమా వల్ల కరువు తేలికపడేట్టే సీనిమావల్ల ఇల్లు తేలికపడుతుంది.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు

వంటెద్దు బళ్ళు తుట్టతుదకు మోటార్లుగా మారి నట్టే నాగరికత హెచ్చిన కొలదిని ఆ తోలు బొమ్మలు ఈ విధంగా అంటే "సీనిమాల"గా మారిపోయి రోకానికి ఉపకారమో, అపకారమో చేస్తున్నాయి.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు - గాథలు

సీనిమా కళకు ప్రయోజనం అనందం అయితే అది కళాఖండం కానక్కర్లేదు- కళను ఖండఖండాలుగా చేసి కాసుల వద్దం కురిస్తేదాలు.

- విజయకుమార్, కవితార్లత

వెర్రవెర్ర నీ పేరేమంటే తెలుగు సీనిమా అందిట.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

సినీకథ

చెరిగిపోయిన కలలనన్నిటిని ఏర్పి - కూర్చి - సూతనంగా నిర్మిస్తే సరికొత్త సీనిమా కథ కావచ్చు

- వేణుగోపాల్, శీర్షిక

సినీ రచయిత

వెధవ డైలాగుల కేం భాగ్యం? బిగువుగా ఉన్నాయంటే కుట్లు ఊడదీసి మట్టి కుట్టేస్తాం. సీనిమా రచయితలం సాహిత్యదర్శిలం కదా.

- తానీ, చమత్కారం

సినీమాయ

మన హీరోయిన్ల దురదృష్టమో, హీరోల శక్తిసామర్థ్యమోగాని ఒకే ఒక్క కాటుకి కడుపువచ్చేస్తుంది.

- అర్నాడ్, దేవుడే దిగివస్తే

సీనిమాలో అయితే "నన్ను" నైనిటాలోను, "నేను" అన్నమాట ఊదలోను అని, "ప్రేమిస్తున్నాను" అన్న మాటకి పబ్లిక్ గార్డెన్లు వచ్చేస్తారు.

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి

సినియారిటీ

సినియారిటీ, కవితా సుందరికి సీమంతం తాంటిది.

- తిలక్, కొనకళ్ళకు అక్షరాంజలి

సిరి

సిరి అందుకోనంత కాలమేగాని, అందుకంటే ఆ తల్లి అనంతమైన ఆకారాలతో అవతరిస్తుంది.

- కరుణకుమార్, బిళ్లలమొలత్రాడు

కొత్తగా సీరివస్తే అర్థరాత్రి గొడుగు పట్టమన్నాడు!

- సామెత

సిలిండరు

కలిసొచ్చే కాలానికి నడిచొచ్చే గ్యాస్ సిలిండర్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

సివిలిజేషన్

పాశ్చాత్యులు సైతం ఆకర్షించగల వ్రే తానుగా పిలిస్తే వెళ్లనివాడు చీ, రీ శుద్ధ బ్రూటోలోయే. మనకింకా ఎప్పుడబ్బుతుందో సివిలిజేషన్ మరి!

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా

సీత

ప్రతి అడది ఒక సీత. ప్రతి సీత చుట్టూ ఒక గీత. కట్టుకొయ్యకి కట్టిన పశువులా ఆ గీత లోపలే ఉండాలి.

- బీనాదేవి, స్వచ్ఛాయజ్ఞం

సీతాఫలం

తినేది తక్కువా తీసిపారవేసేది ఎక్కువైన సీతాఫలం వండులా ■ నా దేశం

- కందుకూరి, ఇదీ నాదేశం

సుకవి

■ జీవించే రాతి విగ్రహములందు సుకవి జీవించే ప్రజల వాలుకలయందు

- తామవా, వ్యక్తయము

సుకుమారత

నలినదీప సూత్రమును బురంద్రుల తలంపు సమము త్రెయ్యును లవరావలమున నైన.

- శ్రీనాథుడు, శృంగార నైషధము

ఓళ్లువంగనమ్మ కాలు మట్టెలకు కంది పోయి నట్లు.

- సామెత

సుఖజీవి

ఊరోళ్ల వసుపూ ఊరోళ్ల కుంకం ఊరేగుడేవరా అన్నెప్పినట్లు ఊరిమీద బతికేసే వోళ్లంతా అలా కలకల్లాడతానే ఉంటారా!

- రావిశాస్త్రీ రత్నాలు - రాంబాబు

సుఖం

మనిషికి స్వేచ్ఛ కావాలి. ఇతరుల సహకారమూ, కావాలి. ఈ రెంటికీ చైతన్యం కలగకుండా జీవిస్తేనే మనిషికి సుఖం ఉంది.

- కొడవటిగంటి, అనుభవం

సుఖాలు అనుభవించగలవాళ్ళ జీవితాలలో నిజమైన ఆనందంపాలు తక్కువ.

- కొడవటిగంటి, ఎండమావులు

అబద్ధాన్ని ఆశ్రయించిన సుఖం

నిజాన్ని నిరూపించే సరకం

కన్న వెయ్యరెట్లు నయం

- తిలక్, స్వేచ్ఛావిహారం

వినోదమునందు స్వాధ్యరహితమైన యొక సుఖ మున్నది. ఆనంద మున్నది.

- విశ్వనాథ, సందోరాజాభవిష్యతి

అందిచ్చిన సుఖం సుఖంకాదు. సుఖం యెవరికివారే అర్థించుకోవాలి.

- కాంతారావు, వంశధార

ఎంత కలిసుండా, పేసేల్లేకండ బోత ఏ నాటి కైనా సుకం ఉంటది.

- మా గోఖలే, యుద్ధం

మనస్సును గలంచునట్టి విషయములు వమనమువలె లైకి వచ్చేనేని మానసిక సుఖముండదు.

- చిలకమర్తి, కర్పూర మంజరి

స్త్రీని అనుభవించి యెంచాలి. సుఖాలు అనుభవ వేద్యాలుగాని వర్ణింప వీలైనవి కావు.

- గురజాడ, కొండుబట్టియము

కష్టపడి సంపాదించే డబ్బులో దొరికే తృప్తి సుఖం అన్యాయంగా అర్జించుటలో దొరకదు.

- రామచంద్రమూర్తి, దైవజ్ఞశిఖామణి

నగరానికి రాక

లోకాన్ని ఎప్పుడు లక్ష్యం చేయమో ఆప్పుడే

సుఖం!

- రాజమన్నాడు, విముక్తి

పసరమైన మరగదె సుఖములే?

- గోపరాజు, సీంహాస్పనద్వాత్రింశిక

బ్రతికియున్న వారి కెవ్వరికిని సుఖములేదు.

- పానుగంటి సాక్షి

సౌఖ్యవజ్ఞేషు లిద్దరే జగతియందు

మొండి యొకడు, వేదాంతి యొకడు సుమ్మి.

- పానుగంటి, సాక్షి

ధనమెక్కువ వ్యయమైనగాని సుఖము చేకూరదను నొక పిచ్చి మీకు పశాచమువలె బట్టియున్నది. పైనుండి వచ్చిన వస్తువుగాని ప్రయోజనకారి కాదని మీకు దురభిప్రాయమున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి

ఆడపిల్ల తను ప్రేమించే మగాడి దగ్గరకంటే తనను ప్రేమించే మగాడి దగ్గరే ఎక్కువ సుఖ పడుతుంది.

- భారతీదేవి, మల్లిక

మగనితో పెళ్ళికి వెడితే ఆడవానికి సుఖముండనట్లే. భార్యతో తీర్ధానికి వెడితే మగవానికి సుఖముండదు.

- పాలంకి, జోస్యం నిజమైంది

భయంలేని చావు, భావలేని మరణం చాలా సుఖం.

- సులోచనారాణి, ఆహుతి

సుగుణం

సుగుణాలకి అంధత్వము ఇచ్చేది విమర్శకాదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

సుడిగాలి

సుడిగాలి, ఎందుటాకును వలె, యౌవనము, రజో త్రాంతి నొందిన ప్రకృతి పురుషుని తన ఇచ్చవచ్చిన చోటికి గొంపోవును.

- సూరి, నా రాణి

సుతుడు

గుణాస్వీకుండుగాని సుతుడు ప్రసూతుండగు నడు యకాలసురతక్రియలన్.

- పింగళి, కళాపూర్ణోదయము

మధ్య

ఆ సుద్దుల్ హృదయైక సాక్షికము;

లేమన్నన్ వృథాయిత్రయన్.

- పింగళి, తళాపూర్ణోదయము

సున్న

ఆడవాడున్న యప్పు డండఱుఁ బూజ్యలే
లెక్కమీద సున్న లెక్కినట్లు
అతఁడు పోవు వెనుక నంద అపూజ్యలే
లెక్క లేక సున్న లేగినట్లు.

- సంకీర్ణ వద్యములు

సులభం.

అశువుగారాసిన నవలను అట్టలు చూసి రివ్వా
చేసినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యాయుడి

దిలాసా కుదిరితే బ్రతుకుబాట సుళువు.

- కాళోజీ, దిగులు

తల్లి చెవులు తెంపిన వానికి, పినతల్లి చెవులు
బీర పువ్వులు.

- సామెత

గుడిమింగే వానికి తలుపులు అప్పుడాయి.

- సామెత

చాతయినవాళ్ళు చేస్తుంటే ఏ పని అయినా
సులువుగా ఉన్నట్టుంటుంది.

- కొడవటిగంటి, ప్రేమించిన మనిషి

ప్రేమించడం అలోచించడం కన్నా చాలా
సులువు.

- వద్యనాథరెడ్డి, అంతర్వేదన

ఆడవాళ్ళను తృప్తిపరచలేకపోవచ్చుగాని, డిస
ప్టాయింట్ చేయడం చాలా సుళువు.

- మారుతీరావు, నిజం నిద్రపోయింది

అంతరాత్మకి అబద్ధపు సాకులు చెప్పి దాన్ని
సముదాయించేసుకోడం అన్ని పనుల్లోకీ సుళువై
నవని.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కథ

సూక్తి

చీమలు మెల్లగ నడుచును

దోమలు సంగీత మధురభోరణి నుండున్

సామజయానలె శోభా

నీమ లటన్నార ముఘలు శ్రేయోగురువులే

- శ్రీశ్రీ, హితోపదేశం

అకులు చెట్టుల కుండును

అకులు చక్రాల కుండు నాహార్యముగా

ఏకులు వడికిన నూలగు

మేకలలో వన్నె లెన్నా మేదినీ సఖుడా!

- శ్రీశ్రీ, హితోపదేశం

నూచన

వర్షానికి వరదకీ సూచన్న ఉన్నాయి. చాప
క్రింద ప్రవహించే నీటి ప్రమాదం మునిగే
వరకూ తెలిదు.

- వీరేంద్రనాథ్, అఖరిపోరాటం

సూత్రం

డిప్లమసీలో ప్రథమ సూత్రం సానుభూతి
చూపడం.

- నంది, మనిషి చావకూడదు.

మనకు తెలియని పన్ను ఏం చేయదల్చుకున్నా
ఏదో ఒక సూత్రాన్ని నమ్మి ముందుకు జరగాలి.

- మా గోఖలే, దొంగవాళ్ళు

నూర్పుడు

మేడలకు గిండు లుండును

ఒడలు నీకులను నడచి యూకులు గడుచునున్.

వేడి వెలుంగుల సూర్యుడు

రాదు నిశలే పగలె అతని రాజ్యముర సఖా.

- శ్రీశ్రీ, హితోపదేశం

సృష్టి

ప్రేమ నలయించు సృష్టి దైవికముగాదు.

- రాయప్రోలు, తృణకంకణము

మనిషి దైవ సృష్టి, శత్రుమిత్రులు మనుష్యుల
సృష్టి.

- గురజాడ, బిల్లిడోయము

సృష్టించడంకన్నా ఆనందకరమైన విషయం
ప్రపంచంలో లేదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

అక్షరాక్షర అనుకరణ చేస్తే అది కావీ
లంటారు. మధ్యలో సొంత కవిత్వం కూడా

పెడితే అనుకరణలేక అనుసరణ లంటారు.
అనుకరణ సృష్టి సహజం.

- పార్థసారథి, సాహిత్యహింసావలోకనం

సెక్సు

పట్నంలో మగవాళ్ళంత కాకపోయినా ఆడవాళ్ళ
మొహాలలో కూడా సెక్స్ ఇకలి కనిపిస్తూనే
వుంటుంది.

- కొడవటిగంటి, కుయాపీ

టాక్సు లేనిది సెక్సు

ఓ కూనలమ్మా

- అరుద్ర, ఇంటింటి పక్ష్యాలు

సెంటిమెంట్

దేశభక్తిగానీ, దైవభక్తిగానీ, మనుషుల్లో యేమి

అర్థంలేని సెన్సిమెంటు మీదనేగాని నిలవదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

మనలో ముందు లేకపోతే కలంలో సీరావున్నా ప్రయోజనం లేదు. అది నీ సెంటిమెంట్.

- ఆదివిష్ణు, ఎంతెంత దూరం

సెలవు

వేసరి నట్టులయ్యె

మేనితోడి పొత్తింకిట మాను బొప్పు

- తిక్కన, భీష్మవర్చము

అదివారం స్కూలుకి సెలవుంది కాని జెల్లికి లేదు.

- రావిశాస్త్రి, లక్ష్మి

హాయిగా ఉండాలంటే సెలవుల్లో ప్రాణాలు ఏ ఇంటాయనా పెట్టుకోరాదు ప్రయాణాలు.

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి వజ్రాలు

ఇచ్చిన వెంటనే వాడుకోలేనిదే రీవు.

- ఆరుద్ర, ఇంటింటి వజ్రాలు

సెలవురోజున ఆకలి ఎక్కువ, ఆలిపోరు ఎక్కువ, పిల్లల మీద చికాకు ఎక్కువ. మనుషులు దూరంగా వున్నప్పుడే మనసులు దగ్గరగా వుంటాయి.

- సదానంద, రామదాసువెర

అరే సావడాన్ని శిలవూ యెందుకూ భాయ్?

- వేంకటరాయశాస్త్రి ప్రతాపరద్రీయము

సేద్యం

దూడల దుక్కి పడుచుల సేద్యం.

- రాజారాం, మరీచిక

సేద్యం చేసేవాడికి సెలవెళ్ళింది!

- సభా, మిథునలగ్నం

సేవ

శబరి వణికి చేతులూ, జటాయువు విరిగిన రెక్కలు 'సేవ'లో ఉండే ఆనందాన్ని తెలుపుతాయి.

- వీరేంద్రనాథ్, అఖిరిపోరాటం

చూచి రమ్మంటే కాల్చి వచ్చినట్లు.

- సామెత

సేవావృత్తి మానమును ■ యాచనావృత్తి సమస్త గౌరవమును హరించును.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

నీ సేవా ధర్మమున కేమి? చెడు జగ మెల్లిన.

- తి.వేం., పాండవోద్యోగము

పాటెటుంగని దొరను సేవించుటకంటే మిన్నకుంటి మేలు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము

సేవకుడు

ఎత్తజీతైనను బతి దన

చిత్తగతిం దగవు మీటి చెప్పిన పని మా

బుత్తర మీయక చేసిన

సుత్తమ సేవకుడు వాడె యుర్వీరమణా!

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాశి

ఏటువలె నిరంతరమునుం బాటుచుండు

గాలివోలె నెల్లప్పుడుం గదలుచుండు

ధరణి రీతి రేల్చువలునుం దిరుగుచుండు

క్షణము విశ్రాంతి నెఱుంగుండు గద భటుండు.

- చిలకమర్తి, భతురభండ్రహాసము

పనిచిన బోనివాం దొకండు,

పందిన ■ నొరుం బంచు నొక్కరుం,

దను విదిగా దటంచు నెడు

రాదు నొకం, దొకం దొంటి బోవరా

దను, నొకం డప్పు రోగినను,

నాపని గాదను నొక్కరుండు, పొ

మ్మనంగం జలించు నొక్కడు, ■

నాధిప యేడ్వరుం గష్ట సేవకుల్!

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాశి

అదే పోతగాడు, ఎదురు మాటల వాడు, కంఠం చాటుగాడు సేవకులైనట్లు.

- సామెత

సేవావద్ధతి

దొరగారు ఏం చెప్పినా వినయంతో "చిత్తం, చిత్తం" అని అంగీకరించాలి. ■ తరవాత పని పూర్తికాకపోయినా మరేం ఫర్వాలేదు.

- సూర్యారావు, శ్రీమతులు - శ్రీయుతులు

సైకిల్ ఎపెక్ట్

సైకిల్ ఎపెక్ట్ అనేది ఎంత పనన్నా చేయిస్తుంది.

- భవికొండ, ప్రొఫెసర్ బిండ్సెన్

సైకిల్

నీరుం గోరడు గడ్డి వడ్ల దొక కొ

న్నే నుల్వలన్ వేడ దే

వారే నెక్కిన గ్రిందద్రోయ దొకడున్

బజ్జన్ భటుం డుంట చే

కూరంగా వల దెండు బైస్కిలునకుం

గోపం బొకింతేని ■

దొరా వాణికి సాద్యయిన యిది వి
శ్వామిత్ర స్పృహం బొకో!

- తి.వేం., శతావధానసారము

సైన్సు

ఇంకా సైన్సుకు నవ్వేదో ఏడుపేదో తెలియలేదు.

- ఆత్రేయ, ప్రగతి

చావటాన్ని బ్రతకటాన్ని ఎంత నాజూకుగా
చేసింది సైన్స్

- ఆత్రేయ, ప్రగతి

సౌంతం

నిరాశ నాకున్న దనం

నిస్పృహ నా ప్రేమవనం.

- రామనర్థయ్య, అసిందార

కార్మికుడికి కావలసిన పనిసాధనాలు తన
స్వంతానివి కానప్పుడు అతడెందుకూ పనికి
రాడు

- లక్ష్మణరావు, అతడు - ఆమె

తనవారికెంత గర్హించ

దన భాగ్యమే తనకుండాక తథ్యము సుమతీ.

- బద్దెన, సుమతీ శతకము

చులుకం గాల్యట్టి యీడ్చిన జూరువట్టి

నేలుదురుగాక తమవారి విడుతు రెల్లు?

- శ్రీనాథుడు, శాశ్వతము

సొమ్ము

అందానికి పెట్టిన సొమ్ము అపదకు అడ్డం
వస్తుంది.

- సోమేశ

సోదాబుడ్డి

గుండు గొంతుకలోన కొట్టాడుతాది

గుటకేయ నీదురా కూసినంత కూడ.

- మాచిరాజు, సోదాబుడ్డి

సోదరమానవులు

సోదరమానవు లంటే, మనం ■ సోదరులు
మాత్రం మానవు లనుకునే స్థేతలో ఉన్నాం.

- రావిశాస్త్రి, కుళ్ళపేర్ల

■

సూదికిగాను సోదికిపోతే పాతరంకులు బయట
పడ్డాయట.

- సోమేశ

సోమరితనం

అసలు భారతీయ సంస్కృతికి షునాది మాత్రం
సోమరితనం. పోనీ తీరుబడి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

సోమరిపోతు

ఈ రోజుల్లో బలంగల మనిషి ఏద్రా! ఎక్కుడ
చూచినా సోమరిపోతు సంఘాలు.

- మాగోఖలే, మాగోఖలే కథలు

సోషలిస్టు

భాగ్యవంతుల్లో చాలామంది

సోషలిస్టులు, అదో ప్యాషను.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, విశ్వం పెళ్లి

సోషలిజం

సోషలిజమే ఒక పెద్దకల. ఆ కల నిజం చేసు
కోవాలంటే... మనం ■ పెద్ద పెద్ద కలలు
కవగలగాలి.

- మహీధర, దేశంకోసం

పెద్దోళ్ల కలా అడపాదడపా సురకలు తగిలించ
దాన్నే సోషలిజం అంటారు సద్గుణుల్లో మన
పోలిపోళ్ళు దేసేవికే ప్రెతము సోషలిస్టులు.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - ■

సోషలిజం వస్తే ఫీడర్ల పని వుండదన్నారు.

- మహీధర, ఓసమాలు

మరి పెద్ద దిక్కు లేనప్పుడు ఇంట్లో అంతా శోష
లిజమే కదా.

- పురాణం, మా మామగారి శోషలిజం

రేపో గుమాస్తా పని దొరికిందంటే

సోషలిజం సొమ్మునీలి పడుకుంటుంది.

- బుచ్చిబాబు, దారినపోయేదానయ్య

రానున్నది యేది నిజం?

అది వొకటే, సోషలిజం

- దాశరథి, రానున్నది

సౌకర్యం

దడుపు మనిషికి దమ్మరిన టిపాకాయతోడై
నట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూనమి

సౌందర్యం

సంసారానికి సౌందర్యంతో యేం పని?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సౌందర్యమనేది హృదయంలో వుంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

యధార్థమైన సౌందర్యము వయసు హెచ్చిన కొలది హెచ్చును. ప్రాంత బంగారమునకు వన్నె తగ్గునా?

- పానుగంటి, వీరమతి
సత్యం శివం సుందరం అన్నారోయ్, సౌందర్యోపాసన చాతకాని దేశమై పోయిందోయ్ మనదేశము.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బింకోలా
భగవంతు డొసగిన సహజ సౌందర్యం ముందు ఎన్నివేల ఆభరణాలైనా సూర్యుని ముందు దివిటిలే.

- సఖా, నీటిదీపాలు
మావీసి సౌందర్యము కన్నులలో జేతులలో మొగములో నుండదు. అతని యాత్మలో నుండును.

- విశ్వనాథ, వేనరాజు
ఉదయా లేన్నో నశిస్తాయి;
ఉదయ సమయ సౌందర్యం చావదు.

- దాశరథి, పునర్నవం
సౌందర్యము దేశమును బట్టి, కాలమును బట్టి మాటుచుండును.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట
కొన్ని సౌందర్యములు చూచి యానందించుటకు మాత్రమే పనికి వచ్చును. తాతలనాటి దివ్యెయని తలకు కొఱవి పెట్టుకొనము.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట
శీలం లేని సౌందర్యం - తావిలేని పూవు వంటిది.

- సామెత

స్త్రీమితం

మనసు స్త్రీమితం లేకపోతే మరుపు ఎక్కువవుతుందంటారు.

- సూర్యారావు, ఇల్లు కూలింది

స్త్రీ

ఈ లోకంలో ఆడదై పుట్టడంకంటే ఆడవిరోధమైన పుట్టడం మేలు.

- సామెత

అసూయకు పర్యాయపదం - స్త్రీ

- విహారి ■ శాలివాహన, సాగర సంగీతం తెలివిగల స్త్రీలు అవసరాల ముందు ఆదర్శాలను చూడరు.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంద్య

అల లున్నది ఆటుపోట్లకే. ఆటిన లున్నది అగ చాట్లకే.

- కురుమధూలి, డాక్టర్ తనూజ
ఆడవాళ్లు పైకి కోపంగా ఉంటే, లోన అభిమానంగా ఉన్నారన్నమాట.

- కాంతారావు, బూరీ
ఆడవాళ్ళకు హృదయం ఉంటుంది, గుండె ఉండదు.

- వసుబాబు, ఆద్యంతాలూ - అంతర్యాలూ
పడఁతి లేనియట్టి పండువు దండువు
చాన లేనియట్టి శయ్య కొయ్య
పొలఁతి లేనియట్టి భోగంబు రోగంబు
భామ లేనియట్టి గీము పాము.

- విష్ణుభట్ల, దుర్గార్ధ చరిత్ర
నెలఁతలో ముచ్చట కూసు లాడెదరు, సందేహమ్ము వోకార్చుపట్టునఁ బలెత్తరు.

- ఏటుకూరి, క్షేత్రలక్ష్మి
స్త్రీ నిజమ్ముగ సృష్టికి జీవగణ్ణి.

- ఏటుకూరి, క్షేత్రలక్ష్మి
నే చూసిన స్త్రీలు వివాహం జరిగిన రోజునే జన్మించిన వాళ్లు. భర్తని పొడిగిస్తే, స్త్రీ ఔతుంది; యింకా పొడిగిస్తే భర్త సంతానంగా మారతాడు.

- బుచ్చిబాబు, నన్నుగురించి కథ వ్రాయవూ?
ఈ ఆడ వాళ్ళకిదో జబ్బు! ఎదుటివాడి పెళ్ళాం యోగక్షేమాలు భోగట్టా చేస్తారు.

- శ్రీశ్రీ, 1+1=1
చిరకాలానుగతాచారసంరక్షణము స్త్రీయందే నిలిచియున్నది.

- పానుగంటి, సాక్షి
స్త్రీ ఒక ప్రాణం వున్న పనిముట్టు.

- వైరాణం, ఇల్లాలిముచ్చట్లు
సాపాటు పుష్టికి సంబాళింపునకుఁ ■
భేదమున్నదిలే. "మోటారు కారును" ముందు నకుఁ బోకుండ నాపవచ్చును గాని కాలి దురద యాలిని గడద్రొక్కికుండ నాపలేము. వక్షమునఁ బదునాటుబండ్ల బరువును జెదరవీకుండ బట్టవచ్చును. కాని ప్రక్కను జలచిత్తపుఁ బలుగాకిని బెసంగవీకుండఁ బట్టలేము. ఇనుప గొలుసు విరువవచ్చును. కాని మగువల పులుసును విఘాతగఁగొట్టలేము. ఆదుదాని

యోగ్యత మగపాని యాహారశక్తిలో లేదు.
వెన్నుపాము బింకములో లేదు.

- పానుగంటి, సాక్షి
అడువారికేమున్నది? మగవారిపై నిష్ఠమున్నది
గొండంత నేర మిండుపగింజంత! అన్యథాయై
నచో నిండుపగింజంత తప్పు హిమాలయపర్వ
తమంత.

- పానుగంటి, సాక్షి
ఒకనికి కుమారిజను మరియొకనికి సఖి
నిక నొకనికి తల్లిని ఇందులోన
నెవ్వరితనో భావింపుము హృదయమందు
వావి వరుసలు వాసనావశము లేవి?

- రాయప్రోలు, జడకుచ్చలు
గూడుపన్ను కూచున్న సాలీడు. పురుషుడు
ఎరపడగానే కబళించేస్తుంది.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, విశ్వంపెళ్లి
అడవాళ్లు విమర్శ మూలంగా అధిక్యత సంపా
దించుకోవా లనుకుంటారు.

- జయరాం, సింహాద్రి స్టేట్ హోమ్
చదువుకున్నా, యెన్ని పరీక్షలు గట్టి
క్లీన్, తాము చదివించి వంటపట్టించుకొని యే
విషయమైనా ఒరిజినల్ గా మాట్లాడగల వ్రీలు
చాలా తక్కువ.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
నమస్త శాశ్వత మనశ్శాంతి, ప్రయత్నాలకూ,
వాఙ్మయాలకూ వెనకవున్నది ప్రీతి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
ప్రీ ఏ పరిస్థితుల్లోనైనా అరాధ్యదేవత. తుచ్చ
శారీరకమైన ధృష్టితో ప్రీని కొలిచి విలువ కట్టం
కాబట్టి మనమిలా ఆరోగతిలో ఉన్నాము.

- సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, బంకోలా
సృష్టి ప్రోద్బలంవల్ల పురుషుడిమీది అకర్షణ,
మనసు ధిక్కారంవల్ల అతనిమీద అసహ్యం.
అమెలో జరిగే యీ విరోధాలవల్ల చాలా వికృ
తంగా తయారౌతేంది ప్రీ నాగరికత పొందినకొద్దీ.

- చలం, మ్యూజింగ్స్
కాంతా మూలములైన యుద్ధములే కదా ప్రపం
చములోని జెడ్డపెద్ద రామాయణములును, భార
తములు నైనవి?

- కూచి, చావలత
పురుషుల మేలిమి పొలంకు లెబుంగ,

రది గాక నిర్దళులై కుచ్చితుల భజియు
తురు, కదిసిన యంతజేసి
వర్ణనీయులు లేరు వారలకెవ్వరు.

- తిక్కన, అనుశాసనిక పర్వము
కాంతల బుద్ధి యంతయుని
కాంచ నశక్యము ధాతకైన న
త్యంత వయో విలాసములు
దాలిచి యెంతటి వానినైన గా
తీంతురు బంటుగా గొలిపి తేడకుగ వానిని
జేసి రాజ్య మేలింతురు గోరెనీ యవ
లీలలు వారికి ముంచి తేల్చుటలే.

- కోలాచలం, శిలాదిత్య
పెరటం జెట్టుం బెట్టి పరికింప కుండిన
వెలుగు దాటి తీగ వెడలంజాలు
నాడుదాని గుణము నటువలె నుండురా

- మేమన
గాయాలు ప్రీ హస్తంతో చప్పున మానుతాయి.

- ఆమంధర్, విశ్వంతర
స్నేహితుల్ని మరచిపోవడం కోరికల్ని జ్ఞాపకం
ఉంచుకోవడం అడవాళ్ల జన్మహక్కు.

- మారుతీరావు, నిజం నిద్రపోయింది
సకల విషయంబులును బోధ సలుపు గ్రంథ
ములు, మనోవ్యాధి మాన్పేడు మూలికలు, వి
చారవారాళి ధాటింపంజాలు నొక
లంగనలు, దైవమిడు వారికట్టికత్తి.

- కాళహస్తి, పద్మవ్యాహము
ప్రీ హృదయం మహా సముద్రం. దాన్ని
కదిలిస్తే మంచి రత్నాలతోపాటు, గులకరాళ్లు
బయటపడతాయి.

- మారుతీరావు, నిజం నిద్రపోయింది
తమలో లేనివాటిని యితరులలో చూసి బాధ
పడతారు. ఈ లక్షణం అడవాళ్ల సొత్తేమో.

- వశేర చండీదాస్, హిమజ్వాల
ఒక్కొక్కతేని బుప్పబొండ్లు కటారికత్తియల్.

- వింగళి, కళాపూర్ణోదయము
అడవాళ్లు ఏ మాట చెప్పినా చక్కగా అతికిన
ట్టుగా చెప్పగలరు.

- నరస్పతిదేవి, రాజహంసలు
ఎట్లాగయినా సలహా లివ్వడానికి అడవాళ్ళదే
వైచెయ్యి

- నరస్పతిదేవి, రాజహంసలు

శ్రీ

క్షణ భంగురములు కాంతల తాల్చుల్.

- పింగళి, కళాపూర్ణోదయము

కలకంఠి కంట కప్పి

రాలికిన ■■■ సుంద-నొల్లదు సుమతీ.

- బుచ్చిబాబు, ■■■

అడదాని బుద్ధి సూక్ష్మం.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ప్రకృతిని గుర్తిస్తేనే ■■■ సృష్టిలేనట్లు. ప్రీని
గుర్తిస్తే కాని సృష్టిలేదు. ప్రకృతికి ఎంత హృద
యముందో వారికి అంత.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్-ఖయామ్

అడది సా ■■■ అడవాళ్ళని నమ్ముదు. ■■■ మొగు
డితో చనువుగా ఉంటే అడవాళ్ళు ■■■ అసలే
నమ్ముదు. మొగుళ్ళి ఎప్పుడూ నమ్మదనుకో.

- పాప, హెడ్-మాస్టారు

అడవాళ్ళకి దేవుడు నోరివ్వలేదా?

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

అడదాన్ని నోరుబెట్టుకు బతకమని దేవుడు
చేశాడు.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

వాజాకైన మనస్సుగం ప్రీని మల్లెపూవురాగ
వాడుకోవాలండి.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

ప్రీ తప్ప రహస్యం సృష్టిలో ఇంకెవ్వరూ దాచ
లేదు. ప్రీ తప్ప మరెవ్వరూ బైటపెట్టనూ లేదు.

- బుచ్చిబాబు, గోలుసు

ఎంత ఆయుష్షం నటిస్తుందో అంత సులభ
సాధ్యం ప్రీ

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్రతత్వలు

ప్రీలకు ధనవంతుడే గొప్పవాడని గుడ్డి
నమ్ముకం.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్-ఖయామ్

ప్రీలు శరీరాలు లేని ఆత్మలు.

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్రతత్వలు

క్షణక్షణముల్ ఇవరాండ్ర నిత్యముల్.

- పెద్దన, మనుచరిత్ర

అడదాస్తో ఉన్న తంటాయే అది, ఇయాకున్నట్లు
రేపుండదు.

- రావిశాస్త్రి, రొట్టెముట్టి

అడదేటంటే తను తిరగదు, మన్ని ■■■ గనియ్యదు.

- రావిశాస్త్రి, బంగారిగాడి కళ

శ్రీ

మడిసిని పాడునేసినా అడదే, ముందుకు
గుంజినా అడదే. ■■■ మడిసిగా అడదేని
య్యాల.

- నరసైతదేవి, స్వర్ణకమలాలు

మనం గట్టిపడితే అడది మెత్త పడుతుంది.

- రామదాసు, మాన్వర్

చంచలాక్షులు చమలవార లెందు.

- రామకృష్ణుడు, పాండురంగమాచాక్ష్యము

పిలిచినప్పుడు రాదు

వెడలగొట్టిన పోదు

వనిత తీయని చేదు

ఓ కూనలమ్మా.

- ఆరుద్ర, కూనలమ్మ వదాలు

వాంట్లోవేడి, వాంట్మీద పొంగూ వున్నంత
కాలచే అడదానికి.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు - అమె

అడవాళ్ళు మేం పాపిష్టులం కావు. మేం
పాపాలు బరించేవాళ్ళం.

- లక్ష్మణరావు, ఆతడు - అమె

కాము గెలువవచ్చు గాలారి గావచ్చు

మృత్యు జయము ■■■ మెజయవచ్చు

నాండువారి చూపుటంపటి గెలువంగ

వకముగాదు త్రిపురవైరి కైన.

- పోతన, ■■■

అడముండైనవాని యాలి కాపుటకంటి

నదికునింట ■■■ యగుటమేలు

హీనుఁ ■■■ యోని హింసించంగా నేల

యువతిజనుల కూరకుంట లేన్.

- పోతన, బాగవతము

కష్టములు వచ్చినప్పు డాడువాండ్రే సహ
యము చేయవలయును.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము

దేనికయినా అడది సాహసిస్తుంది కాని, తాను
చేసిన పనిలో లోపం ఉందంటే మాత్రం ఊరు
■దు.

- మారుతీరావు, నిజం నిడ్రపోయింది

బాధ్యతలన్నీ ప్రీవి, హక్కులన్నీ పురుషుడివి.

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్రతత్వలు

హబ్బబ్బ ఈ అడాళ్ళు ఉత్తప్పుడు మంచివాళ్ళే
గాని, రైల్లో బలే చెడ్డవాళ్ళలే.

- ముళ్లపూడి, బుధుగు

అడవాళ్ళ అదరం తెలిసేది భోజనం దగ్గరే.

- పిచ్చేశ్వరరావు, మనసులో మనిషి అదాళ్ళా అమ్మో! వేదవ్యాసు దాడదై ఉంటే భారతమంతా అయిదు పేజీల్లో రాసును.

- కొడవటిగంటి, బ్రతుకుభయం అడవాళ్ళకు గతాన్ని నెమరు వేసుకోవటంలో ఉన్న ఆనందం యింతా అంతా కాదు.

- కొడవటిగంటి, చక్రవర్తి రక్షణ ఆవసరమైన అడది మంచితనంగల మగ వాడిలో మంచితనాన్ని రేకెత్తిస్తుంది.

- కొడవటిగంటి, వారసత్వం ఒక పురుషుడి ప్రాణం ■ కోసం కొట్టుకుపోతుంటే, ఆ సంగతి వాడు చెప్పకపోయినా ■ ప్రహిస్తుంది.

- కొడవటిగంటి, వారసత్వం అడదాని అందం క్షణభంగురం.

- కొడవటిగంటి, రాధమ్మ కూతురు ■ బుద్ధి కోతలాంటిది.

- కొడవటిగంటి, రాధమ్మ కూతురు అడవాళ్ళంతా కలిసి తిరగబడితే మగవాళ్ళగతి ఏంకాను?

- కొడవటిగంటి, గ్రహంతరయాత్ర అడవాళ్ళు ఎంతసేపూ కూరల్ని గురించి, చీరెల్ని గురించి, నగల్ని గురించి మాట్లాడతారు తప్ప ఇంకోటి మాట్లాడరు.

- కొడవటిగంటి, చదువు అడదయి పుట్టక అణకువ నేర్చుకోకపోతే యెలాగు?

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రక్షాబంధనం చెడిపోవటమనేదాన్ని, తనకే అన్వయించుకుంటుంది. తప్ప తన నుంచి సుఖం కొనుక్కోవాలని వచ్చే మగాడికి అంటగట్టదు నీ ఇదెట్టిది రూలో మరి.

- రామచంద్రమూర్తి, ఊలి అడవాళ్ళ మాటవంటే ప్రాణాలు కొరికేస్తారు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, రక్షాబంధనం ఒక అడది కోరేవాళ్ళే మరో అడదీ కోరుతుంది.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, నీరాసుందరి ఇలహాసులైన నీలు తరతరాలనించి నేర్చుకున్న ■■■ మోహించినందుకూ మోహించనందుకూ

కూడా మొగవాళ్ళే నిందించడం.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ చాలా మంది అడవాళ్ళకి వీపుకి కళ్ళుంటాయి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్ అడుది అబలకాదు. అడుది సత్యము. అడుది తెగింపు.

- సూరి, నా రాజీ అబల యను పదము నీ జాతికి నామముగా ■ శాస్త్రకారులు వారి నెంతయు ఘోరము ■ వైచిరి.

- సూరి, నా రాజీ అడవాళ్ళని తగిలించుకోవటం తేలికే. వాడించి కోవటం బ్రహ్మప్రళయం.

- గోపచంద్, అనమర్తని జీవయాత్ర కప్పురంపుం గుడుటం గస్తూరి యెరువుతో నుల్లి నాటి చందనోదకములం పొప్పిరేని దాని కంపు మాయని భంగి నెంతయైన నిలువ దింతి మనము.

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారానికి బామినులు దనంబు లేని పతి మెచ్చరు లేమియె ఊడు గావునన్.

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారానికి అడవాండ్లు పుట్టింటికి వస్తే మగవాండ్ల మీద గౌరవం పోతుంది.

- ఉన్నవ, మాలవల్లి చదువు నేర్చిన అడదానితోను వంటనేర్చిన మగ వాడితోనూ యెవ్వరూ వోవలేరు.

- కందుకూరి, వేశ్యాప్రియప్రహసనము మన సమాజంలో అడది దట్టిచ్చి కొనుక్కునే భోగవస్తువు కావడం కన్నా హేయమైన విషయం ఇంకోటి ఉండబోదు. తతిమ్మా కార జాలన్నీ అటుండగా ■ ఒక్క కారణం మాత్రమే చాలు, మన సమాజాన్ని గర్వించడానికి, బిండించడానికి.

- ఆనంతం, ఏమిటి? ఎందుకూ ఒకటి తరుణు లెంతటి దీరుల ధైర్య మెల్లం జూరంగొందురు కన్నెత్తి చూచిరేని.

- వేంకటరాయకవి, మదనగోపాల శతకము వెళ్ళవాని కైన వేషధారికి నైనం రోగి కైనం బరమ యోగి కైన నీధిం అచినవుడు చిత్తము రంజిల్లు

- వేమన

పనస తొనలకన్న పంచదారలకన్న
జుండి తేనెకన్న జున్నుకన్న
చెబుకు రసము కన్న చెలుల మాటలు తీపి
- వేమన

తొయ్యలులకన్న రమ్యవస్తువులు లేవు
వారలే కష్టముల కెల్ల గారణములు.
- లక్ష్మణకవి, సుభాషితరత్నావళి
శైక పుట్టి చెటిచెడగా రాము పట్టంబు
నీత పుట్టి లంకక జెటిచెడ గాదె
కొరవులను జెటిచెడ గద ద్రౌపదియుఁగూడ
- వేమన

ఆడుదాని బొంకు గోడపెట్టిన యట్లు
పురుషవరుని బొంకు పూరి తడక
స్త్రీల నేర్పు మగలఁ జూకు పణమరా
- వేమన

చక్కనైనవాని మక్కువఁ గన్నంత
తక్కువగనుఁ జూచు తనదు విభుని
ఆఁదు బుద్ధికంటె నవరముద్ది యింకేది?
- వేమన

ఉపలములకంటెఁ గఠినంబు లొక్కవేళఁ
గుసుమములకంటె నొకవేళఁ గోమలములు
గాన లజ్జాభయంబులు గంవో లేవో?
పువ్వుబోయెను హృదయంబు లెవ్వఁ డెఱుఁగఁ
- శ్రీనాథుడు, శృంగారనైషధము
వనిత తనంతఁ వలచి
వచ్చినఁ జూల్చునగాదె యేరికిన్?

- పెద్దన, మనుచరిత్రము
కలంచునే సతుల మాయల్ దీర చిత్తంబులన్?
- పెద్దన, మనుచరిత్రము
స్త్రీలు, రాజ్యాలు మనుష్యుల మనస్సులను పాడు
చేస్తవి.

- బాపిరాజు, గోనగన్నారెడ్డి
ఎప్పటికైనా అడవాళ్ళబాధలకు పురుషులే కార
కులు.

- బాపిరాజు, నారాయణరావు
క్షణ భంగురములు కాంతల తాల్మూల్.
- వీంగళి, కాపూర్ణోదయము
పురుషుడిలో ఉత్సాహాన్ని రగిలించి, ఆత్మవి
శ్వాసం పెంపొందించ చేసేదే స్త్రీ శక్తి.
- ఆనందరామం, భారతం
బాల్యమునఁ దండ్రి యౌవనప్రాప్తి మగఁడు

వార్ధకంబునఁ దనయుఁడు వామనయన
నరసి నడపనకా కెందు నంగసలకు
వలసి నట్లులు సేయఁగ వచ్చునెట్లు?
- తిక్కన, ఆనుశాసనిక పర్వము

నాతుల మాటల్
వడగండ్ల గుండ్లు, జలనిధి
కడళ్ళ నిలకడలు, భిన్నమటతోయంబుల్
- అనంతదు, భోజరాజీయము
రానివాళ్ళకి ఆట్టేది వాటర్ కలర్ సైంటింగ్.
కేవలం స్త్రీల కోసం కల్పించబడ్డ లలితకళ.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేనిద్ర - ఎన్నోకలలు
పరువయిన ఆడది నీ యింటి కెందుకొస్తుంది?
- గురజాడ, కన్యాశుల్కం
భామలకుఁ జేయు సత్యంబు పాడిగాదు.

- శ్రీనాథుడు, హరవిలాసము
కాంతలకు హావభావాదు లెట్టివో, కవుల కాయా
రచనావిశేషాలున్నూ (లీలావతీనాం సహజా
విలాసాః భర్తృహరి, చూ) అట్టివే. విలాసమే
లేని స్త్రీలున్నూ వుంటారు. రచనా విశేషాలు
దొరకని కవులూ వుంటారు. ఇంతే కాదు,
ఆయా రహస్యాలు కనిపెట్టడం చేతగాని
వ్యాఖ్యాతలున్నూ వుంటారు.

- చెళ్ళమిళ్ల, కథలు - గాథలు
■ అంత నిర్దిష్టంగా అనుసరించ గల్గిది భర్తనే.
- మహాభర, స్వయంవరణం
ప్రపంచంలో దేనిలోనైనా భాగం ఇవ్వగలిగినది,
భర్తలో భాగం ఇవ్వలేనిది స్త్రీ

- బుచ్చిరెడ్డి, తడిక
స్త్రీల యంతఃకరణము బద్దెడ వంటిది.

- పానుగంటి, ప్రచండబాణశ్యము
కుసుమ సౌరభములు గుడ్డిగువ్వవచ్చు
నిసుక బొమ్మల నీట నీదించవచ్చు
వడి వడగండ్లతో గుడి కట్టవచ్చు
గాని యింతుల మనోగతిఁ గానరాదు.

- గౌరన, నవనాథచరిత్రము
ఆడుదాని యంతరంగ వైఖరి యభిమాన
ప్రకృతినెంత సహవాస మొనర్చిననైన మగ
వాఁడు తెలిసికొఁజాలఁడు.

- పానుగంటి, వీరమతి
విద్యలన్నిటిలో నాఁడుదాని హృదయము చదువఁ
గలిగిన విద్యయే విద్య. ఆడుదాని

హృదయమంత గ్రంథము ప్రపంచమున లేదు.

- పానుగంటి, మాధామణి
ఆడుది తిరుగబడిన తరువాత నెంత మేధా
వంతుడైన "మేమే, మే" యనవలసినదే కదా!

- పానుగంటి, ప్రచండ బాణాశ్రయము
కూడు వండని ఆడది, మంచం అల్లని మగ
వాడూ ఉండరు.

- సామెత
ఆడుదాని కాయువుప ట్టెట్టడున్నదీ? శరీర
సౌందర్యములో లేదు. వాక్యమత్స్యతలో లేదు.
నగలలో లేదు. నాణెములలో లేదు. మేడలలో
లేదు. మిద్దలలో లేదు. కీర్తిలో లేదు. సంతాన
ములో లేదు. స్వాధీనభర్తృకతలో నున్నది.

- పానుగంటి, సరోజిని
అడుం గాన్మును గంట కన్న, సతి గొర్రా
లొటయే మేలు, నూజేదుల్ పెంచిన గూతు
రేమి సతమా?

- కాకుమాని మూర్తి, పాంచాలీ పరిణయము
ఆడబ్రతుకు అడివీ, అర్వాన్నమూనూ

- పురాణం, వెలిసిపోయిన పెళ్ళి పోటో
మన అడవాళ్ళకు జీవితాన్ని అనుభవించడం
బొత్తిగా చేతకాదు. మనం కిటికీలోంచి చూసే
దానికంటే ప్రపంచంలో ఎక్కువ తెలుగే వున్న
దన్న విషయాన్ని వాళ్ళు గ్రహించరు. అల్లిప్రా
యాలూ అనుభవాలూ, వంట ఇంటినీ పడగ్గ
దినీ దాటిపోవు.

- తాళ్ళూరి, శ్రావణసంధ్య
అతడు రాక్షసుం డటంచు సౌమిత్రి వ
చించె, సుంత వినదు చెలువ తాను,
ననుభవించె దాను, ననుభవించితి మేము,
నాడు దింతసేయు ననుచుం గలదో?

- విశ్వనాథ, రామాయణ కల్పవృక్షము
శ్రీ పురుషులు

సంకోచానికి, సాహసానికి కూడా స్త్రీముందు
పురుషుడెందుకు?

- చలం, హంపీ కన్యలు
■ ఆడుదాని సంస్కృతము విన్నను మగ
వాని కాకలిగీతము విన్నను నవ్వటాలా
నుండును. ఆడుది సంస్కృత భాష ఉడివిన
ప్పుడు ముక్కుత్రాడు వోసిన యాచెయ్యవలె నూ
నూ సూ యనును. మగవాడు సంగీతము పాడి

నకో వృద్ధ పురోహతుడు మెడనిండ్ నెండిన
పూవుదండలు దాల్చి వేదమంత్రములు చదివిన
ట్లుండును.

- డి.వేం., వృష్ణకటికము
సంసారు స్త్రీకి పంజర మయిందంటారుగాని
శృంగార పురుషుడికి పంజర మయినంత కాదు.
ఎవరికో తప్ప

- చలం, వాళ్ళ నలుగురూ
ప్రపంచమున జరుగు శుభాశుభ కార్యములన్నింటి
లోనూ రూపాయకుం బడునాణ్యాల వంతు
వజుకు భార్య బలాత్కారమున చేయబడినవే.
శుభములు జరిగినప్పుడు మన ప్రయోజకత్వము
గనే మురిసి పాకిపోవును. అశుభములు తటస్థం
చినప్పుడుమాత్ర మ్మాడుదాని నోరు జైటపడును.

- పానుగంటి, సాక్షి
వాగ్దారాళత పురుషులకంటే స్త్రీలకు మిగుల
హెచ్చుగా నుండును. ఆడుదాని ధోరణి
ముందు మగవాని ధోరణి దిగదుడుపునకన్న
బునికీరాదు.

- పానుగంటి, సాక్షి
మగవా రెప్పుడు మాటల బుందారమే. ఆడుది
నోరు చేసుకోవలెను. పట్టుముని పనిలోనికి
వలెను. ఆపుడు మహాకార్యములు జరుగవల
యును.

- పానుగంటి, సాక్షి
ఆడుది యున్నచోటునే యన్ని సౌరభములు
మగవాడున్న చోట నేమున్నది? పొడుము
వాసన, చుట్టకంపు, సిగరెట్టు గొట్టుకంటే నేము
న్నది? ఆహార, పురంద్రములాల చేతను
బువ్వములచేతనే భూమి కలంకారము.

- పానుగంటి, సాక్షి
మగతత్త్వము నాడుతత్త్వము నొక్క మంద
డినే యుంటియున్న వయినను దానికిని
నత్యంత భేదమున్నది. ■ కఠినము, రెండ
వది మార్దవము. ఒకటి హేతుబద్ధము, రెండ
వది రసప్థతము. ■ చంచలము, రెండవది
స్థిరము. ఒకటి బలీయము, రెండవది దుర్బ
లము. ■ మలీనుసము, రెండవది పరిశు
ద్ధము.

- పానుగంటి, సాక్షి
స్త్రీ ఎంతసేపటికీ తన ఆనందాన్ని దూరంగా
దాచుకుని, ప్రేమ వుండికదా అని సంతోషి

స్తుంది. పురుషుడు మీద పురకాలనుకుంటాడు.

- చలం, వివాహం

బుర్ర గోళ్ళుంటేగాని మొగరాజులకు ఆలోచన తట్టదు. మూతి బిడాయించుకుంటేగాని అడవాళ్ళకి ఆలోచన సాగదు.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి వట్టర్తియ్యకొత్త మగవాడి బదువు భారాలు అడదీ, అడదాని కష్టసుఖాలు మగవాడూ కనిపెట్టకపోతే యింకేమి లాభము?

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి రక్షాబందనము మగవాళ్ళ నగ్గుసల్యానికి సాక్షులు అడవాళ్ళు.

- కొడవటిగంటి, అడవిన్న

స్త్రీ తన సమస్తమును తన హస్తములో నుంచిన కృతజ్ఞత చూపు పురుషులు మిక్కిలి యరుదు.

- చలం, శశిరేఖ

స్త్రీవాంఛ

పొట్టవానికి మితిలేని పొలితివాంఛ యనుట నిశ్చయము.

- పొనుగంటి, సాక్షి

స్త్రీ విద్య

విద్యా విహీనులు పశువులని యెల్లవారును చెప్పుచున్నారు గదా! మనము స్త్రీలకు విద్య చెప్పింపక వారిని పశువులవలె నుంచి వారితో సహవాసము చేయుచుండెడు పక్షమున మనుష్యులు పశువులతో సహవాసము చేసెడునట్లే యగును?

- కందుకూరి, దానములు

ఒక యింట నూలు జాళ్ళిముడుముగాని రెండు కొప్పు లిమడవన్న సామెత యందఱు నెఱిగినదే కదా! ఇద్దఱ జూడువా రొక్కచోట చేరినచోట బని పాటగా నేదో యొక విషయమున శుష్క కలహములు పొడచూపక మానవు. ఇప్పటి మన దేశపు స్త్రీలలోఁ గానబడుచున్న యీ కల హాద్రయత్నమునకుఁ బ్రధాన కారణము స్వప్రయోజనపరత్వము చేత దూరాలోచన మట్లు పడినవారు తమ తరుణీమణులను విద్యాగంధ విహీనురాండ్రుగాఁ జేయుటవలన వారి నాశ్రయించియున్న మౌఢ్యభూతావేశదోషమే సహజ కేమలమైన స్వభావము కాదు.

- కందుకూరి, స్వయంవరీతము

అడవాళ్ళు ఎంత చదువుకున్నా చాలామంది అప్పలమ్మల స్థాయిని మించి ఎదగలేదు.

- ఆనందారామం, మళ్ళీవచ్చిన వసంతం మనుజుడు చదువుకోకున్నను, ఏ కూలిపనిఁ జేసికొనియైనను బొట్ట పోసికొనవచ్చును. జీవనాధారమునకు వృత్తు రెన్నియైన నేర్పడియున్నవి. అందునకుఁ జదువే యభ్యుజ్జ్వలము. కాలట్టి చదువుకొనుట జ్ఞానమును, బుద్ధియును గుదురుటకొఱకుగాని కేవలమును పొట్ట కొఱకుగాదు. ■ హేతువు చేతనే నారులకును విద్య యావశ్యకమగును.

- కందుకూరి, ప్రీతిద్య

స్థానం

నీళ్ళలోని మీను నిగిడి దూరము పాటు బయట మూరెడైనఁ పారలేదు. స్థానబలిమికాని తన బల్మికాదయా.

- వేమన

చెఱుకుతోటలోనఁ జెత్తకు వుండినఁ గొంచెమైన దాని గుణము చెడదు. యెఱుకఁ గలుగుచోట నెడైవాఁ డున్నట్లు.

- వేమన

పాల నీడిగింటఁ గ్రోలుచు నుండిన మనుజు లెల్లఁ జూచి మధ్య మండ్రు నిలువఁ దగని చోట నిలువ నిందలు వచ్చు.

- వేమన

నీళ్ళలోన మొసలి నిగిడి యేనుఁగుఁ బట్టు బయట కుట్టచేత భంగపడును. స్థానబలిమి ■ ■ ■ బల్మికాదయా

- వేమన

ఝషము నీరు వెడలఁ జచ్చుటే సిద్ధము నీట నుండె నేని నిశ్చి. పడును అండ తొలఁగునెడల నందఱ పని యట్లే

- వేమన

గజములు, సింహములు, సత్పురుషులును, స్థానము విడిచి విచ్చలవిడి సంచరింతురు. కాకములు, మృగములు, కాపురుషులును స్థానము మానఁజాలక వినాశముఁ దురు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము దంతములు, కేశములు, నఖములు, నరులును,

స్థానభ్రంశమును బొందిరేని రాజేంద్రుడు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

స్థానాంతరము విచారించుకోక పూర్వస్థానము మావరాదు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రలాభము

స్థాయి

కుక్కల్లో మనపక్కని కూర్చోనే పెద్దమనుష్యుల చచ్చు సంభాషణకన్నా నేలని కూర్చోనే మామూలు మనుషుల మాటల్లో నువ్వు నేనూ నేర్చుకోదగ్గ విజ్ఞానం చాలా ఉంది.

- చాసో, బబ్బాబ్బా

స్థావరం

నీతిహీను నొద్ద నిర్భాగ్యులుండురు.

- సామెత

స్థితి

క్షేత్రము, దీక్షము - రెండూ ప్రధానమైనవేగాని

- అత్యంత ప్రధానమైనది స్థితి.

- చిరంజీవి, సంజాతరం

స్థిరత్వం

దీనులపట్ల గొప్ప సాంఘిక సామరస్యాన్ని సంపాదించింది యుగాల కిందటి. ■■■ యుగాలనించి దీను లట్లానే ఉన్నాయి.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

స్థూలకాయం

ముందు చూస్తే పిన్నిగారూ వెనక చూస్తే బుడగూను.

- ముగ్గుహాడీ, బుడగు

మహాదేవునివలె ముందు దీని నీయింటుం బ్రవేళపెట్టి తరువాతనే ఇంటికి ద్వార బంధములు తలుపు రిత్తించినారా యేమి?

- టి.వేం., మృచ్చకటికము

స్నానం

కుక్కటిళ్ళరములో స్నానం చేయగా లొంప పట్టినది. గోదావరి స్నానములకు పోవగా మొసలి యీడ్చుకుపోవలయునా

- పానుగంటి, కంఠాభరణము

స్నేహం

ముదిరిన కొద్దీ కుక్కమూతి పించెలు వేసే దేమిటంటే స్నేహితమని తటపటాయించకుండా

జవాబు చెప్పవచ్చు

- రాజారాం, గ్రూప్ పోజో

అంతరంగ స్నేహానికి హృదయనైర్మల్యమే ప్రధానం కాని పరిధికాదు కాబోలు.

- సంజీవదేవ్, బుచ్చిబాబుతోస్నేహం

ఉన్నతస్థితి సంపద మున్నగునవి చిన్ననాటి సహజమైత్రిని దుడముట్టంపక యుండునేని ప్రపంచము సౌఖ్యభూయిష్టమై భాగ్యవంతమై యుండును కదా.

- చిలకమర్తి, సుధాశరచ్చంద్రము లుబ్బునితో స్నేహము సొమ్ము పెట్టువలెకే! వైష్ణవునితో స్నేహము వంటయింటి వలెకే!

- పానుగంటి, రాధాకృష్ణ

దొరతో సావాసం మానేయగల్గుకాని దున్నపోతుల్లో స్నేహం చెయ్యడం మాత్రం నాశరం కాదు.

- రావిశాస్త్రి, గోవులొస్తున్నాయి జాగ్రత్త! పుట్టుకవల్ల ఏర్పడేది తల్లిదండ్రులతో సంబంధం. సంస్కారంవల్ల వచ్చేది స్నేహం. పుట్టుకకన్నా సంస్కారమే గొప్పది. కనక రత్న సంబంధంకన్నా స్నేహబంధమే గొప్పది.

- వివిసమూర్తి, ఉద్యమం

జీవించే ప్రతి జీవికీ రెండు పరస్పర వ్యతిరేకమైన మనోగుణా లుంటాయి. ఒక మనోగుణానికి ■■■ పరిస్థితులతో మైత్రి, రెండవ గుణానికి జీవిత పరిస్థితులతో వైరం. రెండూ ముఖ్యమైనవే!

- వెంకటసుబ్రహ్మణ్యం, పారిస్

మైత్రి యోచిత్యమును బాటించనీయదు.

- విశ్వనాథ, బద్ధస్థు సేనాని

ప్రేమయమల స్నేహానికి లోకమిచ్చిన వర్యాయ పదం 'కళంకం'.

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని

తన్నరిగిన ప్రతివానికి

పెన్నిదాన మది స్నేహము.

- సినారె, దివ్యమానవుడు

■■■ స్నేహితులింటికి వెళ్లమన్నారు.

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని

స్నేహకాలంకస్థు, స్నేహంలోని తీవ్రతయే ప్రధానం.

- శేవరెడ్డి, ■■■ ■■■ జయించాడు

స్నేహ మది యెల్లరుం గూడిచరించుటేకదా?

- విశ్వనాథ, రామాయణకల్పవృక్షము
స్నేహమొక అనుబంధం ఒక విశ్వాసం
అనుక్షణం తృప్తితో పీల్చే ఉచ్చాసం.

- వేణుగోపాల్, స్నేహం

స్నేహితుడు

ప్రియమున కన్న హితమును గోరువాడే
స్నేహితుడు.

- వరదాచార్యులు, వైశాలిని

ప్రపంచములో నెట్టివారికి నన్నియవస్థల
యందును స్నేహితులు దొఱచుచునే
యుందురు.

- కొచ్చెర్లకోట, అపవాద తరంగణి

ఆత్మలాభ పరాయణు లగుచు నరులు
ప్రాణమిత్రులవలెనే గన్పట్టుచుండు
రవసరము దీతి నందరు నడగుచుండు.
నిజహితుడు లేడవనిలో నిశ్చితంబు.

- చిలకమర్తి, గయోపాఖ్యానము

ఐశ్వర్య మున్నప్పు డందరు మిత్రులై; ధనహీను
నకు నాపత్కాలమున మిత్రులైన వారే
మిత్రులు. అన్నియుం జుట్టములు.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి

మిత్రుల హృదయములు రహస్య రత్నములు
దాచందగిన యినుప పెట్టెలు.

- చిలకమర్తి, కర్పూరమంజరి

రహస్యాలు, చీకటి తప్పులూ పంచుకునే వాడే
స్నేహితుడు.

- బుచ్చిబాబు, ఒకేసిద్ర - ఎన్నో కలలు

స్నేహితులే అప్పులకంటె ఎక్కువగా తోడ్పడ
తారు.

- సరస్వతీదేవి, ఈ చీకటి వీడదేమో

మిత్రులుగా నుండి తన వలన సుహృదము
పొందిన వారే యమిత్రులయి తన కహృదము
దేసినారని మనస్సునకు ధృఢముగాఁ దోచినప్పు
డాకస్థికముగా గలిగిన యాగ్రహవ్యగ్రత వలన
తొంటి స్నేహవిశేషము ద్వేషముగా పరిణమించి
యొక కొననుండి యింకొక కొనకుఁ బోవుట
యనివార్థమైన మానుష స్వభావమే

- కందుకూరి, స్వయవరిత్రము

తన వృద్ధియు మిత్రుని వ

ర్ధనమును దట్టఖనమ్మద్ది ప్రబలుటయును శ
త్రుని దెస నిన్నియుం తెడుటయు

నను వడ్డిధములను దన్ను నతిభయమొందున్.

- తిట్టిన, శత్రువర్ధము

మనలో అష్టాదశాంశం ఉన్న అష్టాదశాంశం, అవకత
వకలూ, అస్తవ్యస్తాలు, డాబులూ, దర్బాలు,
ఎదుటి వాడిలో ప్రదర్శితమయితే మనకు
నవ్వేనా వస్తుంది, లేక కోపమేనా వస్తుంది.

- మొట్టపాటి, బారిష్టర్ పార్వతీశం

తన మిత్రులయందున్నా తనయందున్నా
ఉన్న వ్యవహార దక్షతకు లోక్యమనిస్తే అద్భుత
మైన చాకచక్య మనిస్తే పేర్లు పెట్టుకొని, అదే
లక్షణము తన శత్రువుయందున్నట్లయితే
నున్నా, దానిని దౌర్జన్యములో లెక్కపెట్టుట
మానవులయందున్న మహిలోపము.

- పాప, కరణం కనకయ్య వీలునామా

స్మరణ

హృదయానికి కళ్ళు లేవు; స్మరణ మాత్రమే
వుంది. మేదకి కళ్ళన్నాయి గానీ స్మరణలేదు.

- వడ్డెర చండీదాస్, హిమజ్ఞాన

స్పృహ

ఒక పగ్గమును రెండు యూపములకు నేలాగు
నన గట్టగూడదో యారీతి నొకస్థితి నిరువురు
పతులు కూడదని స్పృహ.

- కోలాచలం, శిలాదిత్య

స్మరణ

మనని ఎక్కువగా తలుచుకునేవారు మనని
ద్వేషించే వారై వుంటారు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

ఎలాంటి నాస్తిక వాడైనా జీవితంలో ఒక్కసా
రైనా దేవుని తలంచకపోడు.

- కాంతారావు, మంచముపలర్రం

స్వతంత్రం

దేశం స్వతంత్రమయినా "మనం"
కాలేదు.

- గంగాధరరావు, పెండింగు ఫైలు

పుట్టింట్లో ఎంత సుఖపడ్డా స్వతంత్రం వుండదు.

- లక్ష్మణరావు, అతడు-అమె

ఈ దేశములో నెప్పుడును రాజ్యాంగ విషయమున జనుల కేవిధమయిన స్వాతంత్ర్యములును లేవు. అందుచేత జనులు పరిపాలనవిషయమునఁ దమకు గొప్ప స్వాతంత్ర్యములుండునన్న యంశమును గూడ గుర్తెలుంగరు.

- కందుకూరి, దేశీయ మహాసభ

స్వభావం

ఎదగొడ్డుకు బెదురుండదు.

- సామెత

తాజెడ్డ నవల వత్రికంతా చెరచినట్లు.

- శ్రీరమణ, న్యూసుడి

ఒక మంచి సహాయం చేసినవాళ్ళనే ఇంకోటి అడుగుబుద్ధవుతుంది.

- కొడవటిగంటి, చెడిపోయిన మనిషి ఏనుగున కెంత సేపు తిండి, పామున కెంత సేపు నిద్ర, పిచ్చుక కెంతసేపు కలయిక, శశమున కెంతసేపు భయము.

- పానుగంటి, సాక్షి

ఏమన్నా చెయ్యమంటే నేను చెయ్యలేనుగాని, ఏం చెయ్యవద్దంటే అది మాన్తాను!

- భమిడిపాటి, కచటతపాలు

మప్పిస్తే దోసిలిపడతాం, నువ్వుడిగితే మొండి చెయ్యి చూపిస్తాం.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు-రాంబాబు

వేష భాష లింకక గాఢాయవస్తములే బోడినెత్తు లొప్పు బొరయుచుండ్రు తలలు బోదులైనఁ దలంపులు బోదులా?

- వేమన

నక్క ఒకచోట ఊలవేసి, ఇంకొకచోట గొర్రెక క్యాజం పాడుతుందా?

- సామెత

మేడిపండుఁ జూడ మేలిమై యుండును పొట్ట విచ్చి చూడఁ బురుగు లుండు పిరికివాని మదిని లింక మీలాగురా.

- వేమన

భూమి పేరువల్ల పుణ్యస్థలము లాయె వెలయ రాళ్ళవల్ల వేల్పు లాయె నీళ్ళ పేరువల్ల నిలిల తీర్థము లాయె

- వేమన

నక్కలు బొక్కలు వెదకును నక్కరతో నూజబంది యగడిత వెదకున్ గుక్కలు చెప్పులు వెదకును తక్కువ నా లంజకొడుకు తప్పే వెదకున్

- చాటువు

నిజమైన బంగారు నిప్పుకు వెరువదు.

- సామెత

తేనెబోసి పెంచినా వేపకు చేదుపోదు.

- సామెత

చేసేవి నాయకాలు, అడిగేవి తిరిపాలు, పెట్టకుంటే కోపాలు.

- సామెత

స్వయంశక్తి

కొన్ని కొన్ని జబ్బులు మనమే కుదుర్చుకోవచ్చు దాక్షర్ణ ప్రమేయం లేకుండా.

- సురస్వతీదేవి, ఈ చీకటి వీడదేమి

స్వయం సేవ

స్వసహాయమే సుశ్రేయము స్వసహాయమే దైన్యహరము, సంపత్తిరమున్ స్వసహాయమే మానవులకు వ్యసనహరము-

- వెంకటశర్మ డి ముట్నూరి, భారతమాత

స్వరూపం

బాహ్యస్వరూపం చూసి గుణగణాల్ని చెప్పరేం.

- ముద్దంశెట్టి, అంతామోసం

స్వర్గం

సస్యలక్ష్మీ కలిత జగతియే స్వర్గము

- సీనారె, స్వప్నభంగం

లోకహితము గాని ఏకాంగి పోరునఁ

జచ్చువాని కేమి స్వర్గ మోనె?

- గోపరాజు, సింహాసనద్వారాంశిక

నిరుపేదల నరకమే ధనవంతుల స్వర్గం.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై

స్వర్గం మోక్షం ఎంత మంచివైనా ఎవరో దిక్కుమాలిన వాళ్ళకూ అభాగ్యులకూ తప్ప ఎవరికీ స్వర్గస్థులం కావాలని ఉండదు.

- పురాణం, ఇల్లాలి ముచ్చట్లు

ఇంట్లో యున్నవి కాని పెండ్లిండ్లు లేవు
అండ్లో యున్నారు గాని యిల్లాండు లేరు
బాగు! శివశివా! ఇది వట్టి భోగభూమి

- త్రిపురనేని, సూతపురాణము

స్వలాభం

గడ్డం కాలి ఒకడు ఏడుస్తూ వుంటే, చుట్టకు
నిప్పు ఇమ్మని ఒకడు వెంటడించినట్లు.

- సామెత

స్వక్షే

మన కన్నును మనం పొడుచుకున్నంత
మోరంగా ఇతరులు ఎవ్వరూ పొడవలేదు.

- ధనికొండ, పనిత్రులు

స్వస్థలం

నటులది దోరసముద్రము
విటులది యోగ్గల్లు కనిది వినుకొండ మహా
పుటభేదన మీత్రితయము
నిటఁ గూర్చెను బ్రహ్మ రసికులెల్లను మెచ్చన్

- వల్లభరాయడు, క్షీడాభిరామము

స్వాతంత్ర్యం

భైర్యం లేంది స్వాతంత్ర్యం వుండదు. ఒకవి
ధంగా చూస్తే భైర్యమే స్వాతంత్ర్యం.

- సంతోషదేవ్, అశులోష్ ముఖర్జీ

ఓ దేవుడా! నా మనస్సు ఇండి పెండెంటుగా
స్పృజించావా; యిండి పెండెంటుగా అయితే నా
యిష్టవచ్చిన పనల్లా నేను చేశాను. నువ్వెవరు
అడగటానికి? ఇలాంటి చిక్కులు పెట్టావంటే
హెవెన్ లో చిన్ననేషనల్ కాంగ్రెస్ వొకటి లేవ
దీస్తాను. లేక నన్ను ఓ పెండెంటుగా చేశావా?
అట్లాగయితే, నువ్వే నాచేత పాపం చేయించావు
గనక నీకే ఆ శిక్ష కావలసింది.

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

స్వరాజ్యంక్షే కావరానికెళ్ళి పదిహేడు సంవత్స
రాలయినా నేటికీ భూ సంస్కరణల శిశువును
కనదు; మాసకమ్మో ఏంపాడో!

- విజయలక్ష్మి, మహాప్రస్థానపర్వం

తానిచ్చినది భారత స్వరాజ్యము కాని

పుచ్చుకొన్నది మొక్కువోని స్వరాజ్యము

- మధునాథంతుల, మనగాంధీ

బొంబాయి రేవులో నుండి పొగ యాడలోనికి
జేరిన యెలుక పాసుపోర్టు అట్టబలేకుండ ఏ
అమెరికా దేశమునకో యింగ్లాండునకో పోవుచు
న్నదే! ఎలుక కున్న జన్మ స్వాతంత్ర్యమైన
హిందువునకు లేదే!

- పానుగంటి, సాక్షి

స్వాతంత్ర్యం అనేదాన్ని ప్రేమలాగ ఎవరి మట్టు
కువారు ప్రతినిత్యమూ గెలుచుకోవాలి...

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్ర జీవులు

ఆస లెవళ్ళకీ హక్కులే లేవు. అందుకే మిగిలేది
బాధ్యతలే- అదే స్వరాజ్యం అంటే.

- బుచ్చిబాబు, అధ్యంతాలు, మధ్యరాధ

స్వాతంత్ర్యం కూడా ఒక ఆకలే.

- బుచ్చిబాబు, చివరికి మిగిలేది

మాడు నిర్బంధం అనగానే బెడిసి కొడతాడు
మానవుడు. స్వతంత్రు డనగానే అనేక ఆవ
దులు కల్పించుకుంటాడు.

- బుచ్చిబాబు, మధుర తరంగం

అర్థిక స్వాతంత్ర్యంలేని వారికి ఆత్మ
స్వాతంత్ర్యం ఎక్కడనుంచి వస్తుందో.

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్రజీవులు

స్వతంత్రించి చెడిపోతానంటే నిన్నావ్వరూ అవలేరు.

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్రజీవులు

జనన మరణవేళ స్వాతంత్ర్యమూ లేదు
తేను లేదు మున్నూ పోను లేదు
నడుమఁ గర్త ననుట నగుంబాటు గాదంటే

- వేమన

దేనికైనా స్వతంత్రమే మహాబలం

- వేదాంత శివ, తెనుంగుతల్లి

పాత కతలూ, పాత వెతలూ

పారిచనె, స్వేచ్ఛాపతాకము

నెత్తరా, ఎత్తవేం, యెత్తు

ఏడు ద్వీపాలనీ!

- బాపిరాజు, పాతమాట

స్వాతివాన

స్వాతివాన ముత్యపు చిప్పకు గాని నత్తగుల్లకేలా

- సామెత

స్వామిభవం

స్వామిభవంలేంది కష్టాలంటే ఏంటెలుస్తుంది?

- లక్ష్మణరావు, అతడు-ఆమె

స్వారీ

ముందు గాడిదేమీద స్వారీ నేర్చుకొన్న పక్షమున గుఱ్ఱపు స్వారీ సులభ మగును.

- చిలకమర్తి, గణపతి

స్వార్థత్యాగం

నాకెప్పుడూ పరచింత. నాకు కావలసినది ఇంకోడి సంగతే కాని నాది కాదు అదే నా స్వార్థత్యాగం.

- భమిడిపాటి, ఎప్పుడూ ఇంతే

స్వార్థభక్తి

ఎలుగెత్తి దేవుణ్ణి పిలుస్తుంటారు

అయినా మొర వినలేదని గునుస్తుంటారు

తీస్తారు ప్రాణాలు, చేస్తారు దానాలు

పథ్యం చేయరు, ఔషధం సేవిస్తుంటారు.

- దాశరథి, రూబాయీ

స్వార్థం

అవుమీద వాత్సల్యంతో కాదు గడ్డివేసేది. అదిచ్చే పాలమీద మమకారంతో.

- ఆదిచిహ్న, ప్రాప్తం

"అడది మెచ్చిందే అందం" అన్నారు అడవాళ్ళు. "ఔను" అని బేషరతుగా ఒప్పేసుకున్నారు మొగాళ్ళు. (తమని మెచ్చేది అడవాళ్ళే కనుక)

- బీనాదేవి, హరిశ్చంద్రమతి

వ్యక్తుల స్వార్థపరత్వంతో నిండిన ఏ సమిష్టి వ్యవస్థలోను సుఖాంతు లుండవు.

- సులోచనారాణి, మీనా

స్వార్థం లేకుండా మనిషి బతకడు.

- వేణుగోపాలరావు, జోగబాల

మనిషికంటే భగవంతుడికే స్వార్థం ఎక్కువ. అన్నీ ఇస్తే మనిషి తనను మరిచిపోతాడని భగవంతుడికి భయం.

- భారతీదేవి, సుడిగుండాలు

స్వార్థము ఐహిక జీవితానికి మూలం. సృష్టే

జీవిత విజయానికి కీలకం.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మార్గదర్శి

ఒకరి స్వార్థం... పర్యవసానం మరొకరి సర్వనాశనం.

- నంది, పుణ్యస్థలి

తమ ప్రాణములమీదికి వచ్చుచున్నప్పుడు లోకములో నెల్లవారును తామావలకు ప్రాణాధి కులుగాఁ జూచుకొనువారి యాపద లయినను మఱచిపోయి తమ యాపదను తప్పించుకొనుటకే ప్రయత్నించుదు.

- కందుకూరి, రాజశేఖరచరిత్రము

జ్ఞానానికి స్వార్థమే మొదటి మెట్టు.

- బుచ్చిబాబు, ఓమర్ఖయామ్

స్వార్థమనే మర్చిచెట్టు నీడన ఏ పవిత్రాశయమూ మొలకెత్తదు.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై

ఆసలు బ్రతుకే స్వార్థం. కీర్తిగట్టా మాత్రం స్వార్థం కాదూ? అది మరొక్కరూపం అంతే.

- అచార్య, ఎవరీ మనిషి

స్వార్థం వచ్చేటప్పటికల్లా మనిషి సంఘాన్ని ఎంతలెక్కిలేకుండా తన్నిపారేస్తాడు?

- నంది, నైమిశారణ్యం

స్వార్థ మనేది ప్రకృతి సిద్ధంగా వస్తుంది. నిస్వార్థమనేది మనం సంపాదించుకుంటే లభిస్తుంది.

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై

స్వార్థ త్యాగం చేయించే ప్రేమకూడా స్వార్థంలో అంకురించి తీరవలసిందే!

- కొడవటిగంటి, నీకేంకాలి

మన మొహాలు సంస్థలు నడిపేవి కావు. ఎవడి స్వార్థం వాడు చూసుకుంటాడు. దానికోసం యితరులను బలిచేస్తాడు.

- కొడవటిగంటి, నడమంత్రపు సీరి

న్యాయాన్యాయాలు చూసుకోడానికి దేవుడున్నాడులే. మన బాగోగులు మనం చూసుకుంటే చాలు.

- రాధా, మారేలోకం

లోకం అంతా యేమి స్వప్రయోజనపరులూ!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

స్వేచ్ఛ

చేసేపనిలో స్వేచ్ఛ ఉంటేనే చేసిన పనిలో నాణ్యత వుంటుంది.

- బీనాదేవి, స్వచ్ఛాయజ్ఞం

నీతిని ఇంట్లో కట్టేసి ఆధికార్లు

ఆపేసుకు రావచ్చు

అభిమానాన్ని నెట్టేసి నాయకులు

కారుల్లో ఊరేగచ్చు

ఐర్దులు దుబారాను లేపుకొచ్చి

ఐజానాలో కాపురం చెయ్యొచ్చు

దినపత్రికల రైళ్లమీద

ఊరారీకి పుకార్లు వీకార్లు చెయ్యొచ్చు

- కుందుర్తి, రెండులోకాలు

ప్రజల్ని స్వేచ్ఛగా వదిలిపెడితే ప్రభుత్వాలు సాగవు.

- వేదాంతకవి, ఆకలిమంట

గెలుచుకొన్న పదప నిలుపుకొన్నదే స్వేచ్ఛ.

- నార్ల, స్వేచ్ఛ

జగము నిండ స్వేచ్ఛగానరుురుల నింతు

- దేవులపల్లి, స్వేచ్ఛగానము

స్వేచ్ఛ మంత్రుల సొమ్ము

ఓ కూనలమ్మా

- ఆరుద్ర, ఇంటింటిపజ్జాలు

అడవాళ్ళకి బైటెళ్ళడా స్వేచ్ఛ వుండదమ్మా! వుంటే మనస్సులోనే వుండాలి.

- పినిశెట్టి, పంజరంలో పక్షులు

దాచుకునే శ్రమకన్న పోగొట్టుకోడం నయం అనే సూత్రం ఆచరణలో పెడితేనేగాని స్వేచ్ఛ లేదు.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

సాలుగు రాళ్ళు సంపాదించగలగటమే స్వేచ్ఛ.

- కొడవటిగంటి, పంచకళ్యాణి

ప్రేమించడానికీ, ద్వేషించడానికీ కూడ మనిషి కొంత మానసికమైన స్వేచ్ఛ వుండాలి.

- కొడవటిగంటి, వారసత్వం

స్వేచ్ఛ వుంటే సంఘంలో వెలెస్తారు.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

ఎడతెగని స్వేచ్ఛ కూడా వొకవిధమైన బానిసత్వం.

- బుచ్చిబాబు, ఒమర్ ఖయామ్

ఆరాచకంవల్ల మనకు లభించే స్వేచ్ఛ, చావు స్వేచ్ఛ.

- కొడవటిగంటి, పట్టువాసం

హక్కు

హక్కు

గృహంలో సర్వహక్కులూ వీలవే.

- బుచ్చిబాబు, అదృశ్యాలు, మధ్యరాధ

ఏ వస్తువుమీదైనా హక్కు ఇచ్చేవాడికే లేకపోతే పుచ్చుకునేవాడికి ఎక్కణ్ణించి వస్తుంది? Sale of goods act కర్తకే హక్కులేని ప్రమాణం భూమీద్ద ఏ కోర్టులోనూ చెల్లదు.

- రాధాకృష్ణ, దంతవేదాంతం

అందరు ప్రజలకు ఓటునందు హక్కున్నట్లే అందరు పురుషులకు స్త్రీ సుఖమునందు హక్కున్నది.

- విశ్వనాథ, చెలియలికట్ట

స్త్రీల విషయంలో- అనుభవం- కొన్ని హక్కుల్ని- ఆజన్మాంతపు హక్కుల్ని యిస్తుంది పురుషుడికి.

- చలం, అరుణ ఆర్థ్యమెంటు

దస్తావేజులో లేకపోయినంత మాత్రంచేత హక్కు వాళ్ళది కాదనడానికి వీలులేదు.

- కలదుకూరి, హాస్యసంజీవని

ఉదయం పది గంటలకు రావాలనేది బాధ్యత. పది గంటల తరువాత ఎప్పుడైనా ఆపేసుకు రావటం హక్కు.

- నిరుద్యోగి, కార్యాలయ బేతావిక్రమాగ్నియము లోకంలో వున్న దౌర్భాగ్యులందరికీ ఏడవడానికి తప్ప మరో హక్కుంటూ లేదు.

- రావిశాస్త్రి, నిజం

మనకి మిగిలినవి హక్కులు- బాధ్యతలన్నీ

ప్రభుత్వానివి.

- బుచ్చిబాబు, స్వతంత్రజీవులు
హక్కులు ఒక డివ్వట మేమిటి?
శ్వాసించడం ఎవడు నేర్చా డేమిటి?

- లోచన్, సహనం గాడిద లక్షణం
హడావిడి

ఇంట్లో పెండ్లలయితే, వూళ్ళో కుక్కలకు
హడావుడి.

- సామెత

హత్య

చీమనైనను తెలిసి హింసించలేని
సత్యగుణులైన మనిషిని చంపగలరు!

- భీమన్న, జన్మాంతర వైరమే
హత్య చేయాలనుకోవడానికి, హత్య చేయడానికి
చాలా తేడా ఉంది.

- బుచ్చిరెడ్డి, తప్పు
హత్యలు, అత్యహత్యలు, పోలీసులు సామ్మ్యు
నొల్లు కావడానికి అవకాశాలు!

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, ఓమనిషి నూతిలోపడితే.

హద్దు

కడలే దాళాలతకును

గడం జూడగం గానరాదు.

- పోతన, భాగవతము
తన హద్దు తెరిగి మెలగటం బుద్ధిమంతుని
లక్షణం.

- కృష్ణరావు, పాపికొండలు
నీటికి ఒడ్డులాంటిది మనిషికి హద్దు.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, హద్దులు-సరిహద్దులు
నిజానికి ఎల్లలున్నాయి. దాటకూడదు
సత్యానికి సరిహద్దు లున్నాయి.

- యజ్ఞన్నశాస్త్రి, సత్యానికి సరిహద్దులు
హనుమంతుడు

రామభక్తుడైన హనుమంతుడు

కృష్ణుని అనవాలు పట్టడు.

- కాళోజీ, చంద్రావంతుడు

హంతకుడు

రహదారుల మధ్యదారిలో

ఆగుపించే హంతకు లెవ్వరు?

ప్రక్కన పెట్టిన రోలర్ కాదోయ్

దానిని గుద్దిన బండెన్నీ!

- మాచిరాజు, రహదారు
హంతకులు కూడా ఎంత అమాయకంగా ప్రపంచానికి కనిపిస్తారు?

- నంది, నైమిశారణ్యం

హరిజనులు

గాలి వీరువోలెం గల పదార్థములందు

భాగకర్త లఖిలపంచజనులు

స్వార్థపరులు దీని సమ్మతించరుగాని

కాలమూర్తి ప్రాలుమాలడన్న!

- ఏటుకూరి, క్షేత్రలక్ష్మి
సర్కారు జ్రాహ్యులంటే హరిజనులోయ్!

- చిరంజీవి, బోలో స్వతంత్రభారత్ కే జై
యథార్థముగా నన్నుశ్చలు మనమూ పంచ
ములా? వారికి మన విద్య లేదు. అందుచేత
మనకన్న యింద్రజాల మహేంద్రజాలములు
వారెఱుగరు. వారికి మనకున్న నాగరికత
లేదు. అందుచేత మనకున్న కానికూళ్ళు తప్పు
తిరుగుడులు వారికి లేవు. అందుచేత మనమే
యన్నుశ్చలము.

- పామగంటి, సాక్షి

హరిశ్చంద్రుడు

నోరు కల్లల పుట్ట. పేరు హరిశ్చంద్రుడు.

- సామెత

హస్తం

పాలలోచను వరద! మత్పాణితలము

నేను నెవ్వని తలమీద నిడిన వాడు

మస్తకము మాటు వ్రయ్యలై మడియ నీవె

- పోతన, భాగవతము

హాని

నిజం చెప్పితే అబద్ధమంత హానిచేస్తోంది.

- చలం, మ్యూజింగ్స్

హాయి

అస్తంతా క్షవరమయితే వొక సుగుణమేమిటంటే
అలోచించే అవసరం వుండదు. బుర్ర ఖాళీగా
హాయిగా వుంటుంది.

- బుచ్చిబాబు, గొలుసు

లేమి లేనిచోటా సమానత్వం ఉన్నచోటా మానవులు హాయిగా ఉంటారు.

- రావిశాస్త్రి, బంగారుబాబు కథ

హాస్యం

అమృతమూర్తి, మందీయ ఒప్పాడ రాలు మినిటూలా, రిప్టలూ సెకస్టమీద చంపు

- మాచిరాజు, తడాఖా

నాటకంలో యంత హాస్యవైదా చెల్లుతుంది. నటనలోకి హాస్యతెచ్చే యేవీ మూడుతుందో!

- గురజాడ, కన్యాశుల్కం

సాధారణంగా హాస్యం నవ్వు పుట్టించలేనపుడు జుగుప్స కలిగించే ప్రమాదం ఉన్నది.

- కొడవటిగంటి, అనామిక

జనానికి గానమేనా ఉండాలి. హాస్యమేనా ఉండాలి. సార్వత్రికమైనవి మరి ఆట్టే లేవు.

- భమిడిపాటి, అన్నీ తగాదాలే

హాస్యం అందరికీ పడదు.

- నంది, నైమిశారణ్యం

దుఃఖం ఆనే చెరువుగట్టు తెగిపోతే, ఆ నీరు తెగిపోయే తూము హాస్యభావం.

- బాపిరాజు, కోనంగి

సగము చచ్చి సంగీతము, సంతయుఁ జచ్చి హాస్యము.

- టి.వేం., ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము

అడువారైనచో వందలకొలది వచ్చినను జంపుటకు తూరుడనే.

- టి.వేం., మృచ్ఛకటికము

నీకే నగలిచ్చెదను. తీసికొనుము. ఇవి అలంకార సమయమున మాత్రము నావి. ఇతర సమయముల నీవి.

- టి.వేం., మృచ్ఛకటికము

నేనెన్నడేని గెల్చు

నేని పోంగొట్టుకొనుదాఁక నిద్రపోను.

- టి.వేం., వ్యసన విజయము

వాదనను వ్యర్థము చేయుటకు హాస్యముకంటె నధికమైన యాయుధము లేదు.

- విశ్వనాథ, నందోరాజా భవిష్యతి

నడువనేర్చి మా కారు వెనక్కు గూడ

కాని నడచేప్పు డొక మూడు గాన్లె తిరుగు

- మాచిరాజు, మా వాహనం

హాస్యాన్ని నికృష్టంగా చూస్తారుగాని, నీతిని బోధించడానికి నవరసాలలో దాన్ని పోలిన రసం లేనే లేదంటాను నన్నడిగితే.

- చెళ్ళపిళ్ల, కథలు-గాథలు

పూర్వకపులు బూతులో, తిట్లో ఉంటేనేగాని హాస్యముకా దనుకున్నారేమోనని తోస్తుంది.

- మొక్కపాటి, బారిష్టరు పార్వతీశం

అల్లటప్పాగ కాదు యమాంతకముగ

రేడియోలో భరతనాట్య మాడినాను

- మాచిరాజు, అహం

నా అమూల్య గానమ్ము వినాలి అంటే

మూగ సినిమాలో వినుదు గుండెగిపోవ!

- మాచిరాజు, అహం

భార్యకూ నాకు పోన్సో దెబ్బలు వచ్చి

బడితెతో దాన్ని పోన్సోనె బాడినాను.

- మాచిరాజు, అహం

ఇంట యేర్చున్న సుస్తే యొక్కింత జేయ

అసలు ఇంటి కింజల్క్ నీయాలి యనును

అంత ఓ ఘడియన్నర కాగ్గుహమ్ము

అమర కైలాసగిరి క్రింద అప్పుడమ్ము

- మాచిరాజు, తడాఖా

హాస్యాస్పదం

బ్రతికి వున్న సమాజం చచ్చిపోయిన వాళ్లకోసం

పని చెయ్యటంకన్న హాస్యాస్పదం లేదు.

- ధనికొండ, పవిత్రులు

హితం

పలుకు మృదువు గాఁగ బాగోగులను దెల్పు

వారి హితము విననివారు లేరు

ఆగ్రహించి పలుకు నాతఁ డాడెడుమాట

లెంత హితముగాని యెవరు వినరు.

- నంబూరి, శ్రీదుర్గావతీ...

ఆరోగ్యంబు గోరువాడు చికిత్సకు వలన నొష

ధంబుంబోలె శ్రేయంబు కాంక్షించు. నాయ

కుండు బృత్యునివలన హితం బవశ్యంబు

గ్రహంపవలయు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము
అసాధువులకు హితంబు గావించువాడుం బోలి
సాధువుల కహితంబు గావించువాఁ డవశ్యం
బుం గీడు పొందును.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము
లోకంబునందుఁ బ్రియవాదులు పెక్కుండ్రు
గలరు. హితమాడువాఁడు దుర్లభుండు. హిత
వాది కంటె హితశ్రోత కడు దుర్లభుండు.

- చిన్నయసూరి, మిత్రభేదము
దప్పి గొన్నట్టి వారి కా దప్పి దీని
సలిపూరంబు హితమో? యాజ్ఞంబు హితమో?

- శ్రీనాథుడు, శృంగారవైభవము
హాజం

డబ్బును పట్టే హాజం.

- నాథ, వైభవం

హిందువు

ఎలా పోతుందండీ పిచ్చి నమ్మకం హిందువుగా
పుట్టింతర్వాత?

- వేంకటరాయశాస్త్రి, వ్యామోహం
■ కపటనాటకు లుత్సవసమయముల యందు
తమ వాకిట మద్దెళ్ళతోను తాళములతోను
మహా ధ్వనితో భక్తులు దేవునిముందు హరినా
మస్కరణ చేయుచున్నను పట్టవగ లావంక
తొంగిచూడ నొల్లక బోగముదాని పాటగాని
'బోగము' దన్న మాటగాని చెవిన బడినతోడనే
వీరులవెంట మేళముల ముందేగుటకు మహాభ
క్తితో నర్హరాత్రముల యందు సహితము
బయలు వెడలుదురు. ఇట్టి వీరు హిందూ
మతోద్ధారకులయిన నాయకు లంట!

- కందుకూరి, విద్యాధికుల భర్తములు
హింస

ప్రతిప్రాణ తను వాంఛించిన దాన్ని హింస
స్తుంది.

- బుచ్చిబాబు, తివ్యరక్షిత
వాక్యార్థం కోసం హంస. ఒకడికంటే ఇంకొకడు
ఎక్కువ డబ్బు సంపాదించాలంటే హింస
తప్పదు.

- రామమోహనరావు, మోడల్

హింసతోనే సృష్టి పూస్తది

హింసతోనే మార్పు వస్తది.

- శ్రీశ్రీ, ఓ మహాత్మా! ఓ మహర్షి!
హింస పిరికితనానికి చిహ్నం. పరాయనానికి
మరొక రూపం.

- రంగాచార్య, మోదుగుపూలు
హింసాహింసలు

వీరుడై అహింస విలువ చెప్పిననాడె

జనము మెచ్చె దాని గుణము హెచ్చు

భీరమతి అహింసతీరు నవ్వంసక

బ్రహ్మచర్య వ్రతము భంగి లొచ్చు

- ముకురాల, నవ్వేకత్తులు

హిస్టరీ మాస్టరు

హిస్టరీ మాస్టరు కదండీ, ఎప్పుడూ పాఠ చరిత్ర
స్మరిస్తూ ప్రస్తుతం గమనించడు కాబోలు.

- రామదాసు, అకాలరామన్న

హీనత

కథహీనమైనా నటహీనం కాకూడదు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

హీనుడు

తన బలము నెదిరి బలమును

గనుంగొనక హితోపదేశకర్తల పలుకుల్

వినక కుజనుండు సాహస

మునఁజెడు బలుగాడ్పుదోడరు బూరుగులీలన్

- కంకంటి, ఉత్తరరామాయణము

హృదయం

కవితాాలు హృదయంఉన్నవాళ్ళకే

చదవటం మంచిది

గర్వానికి గుండె లేదు!

- కందుకూరి, తెలంగాణ

ఒక్కొక్క జీవితానికి హృదయమే పునాది

అయితే, మరొక్కొక్క జీవితానికి మేధస్సు

ప్రధానం అయి వుంటుంది.

- సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, గులాబీ ఆత్మరు

ముండ్ల మధ్య గులాబులు పూస్తాయి. అంత

గుభీరమైన వ్యక్తిత్వం వెనుక వెన్నపూసలాంటి

హృదయముంది.

- కృష్ణారెడ్డి, తీయలేని కలుపు

హృదయం

ఖాళీగా ఉన్న హృదయాలన్నీ విశాలంగానే ఉంటాయేమో?

- కొడవటిగంటి, బెదిరిన మనుషులు హృదయం ఒక సుడిగుండం- అస్పష్ట వేదనలు వెలిగిస్తే విషభుజంగం- అజ్ఞాత శత్రువులు దాగిన కీకారణ్యం.

- రాశి, అలసిన గుండెలు మానవ హృదయం సామాన్యంగా- తనకన్న అన్ని విధాలా అధికంగా ఉండే వ్యక్తినే ప్రేమిస్తుంది.

- ధనికొండ, ప్రాపెనర్ బిండ్లన్ జీవితాన్ని అనుభవించాలంటే జీవించి ఉండటం ఒక్కటే ముఖ్యం కాదు. ఈ శరీరాన్ని నడిపించే హృదయం పాడుకాకూడదు.

- రంగనాయకమ్మ, వేకమేడలు పరమాజువుకన్న యెడద నిజం సుమా బహుస్వల్పం! బ్రహ్మాండంకన్న హృదయ మనవరతం మహత్తరం.

- సోమసుందర్, క్షుభితవదయాత్ర చచ్చినా చంపినా- దాని వెనుక గాయపడ్డ హృదయం తప్పక వుండి తీరుతుంది.

- రామలక్ష్మి, బ్రతకవలసిన మనిషి హెచ్చరిక

మరచిపోవద్దేయి! మరచిపోవద్దు!
మనజాతి యగబాట్లు మరచిపోవద్దు!

- త్రిపురనేని, మరచిపోవద్దేయి! మరచిపోవద్దు!
అభిరుచులు ఉండవచ్చు కాని, వాటికి తగిన అదరణ వచ్చే వరకు తొందరపడకూడదు.

- శ్యామలారాణి, జీవవాహిని తాతతాతలనాటి కతలూ తవ్వ పోస్తానోయ్!

- విశ్వనాథ, కోకిలమ్మ పెళ్లి పిక్కర్ తీసిచూడు, ప్రింటు వేసిచూడు.

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి తనకంటే తన శత్రువు

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి

గెలిస్తే గద్దె ఎక్కుతా - ఓడితే కోర్టుకెక్కుతా అన్నాట్ట -

- శ్రీరమణ, న్యూనుడి దోచుకు బతికేవాడు ఊరేల్లూ ఉంటే ఏదీ ఎత్తుకు పోకూడదనే హెచ్చరికలన్నీ మిగతా వాళ్ళకే ఉంటాయి మరి.

- రావిశాస్త్రి, రత్నాలు - రాంబాబు హేయం

అతి పరిశుద్ధులు లబ్ధా
న్యతులు మహోదారు లధికనిర్మలు రాత్మ
స్తుతి పరనిందలు దోషము
లతిహేయము లని తలంతు రాత్మల నెప్పుడున్.
- పోతన, భాగవతము

హేళన

హేళన వేదన కలిగిస్తుంది.

- రావిశాస్త్రి, బంగారు బాబు హోటలు

చదువుకున్న వాళ్ళు హోటల్లోపడి మెయ్యకపోతే ఆధునిక సంస్కారం అబ్బదు.

- నంది, నైమిశారణ్యం

హోదా

అధికారమూ, హోదా, రాజు సభకు ధరించే టమూ, బట్టలూ వంటివి. వాటిని ధరించిన మనిషి కొండముచ్చయినా కామధేనువులా కనిపిస్తాడు. వాటిని తీసేగానే, కామధేనువయినా కొండముచ్చలా కనిపిస్తాడు.

- వెంకటరమణారావు, కొలువు కథ

హోంమంత్రి

హోంమంత్రి కాదల్చుకున్నవాడు పొట్టిగా మీద లాగ వుంటే కుదర్చు... నాలుమట్టలాగ బండగా, నల్లగా పొడవుగా, మీ సన్యాసీలా ఎను బోతులాగ వుండాలి.

- వతంజలి, అప్పన్న సర్దార్

హోరు

ఎడతెగని కడలి హోరు
వీడని చావు బ్రతుకు పోరు.

- బైరాగి, వీడుకోలు

అనుబంధం

సంకలనంలోని మరవరాని మాటల రచయితల పేర్లు

(పెనుమర్తి విశ్వనాథశాస్త్రి)
 అజ్ఞాద (అదిభట్ల) నారాయణదాసు
 అజ్ఞాతకవి
 అడిదము సూరకవి
 అద్దేపల్లి రామమోహనరావు
 అనంతం
 అనంతుడు
 అనిశెట్టి సుబ్బారావు
 అప్పలయ్యుడు
 అప్పారావు పట్నాయక్, మానాపురం
 అప్పర్
 అబ్బూరి రామకృష్ణరావు
 అమ్మంగి వేణుగోపాల్
 అరివీరాల విశ్వం
 అర్నాడ్
 అల్లంరాజు
 అవనరాల సూర్యారావు
 అశోక్
 అచంట రంగారావు
 అచార్య కె.వి.
 అంజనేయశాస్త్రి, పి.ఎస్.ఆర్.
 అత్రేయ (కిశాంబి వేంకట నరసింహాచార్యులు)
 అదివిష్ణు
 అనందారామం
 అమంచర్ల గోపాలరావు
 అరుద్ర (భాగవతుల సదాశివశంకరశాస్త్రి)
 అపుల శ్రీనివాసరావు
 అకాలక, తోటకూర
 అకీర్వాదం, యు.
 అశ్వారుస్వామి, వట్టికోట (ధర్మరాజు)
 ఇంజనీర్ రావు
 ఇనాక్, కొలకలూరి
 ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి
 ఇస్మాయిల్
 ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ
 ఉమర్ అలీషా
 ఉమామహేశ్వరరావు, శిష్టా (ఉమ, మహేశ్వర్.

వినాయకపండితుడు, విజయమహేశ్వరం)
 ఊటుకూరి రంగారావు
 ఎక్స్రే (పుల్లెట్ల చలపతిరావు)
 ఎమ్మీయల్ (మద్దూరి వేంకటలక్ష్మి
 నరసింహారావు)
 ఎటుకూరి వేంకట నరసయ్య
 ఎల్లూరు సుబ్రహ్మణ్యం
 ఓల్గా (లలితకుమారి)
 కంకంటి పాపరాజు
 కటికి కామన్న మంత్రి
 కదిరీపతి, పాలవేకరి
 కనకప్రవాసి (చామర్తి కనకయ్య)
 కందుకూరి వీరేశలింగం
 కప్పుగంటల మల్లికార్జునరావు
 కరుణకుమార (కందుకూరి అనంతం)
 కరుణశ్రీ (జంధ్యాల పాపయ్యశాస్త్రి)
 కవనశర్మ (కె.వి.ఎస్. శర్మ)
 కవిచౌడప్ప
 కవిరాజమూర్తి
 కళ్యాణ చక్రవర్తి
 కొమమాని మూర్తికవి
 కొంతారావు, బలివాడ
 కొటూరి వేంకటేశ్వరరావు
 కొదంబిరి
 కొమేశ్వరరావు, కె.వి.
 కొమేశ్వరి, డి.
 కొరీవిశ్వనాథం, ఎన్.
 కొరీపట్నం రామారావు (కొరా)
 కొరీజీ నారాయణరావు
 కొర్రకూరి నారాయణరావు
 కిషన్
 కుక్కుటేశ్వరరావు, గాడేపల్లి
 కుందుర్తి అంజనేయలు
 కుమార ధూర్జటి
 కురుమద్దూరి విజయలక్ష్మి
 కూచి నరసింహము
 కూర్మనాథకవి, గోగులపాటి.

కృత్తివెంటి వేంకట సుబ్బారావు
 కృష్ణరాజు, పునపాటి
 కృష్ణరావు, జి.వి.
 కృష్ణారెడ్డి
 కె.ఎల్.నరసింహారావు (భవదీయదు)
 కేశవరెడ్డి
 కొచ్చెర్లకోట రామచంద్ర వెంకట కృష్ణారావు
 కొడవటిగంటి కుటుంబరావు
 కొడాలి అంజనేయులు
 కొడాలి సుబ్బారావు
 కొండలరావు, రావి
 కొనకళ్ళ వేంకటరత్నం
 కొప్పరపు సుబ్బారావు
 కోటయ్య, యడ్లవల్లి
 కోదండరామారావు, నెల్లూరు
 కోపల్లి వేంకటరావు
 కోలాచలం శ్రీనివాసరావు
 కొనల్యదేవి, అరెకపూడి (కోడూరి)
 గంగాధరం, నూతలపాటి
 గంగాధరరావు, కొర్రపాటి
 గంగినేని వెంకటేశ్వరరావు
 గంగిరెడ్డి నరసింహారావు
 గణపతిశాస్త్రి, పిలకా
 గజేష్ పాత్రో
 గరిమెళ్ళ సత్యనారాయణ
 గిరీశం
 గునుపూడి సుబ్బారావు
 గురజాడ వేంకట అప్పారావు
 గువ్వల చెన్న
 గోపరాజు, కొరవి
 గోపాలచక్రవర్తి (నడిమింటి వేణుగోపాల శాస్త్రి)
 గోపాలరావు, తాళ్ళకూరి
 గోపి, ఎన్.
 గోపీచంద్, త్రిపురనేని
 గోవిందరాజు సీతాదేవి
 గౌరవ
 గౌరీశంకర్, డి.
 చందీదాస్
 చంద్రమౌళి, చొప్పకల్లు
 చంద్రసేన్
 చలం (గుడిపాటి వేంకటచలం)

చలసాని ప్రసాదరావు
 చల్లా సుబ్రహ్మణ్యం
 చాసో (చాగంటి సోమయాజులు)
 చిన తాతాచార్యులు, తిరుమలకుక్కపట్టణము
 చినరామచంద్రరావు, దంతుర్తి
 చిన్నబాబు, కె.
 చిన్నయసూరి, పరవస్తు
 చిరంజీవి, కె.
 చిలకమర్తి వేంకట లక్ష్మీనరసింహము
 చెరబండరాజు (బద్దం భాస్కరరెడ్డి)
 చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి
 చేమకూర వేంకటకవి
 ఛాయారాజ్
 జక్కన
 జగదీశ్వర్, చిమనగుంట
 జగన్నాథం, వజ్రుల
 జగ్గకవి, కూచిమంచి
 జంగయ్య, బోయ
 జంగా
 జమ్మలమడక
 జయ
 జయంతి
 జయప్రద, పెళ్ళకూరు
 జయరాం, సొదుం
 జరుక్ శాస్త్రి (జలనూత్రం రుక్మిణీనాథశాస్త్రి)
 జానకీ జాని
 జాషువా, గుజ్జం
 జ్వాలాముఖి (ఎ.వి.రాఘవాచారి)
 తమ్మయ్య, సారంగు
 తాపీధర్మారావు
 తాళ్ళూరి నాగేశ్వరరావు
 తిక్కన
 తిమ్మకవి, కూచిమంచి
 (దేవరకొండ లాలగంగాధర తిలక్)
 తి.వేం.(తిరుపతి వేంకటకవులు)
 తుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరి
 తులసి, చాగంటి
 తేజోవతి
 త్రిపురనేని రామస్వామి తొడరి
 దాశరథి కృష్ణమాచార్యులు
 దాసు వామనరావు

దివ్యప్రభాకర్
 దీక్షితులు చింతా (నూరుతి)
 దీపాల విచ్చయ్యకాన్తి
 దుగ్గన, దగ్గుపల్లి
 దుర్గయ్య, పల్లా
 దుర్భాక రాజశేఖర శతావధాని
 దువ్వూరి రామిరెడ్డి
 దూబగుంట నారాయణకవి
 దేవీప్రియ
 దేవులపల్లి కృష్ణకాన్తి
 ధనికొండ హనుమంతరావు
 ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులు
 ధూర్జటి
 నగ్గుముని (మానేపల్లి హృషీకేశవరావు)
 నందూరి సుబ్బారావు
 నంది, ఎన్.ఆర్.
 నన్నయ
 నంజూరి తిరునారాయణస్వామి
 నరసరాజు, డి.వి.
 నరసింహం, వుప్పల
 నరసింహశర్మ, గరిమెళ్ళ
 నరసింహారెడ్డి
 నవీన్ (మల్లయ్య)
 నాగచంద్రావతి, వలివేటి
 నాగరాజారావు, కాకుటూరు
 నాగేంద్రరావు, పింగళి
 నాచన సోమన
 నాయని సుబ్బారావు (సౌభద్రుడు)
 నారాయణకవి, గుండభట్టు
 నారాయణబాబు, శ్రీరంగం
 నారాయణరెడ్డి, సుంకిరెడ్డి
 నారాయణాచార్యులు, పుట్టపర్తి
 నార్ల వేంకటేశ్వరరావు
 నిఖిలేశ్వర్ (యాదవరెడ్డి, కె., నిఖిల్)
 నిజం (శ్రీరామమూర్తి)
 నిరుద్యోగి
 నిర్మలప్రభావతి, పవని
 పట్టాభిరామశాస్త్రి, రావిపాటి
 పతాభి (తిక్కవరపు పట్టాభిరామిరెడ్డి)
 పదాల
 పతంజలి, కె.ఎన్.వై

పద్మనాభరెడ్డి, కుప్పిరెడ్డి
 పద్మనాభాచార్య, కరమల
 పరాశర
 పరిగి రాధాకృష్ణ
 పరిమళా సోమేశ్వర్
 పవన్కుమార్, ఎస్.ఆర్.
 పాండురంగారావు, వాకాటి
 పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు
 పాప (పాలగుమ్మి పద్మరాజు)
 పార్థసారథి, నందూరి
 పాలంకి వెంకటరామచంద్రమూర్తి
 పాల్కురికి సోమన
 పింగళి సూరన
 విచ్చయ్యకాన్తి, చల్లా
 విచ్చేశ్వరరావు, అట్లూరి
 వినవీరారెడ్డి, బచ్చు
 వినశెట్టి శ్రీరామమూర్తి
 విల్లలమర్రి వినవీరభద్రుడు
 పుండరీకాక్షుడు, చామరాజు
 పురాణం (సీత, సుబ్రహ్మణ్యశర్మ)
 పురిపండా అప్పలస్వామి
 పురుషోత్తమకవి, కాసుల
 పురుషోత్తమరావు, అయ్యదేవర
 పులికంటి కృష్ణారెడ్డి
 పుల్లకవి
 పుల్లాభట్ల వెంకటేశ్వర్లు
 పూర్ణానందం, పుచ్చా
 పెద్దన, అల్లసాని
 పెద్దన సోమయాజి, కాణాద
 పెద్దిభొట్ల సుబ్బారామయ్య
 పెద్దిరాజు, జంపన
 పెమ్మయ్య సింగధీమణి
 పేరయ్యకాన్తి, భారతుల
 పేర్వారం జగన్నాథం
 పైడిమిట్టి వేంకటసుబ్బారావు
 పైడిరాజు, అంట్యాకుం
 పొట్లపల్లి సీతారామరావు
 పోతన, బమ్మెర
 పోతుకూచి సాంబశివరావు
 ప్రయాగ కోదండరామశాస్త్రి
 ప్రసాద్, పి.యస్.ఐ.

ప్రసేన్
 బంగారమ్మ, చావలి
 బంగారయ్య, నందూరి
 బద్దెన
 బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతం
 బసవరాజు అప్పారావు
 బాపిరాజు, అడవి
 బాపురెడ్డి, జి.
 బాలనరస్వతి, కె.
 బీనాదేవి (భాగవతుల నరసింగరావు)
 బుచ్చిబాబు (శివరాజు వెంకటసుబ్బారావు)
 బుచ్చిరెడ్డి, కేశు
 బొల్లిముంత శివరామకృష్ణ
 బైరాగి, ఆలూరి
 భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు
 భరద్వాజ, రావూరి
 భరాగో (భమిడిపాటి రామగోపాలం)
 భానుమూర్తి, చెన్నాప్రగడ
 భారతీదేవి, ఎన్.
 భావన్, ఆచార్య
 భాస్కర్, వైసంపాటి
 భాస్కరభట్ల కృష్ణారావు
 భాస్కరరావు, నాగినేని
 భీమన్న, బోయి
 భుజంగరావు, మంత్రిప్రగడ
 భూషణం
 భైరవయ్య
 మట్నూరి వెంకటసుబ్బారాయుడు
 మద్దూరి శ్రీరామమూర్తి
 మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి
 మధుబాబు
 మధుర్
 మల్లారెడ్డి, గజ్జెల
 మల్లావధాని, గరికపాటి
 మల్లికార్జున్
 మల్లికార్జున పండితారాధ్యులు
 మల్లికార్జునరావు
 మహీధర రామమోహనరావు
 మహేష్
 మాగోఖలే (మాధవపెద్ది గోఖలే)
 మాచిరాజు దేవీప్రసాద్

మాడపాటి హనుమంతరావు
 మాదిరాజు పార్థసారథి
 మారుతీరావు, గొల్లపూడి
 మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రి
 మాలకొండారెడ్డి, ఉండేలు
 మాలతి, నిడుదవోలు
 మిరియాల రామకృష్ణ
 ముకురాల రామారెడ్డి
 ముద్దంశెట్టి హనుమంతరావు
 ముద్దుకృష్ణ
 మునిమాణిక్యం నరసింహారావు
 మురళీధర్
 ముళ్ళపూడి వెంకటరమణ
 మూర్తి, జె.వి.యస్.ఆర్.
 మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రి
 మోహన్ ప్రసాద్, వేగుంట
 యజ్ఞన్నశాస్త్రి, సోమంచి
 యాత్రిక్
 యాదగిరిరావు, గొట్టిపర్తి
 రంగనాయకమ్మ, ముప్పాళ్ళ
 రంగారావు, మాదిరాజు
 రమణారెడ్డి, కె.వి.
 రాఘవశర్మ, గురజాడ
 రాజమన్నార్ (పాకాల వెంకటరాజమన్నార్,
 సుధాకరుడు)
 రాజయ్య, అల్లం
 రాజారాం, మధురాంతకం
 రాజేంద్ర, ఆసు
 రాజేశం, శీలం
 రాధాకృష్ణ, భమిడిపాటి
 రాధాకృష్ణశర్మ, చల్లా
 రాధాకృష్ణశాస్త్రి, కాజా
 రాధేయ
 రామకృష్ణ, నందూరి
 రామకృష్ణకవులు (అకొండి రామమూర్తి శాస్త్రి,
 నిశ్చంకుల కృష్ణమూర్తి)
 రామకృష్ణరావు, రావేటి
 రామకృష్ణశర్మ, గడియారం
 రామకృష్ణశాస్త్రి, మల్లారి
 రామకృష్ణుడు, తెనాలి
 రామచంద్రం, ఇచ్చాపురపు

రామచంద్రమూర్తి, జీడిగుంట
 రామచంద్రశాస్త్రి, మల్లాది
 రామదాసు, బెల్లంకొండ
 రామనరసయ్య, పి.వి.
 రామమూర్తి, కలువగుంట
 రామమోహనరావు, సూర్యదేవర
 రామరాజభూషణుడు
 రామలక్ష్మి, కె.
 రామలింగస్వామి, అనంతపంతుల
 రాయప్రోలు సుబ్బారావు (సుభాషి)
 రారా (రాచమల్లు రామచంద్రారెడ్డి)
 రావిశాస్త్రి (రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి)
 రెంటాల గోపాలకృష్ణ
 రెంటాల సుబ్బారావు
 లక్ష్మణకవి, ఏనుగు
 లక్ష్మణరావు, వుప్పల
 లక్ష్మి, 'మీరా'
 లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి, ఇసుకపల్లి
 లత (తెన్నేటి హేమలతాదేవి)
 లలిత, కె.
 లల్లాదేవి (బి.నరసింహాచారి)
 లింగమూర్తి, సింగరాజు
 లోచన్
 పక్కలంక సీతారామరావు
 పద్మైర చండీదాస్ (సి.యస్.రావు)
 పనమాలి
 పనశ్రీ (వాసిరెడ్డి నారాయణరావు)
 పరద (అబ్బూరి పరదరాజేశ్వరరావు)
 పరదాచార్యులు, వానమామలై
 పరవరరావు, పెంద్యాల
 పల్లభరాయుడు, వినుకొండ
 పసంతరావు రామకృష్ణారావు
 పసీరా
 పసుంధర
 పసుబాబు
 పసురాయకవి (వడ్డాది సుబ్బారాయుడు)
 వామనరావు, చిచ్చు
 వాసిరెడ్డి భాస్కరరావు
 వాసు
 విజయకుమార్, టి.కె.
 విజయలక్ష్మి, సి.

విద్వాన్ విశ్వం (రూపనకుడి విశ్వరూపశాస్త్రి)
 విమలారామం (కటపర్తి విమల,
 రామచంద్రరావు)
 వి.వి.న. మూర్తి
 వివేకానంద, ఎస్.
 విశ్వనాథ సత్యనారాయణ
 విశ్వనాథం, కాశీ
 విశ్వం, కొంపెల్ల
 విశ్వశ్రీ
 విశ్వసుందరమ్మ, తల్లాప్రగడ
 విశ్వేశ్వరరావు, మల్లవరపు (ప్రీప్రీ)
 విష్ణుప్రియ, ఓ.
 విష్ణుభట్ల సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరకవి
 విహారి - శాలివాహన
 వీరనాగేశ్వరరావు, కర్ణ
 వీరభద్రకవి
 వీరేంద్రనాథ్, యండమూరి
 వీర్రాజు, శీలా
 వెంకటకృష్ణమూర్తి, మల్లాది
 వెంకటకృష్ణారావు, అంగర
 వెంకటనరసింహారావు, తాతినేని
 వెంకటరంగారెడ్డి, ఎస్.
 వెంకటరమణ, గంటి
 వెంకటరమణారావు, మంథా
 వెంకటసుబ్రహ్మణ్యం, బుర్రా
 వెంకటేశ్వరరావు, పరుచూరి
 వెంకటేశ్వర్లు
 వెంకటరాజు, తురగా
 వెంకటకవి, పంకాయలపాటి
 వెంకటపార్వతీశ్వరకవులు (బాలాంశ్రపు
 వెంకటరావు, వోలేటి పార్వతీశం)
 వెంకట రమణారావు, కోపల్లి
 వెంకట రామశాస్త్రి
 వెంకటరామకవి, పోలిపెద్ది
 వెంకటరాయశాస్త్రి, వేదం
 వెంకటరావు, కవికొండల
 వెంకటలక్ష్మీనరసింహారావు, వింజమూరి
 వెంకటశర్మ, మంగిపూడి
 వెంకట సుబ్బారావు, కొదాలి
 వెంకట నారాయణ, కోట
 వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

వేణుగోపాల, చక్రవర్తి
 వేణుగోపాలరావు, కొమ్మూరి
 వేదాంతకవి
 వేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రి
 వేమన
 శంకరరాజు, ముంగర
 శరభాచార్యులు, పులివర్తి
 శశాంక, వోలేటి
 శాయి, యర్రంకెట్టి
 శివప్రసాద్, వి.
 శివరామకృష్ణశాస్త్రి
 శివరామశాస్త్రి, వేలూరి
 శివసాగర్ (కె.జి.సత్యమూర్తి)
 శివారెడ్డి, కె.
 శేషగిరిరాయకవి, చామర్తి
 శేషగిరిరావు, కాల్లం
 శేషేంద్రశర్మ, గుంటూరు
 శ్యామలారాజు, ఎ.
 శ్రీకాంతశర్మ, ఇంద్రగంటి
 శ్రీకృష్ణదేవరాయలు
 శ్రీనాథుడు
 శ్రీనివాస్, త్రిపురనేని
 శ్రీనివాసరావు, మాచర్ల
 శ్రీనివాసాచార్య, తిరుమల
 శ్రీవతిశాస్త్రి, కొంతి
 శ్రీరమణ
 శ్రీరామచంద్రమూర్తి, గంటి
 శ్రీరామమూర్తి, శ్రీపాద
 శ్రీరాములు, దాసు
 శ్రీశ్రీ (శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు)
 శ్రీహరి, గుంటూరు
 సంజీవదేవ్
 సంజీవరావు
 సత్యనారాయణమూర్తి, చక్కా
 సదానంద, కలువకొంను
 సదాశివం
 సంధ్యాదేవి, ఆర్.
 సన్యాసి, వనకాడ
 సభా, కె. (కనక సభాపతిపిళ్ళె)
 సముఖం వేంకటకృష్ణపునాయకుడు
 సరళాదేవి, పి.

సరస్వతీదేవి, ఇల్లిందల
 సామెత
 సాంబశివరావు, కొదాలి
 సావిత్రి, అదూరి
 సింగన, మడికి
 సినారె (సింగిరెడ్డి సత్యనారాయణరెడ్డి)
 సి.ఎస్.రావు
 సీతాదేవి, వాసిరెడ్డి
 సీతారాం
 సీతారామారావు, వడ్లమూడి
 సుకాంచన
 సుంకర సత్యనారాయణ
 సుజాత, తిరువీధుల
 సుదర్శన్
 సుధాకర్
 సుధాకరరెడ్డి, తిరుమూరు
 సుందరరామయ్య, వైఖరి
 సుప్రసన్న (కోవెల సుప్రసన్నాచార్యులు)
 సుబ్బారావు పాణిగ్రాహి
 సుబ్రహ్మణ్యశర్మ, సాధు
 సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, శ్రీపాద
 సుభాష్చంద్ర
 సుమతి, వి.
 సుమనశ్రీ
 సురవరం ప్రకాపరెడ్డి
 సులోచన, మాదిరెడ్డి
 సులోచనారాజు, యద్దనపూడి
 సూరి, తెన్నేటి (విషనాగు, సీరపాటి)
 సూర్యనారాయణ, వల్లూరి
 సూర్యప్రకాశ్, ఎ.
 సూర్యారావు, అంగర
 సోమనాథకవి, రేకపల్లి
 సోమరాజు, రంధి
 సోమసుందర్, ఆవంకప
 సౌభాగ్య (విజయకుమార్)
 స్వర్ణరాజు హనుమంతరావు
 హనుమంతరావు, కాళ్ళకూరి
 హనుమయ్య చౌదరి, జంగా
 హర్షనర్సన్, చందు
 హితశ్రీ (ఎం.వి.ఎస్. ప్రసాదరావు)
 హెచ్చార్కె (హనుమంతరెడ్డి, కె)